

Holy Bible

Aionian **Edition®**

**Leb-Thur
Thur Bible**

Holy Bible Aionian Edition ®
Leb-Thur
Thur Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/9/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Wycliffe Bible Translators, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

AionianBible.org

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>
Report content and format concerns to Nainoia Inc
Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Thur at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Thur at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Acaki 1
Nwö Cík 39

NEW TESTAMENT

Matayo 69
Marako 94
Tic k'Ěkwēna 110
1 Jö Korinti 136
2 Jö Korinti 147
Jö Galatia 155
Jö Epeco 159
1 Jö Tecalonika 163
2 Jö Tecalonika 166
1 Timoteo 168
2 Timoteo 171
Yakobo 173

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Kinge na dong öryëmö dhanö ökô, ên oketho cerubim yo kukîdê më pwodho më Eden. Êka oketho pala abadê na lyêl mac, wîrê tungi êka tungi, më gwökô yoo na cîdhô yo yath më kwô.
Acaki 3:24

Acaki

1 Ī acaki Obanga ocweo polo ēka lobo. **2** Lobo onwongo obedo atata na gin mōrō ope iē, pīny na cōl onwongo oumo pii na tye ĩ nam ēka Tipo k'Obanga onwongo olyero ĩ wi pii. **3** Cē Obanga okobo nī, “Ēk tar obed na tye,” ēka tar obedo na tye. **4** Obanga ōnēnō nī tar onwongo bē, ēka ēn opoko tar kī ĩ kom pīny na cōl. **5** Obanga ōcakō nying tar nī “kiceng,” ēka pīny na cōl nī “kiwor.” Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē acēl. **6** Cē Obanga okobo nī, “Ēk gin n'ōpēdhērē obed na tye ĩ dyere pii na poko pii kī ĩ kom pii.” **7** Obanga ocweo gin n'ōpēdhērē na poko pii na tye pīny kī ĩ kom pii na tye malō. Ēka obedo nī kōmanōn. **8** Obanga ōcakō nying gin n'ōpēdhērē na poko pii nī “polo.” Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē arīō. **9** Cē Obanga okobo nī, “Ēk pii na tye ĩ thē polo ōgūrē kanya acēl ĩ kabedo acēl ēk ngōm n'ōthwō onen.” Ēka obedo nī kōmanōn. **10** Obanga ōcakō nying ngōm n'ōthwō nī “lobo” ēka pii n'ōgūrē kanya acēl ōcakō nyingē nī “nam.” Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **11** Cē Obanga okobo nī, “Ēk gin na mar otuu ĩ wi lobo: gin n'ēpīdhō na nyakō nyig-gī ēka yen na tye ĩ lobo na nyakō nyig-gī na kodhi tye iē, na lūbērē kī kothgī.” Ēka obedo nī kōmanōn. **12** Gin na mar ōcakō tuu ĩ wi lobo: gin n'ēpīdhō na nyakō nyig-gī na lūbērē kī kothgī ēka yen na nyakō nyig-gī na kodhi tye iē na lūbērē kī kothgī. Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **13** Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē adek. **14** Cē Obanga okobo nī, “Ēk jami na miō tar obed na tye ĩ wi polo mē poko kiceng kī ĩ kom kiwor, ēk gin obed na calō anyuth mē poko karē, nīnō ēka mwaka, **15** ēk obed gīnī tar na ryēny kī ĩ wi polo mē mēnyō wi lobo.” Ēka obedo nī kōmanōn. **16** Obanga ocweo jami arīō na thwon na ryēny—mana thwōnē mē lōōnō kiceng, ēka mana tīdī mē lōōnō kiwor. Ēn thon oketho cēr. **17** Obanga okethogī ĩ wi polo mē mēnyō lobo, **18** mē lōōnō kiceng ēka kiwor, ēka mē poko tar kī ĩ kom pīny na cōl. Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **19** Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē angwēn. **20** Cē Obanga okobo nī, “Ēk gin na kwō opong ĩ pii mē nam, ēka wīny ōngwēc gīnī malō ĩ wi polo.” **21** Obanga ocweo leeni na thwon mē nam, gin na kwō kibēc na bedo ĩ nam, na lūbērē kī kothgī, ēka kī wīny na bwomgī tye na lūbērē kī kothgī. Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **22** Obanga ōmīōgī gum ēka okobo nī, “Nywōl ĩnya unu, ipong unu ĩ pii na tye ĩ nam, ēka wīny thon ōnya ĩ wi lobo.” **23** Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē abic. **24** Cē Obanga okobo nī,

“Ēk gin na kwō obed tye ĩ wi lobo na lūbērē kī kothgī: leeni mē pacō, leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī, ēka leeni mē thim, acēlacēl kī kothe.” Ēka obedo nī kōmanōn. **25** Obanga ocweo leeni mē thim na lūbērē kī kothgī, leeni mē pacō na lūbērē kī kothgī, ēka leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī na lūbērē kī kothgī. Ēka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **26** Cē Obanga okobo nī, “Eru ecweu dhanō na cal kī onu, ēka ēmīōgī ōlōō rēc mē ĩ nam, wīny na ngwēcō kī malō, leeni mē pacō, wi lobo thūkūl, ēka leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī.” **27** Cē Obanga ocweo dhanō ĩ cal mērē kikokome, Obanga ocweogī ĩ cal mērē, ocweo ēcwō ēka dhakō. **28** Obanga ōmīōgī gum ēka okobo nī, “Nywōl ĩnya unu, ipong unu lobo ēka ĩlōō unu. Lōō unu rēc na tye ĩ nam, wīny na ngwēcō kī malō, ēka gin na kwō kibēc na wotho ĩ wi ngōm.” **29** Cē Obanga okobo nī, “An amīōwu kodhi kibēc mē wi lobo thūkūl na nyakō nyig-gī ēka yen kibēc na nyakō nyig-gī na kodhi tye ĩ ĩgī. Un ibino camōgī. **30** Ēka leeni kibēc mē thim, wīny kibēc na ngwēcō malō, leeni kibēc na wotho ĩ wi ngōm—jami kibēc na yweo na kwō tye ĩ komgī—an amīō jami kibēc na mar mē acamagī.” Ēka obedo nī kōmanōn. **31** Obanga ōnēnō jami kibēc na ēn ocweo, ēka onwongo nī bē rwōk. Pīny ocido ēka pīny oru—manōn nīnō mē abicēl.

2 Cē Obanga otyeko cweno polo ēka lobo kī jami kibēc na tye iē. **2** ĩ nīnō mē abirō, Obanga onwongo otyeko tic mērē na ēn obedo ka tīmō, ēka oyweo kī ĩ kom tic mērē kibēc. **3** Ēka Obanga ōmīō gum ĩ kom nīnō mē abirō cē ōmīō ōdōkō na leng, piēn ĩ nīnō nōn ēn oyweo kī ĩ kom tic mērē kibēc mē cwec na ēn otio. **4** Man ēnē kite na polo ēka lobo ōcakērē kōdē ĩ karē n'ecweogī. ĩ karē na Rwoth Obanga ocweo lobo ēka polo— **5** yath mōrō mē thim onwongo bara tye ĩ wi lobo ēka kit lum mōrō mē thim onwongo bara otuu, piēn Rwoth Obanga onwongo bara ōmīō kōth ocwe ĩ wi lobo ēka dhanō mōrō onwongo ope na myero opur ngōm, **6** ēntō pii ōcakō cwer kī ĩ ngōm ĩ wi lobo ēka obido wi ngōm kibēc— **7** cē Rwoth Obanga ocweo dhanō kī ĩ apua mē ngōm, ōkūdhō yamō mē kwō ĩ ume, ēka dhanō ōdōkō gin na kwō. **8** Rwoth Obanga oketho pwodho ĩ Eden, kī kukidē, ēka oketho dhanō na ēn ocweo kunōn. **9** Ēka Rwoth Obanga oketho koth yen kibēc mē tuu kī ĩ ngōm—yen n'onwongo bē kī ĩ wang jō ēka bē mē acama. Yath mē kwō ēka yath mē ngeo gin na bē ēka gin na rac onwongo tye ĩ dyere pwodho. **10** Kulo onwongo molo yaa kī ĩ Eden na kelo pii ĩ pwodho, ēka kī kany nōn pokere ĩ kulo angwēn. **11** Nying kulo mē acēl ēnē Picon, ēn mōl rimo lobo

Kabila kibéc, kanya gol nwongere ië. 12 (Gol më lobo nön bër; odok yath n'ecwodo nî bedola ëka kite na welgi tæk n'ecwodo nî onik tye thon kunön.) 13 Nyíng kulo më ariö ënë Gikon, ën möl rimo lobo Kuc kibéc. 14 Nyíng kulo më adek ënë Tigiric, ën möl dök yo kukidë Aciria. Ëka kulo më angwën ënë Euparate. 15 Rwoth Obanga ökwanyö dhanö cë oketho i pwodho më Eden ëk ën opur ëka ögwöki. 16 Ëka Rwoth Obanga öciko dhanö nî, "In itwëro camö nyig yath mörö kékën na tye i pwodho, 17 ëntö yath më ngeo gin na bër ëka gin na rac, in myero kür ícam, piën i ninö na in ibino camö nyig yath nön, ënë in ibino thöö ködë." 18 Cë Rwoth Obanga döki okobo nî, "Ba bër nî dhanö myero obed kënë. Pî manön, an abino cweno ngat na kõnyö ën n'opore pirë." 19 Cë Rwoth Obanga onwongo dong ocweo leeni më thim kibéc ki kom ngöm ëka wíny kibéc na ngwécö ki malö. Ën okelogi both dhanö ëk önën kite na myero öcak ki nyíng-gí ködë, ëka nyíng mörö na dhanö öcakö ki gin na kwö acélacél, manön dökö nyíngë. 20 Dhanö öcakö nyíng leeni më pacö kibéc, wíny na ngwécö ki malö ëka leeni më thim kibéc. Ëntö ngat na myero ököny Adam n'opore pirë onwongo pod ope. 21 Cë Rwoth Obanga ömiö ninö ömakö wang dhanö rwök, i karë na ën tye ka ninö, Obanga ökwanyö cogo lak nget dhanö acél ëka ömwönö kakarë ki ringo. 22 Cë Rwoth Obanga ocweo dhakö ki i kom cogo lak nget na ën ökwanyö ki i kom dhanö, ëka okelo dhakö both dhanö. 23 Cë Dhanö okobo nî, "Man ënë cogo më cogona ëka ringo më ringo koma, ebino cwodo ën nî 'dhakö', piën ökwanyö ën ki i kom dhanö." 24 Pí tyën köp nî ecwö bino wëkö apap mërë ëka aya mërë cë ribërë ki dhakö mërë ëka jö ariö bino dökö kom acél. 25 I karë nön ecwö ki dhakö mërë onwongo tye gíni kotula ëka lewic onwongo ba makögi.

3 Thwol onwongo obedo lee na ryëk n'obedo jö ököra ki kin leeni më thim na Rwoth Obanga onwongo ocweo. I ninö mörö acél, thwol obino cë okobo both dhakö nî, "Adyer Obanga okobo nî, 'Un myero kür ícam nyig yath mörö kékën ki i pwodho?'" 2 Dhakö okobo both thwol nî, "Wan ëtwëro camö nyig yen kibéc na tye i pwodho, 3 ëntö Obanga okobo nî, 'Kür ícam unu nyig yath na tye i dyere pwodho, ëka kür igud unu; ka ícamö unu, ibino unu thöö.'" 4 Ëntö thwol okobo both dhakö nî, "Adyer un ba ibino thöö. 5 Piën Obanga ngeo nî ka ícamö unu, wangwu bino yabërë, ëka ibino bedo unu calö Obanga, nakun ingeo unu gin na bër ëka gin na rac." 6 I karë na dhakö önënö nî nyig yath onwongo bër më acama, nen na bër ki i wang jö ëka thon twëro mïö ryëkö,

dhakö öpüdö ëka öcamö. Ën thon ömiö nököenë both cwörë n'onwongo tye ködë kanya acél cë öcamö. 7 Cë gin jö ariö kibéc wang-gí öyabërë ökö, ëka ongeogini nî etye gíni kotula, gin öcakö kwönö pot ölam kanya acél më umo komgi. 8 Cë gin owinyo Rwoth Obanga ka tye ka woth i pwodho i caa na piny okwe, ëka opono gíni ökö ki both Rwoth Obanga i kin yen na tye i pwodho. 9 Ëntö Rwoth Obanga ocwodo Adam nî, "In itye kwene?" 10 Dhanö ögamö nî, "An awinyo ka in itye ka woth i pwodho ëka an abedo na lwor piën onwongo atye kotula, cë an apono." 11 Ëka Rwoth Obanga okobo nî, "Nga n'okobo nî in itye kotula? In ícamö nyig yath na an acikö nî kür ícam?" 12 Dhanö okobo nî, "Dhakö na in imiö botha ënë ömiä nyig yath ëka acamö." 13 Cë Rwoth Obanga openyo dhakö nî, "Ngö ene na in itimö?" Dhakö ögamö nî, "Thwol öbwöla ëka acamö." 14 Rwoth Obanga okobo both thwol nî, "Piën in itimö man, 'In elami na löö ki kin leeni më pacö kibéc, ëka leeni më thim kibéc! In ibino ywari ki ii ëka ibino camö apua i karë më kwöni kibéc. 15 An abino ketho adagë i kin in ëka dhakö, ëka i kin ëkwaëni ëka ëkwaë mërë, akwarë bino göönö wi, ëka in ibino tongo opunye." 16 Cë ën okobo both dhakö nî, "An abino mëdö arem na thwönë rwök i karë më nywöl; in ibino nywölö ëthiö k'arem. Mitini bino bedo i kom cwori, ëka ën bino löönöni." 17 Ëka okobo both Adam nî, "Piën in iwinyo köp ka dhaköni ëka ícamö nyig yath n'onwongo aciki nî, 'In myero kür ícam,' 'Ëlamö ngöm ökö piri ibino tic na tæk k'arem ëka ibino cem pî karë më kwöni kibéc. 18 Ngöm bino cëgö okudhi ëka öcöcök, ëntö in ibino camö ngwedo më thim. 19 In ibino camö cem ki kwok na cwer ki i terinyimi, naka ka ibino dök i ngöm, kite na yam ekwanyi ki i apua, piën in ibedo apua, ëka ibino dök i apua." 20 Adam öcakö nyíng dhakö mërë Eba, piën ën bino dökö aya ka jö na kwö kibéc. 21 Rwoth Obanga öyübö löör lee, ömiö both Adam ëka dhakö mërë cë oruko gíni. 22 Ëka Rwoth Obanga okobo nî, "Dhanö dong ödökö ngat na cal ki onu, nakun ngeo poko gin na bër ëka gin na rac. Kür döki ëmií öryë cingë më püdö nyig yath më kwö ëka öcam cë ökwö pî naka naka." 23 Pí manön Rwoth Obanga öryëmögi ökö ki i pwodho më Eden më cidhö puro ngöm na yam ökwanyö ën ki ië. 24 Kinge na dong öryëmö dhanö ökö, ën oketho cerubim yo kukidë më pwodho më Eden. Ëka oketho pala abadë na lyël mac, wirë tungi ëka tungi, më gwökö yoo na cidhö yo yath më kwö.

4 Adam obedo ki dhakö mërë Eba, cë öyac ëka önywölö Kain, nakun kobo nî, "Rwoth ökönya

ömïö anwongo athîn n'ëcwö." 2 Kinge ên önywölö ömîn mërê Abel. Abel ödökö akwath, êka Kain ödökö apur pwodho. 3 Kinge karê mörö, Kain okelo cem mörö kî ï pwodho mërê ömïö both Rwoth na calö mïc. 4 Êntö Abel okelo êthîn rom mërê n'obedo kaö kî dwologi. Rwoth cwinye obedo na yom ï kom Abel êka oyeo mïc mërê, 5 êntö Rwoth ba oyeo Kain kî mïc mërê. Cê man ömïö Kain ökëcö na cwinye ba yom. 6 Cê Rwoth openyo Kain nî, "Pîngö in ïkëcö? Pîngö cwinyi ba yom? 7 Ka in ïtîmö gin na tye atîr, ba ebino yeeno? Êntö ka in ba ïtîmö gin na tye atîr, bal buto ï dholokek na calö lee na ger mê kürö nekoni, êntö in myero îlöö ên." 8 Kain okobo both ömîn mërê Abel nî, "Ërö ëcidhî ï pwodho." Êka ï karê na gin tye ï pwodho, Kain öcakö lwëny ï kom ömîn mërê Abel êka oneko ökö. 9 Cê Rwoth okobo both Kain nî, "Omeru Abel tye kwene?" Ên ögamö nî, "An ba angeo, an abedo ngat na gwökö ömëra?" 10 Rwoth okobo both Kain nî, "Ngö na in ïtîmö? Winy kany! Remo k'omeru tye ka kok botha kî ï ngöm. 11 Kobedi dong elami êka eryemi ökö kî ï ngöm, n'ongamo dhögê mê madhë remo k'omeru na in ïönyö. 12 Ngöm ba dök bino cëgö cem nini ka ipuro. In ibino bedo ngat na lathö alatha na parë ope wi lobo." 13 Cê Kain okobo both Rwoth nî, "Pwod na in imïa pëk na ba arömö dangö. 14 Nën! Tin dong itye ka ryëmöna ökö kî ï pwodho, êka an ba dök abino nen ï nyimi. An abino bedo ngat na lathö alatha ï wi lobo, êka ngat mörö kékên na bino nwongona bino nekona." 15 Êntö Rwoth okobo bothe nî, "Pathî nî kômanön, ka ngat mörö oneko Kain, ebino cülö kwor ï kome wang abirö." Cê Rwoth oketho alama ï kom Kain êk ka ngat mörö onwongo ên kür oneki. 16 Kain öya ökö kî ï nyim Rwoth cê öcidhë obedo ï lobo Nod na tye kukidë mê Eden. 17 Kain obedo kî dhakö mërê, êka öyac cê önywölö Enoka. Kain ögërö pacö na dit êka öcakö kî nying wode Enoka. 18 Enoka önywölö Irad, Irad önywölö Mekujael, Mekujael önywölö Metuacel, êka Metuacel önywölö Lamek. 19 Lamek önyömö mon ariö, acël nyingê Ada êka nökenë ca nyingê Jila. 20 Ada önywölö Jabal, ên onwongo obedo kwarö ka jö na bedo gini ï këma êka gwökö leeni mê pacö. 21 Ömîn mërê nyingê onwongo ecwodo nî Jubal, ên onwongo obedo kwarö ka jö kibëc na göö adungu êka küdhö oletu. 22 Jila thon önywölö wode, Tubal Kain, na ênë obedo athedh jami mê tic kibëc mê mola êka nywenyo. Amîn Tubal Kain onwongo ecwodo nî Naama. 23 ï ninö mörö acël, Lamek okobo both mon mërê nî, "Winya unu, un mon-na, winy unu köpna. An aneko dhanö n'ömïa ret, aneko awobi pî wanöna. 24 Ka ebino cülö kwor ka Kain wang abirö, cê mê

ka Lamek bino bedo wang pyer abirö wie abirö." 25 Adam obedo kî dhakö mërê dökî, êka önywölö wode cê öcakö nyingê Ceth, nakun kobo nî, "Obanga ömïa athîn nökenë dökî n'oleo kakar Abel na Kain oneko." 26 Ceth thon önywölö wode êka öcakö nyingê Enoc. ï karê nön jîi öcakö wörö Rwoth nakun etio kî nyingê.

5 Man ênë cöc na nyutho êkwaë k'Adam. ï karê n'Obanga ocweo dhanö, ên ocweo na cal ködë. 2 Ên ocweogî ëcwö êka dhakö cê ömïögî gum. Êka ï karê na ên ocweogî, öcakö nying-gî "Dhanö." 3 ï karê na dong Adam obedo ï wi lobo pî mwaka 130, ên önywölö wode na cal ködë kikokome, êka öcakö nyingê Ceth. 4 Kinge na dong önywölö Ceth, Adam obedo ï wi lobo pî mwaka 800 nakun onwongo önywölö awope nökenë êka anyira. 5 Adam obedo ï wi lobo pî mwaka 930 kibëc êka öthöö. 6 ï karê na dong Ceth obedo ï wi lobo pî mwaka 105, ên obino önywölö Enoc. 7 Êka kinge na ên dong önywölö Enoc, Ceth obedo ï wi lobo pî mwaka 807 nakun onwongo önywölö awope nökenë êka anyira. 8 Ceth obedo ï wi lobo pî mwaka 912 kibëc êka öthöö. 9 ï karê na dong Enoc obedo ï wi lobo pî mwaka 90, ên obino önywölö Kenan. 10 Êka kinge na ên dong önywölö Kenan, Enoc obino obedo ï wi lobo pî mwaka 815 nakun önywölö awope nökenë êka anyira. 11 Enoc obino obedo ï wi lobo pî mwaka 905 kibëc êka öthöö. 12 ï karê na dong Kenan obedo ï wi lobo pî mwaka 70, ên obino önywölö Malalel. 13 Êka ï karê na ên dong önywölö Malalel, Kenan obino obedo ï wi lobo pî mwaka 840 nakun onwongo önywölö awope nökenë êka anyira. 14 Kenan obino obedo ï wi lobo pî mwaka 910 kibëc êka öthöö. 15 ï karê na dong Malalel obedo ï wi lobo pî mwaka 65, ên obino önywölö Jared. 16 Êka kinge na ên dong önywölö Jared, Malalel obino obedo ï wi lobo pî mwaka 830 nakun onwongo önywölö awope nökenë êka anyira. 17 Malalel obino obedo ï wi lobo pî mwaka 895 kibëc êka öthöö. 18 ï karê na dong Jared obedo ï wi lobo pî mwaka 162, ên obino önywölö Enoka. 19 Êka ï karê na ên dong önywölö Enoka, Jared obino obedo ï wi lobo pî mwaka 800 nakun onwongo önywölö awope nökenë êka anyira. 20 Jared obino obedo ï wi lobo pî mwaka 962 kibëc êka öthöö. 21 ï karê na dong Enoka obedo ï wi lobo pî mwaka 65, ên obino önywölö Methucela. 22 Êka kinge na ên dong önywölö Methucela, Enoka obino ökwö ï nyim Obanga ï yoo n'opore pî mwaka 300 nakun onwongo önywölö awope nökenë êka anyira. 23 Enoka obino obedo ï wi lobo pî mwaka 365 kibëc. 24 Enoka ökwö ï nyim Obanga ï yoo n'opore êka obino orwenyo, piën Obanga otero ên ökö. 25 ï

karë na dong Methucela obedo i wi lobo pi mwaka 187, ën obino önywölö Lamek. 26 Ëka kinge na ën dong önywölö Lamek, Methucela obino obedo i wi lobo pi mwaka 782 nakun onwongo önywölö awope nökenë ëka anyira. 27 Methucela obino obedo i wi lobo pi mwaka 969 kibëc ëka öthöö. 28 I karë na dong Lamek obedo i wi lobo pi mwaka 182, ën obino önywölö wode. 29 Cë öcakö nyingë Noa ëka okobo ni, “Ën bino kelo niwa yweo ki i tic më cingwa na wan eyelere ië i kom ngöm na Rwoth ölamö.” 30 Kinge na dong önywölö Noa, Lamek obino obedo i wi lobo pi mwaka 595 nakun onwongo önywölö awope nökenë ëka anyira. 31 Lamek obino obedo i wi lobo pi mwaka 777 ëka öthöö. 32 Kinge na dong Noa tye ki mwaka 500, ën obino önywölö Cem, Kam ëka Yapec.

6 I karë na dhanö öcakö nya i wi lobo ëka önywölö ginï anyira, 2 awope k'Obanga önenö ni anyira ka dhanö bëcö, ëka öcakö ginï nyömö mökö ki i kingi na gin öyëro. 3 Cë Rwoth okobo ni, “Tipona ba bino bedo i kom dhanö pi naka naka, piën ën obedo kom na thöo, ninö më kwögi bino bedo mwaka 120 këkën.” 4 Jö Nepili onwongo tye ginï i wi lobo i karë nonu—ëka kinge—i karë n'awope k'Obanga obedo ginï k'anyira ka dhanö ëka önywölö ködgi ëthiño. Gin ënë onwongo jö na ték i karë na cön, ëka jö na ngere. 5 Rwoth önenö ni bal ka jö na tye i wi lobo ödökö na thwönë rwök, ëka thama më cwingyi kibëc opong më timö gin na reco këkën i karë kibëc. 6 Rwoth cwinye ba obedo na yom pi cweno dhanö i wi lobo, cë cwinye ocwer rwök. 7 Ëka Rwoth okobo ni, “Abino tyeko dhanö na yam acweo i wi lobo—dhanö ëka leeni, ëka gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm, ëka winy na ngwëcö ki malö—piën cwinya ba yom ni acweogi.” 8 Ëntö Rwoth onwongo tye ki cwiny na bër i kom Noa. 9 Man ënë ëkwaë ka Noa. Noa onwongo obedo dhanö na kite atir abonge bal möro ki i kin jiri i karë mërë, ëka obedo kwö i nyim Obanga i yoo n'opore. 10 Noa onwongo tye ka awope mërë adek: Cem, Kam ëka Yapec. 11 Lobo onwongo öbal ökö ki i nyim Obanga ëka opong ki tim më gero. 12 Obanga önenö kite na lobo öbal ködë, piën jö kibëc na tye i wi lobo onwongo öbalö kwögi ökö. 13 Cë Obanga okobo both Noa ni, “An amoko thamana më tyeko gin na kwö kibëc na tye i wi lobo, piën gin ömiö lobo opong ki tim më gero. An abino tyekogi ökö kanya acël ëka ki wi lobo. 14 Pi manön yüb dong yeya ki bao më yath caiprac; pok ië na papath, ëka ipu ië ëka kungee k'odok lam. 15 Man ënë kite na myero in iyüb ködë: Bor ka yeya myero obed mita 135, lac mërë mita 22 ëka bor mërë yo malö myero obed mita

13. 16 Gër wi yeya ëka ityek ökö nakun iwëkö malö mërë dong nucu mita. Keth dhlokek i kom yeya kucël ëka ipok ië kör adek—piny, dyere ëka malö. 17 An abino kelo abwal pii i wi lobo më tyeko gin na kwö kibëc na tye i thë polo, gin n'ecweo kibëc na tye ki kwö i komgi. Gin na kibëc na tye i wi lobo bino thöo ökö. 18 Ëntö an abino ketho cikërena kodi, ëka in ibino dönyö i yeya—in ëka awopeni, dhaköni ëka mon k'awopeni. 19 In myero ikel i yeya jami kibëc na kwö ka ariö ariö, lee n'obedo ëcwö ëka lee n'obedo dhakö, ëk obed ginï na kwö kanya acël kodi. 20 Koth winy na papath ariö ëcwö ki dhakö, koth leeni na papath ariö ëcwö ki dhakö ëka gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm bino ginï bino bothi ëk igwökgi obed na kwö. 21 Ter koth cem na papath më acama ëk igwöki më acamani ëka pi leeni kibëc.” 22 Noa ötimö gin na kibëc kite n'Obanga öcikö ën ködë.

7 Cë Rwoth okobo both Noa ni, “Cidh i öd yeya, in ëka jö më odi kibëc, piën an anwongo ni in ënë kiteni atir ki i kin rok më karë ni. 2 Ter koth leeni n'ëcamö abirö ka ariö ariö, lee n'obedo ëcwö ëka lee n'obedo dhakö, ëka koth leeni na ba ëcamö ka ariö ariö, lee n'obedo ëcwö ëka lee n'obedo dhakö, 3 ëka thon koth winy abirö, winyü n'obedo ëcwö ëka winyü n'obedo dhakö, më gwökö kothgi bedo na kwö i wi lobo kibëc. 4 Cakërë kobedini kinge ninö abirö, an abino miö köth cwe i wi lobo pi ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, ëka an abino tyeko gin na kwö kibëc na tye i wi lobo na an acweo.” 5 Ëka Noa ötimö gin na kibëc na Rwoth öcikö ën më timö. 6 Noa onwongo dong tye ki mwaka 600 i karë n'abwal pii opong i wi lobo. 7 Ëka Noa, awope mërë, dhakö mërë ëka mon k'awope mërë ödönyö ginï i yeya më bwöth ki i abwal pii. 8 Leeni n'ëcamö ëka leeni na ba ëcamö ka ariö ariö, winy ëka gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm, 9 n'obedo ëcwö ëka n'obedo dhakö obino ginï both Noa ëka ödönyö ginï i yeya, kite n'Obanga öcikö Noa ködë. 10 Ëka kinge ninö abirö abwal pii opong i wi lobo. 11 I mwaka 600 më kwö ka Noa, i ninö dwe apar abirö më dwe më ariö—i ninö nön wang pii kibëc omwoc ëka polo thon öyabërë. 12 Ëka köth ocwee i wi lobo pi ninö pyer angwën, kiceng ëka kiwor. 13 I ninö nön kikokome Noa ëka awope mërë, Cem, Kam ëka Yapec, kanya acël ki dhakö mërë ëka mon k'awope mërë adek, ödönyö ginï i yeya. 14 Gin ödönyö kanya acël ki leeni më thim kibëc na lübërë ki kothgi, leeni më pacö kibëc na lübërë ki kothgi, gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm na lübërë ki kothgi ëka winy kibëc na lübërë ki kothgi, gin na kibëc na tye ki bwomgi. 15 Gin n'ecweo kibëc na tye ki yweo

mê kwô ï komgî obino ginî both Noa êka ôdônyô ginî ï ôd yeya ka ariô ariô. 16 Leeni na papath n'obedo cwô êka mon, kite n'Obanga ôcikô ên kôdê obino ôdônyô ginî ï yeya both Noa. Cê Rwoth ocegogî ï ôd yeya. 17 Kôth obedo cwee ï wi lobo pî ninô pyer angwên, êka abwal pii opong ï wi lobo naka otingo yeya malô kî ï kom lobo. 18 Kôth ocwee êka ômiô pii ômêdêrê rwôk ï wi lobo naka yeya olyero ï wi pii. 19 Kôth ocwee rwôk ï wi lobo naka ômiô pii oumo kite na boco kibêc na tye ï thê polo. 20 Kôth ômêdêrê kî cwee ï wi lobo naka pii ômwônyô wi kite na kadhô puti pyer ariô. 21 Gin môrô kékên na kwô n'onwongo wotho ï wi lobo—wîny, leeni mê pacô, leeni mê thim, gin n'ecweo kibêc na wotho ï wi ngôm êka kî jîi kibêc ôthôô ginî ôkô. 22 Gin na kibêc na tye ï wi ngôm n'onwongo tye kî yweo mê kwô ï kome ôthôô ôkô. 23 Gin na kwô kibêc n'onwongo tye ï wi lobo etyekogî ôkô; dhanô, leeni, gin n'ecweo kibêc na wotho ï wi ngôm êka wîny kibêc na ngwêcô kî malô etyekogî ôkô kî ï wi lobo. Noa êka jô n'onwongo tye kôdê ï yeya kékên ênê odong. 24 Abwal pii opong ï wi lobo pî ninô 150.

8 Êntô Obanga opo ï kom Noa kî leeni mê thim kibêc, êka kî leeni mê pacô n'onwongo tye kanya acêl kôdê ï yeya, êka ooro yamô ï wi lobo, cê pii ôcakô dwon ôkô. 2 Wang pii na thuth kî ï ngôm êka pii na yaa kî ï polo ocung ôkô, cê kôth kî ï polo ocok ôkô. 3 Pii ômêdêrê mê dwon kî ï wi lobo. Kinge ninô 150, pii onwongo odwon ôkô. 4 ï ninô dwe apar abirô mê dwe mê abirô, yeya obino ocung ï wi kite mê Ararat. 5 Pii ômêdêrê mê dwon naka ï dwe mê apar, êka ï ninô mê acêl mê dwe mê apar, wi kite na boco ôcakô ginî nen. 6 Kinge ninô pyer angwên, Noa ôyabô wang derica n'onwongo ên otuco ï kom yeya, 7 êka ooro akûrûk yôkô, cê ôcakô ngwêc, nakun wirê tungi kî tungi, naka pii ôthwô ôkô kî ï wi lobo. 8 Cê Noa ooro amam mê nêno ka pii dong odwon ôkô kî ï wi ngôm. 9 Êntô amam ba onwongo kanya myero epye iê, piên pii onwongo pod tye ï wi lobo kibêc. Cê amam ôcakô dôk cen both Noa ï yeya. Noa olyao cîngê êka ôgamô amam cê odwongo yo bothe ï yeya. 10 Ên ôkûrô pî ninô abirô nôkênê, êka dôkî ooro amam yo yôkô kî ï yeya. 11 ï karê n'amam ôdôk bothe ï yeya kothyeno, amam onwongo otingo pot yath jeituni na thîc ï dhôgê na ên ôpudô. Cê Noa ôniang nî pii dong otyeko dwon ôkô kî ï wi lobo. 12 Cê Noa ôkûrô pî ninô abirô nôkênê, êka dôkî ooro amam, êntô amam ba dôk odwogo bothe. 13 ï karê na Noa onwongo dong tye kî mwaka 601, ï ninô mê acêl mê dwe mê acêl mê mwaka na nyen, pii onwongo dong

odwon ôkô kî ï wi lobo. Noa ôcakô pudho wi yeya ôkô, cê ônêno nî wi ngôm onwongo ôthwô ôkô. 14 ï ninô dwe pyer ariô wie abirô mê dwe mê ariô, wi lobo kibêc onwongo ôthwô ôkô. 15 Cê Obanga okobo both Noa nî, 16 "Donyi yôkô kî ï yeya, in êka dhakôni, awopeni êka mon-gî. 17 Kel gin na kwô kibêc na tye ginî kanya acêl kodi yôkô—wîny, leeni êka gin na kibêc na wotho ginî kî korgî ï wi ngôm—êk ônya ginî ï wi lobo, ônywôl ginî êka ômêdêrê na pol ï wi lobo." 18 Cê Noa odonyo yôkô, kanya acêl k'awope mêrê, dhakô mêrê, êka mon k'awope mêrê. 19 Leeni kibêc, gin na kibêc na wotho kî korgî ï wi ngôm, êka wîny kibêc—gin na kibêc na wotho ï wi lobo—odonyo ginî yôkô kî ï yeya, na lûbêrê kî kothgî. 20 Cê Noa ôgêrô keno tyêr both Rwoth êka ôkwanyô koth leeni kî wîny n'êcamôgî, êka ôtyêrô tyêr awanga ï wi keno tyêr. 21 Rwoth ongweo gin na ngwece kur na yomo cwinye, cê Rwoth okobo kî ï cwinye kênê nî, "An ba dôkî abino lamô lobo pî dhanô, kadî bed thama mê cwinye opong kî bal cakêrê kî ï karê mê thino mêrê. An ba dôkî abino neko gin na kwô kibêc kite na yam atîmô. 22 "Ka lobo pod tye, karê mê cwôc êka kac, ngîcô êka lyetho, oro êka cwîr, kiceng êka kiwor, ba bino jik na twal."

9 Cê Obanga ômiô gum ï kom Noa êka êthinô awope mêrê nakun kobo bothgî nî, "Nywôl ïnya unu, êka ipong unu lobo. 2 Leeni kibêc mê thim bino ginî lworoni, naka thon wîny kibêc na ngwêcô kî malô, gin na wotho ginî kî korgî ï wi ngôm, êka kî rêc kibêc na tye ï nam; etyeko miôgî ï cîngwu. 3 Gin na kibêc na kwô êka na wotho, bino bedo cem na mewu. Kite na calô amiô bothwu ngwedo, kobedi dong an amiôwu jami kibêc. 4 "Êntô kûr ïcam unu ringo na remo pod tye iê, piên remo obedo kwô mêrê. 5 Êka ka êônyô remowu, an abino miô pwod both lee môrô kékên. Êka both dhanô acêlacêl thon, an abino miô pwod pî kwô k'awodhe. 6 "Ka ngat môrô ôônyô remo ka dhanô, dhanô thon bino ônyô remo mêrê; piên Obanga ocweo dhanô ï cal mêrê. 7 Êntô pî un, nywôl unu, mêdêrê unu na pôl, êka ïnya unu ï wi lobo." 8 Cê Obanga okobo both Noa êka awope mêrê nî, 9 "Nên! An amoko cikêrêna kodwu êka k'êkwaêwu na bino lûbô kôrwu 10 kî gin na kwô kibêc n'onwongo tye ginî kodwu—wîny, leeni mê pacô êka kî leeni mê thim kibêc, gin na kibêc n'odonyo yôkô kî ï yeya kodwu—kî gin na kwô kibêc na tye ï wi lobo. 11 An amoko cikêrêna kodwu nî abwal pii ba dôkî bino neko gin na kwô; abwal pii ba dôkî bino bedo na tye mê tyeko wi lobo." 12 Êka Obanga okobo nî, "Man ênê anyuth mê cikêrêna na an aketho ï kin an kodwu êka

kí gin na kwô kibéc na tye kodwu, cikêrê na bino bedo na twal i rok kibéc. **13** An aketho lúth kóth na mēga i edou, éka bino bedo anyuth mē cikêrêna i kin an éka kí wi lobo. **14** Ka an akelo edou i wi lobo éka lúth kóth orire i edou, **15** an abino po i kom cikêrêna na tye i kin an kodwu éka kí gin na kwô kibéc kí kothgi. Abwal pii ba dôki bino bedo na tye mē tyeko gin na kwô kibéc. **16** Ka lúth kóth orire i edou, an abino nēnô, cê abino po i kom cikêrê na ba jik i kin Obanga éka koth gin na kwô kibéc na tye i wi lobo." **17** Cê Obanga okobo both Noa nî, "Man ênê anyuth mē cikêrê na an aketho i kin an kí gin na kwô kibéc na tye i wi lobo." **18** Awope ka Noa n'odonyo ginî kí i yeya ênê Cem, Kam éka Yapec. (Kam ênê obedo apap ka Kanaan.) **19** Man ênê awope adek ka Noa, éka kí i kin-gî ênê jô n'obino ôkêth ginî i wi lobo thûkûl. **20** Kinge abwal pii, Noa obino ôdôkô apur éka opuro pwotho ôlôk. **21** I nî nî môrô acêl ên ômadhô kôngô ôlôk cê ômêr ôkô, éka obuto kotula i ôd kēma mērê. **22** I karê na Kam, apap ka Kanaan, ônēnô apap mērê na tye kotula, ên ôcîdhô okobo both omego mērê n'onwongo tye ginî yôkô. **23** Cê Cem éka Yapec otero ginî bôngû cûka n'otîngi i wi baagi, cê ôcakô woth ginî ayongec, éka oumo ginî kom apapgi n'onwongo tye kotula. Terinyimgi onwongo nēnô yo kanya path, naka ba dôk ônēnô ginî kom apapgi n'onwongo tye kotula. **24** I karê na Noa oco kí i wang nî nî na kôngô ôlôk dong othum ôkô kí i wie, cê opo i kom gin na wode na tîdî ôtîmô i kome, **25** ên okobo nî, "Cen obed i kom Kanaan! Ên obed opii na rwôm mērê tîdî i kin opii k'omogo mērê." **26** Ên thon okobo nî, "Pak obed both Rwoth, Obanga ka Cem! Êk Kanaan obed opii mērê. **27** Êk Obanga ômîi wang lobo ka Yapec obed na lac êk Yapec obed i kēma ka Cem éka Kanaan obed opii mērê." **28** Kinge n'abwal pii opongi i wi lobo, Noa obedo i wi lobo pî mwaka 350. **29** Noa obino obedo i wi lobo pî mwaka 950, cê dong ôthôô.

10 Man ênê côc na nyutho êkwaê ka Cem, Kam éka Yapec awope ka Noa n'obino ônywôlô ginî êthîno na pol kinge abwal pii. **2** Awope ka Yapec gin ene: Gomer, Magog, Madai, Jaban, Tubal, Mecak éka Tîrac. **3** Awope ka Gomer gin ene: Acikenaj, Ripat éka Togarma. **4** Awope ka Jaban gin ene: Elica, Tarcic, Kitim, éka Rodanim. **5** Jô na tye i dhô nam opokere ginî ôkô kí i kom jô nôn. Man ênê êkwaê ka Yapec kí lobogi, nakun ngat acêlacêl twakô lēbgî, na calô kakagi kí rokgî tye kôdê. **6** Awope ka Kam gin ene: Kuc, Ejip, Put éka Kanaan. **7** Awope ka Kuc gin ene: Ceba, Kabila, Cabta, Raama éka Cabteca. Awope ka Raama gin ene: Ceba éka Dedan. **8** Kuc onwongo

obedo apap ka Nimrod, n'ôcakô bedo alwēny na tēk kí i wi lobo. **9** Ên onwongo obedo thwôn adwar na tēk i nyim Rwoth, ênê ômîô ekobo nî, "Calô Nimrod n'obedo thwôn adwar na tēk i nyim Rwoth." **10** Acaki mē lôc mērê onwongo obedo i Babel, Erek, Akad éka Kalne, na tye i lobo Cinar. **11** Cakêrê kí i lobo nôn, ên ôcîdhô naka i Aciria, kanya ên ôgêrô iê Ninebe, Rekobot Ir, Kala, **12** éka Recen, n'obedo kabedo na tye i kin Ninebe kí Kala, manôn ênê pacô na dit. **13** Ejip onwongo obedo apap ka jô Lud, jô Anam, jô Leab, jô Naptuk, **14** jô Patruc, éka jô Kacluk (man ênê kaka na Pilicîtain ôya ginî kí iê) éka jô Kaptor. **15** Kanaan onwongo obedo apap ka Cidon athîn kaô mērê, éka jô Kit, **16** jô Jebuc, jô Amor, jô Girgac, **17** jô Kibi, jô Arka, jô Cin, **18** jô Abad, jô Jemar, éka jô Kamat. Kinge, kaka ka jô Kanaan ôkêth ginî ôkô. **19** Wang lobo ka jô Kanaan ôcakêrê kí i Cidon odok kôdê yo kutung Gerar, mē thuno kôdê naka i Gaja, éka dôk kôdê yo Codom, Gomora, Adma éka Jeboim mē thuno kôdê naka yo Laca. **20** Man ênê awope ka Kam na lûbêrê kí kakagi éka lēbgî, i katedogi éka i rokgî. **21** Cem ômîn Yapec na dit obino ônywôlô awope thon, Cem ênê onwongo obedo kwarô k'awope ka Eber kibéc. **22** Awope ka Cem gin ene: Elam, Acur, Arpakcad, Lud éka Aram. **23** Awope ka Aram gin ene: Uj, Kul, Geter éka Mac. **24** Arpakcad onwongo obedo apap ka Cela, éka Cela onwongo obedo apap ka Eber. **25** Eber obino ônywôlô awope ariô: Ngat acêl ebino êcakô nyingê Peleg, piên i karê mērê ênê jô mē lobo obino opokere, ômîn mērê ebino êcakô nyingê Yokotan. **26** Yokotan onwongo obedo apap ka Almodad, Celep, Kajarmabet, Jera, **27** Adoram, Ujal, Dikla, **28** Obal, Abimael, Ceba, **29** Opir, Kabila éka Jobab. Man ênê onwongo obedo ginî awope ka Yokotan. **30** Lobo na gin onwongo obedo ginî iê ôcakêrê kí i Meka, ôdôk kôdê yo kutung Cepar i lobo n'otîngere malô na tye yo kukidê. **31** Man ênê awope ka Cem, na lûbêrê kí kakagi éka lēbgî na tye i lobogi éka rokgî. **32** Man ênê kaka k'awope ka Noa, na lûbêrê k'ekwaēgi, i kin rokgî. Rok ôcakô kêth i wi lobo thûkûl kinge abwal pii.

11 Yam côn jô mē wi lobo thûkûl onwongo twakô ginî lēb acêl éka kôp acêl. **2** I karê na jîi ôcakô woth nakun êdôk yo kukidê, gin onwongo kany môrô n'obedo bar i Cinar éka obedo ginî kunôn. **3** Gin ôcakô twak kên-gî nî, "Bin unu, êk êgôô birîk éka êwang na bër." Gin otio kí birîk nakaka kidi, éka odok lam mē mwônô kin-gî. **4** Cê gin dôki okobo nî, "Bin unu, êk êgêr pacô onu, kí gedo na bor na thuno malô i wi polo, êk êmîi nying onu ongere éka kûr êkêth ata

ĩ wi lobo kibęc.” 5 Ĕntō Rwoth oidho pĩny mē nēnō pacō ĕka gedo na bor na jĩĩ onwongo tye ka gērō. 6 Cē Rwoth okobo nĩ, “Ka gĩn na calō jō n’ōribērē acēl na twakō gĩnĩ lēb acēl ōcakō gĩnĩ tĩmō nĩ kōman, cē gĩn mōrō na gĩn bino yūbō mē tĩmō ba bino lōōnōgĩ. 7 Bin unu, ĕcidh pĩny erurubo lēbgĩ ĕk kūr ngat acēlacēl ōnĩang ĩ lēb awodhe.” 8 Cē Rwoth ōkēthōgĩ kĩ kunōn ĩ wi lobo thūkūl, ĕka ōwēkō gĩnĩ gērō pacō nōn. 9 Manōn ĕnē ōmiō ĕcakō nĩyngē nĩ Babel—piēn kany nōn ĕnē Rwoth orurubo kĩ lēb mē wi lobo thūkūl, ĕka kĩ kunōn ĕnē Rwoth ōkēthōgĩ kōdē ĩ wi lobo kibęc. 10 Man ĕnē ĕkwaē ka Cem. ĩ karē na Cem onwongo dong tye kĩ mwaka 100, ĕn ōnywōlō Arpakcad, kinge mwaka ariō n’abwal pii opong kōdē ĩ wi lobo. 11 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Arpakcad, Cem obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 500, ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 12 ĩ karē n’Arpakcad obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 35, ĕn obino ōnywōlō Cela. 13 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Cela, Arpakcad obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 403 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 14 ĩ karē na Cela obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 30, ĕn ōnywōlō Eber. 15 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Eber, Cela obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 403 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 16 ĩ karē n’Eber obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 34, ĕn ōnywōlō Peleg. 17 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Peleg, Eber obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 430 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 18 ĩ karē na Peleg obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 30, ĕn ōnywōlō Reu. 19 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Reu, Peleg obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 209 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 20 ĩ karē na Reu obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 32, ĕn ōnywōlō Cerug. 21 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Cerug, Reu obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 207 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 22 ĩ karē na Cerug obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 30, ĕn ōnywōlō Nakor. 23 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Nakor, Cerug obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 200 ĕka ĕn onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 24 ĩ karē na Nakor obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 29, ĕn ōnywōlō Tera. 25 Ĕka kinge na ĕn ōnywōlō Tera, Nakor obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 119 ĕka ĕn onwongo dong ōnywōlō awope nōkēnē ĕka anyira. 26 Kinge na Tera obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 70, ĕn onwongo dong ōnywōlō Abram, Nakor ĕka Aran. 27 Man ĕnē ĕkwaē ka Tera. Tera ōnywōlō Abram, Nakor ĕka Aran. Ĕka Aran ōnywōlō Lot. 28 ĩ karē na Tera apap k’Aran pod kwō, Aran obino ōthōō ĩ Ur n’obedo lobo ka jō Kaldaya. 29 Abram ĕka Nakor obino onyomo gĩnĩ. Nĩyng dhakō k’Abram onwongo ecwodo nĩ Carai ĕka nĩyng dhakō ka Nakor onwongo

ecwodo nĩ Milca, ĕn onwongo obedo nyaka Aran, apap ka Milca ĕka Icika. 30 Ĕntō Carai onwongo ope k’athĩn mōrō piēn onwongo ba nywōl. 31 Tera ōkwanyō wode Abram, akwarē Lot wod ka Aran, ĕka cii wode Carai, dhakō ka Abram. Gĩn kibęc ōya ōkō kĩ ĩ Ur n’obedo pacō ka jō Kaldaya mē cidhō yo lobo Kanaan. Ĕntō ĩ karē na gĩn othuno ĩ Aran, cē gĩn kono obedo kany nōn. 32 Tera obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 205, ĕka ōthōō ĩ lobo Aran.

12 Rwoth okobo both Abram nĩ, “Yaa ōkō kĩ ĩ lobo thurwu, kĩ ĩ kin jōwu ĕka jō mē ōt k’apapnĩ ĕk ĩcidh ĩ lobo na an abino nyutho nini. 2 “An abino miōni ibedo rok na dit, ĕka abino miōni gum; An abino miō nyingi bedo na dit, ĕka in ibino bedo dhanō mē gum both jō nōkēnē. 3 An abino miō gum both jō na bino miōni gum, ĕka ngat mōrō kēkēn na bino lamōni an thon abino lamō; ĕka jĩĩ kibęc na bedo ĩ wi lobo bino nwongo gĩnĩ gum na yaa kĩ bothi.” 4 Cē Abram ōya, kite na Rwoth okobo ninē kōdē, ĕka Lot thon owotho kōdē. Abram onwongo tye mwaka 75 ĩ karē na ĕn yaa kĩ ĩ lobo Aran. 5 Abram owotho kĩ dhakō mērē Carai, Lot wod k’ōmin mērē, kĩ jamigĩ kibęc n’onwongo gĩn tye kōdē ĕka kĩ jĩĩ na gĩn onwongo kĩ ĩ lobo Aran. Gĩn ōya ōcidhō, ĕka othuno gĩnĩ ĩ lobo Kanaan. 6 Abram owotho ĩ lobo naka othuno ĩ kabedo na tye ĩ Cekem. Kany nōn ĕn oketho kēma mērē ĩ nget yath na thwōnē mē More. ĩ karē nōn jō Kanaan onwongo tye gĩnĩ ĩ lobo nōn. 7 Cē Rwoth onen both Abram ĕka okobo nĩ, “An abino miō lobo nĩ both ĕkwaēni.” Cē ĕn ōgērō keno tyēr both Rwoth n’onen bothē. 8 Kĩ kany nōn, ĕn ōcakō dak ōkō nakun dōk yo kukidē lobo n’otingere mē Betel ĕka oguro kēma mērē iē, Betel nwongo tye kĩ kuthō ĕka Ai nwongo tye kĩ kukidē. Ĕn ōgērō keno tyēr kany nōn both Rwoth ĕka ōwōrō nĩyng Rwoth. 9 Cē Abram ōmēdērē kĩ woth mērē na cidhō yo Negeb. 10 Kec onwongo opodho ĩ lobo Kanaan, ōmiō Abram ōcidhō yo Ejip mē bedo kunōn pĩ karē mōrō, piēn kec onwongo rac rwōk. 11 ĩ karē n’Abram onwongo dong cwōk dōnyō ĩ Ejip, ĕn okobo both dhakō mērē Carai nĩ, “An angeo nĩ in ibedo dhakō na leng rwōk. 12 Ka jō mē Ejip oneni gĩnĩ, gĩn bino kobo nĩ, ‘Man ĕnē dhakō mērē.’ Cē gĩn bino nekona ōkō, ĕntō ebino wēkōni na kwō. 13 Kob bothgi nĩ in ibedo amēra, ĕk ōmiōgĩ obed kōda na bēr pi in ĕka kwōna ba ebino neko.” 14 ĩ karē n’Abram obino ĩ Ejip, jō Ejip onwongo ōnēnō dhakō mērē nĩ leng rwōk. 15 ĩ karē n’editē ka Parao ōnēnō Carai, gĩn ōpakō ĕn both Parao, ĕka etero ĩ pacō ka Parao. 16 Parao ōgwōkō Abram na bēr pĩ Carai. Abram ōgamō rom, dhok, kene n’obedo cwō ĕka kene na mon, etic

n'obedo cwō, etic n'obedo mon, ēka kīnaga. 17 Ēntō Rwoth ooro two na reco i kom Parao ēka kī jō mē ödē pī Carai dhakō k'Abram. 18 Cē Parao ocwodo Abram ēka okobo nīnē nī, "Ngō na in i'timō i koma? Pingō in ba ikobo nīna nī Carai obedo dhakōni? 19 Pingō in ikobo nī ēn obedo ameru, ēka i'miō atero ēn na calō dhakōna? Dhakōni dong ene, kwany ēn ēka i'cidh ōkō kī kany!" 20 Cē Parao ōmiō twērō both jōgē i kom Abram, ēka gīn ōmiō ēn ōcidhō kī dhakō mērē ēka kī jami kibēc n'onwongo ēn tye kōdē.

13 Abram ōya ōkō kī Ejip gīn kī dhakō mērē, ēka kī jami kibēc n'onwongo ēn tye kōdē mē cidhō i Negeb, ēka Lot thon owotho kōdē. 2 Ī karē nōn, Abram onwongo ōlōny kī leeni mē pacō, kī ryal ēka kī gol. 3 Ēn obedo ka mēdērē kī wowotha nakun yaa kī i Negeb naka othuno i Betel, kanya ēn onwongo oguro kēma mērē iē cōn, i kabedo na tye i kin Betel ēka Ai. 4 Man onwongo obedo kabedo na ēn ōcakō gērō keno tyēr iē, ēka kany nōn ēnē Abram ōwōrō Rwoth iē dōkī. 5 Lot, n'onwongo wotho gīn k'Abram onwongo thon tye kī rom, dhok ēka kēma. 6 Ēntō ngōm onwongo ope na rōmō miōgī bedo kanya acēl, piēn līmgī onwongo dwong rwōk na miōgī ba rōmō bedo kanya acēl. 7 Dhaa ōcakērē i kin ēkwath k'Abram ēka mē ka Lot. Ī karē nōn jō Kanaan ēka jō Periji onwongo thon bedo gīnī i lobo nōn. 8 Abram okobo both Lot nī, "Ba amītō nī dha mōrō obed na tye i kin in kī an, onyo i kin ēkwathni ēka mēga, piēn onu ebedo utmego. 9 Lobo kibēc tye n'omere i nyimi. Kobedini myero in ipokiri ōkō kī botha. Ka in i'dōk yo kucam, an abino dōk yo kucem, ka in i'dōk yo kucem an abino dōk yo kucam." 10 Cē Lot ōcakō tingo wangē ēka ōnēnō nī lobo n'opwodere mē Jordan onwongo opong kī pii na bēr, calō pwodho ka Rwoth, ēka calō lobo mē Ejip na dōk yo Joar. (Man ōtimērē na bara Rwoth otyeko Codom ēka Gomora.) 11 Lot ōyērō gire kēnē, lobo kibēc n'opwodere i Jordan ēka ōdōk yo kukidē. Man ōmiō jō ariō ni opokere. 12 Abram obedo i lobo mē Kanaan, nakun Lot obedo i kin peci n'opwodere ēka oguro kēma mērē na cwōk kī Codom. 13 Jō Codom onwongo obedo gīnī jō na kitegī reco ēka balgī onwongo dwong rwōk both Rwoth. 14 Kinge na dong Lot opokere kī both Abram, Rwoth okobo both Abram nī, "Ting wangi malō kī kanya in itye iē ēka i'nēn kukuju ēka kukwap, kukidē ēka kuthō. 15 Lobo kibēc na in itye ka nēnō an abino miōni ēka both ēkwaēni na twal. 16 An abino miō ēkwaēni bedo calō kwo mē dhō nam, ēk ka ngat mōrō twērō kwanō kwo mē dhō nam, cē ēkwaēni bino kwanērē. 17 Yaa malō, i'cak lūbō bor mērē ēka arii mērē, piēn an abino

miōni." 18 Cē Abram ōkwanyō kēma mērē ēka ōcidhō obedo i nget yath na thwōnē mē Mamre na tye i Kebron, kanya ēn ōgērō keno tyēr iē both Rwoth.

14 Ī karē nōn rwoth Amrapel mē Cinar, rwoth Ariok mē Elacar, rwoth Kedorlaomer mē Elam, ēka rwoth Tidal mē Goim, 2 ōcidhō gīnī mē lwēny i kom rwoth Bera mē Codom, rwoth Birca mē Gomora, rwoth Cinab mē Adma, rwoth Cemeber mē Jeboim, ēka rwoth mē Bela (manōn, Joar). 3 Rwodhi ni kibēc ōribō gīnī acikarigī kanya acēl i Ora mē Cidim (Nam mē Kadō). 4 Gīn onwongo obedo i thē lōc ka Kedorlaomer pī mwaka apar ariō, ēntō i mwaka mē apar adek gīn ōcakō jēm ōkō. 5 Ī mwaka mē apar angwēn, rwoth Kedorlaomer ēka kī rwodhi n'onwongo ōribērē kōdē obino ōcakō lwēny ēka ōlōō gīnī jō Repa kī i Aciterot Karnaim, jō Jujim kī i Kam, jō Emim kī i Cabe Kiriataim. 6 ēka jō Kori kī i kite mē Ceir, naka i El Paran na cwōk kī thim. 7 Cē ōdōk gīnī cen ēka ōcidhō gīnī yo En-Micipat (manōn, Kadec). Gīn ōcidhō ōlōō lobo ka jō Amalek, ēka jō Amor n'onwongo bedo gīnī i Ajajon Tamar. 8 Cē rwoth mē Codom, rwoth mē Gomora, rwoth mē Adma, rwoth mē Jeboim ēka rwoth mē Bela (manōn, Joar) ōya ēka ōyūbērē gīnī mē lwēny i Ora mē Cidim. 9 Ī kom rwoth Kedorlaomer mē Elam, rwoth Tidal mē Goim, rwoth Amrapel mē Cinar ēka rwoth Ariok mē Elacar—rwodhi angwēn ōlwēnyō i kom rwodhi abic. 10 Ora mē Cidim onwongo opong kī bur odok lam na cōl, ēka i karē na rwodhi mē Codom ēka Gomora ngwēcō gīnī, jō mōkō opodho gīnī iē cē jō nōkēnē n'odong ōngwēcō gīnī ōkō yo wi kite. 11 Cē rwodhi angwēn n'ōlōō, ōyakō jami kibēc na pīrgī tēk kī cem ka jō Codom ēka Gomora, cē ōcidhō gīnī ōkō. 12 Gīn thon obino otero gīnī Lot wod k'ōmīn Abram kī jami mērē, piēn ēn onwongo bedo i lobo Codom. 13 Ngat acēl n'onwongo ōbwōth obino otero kōp ni both Abram dhanō mē Iburu. Abram onwongo bedo na cwōk kī yen na thwon ka Mamre dhanō mē Amor, ōmīn Ecikol ēka Aner, gīn kibēc onwongo rībērē k'Abram. 14 Ī karē n'Abram owinyo nī Lot wod k'ōmīn mērē ēmakō ōkō, ēn ocwodo jō 318 n'opwonyere, n'ēnywōlōgī i parē ēka ōcidhō ōlūbō kī kōr lang naka i Dan. 15 Ī kiwor, Abram opoko etic mērē mē lwēny i komgī ēka ōlōōgī nakun ryēmōgī naka yo Koba, kukuju mē Damaciko. 16 Abram odwongo jami kibēc ēka okelo Lot wod k'ōmīn mērē kī jami mērē, kanya acēl kī mon ēka kī jō nōkēnē. 17 Kinge n'Abram odwogo kī kanya ēn ōlōō Kedorlaomer ēka rwodhi n'onwongo ōribērē kōdē, rwoth mē Codom obino mē romo k'Abram i Ora mē Cabe (manōn, Ora ka Rwoth).

18 Cē rwoth Melkijedek mē Calem okelo ogati ēka kōngō ölö. Ēn onwongo obedo alamdhök k'Obanga na Malō Rwök, 19 ēka ömiö gum both Abram nakun kobo nī, "Gum k'Obanga na Malō Rwök obed i kom Abram, Obanga n'ocweo polo ēka lobo. 20 Ēka pak obed both Obanga na Malō Rwök, n'ömiö langni i cingi." Cē Abram ömiö acēl mē apar mē jami kibēc bothe. 21 Rwoth mē Codom okobo both Abram nī, "Mia jī ēka in i'gwök jami obed megī." 22 Ēntō Abram okobo both rwoth mē Codom nī, "An atyeko tingo cinga nakun acikara both Rwoth, Obanga na Malō Rwök, n'ocweo polo kī lobo 23 nī ba abino gamō gin mörō kī bothi, kadī thon wicu, onyo del wör, ēk kür ibin ikob nī, 'An ēnē amiö Abram ölöny.' 24 An ba abino gamō gin mörō ěntō ngō n'awopena öcamō ēka jami n'obedo mē ka jō n'owotho köda yo both Aner, Ecikol ēka Mamre. Mīgī oter jamigī n'epoko nigī."

15 Kinge man, Rwoth ötwak k'Abram i wang lek, nakun kobo nī, "Abram, kür ibed na lwor! An abedo kwot na megī, cūl na megī bino bedo na thwönē." 2 Ēntō Abram ögamō nī, "Rwoth Obanga, ngō na in ibino miöna nakun ape k'athin mörō ēka dhanō na bino leeno jamina ēnē Eliejer mē Damaciko?" 3 Abram dōkī okobo nī, "In ba imīa athin mörō, ēka atic ni n'enywölō i öda ēnē bino leeno jamina." 4 Cē Rwoth dōkī ötwak ködē nī, "Dhanō nī ba bino leeno jamini, ěntō wodi kikokome na in inywölō ēnē bino leeno jamini." 5 Cē Rwoth okelo Abram yökō ēka okobo ninē nī, "Nēn malō i wi polo ēka ikwan wel cēr—ka adyer in iromō kwanōgī." Cē ěn okobo ninē nī, "Ēkwaēni thon bino bedo na pol kōmanön." 6 Abram oketho yee mērē i kom Rwoth, ēka ömiö ēkwanō ěn nī kite atir. 7 Cē Rwoth dōkī okobo ninē nī, "An abedo Rwoth na ēnē okeli yökō kī i Ur na tye i lobo ka jō Kaldaya, mē miöni lobo nī ēk obed megī." 8 Ēntō Abram ögamō nī, "Rwoth Obanga, an atwērō ngeno ningō nī lobo nī bino bedo mēga?" 9 Rwoth okobo both Abram nī, "Kel nīna nya raa mörō mē mwaka adek, nya dyēl mē mwaka adek, thwön römō mē mwaka adek, akur ēka athin amam." 10 Ēn okelo jami ni kibēc both Rwoth, cē ongunguno igī ariō ariō ēka öcanōgī na dul acēlacēl kemo awodhe, ěntō winy ěn ba ongungunogī. 11 Ka acuth obino mē camō ringogī, Abram ryēmōgī ökö. 12 Ī karē na ceng dong cwök dönyō, ninō ömakō wang Abram rwök, ēka piny na cöl cuc oumo ěn ökö. 13 Cē Rwoth okobo ninē nī, "Myero inge atir nī ēkwaēni bino bedo Erok i lobo na pathi mēgī. Ebino miögi bedo opii ēka ebino yelogī pi mwaka 400. 14 Ēntō an abino miö pwod i kom jō na bino yelogī, ēka kinge

gin bino yaa ökö kī kunön nakun nwongo tye gini kī līm na pol. 15 Ēntō in ebino ikoni kanya acēl kī kwereni kī kuc. Ebino ikoni na dong itii. 16 Kinge rok mē angwēn, ēkwaēni bino dwogo gini cen kany piēn bal ka jō Amor bara römō ketho can i komgi." 17 Ī karē na ceng dong ödönyō, ēka piny ödökō na cöl, agulu na iro dung kī tē kī mac na lyēl i raa onen ēka owok i dyere ringo n'engunguno kī kom lee acēlacēl. 18 Ī ninō nön ēnē Rwoth oketho cikērē mērē k'Abram nakun kobo nī, "An amiö lobo nī both ēkwaēni, cakērē kī i kulo mē Ejip thuno ködē naka i kulo na thwönē mē Euparate, 19 lobo ka jō Keni, jō Keniji, jō Kadmon, 20 jō Kit, jō Periji, jō Repa, 21 jō Amor, jō Kanaan, jō Girgac ēka jō Jebuc."

16 Carai dhakō ka Abram ba önywölō ninē ěthinō mörō. Ēntō onwongo tye k'atic mērē n'obedo nya jō Ejip na nyingē Agar. 2 Carai okobo both Abram nī, "Rwoth öjuka ökö mē nwongo ěthinō, cidhi ibed k'aticna gwök onyo abino nwongo athin mörō kī bothe." Abram oyeo ngō na Carai okobo. 3 Cē kinge na dong Abram obedo i Kanaan pi mwaka apar, Carai ökwanyō atic mērē Agar n'obedo nya jō Ejip ēka ömiö both Abram mē bedo dhakō mērē. 4 Abram obedo k'Agar, ēka öyac. Ī karē n'Agar ongeo nī dong eyac, ěn öcakō caō adit mērē Carai. 5 Cē Carai okobo both Abram nī, "Can na an atye ka nwongo myero obed i wi. An amiö aticna i cingi ēka kobedini ěn ongeo nī ěn dong eyac, cē öcakō caōna. Ēk Rwoth öngöl i kin ön nga na rac." 6 Abram ögamō nī, "Aticni tye i cingi, tim gin mörō kēkēn na in ithamō nī bēr i kome." Cē Carai öcakō yelo Agar rwök naka ömiö öngwēcō ökö kī bothe. 7 Malaika ka Rwoth onwongo Agar i nget kulo na tye i thim na cidhō yo Cur. 8 Malaika okobo ninē nī, "Agar, atic ka Carai, in ibino kī kwene, ēka i cidhō yo kwene?" Ēn ögamō nī, "An atye ka ngwēc ökö kī both Carai." 9 Cē Malaika ka Rwoth okobo ninē nī, "Dök cen both Carai ēka ibed i thē löc mērē." 10 Cē malaika ömēdērē mē kobo ninē nī, "An abino mēdō ēkwaēni bedo na pol na ba kwanērē." 11 Malaika ka Rwoth okobo ninē thon nī, "In kobedini dong i yac ēka ibino nywölō athin n'ēcwo. Ibino cakō nyینگē Icimael, piēn Obanga owinyo koko mē cwer cwinyi. 12 Ēn bino bedo calō kana na ger, ěn bino bedo na ger nakun lwēnyō i kom jō kibēc ēka jō kibēc bino lwēny i kome, ēka ěn bino bedo kēnē kī both utmego mērē kibēc." 13 Agar ömiö nying ni both Rwoth n'ötwak ködē nī, "In ibedo Obanga na nēna," piēn okobo nī, "An dong anēnō Obanga na nēna." 14 Ēnē ömiö kulo nön ecwodo nī Beer Lakai Roi. Kulo nön nwongere i dyere Kadec ēka Bered.

15 Agar önywölö n'Abram athin n'ecwö ëka Abram öcakö nyingë Icimael. 16 Abram onwongo dong tye ki mwaka 86 i karë na Agar önywölö ninë Icimael.

17 I karë n'Abram dong othuno mwaka 99, Rwoth onen bothe ëka okobo ni, "An Obanga Won Twër kibëc, kwö i nyima i yoo n'opore abonge bal mörö. 2 An abino moko cikëréna i kin an ki in ëka abino miö ëkwaëni bino bedo na pol." 3 Abram oryebere piny i ngöm i nyim Obanga, ëka Obanga okobo ninë ni, 4 "An amoko cikëréna kodi. In ibino bedo kwarö ka rok na pol. 5 Nyingi ba dökü ebino cwodo ni Abram, ëntö Abraam, piën an amii idökö kwarö ka rok na pol. 6 An abino miö ëkwaëni bedo na pol; an abino miöni idökö rok na pol, ëka rwothi bino yaa ki bothi. 7 An abino moko cikëréna kodi ëka ëkwaëni na bino lüböni, ëka ëkwaëgi kibëc obed cikëré na bino bedo na twal pi run kibëc. An abino bedo Obangani ëka Obanga k'ëkwaëni na bino lüböni.

8 An abino miö lobo Kanaan kibëc bothi—lobo na in kobedini itye ië na calö arok ëk obed megü na twal ëka ëkwaëni na bino lüböni. An abino bedo Obangagi." 9 Cë Obanga okobo both Abraam ni, "In myero igwök cikëréna, in ëka ëkwaëni na bino lüböni i run më anyim. 10 Man ënë cikëréna kodi ëka ëkwaëni na bino lüböni, cikëré na myero igwöki: Cwö kibëc na tye i kinwu myero ëlir. 11 Un myero ilir wi del komwu më cwö, ëka man bino bedo anyuth më cikëré i kin an ëka un. 12 Pi rok na tye ka bino, ëthinö awope kibëc na tye ninö aboro myero ëlir, naka thon ëthinö awope n'ënywölö i kinwu onyo ëwilö ki cilingi ki both Erok na ba ënywölögi i kin ëkwaëni. 13 Kono kad'ënywölö i odi onyo iwölö ki cilingni, myero ëlirgi. Cikëréna na tye i del komwu myero obed cikëré na bino bedo na twal. 14 Dhanö mörö n'obedo ëcwö na ba ëlirö del wi kome më cwö, ebino kwanyö ökö ki i kin jögë, piën nwongo ën ötürö cikëréna." 15 Obanga thon okobo both Abraam ni, "Dhaköni, in ba dök ibino cwodo ën ni Carai; nyingë bino bedo Cara. 16 An abino miö gum bothe ëka abino miöni athin n'ecwö na yaa ki bothe. Abino miö gum both Cara ëk obed aya ka rok na pol, rwothi ka jii bino yaa ki bothe." 17 Abraam oryebere piny i ngöm, önyërö ëka ötwak kënë ni, "Dhanö na tye ki mwaka 100 twërö nywölö athin? Cara twërö nywölö athin nakun ën dong tye ki mwaka pyer abungwën?" 18 Eka Abraam okobo both Obanga ni, "Öma miü Icimael oleë jami na in icikö!" 19 Cë Obanga okobo ni, "Pe, ëntö dhaköni Cara bino nywölö nini athin n'ecwö, ëka ibino cakö nyingë Icaka. An abino moko cikëréna ködë na bino bedo na twal ëka ëkwaë mëré na bino lübö ën. 20

Eka pi Icimael, an awinyo kwacni, adyer an abino miö ën gum, abino miö ën nywölö nya na pol rwök. Eñ bino bedo kwarö ka rwothi apar ariö ëka abino miö ën dökö rok na dit. 21 Eñtö an abino moko cikëréna ki Icaka, athin na Cara bino nywölö nini i koth karë ni i mwaka na bino." 22 I karë na ën dong otyeko twak k'Abraam, Obanga öya ökö ki bothe. 23 I ninö nön kikokome Abraam ökwanyö wode Icimael kanya acël ki jö kibëc n'ënywölö i pacö mëré, onyo n'öwilö ki ciling mëré, jö kibëc n'obedo cwö na tye i pacö mëré ölirögi kite n'Obanga okobo ninë. 24 Abraam onwongo dong tye ki mwaka më dit mëré 99 i karë n'ëlirö ën, 25 ëka wode Icimael onwongo dong tye ki mwaka apar adek i karë n'ëlirö ën. 26 Abraam ëka wode Icimael ëlirögi i ninö nonu kikokome. 27 Cwö kibëc n'onwongo tye i pacö mëré, ëka cwö kibëc n'ënywölö i pacö onyo n'ëwilö ki both arok, ëlirögi kanya acël ködë.

18 Rwoth dökü onen both Abraam i nget yen na thwon na tye i Mamre, n'onwongo ën obedo i dholokek më këma mëré i karë na piny lyeth. 2 Eñ otingo wangë, ëka cücüth önenö jö adek n'ocung ginü ki cecen. I karë na ën önenögi, öringö ki i dhö këma mëré më romo ködgi, cë oryebere piny i ngöm. 3 Abraam okobo ni, "Rwothna, ka itye ki cwinu na bër i koma, kür ikadh aticni akadha. 4 Eë ekel pii mörö na nönök, ilwök unu ki tyënwu, ëka dong iywe unu i the yath ni. 5 Eë acidh akel niwu gin mörö më acama, ëk ömiü inwong unu tükö mörö, ëka dong imëdërë unu ki wothwu—kite n'onwongo ibino unu ködë botha." Gin ögamö ni, "Eyo, tim kite na in ikobo ködë." 6 Cë Abraam öbünyö cidhö yo both Cara i këma, okobo ninë ni, "Kwany mökö ngano na römö agwetü adek piöpü ök inyöbi, ëka ited k'ogati mörö." 7 Cë Abraam öringö i öd okul dhok, öyërö wod thwön na ringo mëré pod yom na bër, ëka ömiö both atic mëré, n'öyübö piöpü. 8 I karë na cem dong öcëc, Abraam okelo cak na wac, cak na libü, ringo na gin otedo, ëka oketho i nyimgi. Eñ ocung i nget yath nakun kürögi na gin tye ka cem. 9 Cë gin openyo ni, "Dhaköni Cara tye kwene?" Abraam ögamö ni, "Eñ tye i këma." 10 Cë Rwoth okobo ni, "Adyer an abino dwogo bothi i mwaka na bino i koth karë ni, ëka dhaköni Cara nwongo dong tye ki wode." Cara onwongo tye ka winyo köpgi ki i dholokek më këma, n'onwongo tye i nge Abraam. 11 I karë nön Abraam gin ki Cara onwongo dong otii ginü ökö ëka mwakagi onwongo thon thwönë, mwaka ka Cara thon më nywölö athin onwongo dong opoth ökö. 12 Cara önyërö kënë, nakun kobo ni, "Kinge na dong an atii, ëka adwongna

thon dong otii ökö, pod döki atwëro bedo kî miti më nywölö athîn?" 13 Cê Rwoth okobo both Abraam nî, "Pîngö Cara önyëro nakun kobo nî, 'Adyer an döki atwëro nywölö athîn, na dong atii ökö?' 14 Tye gin mörö na tæk na löö Rwoth? An abino dwogo bothi i karê n'opore i mwaka na bino, nwongo Cara dong tye kî wode." 15 Entö Cara obedo na lwor ëka okobo twodo nî, "An gira ba anyëro." Entö Rwoth ögamö nî, "Eyo, in ñnyëro." 16 I karê na wele öya më cidhö ökö, gîn ödök yo kutung Codom, ëka Abraam ökwangögi më nyuthigi yoo. 17 Cê Rwoth okobo nî, "Myero an amüng n'Abraam gin na an acwök timö? 18 Adyer Abraam bino bedo rok na thwönë, ëka na tæk, na rok kibëc na tye i wi lobo bino nwongo gum na yaa ki bothe? 19 Piën an dong atyeko yëro ën, ëk onyuth n'ëthünö mërë ëka jö më ödë na bino lübö körë më lübö yoo ka Rwoth nakun tio gîni gin na tye atir. Cê Rwoth bino miö Abraam gin na yam ën öcökö." 20 Cê Rwoth okobo nî, "Koko i kom Codom ëka Gomora ödökö na thwönë rwök, ëka balgi dong rac rwök. 21 An abino cidhö bothgi ëk acidh anën ka adyer gin na gîn tye ka timö, na koko mërë othuno botha. Cê ka pe, an abino ngeno." 22 Cê jö ariö öläkërë ëka öcakö gîni woth më cidhö yo Codom, ëntö Abraam odong nakun ocung i nyim Rwoth. 23 Abraam önyikö na cwök yo bothe ëka okobo nîne nî, "In ibino tyeko jö na kitegi atir kanya acël kî jö na reco? 24 Cê ka jö na kitegi atir bino nwongërë pyer abic i pacö nön? Adyer in ibino tyeko kabedo nön ökö ëka ba ibino wëkö pacö nön pî jö pyer abic na kitegi atir na tye gîni ië? 25 Adyer ba opore in më timö nî kômanön—më neko jö na kitegi atir kanya acël kî jö na reco, nakun imiö jö na kitegi atir thon bedo na rom kî jö na reco. Adyer ba opore in më timö nî kômanön! Angöl-köp më lobo kibëc ba bino timö gin na tye atir?" 26 Rwoth ögamö nî, "Ka an anwongo jö na kitegi atir pyer abic na tye gîni i Codom, an abino wëkö kabedo nön kibëc pîrgi." 27 Cê Abraam döki ötwak nî, "Kite na dong an atwak both Rwoth kî tæk cwiny, kadî bed nî an ba abedo gin mörö ëntö apua ëka buru. 28 Cê ka jö na kitegi atir tye pyer angwën wie abic? In ibino tyeko pacö nön kibëc pî jö abic n'orem?" Ën ögamö nî, "Ka an anwongo jö pyer angwën wie abic, an ba abino tyeko." 29 Ëka Abraam okobo döki nî, "Cê ka ibino nwongo jö pyer angwën këkën kunön?" Ën ögamö nî, "Pî jö pyer angwën an ba abino timö gîn mörö." 30 Ëka döki okobo nî, "Kür akëmö omaki, in Rwoth, an abino twak döki. Ka cê ibino nwongo kunön jö pyer adek kono?" Cê ën ögamö nî, "Ba abino timö ka cê abino nwongo jö pyer adek kunön." 31 Abraam döki okobo nî, "Kite na dong an atwak both

Rwoth kî tæk cwiny, cê ka jö pyer ariö këkën ënë bino nwongere kunön?" Ën ögamö nî, "Pî jö pyer ariö, an ba abino tyeko pacö nön." 32 Më ajiki Abraam okobo nî, "Rwoth, kür akëmö omaki i koma, ëk atwak kicël këkën. Cê ka in ibino nwongo jö apar këkën kunön?" Ën ögamö nî, "Pî jö apar nön, an ba abino tyeko pacö nön." 33 I karê na dong Rwoth otyeko twak k'Abraam, ën öya ökö ëka Abraam ödök i kabedo mërë.

19 I karê n'emalaika ariö othuno gîni i Codom kothyeno, gîn onwongo Lot obedo i dhö wangkac më pacö. I karê na Lot önënoği, ën öya malö më romo ködgi, ëka oryebere pîny i ngöm. 2 Ën okobo nî, "Editena, akwaöwu an aticwu ëk ibin unu i pacöna. İlwök tyënwu ëka ñnin unu kany, cê dong iya unu kodiko cön më mëdërë kî woth na mewu." Gîn ögamö nî, "Pe, wan ebino nîni i dyere pacö." 3 Entö Lot ödiögi rwök, cê gîn öläkërë ödönyö gîni i ödë. Ën otedo cem nigî, otedo ogati abonge thöbi, ëka öcamö gîni. 4 Na gîn bara öcidhö i kabuto, cwö kibëc na tye i pacö më Codom—jö na thünö ëka jö n'otii—obino cê ögürö gîni öt. 5 Gîn öcakö redo kî nyîng Lot nî, "Jö n'obino gîni bothi woro kothyeno tye gîni kwene? Kelgi yökö bothwa kany, ëk ebut ködgi." 6 Lot ödönyö yökö bothgi, ëka oloro dholokek ökö, 7 nakun kobo bothgi nî, "Akwaöwu, utmegona, kür itim unu tim më kipyëdë. 8 Nën, an atye k'anyirana ariö na bara ongere gîni kî cwö. Ëk akelgi bothwu, itim unu gîn na un imitö ködgi. Entö kür itim unu gin mörö i kom jö nî, piën gîn dong tye i thë gwök na mëga." 9 Gîn oredo nî, "Yaa ökö kî i nyimwa!" Ëka okobo gîni döki nî, "Nyeri obino kany na calö arok ëka kobedini mitö bedo angöl-köp! Wan ebino timö gin na rac i komi na löö gîn." Gîn ömëdërë më diö Lot, nakun cidhö gîni më türö dholokek. 10 Entö emalaika ariö olyao cing-gi yökö, cê öywaö gîni Lot i öt ëka oloro gîni dholokek ökö. 11 Cê gîn öbörö wang jö na dito ëka jö na thünö n'onwongo tye gîni i dholokek më öt kî thöo wang, ëk kür onwong gîni dholokek. 12 Emalaika ariö okobo both Lot nî, "In itye kî jö mörö nökenë kany n'onyomo i pacöni, awope, anyira onyo ngat mörö n'obedo watni? Yaa unu ködgi ökö kî kany, 13 piën wan ëcwök tyeko kabedo ni ökö. Koko na tye i kom jö na tye ië ödökö na thwönë i nyim Rwoth, ëka ën oorowa nî ëk etyekgi ökö." 14 Cê Lot ödönyö yökö, ëka ötwak kî jö n'onwongo mitö nyömö anyira mërë. Ën okobo nî, "Yaa unu ökö piöpiö kî i kabedo ni, piën Rwoth cwök tyeko pacö ni ökö." Entö jö n'onwongo mitö nyömö anyira mërë, öthamö gîni nî ën onwongo woco awoca. 15 Kodiko na pîny dong ruu, emalaika ariö öbünyö gîni Lot, nakun kobo gîni nî, "Yaa ökö!

Kwany dhaköni ëka anyirani arïö na tye ginï kany, ëk kür etyekwu ökö ka ebino pwodo pacö ni." 16 I karë na ën obedo galërë, emalaika ömakö cingë ëka cing dhakö mërë, cing anyira mërë arïö cë öpëögi yökö ki i pacö, piën Rwoth onwongo tye ki kica i komgi. 17 I karë na dong ekelogi yökö, malaika acël okobo ni, "Rïng ilar unu kwöwu! Kür inën unu ngewu, ëka kür icung unu kany mörö i ora! Rïng unu i wi kite, ëk kür ithöo unu!" 18 Entö Lot okobo bothgi ni, "Pe, adwongna. 19 An aticni anwongo cwiny na bër rwök i nyimi, ëka inyutho kica na thwönë rwök pi larö kwöna. Entö ba atwërö ringö yo wi kite, pëkö ni bino podho i koma cë abino thöo ökö. 20 Nën, pacö na cwök na an arömö ringö yo ië, ëka tidi mörö. Ëk aring yo ië entö pacö nön tidi rwök. Pathi ni komanön? Cë kwöna twërö bwöth." 21 Malaika okobo ninë ni, "Bër, an awinyo kwacni, ba abino tyeko pacö nön. 22 Entö ring yo kunön piöpiö, piën an ba abino timö gin mörö na bara ithuno kunön." (Manön ënë ömiö pacö nön ecwodo ni Joar.) 23 I karë na Lot othuno i Joar, ceng onwongo dong odonyo. 24 Cë Rwoth ooro mac ëka calpa na lyël ki i polo n'ocwe piny calö köth i kom Codom ëka Gomora. 25 Ën otyeko peci nön ginï kanya acël ki ngömgï, ëka jö kibëc na bedo ginï i peci, ëka thon gin na mar n'otuu ki i ngöm. 26 Entö dhakö ka Lot ogwilo nge, ëka ölökerë ödökö kadö n'ocung kamë wir. 27 Kodiko mërë Abraam öya cön, cë öcidhö i kabedo na ën onwongo ocung ië i nyim Rwoth. 28 Ën önënö Codom ëka Gomora, cë önënö iro na dung ki i kabedo kibëc na tye i lobo nön na cal ki mac na lyël ki i keno. 29 I karë n'Obanga otyeko peci na tye i kabedo na Lot onwongo bedo ië, ën opo i kom cikërë mërë gin k'Abraam ëka ölarö Lot ki i kom can na thwönë rwök. 30 Lot ëka anyira mërë öya ginï ökö ki i Joar, cë öcidhö obedo ginï i wi kite, piën onwongo lworo ginï bedo i Joar. Ën ëka anyira mërë arïö obedo ginï i rwo. 31 I ninö mörö acël, nyarë na dit öcakö kobo both amïn mërë na tidi ni, "Apap ön dong otii ökö, ëka ëcwö mörö ope i wi lobo na myero obed ki ön kite na cik më wi lobo kibëc mitö. 32 Bin, ëmiï apap ön ömadh köngö ölö, ëk ebed ködë ëka enwong ëthinö." 33 I kiwor nön gin ömiö apapgi ömadhö köngö ölö, ëka anyaka na dit ödönyö i öt cë obedo k'apap mërë. Lot ba onge caa na nyarë obedo ködë, ëka caa na ën öya ködë malö. 34 Kodiko mërë nyarë na dit okobo both amïn mërë na tidi ni, "Woro kiwor abedo k'apap ön. Ëk döki ëmiï köngö ölö tin kiwor, ëka in döki icidhi ibed ködë, ëk enwong ëthinö n'aya ki both apap ön." 35 Cë gin ömiö apapgi ömadhö köngö ölö i kiwor nön thon, ëka nyarë na tidi öcidhö obedo ködë. Ën döki ba

ongeo caa na nyarë obedo ködë ëka caa na ën öya ködë malö. 36 Manön kite n'anyira ka Lot arïö öyac ginï k'apapgi ködë. 37 Nyarë na dit önywölö athin n'ëcwö, ëka öcakö nyingë Moab. Ënë obedo kwarö ka jö Moab më tin. 38 Nyarë na tidi thon önywölö athin n'ëcwö, ëka öcakö nyingë Ben Ami. Ënë obedo kwarö ka jö Amon më tin.

20 Abraam öcakö woth më cidhö i lobo më Negeb cë ën obedo i dyere Kadec ëka Cur. Ën obedo i Gerar pi karë mörö na nönök na calö arok, 2 ëka ki kunön Abraam öcakö kobo both jö kibëc ni, "Cara obedo amëra." Cë Abimelek, rwoth më Gerar, ooro jögë më cidhö ömö Cara bothe. 3 Entö i kiwor mörö acël, Obanga onen both Abimelek i wang lek ëka okobo ninë ni, "In itero dhakö na dong ënyömö ökö, ëka pi manön in ibino thöo." 4 Abimelek onwongo bara obedo ködë ëka ën okobo ni, "Rwoth, in ibino neko rok mörö na ba öbalö? 5 Abraam okobo nina ni Cara obedo amïn mërë, ëka Cara thon okobo ni Abraam obedo ömin mërë. An atimö man na cwinya leng, ëka cinga thon ba ötimö gin mörö." 6 Cë Obanga döki okobo bothe i wang lek ni, "Eyo, angeo ni itimö komanön na cwinyi leng, ëka manön ënë ömiö an ajuki ki i timö bal i nyima. Manön ënë gin n'ömiö an ba amii ibedo ködë. 7 Kobedini dong dwök dhakö ni both cwörë, piën cwörë obedo adwarpiny, ëka ën bino lëgö piri cë ibino kwö. Entö ka ba idwökö, adyer myero inge ni in kanya acël ki jö më pacöni kibëc ibino unu thöo." 8 Kodiko mërë cön, Abimelek ocwodo etic mërë kibëc, ëka i karë na ën okobo bothgi ngö n'ötimërë, gin obedo ki lworo na thwönë rwök. 9 Cë Abimelek ocwodo Abraam bothe ëka okobo ninë ni, "Ngö na in itimö i komwa? Ngö na an abalö nini, n'ömiö in ikelo bal na thwönë i koma ëka i kom kerna? In itimö gin n'onwongo myero kür itim i koma." 10 Ëka Abimelek openyo Abraam ni, "Ngö n'ömiö itimö gin ni?" 11 Abraam ögamö ni, "Piën an athamö ni, 'Ngat mörö ope na lworo Obanga i kabedo ni, ëka gin bino nekona ökö pi dhaköna.' 12 Adyer ën obedo amëra kikokome, nyaka apapna kadï bed ba obedo athin k'ayana, ëka ën ödökö dhaköna. 13 I karë n'Obanga ökwanya ökö ki i pacö k'apapna, akobo ninë ni, 'Man ënë kite na myero in inyuth nina marni: Kabedo kibëc na ön ebino cidhö ië, ibino kobo ni, "Ën obedo ömëra." 14 Cë Abimelek okelo rom ëka dyegi, dhok, opii na cwö ëka opii na mon cë ömiögi both Abraam, ëka Abimelek ödwökö Cara yo both Abraam. 15 Ëka Abimelek okobo ni, "Nën, lobona ene kibëc; bed kany mörö na in imitö." 16 Ën okobo both Cara ni, "Nën, an amïö omeru cëkël na

römö elip acél. Man obedo më cülöni pī bal mörö këkən na an atīmō i komi ēka më nyutho both jō kibēc nī in ba ībalō gin mörö.” 17 Cē Abraam ölēgō both Obanga, ēka Obanga öcangō Abimelek, dhakō mērē, ēka opii mērē na mon, ēk dōkī önywöl gīnī ēthīnō, 18 piēn Rwoth onwongo olo ro öd nyodo kibēc kī i öt ka Abimelek pī kōp i kom Cara, dhakō ka Abraam.

21 Rwoth ömīō gum both Cara kite na en onwongo okobo cōn, ēka Rwoth ötimō kite n'onwongo en öcīkō. 2 Cara öyac ēka önywölō athīn awobi both Abraam i karē më tio mērē, i karē n'Obanga öcīkō en iē kikokome. 3 Abraam öcakō nying athīn na Cara önywölō nī lcaka. 4 i karē na wode lcaka onwongo dong tye ninō aboro, Abraam öfirō en kite n'Obanga onwongo öcīkō en ködē. 5 Abraam onwongo dong tye kī mwaka mia acél i karē n'enywölō wode lcaka. 6 Cara okobo nī, “Obanga ömīa anyērō kī yom cwiny ēka jō kibēc na bino winyo köp ni bino nyērō gīnī kōda kī yom cwiny.” 7 Éka ömēdō dōkī na kobo nī, “Nga n'onwongo bino kobo both Abraam nī Cara bino dōdhō ēthīnō? Nēn, an anywölō ninē athīn awobi i karē më tio mērē.” 8 lcaka ödōngō ēka ökwan yō ökō kī i cak. Abraam öyübō karama na thwōnē rwōk i ninō n'ekwan yō en kī i cak. 9 Kinge na karama othum, Cara önēnō awobi na Agar n'obedo dhanō më Ejip önywölō gīn k'Abraam tye ka nywarō lcaka. 10 Cē Cara okobo both Abraam nī, “Ryēm dhakō ni n'obedo opii gīn kī wode ökō piēn wod ka dhakō ni ba bino nywakō gin më alea kī woda lcaka.” 11 Köp ni ocwero cwiny Abraam rwōk piēn lcamael onwongo thon obedo wode. 12 Entō Obanga okobo both Abraam nī, “Kür imīi cwinyi ocwer rwōk i kom awobi ēka opiini Agar. Tim gin na kibēc na Cara kobo nini, piēn ēthīnō ka lcaka enē ebino cwodogī nī ēkwaēni. 13 An abino miō wod ka dhakō n'obedo opii dōkō rok thon, piēn en thon obedo wodi.” 14 Abraam öya kodiko cōn, ökwan yō cem mörö ēka ocwe më pii cē ömīōgī both Agar. En okethogī i wi baē, ömīō athīn bothe ēka ömīōgī öcīdhō. Agar öcīdhō kī yore ēka obedo ka lath i thim më Beerceba. 15 i karē na pii othum ökō kī i ocwe, en ocibo athīn i thē bunga mörö acél. 16 Cē en öcīdhō ēka obedo pīny na cwōk, na bor mērē rōm kī kanya athērō jik iē k'eyuo, piēn en onwongo öthamō nī, “Ba amitō nēnō athīna ka thōō.” Éka en obedo kany nōn na bobor ködē, cē en öcakō koko. 17 Obanga owinyo athīn ka kok, ēka malaika k'Obanga ocwodo Agar kī i polo cē okobo ninē nī, “Agar, ngō na rac? Kür ibed kī lworo, Obanga owinyo koko k'athīn kī kanya obuto iē. 18 Yaa malō, iting athīn ēka imak cīngē, piēn an abino miō ekwaē mērē dōkō rok na

dit.” 19 Cē Obanga öyabō wang Agar ēka önēnō kulo na pii tye iē. En öcīdhō ötwōmō pii cē öpikō pong ocwe ēka ömīō athīn omodho. 20 Obanga onwongo tye k'athīn ni na en tye ka dōngō. En obedo i thim ēka ödōkō adwar. 21 En obedo i thim më Paran, ēka aya mērē önyōmō ninē nyakō kī i lobo më Ejip. 22 i karē nōn Abimelek ēka Pikol adit acikari mērē öcīdhō gīnī both Abraam ēka okobo nī, “Obanga tye kodi i gin na kibēc na in itīmō. 23 Kobedini kwongiri botha kany i nyim Obanga nī ba ibino bwölōna onyo ēthīnōna onyo ekwaēna. Nyuth nīna ēka lobo na in itye kabedo iē na calō arok, gin na bēn na an thon atīmō bothi.” 24 Abraam okobo nī, “An akwongara.” 25 Cē Abraam okok both Abimelek pī kulo na pii tye iē n'onwongo etic k'Abimelek ocere gīnī ökō iē. 26 Entō Abimelek okobo nī, “An ba angeo nga n'ötīmō gin ni. In ba ikobo nīna, ēka an awinyo köp ni tin.” 27 Cē Abraam ökwan yō rom ēka dhok cē ömīōgī both Abimelek, ēka jō ariō ni öcīkērē i kin-gī. 28 Abraam öyērō nyirom abirō okethogī path, 29 ēka Abimelek openyo Abraam nī, “Pīngō in iketho rom abirō na path kī kom rom nōkēnē?” 30 En ögamō nī, “Gam rom abirō ni kī i cīnga, na calō caden nī an yam akūnyō kulo ni.” 31 Manōn enē ömīō ecwodo kabedo nōn nī Beerceba, piēn jō ariō okwongere gīnī kunōn. 32 Kinge na cikērē ötimērē i Beerceba, Abimelek ēka Pikol adit acikari mērē ödōk gīnī i lobo ka jō Pilicitain. 33 Abraam öpīdhō yath tamarik i Beerceba, ēka kany nōn enē en öwörō Rwoth, Obanga na Bedo Naka. 34 Éka Abraam obedo i lobo ka jō Pilicitain pī karē na lac.

22 Kinge karē mörö, Obanga ötēmō Abraam. En okobo ninē nī, “Abraam!” Abraam ögamō nī, “An enene.” 2 Cē Obanga okobo nī, “Kwany wodi acél këkən lcaka, na in imarō, ēka icīdh i lobo më Moria, ēk ityēr en kunōn na calō tyēr awanga i wi kidi mörö acél na an abino kobo nini.” 3 Kodiko cōn Abraam öya ēka otweo then më bedo i wi kana mērē. En ökwan yō etic mērē ariō ēka wode lcaka. i karē na en dong otongo yen më tyēr awanga, en öcakō woth më cīdhō i kabedo n'Obanga onwongo okobo ninē. 4 i ninō më adek Abraam ötingo wangē malō ēka önēnō kabedo nōn kī kanya bor. 5 Cē Abraam okobo both etic mērē nī, “Bed unu kany kī kana nakun an ēka awobi ni öcīdhō yo tung ca më wörō Obanga ēka ebino dwogo bothwu.” 6 Abraam ökwan yō yen më tyēr awanga cē oketho i wi wode lcaka, nakun en ömakō mac ēka pala i cīngē. i karē na jō ariō ni tye ka woth kanya acél, 7 lcaka okobo both apap mērē Abraam nī, “Apap!” Apap mērē ögamō nī, “Eyo

woda.” Icaka ôgamô ni, “Mac êka yen tye kany, êntô rômö më tyër awanga tye kwene?” 8 Abraam ôgamô ni, “Woda, Obanga kikokome bino miô rômö më tyër awanga.” Êka jô ariô ni ômedêrê gini më woth kanya acêl. 9 I karê na gin othuno i kabedo n'onwongo Obanga okobo ninê, Abraam ôgêrô keno tyër kany nôn êka ôcanô yen i wie. Ên otweo wode Icaka êka opyelo i wi keno tyër, i wi yen. 10 Cê Abraam ôkwanyô pala êka otingo cingê malô më neko wode. 11 Êntô malaika ka Rwoth ocwodo Abraam ki i polo ni, “Abraam! Abraam!” Ên ôgamô ni, “An enene.” 12 Ên okobo ni, “Kûr iketh cingi i kom awobi nôn. Kûr itim gin môrô i kome. Kobedi dong an angeo ni in ilworo Obanga, piën in ba itwona wodi, wodi acêl kékên.” 13 Abraam otingo wangê, cê ônenô rômö tye yo kungee na tunge omoko ôkô. Ên ôcidhô cê ôkwanyô rômö êka ôtyêrô na calô tyër awanga nakaka wode. 14 Abraam ôcakô nyîng kabedo nôn ni “Rwoth ênê bino miô.” Êka naka tin ekobo ni, “I wi kidi ka Rwoth ebino miô.” 15 Malaika ka Rwoth ocwodo Abraam wang më ariô ki i polo. 16 Cê okobo ni, “Rwoth okobo ni, ‘An akwongara ki nyînga kêna, piën in itimô gin ni êka ba itwona wodi, wodi acêl kékên, 17 an abino miôni gum, êka an abino miô êkwaëni bedo na pol calô cêr na tye i wi polo êka na calô kwo na tye i dhô nam. Êkwaëni bino lôônô jami më pacô ka lang-gi, 18 êka ki kom êkwaëni, rok kibêc na tye i wi lobo bino bedo ki gum, piën in ibedo ki winy i koma.” 19 Cê Abraam odwogo both etic mêrê, êka ôcakô cidhô gini yo Beerceba kanya Abraam obedo iê. 20 Kinge karê môrô, ekobo both Abraam ni, “Milca thon ônywôlô êthinô k'omeru Nakor: 21 Uj obedo athin kaô, ômin mêrê Buj, Kemuel (apap k'Aram), 22 Keced, Kajo, Pildac, Jidlap êka Betuel.” 23 Betuel ônywôlô Rebeka. Milca ônywôlô êthinô aboro ki Nakor ômin Abraam. 24 Nakor onwongo thon tye ki dhakô nôkênê n'ecwodo ni Reuma, n'ônywôlô thon awope: Teba, Gaam, Taac êka Maaca.

23 Cara obedo i wi lobo pi mwaka 127. 2 Ên ôthôô i Kariat Arba (na kobedini ecwodo ni Kebron) na tye i lobo Kanaan. Abraam ôdônyô i kêma më kumo pi Cara êka okoko ên. 3 Cê Abraam ôya ki i nget lyêl ka dhakô mêrê êka ôcidhô okobo both jô Kit ni, 4 “An abedo welo êka arok i kinwu. Cadh nina unu kany môrô më ik êk aik dhanôna n'ôthôô iê.” 5 Jô Kit ôgamô dhô Abraam ni, 6 “Adwong, winywa. In ibedo ngat na dit i kinwa kany. Ik kom athôôni i bur lyêl môrô na bër na in iyêrô ki kin bur lyenewa ni. Ngat môrô ope na bino kwêrô nini i bur lyênê më iko athôôni iê.” 7 Cê Abraam ôya êka oryebere piny

i nyim jô Kit. 8 Ên okobo bothgi ni, “Ka un iye më miôna iko athôôna, cê winya unu êka kwa unu nina Epron wod ka Joar 9 êk ôcadh nina rwo më Makpela, n'obedo mëgê na tye i ajiki më pwodho mêrê. Peny unu ên êk ôcadh nina i wel mêrê kikokome na rômö wilô êk obed na calô kabedo më ik na tye i kinwu.” 10 I karê nôn Epron onwongo obedo i kin jô Kit êka ên ôgamô dhô Abraam na jô Kit kibêc tye ka winyo, n'onwongo obino gini i kabedo më athuko na tye i dhô wangkac më pacô mêrê. 11 Ên okobo ni, “Pathi ni kômanôn rwothna, winy kôpna. An amiô pwodho bothi, êka amiô rwo na tye iê. An amii i nyim jô na mëga. Ik jô na megî iê.” 12 Abraam dôki oryebere i nyim jô Kit 13 êka okobo both Epron na gin tye ka winyo ni, “Winy unu kôpna, ka un iye. An abino cûlô wel më pwodho. Yee unu nina êk aik dhakôna n'ôthôô kunôn.” 14 Epron ôgamô dhô Abraam ni, 15 “Winy kôpna, rwothna, wel lobo nôn rômö cêkêl më ryal 400, êntô ngô ênôn na tye i kin an ki in? Ik jô na megî n'ôthôô iê.” 16 Abraam oye kôp ka Epron, cê opimo wel ryal i nyim jô Kit na rômö cêkêl më ryal 400, nakun pimo ki kidi ratili n'êcath pimo ki jami i karê nôn. 17 Pwodho ka Epron na tye i Makpela, n'onwongo tye kukidê më Mamre—pwodho êka rwo na tye iê, êka yen kibêc na tye i wang abakêth më pwodho—onwongo êmiô ôkô 18 both Abraam na calô mëgê i nyim jô Kit n'onwongo obino gini i dhô wangkac më pacô. 19 Kinge manôn Abraam oiko dhakô mêrê Cara i rwo na tye i pwodho më Makpela na tye kukidê më Mamre (manôn, Kebron) na tye i lobo më Kanaan. 20 Jô Kit ômiô pwodho êka rwo n'onwongo tye iê both Abraam na calô kabedo më ik.

24 Abraam onwongo dong otii êka mwaka mêrê më tio onwongo pol. Rwoth onwongo ômiô ên gum i gin na kibêc. 2 Abraam okobo both atic mêrê na dit na tye i ôdê n'onwongo ênê lôô gin na kibêc n'onwongo ên tye kôdê ni, “Keth cingi i kin ema. 3 An amitô ni in ikwongiri ki nyîng Rwoth, Obanga n'ocweo polo ki lobo, ni in ba ibino nyômô ni woda nyakô ki i kin anyira ka jô Kanaan, na an atye i kin-gi. 4 Êntô ibino cidhô i lobo n'ënywôla iê êka both wedena kikokome cê inyôm dhakô ni woda Icaka.” 5 Atic k'Abraam openyo ên ni, “Cê ka dhakô ênê ba oyeo më bino kôda i lobo ni? An myero ater wodi i lobo na yam in iya ki iê?” 6 Abraam ôgamô ni, “Gwokiri, kûr iter woda yo kunôn. 7 Rwoth, n'obedo Obanga n'ocweo polo, n'ôkwanya ki i ôt k'apapna, ki i lobo n'ënywôla iê êka n'ôtwak kôda cê ôcikêrê botha ki kwong ni, ‘Abino miô êkwaëni lobo ni,’ ên bino oro malaika mêrê më cidhô anyim nini êk in

inyöm dhakö nĩ woda kĩ kunön. 8 Ēntö ka dhakö ěnē ökwērö mē bino kodi, cē in ibino bedo agōnya kĩ kom kwongna ni. Ēntö kūr iter woda yo kunön.”

9 Cē atic k’Abraam oketho cīngē ĩ kin em adwong mērē ěka okwongere bothe na lübērē kĩ kōp ni. 10 Cē atic k’Abraam ökwanyö jami kibēc na bēcö n’adwong mērē ömiö bothe ěka otweogĩ inge kīnaga apar k’adwong mērē cē öcakö woth mē cīdhö yo Aram Naaraim, ĩ pacö kanya Nakor onwongo bedo iē. 11 ĩ karē na ěn othuno kunön, ěn ömiö kīnaga orumo cōng-gĩ pīny ĩ nget kulo na tye ĩ nge pacö. Pīny onwongo dong kothieno caa na mon bwörö ködē yo kulo mē cīdhö twömö pii. 12 Cē ěn ölēgö nĩ, “Rwoth, Obanga k’adwongna Abraam, mīĩ gin na abino iē ocobere, ěka inyuth kīcani both adwongna Abraam. 13 An enene, acung ĩ nget kulo, ěka anyira ka jīĩ na bedo gīnĩ ĩ pacö ni tye ka bino mē twömö pii. 14 An abino kobo both nyakö mörö acēl nĩ, ‘Mīa pii amodhi,’ cē okobo nĩ, ‘Modhi, ěka an abino mīö kīnagani thon modho,’ mīĩ ěn obed nyakö na in ĩyērö pĩ aticni lcaka. ěka manön mīö an angeo nĩ in dong inyutho kīcani both adwongna.” 15 Na bara ěn otyeko lēga, nyakö mörö obino n’otingo agulu mērē ĩ wi baē. Nyīngē onwongo ecwodo nĩ Rebeka. Ēn onwongo obedo nyaka Betuel wod ka Milca n’onwongo obedo dhakö ka Nakor ömīn Abraam. 16 Nyakö ni onwongo leng rwök, nyakö na bara ongeö ěcwö, na ngat mörö bara obedo ködē. Ēn öcīdhö yo kulo, cē ötwömö pii ĩ agulu mērē ěka odwogo cen. 17 Atic k’Abraam öbūnyö woth mē romo ködē ěka okobo nīnē nĩ, “Öma mīa pii mörö kĩ ĩ aguluni amodhi.” 18 Nyakö ögamö nĩ, “Eyo adwongna, modh pii.” Cē ěn ökwanyö agulu ökö kĩ ĩ wi baē otingo atinga ĩ cīngē nakun atic k’Abraam tye ka modho. 19 Kīnge na ěn dong ömiö pii mē amodha, nyakö okobo nĩ, “An abino twömö pii pĩ kīnagani thon, naka ka gīn otyeko modho.” 20 Cē piöpiö ěn öönyö pii ĩ öd pwa, ěka öringö ödök cen mē twömö pii kĩ ĩ kulo pĩ kīnaga mērē kibēc. 21 Atic k’Abraam ölling ba okobo gin mörö, ěntö ěn obedo ka nēnö Rebeka alīlling, piēn ěn onwongo mītö ngeo ka cē Rwoth ömiö woth mērē ocobere onyo pe. 22 ĩ karē na kīnaga otyeko gīnĩ modho, atic k’Abraam ökwanyö gwīlū um n’obedo gol ěka atēgö ariö cē ömiögi bothe. 23 Cē ěn openyo nĩ, “In ibedo nyaka nga? Öma kob nina, kabuto mörö tye ĩ öt k’apapni na wan ětwērö nīnö iē ĩ kiwor?” 24 Nyakö ögamö nīnē nĩ, “An abedo nyaka Betuel, wod ka Milca n’önywölö both Nakor.” 25 Ēn ömēdērē nĩ, “Wan etye kĩ cem na römö, ěka kabuto pĩ un mē nīnö ĩ kiwor.” 26 Cē atic k’Abraam okulo wie pīny ěka öwörö Rwoth, 27 nakun kobo nĩ, “Pak obed both Rwoth, Obanga k’adwongna Abraam, n’ögwökö mar ěka gen mērē na ba lökērē ĩ kom adwongna. Rwoth ötēla ĩ wothna yo öt ka wede k’adwongna.”

28 Cē Rebeka öringö ěka okobo gin n’ötīmērē kibēc both jö na tye ĩ öt k’aya mērē. 29 Rebeka onwongo tye k’ömiin mērē n’ecwodo nĩ Laban, n’öringö mē romo k’ěcwö nön ĩ kulo. 30 Cücüth na ěn önenö gwīlū um, atēgö kĩ ĩ ngut cīng amīn mērē, ěka owinyo gin n’onwongo Rebeka ötwakö ĩ kom ngö n’atic k’Abraam okobo nīnē, ěn öcīdhö both atic k’Abraam n’onwongo ocung ĩ nget kīnaga na cwök kĩ kulo. 31 Laban okobo nīnē nĩ, “Bin, in na Rwoth ömiö gum ĩ komi! Pīngö in icung kany? An ayübö öt nini ěka kabedo pĩ kīnaga.” 32 Atic k’Abraam öcīdhö yo pacö gīn kĩ Laban, ěka ěgönyö yēc kĩ nge kīnaga cē ěmiögi cem ěka kabuto. Ēmiö pii both atic k’Abraam ěka jö na ěn owotho ködē ěk ölwök gīnĩ tyēn-gĩ. 33 ĩ karē n’ekelo cem ĩ nyime, ěn okobo nĩ, “An ba acemo naka ka an akobo gin na myero akob.” Cē Laban okobo nĩ, “Kob nīwa.” 34 Atic k’Abraam okobo nĩ, “An abedo atic k’Abraam. 35 Rwoth ömiö gum na thwönē rwök both adwongna, ěka ěn ödökö alönyö. Rwoth ömiö ěn rom ěka dhok, ryal ěka gol, etic n’obedo cwö ěka etic na mon, kīnaga ěka kene. 36 Cara, dhakö k’adwongna, önywölö nīnē athīn n’ěcwö ĩ karē mē tio mērē, ěka Abraam ömiö jami kibēc n’obedo mēgē bothe. 37 ěka adwongna ömiö an akwongo kwong, ěka okobo nĩ, ‘In myero kūr ĩnyöm dhakö nĩ woda kĩ ĩ kin anyira ka jö Kanaan, ĩ lobo ni na an akwö iē, 38 ěntö cīdh ĩ öt k’apapna ěka yo both kakana, cē ĩnyöm dhakö nĩ woda.’ 39 “Cē an apenyo adwongna nĩ, ‘Cē ka dhakö ökwērö woth köda?’ 40 “Adwongna ögamö nĩ, ‘Rwoth na an abedo kwö ĩ nyime ĩ yoo n’opore, bino oro malaika mērē wotho kodĩ ěka mīö wothni cobere, ěk in ĩnyöm dhakö nĩ woda kĩ ĩ kakana kikokome ěka kĩ ĩ öt k’apapna. 41 Cē ka in ĩcīdhö ĩ kakana, in ibino bedo agōnya kĩ kom kwongna kadĩ bed gin bino kwērö mē mīöni—in ibino bedo agōnya kĩ kom kwongna.’ 42 “ĩ karē na an abino ĩ kulo tin, an akobo nĩ, ‘Rwoth, Obanga k’adwongna Abraam, ka in ĩmītö, mīĩ wothna ocobere. 43 An enene, an acung ĩ nget kulo ni; ka nyakö mörö obino mē twömö pii ěka an akobo nīnē nĩ, ‘Öma mīa pii mörö amodhi kĩ ĩ aguluni,’ 44 cē ka ěn okobo nīna nĩ, ‘Modhi, ěka an abino twömö pii amīö kīnagani thon modho,’ ěk ěn obed nyakö na Rwoth öyērö pĩ wod k’adwongna.’ 45 “Na an bara atyeko lēga kĩ ĩ cwinya, Rebeka obino n’otingo angulu ĩ wi baē. Ēn ödönyö ĩ kulo cē ötwömö pii, ěka an akobo nīnē nĩ, ‘Öma mīa pii mörö amodhi.’ 46 “Rebeka ökwanyö agulu kĩ ĩ wi baē piöpiö ěka okobo nĩ, ‘Modhi, an abino mīö kīnagani thon modho.’ Cē an amodho ěka ěn ömiö kīnaga thon omodho. 47 “An dong apenyo

Rebeka nĩ, 'In ibedo nyaka nga?' "En ògamō nĩ, 'An abedo nyaka Betuel wod ka Nakor, na Milca ònywōlō nĩnē.' "Cē an aketho gwīlū ī ume ēka atēgō ī ngut cingē, 48 cē arumo cōnga piny ēka awōrō Rwoth. An apakō Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, n'ōtēla ī yoo n'atīr mē nwongo akwar nyaka òmīn adwongna pī wode. 49 Kobedini dong ka ibino nyutho marni ēka kīcani both adwongna, kob nīna; ēka ka pe, kob nīna, ēk ange gin na myero an atīm." 50 Laban ēka Betuel ògamō gīnī nĩ, "Man obedo yūb ka Rwoth; wan ba ērōmō kobo gin mōrō bothi. 51 Rebeka ene; ter ēn ēk òcīdh obed dhakō ka wod k'adwongni, kite na Rwoth onyutho nini kōdē." 52 Ī karē n'atic k'Abraam owinyo ngō na gīn okobo, ēn orumo cōngē piny ī nyim Rwoth. 53 Cē atic k'Abraam òkwanyō gol, ryal ēka bōng cē òmīō both Rebeka; ēn thon òmīō mīc na welgī tēk both òmīn nyakō ēka aya ka nyakō. 54 Kinge man, atic k'Abraam ēka jō na ēn owotho kōdē ocemo cē ònīnō gīnī kunōn. Ī karē na gīn oco kodiko mērē, atic k'Abraam okobo nĩ, "Yee nīna adōk cen both adwongna." 55 Ēntō òmīn nyakō k'aya ka nyakō ògamō gīnī nĩ, "Ēk nyakō obed bothwa pī nīnō na rōmō apar; cē ēn twērō cīdhō." 56 Ēntō atic k'Abraam okobo bothgī nĩ, "Kūr ijūka unu, kite na Rwoth dong òmīō wothna ocobere na bēr. Wēka unu acīdh ēk adōk cen both adwongna." 57 Cē gīn okobo nĩ, "Eru ecwod nyakō ēk epeny ngō na ēn rōmō kobo." 58 Cē gīn ocwodo Rebeka ēka epenyo ēn nĩ, "In ibino woth k'ēcwō nī?" Rebeka ògamō nĩ, "An abino cīdhō." 59 Cē gīn oye n'amīn-gī Rebeka kanya acēl k'atic mērē na dhakō n'ōgwōkō ēn ī karē na ēn pod tīdī mē cīdhō k'atic k'Abraam ēka kī jō na ēn owotho kōdē. 60 Ōlamō gīnī gum ī kom Rebeka ēka ekobo nīnē nĩ, "Amīnwa, in myero ibed aya ka jō na pol; ēkwaēni myero obed na tēk ēka òlōō gīnī lang-gī." 61 Cē Rebeka k'etic mērē n'obedo anyira òyūbērē cē obedo gīnī ī wī kīnaga ēka owotho gīnī k'atic k'Abraam. 62 Ī karē nōn Icaka onwongo obino kī ī Beer Lakai Roi, piēn ēn onwongo bedo ī Negeb. 63 Ī kothyeno mōrō acēl, Icaka onwongo tye ka lath ī bar, ī karē na ēn otingo wangē malō, ēn ònēnō kīnaga na pol ka tye ka bino. 64 Rebeka thon otingo wangē malō cē ònēnō Icaka. Rebeka opye piny kī ī wī kīnaga mērē 65 ēka openyo atic k'Abraam nĩ, "Ēcwō mēnē ca na tye ī bar nakun tye ka bino mē romo kod onu?" Atic k'Abraam ògamō nĩ, "Manōn adwongna." Cē Rebeka òkwanyō atam ēka oumo kī terinyime. 66 Atic k'Abraam okobo gin na kībēc na ēn ētīmō both Icaka. 67 Cē Icaka okelo Rebeka ī kēma k'aya mērē ēka obedo kōdē, òdōkō dhakō mērē na ēn òmarō. Cwiny Icaka okwe kinge thōō k'aya mērē Cara.

25 Abraam dōkī obino ònyōmō dhakō nōkēnē na nyingē Ketura. 2 Ēn obino ònywōlō nīnē Yīmran, Yokocan, Medan, Midian, Icibak ēka Cuak. 3 Yokocan ònywōlō Ceba ēka Dedan. Ēkwaē ka Dedan ēnē jō Acurit, jō Letuc, ēka jō Leum. 4 Awope ka Midian ēnē Epa, Eper, Anok, Abida, ēka Elda. Man kībēc onwongo obedo gīnī ēkwaē ka Ketura. 5 Abraam òmīō gin na kībēc na ēn onwongo tye kōdē both wode Icaka. 6 Ēntō ī karē na ēn onwongo pod kwō, ēn obino òmīō mīc both ēthīnō na mon mērē nōkēnē ònywōlō ēka òmīōgī òcīdhō òkō kī both Icaka yo ngōm na tye yo kukidē. 7 Abraam obino obedo ī wī lobo pī mwaka 175. 8 Cē òthōō na mwaka mērē dong dit, na dong otengo rwōk cē eiko ēn kanya acēl kī kwere mērē. 9 Awope mērē Icaka ēka Icimael, oiko gīnī ēn ī rwo mē Makpela na cwōcwōk kī Mamre, ī pwodho ka Epron wod ka Joar n'obedo dhanō mē Kit, 10 kunōn ēnē pwodho na yam Abraam òwīlō kī both jō Kit ēka eiko ēn kī dhakō mērē Cara iē. 11 Kinge na dong Abraam òthōō, Obanga obino òmīō wode Icaka gum, cē Icaka obedo na cwōcwōk kī Beer Lakai Roi. 12 Man ēnē ēkwaē ka Icimael wod k'Abraam, na Agar, atic ka Cara n'obedo nya jō Ejip, ònywōlō both Abraam. 13 Man ēnē nying awope ka Icimael, na lūbērē kī kite n'ēnywōlōgī kōdē kōrē kī kōrē. Nebayot ēnē obedo kaō ka Icimael ēka dong Kedar, Adbel, Mibcam, 14 Micma, Duma, Maca, 15 Adad, Tema, Jetur, Napic ēka Kedema. 16 Man ēnē awope ka Icimael, n'onwongo obedo gīnī rwodhi mē kaka apar arīō na lūbērē kī peci ēka kēmagī. 17 Icimael obino obedo ī wī lobo pī mwaka 137 cē dong òthōō, ēka eiko ēn kanya acēl kī kwere mērē. 18 Lobo ka jō ka Icimael òcakērē kī ī Kabila thuno kōdē naka yo Cur, na cwōk kī wang lobo mē Ejip na dōk yo Aciria. Ēka gīn onwongo bedo na dagērē gīnī kī utmegogī nōkēnē kībēc. 19 Man ēnē ēkwaē ka Icaka wod ka Abraam. Abraam ònywōlō Icaka. 20 Icaka onwongo dong tye kī mwaka pyer angwēn ī karē na ēn nyōmō Rebeka nyaka Betuel n'obedo dhanō mē Aram na tye ī Paddan Aram, ēka amīn Laban dhanō mē Aram. 21 Icaka obino òlēgō both Rwoth pī dhakō mērē, piēn Rebeka onwongo obedo alūr. Rwoth ògamō lēga mērē cē dhakō mērē Rebeka obino òyac. 22 Ēthīnō obedo ka twomere kēn-gī kī iē, cē Rebeka okobo nĩ, "Pīngō gin nī tye ka tīmērē ī koma?" Cē ēn openyo Rwoth. 23 Ēka Rwoth okobo nīnē nĩ, "Rok arīō tye ī ii, ēka rok arīō kī bothi bino pokere gīnī òkō, rok acēl bino bedo na tēk na lōō awodhe, ēka athīn na dit bino tic pī athīn na tīdī." 24 Ī karē na caa mērē mē nywōlō dong òrōmō, Rebeka obino ongeō nī adyer etye kī rudi ī iē. 25 Athīn n'ēcakō nywōlō onwongo kwar ēka

kome opong yer, cê gín obino ôcakô nyingê Ecau. 26 Kinge, ebino ênywölö ômin mërê n'ômakô opuny tyên Ecau, cê gín obino ôcakô nyingê Jakob. Icaka onwongo dong tye kî mwaka 60 î karê na Rebeka nywölö êthinô mërê. 27 Êthîno awope ôdöngö êka Ecau obino obedo adwar na tye kî dirû, ên onwongo marô woth î lum, êntô Jakob onwongo obedo dhanô na ling alinga na marô bedo pacô. 28 Icaka onwongo marô Ecau rwök piên onwongo marô camô ringo leeni na ên neko, êntô Rebeka onwongo marô Jakob. 29 Î ninô mörô acêl Jakob onwongo tye ka tedo dêk, cê Ecau obino kî î lum na kec oneko. 30 Ên okobo both Jakob nî, "Mîa dêk nön mörô acam piên kec oneka rwök." (Ênê ômiö onwongo ecwodo ên thon nî Edom.) 31 Jakob ôgamô nî, "An abino mïöni ka in îmîa twëröni mê bedo kaö." 32 Ecau ôgamô nî, "Nên, an dong acwök thöô, ngô na twërô mê bedo kaö tîmô nîna?" 33 Êntô Jakob okobo nî, "Kwongiri botha kono." Cê Ecau okwongere nakun cadhö twërô mërê mê kaö both Jakob. 34 Cê Jakob ômiö Ecau kwon êka dêk. Ên ocemo êka omodho cê ôya ôcidhö. Manön ênê kite n'Ecau ôcadhö kî twërô mërê mê kaö.

26 Î karê mörô kec na rac rwök obino opodho î lobo n'onwongo Icaka bedo iê na path kî kec na yam opodho î karê k'Abraam. Icaka obino ôcidhö î pacô mê Gerar both Abimelek rwoth mê Pilicitain. 2 Cê Rwoth onen both Icaka êka okobo nî, "Kür îcidh yo Ejip, bed î lobo na an akobo nî ibed iê. 3 Bed î lobo nî pî karê mörô na nönök, êka an abino bedo kodi êka amii gum. Pî in êka êkwaëni an abino miöwu lobo nî kibêc êka abino cobo kwong na an acikara kôdê both apapni Abraam. 4 An abino miö êkwaëni bedo na pol calô cêr na tye î wi polo êka abino miögi lobo nî kibêc, êka pî êkwaëni, jô kibêc mê lobo bino nwongo gîni gum, 5 piên Abraam obedo kî winy î koma, ôtimô gin na an akobo ninê nî ôtim, ôgwökô kôpna êka cikna." 6 Cê Icaka obino obedo î Gerar. 7 Î karê na cwô mê kabedo nön openyo ên pî dhakô mërê, ên okobo nî, "Ên obedo amêra," piên ên onwongo tye kî lworo mê kobo nî, "Ên obedo dhaköna." Ên ôthamô nî, "Cwô mê kabedo ni twërô nekona pî Rebeka piên ên leng rwök." 8 Î karê na Icaka obedo kunön pî karê na lac, Abimelek rwoth mê Pilicitain ônênô Icaka kî î wang derica ka tye ka tuko kî dhakô mërê Rebeka. 9 Cê Abimelek ocwodo Icaka êka okobo ninê nî, "Ên obedo dhaköni adyer! Pingô in ikobo nî ên obedo ameru?" Icaka ôgamô ninê nî, "Piên athamô nî êrômô nekona ôkö pirê." 10 Cê Abimelek okobo nî, "Ngô na in îtimô î komwa? Ngat mörô acêl onwongo rômô bedo ôkö kî

dhaköni, êka in onwongo îrômô kelo bal ni î wiwa." 11 Cê Abimelek ôcikô jô kibêc nî, "Ngat mörô n'ogudo êcwô ni onyo dhakô mërê ebino neko ôkö." 12 Î karê na Icaka opuro î mwaka nön, ên ôkaô kac na thwönê na kadhô wang mia acêl na ên ôcwô ôkö, piên Rwoth ômiö gum bothe. 13 Icaka obino ôlöny, êka lönyô mërê ômêdêrê naka obino obedo thwön alönyô. 14 Ên onwongo tye kî rom êka dyegi, dhok êka etic na pol naka ômiö jô Pilicitain nyeko ômakögi ôkö î kome. 15 Cê kulo kibêc na yam etic k'apap mërê Abraam ogolo î karê k'Abraam, jô Pilicitain obino ôcülô ôkö, nakun eumo ôkö kî lobo. 16 Cê Abimelek okobo both Icaka nî, "Yaa ôkö kî bothwa piên in dong îdökô na têk rwök na lööwa ôkö." 17 Cê Icaka ôya ôkö kî kany nön êka ôcidhö oguro kêma mërê î ora mê Gerar êka ên obedo kunön. 18 Cê Icaka dôki ogolo kulo na yam egolo î karê k'apap mërê Abraam, na jô Pilicitain obino ôcülô kinge thöô k'Abraam, êka ôcakô nying-gî kite na yam apap mërê Abraam ôcakô kôdê. 19 Etic ka Icaka ogolo kulo î ôd ora êka onwongo gîni pii na mît na möl. 20 Êntô êkwath mê Gerar ôdhaa gîni k'êkwath ka Icaka nakun kobo gîni nî, "Pii ni obedo mêwa!" Cê Icaka ôcakô nying kulo nön Ecek, piên gín ôdhaa kôdê. 21 Cê etic mërê dôki ogolo kulo nôkênê êntô manön thon êdhaa kôdgi iê, cê ên ôcakô nyingê Citina. 22 Ên ôya kî kunön êka ogolo kulo nôkênê, cê ngat mörô ba dôki ôdhaa kôdgi iê. Ên ôcakô nying kulo nön Rekobot nakun kobo nî, "Kobedini Rwoth dong ômiöwa kabedo na lac êka onu ebino löny î lobo nî." 23 Icaka obino ôcidhö naka yo Beerceba. 24 Î kiwor nön, Rwoth onen bothe êka okobo ninê nî, "An abedo Obanga k'apapni Abraam. Kür ibed na lwor piên an atye kodi. An abino mïöni gum êka abino miö wel êkwaëni nya dôkö na pol pî aticna Abraam." 25 Icaka ôgêrô keno tyêr kunön êka ôwörô Rwoth. Ên ôgêrô kêma mërê êka etic mërê ogolo kulo nôkênê kunön. 26 Cê Abimelek ôya kî î Gerar kanya acêl k'amii thama mërê Aujat êka Pikol n'obedo adit wi acikari mërê cê obino gîni yo both Icaka. 27 Icaka openyogi nî, "Pingô ibino unu botha nakun idaga unu êka îryêma unu ôkö?" 28 Gín ôgamô nî, "Wan ênênô kanyalêr nî Rwoth onwongo tye kodi, cê ômiö wan ekobo nî, 'Myero wan ebed kî kwong î kinwa êka in.' Êk wan emok cikêrê kodi 29 êk kür îtim gin mörô na rac î komwa, kite na wan thon ba ebino êtimô gin mörô na rac î komi, êntô emii îcidhö kî kuc. Êka kobedini Rwoth dong ômiö gum bothi." 30 Icaka dong ôcakô yübô nîgi karama cê gín ocemo êka omedho. 31 Kodiko mërê cön gín okwongere both ngat acêlacêl. Cê Icaka ômiögi ôcidhö kî yorgi êka gín ôwêkö ên kî kuc. 32 Î ninô nonu etic ka Icaka

obino ëka okobo gĩnĩ both lcaka kōp ĩ kom kulo na gĩn ogolo. Gĩn okobo nĩ, “Wan enwongo pii!” 33 Ĕn òcakō nying kulo nōn Ceba, ëka naka tin nying pacō nōn ecwodo nĩ Beerceba. 34 ĩ karē n'Ecau dong tye kĩ mwaka pyer angwēn, ěn obino ònyōmō Judit nyaka Beerĩ dhanō mē Kit ëka thon Bacemat nyaka Elon dhanō mē Itite. 35 Gĩn obino òmiō cwer cwiny both lcaka ëka Rebeka rwōk.

27 ĩ karē na dong lcaka otii ëka wangē òdōkō na gōrū, na ba dōkĩ rōmō nēnō piny, ěn ocwodo wode na dit Ecau ëka okobo ninē nĩ, “Woda.” Ecau ògamō nĩ, “An enene apap.” 2 lcaka okobo ninē nĩ, “An dong atii òkō, ëka ba angeo ninō mē thōōna. 3 Kobedini dong, kwany jamini mē dwar—ocwe athērō ëka atum ëk ĩcidh ĩ lum ĩdwar lee mōrō nina. 4 Yūb nina koth cem na mīt na an amarō ëka ikel nina acam, ëk amii gumna na bara athōō.” 5 ĩ caa nōn Rebeka onwongo tye ka winyo ka lcaka twak kĩ wode Ecau. ĩ karē n'Ecau dong òcidhō ĩ lum mē dwarō lee ëk ekel, 6 Rebeka okobo both wode Jakob nĩ, “Nēn, an awinyo apapni kobo both omeru Ecau nĩ, 7 ‘Kel nina ringo lee mōrō ëka ĩyūb nina na mīt mē acama, ëk an amii gumna ĩ nyim Rwoth na bara athōō.’ 8 Dong, woda, winy na bēr ëka ĩtīm gin na an akobo nini. 9 Cīdh ĩ kin rom kĩ dyegi ëk ikel nina nyi dyegi ariō n'òcwēē ëk ayūb n'apapni na mīt kite na ěn marō kōdē. 10 Cē iter both apapni òcam ëk omii gum mērē na ěn bara òthōō.” 11 Jakob okobo both aya mērē Rebeka nĩ, “Ĕntō òmēra Ecau kome opong yer, ëka an koma pwōth. 12 Cē ka apapna oguda? Arōmō nen calō ngat na bwōlō ěn ëka rōmō kelo cen nakaka gum.” 13 Aya mērē okobo ninē nĩ, “Woda, ëk cen obin ĩ koma. Tīm gin na an akobo nini kēkēn, cidhĩ ëka ikelgĩ nina.” 14 Cē Jakob òcidhō ëka onwongo dyegi cē okelo both aya mērē, cē Rebeka òyūbō cem na mīt kite na lcaka marō kōdē. 15 Cē Rebeka òkwanyō bōng na bēcō ka wode na dit Ecau n'onwongo tye ĩ òt, ëka òmiō wode na tidi Jakob oruko. 16 Ĕn thon oumo cingē ëka kanya yer ope iē kĩ ĩ ngute k'adēla dyegi. 17 Cē ěn òmiō cem na mīt ëka kwon na ěn òyūbō both wode Jakob. 18 Jakob òcidhō both apap mērē ëka okobo nĩ, “Apapna!” lcaka ògamō nĩ, “Eyo woda, nga ěnōn?” 19 Jakob okobo both apap mērē nĩ, “An abedo Ecau athin kaōni. An atīmō kite na in ikobo nina kōdē. Yaa malō ibed abeda ëka ĩcam ringo leena ëk ĩmīa gumni.” 20 lcaka openyo ěn nĩ, “Woda! Inwongo ningō piōpiō?” Jakob ògamō nĩ, “Rwoth Obangani òmīa anwongo.” 21 Cē lcaka okobo both Jakob nĩ, “Woda, bin na cwōk ëk agudi, ëk ange ka in ibedo woda Ecau adyer onyo pe.” 22 Jakob òcidhō

na cwōk both apap mērē lcaka, cē lcaka ogudo ěn ëka okobo nĩ, “Dwoni cal kĩ dwōn Jakob, ěntō cingĩ obedo cing Ecau.” 23 Ĕn ba ongeo Jakob piēn cingē onwongo obedo yer calō cing òmīn mērē Ecau, cē lcaka òmiō Jakob gum. 24 lcaka dōkĩ openyo ěn nĩ, “Adyer in ibedo woda Ecau?” Jakob ògamō nĩ, “An ěnōn.” 25 Cē ěn okobo nĩ, “Woda, kel ringo leeni nōn mōrō acam, ëk amii gumna.” Jakob okelo bothe cē ěn òcamō ëka okelo thon kōngō òlōk mōrō cē lcaka òmadhō. 26 Cē apap mērē lcaka okobo ninē nĩ, “Bin kany, woda, ëk ĩnōdh lema.” 27 Cē ěn òcidhō, ëka ònōdhō lem apap mērē. ĩ karē na lcaka ongweo ngwec bōng mērē, òmiō ěn gum nakun kobo nĩ, “Eyo, ngwece ka woda cal kĩ ngwece pwodho na Rwoth dong òmiō gum. 28 Ĕk Obanga omii thoi mē polo ëka lönyō mē lobo bēl na būp ëka pig òlōk na nyen. 29 Ĕk rok otii nini ëka ĩĩ oryebere piny mē wōrōni. Bed rwoth ĩ nyim utmegoni, ëk awope ka ayani oryebere piny mē wōrōni. Ĕk jō na lami, ělamgĩ ëka jō na mii gum, ěmīigĩ gum.” 30 Kinge na lcaka dong otyeko miō gum ëka Jakob dong òcidhō òkō kĩ bothe, òmīn mērē Ecau othuno kĩ ĩ dwar. 31 Ĕn thon òyūbō cem na mīt ëka otero both apap mērē. Cē okobo n'apap mērē nĩ, “Apapna, yaa malō ibed abeda ëka ĩcam ringo leena ëk ĩmīa gumni.” 32 Apap mērē lcaka openyo ěn nĩ, “In ĩnga?” Ecau ògamō nĩ, “An wodi Ecau, kaōni.” 33 lcaka kome òmyēl rwōk ĩ karē na ěn onwongo nĩ Ecau ěnōn cē okobo nĩ, “Nga kara n'òdwarō ringo lee ëka okelo nina? An pod acamō acama ëka amīō gum na bara in ibino ëka dong adyer bino bedo kĩ gum!” 34 ĩ karē n'Ecau owinyo kōp k'apap mērē, ěn oredo kĩ koko rwōk na cwinye cwer nakun kobo both apap mērē nĩ, “Apapna, mīa an thon gum!” 35 Ĕntō lcaka okobo ninē nĩ, “Omeru obino òbwōla ëka otero gumni òkō.” 36 Ecau okobo nĩ, “Pathĩ Jakob ěnōn adyer? Ĕn dong òbwōla wang ariō. Ĕn otero twērōna na calō kaō, ëka kobedini dōkĩ otero gumna!” Cē ěn openyo apap mērē nĩ, “Ba ĩwēkō nina gum mōrō?” 37 lcaka ògamō dhō Ecau nĩ, “An amīō ěn obedo rwoth ĩ nyimi ëka amīō wede mērē kibēc obedo etic mērē. Amīō ěn kal ëka pig òlōk na nyen. Dong ngō na an arōmō tīmō nini, woda?” 38 Ecau okobo both apap mērē nĩ, “Apapna, in itye kĩ gum acēl kēkēn? Apapna, mīa an thon gum!” Cē Ecau okok rwōk. 39 Apap mērē lcaka ògamō dhōgē nĩ, “Kabedoni bino bedo na bor kĩ lobo na cēgō cem, na bor kĩ thoi mē polo na malō. 40 In ibino kwō kĩ pala abadēni ëka ibino tic pĩ omeru. Ĕntō ka in ibino jēm ninē, in ibino bedo agōnya kĩ bothe.” 41 Ecau obedo k'adagē ĩ kom Jakob piēn apap mērē òmiō ěn gum mērē òkō. Cē okobo ěn kēnē nĩ, “Ninō mē kumo pĩ thōō ka apapna

dong cwök, cê abino neko ömëra Jakob ökö.” 42 Ī karê n'ekobo both Rebeka ngö na wode na dit Ecau okobo, ên ocwodo Jakob wode na tidi êka okobo ninê nî, “Omeru Ecau ödïö cwinye kî thama më nekonî. 43 Kobedini dong, woda, tim gin na an akobo. Lüü ökö yo both ömëra Laban na tye ĩ Aran. 44 Bed bothe pî karê mörö naka ka omeru cwinye dong okwe. 45 Ka omeru cwinye dong okwe êka wie dong owil ökö kî ĩ kom ngö na in ĩtimö ĩ kome, cê an abino oro köp bothi êk idwogi cen kî kunön. Pîngö an amitö rwenyo un jö arïö ĩ ninö acël?” 46 Cê Rebeka okobo both lcaka nî, “An dong adhero kî kit kwö k'anyira ka jö Kit ökö. Ka Jakob bino nyömö dhakö kî kin mon më lobo ni, kî ĩ kin mon ka jö Kit calö man, cê kwöna dong bino bedo na kõny mërê ope.”

28 Cê lcaka ocwodo Jakob bothe, êka omotho nakun cîkö ên nî, “Kür ĩnyöm dhakö mörö kî kin anyira më Kanaan. 2 Yaa ökö pïöpïö ĩcidh yo Paddan Aram ĩ öt ka kwaröni Betuel n'obedo apap k'ayani, êk ĩnyöm dhaköni kî kunön kî kin anyira ka Laban n'obedo ömîn ayani. 3 Obanga Won Twër kibêc omii gum, êk omii ĩnya unu na pol, êka omii êkwaëni na pol, ömêd welwu naka ibed unu jö na pol. 4 Êk Obanga omii êka êkwaëni gum na ên ömïö both Abraam, êk in ĩgam lobo na kobedini ibedo ië na calö arok, lobo na yam Obanga ömïö both Abraam!” 5 Cê lcaka ooro Jakob yo Paddan Aram both Laban, wod ka Betuel më Aram, n'obedo ömîn Rebeka n'onwongo obedo aya ka Jakob êka Ecau. 6 Ī karê nön Ecau öniang nî lcaka ömïö gum both Jakob, êka ooro ên më cidhö yo Paddan Aram êk önyöm dhakö kî kunön. Êka ĩ karê na ên ömïö gum both Jakob, ên öcîkö Jakob nî, “Kür ĩnyöm dhakö mörö n'obedo dhanö më Kanaan.” 7 Jakob owinyo köp k'apap mërê êka aya mërê, cê öcidhö yo Paddan Aram. 8 Cê Ecau öniang nî kite k'anyira më Kanaan ba oyomo cwiny apap mërê lcaka, 9 cê Ecau öcidhö both Icimael, êka önyömö Makalat, amîn Nebayot êka nyaka Icimael wod k'Abraam, ömêdö ĩ kom mon mërê n'onwongo ên tye ködê cön. 10 Jakob öwêkö Beerceba êka öcakö cidhö yo Aran. 11 Ī karê na ên othuno ĩ kabedo mörö, öcakö buto kany nön piën piny onwongo dong ocido ökö. Ên otingo kidi mörö acël êka otheno kî wie, cê öniñö ökö. 12 Lek obino ĩ wie, nakun tye ka nënö madala më idho na tyënë ocung piny ĩ ngöm, na wie othuno malö ĩ wi polo, êka emalaika k'Obanga onwongo idho piny êka idhö gini malö. 13 Ên önenö Rwoth ocung yo kuwie malö, nakun kobo ninê nî, “An abedo Rwoth, Obanga k'apapni Abraam, êka Obanga ka lcaka. An abino miöni êka êkwaëni ngöm

na in ibuto ië. 14 Êkwaëni bino bedo calö kwo më dhö nam, êka un ibino mëdêrê yo kuthö, yo kukidê, yo kukuju, êka yo kukwap. Jö kibêc më wi lobo bino nwongo gini gum na yaa kî bothi êka êkwaëni. 15 An atye kanya acël kodi êka abino gwököni kanya in ibino cidhö ië kibêc, êka an abino dwongoni cen ĩ lobo ni. An ba abino wêköni ata naka ka acobo gin n'onwongo akobo bothi.” 16 Ī karê na Jakob ocoo kî ĩ wang ninö mërê, ên okobo nî, “Adyer Rwoth tye ĩ kabedo ni, êka an onwongo ba angeo.” 17 Cê lworo ömakö, nakun kobo nî, “Kabedo ni opodho winya! Man ênê öt k'Obanga kikokome. Man ênê dholokek më polo.” 18 Kodiko cön Jakob öya malö, otingo kidi n'onwongo otheno kî wie, cê ocibo na calö wir, êka öönyö möö ĩ wie. 19 Ên öcakö nyîng kabedo nön nî Betel, kadî bed nyîng pacö nön onwongo ecwodo nî Luj. 20 Cê Jakob okwongo kwong nakun kobo nî, “Ka Obanga bino woth köda, nakun gwöka ĩ woth ni, êka bino miöna cem më acama kî böng më aruka, 21 êka adwogi naka ĩ öt ka apapna kî kuc, cê Rwoth bino bedo Obangana. 22 Cê kidi ni na an acibo malö na calö wir bino bedo öt k'Obanga, êka gin na kibêc na in ibino miöna, an abino miöni acël më apar.”

29 Cê Jakob ömêdêrê kî woth mërê, êka othuno ĩ lobo ka jö më kukidê. 2 Ī karê na ên othuno ĩ kabedo nön, ên önenö kulo na tye ĩ pwodho, êka öthipan rom adek n'obuto gini piny na cwök kî nget kulo nön, piën rom onwongo modho pii kî ĩ kulo nön. Kidi më dhö kulo onwongo thwönê rwök. 3 Ī karê n'öthipan rom kibêc güre gini kunön, êkwath kwanyö gini kidi ökö kî ĩ dhö kulo êka cakö miö gini rom modho pii. Cê kinge na dong öthipan rom omodho pii, gin dwökö kidi kakarê ĩ dhö kulo. 4 Jakob openyo êkwath nî, “Utmegona, un ĩya unu kî kwene?” Gin ögamö nî, “Wan ëya kî ĩ Aran.” 5 Jakob okobo bothgi nî, “Un ingeo Laban n'obedo akwar Nakor?” Gin ögamö nî, “Eyo, wan engeo ên.” 6 Cê Jakob openyogi nî, “Ên tye na bër?” Gin ögamö nî, “Eyo, ên tye na bër. Nën, nyarê Racel ëca tye ka kelo rom.” 7 Cê Jakob okobo nî, “Ceng pod tye malö, êka man ba obedo caa më güro öthipan rom kanya acël. Miï unu rom pii êk omodhi, êka itergî ĩ kwath dökî.” 8 Gin ögamö nî, “Wan ba ëtwêrö miögi pii, naka wang na rom kibêc ögüre gini kanya acël, êka nwongo êkwanyö kidi ökö kî ĩ dhö kulo. Cê wan dong ëcakö miö rom modho pii.” 9 Ī caa n'onwongo ên pod tye ka twak ködgi, Racel obino kî rom k'apap mërê, piën ên onwongo obedo akwath. 10 Ī karê na Jakob önenö Racel nyaka Laban, n'obedo nero mërê, êka kî rom ka nero mërê Laban, Jakob öcakö cidhö

anyim cê ôkwanyô kidi ôkô kî ï dhô kulo êka ômiô rom ka nero mërê omodho pii. **11** Cê Jakob ôñôdhô lem Racel, êka ôcakô kok rwôk kî yom cwinye. **12** Ï karê na Jakob okobo both Racel nî ên ebeto wat k'apap mërê êka wod ka Rebeka, cê ên ôringô okobo both apap mërê. **13** Cûcûth na Laban owinyo kôp ï kom Jakob wod k'amîn mërê, ên ôbûnyô ngwêc mē cîdhô romo kôdê. Ôthûnô kore êka ôñôdhô leme, cê otero ên naka ï ôdê. Kî kunôn Jakob okobo kite na ên ebeto kôdê wat both Laban. **14** Cê Laban okobo ninê nî, "Adyer in ibeto koma kikokome êka remona." Cê ebeto ginî kanya acêl kôdê pî dwe acêl. Kinge na Jakob ebeto bothe pî dwe acêl, **15** Laban okobo both Jakob nî, "Myero in itii nîna tic abonge cûl piên ôñ ebeto wat? Kob nîna, kite na myero an aculi kôdê." **16** Laban onwongo tye k'anyira mërê ariô, nyarê n'adit nyingê onwongo ecwodo nî Lea, êka nyarê na tîdî nyingê onwongo ecwodo nî Racel. **17** Lea onwongo wangê gôrû, êntô Racel onwongo tîr êka leng rwôk. **18** Jakob onwongo marô Racel rwôk, cê okobo nî, "An abino tio tic nini pî mwaka abîrô pî nyari na tîdî Racel." **19** Laban ôgamô nî, "Beto na bër ka an amiô ên bothi, nakaka miô both êcwô môrô nôkênê. Pî manôn, bed botha kany." **20** Cê Jakob obino otio tic pî mwaka abîrô êk êmiê ênyôm Racel, êntô karê nôn onwongo ebeto calô ninô môrô na nônôk kî bothe piên cwinye onwongo ômarô Racel rwôk. **21** Cê Jakob okobo both Laban nî, "Mîa dong dhakôna êk abed kôdê, piên karê na ôñ emoko dong othum ôkô." **22** Cê Laban ôyûbô karama mē nyom êka ocwodo lwak kibêc mē kabedo nôn. **23** Êntô kothieno na pîny dong ocido, ên okelo nyarê Lea ômiô both Jakob, êka Jakob ebeto kôdê. **24** (Laban ômiô atic mërê na nyakô na nyingê Jilpa both nyarê Lea mē beto calô atic mërê.) **25** Kodiko mërê na pîny dong oru, Jakob ôñênô nî Lea êñê onwongo tye kanya acêl kôdê. Cê Jakob okobo both Laban nî, "Man ngô na in îtîmô ï koma? An onwongo ba abeto ka tic bothi pî Racel? Pîngô in îbwôla?" **26** Laban ôgamô nî, "Ba ebeto thêkwarôwa kî kany mē miô nyakô na tîdî mē anyôma na bara ênyômô nyakô na dit. **27** Tyek kono yûb mē nyom mē cabîit ka nyara nî, cê wan ebino mîôni nyakô na tîdî thon, êntô in myero itii tic nîna pî mwaka abîrô nôkênê." **28** Êka Jakob obino ôtîmô nî kômanôn. Ï karê na Jakob otyeko cabîit acêl kanya acêl kî Lea, Laban obino ômiô nyarê Racel bothe mē beto dhakô mërê. **29** (Laban obino ômiô atic mërê na nyakô na nyingê Bila both nyarê Racel mē beto calô atic mërê.) **30** Jakob obino ebeto kî Racel thon. Êñ ômarô Racel rwôk na lôô Lea, cê ên obino otio tic both Laban pî mwaka

abîrô nôkênê. **31** Ï karê na Rwoth ôñênô nî Jakob ba marô Lea, cê ôyabô ôd nyodo mërê, êntô Racel onwongo ebeto alûr. **32** Lea ôyac, êka ônywôlô athîn n'êcwô, cê ên ôcakô nyingê Reuben, nakun ên okobo nî, "Pîên Rwoth ôñênô can na mēga, adyer dong cwôra bino marôna." **33** Êka ên dôkî ôgamô iê, cê ônywôlô athîn n'êcwô, êka okobo nî, "Pîên Rwoth owinyo nî an ba êmara, ômîa dôkî man thon." Cê ên ôcakô nyingê Cimeon. **34** Kinge dôkî ên ôgamô iê, cê ônywôlô athîn n'êcwô, êka okobo nî, "Kobedini dong cwôra bino moko ï koma, piên anywôlô ninê awope adek." Manôn êñê ômiô ôcakô nyingê Lebi. **35** Êka dôkî ôgamô iê, cê ônywôlô athîn n'êcwô, êka okobo nî, "Man êñê karê na an abino pakô Rwoth iê." Êñ ôcakô nyingê Yuda. Cê ên ocung kono ôkô.

30 Ï karê na Racel ôñênô nî ba dôk êtwêrô nywôlô êthînô both Jakob, cê nyeko ôcakô makô êñ ï kom amin mërê. Êka ên okobo both Jakob nî, "Mîa anwong êthînô, ka ope cê abino thôô ôkô." **2** Cê akêmô ômakô Jakob ï kom Racel, êka okobo ninê nî, "An adôkô Obanga, n'ojuki nywôlô êthînô?" **3** Cê Racel ôgamô nî, "Aticna na nyakô Bila ene, bed kôdê êk ônywôl êthînô môrô nîna, êk an thon anwong êthînô na yaa kî bothe." **4** Cê Racel ômiô atic mërê Bila both Jakob na calô dhakô mërê, êka Jakob ebeto kôdê. **5** Bila ôgamô iê, êka ônywôlô athîn n'êcwô kî Jakob. **6** Cê Racel okobo nî, "Obanga otyeko ngôlô nîna kôp n'atîr; ên owinyo kokona, êka ômîa athîn n'êcwô." Manôn êñê ômiô ên ôcakô nyingê Dan. **7** Bila atic ka Racel ôgamô iê dôkî, cê ônywôlô kî Jakob athîn mē ariô n'ebeto êcwô. **8** Cê Racel okobo nî, "An abeto yelara k'amêra rwôk, êka alôô ên ôkô." Cê ên ôcakô nyingê Naputali. **9** Ï karê na Lea ôñênô nî ba dôk êtwêrô nywôlô êthînô, ên ôkwanyô atic mërê na nyakô Jilpa, êka ômiô both Jakob na calô dhakô mërê. **10** Jilpa, atic ka Lea, ônywôlô athîn n'êcwô kî Jakob. **11** Cê Lea okobo nî, "Gum na bër ômaka!" Êka ên ôcakô nyingê Gad. **12** Jilpa, atic ka Lea, dôk ônywôlô athîn mē ariô n'êcwô kî Jakob. **13** Cê Lea okobo nî, "Kobedini dong an cwinya yom! Êka mon bino cwodona ginî nî ngat na iê yom," cê ên ôcakô nyingê Acer. **14** Ï karê n'êcôkô cem kî ï pwothi, Reuben ôcîdhô ï pwodho cê onwongo mandurek êka okelo both aya mërê Lea. Ï karê na Racel obino both Lea, okobo ninê nî, "Mîa mandurek ka wodi môrô." **15** Êntô Lea ôgamô nî, "In îmaô cwôra ôkô kî botha, in îthamô nî kôp nôn onwongo tîdî môrô? Êka kobedini îmitô kwanyô mandurek ka woda ôkô thon?" Racel okobo nî, "Eyo, ên twêrô beto kodi tin kiwor nakaka mandurek ka wodi." **16** Ï karê na

Jakob odwogo kɪ ɪ pwodho kothyeno nɔn, Lea ɔcidhɔ mɛ romo kɔdɛ ɪ yoo, cɛ okobo nɪnɛ nɪ, "Myero tin ɪdɔny ɪ ɔda, piɛn atyeko pangoni kɪ mandurek ka woda." Cɛ Jakob ɔcidhɔ obedo kɔdɛ ɪ kiwor nɔn. 17 Obanga owinyo lɛga ka Lea ɛka ɔgamɔ ɪɛ cɛ ɔnywɔlɔ athɪn mɛ abic n'obedo ɛcwɔ kɪ Jakob. 18 Cɛ Lea okobo nɪ, "Obanga dong otyeko cɔlɔna pɪ mɪɔ aticna na nyakɔ both cwɔra." Pɪ manɔn ɛn ɔcakɔ nyingɛ ɪcakar. 19 Lea dɔkɪ ɔgamɔ ɪɛ ɛka ɔnywɔlɔ athɪn mɛ abicɛl n'obedo ɛcwɔ kɪ Jakob. 20 Cɛ Lea okobo nɪ, "Obanga dong otyeko miɔna mɪc na bɛr. Kobedini dong cwɔra bino mɪɔ wɔrɔ botha, piɛn an anywɔlɔ nɪnɛ ɛthɪnɔ na cwɔ abicɛl." ɛn ɔcakɔ nyingɛ Jabulon. 21 Kinge karɛ mɔrɔ, ɛn obino ɔnywɔlɔ nyarɛ, cɛ ɔcakɔ nyingɛ Dina. 22 Cɛ Obanga opo ɪ kom Racel; owinyo lɛga mɛrɛ ɛka ɔyabɔ ɔd nyodo mɛrɛ. 23 ɛn ɔgamɔ ɪɛ, cɛ ɔnywɔlɔ athɪn n'ɛcwɔ, ɛka okobo nɪ, "Obanga ɔkwanyɔ lewic ɔkɔ kɪ botha." 24 Cɛ ɔcakɔ nyingɛ Yocepu, ɛka okobo nɪ, "Rwoth myero ɔmɪa athɪn n'ɛcwɔ nɔkɛnɛ." 25 Kinge na dong Racel ɔnywɔlɔ Yocepu, Jakob okobo both Laban nɪ, "Yee nɪna ɛk acɪdh dong yo lobo thurwa. 26 Mɪa mon-na k'ɛthɪnɔna, na an atio bothi pɪrgɪ, ɛk dong acak cɪdhɔ. In ingeo tic na tɛk na an atio bothi." 27 ɛntɔ Laban okobo nɪnɛ nɪ, "Ka in ɪnɛnɔ nɪ an atye kɪ cwiny na bɛr bothi, akwai nɪ ibedi. An anɪang ɔkɔ cɔn nɪ piri ɛnɛ ɔmɪɔ Rwoth ɔmɪa gum." 28 ɛn ɔmɛdɛrɛ mɛ kobo nɪ, "Kob nɪna wel ɔcarani, ɛka an abino cɔlɔ gin mɔrɔ kɛkɛn na in ɪmɪtɔ." 29 Jakob okobo nɪnɛ nɪ, "In ingeo kite na an atio tic nini ɛka kɪ kite na an agwɔkɔ kɪ ɪmɪni kɔdɛ. 30 Adyer ɪmɪni onwongo nɔnɔk ɪ karɛ na an bara abino, ɛntɔ kobedini dong ɔmɛdɛrɛ ɔdɔkɔ na pol rwɔk. Rwoth ɔmɪɔ gum bothi ɪ kom jami kibɛc na an atimɔ. ɛntɔ kobedini, naka awene na an myero atim gin mɔrɔ pɪ jɔ mɛ ɔda?" 31 Laban openyo nɪ, "In ɪmɪtɔ nɪ an amii ngɔ?" Jakob ɔgamɔ nɪ, "Kɔr ɪmɪa gin mɔrɔ. ɛntɔ ka in ibino yee mɛ ɪmɔ nɪna gin mɔrɔ acɛl, cɛ an abino mɛdara mɛ gwɔkɔ ɪmɪni. 32 Yee nɪna tin ɛk acɪdh awoth ɪ kin ɪmɪni kibɛc, ɛka ayɛr rom n'obedo omer onyo okomol kɪ ɪ kin-gɪ, ɛka k'ɛthɪnɔ rom na cɔl gɪnɪ kibɛc, kanya acɛl kɪ dyegi n'omer gɪnɪ. Man bino bedo ɔcara na mɛga. 33 ɛka adwogi ka gen-na bino nen ɪ karɛ mɛ anyim, ka in ibino mɛ nɛnɔ nɪ an atero ɔcarana na ɔn eyere ɪɛ. Ka in ibino nwongo dyɛl mɔrɔ kɛkɛn na ba obedo omer onyo okomol onyo rɔmɔ mɔrɔ na kome ba cɔl, manɔn ebino kwanɔ nɪ gin n'ɛkwalɔ." 34 Cɛ Laban oye ɛka okobo nɪ, "Bɛr, ebino ɪmɔ nɪ kɔmanɔn kite na in ikobo kɔdɛ." 35 ɪ nɪnɔ acɛl nɔn, Laban obino ɔkwanyɔ nywogi dyegi n'omer onyo n'okomol, megɪ dyegi kibɛc n'amer onyo n'akomol (man onwongo ɔlinga na tar

kibɛc) ɛka k'ɛthɪn rom na cɔl kibɛc, cɛ ɔmɪɔgɪ ɪ cɪng awope mɛrɛ nɪ ɛk ɔgwɔkɪ. 36 Cɛ ɛn obino ɔyɔbɔ woth mɛ nɪnɔ adek ɪ kin ɛn kɪ Jakob, nakun Jakob odong mɛ mɛdɛrɛ mɛ gwɔkɔ ɪmɪn ka Laban n'odong. 37 Cɛ Jakob obino otongo jang yen na thɪc na mar kɪ kom yen adek na papath, ɛka ɔpwɔcɔ pɔkgɪ ɛk korgɪ na tar onen. 38 Cɛ Jakob oketho jang yen n'ɛpwɔcɔ ɪ kabedo kibɛc na rom modho pɪi kɪ ɪɛ, ɛk obed ɪ nyim rom ka bino gɪnɪ modho. ɪ karɛ na rom wapere ka bino gɪnɪ modho pɪi, 39 gɪn wapere ɪ nyim jang yen, ɛka mɪɔ nywɔlɔ ɛthɪnɔgɪ n'obedo okomol, ɛka n'omer onyo ɔlinga. 40 Jakob opoko ɛthɪnɔ rom na path, ɛntɔ ɔmɪɔ rom nɔkɛnɛ kibɛc okemo rom ka Laban n'okomol ɛka man acɔl. Cɛ opoko ɪmɪn mɛrɛ na path nakun ba rɪbɔ kɪ ɪmɪn ka Laban. 41 Ka karɛ na megɪ rom na komgɪ tɛk karɛgɪ ɔrɔmɔ mɛ kwarogɪ, Jakob pyelo jang yen ɪ pɪi na tye ka mɔl ɪ nyimgɪ ɛk gɪn owapere na cwɔk kɪ jang yen. 42 ɛntɔ ka rom na gɔrɔ tye ka wapere, ɛn ba pyelo jang yen kany nɔn. Cɛ rom na gɔrɔ bedo mɛ ka Laban ɛka rom na komgɪ tɛk bedo mɛ ka Jakob. 43 Manɔn ɔmɪɔ Jakob ɔdɔkɔ thwɔn alɔnyɔ na tye kɪ rom na pol ɛka dyegi, etic na mon ɛka etic na cwɔ, kɪnaga ɛka kene.

31 Jakob owinyo nɪ awope ka Laban onwongo tye ka kobo nɪ, "Jakob otero jami kibɛc n'onwongo apapwa tye kɔdɛ ɛka onwongo ɪɔnyɔ nɪ kibɛc kɪ ɪ kom ɪmɪn k'apapwa." 2 ɛka Jakob thon ɔnɛnɔ nɪ Laban ba dɔkɪ nɛnɛ na bɛr kite n'onwongo tye kɔdɛ cɔn. 3 Cɛ Rwoth okobo both Jakob nɪ, "Dɔk ɔkɔ cen ɪ lobo ka kwereni ɛka wedeni, cɛ an abino woth kodi." 4 Cɛ Jakob ooro dhanɔ mɔrɔ mɛ cwodo Racel ɛka Lea mɛ bino ɪ bar kanya ɪmɪn mɛrɛ onwongo tye ɪɛ. 5 ɛn okobo bothgɪ nɪ, "An atye ka nɛnɔ nɪ apapwu ba tye ka nɛnɔna na bɛr kite na cɔn, ɛntɔ Obanga n'apapna wɔrɔ obedo ka gwɔkɔna. 6 Un ingeo nɪ an atio tic both apapwu kɪ tɛkɔna kibɛc, 7 ɛka apapwu obedo ka bwɔlɔna nakun ɪɔkɔ ɔcarana wang apar twal. ɛntɔ Obanga ba oyeo nɪnɛ mɛ ɪmɔ gin mɔrɔ na rac ɪ koma. 8 ɪ karɛ kibɛc ka ɛn okobo nɪ, 'Leeni n'ɛnywɔlɔ n'obedo ɔlinga bino bedo cɔlnɪ,' cɛ leeni kibɛc nywɔlɔ ɛthɪnɔgɪ n'obedo ɔlinga; ɛka ka ɛn okobo nɪ, 'Leeni n'ɛnywɔlɔ n'obedo omer bino bedo cɔlnɪ,' cɛ leeni kibɛc nywɔlɔ ɛthɪnɔgɪ n'obedo omer. 9 Manɔn ɛnɛ kite n'Obanga ɔkwanyɔ ɪmɪn k'apapwu cɛ ɔmɪɔgɪ botha. 10 "ɪ karɛ mɛ wapere ka rom kɪ dyegi, an anɛnɔ kɪ ɪ lekna nywogi na tye ka kwaro megɪ dyegi ɛka megɪ rom na komgɪ obedo omer ɛka okomol onyo ɔlinga. 11 Malaika k'Obanga ocwoda ɪ wang lek nɪ, 'Jakob.' An agamɔ nɪ, 'An ene.' 12 Cɛ malaika okobo nɪna nɪ, 'Tɪng wangi malɔ ɛka

inën nĩ nywogi kibęc na tye ka kwaro megĩ dyegi obedo omer, okomol onyo ńlinga, piẽn an anẽnõ gin na kibęc na Laban obedo ka timõ i komi. 13 An abedo Obanga mẽ Betel, kanya in iwiro möö iẽ i wi kidi ẹka kanya in ikwongo kwong kōdē botha. Kobedini dong yaa ńkō piõpiõ ki i lobo ni ẹka iđok cen yo lobo kanya enywoli iẽ.” 14 Cẽ Racel ẹka Lea okobo both Jakob nĩ, “Wan pod etye ki gin mōrō mẽ alea ki i ńt k’apapwa? 15 Ẽn ba bino nẽnõwa na calõ Erok? Ẽn ba ńcadhõwa kẹkẹn, ẹntõ ńcamõ thon lim n’onwongo imiõ bothe pĩrwa. 16 Adyer lim kibęc na dong Obanga ńkwanyõ ńkō ki both apapwa obedo mewa ẹka ẹthinõwa. Dong itim gin na kibęc n’Obanga okobo nini.” 17 Cẽ Jakob oketho ẹthinõ mērē ẹka mon mērē i ngee kinaga, 18 ẹn ńkōlõ leeni mērē mẽ pacõ ki jami kibęc na ẹn onwongo ki i Paddan Aram, ẹka ńcakõ cĩdhõ mẽ dõk cen i lobo Kanaan kanya apap mērē lcaka ńkwõ iẽ. 19 i karē na Laban onwongo ńcĩdhõ mẽ nyarõ yer rom mērē, Racel ńkwālõ cal obanga k’apap mērē gini ki i ńt. 20 Jakob thon ńbwõlõ Laban dhanõ mẽ Aram nakun ba okobo ninē woth mērē. 21 Ẽn ńlũũ ki lim kibęc n’onwongo ẹn tye kōdē, ẹka ńngõlõ kulo Euparate, nakun dõk yo lobo n’otingere mẽ Gilead. 22 Kinge ninõ adek, ekobo both Laban nĩ Jakob ńlũũ ńkō. 23 Laban ńkwanyõ wede mērē ńlũbõ ki kør Jakob pi ninõ abirõ ẹka ẹmakõ ẹn i lobo n’otingere mẽ Gilead. 24 Ẽntõ i kiwor Obanga obino both Laban dhanõ mẽ Aram i wang lek ẹka okobo ninē nĩ, “Gwokiri, kũr ńcĩdh ikob gin mōrõ na bẽr onyo na rac both Jakob.” 25 Jakob onwongo dong oguro kema mērē i lobo n’otingere mẽ Gilead i karē na Laban ńmakõ ẹn. Laban ẹka wede mērē thon oguro kẹmagi kany nõn. 26 Cẽ Laban okobo both Jakob nĩ, “Ngõ na in itimõ? In ibwõla, ẹka itero anyirana na calõ jõ n’ẹmakõgi ki i dhõ lwẽny. 27 Pĩngõ in ńlũũ alũa imũng na ba inĩanga? Pĩngõ ba ikobo nina ẹk amii ńcĩdh unu ki yom cwiny nakun iwero unu wer ki bul ẹka adungu? 28 In thon ba imia amotho ẹkwaena ẹka anyirana. In itimõ gin mōrõ mẽ mingo. 29 An atye ki twẽr mẽ wanõwu kibęc, ẹntõ i kiwor n’opoth Obanga k’apapni okobo nina nĩ, ‘Gwokiri, kũr ńcĩdh ikob gin mōrõ na bẽr onyo na rac both Jakob.’ 30 Man dong iya ńkō, piẽn imitõ dõk i ńt k’apapni. Ẽntõ piĩngõ in ikwalõ obangana gini?” 31 Jakob ńgamõ dhõ Laban nĩ, “An onwongo alwor, piẽn an athamõ nĩ in itwẽrõ gamõ anyirani ńkō ki botha tèték. 32 Ẽntõ ka in inwongo ngat mōrõ na tye k’obangani gini, ngat nõn ba bino kwõ. Rang gin mōrõ kẹkẹn n’obedo megĩ i nyim wede onu ẹka ikwany ńcĩdh kōdē.” Jakob ba ongeon nĩ Racel onwongo ńkwālõ cal obanga k’apap mērē gini. 33

Laban ńdõnyõ i kema ka Jakob, i kema ka Lea ẹka i kema ka mon arĩõ n’obedo etic, ẹntõ ẹn ba onwongo gin mōrõ. Kinge na ẹn odonyo yõkõ ki ńd kema ka Lea, ẹn ńdõnyõ i kema ka Racel. 34 Ẽntõ Racel onwongo ńkwanyõ cal obanga k’apap mērē gini, cẽ okethogi i gin mẽ bedo i ngee kinaga ẹka obedo i wie. Laban ńrangõ jami kibęc na tye i ńd kema, ẹntõ ba onwongo gin mōrõ. 35 Racel okobo both apap mērē nĩ, “Adwongna, kũr akemõ omaki i koma ka inẽnõ nĩ ba atwẽrõ yaa malõ i nyimi, piẽn an atye ki two dwena.” Cẽ Laban ńmẽdẽrẽ ki rangõ cal obanga mērē gini ẹntõ ba onwongo. 36 Akemõ ńmakõ Jakob, cẽ ńcakõ twak ki Laban nakun kobo nĩ, “Ngõ na rac na an atimõ?” Ẽn openyo Laban nĩ, “Bal ngõ na an atimõ na miõ in itye ka lũbõ kõra rwõk? 37 Kobedini na dong in irangõ i jamina kibęc, inwongo gin mōrõ n’obedo megĩ? Keth i nyim wedeni ẹka mēga, cẽ imiĩgi ńngõl kõp i kin ńn jõ arĩõ. 38 “An abedo bothi pi mwaka pyer arĩõ. Megi rom ẹka megĩ dyegini iĩgi ba ńõny. An thon ba acamõ nywogini mōrõ. 39 Ka lee mẽ thim oneko romni onyo dyegini an ba akelo bothi, an kikoma ẹnẽ acũlõ. Ẽka, in imia acũlõ pi lee mōrõ n’orwenyo, kadĩ bed nĩ ẹkwālõ kiceng onyo kiwor. 40 Man ẹnẽ kite n’onwongo an atye kōdē: Ceng wanga kiceng ẹka koyo neka kiwor, cẽ ninõ kwẽrõ wanga ńkō. 41 Pi mwaka pyer arĩõ na an abedo kōdē i pacõni, an atio bothi mwaka apar angwẽn pi anyirani arĩõ, ẹka pi mwaka abicel pi limni. In ibedo ka lõkõ ńcarana wang apar kũlũ! 42 Ka Obanga k’apapna, Obanga k’Abraam ẹka Obanga n’apapna lcaka wõrõ, onwongo ba ńgwõka, in onwongo itwẽrõ ryemõna ki cinga nono. Ẽntõ Obanga ńnẽnõ kite na an limõ ki can kōdē, tic na tẽk na an atimõ, ẹka ocoki i kiwor n’opoth.” 43 Laban okobo both Jakob nĩ, “Lea ẹka Racel obedo gini anyirana, ẹthinõgi obedo gini ẹkwaena, ẹka lim kibęc obedo mēga. Gin na in itye ka nẽnõ kibęc obedo mēga. Ẽntõ ngõ na an atwẽrõ timõ i kom anyirana tin, onyo ẹthinõ na gin ńnywõlõ? 44 Bin dong, ẹk emok cikērē, in ẹka an, ẹk obed caden i kin ńn.” 45 Cẽ Jakob ńkwanyõ kidi ẹka oketho na calõ wir. 46 Ẽn okobo both wede mērē nĩ, “Cõk unu kite mōrõ.” Gin ńcõkõ kite ẹka eurogi i athuketh, cẽ ocemo gini i nget athuketh. 47 Laban ńcakõ nying kabedo nõn nĩ Jegar Caduta, ẹntõ Jakob ńcakõ nyingē nĩ Galeed. 48 Laban okobo nĩ, “Kite n’euro ni obedo caden mẽ cikērē tin, i kin in ki an.” Manõn ẹnẽ gin n’õmiõ ecwodo nĩ Galeed. 49 Onwongo thon ecwodo nĩ Mijpa, piẽn ẹn okobo nĩ, “Ẽk Rwoth ńgwõk kin ńn i karē na ngat acelacel bino bedo na bor ki both awodhe. 50 Ka in ibino yelo anyirana onyo ka in ibino nyomõ mon nõkẽnẽ mẽ

médö i kom anyirana, kadī bed nī ngat mōrō ope kod onu, myero ipo nī Obanga obedo caden i kin in kī an.” 51 Cē Laban dōkī okobo both Jakob nī, “Athuketh mē kidi nī ene, ēka an aketho wīr nī i kin in kī an. 52 Athuketh nī obedo caden, ēka wīr nī obedo caden, na an ba abino kadhō mē bino bothi mē wanōni, ēka in ba ibino kadhō athuketh mē kidi nī ēka wīr nī mē bino wanōna. 53 Ēk Obanga k’Abraam ēka Obanga ka Nakor, Obanga k’Apapgī, ōngōl kōp i kin ōn.” Cē Jakob okwongo kwong kī nying Obanga n’apap mērē lcaka wōrō. 54 Jakob oneko lee ēka ōtyērō na calō tyēr awanga i wī kidi, cē ocwodo wede mērē mē bino cem. Kinge na gīn otyeko cem, gīn ōnīnō i wī kidi kunōn. 55 Kodiko cōn na pīny dong oru, Laban omotho ēkwaē mērē ēka anyira mērē kī nōdhō lemgī, ēka ōlamō nīgī gum. Cē opokere kōdgi ēka ōdōk yo pacō mērē.

32 Jakob ōmēdērē kī woth mērē, ēka emalaika k’Obanga oromo kōdē. 2 Ī karē na Jakob ōnēnōgi ēn okobo nī, “Man ēnē kabedo k’Obanga!” Cē ēn ōcakō nying kabedo nōn nī Makanaim. 3 Cē Jakob ooro ēkwēna anyim both ōmīn mērē Ecau na tye i lobo mē Ceir, lobo mē Edom. 4 Ēn ōcīkōgi nī, “Man ēnē ngō na un i’cīdhō kobo both adwongna Ecau: ‘Aticni Jakob okobo nī: An abedo both Laban ēka an abedo bedo kunōn naka tin. 5 An atye kī dhok, kene, rom ēka dyegi, etic n’obedo cwō ēka etic n’obedo mon. Kobedini an aoro kōp nī yo bothi adwongna, ēk ibed kī cwiny na bēi i koma.” 6 Ī karē n’ēkwēna odwogo gīnī both Jakob, gīn okobo nī, “Wan ēcīdhō both omeru Ecau, ēka ēn tye ka bino kī jō mia angwēn mē romo kodi.” 7 Lworo ōmakō Jakob rwōk, ēka cwinye thon opodho. Ēn opoko jō n’onwongo tye bothe, rom kī dyegi, dhok, ēka kīnaga i gurup ariō. 8 Ēn ōthamō nī, “Ka Ecau obino ēka ocelo kabedo acēl, cē mana odong twērō bwōth.” 9 Cē Jakob ōlēgō nī, “Aa Obanga k’apapna Abraam, Obanga k’apapna lcaka, Aa Rwoth n’okobo nīna nī, ‘Dōk cen yo loboni ēka both wedeni, cē an abino gwōkōni,’ 10 an ba apora kī marni kībēc ēka gen-ni na in inyutho both aticni. An onwongo atye kī lūdha mē woth i karē na an angōlō kulo Jordan, ēntō kobedini an dong atye kī līm na pol n’opokere i gurup ariō. 11 An alēgō nī ilara kī kom ōmēra Ecau, piēn an atye kī lworo nī ēn twērō bino mē celona ēka thon mon-na k’ēthīnōgi. 12 Ēntō in ikobo nī, ‘An abino gwōkōni ēka abino mīō ēkwaēni bedo calō kwo mē dhō nam, na ba bino kwanērē.” 13 Jakob ōnīnō kunōn, ēka kī kom ngō na ēn onwongo tye kōdē, ēn ōyērō ēka ooro both ōmīn mērē Ecau na calō mīc: 14 megī dyegi

mia ariō ēka nywogi pyer ariō, megī rom mia ariō ēka thwoni rom pyer ariō, 15 megī kīnaga k’ēthīnōgi pyer adek, megī dhok pyer angwēn ēka thwoni apar, megī kene pyer ariō ēka thwoni kene apar. 16 Jakob ōmīōgi both etic mērē, nakun poko gīnī i ēthīpan, cē okobo both etic mērē nī, “Apē unu anyim nīna ēka kin ēthīpan myero obed na lalac.” 17 Ēn ōcīkō atic acēl na tēlō wigī nī, “Ka ōmēra Ecau oromo kodwu ēka openyo nī, ‘Un ibedo jō ka nga? Īcīdhō unu yo kwene? Leeni ka nga ene na un itye ka kōlō?’ 18 Cē un myero ikob nī, ‘Obedo mē aticni Jakob. Ēmīō na calō mīc both adwongna Ecau, ēka ēn tye odong cen i ngewa.” 19 Jakob thon ōmīō cīk nī both atic mē ariō, mē adek, ēka both jō nōkēnē kībēc n’onwongo tye ka lūbō kōr ēthīpan, nakun kobo nī, “Myero ikob unu kōp na rōm arōma both Ecau ka iromo unu kōdē. 20 Myero thon ikob unu nī, ‘Aticni Jakob tye i ngewa tye ka bino.” Piēn ēn ōthamō nī, “An abino yomo cwinye kī mīc na an atye ka oro anyim. Kinge, ka an anēnō ēn, cē onyo twērō jōlōna.” 21 Cē Jakob ooro mīc ōcīdhō anyim nīnē, nakun ēn kīkome ōnīnō ōkō kanya onwongo ēn tye iē i kiwor nōn. 22 Ī kiwor nōn Jakob ōya malō cē otero mon mērē ariō, etic mērē ariō n’obedo mon, awope mērē apar acēl, ēka ōngōlō i kulo Jabok yo lōka tung ca. 23 Ēn oterogi ēka ōmīōgi ōngōlō i kulo kanya acēl kī jami mērē kībēc. 24 Jakob onwongo odong kēnē. Cē ēcwō mōrō ōgamērē kōdē naka i caa na pīny dong cwōk ruu. 25 Ī karē n’ēcwō ōnēnō nī ba ērōmō lōōnō Jakob, ēn otwomo wī bam Jakob ēka ōwīl ōkō nakun pod gamērē kōdē. 26 Cē ēcwō nōn okobo nī, “Wēka acīdh ōkō, piēn pīny dong cwōk ruu.” Ēntō Jakob ōgamō nī, “An ba abino wēkōni i’cīdhō naka wang imīa gum.” 27 Ēcwō nōn openyo nī, “In nyingi nga?” Ēn ōgamō nī, “Jakob.” 28 Cē ēcwō nōn okobo nī, “Nyingi ba dōkī ebino cwodo nī Jakob, ēntō Icarael, piēn in igamiri k’Obanga ēka kī jīi naka ilōō.” 29 Jakob okobo nī, “Ōma kob nīna nyingi.” Ēntō ēn ōgamō nī, “Pīngō ipenyo nyinga?” Cē ōmīō Jakob gum kī kany nōn. 30 Jakob okobo nī, “An anēnō Obanga wang kī wang, ēka an pod akwō.” Cē ēn ōcakō nying kabedo nōn nī Peniel. 31 Ceng odonyo malō n’onwongo Jakob tye ka yaa kī i Peniel, ēntō ēn onwongo kōmō pī bamē n’ōwīl. 32 Man ōmīō naka tin jō mē Icarael ba camō gīnī ler ringo bam, piēn bam Jakob onwongo etwomo na cwōk kī ler.

33 Ī karē na Jakob tye ka yaa kī kany nōn, ēn otingo wangē ēka ōnēnō Ecau tye ka bino kī jōgē mia angwēn. Cē ēn ōcakō poko ēthīnō i kin Lea, Racel ēka etic na mon ariō. 2 Ēn oketho etic na

mon k'ëthînôgî anyim, Lea k'ëthînô mërê ölübô körgî, êka Racel kî Yocepu odong anגע. 3 Jakob kikome öcîdhô anyim êka oryebere pîny wang abîrô na ên tye ka cîdhô na cwök k'ômîn mërê. 4 Êntô Ecau öringô mërê romo kî Jakob êka öthünô ngute cê öndôdhô leme. Cê utmego ariô öcakô gîni koko. 5 Î karê n'Ecau otingo wangê êka önenô mon k'ëthînô, ên openyo nî, "Êthînô ka nga ene?" Jakob ögamô nî, "Man êthînô n'Obanga ömîô both aticni pî kîca mërê." 6 Cê etic na mon k'ëthînôgî othuno êka oryebere gîni pîny. 7 Cê Lea k'ëthînô mërê obino êka oryebere gîni pîny. Mê ajiki Yocepu êka Racel obino gîni anyim cê gîn thon oryebere pîny. 8 Ecau openyo Jakob nî, "Gurup na an aromo ködgi thêrê ningô?" Jakob ögamô nî, "Êk ibed kî cwiny na bër î koma, adwongna." 9 Êntô Ecau okobo nî, "An dong atye kî leeni na pol ömêra. Wêk gin na in itye ködê obed megî." 10 Êntô Jakob ökwêrô nakun kobo nî, "Ka in înenô nî an ayomo cwinyi, cê igam mîc na an amii. Piên adyer, ka an anênô terinyimi, rôm nî anênô terinyim Obanga. Pî koth cwiny na bër na in îjôla ködê. 11 Ôma gam mîc ni na an akelo bothi, piên Obanga onyutho kîca mërê î koma êka an atye kî mêga na rôma." Jakob ömêdêrê kî diô Ecau naka oye mê gamô mîc. 12 Cê Ecau okobo nî, "Eru ewothu kanya acêl, êka an abino tëlô yoo." 13 Êntô Jakob okobo nî nê nî, "Adwongna ngeo nî êthînô pod thîthînô, êka an myero agwök rom kî dhok na dôdhô êthînôgî. Ka îmiôgî owotho na bor rwök kadî pî nîno acêl, leeni kibêc bino thôô ökö. 14 Êk adwongna öcîdh anyim n'atic mërê, nakun an awotho momoth n'oporo woth ka leeni n'ötêlô yoo êka mê k'ëthînô, naka ka an abino thuno both adwongna î Ceir." 15 Cê Ecau okobo nî, "Êk awêk jô na mêga mökö bothi." Êntô Jakob ögamô nî, "In kür îtim nî kömanôn. Adwongna bed kî cwiny na bër î koma, îwêk dong obed nî kömanôn." 16 Cê î nîno nôn Ecau öcakô woth mërê mê dôk cen yo Ceir. 17 Êntô Jakob öcîdhô yo Cukot kanya ên ögêrô öt îê êka öyübü okul pî leeni mërê. Manôn ênê ömîô ecwodo kabedo nôn nî Cukot. 18 Kinge na Jakob öya ökö kî Paddan Aram, ên othuno na bër î pacô mê Cekem na tye î Kanaan êka obedo na cwök kî pacô. 19 Jakob öwîlô ngöm na ên oguro kêma mërê îê kî both êthînô ka Kamor, apap ka Cekem, î wel mê cîling mia acêl. 20 Kany nôn ênê ên ögêrô keno tyêr êka öcakô nyîngê nî El Eloë Icarael.

34 Î nîno mörô acêl Dina, nyaka Lea na ên önywölô kî Jakob, öcîdhô mê lîmô mon mê lobo nôn. 2 Î karê na Cekem wod ka Kamor dhanô mê Kibi, rwoth mê kabedo nôn, önenô ên cê ömakô obedo ködê

têtêk. 3 Cwinye onwongo ömarô Dina nyaka Jakob. Ên ömarô nyakô nakun twak ködê kî mar. 4 Cekem okobo n'apap mërê Kamor nî, "Nyôm nîna nyakô nî obed dhakôna." 5 Î karê na Jakob owinyo nî nyarê Dina ebêdo ködê têtêk, awope mërê onwongo tye gîni kî leeni mê pacô î thim. Jakob öling alînga ba okobo gin mörô naka k'awope mërê odwogo pacô. 6 Cê Kamor, apap ka Cekem, öcîdhô mê twak kî Jakob. 7 Î karê n'awope ka Jakob owinyo gîni kî î thim ngô n'ötîmêrê î kom Dina, odwogo gîni ökö. Gîn onwongo ökêcô rwök êka akêmo thon ömakôgî piên Cekem ötimô gin mê lewic na ba bër î Icarael nakun bedo kî nyaka Jakob têtêk—gin mörô na myero kür ötimêrê. 8 Êntô Kamor okobo bothgi nî, "Woda Cekem tye kî mar gîn kî nyari. Ôma mîi önyôm nyari obed dhakô mërê. 9 Wêk nyom obed tye î kinwa kodwu, mîi unu anyirawu bothwa, êka un thon înyôm anyirawa obed monwu. 10 Un îtwêrô bedo î kinwa, ibino bedo unu î lobo ni kite na un îmitô. Bed unu îê, cadh unu cath îê, êka inwong unu jami kî îê." 11 Cê Cekem okobo both apap ka Dina êka utmego mërê nî, "Bed unu kî cwiny na bër î koma, êka an abino miöwu lîm kibêc na un ibino ngölô. 12 Ngöl unu wel lîm kite na un îmitô ködê, êka an abino miô gin mörô kêkên na un ibino penyona. Êntô mia unu nyakô ni êk anyôm obed dhakôna." 13 Awope ka Jakob ögamô gîni kî yoo mê bwöl î karê na gîn ötwak kî Cekem êka apap mërê Kamor piên Cekem obedo k'amîn-gî Dina têtêk. 14 Gîn okobo bothgi nî, "Wan ba êtwêrô miô amînwa both êcwô na ba êlîrô piên bino bedo mê lewic bothwa. 15 Wan êtwêrô yee pî tyên köp acêl: Ka un îtwêrô yee mê bedo kamê wan nakun îlîrô unu cwô kibêc. 16 Cê wan ebino miô anyirawa êka wan ebino kwanyô anyirawu mê bedo mêwa. Wan ebino bedo î kinwu êk ebêd wat. 17 Êntô ka un ba ibino yee mê lîrê, wan ebino kwanyô amînwa êka êcîdhô ködê ökö." 18 Köpgî oyomo cwiny Kamor êka wode Cekem. 19 Cekem n'onwongo obedo dhanô n'êwôrô kî î pacôgî ba ögalêrê mê timô gin n'ekobo nî nê piên ên onwongo mitô Dina nyaka Jakob rwök. 20 Cê Kamor êka wode Cekem öcîdhô gîni î dhô wangkac mê pacôgî êka ötwak gîni both jô mê pacôgî nî, 21 "Jô ni tye gîni na bër kod onu. Eru ewekugî obed î lobo onu êka öcadh gîni cath îê, piên lobo tye na lac na rômögî. Onu êtwêrô nyômô anyiragî êka gîn thon twêrô nyômô anyira onu. 22 Êntô gin twêrô bedo kod onu na calô wat ka cwô kibêc na tye both onu oye mê lîrê na calô gîn. 23 Êntô ka onu êtimô man, leenigî êka kî lîmgî kibêc ba twêrô bedo mê onu? Gin na myero onu êtim ênê mê yee, êka gîn twêrô bedo kany kod onu." 24 Cwô kibêc n'öcökêrê î dhô wangkac

oye gini köp ka Kamor éka wode Cekem. Cwö kibéc n'öcökèrè gini ì dhö wangkac éllirögí. 25 Kinge ninö adek, n'ajemegí onwongo pod lith, awope ka Jakob ariö, Cimeon éka Lebi, utmego ka Dina, ökwanyö gini pala abadégi cè öcìdhö gini ì pacö na wegi méré ba ngeo éka oneko gini cwö kibéc. 26 Gin oneko Kamor éka wode kì pala abadé, ökwanyö gini Dina kì ì öt ka Cekem éka öcìdhö gini ködè ökö. 27 Ì karè n'awope ka Jakob nökèné obino gini kanya lyene tye iè, gin öyakö jami kì ì pacö pièn amin-gí onwongo ebodo ködè tètèk. 28 Gin otero rom kì dyegi, dhok, kene éka jami kibéc n'onwongo tye ì pacö éka ì pwothi. 29 Gin otero limgí kibéc, mon-gí kibéc, èthinögi éka jami kibéc na gin öyakö kì ì udigi. 30 Cè Jakob okobo both Cimeon éka Lebi nì, "Un ikelo pèkö ì koma éka imia unu adökö dhanö na rac both jö Kanaan éka jö Periji—both jö na bedo gini ì lobo ni. Wel onu nök, éka ka gin öribèrè mè lwény köda, an éka jö mè öda ebino tyeko ökö." 31 Èntö gin ögamö nì, "Onwongo pore mè miö èn bedo k'amínwa calö ölaya?"

35 Kinge karè mörö, Obanga okobo both Jakob nì, "Yaa malö icidhi yo Betel èk ibed kunön, éka igér keno tyér kunön both Obanga, n'obino onen both ì karè na in itye ka ngwéc ökö kì both omeru Ecau." 2 Cè Jakob okobo both jö mè ödè éka both jö kibéc n'onwongo wotho ködè nì, "Yuu unu obanga nökèné gini na tye bothwu ökö. Lönyèrè unu éka ilök unu böngwu. 3 Kinge onu ebino yaa ècìdhö yo Betel, kanya an abino gèrö keno tyér both Obanga, n'owinyo légana ì karè na an atye ì pèkö éka n'obedo gwököna kì kanya an abedo ka woth iè." 4 Cè gin ömïö Jakob obanga nökèné gini kibéc n'onwongo gin tye ködè éka gwilü n'onwongo tye ì ithgi. Jakob oikogi ì thè yath na thwönè na cwök kì Cekem. 5 Cè gin öcakö woth, éka lworo n'öya kì both Obanga opodho ì kom peci kibéc na cwök n'ögürögi èk ngat mörö kür ölüb körgi. 6 Kinge ninö na nönök, Jakob éka jö mè ödè kibéc othuno gini yo Luj (manön, Betel) na tye ì lobo Kanaan. 7 Èn ögèrö keno tyér kunön, éka öcakö nying kabedo nön El Betel, pièn kany nön ènè Obanga onyuthere ködè bothe ì karè na èn tye ka lüü kì both ömin méré. 8 Ì karè na gin tye kunön, Debora apidi ka Rebeka na dhakö n'ögwökö èn öthöö ökö éka eiko èn ì thè yath na thwönè na tye ì Betel cè ebino ècakö nyingé Allon Bacut. 9 Kinge na Jakob odwogo kì ì Paddan Aram, Obanga döki onen both Jakob éka ömïö gum. 10 Obanga okobo bothe nì, "Nyingi obedo Jakob, èntö in ba döki ebino cwodoni nì Jakob; nyingi bino bedo Icarael." Cè Obanga öcakö nyingé Icarael. 11 Cè Obanga okobo bothe nì, "An

abedo Obanga Won Twèr kibéc, nywöl éka ìnya ì wel na pol. Rok éka jö mè rok kibéc bino yaa kì bothi, éka rwothi bino bedo ì kin èkwaèni. 12 Lobo na an amiö both Abraam éka Icaca an thon amiö yo bothi, éka an abino miö lobo ni yo both èkwaèni kì kori." 13 Cè Obanga öya ökö kì bothe kì ì kabedo n'onwongo èn ötwak ködè iè. 14 Jakob oketho kidi n'obedo wir ì kabedo kanya Obanga onwongo ötwak ködè iè. Èn öönyö mic amadha iè, éka öönyö thon möö iè. 15 Jakob öcakö nying kabedo n'Obanga onwongo ötwak ködè iè nì Betel. 16 Kinge manön, Jakob kì jö mè ödè öya gini ökö kì ì Betel. Ì karè na gin pod tye na bobor kì ì Eparat, rem mè nywöl ögöö Racel éka rem méré onwongo tèk. 17 Ì karè na èn tye kì rem nywöl na tèk, acöl mon okobo bothe nì, "Kür ibed kì lworo, pièn ì ìnywölö awobi nökèné." 18 Èntö Racel onwongo cwök thöö, éka na bara öthöö, èn öcakö nyingé Ben Oni. Èntö Jakob öcakö nyingé nì Benjamin. 19 Cè Racel öthöö éka eiko ì yoo n'onwongo etye ka cìdhö yo Eparat (manön, Bethelem). 20 Jakob oketho kidi ì wi lyél ka Racel, éka kidi nön pod tye kany nön naka ì ninö ni. 21 Jakob, n'ecwodo thon nì Icarael, ömèdèrè kì woth méré éka oguro kèma méré yo nge Migdal Eder. 22 Ì karè na Jakob tye ì lobo nön, Reuben obedo kì Bila n'obedo dhakö k'apap méré nökèné, éka Jakob owinyo köp nön. Jakob onwongo tye k'awope apar ariö: 23 Awope ka Lea onwongo obedo: Reuben, athin kaö ka Jakob, Cimeon, Lebi, Yuda, Icacar éka Jabulon. 24 Awope ka Racel onwongo obedo: Yocepu éka Benjamin. 25 Awope ka Bila atic ka Racel onwongo obedo: Dan éka Naputali. 26 Awope ka Jilpa atic ka Lea onwongo obedo: Gad éka Acer. Man onwongo obedo awope ka Jakob n'ènywölögi kì ì Paddan Aram. 27 Jakob obino odwogo both apap méré Icaca n'onwongo tye ì Mamre, na cwök kì Kiriath Arba (manön, Kebron), kanya Abraam éka Icaca onwongo obedo gini iè. 28 Icaca obedo ì wi lobo pì mwaka 180. 29 Cè öthöö na mwaka méré dong dit, na dong otengo rwök cè eiko èn kanya acöl kì kwere méré. Awope méré Ecau éka Jakob oiko èn.

36 Man ènè èkwaè k'Ecau (ecwodo thon nì Edom). 2 Ecau önyömö mon méré kì both jö Kanaan: Ada nyaka Elon n'obedo dhanö mè Kit, éka Okolibama nyaka Ana akwar Jibeon dhanö mè Kibi— 3 èn thon önyömö Bacemat nyaka Icmael éka amin Nebayot. 4 Ada önywölö n'Ecau Elipaji, Bacemat önywölö Reuel, 5 éka Okolibama önywölö Jeuc, Jalam éka Kora. Man awope k'Ecau n'ènywölögi kì ì lobo Kanaan. 6 Ecau otero mon méré, èthinö awope éka anyira, jö kibéc

më ödë, leeni mërë, ëka jami kibëc na ën onwongo ki i lobo Kanaan, cë öcidhö ködë i lobo nököhë ki both ömîn mërë Jakob. 7 P'ën jamigî onwongo pol rwök na gin ba römö bedo kanya acël; lobo n'onwongo gin bedo ië onwongo ba römögi piën leenigî onwongo pol. 8 Cë Ecau (manön, Edom) öcidhö obedo i Ceir i lobo n'otingere malö. 9 Man ënë ëkwaë k'Ecau, kwarö ka jö Edom na bedo ginî i lobo n'otingere më Ceir. 10 Man ënë nyîng awope k'Ecau: Elipaji, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Ada, ëka Reuel, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 11 Awope ka Elipaji onwongo obedo: Teman, Omar, Jepo, Gatam ëka Kenaj. 12 Wod k'Ecau n'ecwodo ni Elipaji, onwongo thon tye ki dhakö nököhë n'ecwodo ni Timna n'önywölö ninë Amalek. Man onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Ada. 13 Awope ka Reuel onwongo obedo: Nakat, Jera, Camma ëka Mija. Man onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 14 Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Okolibama nyaka Ana akwar Jibeon, na ën önywölö n'Ecau ënë: Jeuc, Jalam ëka Kora. 15 Man ënë ëkwaë k'Ecau n'obino ödökö ginî rwodhi: Awope k'Elipaji n'obedo kaö k'Ecau: rwoth Teman, rwoth Omar, rwoth Jepo, rwoth Kenaj, 16 rwoth Kora, rwoth Gatam ëka rwoth Amalek. Man onwongo obedo rwodhi n'öya ki both Elipaji ki i lobo Edom; gin onwongo obedo ëkwaë ka Ada. 17 Man ënë awope ka Reuel wod k'Ecau: rwoth Nakat, rwoth Jera, rwoth Camma ëka rwoth Mija. Man ënë onwongo obedo rwodhi n'öya ki both Reuel ki i lobo më Edom. Gin onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 18 Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Okolibama: rwoth Jeuc, rwoth Jalam ëka rwoth Kora. Man ënë onwongo obedo rwodhi n'öya ki both dhakö k'Ecau Okolibama nyaka Ana. 19 Man ënë onwongo obedo awope k'Ecau (manön, Edom) ëka man ënë onwongo obedo rwodhigî. 20 Man ënë onwongo obedo awope ka Ceir dhanö më Kori, n'onwongo bedo ginî i lobo nön: Lotan, Cobal, Jibeon, Ana, 21 Dicon, Ejer ëka Dican. Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori, ëkwaë ka Ceir më lobo Edom. 22 Awope ka Lotan onwongo obedo: Kori ëka Emam. Timna onwongo obedo amin Lotan. 23 Man ënë onwongo obedo awope ka Cobal: Alban, Manaat, Ebal, Cepo ëka Onam. 24 Man ënë onwongo awope ka Jibeon: Aia ëka Ana. Man Ana n'obino onwongo pii na lyeth ki i thim i karë na ën tye ka kwaö kene k'apap mërë Jibeon. 25 Man ënë onwongo ëthiñö ka Ana: Dicon ëka Okolibama nyaka Ana. 26 Man ënë onwongo obedo awope ka Dicon: Kemdan, Eciban, Itran ëka Keran. 27 Man ënë onwongo obedo awope ka Ejer:

Bilan, Jaaban ëka Akan. 28 Man ënë onwongo obedo awope ka Dican: Uj ëka Aran. 29 Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori: rwoth Lotan, rwoth Cobal, rwoth Jibeon, rwoth Ana, 30 rwoth Dicon, rwoth Ejer, ëka rwoth Dican. Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori, na lübërë ki kite na kakagi tye ködë i lobo Ceir. 31 Man ënë rwodhi n'ölöö ginî löc i lobo më Edom na bara rwoth mörö më Icarael ölöö löc. 32 Bela wod ka Beor obino ödökö rwoth më Edom. Pacö mërë ebino ëcakö nyîngë Dinkaba. 33 I karë na Bela öthöö, Jobab wod ka Jera n'öya ki i Bojra oleo ka tyënë na calö rwoth. 34 I karë na Jobab öthöö, Kucam n'öya ki i lobo ka jö Teman oleo ka tyënë na calö rwoth. 35 I karë na Kucam öthöö, Kadam wod ka Bedad, n'ölöö Midian i lobo më Moab, obino oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mërë ebino ëcakö nyîngë Abit. 36 I karë na Kadam öthöö, Camla n'öya ki i Macireka oleo ka tyënë na calö rwoth. 37 I karë na Camla öthöö, Caul n'öya ki i Rekobot na tye i dhö kulo më Euparate oleo ka tyënë na calö rwoth. 38 I karë na Caul öthöö, Baal Kanan wod ka Akbor oleo ka tyënë na calö rwoth. 39 I karë na Baal Kanan wod ka Akbor öthöö, Kadam oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mërë ebino ëcakö nyîngë Pau, ëka nyîng dhakö mërë onwongo ecwodo ni Meketabel nyaka Matred, nyaka Mejaab. 40 Man ënë rwodhi n'öya ki both Ecau, ki nyîng-gî, na lübërë ki kakagi ëka lobogî: rwoth Timna, rwoth Alba, rwoth Jetet, 41 rwoth Okolibama, rwoth Ela, rwoth Pinon, 42 rwoth Kenaj, rwoth Teman, rwoth Mibjar, 43 rwoth Magdiel ëka rwoth Iram. Man ënë onwongo obedo rwodhi më Edom, na lübërë ki kite na gin obedo ködë i lobo n'obedo mëgi. Man ënë Ecau akwar jö Edom.

37 Jakob obedo i lobo Kanaan, kanya onwongo yam apap mërë obedo ië. 2 Man ënë köp më thëkwarö më öt ka Jakob. I karë na Yocepu dong othuno mwaka apar abirö, ën onwongo kwaö rom ëka dyegi kanya acël ki utmego mërë, awope ka Bila ëka më Jilpa, n'obedo ginî mon k'apap mërë Jakob. Ën okelo köp na rac i kom utmego mërë both apap mërë. 3 Jakob onwongo marö Yocepu rwök na löö awope mërë nököhë piën ënywölö ën i karë na ën dong otii. Ën öyübö ninë böngü na bor na badë boco. 4 I karë na utmego mërë öñëñö ni apaggi marö Yocepu rwök löögi ökö, gin öcakö dagö ën ëka onwongo ba dökî ëtwak ködë ki yom cwiny. 5 I kiwor mörö acël Yocepu oleko lek cë okobo both utmego mërë, gin ömëdërë ki dagö ën rwök. 6 Ën okobo nigî ni, "Winy unu lek na an aleko: 7 Aleko ni onu onwongo etye ka ridhö kal ki i pwodho, cë kal na an atweo öya malö ocung

atir, ëka kal na un itweo obino ögürö mëga dyere cë oryebere giní piny i nyim mëga." 8 Utmego mërë öcakö gamö ninë nî, "In ithamö nî ibino lööwa? In ibino lööwa adyer?" Cë utmego mërë öcakö mëdërë giní amëda më dagö ën rwök pî lek mërë nön ëka pî köp na ën ötwakö. 9 Cë Yocepu döki oleko lek nököñë, ëka okobo both utmego mërë nî, "Winy unu, aleko lek nököñë döki nî ceng, dwe ëka cër apar acël oryebere giní piny i nyima." 10 I karë na ën okobo lek mërë nön both apap mërë ëka utmego mërë, apap mërë ocoko ën nakun kobo nî, "Koth lek ngö na in ileko nön? In ithamö nî ayani, an ëka utmegoni adyer ebino ryebere piny i nyimi?" 11 Adinga öcakö makö utmego mërë rwök i kome, ëntö apap mërë ökanö köp nön kibëc i cwinye. 12 I ninö mörö acël, utmego ka Yocepu öcidhö giní kwaö rom ëka dyegi k'apapgi na cwök kî Cekem, 13 Icarael okobo both Yocepu nî, "Utmegoni öcidhö giní yo kukwath na cwök kî Cekem. Bin ëk aori bothgi." Ën ögamö nî, "An enene." 14 Apap mërë okobo ninë nî, "Cidh inën ka utmegoni ëka rom kî dyegi tye giní na bër ëk idwogi ikob nina." Ën ooro Yocepu më yaa kî i ora më Kebron. I karë na Yocepu othuno i Cekem, 15 ëcwö mörö onwongo ën tye ka lath i dye bar, cë openyo Yocepu nî, "Ngö na in irangö?" 16 Ën ögamö nî, "An arangö utmegona. In irömö kobo nina kanya gin kwaö kwath ië?" 17 Ëcwö nön ögamö ninë nî, "Gin dong öya ökö kî kany. An awinyo ka gin kobo nî, 'Eru ëcidh unu yo Dotan.'" Yocepu öcakö lübö körgi cë onwongogî na cwök kî Dotan. 18 Ëntö i karë na utmego mërë öñëñö ën kî kanya bobor, gin öcakö yübö köp më neko ën ökö. 19 Cë ötwak i kin-gî kën-gî nî, "Won lek ëca tye ka bino! 20 Bin unu enek ën ökö ëk ebol i bur mörö acël kany, ëk ekob nî lee mörö na ger ëñë omwodo. Cë dong ebino nëñö kite na lek mërë giní bino cobere ködë." 21 I karë na Reuben owinyo köp ni, ën ötëmö më larö Yocepu ökö kî i cing-gî nakun kobo nigî nî, "Eru kür enek ën. 22 Kür iöny unu remo mörö. Eru ebol ën i bur mörö kany i thim, ëntö kür eketh cing onu i kome." Reuben okobo köp ni piën ën onwongo öyübërë më kwanyö ën ökö kî öd bur ëk ëdwök ën cen both apap mërë. 23 I karë na Yocepu othuno both utmego mërë, gin ögönyö böngü mërë na ën oruko n'onwongo bor ëka badë onwongo boco. 24 Gin ömakö ën cë obolo giní i bur. I bur onwongo tye nono, pii onwongo ope ië. 25 Cë gin öcakö bedo piny më cem, i karë na gin öñëñö gurup ka jö Icimael n'öya giní kî i Gilead. Kinagagi onwongo öyëö odok, möö na kur ëka müra nakun tye ka cidhö giní yo Ejip. 26 Yuda öcakö kobo both utmego mërë nî, "Ngö na onu ebino nwongo ka eneko ömîn onu ëka ëmüngö

thöö mërë ökö? 27 Bin, ëk ëcadh unu ën ökö both jö Icimael, ëk kür eketh cing onu i kome, piën ën obedo ömîn onu, kom onu kikokome." Utmego mërë oyeo. 28 Cë i karë n'ëcadh wil më Midian owok giní na cwök, utmego mërë öywaö Yocepu ökö kî öd bur ëka öcadhö giní ën ökö both jö Icimael pî cëkël më ryal pyer ariö cë jö më Icimael otero Yocepu naka yo Ejip. 29 I karë na Reuben odwogo cen i bur ëka onwongo Yocepu ope ië, ën öyëcö böng mërë ökö kî i kome pî cwer cwiny. 30 Ën ödök cen both utmego mërë ëka okobo nî, "Awobi ni ope kunön! Ngö na an abino timö kobedini?" 31 Cë gin ökwanyö böngü ka Yocepu ëka öngënö giní kî remo ka dyël na gin oneko. 32 Otero giní both apapgi ëka okobo giní nî, "Wan enwongo böngü ni. Nën ka obedo böngü ka wodi onyo pe." 33 I karë na ën öñëñö, okobo nî, "Man böngü k'athina kikokome. Lee na ger omwodo ën. Adyer lee ökidhö Yocepu na thithinö." 34 Cë Jakob öcakö yëcö böng mërë ökö kî i kome ëka otweo böng cöla i pyërë, cë okoko wode pî karë na lac. 35 Awopë ëka anyira mërë kibëc obino giní më kweo cwinye, ëntö ën ökwërö ökö nî kür ekwe cwinye. Nakun kobo nî, "Pe, ba obedo nî kömanön. An abino lübö kör athina kî koko naka thon i bur." Apap mërë obedo koko ën kömanön. (Sheol h7585) 36 Jö Midian otero giní Yocepu yo Ejip ëka öcadhö giní ën both Potipa n'obedo adit etic ka Parao nakun ën ëñë löö acikari kibëc na kürö piny.

38 I karë nön, Yuda öya ökö kî both utmego mërë ëka öcidhö më bedo both ëcwö mörö më Adulam na nyینگë Kira. 2 Kî kunön, Yuda öñëñö nyaka Cua dhanö më Kanaan, cë önyömö ëka obedo ködë. 3 Dhakö nön obino öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyینگë Er. 4 Ën döki öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyینگë Onan. 5 Ën obino öyac döki ëka önywölö wode nököñë cë öcakö nyینگë Cela. Gin onwongo bedo i Kejib i karë na ën nywölö Cela. 6 Yuda obino onwongo dhakö na nyینگë Tamar, cë önyömö nî kaö mërë Er. 7 Ëntö Er kaö ka Yuda, kwö mërë onwongo rac kî i wang Rwoth, cë Rwoth obino oneko ën ökö. 8 Cë Yuda okobo both Onan ömîn Er nî, "Cidh iter dhakö k'omeru ëka icob ticni na calö ömîn cwörë, ëk inywöl ëthinhö ka wi omeru." 9 Ëntö Onan ongeon nî ëthinhö ba bino bedo mëgë, cë i karë na ën bedo kî dhakö k'ömîn mërë, ën wëkö remo mërë öny ökö piny më jükö ëk kür ënywöl ëthinhö ka wi ömîn mërë. 10 Gin na ën ötimö onwongo rac kî i wang Rwoth, cë ömiö Rwoth oneko ën ökö thon. 11 I karë na ën dong öthöö, Yuda okobo both Tamar, dhakö ka wode nî, "Cidh ibed i öt k'apapni na calö

dhakö na cwörë öthöo naka ka woda Cela ödöngö." En okobo ni komanön piën en onwongo tye ki lworo ni Cela thon bino thöo ökö kamé utmego méré. Cê Tamar ödök yo pacögi më bedo i öt k'apap méré. 12 Kinge karé mörö, dhakö ka Yuda n'obedo nyaka Cua öthöo. I karé na Yuda otyeko ninö më kumo pi dhakö méré ëka cwinye dong okwe, ën öcakö yaa më cidhö yo Timna both cwö mörö n'onwongo nyarö yer rom méré. En owotho kanya acël k'okone méré Kira dhanö më Adulam. 13 Cê ekobo both Tamar ni, "Kwaröni tye ka cidhö yo Timna më nyarö yer rom méré." 14 Tamar ögönyö böng méré më cöla ökö, oumo wangé k'atam ëk ömii kür enge ën, ëka öcidhö obedo piny i nget dhö wangkac na cidhö yo Enaim, na tye i yoo na cidhö yo Timna. Piën en ongeö ni Cela dong ödöngö ökö ëntö ba ëmiö ölakö ën calö dhakö méré. 15 I karé na Yuda önénö ën i nget yoo, ën öthamö ni ködë obedo ölaya mörö, piën onwongo oumo wangé ökö ki böngü. 16 Yuda ba ongeö ni dhakö ka wode önön cê öcidhö bothe i nget yoo ëka okobo niné ni, "Wék abed kodi." Tamar openyo ën ni, "Ngö na in ibino miöna ka an abedo kodi?" 17 Yuda ögamö ni, "An abino oro nini athin dyël ki i kin dyegina." Tamar döki openyo ën ni, "Ngö na in ibino jengo pi tutunu naka ka ioro athin dyël?" 18 Yuda ögamö ni, "Ngö na in imiö ni ajeng nini?" En ögamö ni, "Mia agith na nyingi tye ië ki thöl méré, ëka lüth na in imakö i cingi." Yuda ömiögi bothe cê ën obedo ködë ëka Tamar öyac ökö ködë. 19 Kinge manön, Tamar ödök cen pacö, ökwanyö böng nön ökö ki i kome, ëka öcakö ruko böng cöla më dha thöo. 20 Yuda öcidhö ëka ooro okone méré Kira dhanö më Adulam k'athin dyël, ëk okel cê ögam jami méré na ën ejengo both dhakö, ëntö Kira ba obino onwongo ën. 21 Cê ën openyo cwö mörö n'onwongo bedo gini kany nön ni, "An atwërö nwongo ölaya mörö n'onwongo bedo i nget yoo na cidhö yo Enaim kwene?" Gin ögamö ni, "Ölaya mörö ope na bedo kany." 22 En ödök cen both Yuda ëka okobo ni, "An ba anwongo ën, ëka cwö na bedo kany nön okobo nina ni, 'Ölaya mörö ope kany.'" 23 Cê Yuda okobo ni, "Ek ën dong ögwök ngö na ën tye ködë, onyo onu ebino dökö gin më anyëra. Ka komanön, an aoro niné athin dyël ëntö ba inwongo ën." 24 Kinge dwethe adek, ekobo both Yuda ni, "Cii wodi Tamar obedo tic calö ölaya, ëka öyac ökö." Yuda ömiö twërö ni, "Kel unu ën yökö ëka iwang unu ën naka i thöo!" 25 Entö i caa n'etye ka kelo ën yökö, ën ooro köp both kwarö méré Yuda ni, "An ayac k'ëcwö won jami ni. Nën ka irömö ngeo won agith, thöl ëka lüth ni?" 26 Yuda ongeö ëka okobo ni, "En obedo dhanö na kite atir na löa ökö, piën an ba

amiö woda Cela më nyömö ën." Kinge manön, Yuda ba döki obedo ködë. 27 I karé na ninö më nywöl ka Tamar örömö, ebino onwongo ni ën bino nywölö rudi. 28 I caa na ën tye ka nywöl, athin acël okelo cingé yökö, cê acöl mon ökwanyö thöl na kwar cê otweo i ngut cing athin ëka okobo ni, "Man ëné öcakö bino." 29 Entö i caa na ën ödöwök cingé ökö, ömîn méré odonyo ëka dhakö na cölö Tamar okobo ni, "Man ëné kite na in idonyo ködë yökö!" Eka ëcakö nyingé Perej. 30 Cê ömîn méré dong ënywölö ki i nge na thöl na kwar tye i ngut cingé, cê ëcakö nyingé ni Jera.

39 I karé n'etero Yocepu yo Ejip, Potipa, dhanö më Ejip n'onwongo obedo adit etic ka Parao na löö wi acikari na kürö piny, öwölö Yocepu ki both jö Icimael n'otero ën kunön. 2 Rwoth onwongo tye ki Yocepu ëka ömiö jami kibéc na ën timö wotho na bër. En onwongo bedo i öt k'adwong méré n'obedo dhanö më Ejip. 3 I karé n'adwong méré önénö ni Rwoth tye ki Yocepu, ëka Rwoth ömiö jami kibéc na ën timö wotho na bër, 4 ën obedo ki cwinu na bër rwök i kom Yocepu nakun ketho ën më bedo atic méré, ëka ömiö ën më löönö ödë ëka jami kibéc na ën tye ködë. 5 Cakërë i karé na ën oketho Yocepu më löönö ödë ëka jami kibéc na ën tye ködë, Rwoth ömiö gum i öt ka Potipa pi Yocepu. Gum ka Rwoth onwongo tye i kom jami kibéc na Potipa onwongo ut ködë, ki i öt ëka ki i pwothi thon. 6 Manön ömiö Potipa öwëkö jami méré kibéc na ën tye ködë i thë twërö ka Yocepu. Bedo ka Yocepu i ödë ömiö ën ba döki parö gin mörö këkën na path ki cem na ën camö. Yocepu onwongo ödöngö na bër ëka leng rwök. 7 Kinge karé mörö, dhakö k'adwong méré önirö Yocepu cê okobo niné ni, "Bin ibed köda!" 8 Entö Yocepu ökwërö ökö nakun kobo ni, "Nën, bedona kany ömiö adwongna ba döki parö pi gin mörö këkën na tye i ödë, ëka thon ën dong ogena ki jami méré kibéc na ën tye ködë. 9 Ngat mörö ope na dit ki i öt ni na löa. Adwongna ömia twërö i kom jami kibéc na ën tye ködë na path ki in këkën, piën in ibedo dhakö méré. An döki arömö timö thwön gin na rac koman ëka abalö i nyim Obanga?" 10 Kono kadî dhakö nön obedo ka diö ën ninö ki ninö, Yocepu obino ökwërö cidhö ködë ökö i wi ka buto ëka thon më bedo ködë kanya acël. 11 I ninö mörö acël, n'etic më öt kibéc onwongo ope gini i öt, Yocepu öcidhö i öt më tio tic méré. 12 Cê dhakö ka Potipa ömakö böngü méré nakun kobo ni, "Bin ibed köda!" Entö Yocepu ömwöméré yökö nakun wëkö böngü méré dong i cingé. 13 I caa na ën önénö ni Yocepu ömwöméré yökö nakun wëkö böngü méré dong i cingé, 14 ën ocwodo etic na tio i ödë ëka

okobo nigí nĩ, “Nèn cwōra okelo dhanō mē lburu kany mē nywarō onu! Ēn odonyo ī ōt kany mē bedo kōda tētēk, ěntō an aredo rwōk. 15 Cē na ěn owinyo nĩ an aredo rwōk, ěn ōmwōmērē yōkō nakun wēkō bōngū mērē botha.” 16 Ēn ōgwōkō bōngū ka Yocepu bothe naka adwong mērē obino pacō. 17 Cē ěn okobo gin n’ōtīmērē nōn both cwōrē nĩ, “Opī mē lburu na in ikelo kany obino ī ōda ēka ōtēmō mē nywarōna. 18 Ēntō ī caa na an aredo rwōk, ěn ōmwōmērē yōkō ēka ōwēkō bōngū mērē botha.” 19 Ī karē n’adwong ka Yocepu owinyo ngō na dhakō mērē okobo nīnē, nakun kobo nĩ, “Man ěnē kite n’ōpinī ōtīma kōdē,” ěn ōngō rwōk. 20 Cē ōmakō Yocepu otero ī buc kanya etweo emabuc ka rwoth iē. Ēntō ī karē na Yocepu tye ī buc kunōn, 21 Rwoth onwongo tye kōdē, onyutho kīca mērē bothe ēka ōmīō ěn obedo kī cwiny na bēr ī nyim ngat na lōō buc. 22 Ngat na lōō buc oketho Yocepu mē bedo adit na lōō emabuc kībēc ēka kī jami kībēc n’ētīmō ī buc. 23 Ngat na lōō buc onwongo ba dōkī parō pī gin mōrō kēkēn na tye ī thē gwōk ka Yocepu, piēn Rwoth onwongo tye kī Yocepu ēka ōmīō jami kībēc na ěn tīmō wotho na bēr.

40 Kinge karē mōrō, adit na lōō poko kōngō ōlōk ēka adit na lōō tēdo ogati ka rwoth mē Ejip ōtīmō gīnī bal both adwong-gī n’obedo rwoth mē Ejip. 2 Parao onwongo ōngō ī kom edite tic mērē arīō, adit na lōō poko kōngō ōlōk, ēka adit na lōō tēdo ogati, 3 cē oterogī ī buc ī ōt k’adit na kūrō pīny, kanya Yocepu onwongo etweo iē. 4 Adit na lōō acīkari na kūrō pīny ōmīōgī both Yocepu cē ěn ōgwōkōgī. Kinge na gīn dong obedo ī buc pī karē mōrō, 5 ngat acēlacēl—adit na lōō poko kōngō ōlōk ēka adit na lōō tēdo ogati ka rwoth mē Ejip n’onwongo etweogī ī buc—oleko lek mērē ī kiwor acēl nōn, nakun kōr lek ka ngat acēlacēl path. 6 Ī karē na Yocepu obino bothgī kodiko mērē, ěn ōnēnōgī na cwinygī ba yom. 7 Cē ěn openyo edite tic ka Parao n’onwongo etweogī ī buc kōdē ī ōt k’adwong mērē nĩ, “Pīngō cwinywu tin ba yom?” 8 Gīn ōgamō nĩ, “Wan kībēc tin eleko lek, ěntō ngat mōrō ope na rōmō gōnyō nīwa thērē.” Yocepu okobo nigī nĩ, “Pathī Obanga ěnē gōnyō kōr lek? Kob nīna unu lekwu.” 9 Adit na lōō poko kōngō ōlōk ōcakō kobo lek mērē both Yocepu nakun kobo nĩ, “ī lekna, an anēnō yath ōlōk ī nyima, 10 ēka ī kom yath onwongo tye iē jangē adek, cūcūth na pod odhugo mē cakō thuro, cē ōnyakō nyige ēka ōcēk ōkō. 11 Okopo ka Parao onwongo tye ī cīnga, cē apūdō nyig ōlōk ēka abīrō ī okopo ka Parao cē amīō ī cīngē.” 12 Yocepu okobo nīnē nĩ, “Lek nonu ene, jang ōlōk adek nyutho nīnō adek. 13 Ī kin nīnō adek, Parao bino gōnyōnī

ēka bino dwōkōnī ī dhō ticnī cē in ibino mīō ěn okopo ī cīngē, kite na yam ītīmō kōdē cōn ī karē na in ibedo adit na lōō poko kōngō ōlōk mērē. 14 Ēntō myero ipo pīra ka jami kībēc bino woth na bēr kodi, akwai nĩ in thon ītīm nīna kīca ēka ītham pīra, ēk ikob both Parao kōp ī koma ēk ěn thon ōgōnya ōkō kī ī ōd buc nī. 15 Piēn an ēkwala akwala tētēk kī both jō lburu ēka thon etwea ī buc kany nono na ba abalō gin mōrō.” 16 Ī caa n’adit na lōō tēdo ogati ōnēnō nĩ ēgōnyō lek k’awodhe na bēr, ěn thon okobo both Yocepu mēgē nĩ, “An thon aleko lek nĩ onwongo adoko aditi adek mē ogati ī wia. 17 Ī adita na malō onwongo tye iē kwa ogati na papath pī Parao, ěntō wīny onwongo tye ka camō ogati kī ī adita na an ayēō ī wia.” 18 Yocepu ōgamō nĩ, “Leknī nōn thērē ene: Aditi adek nyutho nīnō adek thon. 19 Ī kin nīnō adek Parao bino gōnyōnī ōkō ēka nguno nguti cē ngabō komi ī wī yath ēka wīny bino camō ringo komi ōkō.” 20 Ī nīnō mē adek onwongo obedo nīnō na yam ēnywōlō Parao iē, ēka ěn ōyūbō karama pī edite mērē kībēc. Ēn ōcakō kelo adit na lōō poko kōngō ōlōk ēka adit na lōō tēdo ogati ī nyim edite mērē. 21 Ēn ōdwōkō adit na lōō poko kōngō ōlōk ī tic mērē, ēk ěn dōkī ōmēdērē kī mīō okopo ī cīng Parao, 22 ěntō ěn ōngabō adit na lōō tēdo ogati kite na Yocepu ōgōnyō kī lek mērē. 23 Adit na lōō poko kōngō ōlōk ba dōkī opo pī Yocepu; wīe obino owil ōkō ī kome.

41 Kinge mwaka arīō, Parao rwoth mē Ejip oleko lek nĩ ěn onwongo ecung ī lak kulo mē Nail. 2 Cē dhok abīrō n’oluk ēka n’ōcwēē odonyo gīnī yōkō kī ī kulo ēka ōcakō gīnī camō lum. 3 Cē dhok abīrō nōkēnē n’ōlūbō kōrgī odonyo kī ī kulo mē Nail na komgī rarac ēka omogere obino ocung gīnī ī nget dhok n’onwongo tye ī lak kulo. 4 Cē dhok n’onwongo rarac ēka omogere ōcamō dhok abīrō n’oluk ēka n’ōcwēē ōkō. Cē Parao ōcakō coo ōkō kī ī wang nīnō. 5 Ēn dōkī ōnīnō cē oleko lek mē arīō mērē. Oleko nī ěnēnō wī kal abīrō na komgī yot ēka bēr, ōcēk nakun tye ka dōngō ī kom tyēn kal acēl. 6 Kinge manōn, wī kal abīrō nōkēnē n’oner ōdōngō na rarac ēka yamō na lyeth mē oro onerogī ōkō. 7 Cē wī kal abīrō na rarac ōcakō mwōnyō wī kal na bēcō ōkō. Parao ocoo kī ī wang nīnō cē onwongo nī eleko lek dōkī. 8 Kodiko na pīny dong oru, cwīnye onwongo ba yom, cē ōmīō ěn ooro kōp mē cwodo ajwogi ēka ēryēkō kībēc mē Ejip. Parao ōcakō kobo nigī lek mērē, ěntō ngat mōrō ope n’onwongo twērō gōnyō nīnē lek nōn. 9 Cē adit na lōō poko kōngō ōlōk okobo both Parao nĩ, “An tin dong apo ī kom balna. 10 Ī karē n’onwongo Parao cwīnye ōwang ī kom etic mērē, cē otweowa k’adit

na löö tedo ogati i öt k'adwong na löö kürö piny. 11 Cê i nîno mörö acêl wan kibêc ebino eleko lek i kiwor acêl, êka lek acêlacêl onwongo tyên köp mërê papath. 12 Awobi mörö mē lburu onwongo tye ködwa i buc. Ên onwongo obedo atic k'adit na kürö piny. Wan ebino ekobo nîne lekwa êka ên obino ôgönyö nîwa, nakun gönyö lek ka ngat acêlacêl n'opore ki lek mërê. 13 Êka kite na ên ôgönyö ki lekwa, obino ocobere kômanôn. An ebino êdwôka i dhô ticna, êka adit na löö tedo ogati ebino êngabô kome i wi yath." 14 Parao ôcakô oro mē cwodo Yocepu, cê ekelo ên piöpiö ki i buc. Êmiö ôlyêlô wie, ôlôkö böng mërê êka obino i nyim Parao. 15 Parao okobo both Yocepu ni, "An aleko lek êka ngat mörö ope na twêrö gönyö tyên köp mërê. Êntö an awinyo köp i komi ni in ka iwinyo lek itwêrö gönyö tyên köp mërê." 16 Yocepu ôgamô dhô Parao ni, "Pathi an, êntö Obanga bino miö Parao agam na yomo cwinye." 17 Cê Parao okobo both Yocepu ni, "I lekna, an onwongo acung i lak kulo mē Nail, 18 êka dhok abirö n'ôcwêê na komgi oluk odonyo ki i kulo êka ôcakô ginî camô lum. 19 Ki körgi, dhok abirö nôkênê dôki odonyo ki i kulo na komgi rarac, êka n'omogere rwök. Koth dhok na rarac nön anaka yam bara anêno i lobo mē Ejip. 20 Dhok n'onwongo omogere na komgi rarac, ôcakô camô dhok abirö n'ôcakô donyo n'ôcwêê na komgi oluk. 21 Êntö kadî kinge na gin dong ôcamô dhok n'ôcwêê nön ôkö, piên onwongo gin pod omogere êka komgi rarac calô kite n'onwongo gin tye ködê côn. Na dong atyeko lek nön, cê acoo ôkö ki i wang nîno. 22 "An thon anêno wi kal abirö n'ôdöngö i tyên kal acêl n'ôcêk na bër. 23 Ki körgi, anêno wi kal abirö na reco, n'ônwêng na yamô na lyeth mē oro onero. 24 Wi kal n'ônwêng ômwönyö wi kal abirö na bécö ôkö. Akobo lek ni both ajwogi, êntö ngat mörö onwongo ope na twêrö gönyö tyên köp mërê nîna." 25 Cê Yocepu okobo both Parao ni, "Lek ka Parao tye acêl kékên. Obanga onyutho both Parao gin na ên cwök timô. 26 Dhok abirö na bécö nyutho mwaka abirö êka wi kal abirö na bécö nyutho thon mwaka abirö. Lek nön tyên köp mërê tye acêl kékên. 27 Dhok abirö n'omogere na komgi rarac n'obino ki körgi, êka wi kal abirö na yamô na lyeth mē oro onero nyutho mwaka abirö mē kec. 28 "Obedo kite na an akobo both Parao: Obanga otyeko nyutho both Parao ngô na ên êcwök timô. 29 Pi mwaka abirö, cem bino cêk na büp i lobo Ejip kibêc. 30 Êntö kinge manôn, mwaka abirö nôkênê bino lûbö na kec bino bedo na tye iê, wi jîi bino wil ôkö i kom cem na yam ôcêk nigî i Ejip. Êka kec nön bino balô lobo rwök. 31 Cem na

büp n'onwongo ôcêk i lobo ba dôki ebino po iê, piên kec na bino lûbö manôn bino bedo na rac rwök. 32 Lek ka Parao na ên oleko ariö nön nyutho ni Obanga ênê omoko köp nön êka Obanga bino miö cobere i karê na cwöcwök. 33 "Dong pi manôn, Parao myero ôrang dhanô mörö na ryêk na nîang êk oketh ôlöö lobo Ejip kibêc. 34 Parao myero oketh edite na löö lobo, êk gin ôcök acêl mē abic mē cem na bino cêk i lobo Ejip pi mwaka abirö na cem bino cêk na büp. 35 Myero gin ôcök cem kibêc i mwaka na cem bino cêk iê na büp, êk êgwök i dere mē kanô cem na tye i thê löc ka Parao. 36 Cem nön ebino gwökô pi loboni, mē kürö mwaka abirö na kec bino podho i Ejip, êk kür kec onek jô mē lobo ni ôkö." 37 Parao êka edite mërê kibêc ônêno ni thama ni bër. 38 Parao okobo both etic mërê ni, "Êtwêrö nwongo dhanô nôkênê na cal ki dhanô ni, na tye ki cwiny k'Obanga?" 39 Cê Parao okobo both Yocepu ni, "Kite na dong Obanga onyutho köp ni kibêc bothi, ngat mörö ope na ryêk êka na wie tio calô in. 40 In ênê ibino löönô ôda êka jôga kibêc bino bedo i thê löcni. An abino löönôni pi then na an atye iê kékên." 41 Parao okobo both Yocepu ni, "An kobedini dong akethi mē bedo alôc mē Ejip kibêc." 42 Cê Parao ôwôdhô agith mërê n'eketho anyuth iê ki i nya cingê êka ôrêpô i nya cing Yocepu. Ên thon oruko Yocepu ki böng na mimila na bécö êka ômiö oruko nyör n'ëyübö ki gol i ngute. 43 Parao ômiö Yocepu ôngwêcô ki gadigadi na calô alübkörê mē ariö ki löc, nakun jîi kibêc wöô ki redo i nyime ni, "Rum cöngwu piny!" Manôn ênê kite n'eketho ki Yocepu mē bedo alôc mē lobo Ejip kibêc. 44 Cê Parao okobo both Yocepu ni, "An Parao, dhanô mörö ope na bino tingo cingê onyo tyênê i lobo Ejip kibêc abonge twêröni." 45 Parao ômiö nying both Yocepu ni Japenat Panea êka ômiö ên ônyömo Acenat nyaka Potipera, n'onwongo obedo alamdhök mē On, mē bedo dhakô mërê. Cê Yocepu ôcakô wowotha mē rimo lobo Ejip kibêc. 46 Yocepu onwongo dong tye ki mwaka pyer adek i karê na ên dönyö i tic ka Parao rwoth mē Ejip. Êka Yocepu ôya ôkö ki i nyim Parao cê ôcakô wowotha i lobo mē Ejip kibêc. 47 I mwaka abirö, cem obino ôcêk na büp rwök. 48 Yocepu ôcökô cem n'ôcêk i lobo Ejip pi mwaka abirö nonu cê ôkanô i dêrô mē kanô cem na tye i kabedo kibêc i peci. I pacô acêlacêl, ên oketho cem n'ôya ki i pwothi kibêc n'ôgürö kany nön. 49 Yocepu ôkanô cem na büp rwök i dere mē kanô cem, naka onwongo dong cal ki kwo na tye i dhô nam, cê ômiö ên ôwêkö pimo ôkö piên onwongo dwong rwök na ba rômö pimere. 50 Na mwaka mē kec bara othuno, Yocepu onwongo dong tye k'êthiñô awope ariö n'Acenat nyaka Potipera,

alamdhók më On, önywölö. 51 Yocepu öcakö nying kaö mëré Manace nakun kobo nî, "Pïen Obanga ömiö wia owil ökö kî i can-na ëka kî i öt k'apapna kibëc." 52 Athin më ariö ën öcakö nyingë Epraim, nakun kobo nî, "Pïen Obanga ömia anywöl i lobo na an anëno can ië." 53 I karë na mwaka abirö më cem na bûp dong ojik i lobo Ejip, 54 cë mwaka abirö më kec öcakërë, kite na Yocepu yam okobo ködë. Kec onwongo ömakö lobo kibëc, ëntö i lobo më Ejip kibëc cem onwongo tye ië. 55 I karë na dong cem othum ökö kî i lobo Ejip kibëc, jii öcakö koko both Parao pi cem. Cë Parao okobo both jö më Ejip kibëc nî, "Cidh unu both Yocepu ëk itim unu ngö na ën bino kobo niwu." 56 I karë na kec onwongo örömö lobo kibëc, Yocepu öyabö dere më kanö cem ëka öcakö cadhö cem both jö më Ejip, piën kec onwongo dong tye na rac i lobo Ejip kibëc. 57 Jö më lobo nökenë thon obino ginî yo Ejip më wilö cem kî both Yocepu piën kec onwongo dong tye na rac rwök i wi lobo thükül.

42 I karë na Jakob owinyo nî cem tye i Ejip, ën okobo both awope mëré nî, "Pingö inënëré unu anëna kenwu?" 2 Cë ën okobo nî, "An awinyo nî cem tye i Ejip. Cidh unu yo kunön ëk iwîl unu cem mörö pi onu ëk ëkwö ëka kür ëthöö." 3 Cë utmego ka Yocepu apar öcidhö ginî yo Ejip më wilö cem. 4 Ëntö Jakob ba ooro Benjamin ömin Yocepu ködgi, piën ën onwongo tye kî lworo nî onyo gin mörö na rac römö timërë i kome. 5 Cë awope ka Jakob onwongo tye i kin jö n'öcidhö ginî wilö cem, piën kec onwongo thon tye i lobo më Kanaan. 6 Yocepu onwongo dong obedo alöc më lobo Ejip ëka ën ënë onwongo cadhö cem both jöggë. Cë i karë na utmego mëré othuno, gin oryebere ginî piny i nyime na terinyimgi gudo ngöm. 7 I karë na Yocepu önëno utmego mëré, ën ongeogi ëntö ötimö na calö ën ebodo arok ëka ötwak ködgi kî gero nakun penyogi nî, "Un iya kî kwene?" Gin ögamö nî, "Wan ëya kî i lobo Kanaan më bino wilö cem." 8 Utmego ka Yocepu ba ongeo ginî ën, ëntö Yocepu ongeogi. 9 Cë ën opo i lek mëré i komgi ëka okobo nigî nî, "Un ibedo ëröth piny! Un ibino unu më nëno kanya ba etye ka gwökö kî i lobowa." 10 Gin ögamö nî, "Pe, adwongna, eticni obino më wilö cem. 11 Wan kibëc ebodo awope ka dhanö acël. Eticni obedo jö na genere, pathi ëröth piny." 12 Yocepu okobo nigî nî, "Pe, Un ibino unu më nëno kanya ba etye ka gwökö kî i lobowa." 13 Ëntö gin ögamö nî, "Eticni onwongo tye utmego apar ariö, awope ka dhanö acël, na bedo i lobo më Kanaan. Athin na tidi odong both apapwa, ëka acël dong ope." 14 Yocepu okobo nigî nî, "Obedo kite na an akobo niwu ködë:

Un ibedo ëröth piny! 15 Ëka man ënë kite n'ebino tēmōwu ködë: An akwongara kî nying Parao, un ba ibino wëkö kany naka ka wang n'öminwu na tidi obino kany. 16 Or unu ngat acël öcidh ööm öminwu, un jö kibëc ebino gwököwu i buc, ëk köpwu ëtëm më nëno ka ikobo unu köp adyer. Cë ka ope, adyer ka Parao pod kwö, un ibedo ëröth piny!" 17 Ëka ën okethogi kibëc i buc pi nëno adek. 18 I nëno më adek, Yocepu okobo nigî nî, "An abedo ngat na lworo Obanga, tim unu köman ëk ibed unu na kwö. 19 Ka un ibedo jö na genere, wëk unu öminwu acël odong kany i buc ëk un kibëc iter unu cem pacö pi jöwu na kec tye ka nekogi. 20 Ëntö myero ikel unu öminwu na tidi yo botha, ëka ëniang i köpwu ëk ömii kür ithöo unu." Cë gin ötimö kite na ën okobo ködë. 21 Gin öcakö twak i kin-gi kën-gi nî, "Adyer onu etye ka nwongo pwod pi ömin onu. Onu ënëno pëkö n'onwongo ën tye ködë i caa na ën dweko onu pi kwö mëré, ëntö onu ba ewinyo; ënë ömiö pwod ni tye ka bino i kom onu." 22 Reuben ögamö nî, "An ba akobo niwu ni kür itim unu bal i kome? Ëntö un ba iwinyo! Kobedini dong onu myero ëcül remo mëré." 23 Gin ba ongeo nî Yocepu onwongo römö niang i köpgi, piën onwongo ëgönyö köp mëré agönya. 24 Cë Yocepu öya ökö ödönyö yökö kî bothgi ëka öcakö koko, cë odwogo cen bothgi ëka dökö ötwak ködgi. Ën ömiö ëmakö Cimeon kî i kin-gi ëka etweo i nyimgi na gin nëno. 25 Yocepu ömiö twerö nî ëpik cem pong puku ka ngat acëlacël, ëdwök ciling ka ngat acëlacël i puku mëré, ëka myero ëmiigi gin mörö më acama i yoo. Manön kibëc ëtimö nigî. 26 Gin utweo cem i nge kenegi ëka öcakö bino twerö. 27 I karë na gin othuno kanya gin mitö guto ië, ngat acël kî i kin-gi öyabö wi puku ëk ëkwany cem nî kana mëré, ën önëno ciling mëré ut i puku i wi cem. 28 Cë okobo both utmego mëré nî, "Cilingna edwongno! Enene tye i pukuna." I caa na gin owinyo, cwingygi opodho rwök nakun ngat acëlacël lökërë both awodhe na kome myël amyëla nakun kobo nî, "Ngö ene n'Obanga tye ka timö i kom onu?" 29 I karë na gin othuno both apapgi Jakob i lobo më Kanaan, gin okobo ninë ngö n'ötimërë kibëc i komgi nî, 30 "Ëcwö n'obedo rwoth më Ejip ötwak ködwa kî gero ëka oterowa na calö jö na tye ka röthö piny. 31 Ëntö wan ekobo ninë nî, 'Wan ebodo jö na genere, wan ba ebodo ëröth piny. 32 Onwongo wan etye utmego apar ariö, awope ka dhanö acël. Acël dong ope, ëka athin na tidi odong both apapwa i lobo më Kanaan.' 33 "Ëcwö n'obedo rwoth më lobo nën okobo niwa nî, 'Man ënë kite na an abino ngeo ka onyo un ibedo jö na genere: Wëk öminwu acël odong botha kany, ëk iter unu cem më kënyö jö më pacöwu

na kec tye ka nekogĩ. **34** Ēntō kel unu ōmĩnwu na tĩdĩ yo botha, ěk ōmĩĩ an ange ka un ba ibedo ěrōth pĩny ěntō jō na genere. Cē abino mĩō ōmĩnwu cen bothwu, ěka un ibino woth ĩ lobo ni abonge ayela mōrō.” **35** Ī karē na gĩn ōnyō cem kĩ ĩ pukigĩ, ngat acēlacēl onwongo ocwe mērē mē cĩlĩng n'eketho ĩ puku mērē. Ī karē na gĩn ěka apapgĩ ōnēnō ocwe kĩ cĩlĩng iē, lworo ōmakogĩ. **36** Cē apapgĩ Jakob okobo nĩgĩ nĩ, “Īmĩa unu arwenyo ěthĩnōna ōkō. Yocepu dong ope, Cimeon dong ope ěka kobedini dōkĩ ĩmĩtō unu tero Benjamin. Man kibēc cen mērē bino podho ĩ koma!” **37** Cē Reuben okobo both apap mērē nĩ, “Ībino neko ěthĩnō awopena ariō ōkō ka ba adwongo ěn cen bothi kany. Wēk an agwōk ěn, ěka an abino dwongo ěn cen bothi.” **38** Ēntō Jakob okobo nĩ, “Woda ba bino cidhō kunōn kodwu, piēn ōmĩn mērē dong ōthōō ōkō ěka ěn kēkēn ěnē dong odong. Ka gĩn mōrō na rac bino tĩmērē ĩ kome ĩ wothwu, cwer cwiny na un ibino mĩōna bino nekona ōkō.” (Sheol h7585)

43 Kec onwongo pod tye na rac ĩ lobo Kanaan. **2** Ī karē na gĩn otyeko camō cem n'onwongo ěwĩlō kĩ ĩ Ejip ōkō, apapgĩ okobo nĩgĩ nĩ, “Dōk unu yo Ejip ěk ĩwĩl unu cem mōrō nĩwa.” **3** Ēntō Yuda okobo nĩnē nĩ, “Dhanō ca ōcĩkōwa nĩ, ‘Ba ibino unu nēnō wanga ka ōmĩnwu ope ĩ kinwu.’” **4** Ka onwongo ĩrōmō oro ōmĩnwa kōdwa, wan ebino cidhō mē wĩlō cem nini. **5** Ēntō ka ba ioro ěn kōdwa, wan ba ebino cidhō, piēn dhanō ca okobo nĩwa nĩ, ‘Ba ibino unu nēnō wanga ka ōmĩnwu ope ĩ kinwu.’” **6** Jakob ōgamō nĩ, “Pĩngō ikelo unu pēkō nĩ ĩ koma mē kobo both dhanō nōn nĩ itye unu k'ōmĩnwu nōkēnē?” **7** Gĩn ōgamō nĩ, “Dhanō nōn openyowa peny na pol na makō komwa ěka kĩ jō mē pacōwa. Ēn openyowa nĩ, ‘Apapwu pod kwō? Itye unu k'ōmĩnwu nōkēnē?’ Wan ěgamō peny mērē. Cē wan onwongo ětwērō ngeo nĩngō ka ěn bino kobo nĩ, ‘Kel unu ōmĩnwu kany?’” **8** Cē Yuda okobo both apap mērē Icarael nĩ, “Or awobi ni kōda ěka wan ebino cidhō ōkō piōpiō, ěk wan, in ěka ěthĩnōwa ebed na kwō ěk kūr ěthōō. **9** An kikoma abino gwōkō ěn; in ibino makōna iē ka ba akelo ěn bothi ĩ nyimi kany. Cē bal mērē bino bedo ĩ wia ĩ karē mē kwōna kibēc. **10** Kite na tye kōdē, kono wan ba ěgalērē, kono wan dong ěcidhō ěka edwogo wang kĩrĩō.” **11** Cē apapgĩ Icarael okobo nĩgĩ nĩ, “Ka onwongo twērē, cē tĩm unu kōman. Keth unu nyig yen mōkō na bēcō na un ĩyērō mē lobowa kany ĩ pukiwu, ěka ĩter unu both dhanō nōn calō mĩc. Ter unu mōō na kur na nōnōk ěka mōō kic na nōnōk, odok yath kĩ mūra ěka nyig yen mōkō n'ěcamō. **12** Ter unu thon cĩlĩng na rōmō wĩlō wĩl wang ariō, piēn myero ĩdwōk unu cĩlĩng n'onwongo

eketho ĩ wi pukiwu. Caa nōkēnē onwongo ba ōthēna gĩnĩ athēna. **13** Ter unu ōmĩnwu thon ěka ĩdōk unu piōpiō both dhanō nōn. **14** ěka wēk Obanga Won Twēr kibēc ōmĩiwu kica ĩ nyim dhanō nōn ěk ōwēk ōmĩnwu nōkēnē ca ěka Benjamin odwog cen kodwu. Na calō kĩ botha, ka abino rwenyo ěthĩnōna, cē wēk obed nĩ kōmanōn.” **15** Gĩn ōcakō yaa mē woth nakun nwongo tero gĩnĩ mĩc ěka cĩlĩng na kadhō mana canga wang ariō, kanya acēl kĩ Benjamin. Ōcidhō gĩnĩ naka yo Ejip ěka ocung gĩnĩ ĩ nyim Yocepu. **16** Ī karē na Yocepu ōnēnō Benjamin kanya acēl kĩ utmego mērē, ěn okobo both atic mērē na gwōkō ōdē nĩ, “Ter jō ni ĩ ōda, ngōl lee ěka ĩyūb cem, piēn gĩn bino cem kōda tin kiceng.” **17** Atic ōtīmō kite na Yocepu okobo nĩnē kōdē ěka oterogĩ ĩ ōt ka Yocepu. **18** Lworo ōmakō utmego mērē rwōk ĩ caa n'ekelogĩ ĩ ōt ka Yocepu. Gĩn ōthamō nĩ, “Ekelo onu kany pĩ cĩlĩng n'onwongo eketho ĩ puki onu ĩ karē na onu ěcakō bino kany. Ēnē ōmĩō ekelo onu ĩ ōt ni, ěk enwong kōp mōrō ĩ kom onu, ěmak onu ěk ebed opii mērē ěka ěma kene onu ōkō.” **19** Cē gĩn ōcidhō naka both atic na gwōkō ōt ka Yocepu ěka ōtwak gĩnĩ kōdē kĩ ĩ dholokek nĩ, **20** “Ōma adwong, wan ebino kany ĩ nĩnō mē acēl mē wĩlō cem. **21** Ēntō ĩ kabedo na wan ěcidhō ecung mē buto iē, ngat acēlacēl ōyabō puku mērē ěka onwongo wel cĩlĩng mērē kikokome ĩ wi puku mērē. Cē wan edwongo. **22** Wan thon ekelo cĩlĩng nōkēnē ĩ kom manōn mē wĩlō cem. Wan ba engeo nga ěnē oketho cĩlĩngwa ĩ pukiwa.” **23** Atic ka Yocepu ōgamō nĩ, “Ayela ope, kūr ibed unu kĩ lworo. Obangawu, n'obedo Obanga k'apapwu, ěnē oketho cĩlĩngwa ĩ pukiwu. An abino agamō cĩlĩngwa.” Cē ěn okelo Cimeon yōkō yo bothgĩ. **24** Atic na gwōkō ōt otero utmego ĩ ōt ka Yocepu, ōmĩōgĩ pii mē lwōkō tyēn-gĩ ěka ōmĩō kenegĩ cem. **25** Gĩn ōyūbō mĩcgĩ mē mĩō both Yocepu ka bino dwogo kiceng, piēn onwongo ekobo nĩgĩ nĩ gĩn bino cem kanya acēl kōdē. **26** Ī karē na Yocepu obino pacō, gĩn ōmĩō ěn mĩc na gĩn okelo ěka oryebere gĩnĩ pĩny ĩ nyime. **27** Ēn openyogĩ kite na gĩn tye kōdē ěka dōkĩ openyogĩ nĩ, “Apapwu na un ikobo nĩ otii tye nĩngō? Ēn pod tye na kwō?” **28** Gĩn ōgamō nĩ, “Aticni apapwa pod kwō ěka tye na bēr.” ěka gĩn oryebere pĩny mē nyutho wōrō bothe. **29** Ī karē na Yocepu ōnēnō ōmĩn mērē Benjamin, wod ka aya mērē kikokome, cē openyo nĩ, “Man ěnē ōmĩnwu na tĩdĩ na un ikobo nĩna?” Cē ěn okobo nĩ, “Ěk Obanga omii gum, woda.” **30** Yocepu ōdōnyō yōkō piōpiō, piēn cwinye onwongo myēl ĩ kom ōmĩn mērē. Ēn ōcidhō ōrangō kany mōrō na myero ekok iē. Cē ōdōnyō ĩ ōt kabuto mērē ěka okok iē. **31** Kinge ěn ōlwōkō wangē, odonyo yōkō ěka ōdĩō

cwinye cê okobo nî, “Wêk epok cem.” 32 Epoko cem i mēja mērê kênê, mē utmego mērê i mējagî kên-gî. Jô Ejip na cemo kôdê thon i mējagî kên-gî. Jô Ejip ba cemo kanya acêl kî jô Iburu piên manôn obedo gin mē kwer both jô Ejip. 33 Utmego mērê obedo i nyime na lûbêrê kit n’ênnywölôgî kôdê, cakêrê kî both kaô naka both athîn na tîdî; êka ngat acêlacêl obedo nêno awodhe kî ur. 34 I karê n’epoko nigî cem kî i mēja ka Yocepu, epoko mē ka Benjamin na kadhô mē ka jô nôkênê kibêc wang abic. Gîn ocemo êka omedho ginî abonge ayela mörô kôdê.

44 Kinge na karama othum, Yocepu ôcikô atic mērê na gwôkô ôdê nî, “Pik cem opong puki ka jô nôn na gîn twêrô tingo, êka iketh cîling ka ngat acêlacêl i dhô puku mērê. 2 Cê iketh ekopo ryalna i dhô puku k’awobi na tîdî, kanya acêl kî cîling mē wilô cem mērê.” Ên ôtimô kite na Yocepu okobo ninê kôdê. 3 Kodiko mērê na pîny dong oru, êmîôgî ôcidhô kî yorgî yôkô kanya acêl kî kenegî. 4 Gîn onwongo bara ôcidhô na bor kî i pacô i karê na Yocepu okobo both atic na gwôkô jami mērê nî, “Lûb kôr jô nôn piôpiô, êka ka imakôgî, cê ikob bothgî nî, ‘Pîngô un icûlô gin na bër kî gin na rac? 5 Pathî ekopo ni ênê adwongna modho kôdê êka thon tio kôdê mē thyeth? Un itimô gin na rac rwôk.’” 6 I karê n’atic ka Yocepu ômakôgî i yoo, ên ônwô kôp ni bothgî. 7 Gîn okobo ninê nî, “Adwongwa, ngô n’ômîô in itwakô koth kôp nôn? Wan ebeto eticni myero kûr êtim koth tim na calô manôn! 8 Nê, cîling na wan enwongo i dhô pukiwa, wan edwongo ôkô bothi anaka kî i lobo Kanaan. Cê pîngô wan myero êkwal ryal onyo gol kî i ôt k’adwongni? 9 Ka ebino nwongo tye both ngat mörô kî i kinwa, êk ênê ôthôô. Wan kibêc ebino bedo opii k’adwongni.” 10 Ên ôgamô nî, “Wêk unu obed nî kômanôn kite na un ikobo kôdê. Ngat n’ebino nwongo ekopo bothe ênê bino bedo opiina; jô nôkênê ebino wêkôgî cidhô.” 11 Cê ngat acêlacêl ôcakô cibo puku mērê pîny piôpiô êka ôyabô dhôgê. 12 Cê atic ka Yocepu ôcakô rangô i puki cakêrê kî both ngat na dit naka both ngat na tîdî. Ekopo ebino enwongo i puku ka Benjamin. 13 Utmego ka Yocepu ôyêcô bông-gî pî cwer cwiny. Cê gîn kibêc otweo yêcgî i nge kenegî êka ôdôk ginî yo pacô. 14 I karê na Yuda êka utmego mērê obino ginî i ôt ka Yocepu, gîn onwongo ên pod tye kany nôn, cê opodho ginî pîny oryebere i nyime. 15 Yocepu okobo bothgî nî, “Man ngô na un onwongo imîtô timô? Un ba ingeo unu nî dhanô na calô an twêrô ngeo jami nî kî thyeth?” 16 Êka Yuda okobo nî, “Onu ebino kobo ngô both adwongna? Ngô na onu ebino twakô? Onu ebino kwanyô bal kî

kom onu ningô? Obanga otyeko nwongo bal i kom aticni. Wan dong êdôkô opii k’adwongna—onu êka ngat n’enwongo okopo kî bothe.” 17 Êntô Yocepu okobo nî, “An ba atwêrô timô nî kômanôn! Êntô ngat n’enwongo ekopo bothe, ênê bino bedo opiina. Un jô nôkênê kibêc itwêrô unu dôk both apapwu kî kuc.” 18 Cê Yuda ôcidhô bothe êka okobo ninê nî, “Akwaï adwongna, êk an atwak kôp mörô kodi. Kûr iwêk akêmôni obed na lyeth i koma, piên in irôm kî Parao kikokome. 19 Adwongna openyo etic mērê nî, ‘Un itye k’apapwu, onyo ôminwu nôkênê?’ 20 Êka wan ekobo both adwongna nî, ‘Wan etye k’apapwa na dong otii êka ôminwa na tîdî n’ênnywölô i karê n’apapwa onwongo dong otii ôkô. Ômin mērê ôthôô ôkô, êka ên kênê ênê wod k’aya mērê n’odong, êka apap mērê marô ên rwôk.’ 21 “Cê in ikobo both eticni nî, ‘Kel unu botha, êk anên ên kî wanga.’ 22 Wan ekobo both adwongna nî, ‘Awobi ni ba twêrô wêkô apap mērê. Ka ên ôwêkô; apap mērê bino thôô ôkô.’ 23 Êntô in ikobo both eticni nî, ‘Ka ôminwu na tîdî ba owotho kodwu kanya acêl, un ba ibino nêno wanga dôki.’ 24 I karê na wan êdôk yo both aticni, apapna, wan ebino ekobo ninê kôp n’adwongna okobo. 25 “Cê apapwa okobo nî, ‘Dôk unu yo Ejip êk iwîl unu cem mörô niwa.’ 26 Êntô wan ekobo nî, ‘Wan ba ebino cidhô yo kunôn. Ka ôminwa na tîdî bino cidhô kôdwa, cê wan ebino cidhô yo kunôn, piên wan ba ebino nêno wang dhanô ca, thwara ka ôminwa na tîdî tye i kinwa.’ 27 “Apapna okobo niwa nî, ‘Un ingeo nî dhakôna ônywölô êthinô awope arîô. 28 Acêl kî kin-gî ôwêka ôkô, cê an akobo nî, “Adyer lee na ger ôkidhô ên ôkô na thîthinô.” An ba dôk anênô ên na twal. 29 Ka ikwanyô unu man ôkô kî botha, êka gin na rac opodho i kome, cê cwer cwiny na un ibino miôna bino nekona ôkô.’ (Sheol h7585) 30 “Pî manôn adwongna, an ba arômô dôk both apapna abonge awobi ni. Kwô k’apapwa ocung i kom kwô k’awobi ni. 31 Ka ên ônênô nî awobi ni ope i kinwa, cwer cwiny bino miô apapwa thôô ôkô. (Sheol h7585) 32 Adwongna, an abino acikara both apapna nî an abino gwôkô awobi ni. An akobo ninê nî, ‘Ka an ba abino dwongo ên bothi, cê bal mērê bino dwogo i wia i nyim apapna i karê mē kwôna kibêc.’ 33 “Cê kobedini akwai nî itim bër iye aticni odong kany na calô opii k’adwongna nakaka awobi ni, êk imîi awobi ni ôdôk pacô kanya acêl kî utmego mērê. 34 An atwêrô dôk both apapna ningô ka awobi ni ba owotho kôda? An ba amîtô nêno gin na rac ka podho i kom apapna.”

45 Cê Yocepu ba dôk ôdiô cwinye i nyim etic mērê kibêc n’onwongo ocung i ngete, êka oredo kî

koko ni, "Mii unu jo kibec oya ocidh gini oko ki botha!" Ngat moro onwongo ope both Yocepu i karé na en nyuthere both utmego méré. 2 Éka en oredo ki koko rwok naka jo mé Eijp owinyo gini. Jo mé ot ka Parao owinyo gini thon. 3 Yocepu okobo both utmego méré ni, "An ené Yocepu! Apapna pod tye na kwó?" Énto utmego méré onwongo ba twéro gini gamo kop méré, pién onwongo tye gini ki lworo i nyime. 4 Yocepu okobo both utmego méré ni, "Bin unu na cwók botha." Cé gin obino na cwók bothe éka okobo nigí ni, "An ené óminwu Yocepu, ngat na un yam ícadhó i Eijp! 5 Kür dong ibed unu ki cwer cwiny, kür ikéc unu i komwu kenwu pi cadhóna kany, pién Obanga ené yam oora kany i nyimwu ek alar kwó ka jii. 6 Pi mwaka arió n'opoth kéc onwongo tye i lobo, éka pi mwaka abic na tye ka bino, pur ki kac ba bino bedo na tye. 7 Énto Obanga oora i nyimwu ek agwók jo na bino dong i wi lobo, éka mé laró kwówu ki yoo mé aura ni. 8 "Pi manón, pathi un ené iora unu kany, énto Obanga. En ómió an adókó amii thama ka Parao, adwong na lóo ódè kibéc éka alóc mé Eijp kibéc. 9 Kobedini dong dók unu both apapna éka ikob unu niné ni, 'Man ené ngó na wodi Yocepu okóbó: Obanga ómió abedo ngat na lóo Eijp kibéc. Bin botha kany; kür iru. 10 In ibino bedo i lobo Gocen, éka ibino bedo na cwók kóda—in, éthinóni éka ékwaéni, romni éka dhok, éka jami kibéc na in itye kódé. 11 An abino gwókóni ki kunón pién mwaka abic mé kec pod odong anyim, ek in ki jo mé pacóni, éka jo kibéc na tye bothi kür onwong gini can.'" 12 Cé Yocepu okobo ni, "In éka óméra Benjamin itwéro unu néné ki wangwu ni an ené atye ka twak kodwu. 13 Myero un ikob both apapna wóro kibéc n'eketho i koma i Eijp éka gin na kibéc na un inénó. Énto kel unu apapna kany piópió." 14 Cé en óthünó ngut ómin méré Benjamin éka okok. Benjamin thon óthünó ngute éka ócakó koko. 15 Cé Yocepu ónódhó lem utmego méré kibéc nakun kok. Kinge manón utmego méré ótwak kódé. 16 I karé na kop owinyere i pacó ka Parao ni utmego ka Yocepu obino gini, cwiny Parao éka etic méré obedo na yom rwók. 17 Parao okobo both Yocepu ni, "Kob both utmegoni ni, 'Tim unu ni kóman: Twe unu yéc i nge kenewu, éka ídók unu i lobo Kanaan, 18 ek ikel unu apapwu ki jówu obin gini botha. An abino miówu lobo na bér rwók na tye i Eijp éka ibino unu camó cem na bér na tye i lobo.' 19 "In thon cikgi ni, 'Tim unu ni kóman: Ter unu gadigadi ki i Eijp pi éthinówu éka monwu, ek ikel unu apapwu obin. 20 Kür ipar unu pi jamiwu, pién gin na bécó kibéc mé lobo Eijp bino bedo mewu.'" 21 Awope ka Icarael ótimó gini kite na en okobo kódé. Yocepu

ómiógi gadigadi kite na Parao ócikó, éka ómiógi jami na mitéré mé wothgi. 22 Ómió both ngat acélaçél búng na nyen mé aruka. Énto ómió Benjamin búng na bécó abic mé alóka éka cékél mé ryal mia adek. 23 Én ooro n'apap méré jami ni: Kene apar n'óyéo gini jami na bécó mé Eijp, kene na mon apar n'óyéo kal ki cem, éka jami nókéné na mitéré pi woth k'apapgi. 24 Cé en ómió utmego méré ócidhó. Na gin dong tye ka yaa, en okobo nigí ni, "Kür ibed unu ka dha i yoo." 25 Cé gin oya okó ki i Eijp, cé odwongo gini i lobo Kanaan both apapgi Jakob. 26 Gin okóbó bothe ni, "Yocepu pod tye na kwó, éka ené obedo alóc mé Eijp kibéc." Cé twak óláo Jakob okó pién ba oye ngó na en owinyo. 27 Énto i karé n'ekobo niné gin na kibéc na Yocepu okobo, éka na en ónénó gadigadi gini na Yocepu ómió mé tingo en, cé tipo kom apapgi Jakob ócakó dwogo. 28 Cé Jakob okobo ni, "Adyer an dong aye! Woda Yocepu pod tye na kwó. An abino cidhó mé néné en na pod bara athóó."

46 Cé Icarael ócakó woth ki jami méré kibéc. I karé na en othuno i Beerceba, en ómió tyér awanga both Obanga k'apap méré Icaika. 2 Obanga ótwak ki Icarael i wang lek i kiwor nakun kobo ni, "Jakob, Jakob!" En ógamó ni, "An enene!" 3 Obanga okobo ni, "An Obanga, Obanga k'apapni, kür ilwor cidhó yo Eijp, pién an abino mióni ídókó rok na dit ki kunón. 4 An abino cidhó kodi naka i Eijp, éka an abino dwókóni cen dókí. Cé Yocepu bino ónyó ngóm i wii." 5 Cé Jakob ócakó woth ki i Beerceba, éka awope méré otero apapgi, éthinógi éka mon-gi i gadigadi na Parao ooro mé tero en. 6 Gin otero leenigi ki jami na gin onwongo ki i lobo Kanaan. Jakob éka éthinó méré kibéc ócidhó gini yo Eijp. 7 Én ócidhó i Eijp k'awope méré éka anyira méré—k'ékwaé méré kibéc. 8 Man ené nyíng awope ka Icarael (Jakob éka ékwaé méré) n'ócidhó gini yo Eijp: Reuben athín kaó ka Jakob. 9 Awope ka Reuben gin ene: Kanok, Pallu, Kejeron éka Karmi. 10 Awope ka Cimeon gin ene: Jemuel, Jamin, Okad, Jakin, Joka éka Caul (n'obedo wod ka dhakó mé Kanaan). 11 Awope ka Lebi gin ene: Gercon, Kokat éka Merari. 12 Awope ka Yuda gin ene: Er, Onan, Cela, Perej éka Jera (énto Er éka Onan obino óthóó gini okó i lobo Kanaan). Awope ka Perej gin ene: Kejeron éka Kamul. 13 Awope ka Icacar gin ene: Tola, Puwa, Jacub éka Cimron. 14 Awope ka Jabulon gin ene: Cered, Elon éka Jaleel. 15 Man ené onwongo awope ka Lea na en ónywóló ki Jakob i Paddan Aram, kanya acél ki nyaré Dina. Awope éka anyira méré kibéc onwongo tye pyer adek wie adek. 16 Awope ka Gad gin ene: Jipon,

Kagi, Cuni, Ejibon, Eri, Arodi ëka Areli. 17 Awope ka Acer gin ene: Imna, Iciba, Icibi ëka Beria. Amin-gi onwongo nyingë Cera. Awope ka Beria gin ene: Keber ëka Malkiel. 18 Man ënë onwongo awope ka Jilpa na ën önywölö ki Jakob, na Laban ömïö both nyarë Lea. Ën önywölö ëthiñö apar abicël kibëc. 19 Awope ka Racel dhakö ka Jakob gin ene: Yocepu ëka Benjamin. 20 I lobo Ejip, Yocepu önywölö Manace ëka Epraim ki Acenat, nyaka Potipera alamdhök më On. 21 Awope ka Benjamin gin ene: Bela, Beker, Acibel, Gera, Naaman, Eki, Roc, Mupim, Kupim ëka Arud. 22 Man ënë awope apar angwën kibëc na Racel onwongo önywölö ki Jakob. 23 Wod ka Dan ene: Kucim. 24 Awope ka Naputali gin ene: Jajeel, Guni, Jejer ëka Cilem. 25 Man ënë onwongo awope ka Bila na Laban ömïö both nyarë Racel. Ën önywölö ki Jakob ëthiñö abirö kibëc. 26 Jö kibëc n'öcidhö ki Jakob yo Ejip n'onwongo obedo ëkwaë mërë kikokome, na ba ëkwanö mon k'awope mërë, onwongo tye pyer abicël wie abicël. 27 Ka ëkwanö awope ariö na Yocepu onwongo önywölö i Ejip, wel jö më öt ka Jakob n'öcidhö gini yo Ejip onwongo tye pyer abirö kibëc. 28 Jakob ooro Yuda më cidhö anyim ninë both Yocepu ëk onyuth ninë yoo na cidhö yo Gocen. I karë na gin othuno i lobo më Gocen, 29 Yocepu onwongo öyübö gadigadi mërë më cidhö romo k'apap mërë Icarael i Gocen. I karë na Yocepu othuno bothe, ën öthünö ngut apap mërë ëka okok pi caa na lac. 30 Icarael okobo both Yocepu ni, "An dong atwëro thöö, piën dong anëñö wangi ëka aniang ni in pod ikwö." 31 Cë Yocepu okobo both utmego mërë ëka jö më öt k'apap mërë ni, "An abino cidhö both Parao ëk akob ninë ni, 'Utmegona ëka jö më öt k'apapna n'onwongo bedo gini i lobo Kanaan obino gini botha. 32 Jö ni obedo gini ëkwath ëka gwökö gini leeni. Gin okelo rom ki dyegi ëka dhok ki gin na kibëc na gin tye ködë." 33 Ka Parao ocwodowu ëka openyowu ni, 'Tic ngö na un itio?' 34 Un myero igam ni, 'Wan eticni ebodo ëkwath cakërë i karë më thinowa thuno ködë naka tin, kite na kwerewa onwongo timö ködë.' Cë ebino yeo niwu më bedo i lobo më Gocen, piën ëkwath kibëc obedo gini gin më kwer both jö më Ejip."

47 Yocepu öcidhö ëka okobo both Parao ni, "Apapna ëka utmegona obino gini ki i lobo më Kanaan ki rom ki dyegigi ëka dhok ki jamigi kibëc na gin tye ködë. Kobedini dong gin tye i lobo më Gocen." 2 Ën öyëro utmego mërë abic ëka onyuthogi both Parao. 3 Parao openyo utmego ka Yocepu ni, "Tic ngö na un itio?" Gin okobo both Parao ni,

"Wan, eticni, ebodo ëkwath kite na kwerewa onwongo obedo ködë." 4 Gin thon okobo both Parao ni, "Wan ebino më bedo kany pi karë na nönök, piën kec tye na rac rwök i Kanaan ëka lum ope pi rom k'eticni. Kobedini dong wan ëkwaö ni imii eticni obed gini i lobo më Gocen." 5 Parao okobo both Yocepu ni, "Apapni ëka utmegoni obino gini bothi. 6 Lobo Ejip tye i cingi; keth apapni ëka utmegoni i lobo na bër. Miigi obed i lobo Gocen, ëka ka ingeo jö mörö ki kig-gi na ryëk, cë ikethgi më bedo jö na löö leenina." 7 Cë Yocepu okelo apap mërë Jakob ëka onyutho ën i nyim Parao. Kinge Jakob ölamö gum i kom Parao. 8 Parao openyo ën ni, "In itye ki mwaka adi?" 9 Ëka Jakob okobo both Parao ni, "An dong akwö i wi lobo pi mwaka mia acël ki pyer adek. Ëntö mwaka më wowothana obedo na nönök ëka opong ki pëkö; mwaka më kwöna ba röm ki mwaka më wowotha ka kwerena." 10 Cë Jakob ölamö gum i kom Parao döki, ëka öya ökö ki i nyime. 11 Cë Yocepu ömïö apap mërë ëka utmego mërë kabedo i lobo Ejip ëka ömïögi jami i ngöm na bër na tye i Ramecec, kite na Parao okobo ninë ködë. 12 Yocepu thon opoko cem both apap mërë ëka utmego mërë ki jö kibëc më öt k'apap mërë, nakun lübö wel ëthiñögi. 13 I karë nön cem onwongo ope i lobo kibëc piën kec onwongo rac rwök; jö më lobo Ejip ki jö më lobo Kanaan ödökö gini na görü pi kec n'ödiögi. 14 Yocepu öcökö ciling kibëc n'onwongo tye i lobo Ejip ëka Kanaan më cülö cem n'onwongo gin wilö ëka okelo i pacö ka Parao. 15 I karë na ciling ka jö më Ejip ëka Kanaan dong othum, jö Ejip kibëc öcidhö gini both Yocepu ëka okobo gini ni, "Miwiwa cem, pingö in imitö ni wan ëthöö i wangi? Cilingwa dong othum ökö." 16 Cë Yocepu ögamö ni, "Kel unu leeniwu, an abino cadhö niwu cem nakun alökö ki leeniwu, kite na dong cilingwu othum ökö." 17 Cë gin okelo leenigi both Yocepu. Ën ömïögi cem nakun ëlökö k'angolegi, romgi, dyegigi, dhokgi, ëka kenegi. Ën ömïögi cem pi mwaka nön nakun ëlökö ki leenigi kibëc. 18 Kinge na mwaka nön othum, gin obino both Yocepu i mwaka nökenë ëka okobo gini ni, "Wan ba ëtwëro kanö köp mörö ki bothi adwongwa, kite na cilingwa dong othum ökö kibëc ëka leeniwa obedo meg. Gin mörö ope n'odong pi adwongwa na path ki komwa ëka ngömwa. 19 Pingö imitö ni wan ëthöö i wangi na in inëñö, wan kanya acël ki ngömwa? In iwilwa ökö kanya acël ki ngömwa nakun ilökö ki cem, ëk wan ëka ngömwa ebod opii ka Parao. Miwiwa kodhi ëk ebod na kwö kür ëthöö ëka ngöm kür odong nono." 20 Pi manön Yocepu öwilö lobo kibëc më Ejip pi Parao. Jö Ejip kibëc öcadhö gini pwothigi ökö piën kec onwongo rac rwök bothgi.

Cê lobo ôdôkô mê ka Parao. 21 Yocepu ômiô jô kibêc ôdôkô opii cakêrê kî ajiki lobo mê Ejjip kucêl, naka othuno kôdê yo kucêl. 22 Êntô ên ba ôwîlô lobo k'êlamdhôk piên gin onwongo nwongo cemgi kî both Parao. Manôn ênê ômiôgi ba ôcadhô ngômgi. 23 Yocepu okobo both lwak nî, "Kobedini dong kite na an dong awîlôwu êka ngômwu pî Parao, kodhi dong ene. Gam unu êk ipur unu. 24 Êntô ka îcôkô unu cem, miî unu acêl mê abic both Parao. Angwên mê abic bino bedo mewu mê kodhi mê apura êka mê acamawu kanya acêl kî jô mê udiwu." 25 Gin okobo nî, "In îlarô kwôwa, adwong êk ebed kî cwiny na bêr i nyimi. Wan ebino bedo opii ka Parao." 26 Cê Yocepu oketho n'obedo cik na makô ngôm i lobo Ejjip—naka tin pod tye—nî acêl mê abic mê cem, obedo mê ka Parao. Ngôm k'êlamdhôk kékên ênê ba ôdôkô mê ka Parao. 27 Jô Icarael obedo ginî i Ejjip, i lobo mê Gocen. Gin onwongo jami kî kunôn, ônywôl ginî êka welgi ômêdêrê na pol rwôk. 28 Jakob obedo i lobo mê Ejjip pî mwaka apar abirô, êka mwaka mê kwô mêrê onwongo mia acêl kî pyer angwên wie abirô. 29 Na karê mê thôô ka Jakob onyingo na cwôk, ên ocwodo wode Yocepu, êka okobo ninê nî, "Ka an atye kî cwiny na bêr i nyimi, cê iketh cingi, i kin ema êka icikiri nî in ibino nyutho nîna kîca êka gen-ni. Kûr iika i lobo Ejjip, 30 êntô an amîtô nî eika kanya kwerena tye iê; tînga ôkô kî i Ejjip, cê iika i kabedo n'eikogî iê." Yocepu okobo nî, "An abino tîmô kite na in ikobo kôdê." 31 Jakob okobo nî, "Kwongiri botha nî in ibino tîmô nî kômanôn." Cê Yocepu okwongere bothe êka Jakob okulo wie pîny i wi kabuto mêrê.

48 Kinge karê môrô ekobo both Yocepu nî, "Apapni two." Cê ên otero awope mêrê ariô, Manace êka Epraim. 2 I karê n'ekobo both Jakob nî, "Wodi Yocepu obino bothi," Icarael ôcûkêrê ôya malô êka obedo i wi kabuto mêrê. 3 Jakob okobo both Yocepu nî, "Obanga Won Twêr kibêc onen botha i Luj i lobo Kanaan, êka kî kunôn ên ômia gum. 4 Ên okobo nîna nî, 'An abino miôni înya êka abino mêdô welwu. An abino miôni îdôkô rok ka jô na pol, êka an abino miô lobo ni both êkwaeni na bino lûbôni mê bedo mêgi na twal.' 5 "Êka kobedini, awopeni ariô na in înywôlôgi i lobo Ejjip n'onwongo bara abino bothi kany, ebino cwodogî nî mêga. Epraim êka Manace bino bedo mêga kite na Reuben êka Cimeon obedo ginî mêga. 6 Êthinô môrô kékên n'ebino nywôlôgi kî kôrgi ebino cwodogî nî megî; ebino kwanôgi kî nyîng utmegogî i karê na gin poko lobo mê alea. 7 I karê n'onwongo an atye ka dwogo kî i Paddan, gin n'ocwero cwinya ênê nî ayani Racel ôthôô nîna ôkô i lobo Kanaan na pod

etye i yoo, n'onwongo dong acwôk kî Eparata. Cê aiko ên kunôn i nget yoo na cîdhô yo Eparata" (manôn ênê Bethel). 8 I karê na Icarael ônêno awope ka Yocepu, ên openyo nî, "Man jô mênê?" 9 Yocepu okobo n'apap mêrê nî, "Gîn ênê awopena n'Obanga ômia kî kany." Cê Icarael okobo nî, "Kelgi botha kany, êk alam gum i komgi." 10 I karê nôn Jakob onwongo ba dôki nêno pîny na bêr piên onwongo dong otii. Cê Yocepu okelo awope mêrê na cwôk bothe cê ôndôdhô lemgi êka ôthûnôgi. 11 Jakob okobo both Yocepu nî, "Onwongo athamô nî ba dôk abino nêno wangi, êka kobedini Obanga ômia anêno êthinôni thon." 12 Cê Yocepu ôkwanyôgi kî i cõng apap mêrê Icarael êka oryebere pîny cê okulo wie i ngôm. 13 Yocepu otero gin kibêc, Epraim i cîngê kucem n'okemo cîng Icarael kucam, êka Manace i cîngê kucam n'okemo cîng Icarael kucem, êka okelogi na cwôk bothe. 14 Êntô Icarael olyao cîngê kucem êka oketho i wi Epraim, n'obedo athîn na tîdi, êka olyao cîngê kucam arii cê oketho i wi Manace n'obedo kaô. 15 Cê ôlamô gum i kom Yocepu êka okobo nî, "Êk Obanga na kwarôwa Abraam êka Icaka obedo ginî ka lûbô cik mêrê, Obanga n'onwongo obedo akwathna i kwôna kibêc naka tin, 16 malaika n'ôlara kî kom gin na rac —ômiî gum both awope ni. Êk ecwodgi kî nyînga, êka kî nyîng kwarôwa Abraam êka Icaka, êka gin myero ômêdêrê na pol rwôk i wi lobo." 17 I karê na Yocepu ônêno nî apap mêrê oketho cîngê kucem i wi Epraim, cwinye ba obedo na yom. Cê ôkwanyô cîng apap mêrê ôkô kî i wi Epraim êka oketho i wi Manace. 18 Yocepu okobo ninê nî, "Pathî nî kômanôn apapna, man ênê obedo kaô; keth cingi kucem i wie." 19 Êntô apap mêrê ôkwêrô ôkô êka okobo nî, "An angeo, woda, an angeo. Ên thon bino bedo rok, êka ên thon bino bedo na dit. Êntô ômin mêrê na tîdi bino bedo na dit na lôô ên, êkwaê mêrê bino dôkô rok na pol." 20 Ôlamô gum i komgi i nîno nôn, nakun kobo nî, "Jô mê Icarael bino lamô gum kî nyîngi nî, 'Êk Obanga omii ibed calô Epraim êka Manace.'" Cê Jakob oketho nyîng Epraim i nyim nyîng Manace. 21 Cê Icarael okobo both Yocepu nî, "An dong acwôk thôô, êntô Obanga bino bedo kodwu, êka ên bino dwôkôwu i lobo ka kwerewu. 22 Na calô ngat acêl na lôô utmegoni, an amîô bothi kor kidi na an amaô kî both jô Amor kî pala abadê êka atumna."

49 Cê Jakob ocwodo awope mêrê êka okobo nî, "Côkêrê unu kanya acêl, êk akob niwu ngô na bino tîmêrê i komwu i karê mê anyim. 2 "Gûrê unu êka iwiny unu, un awope ka Jakob; winy unu apapwu Icarael. 3 "Reuben, in ênê ibedo athîn kaôna,

tékōna, éka acaki tékō koma, in éné ilōō kī wōrō, éka kī tékō kom. 4 In ical kī pii na kelo bal, éka ba ibino dōngō, piēn in ibuto i kabuto k'apapni, ibedo kī dhakōna éka ilino kabutona. 5 "Cimeon éka Lebi obedo gīni utmego— pala abadēgi éné obedo jami mē lwēny. 6 Ba abino bedo i athukogi, ék an kūr aribara i athukogi, piēn oneko gīni jīi k'akēmōgi, éka otongo gīni odon thwoni kite na iği mītō. 7 Myero cen obed i kom akēmōgi, piēn ger, éka akēmōgi, gwaū rwōk! An abino kēthōgi ökō kī i Icarael. 8 "Yuda, utmegoni bino pakōni; cingi bino makō ngut langni; awope k'apapni bino ryebere gīni pīny i nyimi. 9 Yuda, in ical k'athiin kibwor, iya kī mwodo lee, athina. Calō kibwor n'ōnywōngō éka obuto pīny, calō mīn kibwor—nga na twērō ero éñ? 10 Lūth mē lōc ba bino yaa kī both Yuda, onyo lūth k'alōc ba bino yaa kī kin tyēnē, naka ka won mērē obino, éka rok kibēc bino wōrō éñ. 11 Éñ bino tweno kana mērē i kom yath ölōk, éka athiin kana i kom jang ölōk n'ēyērō; éñ bino lwōkō bōng mērē i kom kōngō ölōk, bōng mērē i kōngō ölōk na kwar. 12 Wangē bino bedo na cōl na lōō kōngō ölōk, lakē bino bedo na tar na lōō cak. 13 "Jabulon bino bedo i dhō nam, éka éñ bino bedo ka cūngo ka mel, wang lobo mērē bino mēdērē yo Cidon. 14 "Icakar cal kī kana na ték, buto pīny i dyere aditi mē yēc. 15 Ka éñ önēnō kite na ka yweo mērē bē, éka kī kite na lobo mērē yomo cwinye, éñ bino lōkō ngee i kom yēc na pēk éka dōkō opii i kom tic na ték. 16 "Dan bino ngōlō kōp atir pī jōgē na calō kaka acēl mē Icarael. 17 Dan cal kī thwol na tye i nget gudo, ororo na tye i nget yoo, na tongo opuny angole gīni, cē miō ngat na ngwēcō kōdē podho pīny. 18 "An akūrō lar na megī, Aa Rwoth. 19 "Éyak bino yakō Gad, éntō éñ bino lōkērē éka ryēmō kōrgi. 20 "Cem ka Acer bino cēk na bē; éñ bino miō cem na mīt n'opore pī rwoth. 21 "Naputali cal kī lee thim na ngwēcō abonge gin mōrō na jūkō, na iē opong kī kōp na bēcō. 22 "Yocepu obedo jang ölōk na nyak, jang ölōk na cwōk kī wang pii, na jangē idhō kor öt malō. 23 Lang bino lwēny i kome, gin bino celo éñ éka élwēnyō i kome. 24 Éntō atum mērē bino cūng na ba yengere, cingē ödōkō na ték, piēn pī cing ngat na Thwōnē ka Jakob, piēn pī Akwath, Kidi mē Icarael, 25 piēn pī Obanga k'apapni na konyi, piēn pī gum na Won Twēr éné mii, kī gum na yaa kī malō i polo, gum na yaa kī kanya thut na tye pīny, gum mē thuno éka ic. 26 Gum k'apapni lōō gum ka kite na bedo na twal, nakaka mwaka mē kite na pol. Ék man kibēc obed i wi Yocepu, i kom terinyime, n'obino ödōkō atēla ka utmego mērē. 27 "Benjamin cal k'orudi na ger, éñ

camō lee n'oneko kodiko, kothyeno éñ poko gin na éñ öyakō." 28 Man éñē kaka apar ariō mē Icarael. Man éñē kōp n'apapgi okobo bothgi i karē na éñ lamō gum i komgi. Éñ ölāmō gum n'opore both ngat acēlacēl. 29 Cē éñ ömiōgi cik ni: "An dong acwōk cidhō ökō both jōga. lika unu kī kwerena i öd rwo na tye i pwodho ka Epron dhanō mē Kit. 30 Rwo na tye i pwodho mē Makpela, na cwōk kī Mamre i Kanaan, n'Abraam öwīlō mē bedo ngōm mē ik kī both Epron dhanō mē Kit, kanya acēl kī pwodho. 31 Kunōn éñē eiko Abraam kī dhakō mērē Cara, éka Icala kī dhakō mērē Rebeka iē. Kany nōn éñē an thon aiko Lea iē. 32 Pwodho éka kī rwo na tye iē onwongo öwīlō kī both jō Kit." 33 I karē na Jakob otyeko cikō awope mērē, éñ ödōlō tyēnē malō i wi kabuto, cē öthōō éka ödōk both jōgē.

50 Cē Yocepu opodho i kom apap mērē, okok éka önōdhō leme. 2 Cē Yocepu okobo both etic mērē n'obedo daktae mē wirow kom apap mērē kī yath ek kūr öbal, cē daktae owiro kom Icarael. 3 Gīn otyeko ninō pyer angwēn, piēn manōn éñē ninō na mitērē pī wirow kom dhanō kī yath mē talō kome. Jō Ejip okoko gīni Jakob pī ninō pyer abirō. 4 I karē na ninō mē kwero cōla opoth ökō, Yocepu okobo both edite ka Parao ni, "Ka itye unu kī cwiny na bē i koma, twak unu both Parao na kakara. Kob unu ninē ni, 5 'Apapna ömīa akwongo kwong éka okobo ni, "An dong acwōk thōō. Ter koma i lobo Kanaan éka iika i bur lyēl na an akūnyō pī lyēna." Kobedini dong ek acīdh aik apapna; cē an abino dwogo." 6 Parao okobo ni, "Cīdh iik apapni, kite na éñ omii ikwongo kwong." 7 Cē Yocepu öcīdhō mē iko apap mērē. Edite ka Parao kibēc owotho kōdē—edite mē öd pido éka edite kibēc mē lobo Ejip— 8 kanya acēl kī jō kibēc mē öt ka Yocepu, utmego mērē éka jō mē öt k'apap mērē. Éntō öwēkō gīni éthinōgi kēkēn, rom kī dyegi éka dhok i lobo mē Gocen. 9 Yocepu öcīdhō kī gadigadi éka wegī angole. Éñ owotho kī jō na pol rwōk. 10 I karē na gīn othuno i larū moo mē Atad, na tye na cwōk yo löka Jordan, cē gīn okok kunōn kī cwer cwiny éka kī kumo na thwōnē. Yocepu okwero cōla k'apap mērē pī ninō abirō. 11 I karē na jō Kanaan n'onwongo bedo gīni i lobo nōn önēnōgi kwero cōla i larū moo mē Atad, gīn okobo ni, "Man éñē kwero cōla mē cwer cwiny na thwōnē rwōk both jō Ejip." Manōn éñē ömiō kabedo nōn na cwōk kī Jordan ecwodo ni, Abel Micraim. 12 Cē awope ka Jakob obino ötimō gīni kite n'ēcīkōgi kōdē. 13 Gīn otingo lyēnē yo lobo Kanaan, éka eiko i öd rwo na tye i pwodho mē Makpela, na cwōk kī Mamre,

n'Abraam onwongo öwîlô na calô kabedo më ik kî both Epron dhanô më Kit kanya acêl kî pwodho. **14** Kinge iko apap mërë, Yocepu ödök yo Ejip kanya acêl kî utmego mërë, ëka kî jô nököënë kibêc na ên onwongo öcîdhô ködgi më iko apap mërë. **15** Í karë na utmego ka Yocepu önênô gîni nî apapgî dong öthöô ökö, gîn okobo nî, "Gwök onyo Yocepu bino kelo köp mörö í kom onu, ëka cülô kwor pî gin na rac kibêc na onu êtimô í kome." **16** Cê gîn ooro dwôn-gî both Yocepu nakun kobo gîni nî, "Apapni öcîköwa kî cîk ni n'onwongo ên bara öthöô: **17** 'Man ênë ngô na myero ikob unu both Yocepu: An akwai më tímô kîca both utmegoni pî bal ëka tím na rac na gîn ötimô í komi.' Öma tím kîca í kom bal k'etic k'Obanga k'apapni." Í karë na köp ni othuno bothe, Yocepu okok. **18** Cê utmego mërë thon obino ëka oryebere gîni pîny í nyime nakun kobo gîni nî, "Wan enene, ebeto opiini." **19** Êntô Yocepu okobo nîgî nî, "Kür ibed unu kî lworu. An atye nakaka Obanga? **20** Un íthëna unu athëna më tímô gin na rac í koma, êntô Obanga ömîö man ötimërë pî larô kwô ka jô na pol, na calô un itye ka nënô tîn. **21** Pî manôn, kür ibed unu kî lworu. An abino gwököwu k'ëthînöwu kibêc." Cê ên okweo cwinygî ëka ötwak kî mwolo bothgî. **22** Yocepu obeto í Ejip, kanya acêl kî jô më öt k'apap mërë kibêc. Ên obeto í wi lobo pî mwaka mia acêl k'apar. **23** Yocepu önênô êkwaë ka Epraim naka othuno ködê í kom êkwaë më run më adek mërë. Ên thon önênô ëthînö ka Makir wod ka Manace; n'onwongo etero na calô obeto mëgê. **24** Cê Yocepu okobo both utmego mërë nî, "An dong acwök thöô. Êntô Obanga bino kõnyöwu, ëka bino kwanyöwu ökö kî í lobo ni, dwököwu yo lobo na ên onwongo okwongo both Abraam, Icaka ëka Jakob." **25** Ëka Yocepu ömîö ëthînö ka Icarael okwongo gîni kwong ëka okobo nî, "Obanga bino kõnyöwu. Cê un myero iting cogona ökö kî kany." **26** Cê Yocepu öthöô na mwaka më dit mërë tye mia acêl k'apar. Kinge na gîn owiro kî yath më talô kom êk kür öbal, ebino epyelo kome í canduk lyêl kî í Ejip.

Nwö Cîk

1 Man ênê kôp na Muca ôtwakô both jô Icarael kibêc ï lôka kulo Jordan kî kukidê ï karê na gîn tye ï thim, ï Araba n'opimere kî Cup, ï kin Paran kî Topel, Laban, Kajerot êka Dijabu. **2** (Tero ninô apar acêl mē woth, yaa kî ï Koreb mē cidhō yo Kadec Barnea nakun ewok kî ï yoo mē Kidi Ceir.) **3** ï ninô dwe acêl mē dwe mē apar wie acêl, ï mwaka mē pyer angwên, ênê Muca okobo both jô Icarael cîk kibêc n'onwongo Rwoth ômiô both na makô komgî. **4** Man ôtimêrê kinge na ên ôlôô Cikon rwoth ka jô Amor, n'onwongo lôô lôc ï Kecbon, êka Og rwoth mē Bacan, n'onwongo lôô lôc ï Acitarot êka Edrei. **5** ï lôka kulo mē Jordan kî kukidê mē lobo mē Moab, Muca ôcakô gönyô tyên cîk ni nakun kobo ni: **6** Rwoth Obanga onu ôtwak kod onu kî ï Koreb ni, "Un dong ibedo ï thê kidi ni pî karê na lac. **7** Yaa unu êk îcak unu wothwu, îcidh unu yo lobo n'otingere ka jô Amor, êka jô kibêc na cwôk kôdgî na tye ï Araba, ï kite, kî kuthô thê kite, ï Negeb êka ï lobo n'ôgürô dhô nam, ï lobo ka jô Kanaan êka ï Lebanon, naka ï kulo na thwônê, n'obedo kulo mē Euparate. **8** Nën! An dong atyeko miôwu lobo ni. Cîdh unu êk îgam unu lobo na Rwoth okwongere ni ebino miô both kwarôwu Abraam, Icaka, Jakob êka êkwaêgî na bino lûbôgî." **9** ï karê nôn, Muca okobo bothgî ni, "An ba dôkî arômô cobo pêkôwu kêna. **10** Rwoth Obangawu dong ômiô ïnya unu na pol rwôk, ênê ômiô tin ipol unu calô cêr na tye ï polo. **11** Êk Rwoth, Obanga ka kwerewu, ômiîwu îmedêrê tyên elip acêl êka ômiîwu gum kite na ên ôcikô kôdê! **12** Êntô an atwêrô cobo pêkôwu kêna nîngô nakun dong îdôkô unu yêc na pêk rwôk, êka kî kôp kibêc na tye ï kinwu? **13** Yêr unu jô môtô na ryêk, na nîang êka jô n'êwôrôgî kî ï kom kakawu acêlacêl, êka an abino kethogî na calô êtêlawu." **14** Un ibino îgamô nîna ni, "Gin na in ikobo tye na bêr na wan myero êtîm." **15** Cê an akwanyô êtêla mē kakawu, êryêkô êka jô n'êwôrôgî. An akethogî mē bedo kî lôc ï komwu na calô edite ka jô elip, edite ka jô mia acêl, edite ka jô pyer abic, edite ka jô apar êka na calô êtêla mē kaka. **16** ï karê nôn an acikô êngôl-kôpwu ni: Wîny unu pido na tye ï kin utmegowu êka îngôl unu kôp n'atîr, kadî kôp tye ï kin omego n'obedo dhanô mē Icarael onyo arok môrô na bedo bothe. **17** Kûr ilengere unu ï ngôlô-kôp; un ibino wînyo kôp ka ngat na tîdî êka mē ka ngat na dit na rôm arôma. Kûr ibed unu kî lworo ï kom ngat môrô, piên ngôlô-kôp obedo mē k'Obanga. Kel unu kôp môrô na têk rwôk kî bothwu êka an abino wînyo. **18** ï karê nôn an acikôwu ï kom jami kibêc

na un onwongo myero îtîm. **19** Cê wan êya ôkô kî ï Koreb kite na Rwoth Obangawa ôcikôwa kôdê. Wan ewok ï thim na lac na un înenô êka êcidhō yo lobo n'otingere ka jô Amor cê ethuno ï Kadec Barnea. **20** Cê an akobo bothwu ni, "Un ithuno ï lobo ka jô Amor n'otingere, na Rwoth Obanga onu tye ka miô both onu. **21** Nën, Rwoth Obangawu ômiôwu lobo. Cîdh unu êk îgam unu lobo kite na Rwoth Obanga, Obanga ka kwerewu, okobo niwu. Kûr ibed unu kî lworo; kûr cwinywu thon opodhi." **22** Cê un kibêc ibino unu botha êka ikobo unu ni, "Eru eor cwô môrô mē cidhō anyim êk ôcidh ôrôth gîni lobo ni onu êka odwongi gîni kôp both onu ï kom yoo na onu myero êlûbî êka peci na onu ebino dônyô iê." **23** An athamô ni man obedo thama na bêr; cê an ayêrô jô apar arîô, êcwô acêl kî ï kaka acêlacêl. **24** Gîn obino ôya êka ôcidhō gîni ï lobo n'otingere, cê obino gîni naka ï ora mē Ecikol êka ôrôthô gîni. **25** Gîn ôkwanyô nyig yen môtô mē lobo nôn êka okelo gîni bothwa. Gîn odwongo kôp bothwa nakun kobo gîni ni, "Lobo na Rwoth Obanga onu cwôk miô both onu obedo lobo na bêr." **26** Êntô un onwongo ba îmitô unu cidhō yo malô; un îjêr ï kom cîk ka Rwoth Obangawu. **27** Un îngüngûta kî ï kêmawu nakun ikobo unu ni, "Rwoth dagwa; ên ôkwanyôwa kî ï Ejip mē miôwa ï cîng jô Amor êk otyekwa ôkô. **28** Wan ebino cidhō yo kwene? Utmegowa ômiôwa erwenyo genwa ôkô. Gîn kobo ni, "Jô mē lobo nôn têk êka boco gîni na lôôwa ôkô; peci tye na dôngô, na cêl mêrê tye naka malô ï wi polo. Wan thon ênenô jô Anak myôn." **29** Cê an akobo bothwu ni, "Kûr ibed unu kî myêl kom; kûr ilwor unugî. **30** Rwoth Obangawu, na ênê têlô nyimwu, ênê bino lwény pîrwu, kite na un înenô ên ôtimô ï Ejip, **31** êka ï thim. Kunôn un înenô kite na Rwoth Obangawu ôgwôkôwu kôdê, na calô kite n'apap tingo kî wode. Ên ôtimô man ï kabedo kibêc na un îcidhō yo iê naka ithuno unu ï kabedo ni." **32** Êntô kî kom gin na kibêc n'Obanga ôtimô un pod îkwêrô mē bedo kî gen ï kom Rwoth Obangawu, **33** n'obino ôtêlô nyimwu ï wothwu, kî mac ï kiwor êka kî pôl ï kiceng, mē nwongo kabedo niwu êk ibed unu iê êka mē nyutho niwu yoo na myero îlûb unu. **34** ï karê na Rwoth owînyo kôp na un ikobo, ên obedo k'akêmo êka okwongo kwong ni: **35** "Ngat môrô mē run ni na rac ope kadî k'acêl na bino nêno lobo na bêr na an akwongara mē miô both kwerewu, **36** na path kî Kaleb wod ka Jepune. Ên bino nêno lobo nôn. An abino miô ên êka êkwaê mêrê lobo na ên bino nyônô kî tyênê, piên ên obedo ka lûbô Rwoth kî cwinye kibêc." **37** Akêmo obino ômakô Rwoth thon ï koma pîrwu. Ên okobo nîna ni, "In thon ba ibino dônyô kunôn. **38** Êntô Yocua wod ka

Nun n'obedo alüb kori ênë bino dönyö. Dii cwinye, piën ên bino tëlö jö Icarael më gamö lobo nön." 39 Cê Rwoth okobo both onu kibëc ni, "Êthinöwu na pod thithinö gini na un ikobo ni ebino terogi i opii ëka na bara ngeo gini poko gin na bër ki kom gin na rac, gin ênë bino dönyö kunön. An abino miögi ëka gin bino gamö. 40 Êntö un, lökërë ëka idök unu i thim i yoo na cidhö yo Nam na Kwar." 41 Cê un igamö nina ni, "Wan ëbalö i nyim Rwoth. Wan ebino cidhö ëka ëlwënyö kite na Rwoth Obangawa öcököwa ködë." Cê ngat acëlacël oruko jami më lwënyö nakun thamö ni cidhö yo lobo n'otingere obedo gin na yot. 42 Êntö Rwoth okobo nina ni, "Kob niggi, 'Kür icidh unu malö më lwënyö piën an ba abino woth kodwu ëka langwu bino löönöwu.'" 43 An atwak kodwu, ëntö un ba iwinyo. Un ijëm i kom cik ka Rwoth ëka pi awakawu un icidhö i lobo n'otingere. 44 Jö Amor n'onwongo bedo gini kanya otingere nön obino i komwu; gin öryëmö körwu calö kic ëka ölwënyö i komwu ki i Ceir naka othuno i Korma. 45 Cê un idwogo ëka ikok unu i nyim Rwoth, ëntö ên ba owinyo kokowu ëka ba olengo ithe i köpwu. 46 Pi manön, un idong i Kadec ninö na pol—pi karë kibëc na un ibedo kunön.

2 Cê wan ëlökërë ëka ëcidhö i thim, i yoo na dök yo Nam na Kwar, kite na Rwoth öcika ködë. Wan ebedo ka wirë i lobo më Ceir n'obedo lobo n'otingere pi karë na lac. 2 Cê Rwoth okobo nina ni, 3 "Un dong ibedo ka wirë i lobo ni n'otingere pi karë na lac; kobedini dong lökërë unu yo kukuju. 4 Mii jii cik ni gini: 'Un icwök unu wok i lobo ka utmegowu n'obedo ëkwaë k'Ecau, na bedo gini i lobo Ceir. Gin bino bedo ki lworo i komwu, ëntö myero igwökërë unu rwök. 5 Kür icak unu lwënyö i komgi, piën an ba abino miö lobogi mörö bothwu, kadï thon kany mörö na dhanö twërö cung ië. An amiö lobo n'otingere më Ceir both Ecau na calö mëgë. 6 Un ibino wilö cem më acama ëka pii më amodha ki bothgi.'" 7 Rwoth Obangawu ömïöwu gum i kom tic kibëc më cingwu. Ên ögwököwu i wothwu i thim ni na lac. I mwaka pyer angwën ni Rwoth Obangawu obedo ka gwököwu, ëka gin mörö ope n'orem ki bothwu. 8 Cê wan ëcidhö ëkadhö utmegowa n'obedo ëkwaë k'Ecau, na bedo gini i Ceir. Wan ëlökërë ki i yoo më Araba na yaa ki i Elat ëka Ejion Geber, cê ëcidhö i yoo na dök yo thim më Moab. 9 Cê Rwoth okobo nina ni, "Kür icidh unu both jö më Moab ki gero onyo icak unu lwënyö i komgi, piën an ba abino miöwu lobogi mörö. An atyeko miö Ar both ëkwaë ka Lot na calö mëgi." 10 (Jö Emim onwongo bedo gini kunön cön; gin obedo jö na ték ëka pol gini rwök nakun

boco gini calö jö Anak. 11 Jö ni ëkwanögi i kom jö Repa calö jö Anak, ëntö jö Moab cwodogi ni jö Emim. 12 Jö Kori onwongo cön bedo gini i Ceir, ëntö ëkwaë k'Ecau obino öryëmögi ökö. Gin otyekogi ökö kibëc ki i nyimgi ëka obedo gini i kabledogi kite na jö Icarael ötimö ködë i lobo na Rwoth ömiögi na calö mëgi.) 13 Eka Rwoth okobo ni, "Kobedini dong yaa unu malö, ingöl unu ora më Jered." Cê wan ëngölö ora. 14 Cakërë i karë na wan ëya ködë ki i Kadec Barnea naka ëngölö i ora më Jered, onwongo dong römö mwaka pyer adek wie aboro. I karë nön cwö kibëc më run nön n'onwongo obedo gini ëlwënyö obino öthöö gini ökö, kite na Rwoth onwongo okwongere ködë bothgi. 15 Cing Rwoth onwongo tye i komgi naka otyeko jö më run nön kibëc ki i kabledogi. 16 I karë na jö kibëc n'onwongo obedo gini ëlwënyö öthöö othum ökö, 17 Rwoth okobo nina ni, 18 "Tin myero iwok unu ki i wang lobo më Moab na cwök ki pacö më Ar. 19 Êntö ka ibino unu na cwök ki jö Amon, kür icidh unu bothgi ki gero onyo icak unu lwënyö i komgi, piën an ba abino miöwu lobo mörö n'obedo më ka jö Amon. An dong atyeko miö both ëkwaë ka Lot na calö mëgi." 20 (Manön thon onwongo ecwodo ni lobo ka jö Repa, n'onwongo bedo gini kunön; ëntö jö Amon cwodogi ni jö Jamjumim. 21 Gin onwongo obedo jö na ték ëka pol gini rwök nakun boco gini calö jö Anak. Rwoth obino otyekogi kibëc ki i nyim jö Amon, n'öryëmögi ökö ëka obedo gini i lobogi. 22 Man ênë kite na Rwoth ötimö ködë thon i kom ëkwaë k'Ecau n'onwongo obedo gini i Ceir, i karë na ên otyeko jö Kori ökö ki i nyimgi. Cê ëkwaë k'Ecau ögamö lobogi ëka oleo gini na pod bedo gini ië naka tin. 23 Eka pi jö Abi n'obedo gini i peci na thithinö naka othuno i Gaja, jö Kaptor n'obino gini ki i Kaptor otyekogi ökö ëka obedo gini i kabledogi.) 24 "Kinge na dong onu ewok i Moab, Rwoth okobo both onu ni, 'Yaa malö, icak unu dong ngölö ora më Arnon. Nën! An atyeko miö Cikon dhanö më Amor, rwoth më Kecbon, kanya acël ki lobo mërë i cingwu. Cidh unu anyim ëk ilwënyö unu i kome ëka igam unu lobo. 25 I ninö na tin, an abino miö koyo öny i kom rok kibëc na bedo i wi lobo nakun lworo makögi. Gin bino winyo köp i komwu ëka komgi bino myël nakun cwingyi podho pirwu.' 26 "Cê an aoro jii i thim më Kedemot both Cikon rwoth më Kecbon ki köp më kuc, nakun akobo ninë ni, 27 'Yee niwa më wok i loboni. Wan ebino wok nakun ëlübö yoo këkën. Wan ba ebino lökërë yo kucem onyo yo kucam. 28 Cadh niwa cem më acama ëka pii më amodha ki wel më ryal. Yee niwa ewok ki tyënwa këkën— 29 kite n'ëkwaë k'Ecau na bedo gini i Ceir ëka jö Moab na bedo gini i Ar ötimö ködë—naka wan

ëngölö kulo Jordan yo lobo na Rwoth Obangawa tye ka miöwa.' 30 Ëntö Cikon rwoth më Kecbon ökwörö ökö ni wan kür ewok na cwök ködë piën Rwoth Obanga onwongo ömiö ën obedo ki cwiny na nwang ëka ki cwiny na tæk ëk ëmiï ën i cingwu kite na dong ötimö ködë. 31 "Rwoth okobo nina ni, 'Nën, an dong acakö miö Cikon ëka ki lobo mërë bothwu. Cak unu dong gamö lobo mërë na calö mewu.'" 32 I karë na Cikon ëka acikari mërë kibëc obino ginï më lwëny i komwa ki i Jakaj, 33 Rwoth Obangawa öcakö miö ën i cingwa ëka eneko ën kanya acël k'awope mërë ëka k'acikari mërë kibëc. 34 I karë nön wan ëgamö peci mërë kibëc. Etyekogi—cwö, mon ëka ëthinö. Ngat mörö ope n'öbwöth na kwö. 35 Wan etero lim na kwö na wan ëyakö ëk ödök mëwa, kanya acël ki jami nökenë n'ëyakö ki i peci kibëc na wan ëmaögi. 36 Cakërë ki i Aroer na tye i nget ora më Arnon ëka ki i pacö na tye i ora, më thuno ködë naka i Gilead, pacö mörö ope na tæk n'ëgërö malö rwök na maö ölööwa. Rwoth Obangawa ömiögi kibëc i cingwa. 37 Ëntö un ba ibino iwok unu na cwök ki lobo ka jö Amon, kad' lobo na tye i dhö kulo më Jabok onyo peci mörö na tye i lobo n'otingere, onyo kanya Rwoth Obangawa öjököwa ki ië.

3 Cë wan dökï ëlökërë, ëdök malö i yoo na cidhö yo Bacan; Og rwoth më Bacan obino i komwa k'acikari mërë kibëc më bino lwëny ködwa i Edrei. 2 Ëntö Rwoth okobo nina ni, "Kür ibed ki lworo i kome, piën an atyeko miö ën bothi k'acikari mërë kibëc ëka ki lobo mërë. In ibino timö i kome kite na yam iitimö i kom Cikon rwoth ka jö Amor n'onwongo löö Kecbon." 3 Cë Rwoth Obanga onu thon ömiö Og rwoth më Bacan k'acikari mërë kibëc i cingwa. Wan enekogi kibëc na ngat mörö ba öbwöth na kwö. 4 I karë nön wan ëmaö peci mërë kibëc. Pacö mörö ope ki i peci pyer abicël na wan ba ëmaö ki bothgi—lobo kibëc më Argob na tye i thë löc ka Og rwoth më Bacan. 5 Peci ni kibëc onwongo ëcëlö ki cël na tæk n'otingere malö rwök ëka dhö wangkac ginï n'eloro ki lote n'obedo nyweny, mëd ki peci na thithinö na pol na ba ëcëlögi. 6 Wan ebino etyeko peci kibëc, kite na wan ebino ëtimö i kom Cikon rwoth më Kecbon—neko cwö kibëc, mon ëka ëthinö. 7 Ëntö lim na kwö ëka jami kibëc na wan ëyakö ki i pecigi, wan eterogi ëk obed mëwa. 8 Cë i karë nön wan ëkwanyö lobo nön ki i cing rwodhi ariö ka jö Amor na tye kukidë më kulo Jordan, cakërë ki i ora më Arnon naka othuno ködë i kidi më Kermon. 9 (Jö Cidon cwodo Kermon ni Cirion; ëka jö Amor cwodo ni Cenir.) 10 Wan ëmaö peci kibëc na tye i lobo n'otingere malö n'öpëdhërë,

lobo Gilead kibëc ëka Bacan naka othuno ködë yo Caleka ëka Edrei, peci na tye i thë löc ka Og rwoth më Bacan. 11 (Og rwoth më Bacan ënë onwongo odong kënë ki kin jö Repa. Ëka ëtana mërë onwongo ëyübö ki nywenyo. Bor mërë tye mita angwën ëka lac mërë mita ariö. Pod tye i Raba i pacö ka jö Amon.) 12 I karë nön na onu ëmaö lobo ni, an abino amiö lobo na tye kukuju më Aroer both jö Reuben ëka jö Gad, na tye i ora më Arnon, ki nucu lobo n'otingere më Gilead, kanya acël ki peci mërë. 13 Lobo Gilead n'odong ëka lobo Bacan kibëc, na ënë lobo ka rwoth Og, an abino amiö both nucu kaka ka Manace. (Lobo kibëc më Argob na tye i Bacan n'onwongo ecwodo ni lobo ka jö Repa. 14 Jair, akwar Manace, ökwanyö lobo Argob kibëc na cidhö naka i wang lobo ka jö Gecur ëka jö Maakat; ebino ëcakö ki nyëngë, ëk naka tin Bacan ecwodo ni Kabot Jair.) 15 Ëka an amiö Gilead both Makir. 16 Ëntö both jö ka Reuben ëka jö ka Gad amiö lobo n'öcakërë ki i Gilead cidhö ködë naka i ora më Arnon (dyere kulo ënë obedo wang apoki mërë) naka othuno ködë i kulo më Jabok, na ënë wang apoki lobo ka jö Amon. 17 Wang apoki mërë ki kuthö onwongo tye i kulo Jordan na tye i Araba, cakërë ki i nam më Kineret naka othuno ködë i nam më Araba (nam më Kadö) na tye i lobo na tye i kor kidi më Piciga na tye ki kukidë. 18 I karë nön an aciköwu nakun akobo ni: "Rwoth Obangawu ömiöwu lobo ni ëk igam unu obed mewu. Ëntö jö na mewu kibëc na tæk i lwëny myero öngöl ginï Jordan nakun nwongo orukere ginï ki jami lwëny më cidhö ködë löka i nyim utmegowu jö Icarael. 19 Ëntö monwu, ëthinöwu, ëka limwu na kwö na pol twërö dong ginï i peci na an amiöwu. 20 Myero ilwëny unu naka ka Rwoth ömiö utmegowu yweo kite n'ömiöwu ködë, na gin thon onwongo lobo na Rwoth Obangawu bino miögi i löka kulo Jordan. Kinge manön, ngat acëlacël twërö dök cen i lobo mërë na dong amiöwu." 21 I karë nön, an acikö Yocua ni, "In i'nënë ki wangi gin na kibëc na Rwoth Obangani ötimö i kom rwodhi ariö ni. Rwoth bino timö ni kómanön thon i kom löc kibëc na un ibino thuno ië ka ipoth unu yo kanya un itye ka cidhö ië. 22 Kür ilworgi; Rwoth Obangawu kikokome bino lwëny pürwu." 23 I karë nön an akwaö Rwoth ni, 24 "Rwoth Obanga, in icakö nyutho both aticni dit na megï ëka ki tæköni. Obanga mënë na tye i wi polo onyo i wi lobo na twërö tio tic më aura kite na in itio ködë? 25 Wëk acidh anën lobo na bër na tye yo löka kulo Jordan, lobo na bër n'otingere ëka kite më Lebanon." 26 Ëntö Rwoth ökëcö i koma pürwu ëka onwongo ba dök twërö winyona. Cë Rwoth okobo ni, "Manön örömö, kür dökï itwak köda i kom köp ni. 27

Apé ìidh malò ì wi kidi mē Piciga, cē ìnēn yo kuthò ēka kukuju, kukwap ēka kukidē. Nēn lobo kī wangi, piēn in ba ibino ngölò kulo Jordan. 28 Ēntò cīk Yocua, ìdīī cwinye ēka ìmīī ēn tēk cwin; piēn ēnē bino poth yo lōka ca nakun tēlò jò nī, cē bino mīōgī gamò lobo na in ibino nēnō.” 29 Cē wan ebodo ì ora na cwōk kī Bet Peor.

4 Kobedini un jō Icarael, winy unu cīk kibēc na an abino pwonyowu. Gwōkgī ēk ibed unu na kwō ēk ìdōny ēka ìgam unu lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, tye ka mīōwu. 2 Kūr ìmēd unu kōp mōrō ì kom cīk na an acīkōwu ēka kūr ìkwany unu kōp mōrō kī iē, ēntō gwōk unu cīk ka Rwoth Obangawu kite na an amīōwu kōdē. 3 Un ìnēnō kī wangwu gin na Rwoth òtīmō ì Baal Peor. Rwoth Obangawu obino otyeko jō kibēc na wōrō Baal mē Peor kī ì kinwu. 4 Ēntō un kibēc na pod iketho genwu ì kom Rwoth Obangawu pod itye unu na kwō naka tin. 5 Nēn! An dong atyeko pwonyowu cīk kibēc kite na Rwoth Obangana òcīka kōdē, ēk ìgwōk unugi ì lobo na un ìcwōk dōnyō iē mē gamō dōkō mewu. 6 Gwōk unu na bēr, piēn manōn ēnē bino nyutho ryēkō ēka ngecwu both rok, na bino gīnī winyo cīk ni kibēc cē kobo nī, “Adyer, rok na dit ni obedo gīnī jō na ryēk rwōk ēka niang gīnī.” 7 Rok mēnē na dit na tye k’obangagi na cwōk kōdgī, kite na Rwoth Obanga onu bedo na cwōk kod onu ì karē kibēc na onu ēlēgō bothe? 8 Rok mēnē nōkēnē na dit, na tye kī cīk n’atīr gīnī na calō man na tin an atye ka ketho ì nyimwu? 9 Ēntō gwōkērē unu na bēr, kūr ìmīī wiwu owil òkō kī kom gin na un ìnēnō kī wangwu, onyo kūr ìmīīgī orweny òkō kī ì cwinywu pī karē mē kwōwu kibēc. Pwony unu cīk ni both ēthīnōwu ēka both ēthīnōgī thon. 10 Po unu ì kom nīnō na un icung ì nyim Rwoth Obangawu ì Koreb, ì karē na ēn okobo nīna nī, “Gūr lwak ì nyima ēk owiny gīnī kōpna ēk opwony gīnī kite mē wōrōna pī karē na gīn pod tye na kwō ì wi lobo ēk opwony gīnī both ēthīnōgī.” 11 Un ibino na cwōk ēka icung unu ì tyēn kidi, nakun wi kidi lyēl kī mac naka ì polo, k’edou n’ocido na cōl ēka pīny na cōl cuc. 12 Cē Rwoth òtwak kodwu kī ì mac. Un iwinyo kōp ēntō ba ìnēnō unu kome; dwōn kēkēn ēnē owinyere. 13 Ēn okobo niwu cīkērē mērē, cīk apar, na ēn òcīkōwu mē gwōkō ēka òcōōgī ì kom kite ariō n’apada. 14 Ēka Rwoth òcīka ì karē nōn mē pwonyowu kī cīk kibēc na ēn òcīka kōdē, ēk ìgwōk unu ì lobo na un ìcidhō gamō mē bedo mewu. 15 Myero ìgwōkērē unu rwōk piēn ba ìnēnō unu cal gin mōrō ì karē na Rwoth òtwak kodwu ì Koreb kī ì mac na lyēl. 16 Kūr ìbal unu mē yūbō cal jwōk pīrwu kenwu, cal gin mōrō kēkēn

na un ìyūbō, kadī ēyūbō na cal k’ēcwō onyo dhakō, 17 onyo na cal kī lee mōrō na bedo ì wi lobo onyo wīnyū mōrō na ngwēcō malō ì wi yamō, 18 onyo gin mōrō na kwō na wotho ì wi ngōm onyo rēc mōrō na tye ì òd pii pīny. 19 Ēka ka itingo wangi malō ì polo cē ìnēnō ceng, dwe ēka cēr—kī jami kibēc na tye ì polo—kūr ìmīī gin mōrō òywa thamawu mē ryebere pīny ì nyimgī ēka mē wōrō jami na Rwoth Obangawu òmīō pī rok kibēc nōkēnē na tye ì thē polo. 20 Ēntō Rwoth òlarōwu ēka òkwanyōwu òkō kī ì lobo Ejip, n’onwongo cal kī keno theth, mē bedo jōgē na pīrgī tēk kite na un itye kōdē kobedini. 21 Akēmō òmakō Rwoth ì koma pīrwu, cē okwongere nī an ba abino ngölò kulo Jordan ēka dōnyō ì lobo na bēr na Rwoth Obangawu bino mīōwu mē bedo mewu. 22 An abino thōō ì lobo nī; an ba abino ngölò kulo Jordan; ēntō un ìcwōk ngölò kulo yo lōka ēka ibino unu gamō lobo na bēr mē bedo mewu. 23 Gwōkērē unu ēk kūr wiwu owil kī cīkērē ka Rwoth Obangawu na ēn òcīkērē kodwu. Kūr ìyūb unu cal jwōk mōrō pīrwu na cal kī gin mōrō na yam Rwoth Obangawu òcīkō nī kūr ìtīm unu. 24 Piēn Rwoth Obangawu cal kī mac na wangō pīny, ēn obedo Obanga na nyek. 25 ì karē mē anyim, ka dong ìnywōlō unu ēthīnō ēka ēkwaēwu cē ibedo unu ì lobo pī karē na lac, kūr ìbal unu kī yūbō cal jwōk mōrō kēkēn. Man obedo gin na rac ì wang Rwoth Obangawu ēka bino mīō akēmō makō ēn ì komwu. 26 An tin acwodo polo ēka lobo mē bedo caden ì komwu nī ibino unu thōō pīōpīō kī ì lobo na un itye ka ngölò kulo Jordan mē gamō. Un ba ibino bedo kunōn pī karē na lac ēntō ebino tyekowu òkō. 27 Rwoth bino kēthōwu òkō ì kin rok na papath. Jō na nōnōk kēkēn ēnē bino dong na kwō ì kin rok na Rwoth bino terowu iē. 28 Kī kunōn un ibino wōrō obanga na dhanō òyūbō ayūba kī cīngē kī ì kom yen ēka kite, na ba rōmō neno, ba winyo kōp, ba cemo ēka ba ngweo gin mōrō. 29 Ēntō ibino unu rangō Rwoth Obangawu kī kunōn, ibino unu nwongo ēn ka ìrangō unu kī cwinywu kibēc ēka kī tipowu kibēc. 30 Ka itye unu ì pēkō na jami nī kibēc òtīmērē ì komwu, cē kinge, ibino unu dwogo both Rwoth Obangawu ēka ibino bedo unu kī winy ì kome. 31 Piēn Rwoth Obangawu obedo Obanga na nyakīca; ēn ba bino wēkō onyo tyekowu onyo wie ba bino wil kī cīkērē mērē kī kwerewu, na ēn omoko bothgī kī kwong. 32 Kobedini peny unu pī karē n’opoth angeg, na bara ēnywōlōwu, cakērē ì karē n’Obanga ocweo dhanō ì wi lobo; cak penyō kī ì acaki lobo naka ì ajiki. Tye gin mōrō na dit rwōk na calō man n’òtīmērē, onyo gin mōrō na cal kōdē n’obino owinyere? 33 Tye rok mōrō na yam owinyo dwōn Obanga na twak kī ì mac kite

na un iwinyo kodê êka pod tye gîni na kwô? 34 Onyo obanga mörö tye n'ötēmō kwanyō rok mörö mē bedo mēgē kēnē, kī ī kin rok nōkēnē nakun tēmō cwinygī k'anyuth mē tango êka gin mē aura gîni, kī lwēny, kī tēkō êka kī twērō, kī thwōn lworo na dwong na rōm kī gin na Rwoth Obangawu ōtīmō niwu ī lobo Ejip nakun un itye ka nēnō kī wangwu? 35 Enyutho jami ni bothwu êk inge unu nī Rwoth ēnē Obanga; ba dōk tye Obanga mörö nōkēnē. 36 Ēn ōmīō iwinyo unu dwōnē kī ī polo êk opwonywu. Êka onyutho niwu mac mērē na thwōnē ī wi lobo cē iwinyo unu kōp mērē kī ī mac. 37 Piēn ēn ōmarō kwerewu êka ōyērō êkwaēgī na gīn ōnywōlō, ēn ōkwanyōgī ōkō kī lobo Ejip kī tēkō mērē na dit nakun ēn kīkome tye kodwu. 38 Ēn ōryēmō rok na dōngō êka na tēk lōōwu ōkō kī ī nyimwu, êk ekelwu ī lobogī mē mīō lobogī bedo mewu kite na tye kodē tin. 39 Tin dong myero inge unu êka iketh unu ī cwinywu nī Rwoth ēnē Obanga na tye ī wi polo êka pīny ī wi lobo. Ba dōk tye obanga mörö nōkēnē. 40 Pī manōn, myero īgwōk unu cīk mērē kībēc na an atye ka cīkōwu kodē tin, êk nyimwu êka êkwaēwu obed na leng, êk īkwō unu pī karē na lac ī lobo na Rwoth Obangawu bino mīōwu pī karē kībēc. 41 ī karē nōn Muca opoko peci adek yo kukidē kulo Jordan 42 êk ka ngat mörö oneko dhanō ōring yo kunōn, ka ba ōthēna athēna mē neko awodhe akaka, na kōp mörö ope ī kin-gī cōn. Ēn twērō rīngō ī pacō mörö acēl êka gwōkō kwō mērē. 43 Peci nōn gīn enene: Bejer na tye ī thim n'otingere malō n'ōpēdhērē, pī jō ka Reuben; Ramot na tye ī Gilead pī jō ka Gad, êka Golan na tye ī Bacan pī jō ka Manace. 44 Man ēnē cīk na Muca ōmīō both jō Icarael. 45 Man ēnē cīk kībēc na Muca ōmīō bothgī ī karē na gīn ōya kī ī lobo Ejip. 46 Gīn onwongo tye ī ora na cwōk kī Bet Peor na tye kukidē mē kulo Jordan, na tye ī lobo ka Cikon rwoth ka jō Amor, n'onwongo lōō Kecbon na Muca êka jō Icarael obino ōlōō ī karē na gīn dong ōya ōkō kī ī lobo Ejip. 47 Gīn ōgamō lobo mērē êka lobo ka Og rwoth mē Bacan, rwodhi arīō ka jō Amor na bedo gīnī ī lōka kulo Jordan yo kukidē. 48 Lobo nī ōcakērē kī ī pacō Aroer na tye ī lak kulo mē Arnon cidhō kodē naka ī kidi Cirion (manōn, Kermon), 49 kanya acēl k'Araba kībēc na tye kukidē mē Jordan, na dōk kodē yo nam mē Araba na tye ī thē kidi mē Piciga.

5 Muca ocwodo jō Icarael kībēc cē okobo bothgī nī: Un jō Icarael, winy unu cīk kībēc na an acwōk kobo niwu tin. Pwony unu êka īgwōkērē unu mē lūbōgī. 2 Rwoth Obanga onu ōcīkērē kod onu ī Koreb. 3 Ēn ba oketho cīkērē nī kī kwere onu ēntō oketho cīkērē kod onu kībēc, na pod etye na kwō tin. 4

Rwoth ōtwak kodwu wang kī wang kī ī mac ī wi kidi. 5 ī karē nōn, an acung ī kin Rwoth êka un mē kobo niwu kōp ka Rwoth, piēn un onwongo ilworo mac êka ba īcidhō unu malō ī wi kidi. Êka ēn okobo nī: 6 "An ēnē Rwoth Obangawu n'okelowu kī ī lobo Ejip, lobo mē opii. 7 "Kūr ibed unu k'obanga nōkēnē na path kōda. 8 "Kūr iyūb cal jwōk mörö na megī, onyo cal gin mörö na tye malō ī wi polo, onyo na tye pīny ī wi lobo onyo na tye ī thē pii. 9 Kūr iryebiri pīny ī nyimgī mē wōrōgī. Piēn an, Rwoth Obangani, abedo Obanga na nyek, êka abino pwodo êkwaē ka jō na daga pī bal ka kweregī naka thuno kodē ī kom êkwaē mē adek kī mē angwēn. 10 Ēntō an abino nyutho mar na ba lōkērē both jō elip kī elip na mara êka gwōkō cīkna gīnī. 11 "Kūr icwod nyīng Rwoth Obangani atata, piēn Rwoth bino mīō kōp lōō ngat na cwodo nyīngē atata. 12 "Gwōk nīnō mē Cabīt êk obed na leng, kite na Rwoth Obangani ociki kodē. 13 Tii tic pī nīnō abicēl nakun ityeo ticni kībēc, 14 ēntō nīnō mē abirō ēnē Cabīt ka Rwoth Obangani. Nīnō nōn kūr igud tic mörö, kadī in kikomi, onyo wodi onyo nyari, onyo aticni n'ēcwō onyo na dhakō, onyo thwoni pur, onyo kanani onyo leenini mörö kēkēn, onyo arok mörö na bedo ī peciwu, êk aticni n'ēcwō onyo na dhakō myero oywe thon calō in. 15 Po unu nī un onwongo ibedo opii ī Ejip êka Rwoth Obangawu ēnē ōkwanyōwu ōkō kī kunōn kī thwōn tēkō. Manōn ēnē ōmīō Rwoth Obangawu ōcīkō nī īgwōk unu nīnō mē Cabīt. 16 "Wōr apapni êka ayani, kite na Rwoth Obangani ociki kodē, êk ibed ī wi lobo pī karē na lac êka nyimi obed na leng ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu. 17 "Kūr ineki. 18 "Kūr īdōny ī elomi. 19 "Kūr īkwāl. 20 "Kūr ikob kōp mē twodo ī kom ngat mörö. 21 "Kūr īnīr dhakō ka ngat nōkēnē. Kūr īnīr ōt ka ngat mörö, onyo ngōm, onyo etic mērē na cwō onyo na mon, thwōn mē pur onyo kana mērē, onyo gin mörö kēkēn n'obedo mē ka ngat nōkēnē." 22 Man ēnē cīk na Rwoth ōtwakō kī dwōn na longo ī athukowu kībēc kī ī mac na lyēl ī wi kidi, kī ī edou êka pīny na cōl cuc cē ēn ba ōmēdō kōp mörö nōkēnē. Ēn ōcōō cīk nī gīnī ī kom kite n'apada arīō êka ōmīōgī botha. 23 ī karē na un iwinyo dwōn n'odonyo kī ī pīny na cōl, nakun wi kidi tye ka lyēl kī mac, ētēla kībēc mē kakawu êka edongwu obino gīnī botha. 24 Êka un ikobo nī, "Rwoth Obanga onu onyutho nī onu dheo êka dit mērē cē onu ewinyo dwōnē kī ī mac. Tin onu ēnēnō nī dhanō twērō bedo na kwō kadī bed nī Obanga twak kodē. 25 Ēntō kobedini, pīngō onu myero ēthōō? Mac na thwōnē nōn bino camō onu ōkō êka onu ebino thōō ka ēmēdērē mē winyo dwōn Rwoth Obanga onu. 26 Ngat mörö tye na tye kī kom na naka yam owinyo dwōn Obanga na kwō

nakun twak kī ī mac, kite na onu ewinyo ködë, ëka pod tye na kwô? 27 In ïcidh na cwök ëk iwiny köp kibëc na Rwoth Obangawa kobo. Cë ikob niwa gin mörö këkën na Rwoth Obangawa bino kobo nini. Wan ebino winyo ëka ëlübö.” 28 Rwoth owinyo köp na un ikobo botha cë okobo nina nī, “An awinyo köp kibëc na lwak okobo bothi, köp kibëc na gin okobo tye kakarë. 29 Ka onwongo gin mëdërë më bedo kī cwiny n’obedo nī kōmanōn ī karë kibëc, më lworona ëka më gwökö cīkna kibëc, ëk jami kibëc owoth na bër ködgī ëka ëkwaëgī na twal. 30 “Cīdh ikob nigī nī ödök ginī ī këmagī. 31 Ëntō in idong botha kany ëk an akob nini cīkna kibëc, na in myero ipwonygī ködë, ëk öcīdh ölüb ginī ī lobo na an atye ka miögī më bedo mëgī.” 32 Pī manōn, gwökërë unu ëk itīm unu kite na Rwoth Obangawu öcīkōwu ködë; kür ïngël unu yo cīngwu kucem onyo kucam. 33 Lüb unu yoo kibëc na Rwoth Obangawu öcīkōwu, ëk ibed unu na kwô, nyimwu obed na leng ëka ibed unu pī karë na lac ī lobo na un ibino gamö më bedo mewu.

6 Man ënë cīk kibëc na Rwoth Obangawu öcīka nī ëk apwonywu më lübö ī lobo na un ïcidhō ngölö kulo Jordan më gamö bedo mewu, 2 ëk un, ëthīnōwu ëka ëkwaëgī na bino lübögī obed ginī kī wörö ī kom Rwoth Obangawu pī karë më kwōwu na un ïgwökö cīk mërë kibëc na an amīōwu. Man bino miōwu bedo na kwô pī karë na lac. 3 Pī manōn, winy unu jö lcarael, gwökërë unu më lübögī ëk nyimwu obed na leng ëka thon ïnya unu na pol rwök ī lobo na mio na cak kī möö kic möl kī ïë, kite na calö Rwoth, Obanga ka kwerewu, öcīkō ködë. 4 Winy unu jö lcarael, Rwoth Obangawa, ën kënë ënë Rwoth. 5 Mar Rwoth Obangani kī cwinyi kibëc, kī tiponi kibëc ëka kī tēkōni kibëc. 6 Cīk ni ginī na an tin acīkōwu ködë myero obed ī cwinywu. 7 Pwony unu ëthīnōwu kī cīk nōn ginī. Twak unu pīrgī ka ibedo unu pacö ëka ka iwotho unu ī yoo, ka ibuto unu pīny ëka ka ïyaa unu malö. 8 Twegī na calö anyuth ginī më po wiwu ī ngut cīngwu ëka ī ter nyimwu. 9 Cöögī ī kom yen dholokek më udiwu ëka ī kom dhö wangkacwu. 10 Rwoth Obangawu bino kelowu ī lobo na ën öcīkërë kī kwong both kwarōwu Abraam, lcaika ëka Jakob. Lobo nōn tye kī peci na lac na bër rwök, na pathi un ënë ïgërö, 11 udi n’opong kī jami kibëc na bëcö na un ba iketho gin mörö ïë, kulo na un ba igolo, pwothi ölökök ëka yen jeituni na un ba ipīdhö cë ka ïcamö unu ëka iyeng unu, 12 gwökërë unu ëk kür wiwu owil ökö ī kom Rwoth n’okelowu kī ī Ejip, lobo më opii. 13 Wör Rwoth Obangawu, tii unu nīnë këkën ëka ikwong unu kwong na mewu kī nyingë. 14 Kür

iwör unu obanga nökënë, obanga ka rok na tye ī ngetwu, 15 piën Rwoth Obangawu, na tye ī kinwu, obedo Obanga na nyek ëka akëmö mërë bino podho ī komwu cë bino tyekowu ökö kī ī wi lobo. 16 Kür itēm unu Rwoth Obangawu kite na un itīmö ködë kī ī Maca. 17 Myero ïgwök unu cīk ka Rwoth Obangawu kibëc na ën öcīkōwu. 18 Tīm unu gin na tye atir ëka na bër ī nyim Rwoth ëk nyimwu obed na leng ëka ïcidh ïgam unu lobo na bër na Rwoth yam öcīkërë kī kwong both kwerewu, 19 ëka Rwoth bino ryëmö langwu ökö kī ī nyimwu kite na ën okobo. 20 ï karë më anyim, ka ëthīnōwu openyowu nī, “Pīngö Rwoth Obangawa öcīkōwa më lübö cīk ni kibëc?” 21 Un ibino kobo both ëthīnōwu nī, “Wan onwongo ebedo opii ka Parao ī lobo më Ejip, ëntö Rwoth ökwanyōwa ökö kī kunōn kī tēkö më cīngë. 22 Rwoth obino otio anyuth më tango ëka gin më aura ginī—na döngö ëka na reco rwök—ī kom jö Ejip, ī kom Parao ëka ī kom jö më ödë kibëc na wan ënënö kī wangwa. 23 Ëntö ën obino ökwanyōwa ökö kī kunōn më kelowa kany, ëk ëmīiwa lobo na ën okwongere nī ebino miö both kwerewa. 24 Rwoth öcīkōwa më lübö cīk ni kibëc ëka më wörö Rwoth Obanga onu, ëk ebed na bër ī karë kibëc ëka ebed na kwô, kite na tye ködë tin. 25 Ka onu ëgwökërë më wörö cīk ni kibëc ī nyim Rwoth Obangawa, kite na ën öcīkō onu ködë, cë ebino bedo jö na kitegī atir.”

7 Ka Rwoth Obangawu bino kelowu ī lobo na un itye ka dönyö ïë më gamö bedo mewu, nakun ryëmö rok na pol ökö kī ī nyimwu—jö Kit, jö Girgac, jö Amor, jö Kanaan, jö Periji, jö Kibi ëka jö Jebuc—rok abirö na pol ëka tēk ginī na lööwu ökö 2 ëka ka Rwoth Obangawu ömīögī ī cīngwu cë ilöö unugi, myero ityek unugi ökö. Kür imok unu cīkërë ködgī, ëka kür thon inyuth kīca mörö bothgī. 3 Kür ïnyömërë unu ködgī. Kür imiī anyirawu both awopegī më anyōma onyo kür ïnyöm unu anyiragī n’awopewu, 4 piën gin bino miö ëthīnōwu lökërë ökö kī botha cë cakö ginī wörö obanga nökënë, ëka akëmö ka Rwoth bino bino ī komwu cë tyekowu ökö piöpīö. 5 Man ënë gin na myero un itīm ī komgī: Tütürö unu keno tyërgī ökö pīny, rëdh unu kite na gin ocibo më awöra ökö pīny, tong unu yen n’ëpidhō kanya gin wörö obangagī na dhakö ïë n’ecwodo nī Acera ëka ïwang unu cal jwogigī ökö kī mac. 6 Piën un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Rwoth Obangawu otyeko yëröwu kī kin lwak kibëc na tye ī wi lobo më bedo jögë na pīrgī tēk. 7 Rwoth ba oketho mar mërë ī komwu ëka öyëröwu, pathi nī un onwongo ipol unu na löö rok nökënë, piën un ënë onwongo itye unu na nōnök na löö kī kin rok

kibéc. 8 Ēntō piēn Rwoth onwongo ômarôwu êka ôgwôkô kwong mērē na ēn okwongo both kwerewu, ēnē ômiô ēn ôkwanyôwu ôkô kī tēkô mē cingē êka ôkôkôwu kī ī lobo mē opii, kī ī tēkô ka Parao rwoth mē Ejip. 9 Myero dong inge unu nī Rwoth Obangawu ēnē Obanga; ēn obedo Obanga na genere, na gwôkô cīkērē mērē mē mar both wang rok elip kī elip na marô ēn êka gwôkô gīnī cīk mērē. 10 Ēntō jô na dag Rwoth, ēn bino cūlô kwor ī komgī kī tyekogī; ēn ba bino galērē mē cūlô kwor ī kom jô na dag ēn. 11 Pī manôn, myero igwôkērē unu mē lūbô cīk kibéc na an amiôwu tin. 12 Ka iwinyo unu cīk nī gīnī êka īlūbô unu na bēr, cē Rwoth Obangawu bino mēdērē mē gwôkô cīkērē mē mar mērē kodwu kite na ēn okwongo kôdē both kwerewu. 13 Ēn bino marôwu, miôwu gum êka mēdô welwu. Ēn bino miô gum both êthīnô na un ibino nywôlô, gin na bino cēk ī pwothiwu—kalwu, kôngô ôlôk na nyen êka mōô jeituni—êthīn dhok na mewu êka êthīn rom kī dyegiwu ī lobo na ēn yam okwongere both kwerewu nī ebino miôwu. 14 Ebino miôwu gum na lōô rok nôkēnē; ngat mōrô ope kī ī kin cwô onyo mon na mewu na bino bedo abonge athīn, onyo leeniwu mōrô ope na bino bedo abonge athīn mērē. 15 Rwoth bino gwôkôwu kī ī kom two kibéc. Ēn ba bino miô two na reco na un ingeo kī ī lobo Ejip makôwu, ėntô ēn bino miô makô jô kibéc na dagwu. 16 Myero ityek unu rok kibéc na Rwoth Obangawu bino miô ī cingwu. Kūr kīca ômakwu ī komgī êka kūr īwôr unu obangagī gīnī, piēn manôn bino bedo calô pawaka mē makôwu. 17 Ka un īthamô kenwu nī, “Rok nī tēk lōôwa ôkô. Wan ebino ryēmôgī nīngô?” 18 Ēntô kūr ibed unu kī lworo ī komgī; po unu ī gin na Rwoth Obangawu ôtimô ī kom Parao êka jô mē Ejip kibéc. 19 Un īnēnô kī wangwu atēmātemā na dōngô, anyuth mē tango êka gin mē aura gīnī, cing na tēk êka kī twērô mērē na Rwoth Obangawu okelowu kôdē. Rwoth Obangawu bino tīmô nī kōmanôn ī kom rok kibéc na un kobedini ilworo. 20 Rwoth Obangawu bino oro lworo ī kin-gī naka thon jô n’ôkwô n’opono gīnī kī bothwu ebino tyekogī ôkô. 21 Kūr ibed unu kī lworo ī komgī, piēn Rwoth Obangawu na tye ī kinwu, ēn obedo Obanga na dit êka ngat na myero elwor. 22 Rwoth Obangawu bino ryēmô rok nōn gīnī ôkô kī ī nyimwu momoth. Ba ebino yeo niwu mē tyekogī ôkô wang acēl, piēn wel leeni na ger rōmô mēdērē êka twērô yelowu. 23 Ēntô Rwoth Obangawu bino miôgī ī cingwu, ēn bino miôgī rubere rwôk naka ibino unu tyekogī ôkô. 24 Ēn bino miô rwodhigī ī cingwu, êka ibino unu rwenyo nying-gī ôkô kī ī wi lobo. Ngat mōrô ope na bino cung ī nyimwu; ibino unu tyekogī ôkô. 25 Myero īwang unu cal obangagī gīnī kī mac. Kūr īnīr

unu ryal onyo gol na tye ī komgī, êka kūr ikwany mē bedo mewu onyo bino dōkô pawaka mē makôwu, piēn obedo gin mē kwer both Rwoth Obangawu. 26 Kūr ikel unu gin mōrô mē kwer ī udiwu na miô etyekowu ôkô calô gin. Myero ikwēr êka idag unu gin nōn, piēn obedo gin na myero etyek ôkô.

8 Gwôkērē unu mē lūbô cīk kibéc na an atye ka miôwu tin, êk ibed unu na kwô êka īnya unu na pol, īcidh īdōny unu ī lobo na Rwoth ôcīkērē kī kwong both kwerewu. 2 Myero ipo unu kite na Rwoth Obangawu ôtēlôwu kôdē kī ī thim pī mwaka pyer angwēn, mē miôwu bedo na mwol êka mē tēmôwu êk enge gin n’onwongo tye ī cwinywu, ka onyo ibino unu gwôkô cīk mērē onyo pe. 3 Ēn ômiô idôkô unu na mwol, ômiô kec onekowu, cē ôpīdhôwu kī mana, na un onyo kwerewu onwongo ba ongeo, mē pwonyowu nī dhanô ba kwô kī cem kēkēn ėntô kwô kī kôp kibéc na donyo kī ī dhô Rwoth. 4 Bōngwu ba obino otiī kī ī komwu êka tyēnwu ba obino okwot ī mwaka pyer angwēn nī kibéc. 5 Myero dong inge unu kī ī cwinywu nī kite na calô dhanô pwonyo athīn mērē, Rwoth Obangawu thon pwonyowu. 6 Myero igwôk unu cīk ka Rwoth Obangawu, nakun iwotho unu ī yoo mērē êka ilworo unu ēn. 7 Piēn Rwoth Obangawu tye ka kelowu ī lobo na bēr—n’opong kī ora, kulo mē pii êka wang pii na mōl ī ora êka wi kite; 8 lobo na tye kī ngano êka cayiri, ôlôk êka yen ôlam, okwer pomegranat, lobo na mōô jeituni êka mōô kic mōl kī iē; 9 lobo na cem ba nônkô iē êka gin mōrô ope na bino rem kī bothi; lobo na kite mērē obedo nywenyo êka itwērô kūnyô mola kī ī kite. 10 Ka icemo êka iyeng unu, pak unu Rwoth Obangawu pī lobo na bēr na ēn ômiôwu. 11 Gwôkērē unu êk kūr wiwu owil ôkô ī kom Rwoth Obangawu, na nwongo ba igwôkô unu cīk mērē kibéc na an atye ka miôwu tin. 12 Ka icemo êka iyeng unu, ka igērô unu udi na bēcô mē bedo iē, 13 ka dhok, rom kī dyegiwu ônya ôdôkô na pol, ka ryalwu êka gol ômēdērē êka kī jami kibéc na un itye kôdgi ônya, 14 cē cwinywu cakô wakērē êka wiwu bino wil ôkô ī kom Rwoth Obangawu n’ôkwanyôwu kī ī lobo Ejip, lobo mē opii. 15 Ēn ôtēlôwu kī ī thim na lac êka na lik, lobo mē ôriô na pii ope iē, na thwone êka ith tye gīnī iē. Ēn ômiôwu pii n’ôya kī ī lēla. 16 Ēn ôpīdhôwu kī mana kī ī thim, gin mōrô na kwerewu ba ongeo anaka yam, mē miôwu bedo na mwol êka mē tēmôwu êk ī ajiki nyimwu obed na leng. 17 Gwôkērē unu êk kūr ikob kenwu nī, “Tēkôna êka twērô mē cinga ēnē ômiā anwongo lōnyô nī.” 18 Ēntô po unu ī kom Rwoth Obangawu, piēn ēn ēnē miô tēkô mē nwongo lōnyô, êk omok cīkērē mērē na ēn okwongo

both kwereu, kite na tye ködë tin. 19 Ka wiwu bino wil ökö i kom Rwoth Obangawu, cê ilübö unu obanga nököñë, iwörö ëka iryebere unu piny i nyimgi, an akobo bothwu tin ni ebino tyekowu ökö. 20 Ebino tyekowu ökö calö rok nököñë na Rwoth otyekogi ökö ki i nyimwu, cê ebino tyekowu ökö pi kwërö winyo dwön Rwoth Obangawu.

9 Winy unu, jö Icarael. Un kobedini icwök unu ngölö kulo Jordan yo löka, ëk icidh unu më ryëmö rok na tye kunön, jö na tæk na lööwu ökö, na tye ki peci na lac ki cël na thuno naka i polo. 2 Jö nön tæk ëka boco gini, jö Anak! Un ingeo köp i komgi, ëka iwinyo unu ka ekobo ni: “Nga na twërö cung i nyim jö Anak më lwëny ködgi?” 3 Ëntö myero inge unu tin ni Rwoth Obangawu ëñë ngat na tye ka woth i nyimwu na calö mac na wangö piny. Ëñ kikome ëñë bino tyekogi, ëñ bino löönögi ökö ki i nyimwu. Un ibino ryëmögi ëka ibino nekogï piöpïö, kite na Rwoth öcikerë ködë bothwu. 4 Kinge na Rwoth Obangawu öryëmögi ökö ki i nyimwu, kür ikob unu köp ki i cwinywu ni, “Rwoth okela kany më gamö lobo ni piën an kitenä atir.” Manön obedo pi tim na reco më rok ni ëñë ömiö Rwoth bino ryëmögi ökö ki i nyimwu. 5 Pathi pi kite atirwu onyo pi leng cwinywu ni un icidhö më gamö lobogi; ëntö pi tim na reco më rok ni gini, Rwoth Obangawu bino ryëmögi ökö ki i nyimwu, ëk ocob gin na ëñ okwongo both kwaröwu Abraam, Icaaka ëka Jakob. 6 Myero iniang unu ni pathi pi kite atirwu ëñë ömiö Rwoth Obangawu tye ka miöwu lobo ni na bër ëk igam unu obed mewu, piën un jö na ngutwu nwang. 7 Po unu i köp ni ëka kür imi wiwu owil kite na un imiö akëmö ömakö Rwoth Obangawu ki i thim. Cakërë i ninö na un iya ki Ejip naka ithuno unu i kabedo ni, un ibedo jëm i kom Rwoth. 8 I kidi më Koreb, un imiö Rwoth obedo k'akëmö, cê ömiö akëmö ömakö ëñ rwök i komwu më tyekowu. 9 I karë na an aïdhö malö i wi kidi më gamö kite n'apada, kite n'apada më cikërë na Rwoth oketho kodwu, an abino abedo i wi kidi pi ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, nakun ba acemo ëka ba amodho pii. 10 Rwoth ömia kite ariö n'apada n'Obanga onwongo öcöo ki cingë. Cik kibëc onwongo tye i komgi na Rwoth ötitö bothwu ki i mac na lyël i wi kidi i ninö më athuko. 11 Kinge ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, Rwoth ömia kite ariö n'apada, kite n'apada më cikërë. 12 Cê Rwoth okobo nina ni, “Yaa malö ki kany icidh yo piny piöpïö, piën jogi na in ikelögi ki i Ejip ötimö gini bal. Gin ölökerë gini ökö piöpïö ki i kom gin na an acikögi ëka öyübö gini cal jwök n'obedo nywenyo.” 13 Rwoth okobo nina ni, “An anëñ jö ni ëka obedo

gini jö na ngutgi nwang rwök! 14 Wëka an këna, ëk atyekgi ëka ajwa nying-gi ökö ki i thë polo. An abino miöni idökö rok na tæk ëka inya unu na pol na löögi.” 15 Cê an alökara, aidho yo piny ki i wi kidi, nakun kidi tye ka lyël ki mac. Ëka kite ariö n'apada më cikërë onwongo tye i cinga gini. 16 I karë na an anëñ, anëñ ni ibalö unu i kom Rwoth Obangawu; un iyübö cal jwök na cal ki wod thwön pirwu. Un ilökërë ökö piöpïö ki i yoo na Rwoth onwongo öcököwu. 17 Cê an amakö kite ariö n'apada ëka abologi ökö piny ki i cinga gini, angënyö ökö na thithinö i nyimwu. 18 Kinge doki abuto piny arëba cwiny i nyim Rwoth pi ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor; an ba acemo ëka ba amodho pii piën pi bal kibëc na un itimö, nakun itimö unu gin na rac i wang Rwoth n'ömiö akëmö ömakö ëñ. 19 An abedo ki lworo i kom akëmö ka Rwoth na tæk, piën akëmö onwongo ömakö ëñ rwök i komwu më tyekowu ökö. Ëntö Rwoth doki obino owinya. 20 Akëmö ömakö Rwoth rwök i kom Aron më neko ëñ, ëntö i caa nön an alëgö pirë thon. 21 An thon akwanyö gin më balwu nön, wod thwön na un iyübö, cê awangö ökö ki mac. Cê anginginyö ëka amiö ödökö buru na pwöth calö apua, cê aönyö apua mërë i kulo na möl piny ki i wi kidi. 22 Un thon imiö akëmö ömakö Rwoth ki i Tabera, i Maca ëka i Kibrot Ataaba. 23 Ëka i karë na Rwoth oorowu ki i Kadec Barnea ëñ okobo ni, “Cidh unu malö ëka igam unu lobo na an amiöwu,” ëntö un ibino ijëm unu i kom Rwoth Obangawu. Un ba ibedo ki gen i kome ëka ba iwinyo unu ëñ. 24 Un ibedo jëm i kom Rwoth anaka i ninö na an angeowu ködë. 25 An abuto arëba cwiny i nyim Rwoth pi ninö pyer angwën nön kiceng ëka kiwor piën Rwoth onwongo okobo ni ebino tyekowu ökö. 26 Cê an alëgö both Rwoth ëka akobo ni, “Rwoth Obanga, kür ityek jogi, jö na megï na pirgi tæk na in ikökögi ki tæköni ëka ikwanyögi ki i Ejip ki tækö më cingi. 27 Po i kom aticni Abraam, Icaaka, ëka Jakob. Kür ibed ka thamö pi ngut na nwang, timgi na reco ëka balgi. 28 Pi manön lobo na in ikwanyöwa ki ië bino kobo ni, ‘Rwoth onwongo ba römö terogi i lobo na ëñ öcikerë ködë bothgi, ëka piën ëñ onwongo dag-gi, ëñ ökwanyögi ëk enekgi ökö i thim.’ 29 Ëntö gin obedo jogi na pirgi tæk na in ikwanyögi ki tæköni ëka ki twëroni.”

10 I karë nön Rwoth okobo nina ni, “Yüb kite ariö n'apada calö më acël ca ëka ibin yo botha i wi kidi malö. Yüb thon canduk më bao. 2 An abino cöönö i kom kite n'apada köp n'onwongo tye i kom kite n'apada më acël ca, na in ibino ingënyögi ökö. Cê in myero ikethgi i canduk.” 3 Cê an ayübö canduk

kĩ i kom yath alwĩi ěka an ayũbũ kite ariũ n'apada calũ mē acēl ca giniĩ. Ěka an acidhũ malũ i wi kidi ki kite ariũ n'apada i cinga giniĩ. 4 Rwoth ōcũũ i kom kite n'apada ni ngũ na ěn onwongo ōcũũ cũn, cik apar na ěn onwongo ōtĩtũ bothwu ki i mac, i nĩnũ na un ićũkũrē i tyēn kidi. Rwoth ōmĩũgĩ botha. 5 Cē an adwogo pĩny ki i wi kidi ěka aketho kite n'apada i canduk n'onwongo an ayũbũ kite na Rwoth ōćika kũdē ěka pod tye giniĩ kunũn. 6 (I karē nũn jũ Icarael ōya giniĩ ki i Beerot Bene Jakan cē ōćidhũ giniĩ i Mocera. Ki kunũn Aron ōthũũ ěka eiko, cē wode Eleajar oleo ka tyēnē na calũ alamdhũk. 7 Gin ōya ki kunũn, cē ōćidhũ giniĩ yo Gudugoda ěka yo Jotbata, lobo na pii dwong iē. 8 I karē nũn Rwoth opoko kaka ka jũ Lebi path mē tingo canduk mē cikũrē ka Rwoth, mē cung i nyim Rwoth mē tio tic ěka mē lamũ gum ki nyĩngē, kite na gin pod tĩmũ kũdē tin. 9 Manũn ěnē ōmĩũ jũ Lebi ba tye giniĩ ki dul lobo mũrũ n'obedo mēgĩ i kin utmegogĩ; Rwoth ěnē obedo gin n'epoko nĩgĩ kite na Rwoth Obangawu okobo bothgĩ kũdē.) 10 An abedo i wi kidi pi nĩnũ pyer angwēn kiceng ěka kiwor, kite na an abedo kũdē i mē acēl ca. Rwoth obino owinyo lēgana i karē nũn thon cē Rwoth oyeo ni ba ebino tyekowu. 11 Rwoth okobo nĩna ni, “Yaa malũ, iťel wi jĩi ěk ōdũny ěka ōgam giniĩ lobo na an akwongara mē miũ both kweregĩ.” 12 Kobedini dong, un jũ Icarael, ngũ na Rwoth Obangawu mĩtũ ki bothwu? Gin na Rwoth Obangawu mĩtũ ki bothwu ěnē ni lwor unu Rwoth Obangawu, iľũb unu yodhi mērē kibēc, i mar unu ěn, ěka itii unu both Rwoth Obangawu ki cwinywũ kibēc ěka ki tipowũ kibēc. 13 Gwũk unu cik ka Rwoth kibēc na an atye ka miũwu tin pi bēr bedowu. 14 Nēn, kadĩ jami kibēc na tye iē malũ i wi polo rwũk, lobo ěka jami kibēc na tye iē obedo mē ka Rwoth Obangawu. 15 Ěntũ Rwoth oketho cwinye i kom kwerewu ěka ōmarũgĩ cē obino ōyērwũ, ěkwaēgĩ, ki i kin rok kibēc, kite na tye kũdē tin. 16 Pi manũn, bed unu ki winy both Rwoth ěka i wēk unu bedo jũ na ngutgĩ nwang. 17 Piēn Rwoth Obangawu ěnē obedo Obanga na lũũ obanga nũkēnē giniĩ ěka Rwoth ka rwodhi nũkēnē. Ěn obedo Obanga na dit, na tye ki tēkũ ěka Obanga na myero elwor. Ěn ba lengere i ngũlũ kũp ěka ba wiľrē ki ľim. 18 Ěn ngũlũ kũp n'atĩr i kom athĩn kic ěka i kom dha thũũ. Nyutho mar mērē both Erok ěka miũgĩ cem ki gin mē aruka. 19 Un myero i mar Erok, piēn un thon onwongo ibedo unu Erok i lobo Ejip. 20 Wũr Rwoth Obangawu, tii unu nĩnē kēkēn ěka ikwong unu kwong na mewu ki nyĩngē. 21 Ěn obedo Obanga na myero i pak unu; ěn obedo Obangawu, n'ōtĩmũ niwu jami na dũngũ ěka tango mē aura na un i nēnũ ki wangwu. 22

Kwerewu n'obino ōćidhũ giniĩ i Ejip onwongo tye pyer abĩrũ kibēc, ěka Rwoth Obangawu ōmiũwu i dũkũ na pol na calũ cēn na tye i polo.

11 Myero i mar unu Rwoth Obangawu ěka i tĩm unu gin na ěn mĩtũ; gwũk unu cik mērē kibēc, ěka gin na ěn ōćikũ i karē kibēc. 2 Po unu tin i kom pwony na Rwoth Obangawu opwonyowu kũdē, an ba atye ka twak k'ēthĩnũwu ěntũ kodwu piēn un ingeo ěka i nēnũ unu dit mērē, cĩngē na tēk ěka twērũ mērē. 3 Gin ba ōnēnũ tango ěka gin mē aura na ěn ōtĩmũ i Ejip both Parao rwoth mē Ejip ěka i lobo mērē kibēc; 4 gin na ěn ōtĩmũ i kom acikari mē Ejip, i kom angole ěka gadigadigĩ, i karē na ěn ōmĩũ pii mē Nam na Kwar ōmwũnyũgĩ ōkũ nakun onwongo gin tye ka ryēmũ kũrwu, ěka ki kite na Rwoth otyekogĩ kũdē. 5 Gin ba ōnēnũ gin na ěn ōtĩmũ niwu i thim na un bara ithuno i kabedo ni, 6 onyo gin na ěn ōtĩmũ i kom Datan ěka Abiram, ēthĩnũ k'Eliaab wod ka Reuben, i karē na Rwoth ōmĩũ ngũm ōyabērē ki kanya jũ Icarael onwongo bedo iē, cē ōmwũnyũgĩ ōkũ ki jũ kibēc mē dholokegĩ, kēmagĩ ěka gin na kwũ kibēc n'onwongo obedo mēgĩ. 7 Ěntũ un ěnē i nēnũ ki wangwu jami na dũngũ ni kibēc na Rwoth otio. 8 Pi manũn, myero i gwũk unu cik kibēc na an atye ka miũwu tin, ěk ibed unu ki tēkũ mē cĩdhũ dũnyũ iē ěka gamũ lobo na un itye ka ngũlũ kulo Jordan mē bedo mewu, 9 ěk ibed unu pi karē na lac i lobo na Rwoth okwongo mē miũ both kwerewu ěka both ěkwaēgĩ, lobo na mio na cak ki mũũ kic mũl ki iē. 10 Lobo na un itye ka dũnyũ iē mē gamũ ba obedo calũ lobo Ejip, ki kanya un iya unu ki iē, kanya un i pi dũdhũ kodhiwu ěka i ōnyũ unu pii iē ki cĩngwu calũ pwodho ngwedo. 11 Ěntũ lobo na un itye ka cĩdhũ mē ngũlũ kulo Jordan mē gamũ ěk obed mewu, obedo lobo n'obedo kitekite ěka ora giniĩ, lobo na kũth dwong iē. 12 Obedo lobo na Rwoth Obangawu gwũkũ; wang Rwoth Obangawu tye iē i karē kibēc, cakũrē i acaki mwaka naka i ajiki mērē. 13 Cē ka un ibino ľũbũ unu cik kibēc na an atye ka miũwu tin—mē marũ Rwoth Obangawu ěka mē tic nĩnē ki cwinywũ kibēc ěka ki tipowũ kibēc— 14 cē ěn bino miũ kũth cwe i lobowu i karē mērē kikokome, kũth mē cwiw ěka kũth mē oro, ěk ićũk unu cemwu, kũngũ ōľũk na nyen ěka mũũ jaituni. 15 Ěn bino miũ lum pi dhok na mewu, ěka ibino unu cem cē iyeng unu. 16 Gwũkũrē unu ěk kũr i miĩĩ thamawu ōbwũlwũ mē ľũkũrē ōkũ mē wũrũ obanga nũkēnē giniĩ ěka ryebere pĩny i nyimgĩ. 17 Ka i tĩmũ unu ni kũmanũn, akēmũ bino makũ Rwoth i komwu, cē jũkũ kũth ōkũ ěka miũ kũth ba cwe. Lobo ba bino cēgũ cem ěka ebino tyekowu ōkũ ki i lobo na bēn na Rwoth

tye ka miöwu. 18 Keth unu köpna ni i cwinywu éka i thamawu; twe unugi na calö anyuth i ngut cingwu éka irukugi i terinyimwu. 19 Pwony unu éthinöwu ki cik nön, twak köp nön bothgi ka in itye pacö, ka in itye iwoth i yoo, ka ibuto piny éka ka in iya malö ki i kabuto. 20 Cöögí i kom yen dholokek më udiwu éka i kom dhö wangkacwu, 21 ék nönöwu éka më k'ékwaéwu obed na pol i lobo na Rwoth okwongere më miö both kwerewu, pi karé kibéc na polo pod bino bedo ködë malö i wi ngöm. 22 Ka igwökö unu cik ni kibéc na an atye ka miöwu ék ilüb unu—më marö Rwoth Obangani, ilüb unu yodhi méré kibéc éka më moko i kome— 23 cé Rwoth bino ryémö rok ni kibéc na tye i nyimwu éka un ibino ryémö rok na dito éka na ték na lööwu. 24 Kabeto kibéc na tyénwu bino nyönö bino bedo mewu. Wang lobowu bino cakéré ki i thim thuno ködë yo Lebanon éka cakéré ki i kulo më Euparate naka yo nam Mediteranian. 25 Ngat mörö ope na bino cung i nyimwu. Rwoth Obangawu bino miö jiri podho cwiny éka lworo pirwu i kom lobo kibéc na un ibino cidhö yo ië, kite na én öcikö ködë. 26 Nën, tin an atye ka ketho i nyimwu gum éka cen— 27 gum ka ilübö unu cik ka Rwoth Obangawu na an atye ka miöwu tin; 28 éntö cen bino maköwu ka un ikwérö lübö cik ka Rwoth Obangawu éka ilökéré unu ki i yoo na an aciköwu tin nakun iwörö unu obanga nökéne giní na un ba ingeo. 29 Ka Rwoth Obangawu dong okelowu i lobo na un ibino dönyö ië më gamö bedo mewu, myero ilam unu gum i wi kidi Gerijim éka cen i wi kidi Ebal. 30 Kite na un ingeo ködë ni kite ariö ni tye giní yo kuthö kulo Jordan, nakun cwök ki yen më More i lobo ka jö Kanaan nön na bedo giní i Araba n'opimere ki Gilgal. 31 Un icwök ngölö kulo Jordan më dönyö gamö lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu. Ka igamö unu éka ibedo unu kunön, 32 gwökéré unu më lübö cik kibéc na an atye ka pwonyowu tin.

12 Man éné cik kibéc na myero ilüb unu na bér i karé kibéc na un ibino bedo i lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, ömïöwu më gamö. 2 Un myero imuk kabeto kibéc, kanya Erok na un iryémö ki i lobogi wörö obangagi ië. Kabeto na tye malö i wi kite na boco éka i thë yen na potgi mar. 3 Un myero imumuko keno tyérgi, nginginyö unu kitegi na gin wörö éka iwang unu yen n'ëpidhö kanya éwörö obangagi na dhakö ië n'ecwodo ni Acera; tong unu cal jwogi obangagi éka imii unu nying-gi orweny ökö ki i kabeto nön giní. 4 Un myero kür iwör Rwoth Obangawu i kite na gin wörö k'obangagi ködë. 5 Éntö Rwoth Obangawu bino yérö kany mörö ki i kakawu

kibéc. Kanya ebino wörö nyíngë ië. Kabeto nön éné un myero icidh éka iwör unu Rwoth Obangawu ië. 6 Kunön éné un myero iter tyér awanga na mewu, tyérwu, acél më apar na mewu, mic na piré ték, gin na in ikwongo akwonga më miö, mic na cwinyi öpwöyö, éka kaö më dhokwu éka rom ki dyegiwu. 7 Kunön, un ibino cem i nyim Rwoth Obangawu, kanya acél ki jö më udiwu éka ibino bedo unu ki yom cwiny i kom jami kibéc na un iketho cingwu ië pién Rwoth Obangawu ömïöwu gum. 8 Un myero kür itim kite na onu étimö ködë tin kany, na ngat acélacél timö gin na én nënö ni bér ninë, 9 pién un bara ithuno i kabeto na myero iywe unu ië éka lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu. 10 Éntö un ibino ngölö kulo Jordan éka ibedo unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu. Én bino miöwu iyweo ki i kom langwu kibéc n'ögüröwu ék ibed unu abonge pékö mörö. 11 Cé un myero ibin unu i kabeto acél na Rwoth Obangawu öyérö më wörö nyíngë ië. Kunön éné un myero ikel jami kibéc na an aciköwu ië: tyér awanga na mewu, tyérwu, acél më apar na mewu, éka mic na piré ték na un ikwongo akwonga më miö both Rwoth. 12 Un ibino bedo ki yom cwiny i nyim Rwoth Obangawu, kanya acél k'awopeni, anyirani, etic na cwö, etic na mon éka jö Lebi na bedo giní i peciwu; po ni jö Lebi ba ebino poko nigí lobo mörö onyo gin mörö më bedo mëgi. 13 Gwökéré unu ék kür ityér tyér awanga na mewu i kabeto mörö kékén na un inénö; 14 éntö ibino unu tyérö tyér awanga i kabeto na Rwoth bino yérö ki i kakawu mörö acél. Kunön éné un ibino timö jami kibéc na an aciköwu. 15 Éntö un itwérö neko leeniwu më pacö më acamawu ki i peciwu mörö kékén kite na cwinywu mitö na lübéré ki gum na Rwoth Obangawu miöwu. Jö kibéc na cik ögengö onyo na cik ba ögengö twérö camö giní ringo nön, calö ringo egwethe onyo pura. 16 Éntö kür myero icam unu remo; öny unu ökö piny calö pii. 17 Kür myero icam ki i peciwu acél më apar më kalwu, onyo kóngö ölökwu na nyen, onyo möö jeituniwu, onyo éthinö kaö më rom, dyegi éka dhok, onyo gin mörö kékén na in ikwongo më miö, onyo mic na cwinywu öpwöyö, onyo mic na pürgi ték. 18 Éntö un ibino cem i nyim Rwoth Obangawu i kabeto na én bino yérö. Un, awopewu éka anyirawu, eticwu na cwö éka eticwu na mon, éka jö Lebi ki i peciwu. In myero ibed ki yom cwiny i nyim Rwoth Obangani i jami kibéc na in ibino ketho cingi ië. 19 Myero igwökéré unu kür iwék unu jö Lebi ata i karé kibéc na un ibedo i lobowu. 20 Ka Rwoth Obangawu önyaö wang lobowu kite na én öciköwu ködë, cé cwinyi ömitö ringo éka ikobo ni, “An

amitō camō ringo," cē in itwērō camō ringo kite na cwinyi mitō kōdē. **21** Ka kabedo n'ēwōrō nying Rwoth Obangawu tye na bor kī kanya un itye iē, cē un itwērō neko leeni kī i kom rom, dyegi ēka dhokwu na Rwoth ōmīōwu, kite na an acikōwu kōdē. Un myero icam ringo kite na cwinywu mitō kōdē kī i peciwu. **22** Ngat mōrō kēkēn, kadī obedo dhanō na cik ōgēngō onyo na cik ba ōgēngō twērō camō ringo nōn, kite na un icamō kī ringo egwethe onyo pura. **23** Ēntō myero kūr icam unu remo, piēn kwō tye i remo ēka kūr myero icam unu kwō kanya acēl kī ringo. **24** Kūr myero icam unu remo; ōny unu ōkō pīny calō pii. **25** Kūr icam unu remo, ēk nyimwu k'ēthīnōwu na bino lūbō kōrwu obed na leng, piēn nwongo itīmō unu gin na tye atir i wang Rwoth. **26** Ēntō kwany jamini na leng kibēc ēka gin mōrō kēkēn na in ikwongiri mē mīō, ēka icidh i kabedo na Rwoth bino yērō. **27** Mīi unu tyēr awanga na mewu i wi keno tyēr ka Rwoth Obangawu, ringo kanya acēl kī remo. Remo mē tyērwu myero ēōny i kom keno tyēr ka Rwoth Obangawu, ēntō un itwērō camō ringo ōkō. **28** Gwōkērē unu mē lūbō cik ni gini kibēc na an atye ka miōwu, ēk nyimwu obed na leng i karē kibēc, k'ēthīnōwu na bino lūbō kōrwu, ka un ibino timō gin na bēr ēka na tye atir i wang Rwoth Obangawu. **29** Rwoth Obangawu bino tyeko rok ōkō kī i kabedo na un itye ka cidhō mē gamō lobogī, ka dong igamō unu, ēka ibedo unu iē, **30** kinge na dong etyekogī ōkō kī i nyimwu, gwōkērē unu ēk kūr imok unu i owico mē penyo pī obanga na gin wōrō ēka ikob unu nī, "Rok ni wōrō obangagī nīngō? Wan thon ebino timō nī kōmanōn." **31** Un myero kūr iwōr unu Rwoth Obangawu kite na gin wōrō k'obangagī kōdē, piēn i wōrō obangagī, gin timō jami kibēc mē kwer na Rwoth ba mitō. Gin thon tyērō awope ēka anyiragi i wi keno tyēr i nyim obangagī. **32** Myero ilūb unu gin na kibēc na an acikōwu kōdē. Kūr imēd onyo ikwany mōrō kī iē.

13 Ka adwarpīny onyo ngat mōrō na leko lek onen i kinwu cē onyutho niwu anyuth mē tango onyo gin mē aura, **2** ēka ka anyuth onyo gin mē aura ōtimērē, cē adwarpīny okobo nī, "Eru ēwōr obanga nōkēnē" (obanga na un bara ingeo) "ēka eru ēwōrgi." **3** Un myero kūr iwiny kōp k'adwarpīny onyo alek nōn. Rwoth Obangawu tye ka tēmōwu mē nēnō ka un imarō ēn kī cwinywu kibēc ēka kī tipowu kibēc. **4** Myero ilūb unu Rwoth Obangawu nakun ilworo unu ēn. Gwōk unu cik mērē kibēc ēka iwōr unu ēn; tii unu nīnē ēka imok unu i kome. **5** Adwarpīny onyo alek nōn myero enek ōkō piēn ēn opwonyo pwony mē jēm i kom Rwoth Obangawu, n'ōkwanyōwu ōkō kī i lobo

Ejip ēka ōkōkōwu ōkō kī i lobo mē opii. Adwarpīny onyo alek nōn ōtēmō mē lōkōwu kī i yoo na Rwoth Obangawu ōcikōwu mē lūbō. Un myero ikwany gin na rac ōkō kī i kinwu. **6** Ka omeru, onyo wodi onyo nyari, onyo dhakō na in imarō, onyo okoneni na cwōk kodi obwoli imūng nakun kobo nī, "Ērō ēcidhī ēwōr obanga nōkēnē gini" (obanga na kwereni onyo in ba ingeo, **7** obanga ka jō n'oguri, kadī tye gini na cwōk onyo na bor, yaa kī i ajiki mē thwok lobo naka i thwok lobo nōkēnē), **8** in myero kūr iyee onyo kūr iwiny kōp mērē. Kūr kīca omaki i kome ēka kūr imūng nīnē. **9** In myero inek ēn ōkō. In ēnē myero icak tingo cingi mē neko ēn ēka jō kibēc bino tingo cing-gi mē neko. **10** Un ibino celo ēn kī kite naka i thōō, piēn ēn ōtēmō mē lōkōwu ōkō kī i yoo ka Rwoth Obangawu, n'ōkwanyōwu ōkō kī i lobo Ejip, n'obedo kabedo mē opii. **11** Cē jō Icarael kibēc bino winyo ēka bedo gini kī lworo, ēka ngat mōrō ba dōkī bino timō gin na rac na cal kī man i kinwu. **12** Ka iwinyo unu kī i pacōwu mōrō acēl, na Rwoth Obangawu tye ka miōwu mē bedo iē, nī **13** jō mōkō na kitegī reco ōya kī i kinwu ēka ōywaō thama ka jō na bedo i pacō nōn nakun kobo gini nī, "Eru ēcidhī ēka ēwōr obanga nōkēnē gini" (obanga na un bara ingeo). **14** Cē myero ipeny unu kōrē na bēr ēka irang unu kī ryēkō. Ka adyer inwongo unu nī tye atir ēka enwongo nī gin mē kwer ni ōtimērē i kinwu, **15** cē myero inek unu jō na bedo i pacō nōn kibēc kī pala abadē. Tyekugī ōkō kibēc, jō kibēc na tye iē ēka līm kibēc na kwō myero enekgī ōkō. **16** Cōk unu jami kibēc na un iyakō i dyere pacō kanya jīi gūrē iē, ēka iwang unu pacō nōn kī jami kibēc na tye iē na calō tyēr awanga both Rwoth Obangawu. Pacō nōn bino bedo wi obur na twal na ba dōkī ebino gērō. **17** Un myero kūr ikwany unu gin mōrō n'onwongo ētyērō ōkō. Cē Rwoth bino kwanyō akēmō mērē na ger rwōk ōkō, ēka bino timō niwu kīca, nakun nyutho cwiny mē kīca i komwu. Cē bino miō welwu nya na pol, kite na ēn ōcikērē kōdē kī kwong both kwerewu. **18** Pī manōn myero iwiny unu Rwoth Obangawu, mak unu cik mērē kibēc na an atye ka miōwu tin ēka itim unu gin na tye atir i nyime.

14 Un ibedo ēthīnō ka Rwoth Obangawu. Kūr ingōl unu komwu onyo ilyēl unu terinyimwu pī kwero cōla pī jō n'ōthōō. **2** Piēn un ibedo jō na leng both Rwoth Obangawu. Ēn ōyērōwu kī kom jō kibēc na bedo gini i wi lobo ēk ibed unu jōgē na pīrgī tēk. **3** Kūr icam unu gin mōrō mē kwer. **4** Man ēnē leeni na un itwērō camōgī: dhyang, rōmō, dyēl, **5** aburi, egwethe, rūda, pura, dyegi kī rom na bedo i wi kite. **6** Un itwērō camō lee mōrō kēkēn n'obokoro tyēnē

opokere ië ariö ëka na dwongo lum cë nyamö dökí. 7 Ëntö leeni na dwongo lum cë nyamö dökí, onyo n'obokoro tyën-gí opokere ië ariö, na un ba ibino camö ënë: kinaga, apwöü ëka oduka. Kadí bed ní gin dwongo lum cë nyamö dökí, gín ope k'obokoro tyën-gí n'opokere ië ariö. Gín obedo gin na cik ögëngö kí bothwu. 8 Pünö thon obedo gin na cik ögëngö; kadí bed obokoro mërë opokere ië ariö, ën ba dwongo lum cë nyamö dökí. Un myero kür ícam ringogí onyo gudo komgí n'öthöö. 9 Kí kom gin na kwö kibëc na tye k'oguro na bith í komgí ëka pök komgí. 10 Ëntö gin mörö kékën na ba tye k'oguro na bith í komgí ëka pök komgí, kür ícam unu; piën obedo gin na cik ögëngö niwu më camö. 11 Un itwëro camö winyü mörö kékën na cik ba ögëngö. 12 Ëntö man ënë winy na un myero kür ícam: jür, acuth, acuth na cöl, 13 ocucu, koth okolokol kibëc, 14 koth akürük kibëc, 15 udo, tula, awëwët, koth ölwíthölwith kibëc, 16 tula na thithinö, tula na döngö, tula na tar, 17 tula më thim, jür na döngö, koth winy më kulo kibëc, 18 okolokol, öthëba kori ëka olikolik. 19 Kudi kibëc na tye kí bwomgi obedo gin na cik ögëngö kí bothwu; kür ícamugí. 20 Ëntö gin mörö kékën na cik ba ögëngö na tye kí bwomgi, un itwëro camö. 21 Kür ícam unu gin mörö na in inwongo öthöö kënë. Un itwëro miö both arok mörö na bedo í pacöwu ëk ën öcam; onyo itwëro unu cadhö both welo mörö. Un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Kür ited unu ringo athin dyël kí cak k'aya mërë. 22 Myero iketh unu acël më apar më cem n'öcëk kí í pwothiwu thenge mwaka kí mwaka. 23 Cam unu acël më apar më kalwu, köngö ölökwu na nyen, möö jeituniwu ëka ëthin kaö më rom kí dyegi ëka dhokwu í nyim Rwoth Obangawu í kabedo na ën bino yëro më wöro nyingë ië. Ëk ipwony unu kite më lworo Rwoth Obangawu í karë kibëc. 24 Ëntö ka kabedo nön tye na bor ëka Rwoth Obangawu ömiöwu gum, ëka ba irömö unu yëö acël më apar na mewu (piën kabedo na Rwoth Obangawu bino yëro më wöro nyingë ië tye na bor), 25 cë ícadh unu acël më apar ëk ilök unu obed cíling ëka iter unu cíling í kabedo na Rwoth Obangawu bino yëro. 26 Tii unu kí cíling më wilö gin mörö kékën na un ímitö: dhok, rom, köngö ölökö onyo kit köngö mörö na këc, onyo gin mörö kékën na in ímitö. Cë in kanya acël kí jö më odi ibino cem unu kunön í nyim Rwoth Obangawu kí yom cwiny. 27 Kür iwëk jö Lebi na bedo giní í peciwu ata; piën gin ba tye kí lobo mörö onyo gin mörö n'obedo mëgí. 28 Í ajiki më mwaka adek adek, kel unu acël më apar më gin n'öcëk bothwu kibëc ëk íkan unu í peciwu, 29 cë jö Lebi (n'ope giní kí lobo mörö n'obedo

mëgí), Erok mörö na bedo í kinwu, ëthinö kic, ëka mon thöo na bedo giní í peciwu twërö bino giní ëka cemo cë yeng, ëk Rwoth Obangawu ömiöwu gum í tic kibëc na cingwu bino gudo.

15 Í ajiki më mwaka abirö abirö un myero ijäl benyiwu ökö. 2 Man ënë kite na myero ëtím ködë: Ngat acëläcël n'ömiö den both awodhe n'obedo dhanö më Icarael bino jalö ökö na twal. Ën ba bino pido banya mërë kí both dhanö më Icarael onyo ömín mërë, piën karë ka Rwoth më jalö benyi etyeko kobo ökö. 3 In itwëro pido banyani kí both arok, ëntö banya na tye both dhanö më Icarael n'obedo awodhi, myero ijäl ökö. 4 Acan mörö myero kür obed í kinwu, piën Rwoth bino miöwu gum í lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu, 5 ka ibino timö unu gin na Rwoth Obangawu mitö nakun ígwökö unu cik ní kibëc na an atye ka miöwu tin. 6 Piën Rwoth Obangawu bino miöwu gum kite na ën öcikö ködë ëka un ibino miö den both rok na pol ëntö ba ibino unu deno gin mörö. Un ibino löönö rok na pol ëntö rok mörö ope na bino löönöwu. 7 Ka ngat mörö n'obedo acan í kin ewodhwu n'obedo jö Icarael tye í pacö mörö acël í lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu, kür ímii unu cwinywu obed na nwang onyo kür ikwër unu më könyö. 8 Nakaka manön, bed unu kí cwiny na bër ëk ímii unu den më gin mörö kékën na ën mitö. 9 Gwokiri kür tham mörö na rac ödöny í cwinyi ëka ícak kobo ní, "Mwaka më abirö, n'obedo mwaka më jalö benyi, onyingo na cwök," ëka thamani obed na rac í kom omeru n'obedo acan, cë ikwër miö gin mörö. Ën bino kok í komi í nyim Rwoth, cë in ibino dökö abal. 10 Myero ímii köny bothgí abonge cwinyi mörö na rac. Cë Rwoth Obangawu bino miöni gum í kom ticni kibëc ëka jami kibëc na in ibino ketho cingi ië. 11 Piën jö n'obedo ëcan ba bino rwenyo kí í lobowu. Pí manön an aciköwu ní myero íköny unu utmegowu na tye í lobowu ëka ëcan na mitö köny abonge cwiny mörö na rac. 12 Ka omeru onyo ameru, n'obedo dhanö më Iburu awodhi öcadhërë bothi ëka otio tic bothi pí mwaka abicël, í mwaka më abirö mërë in myero iwëk ën öcidh kí kuc. 13 Ka in iwëkö ën më cidhö, kür ímii öcidh kí cingë nono. 14 In ibino miö ën cidhö kí jami mökö kí í kom romni onyo dyegini, kal ëka köngö ölökö abonge cwinyi mörö na rac. Mii bothe kite na Rwoth Obangawu ömiöwu kí gum. 15 Myero ipo ní un onwongo ibedo opii í lobo Ejip ëka Rwoth Obangawu ökököwu. Manön ënë ömiö an tin amiöwu cik ní. 16 Ëntö ka aticni okobo nini ní, "An ba amitö cidhö kí bothi," piën ën mari kí jö më odi ëka ën tye kí kwö na bër kodi, 17 cë íkwany

pīnū ituc kī ithe ī dholokek ēka ēn bino bedo aticni pī kwō mērē kibēc. Tīm nī kōmanōn pī aticni na dhakō thon. **18** Kūr īmīī obed gin na tēk bothi mē mīō ēn cīdhō abonge cūl mōrō, piēn tic na ēn otio bothi pī mwaka abicēl kadhō tic ka ngat n'epango wang ariō. Cē Rwoth Obangawu bino mīō gum ī kom jami kibēc na in ibino tīmō. **19** Ēthīnō kaō kibēc n'ēnywōlōgī ī kin dhokni onyo romni kī dyegini, myero un ipok ōkō na path pī Rwoth Obangawu. Kūr īmīī kaō mē dhokni mē tio tic mōrō ēka kūr īnyar yer mē kaō ka romni. **20** In kanya acēl kī jō mē odi, ibino camō unu ringogī ī nyim Rwoth Obangawu ī kabedo na ēn bino yērō mwaka kī mwaka. **21** Ēntō ka kany mōrō na rac tye ī kom lee, ongwāl onyo wangē ōthōō, onyo tye kī kany mōrō na rac ī kome, kūr myero ītyēr unu both Rwoth Obangawu. **22** Un ibino camō ī peciwu, kadī bed jō na cik ōgēngō onyo na cik ba ōgēngō twērō gīnī camō, kite na ngat mōrō twērō camō kī ringo egwethe onyo pura. **23** Ēntō kūr myero īcam unu remo; ōny unu ōkō pīny calō pii.

16 Gwōk unu dwe mē Abib ēka ikwer unu nīnō mē Poth ka Rwoth Obangawu; piēn ī dwe mē Abib ēnē Rwoth Obangawu ōkwanyōwu kōdē kī ī Ejip ī kiwor. **2** Un ibino tyērō lee mē Poth kī kom rom onyo dyegiwu both Rwoth Obangawu ī kabedo na Rwoth bino yērō ēk nyingē obed iē. **3** Kūr īcam unu k'ogati n'erubo kī thōbī, ēntō myero īcam unu k'ogati na thōbī ope iē pī nīnō abirō. Man obedo ogati mē can na un īnēnō, piēn īya unu kī ī lobo Ejip nakun ībūnyērē unu abūnya. Man bino po wiwu ī kom nīnō mē Poth na un īya kōdē kī ī Ejip pī karē kibēc mē kwōwu. **4** Myero thōbī mōrō kūr enwong bothwu ī lobowu pī nīnō abirō. Kūr īmīī unu ringo lee mōrō na un ītyērō ī kothyeno mē nīnō mē acēl odong naka kodiko. **5** Myero kūr ītyēr unu lee mē Poth ī pacō mōrō na Rwoth Obangawu tye ka miōwu, **6** ēntō un myero ītyēr lee mē Poth ī kabedo na Rwoth ōyērō mē wōrō nyingē iē ī kothyeno, ī caa na ceng dōnyō, na ēnē karē na un īya kōdē kī ī Ejip. **7** Ted ēka īcam unu ī kabedo na Rwoth Obangawu bino yērō. Cē kodiko idōk unu ī kēmawu. **8** Cam unu ogati na thōbī ope iē pī nīnō abicēl ēka nīnō mē abirō bed unu ī cōkērē mē wōrō Rwoth Obangawu. Kūr itii unu tic mōrō ī nīnō nōn. **9** Ibino unu kwanō cabīt abirō cakērē ī karē na un īcakō kac. **10** Cē ibino unu kwero Karama mē Cabīt gīnī ī nyim Rwoth Obangawu kī mīc na cwinywu ōpwōyō; ibino mīō unu kī kite na Rwoth Obangawu ōmīōwu kī gum. **11** Ibino bedo unu kī yom cwiny ī nyim Rwoth Obangawu ī kabedo na ēn bino yērō na calō kabedo n'ēwōrō nyingē iē. In, ēthīnō awopeni

ēka anyira, eticni na cwō ēka eticni na mon, jō Lebi na bedo ī peciwu ēka Erok na bedo ī kinwu, ēthīnō kic ēka mon thōō na bedo gīnī ī kinwu. **12** Po unu nī un onwongo ibedo unu opii ī lobo Ejip ēka myero īgwōkērē unu mē lūbō cik ni gīnī. **13** Kinge na dong ityeko unu cōkō cemwu ōkō kī ī larū mē pwodo kal ēka ībīō unu ōlōkwu, kwero unu Karama mē Bōlō pī nīnō abirō. **14** Bed unu kī yom cwiny ī karamawu; in, awopeni ēka anyira, eticni na cwō ēka eticni na mon, jō Lebi, Erok na bedo ī kinwu, ēthīnō kic ēka mon thōō na bedo ī peciwu. **15** Kwer unu karama pī nīnō abirō ī nyim Rwoth Obangawu ī kabedo na Rwoth bino yērō. Piēn Rwoth Obangawu bino miōwu gum ī kom cemwu kibēc na un īcēgō ēka ī kom tic mē cingwu cē ibino bedo unu kī yom cwiny rwōk. **16** Cwō kibēc na tye ī kinwu myero obin gīnī ī nyim Rwoth Obangawu wang adek ī mwaka acēlacēl ī kabedo na ēn bino yērō: ī Kwer mē Ogati na Thōbī ope iē, ī Karama mē Cabīt gīnī, ēka ī Karama mē Bōlō gīnī. Ngat mōrō myero kūr obin ī nyim Rwoth kī cingē nono. **17** Ngat acēlacēl myero okel mīc na lūbērē kī kite na Rwoth Obangawu ōmīō kī gum kōdē. **18** Myero iketh unu ēngōl-kōp ēka edite pī kakawu acēlacēl ī peciwu kibēc na Rwoth Obangawu tye ka miōwu ēka gīn bino ngōlō kōp ka jīī atīr. **19** Kūr ilōk unu pido ka dhanō na kōp mērē tye atīr onyo inyuth apokapoka mōrō ī kin dhanō. Kūr iye ēwīlwu kī līm, piēn līm umo wang jō na ryēk ōkō cē balō pido ka jō na kōpgī tye atīr. **20** Ngōl unu kōp atīr, ēka kōp atīr kēkēn, ēk ibed unu na kwō ēka ibed unu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu. **21** Kūr ipīdh unu yath mōrō mē wōrō obanga na dhakō n'ecwodo nī Acera ī nget keno tyēr ka Rwoth Obangawu na un ibino gērō. **22** Kūr thon icib unu wīr mē kidi mē awōrō, gin mōrō na Rwoth Obangawu ba mītō.

17 Kūr ītyēr thwōn onyo rōmō mōrō n'ongwal onyo na kany mōrō rac kī ī kome both Rwoth Obangani, piēn bino bedo mē kwero bothe. **2** Ka ibino unu nwongo ēcwō onyo dhakō mōrō na bedo ī kinwu, na tye ī pacō mōrō acēl na Rwoth Obangawu ōmīōwu, na tīmō gin mōrō na rac ī nyim Rwoth Obangawu nakun tūrō cikērē mērē, **3** tio both obanga mōrō nōkēnē ēka wōrō ceng onyo dwe onyo cēr onyo gin mōrō kēkēn na tye ī polo na cik ka Rwoth ōkwērō. **4** Ka iwinyo unu kōp nōn, myero īrang unu kōrē na bēr. Ka īrangō unu ēka imoko unu nī obedo tīm mē kwero n'ōtīmērē ī lobo l'acrael, **5** myero ikel unu ēcwō onyo dhakō nōn n'ōtīmō tīm na rac nī ī dhō wangkac mē pacōwu ēka icel unu dhanō nōn kī kite naka ī thōō. **6** Ebino neko dhanō nōn pī kōp mē caden ka jō

ariö onyo adek, ëntö ba ebino neko ngat mörö pî köp më caden ka ngat acël këkën. 7 Ecaden ënë bino cakö yuo kite më neko dhanö nön ëka dong jö kibëc kî kõrgî. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kî i kinwu. 8 Ka ekelo pido mörö i nyimwu na ngölö tøk rwök—twërö bedo önyö remo, adoth onyo lwëny—ter unu pido nön ginî yo kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö. 9 Cidh both ëlamdhök na gin ënë jö Lebi ëka both angöl-köp na tye i dhö tic i caa nön. Peny kî bothgî cë gin bino ngölö köp nön nini. 10 Myero itim unu kite na gin okobo niwu ködë i kabedo na Rwoth bino yërö. Gwökërë unu më timö gin na kibëc kite na gin okobo. 11 Tii unu kite na gin opwonyowu ködë ëka kite na gin öngölö niwu. Kür tlökërë unu ökö kî i ngö na gin okobo niwu. 12 Ngat mörö na bino kwërö winyo köp k'angöl-köp onyo köp k'alamdhök na tio kunön both Rwoth Obangawu myero enek ökö. Myero ikwany unu gin na rac ökö kî i Icarael. 13 Cë jö kibëc bino winyo ëka bino bedo ginî kî lworo na ba bino mëdërë ginî dökî kî kwërö winyo köp. 14 I karë na un ibino dönyö i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu ëka igamö unu, ibedo unu tye cë ikobo unu nî, "Eru eketh rwoth na bino löö onu calö rok nökökë n'ögürö onu," 15 myero inën nî iketho unu rwoth na Rwoth Obangawu ënë öyërö. Dhanö na un ibino ketho myero obed kî i kin utmegowu kikome. Kür iketh unu arok mörö më lööwu na ba obedo dhanö më Icarael. 16 Dhanö nön myero kür obed k'angole mërë na pol onyo ömîi jîi ödök ginî ökö yo Ejip më nwongo angole nökökë ginî, piën Rwoth yam okobo niwu nî, "Un myero kür dökî idök unu cen yo kunön." 17 Ën myero kür önyöm mon na pol, piën bino miö thama mërë lökërë ökö na path. Ën myero thon kür obed kî ryal ëka gol na dwong. 18 Ka ën dong obedo i wi then ker mërë, ën myero öcöö cik ni i buk nakun kwanyö kî i kom më k'ëlamdhök n'obedo jö Lebi. 19 Ën myero ögwök buk ni bothe ëka ökwan pî karë kibëc më kwö mërë ëk opwony lworo Rwoth Obanga mërë ëka ölüb cik ni kibëc na bër. 20 Ën ba bino tingere malö na löö utmego mërë jö Icarael onyo lökërë ökö kî i cik. Cë ën ëka ëkwaë mërë bino bedo i löc i ker mërë pî karë na lac i lobo Icarael.

18 Ëlamdhök n'obedo ginî Elebi, na gin ënë kaka ka Lebi kibëc, ba bino bedo ginî kî dul lobo mörö n'obedo mëgi kî i kin jö Icarael. Gin bino camö tyër awanga n'ëmiö both Rwoth, piën manön ënë gin n'obedo mëgi. 2 Gin ba bino bedo kî dul lobo mörö më bedo mëgi kî i kin utmegogî; Rwoth ënë obedo gin n'epoko nigî kite na ën okobo bothgî. 3 Man ënë bino bedo wang wodhi n'ëlamdhök nwongo kî both jö

na bino tyërö ginî thwön onyo römö: ringo wi bac, ringo lem ëka jamic kibëc. 4 Un myero imîigî acaki kac më kalwu, kõngö ölöc na nyen, möö jeituni ëka yer rom n'ëcakö nyarö kî kom rom na mewu. 5 Piën Rwoth Obangawu otyeko yërö jö Lebi kî i kin kakawu kibëc ëk gin ëka ëkwaëgî obed jö na tio ginî kî nyiing Rwoth na twal. 6 Ka Alebi mörö öya kî i pacö mörö acël na ën bedo tye na tye kany mörö kî i Icarael, ëka obino na cwinye öpwöyö yo kabedo na Rwoth bino yërö, 7 ën twërö tic kî nyiing Rwoth Obanga mërë calö utmego mërë kibëc n'obedo Elebi na tio kunön i nyim Rwoth. 8 Ën bino nwongo dul më cem na röm kî më ëlamdhök nökökë, kadî bed nî ën onwongo ciling kî kom jami na jö më pacö mërë öcadhö. 9 Ka dong idönyö unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu, myero ikwër unu lübö kit tim na reco më kwer na rok na tye kunön timö. 10 Ngat mörö myero kür enwong kî i kinwu na wangö wode onyo nyarë calö tyër awanga, na pwonyo bedo dhanö na thyedho onyo tic më jwöjwök onyo na nënö jamic dyël onyo tim mörö më jwök, 11 onyo alam wör, gagî, onyo ajwök onyo amak tipo onyo na twak kî tipo ka jö n'öthö. 12 Ngat mörö na timö koth tim ni obedo gin më kwer both Rwoth; piën timö koth tim më kwer nön ömiö Rwoth Obangawu tye ka nyëmö rok nökökë ökö kî i nyimwu. 13 Myero ibed unu abonge bal mörö i nyim Rwoth Obangawu. 14 Rok na un icwök gamö lobogî më bedo mewu obedo ginî ketho cwinygî i köp ka jö na tio tic më jwöjwök onyo jö na thyedho, ëntö Rwoth Obangawu ba ömiöwu twërö më timö koth tim nön. 15 Rwoth Obangawu bino miöwu adwarpiny kî i kinwu, jö Icarael ewodhwu, na cal köda. Myero iwiny unu ën. 16 Man ënë gin na un ikwaö kî both Rwoth Obangawu i ninö na un icökërë i Koreb. I karë nön un ikobo unu nî, "Kür imîiwa ewiny dwön Rwoth Obangawa dökî, onyo ënën mac mërë na dit rwök piën wan ebino thöö ökö." 17 Cë Rwoth okobo nina nî, "Köp na gin okobo tye na bër. 18 An abino miögî adwarpiny na cal kodi kî i kin jö Icarael ewodhgî, ëka an abino ketho köpna i dhögë. Ën bino kobo nigî köp kibëc na an acikö ën. 19 An kikoma abino penyo ngat mörö na ba bino winyo köpna n'adwarpiny bino kobo kî nyiinga. 20 Ëntö adwarpiny na bino poro më twakö gin mörö këkën kî nyiinga na an ba akobo, onyo adwarpiny na kobo köp kî nyiing obanga nökökë ginî, myero enek ökö." 21 Gwök onyo ibino kobo unu kî i cwinywu nî, "Kara wan ebino ngeo nüngö nî köp nön ba odonyo kî i dhö Rwoth?" 22 Ka adwarpiny ötitö köp mörö kî nyiing Rwoth cë köp nön ba ötimërë onyo ocobere, manön ënë köp na ba odonyo kî i dhö

Rwoth. Adwarpiny nwongo otwakó kóp nòn kí wie kènè, myero kúr ilwor unu èn.

19 Ka Rwoth Obangawu otyeko rok na lobogí èn tye ka miöwu, éka ka dong ñyémò unugí òkò, cè ibedo unu ì pecigí éka ì udigí, 2 cè ipok unu peci adek na papath pírwu ì lobo na Rwoth Obangawu bino miöwu mè bedo mewu. 3 Ibino unu puro yoo éka ipoko unu wang lobo na Rwoth Obangawu bino miöwu kórè adek mè bedo mewu, èk ka ngat mörö oneko dhanö, èn twërö ríngö yo iè mè larö kwö mërè. 4 Man ènè kóp na makö ngat n'oneko dhanö éka ríngö mè larö kwö mërè kunön—ngat oneko awodhe na nwongo ba òthèna athèna éka adínga mörö thon onwongo ope ì kin-gí cön. 5 Apor mërè, dhanö mörö twërö cidhö ì bunga gín k'awodhe mè ngölö yen, cè lèb atong n'èngölö kí yen oore kí ì pur mërè éka ògöö wi awodhe oneko òkò, dhanö nòn twërö ríngö ì pacö mörö acél kí ì kin peci adek nòn mè larö kwö mërè. 6 Ka onwongo pacö mè larö kwö tye acél kékèn, caa nökènè twërö bedo na bor n'acül kwor pí athöö twërö bedo kí karè mè makö dhanö n'oneko awodhe, kadí bed onwongo ba opore mè aneka, pièn adínga mörö onwongo ope ì kin-gí cön. 7 Man ènè ömiö an aciköwu ní myero ipok unu peci adek pírwu. 8 Ka Rwoth Obangawu bino nyanö wang lobowu kite na èn öcikö both kwerewu kí kwong éka miöwu lobo kibéc na èn öcikö bothgí, 9 un myero iméd peci adek nökènè ì kom manön. Èn bino miöwu lobo ní ka cè un ilübö cik kibéc na an amiöwu—mè marö Rwoth Obangawu éka mè lübö yoo mërè. 10 Tim unu man èk remo na bal mërè ope kúr ööny ì lobowu na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mè bedo mewu, èk bal mè önyö remo kúr obed ì wiwu. 11 Èntö ka dhanö mörö onwongo dag awodhe éka obedo kürö èn mè cakö lwény ì kome, éka oneko ökö cè dhanö nòn öringö ì pacö mörö acél kí ì kin peci ní, 12 edong mè pacö mërè bino oro kóp mè ömò èn kí kunön cè ömiö èn ì cing ngat na myero öcül kwor èk enek èn thon. 13 Kica myero kúr ömakwu ì kome. Myero ikwany unu bal mè thöo ka dhanö n'ope kí bal ökö kí ì Icarael èk nyimwu obed na leng. 14 Kúr iköb unu wang ngöm k'awodhi na yam edong oketho cön ì lobo na un ibino leeno na Rwoth Obangawu bino miöwu mè bedo mewu. 15 Kóp ba bino löönö ngat mörö pí kóp ka caden acél pí kit bal mörö na rac na gwök onyo èn öbalö. Myero èngöl kóp pí kóp k'ecaden ariö onyo adek. 16 Ka acaden mörö na cwinye rac ocung éka odotho ngat mörö n'ötímö bal, 17 jö ariö na tye kí kóp ì kin-gí myero obin gíní ì nyim Rwoth, ì nyim èlamdhök éka ì nyim èngöl-kóp n'onwongo tye gíní ì

tic ì caa nòn. 18 Èngöl-kóp bino rangö kór kóp nòn na bër rwök, ka gín onwongo ní acaden obedo ngat na twot nakun okelo adoth mè twodo ì kom ömín mërè, 19 cè ibino miö unu èn pwod, pwod na röm kí mana èn onwongo mitö ketho ì kom ömín mërè. Un myero ikwany unu gín na rac ökö kí kinwu. 20 Jö kibéc bino winyo cè bino bedo gíní kí lworo éka gín na rac na cal kí man ba döki bino timërè ì kinwu. 21 Myero kica kúr ömakwu: kwö myero ècül kí kwö, wang ècül kí wang, lak ècül kí lak, cing ècül kí cing, tyén ècül kí tyén.

20 Ka icidhö unu mè lwény ì kom langwu cè inénö unu angole gíní, gadigadi éka mwony na pol na löö mewu ökö, kúr ibed unu kí lworo ì komgí, pièn Rwoth Obangawu, n'ökwanyöwu kí ì lobo Ejip, bino woth kodwu. 2 Ka dong icwök unu cidhö ilwény, alamdhök bino bino anyim éka twak kí mwony. 3 Èn bino kobo ní, “Winy unu, un jö Icarael: Tin ibino unu cidhö mè lwény ì kom langwu. Kúr iwék cwinyuw opodhi onyo ibed unu kí lworo; kúr komwu ömyél onyo kúr inyö komwu pí gín. 4 Pièn Rwoth Obangawu ènè tye ka woth kodwu mè cidhö lwény pírwu ì kom langwu mè miöwu löönögi.” 5 Cè edite na löö jö na cidhö ì dhö lwény bino kobo bothgí ní, “Ngat mörö tye na pod ögërö ödè na nyen na bara èlégö gum iè? Wék èn ödök ökö pacö, onyo caa nökènè èn bino thöo ökö ì dhö lwény cè ngat nökènè ènè bino dönyö mè bedo iè. 6 Ngat mörö tye n'öpídhö ölök mërè ì pwodho cè pod bara öcakö camö nyige? Wék èn ödök ökö pacö, onyo caa nökènè èn bino thöo ökö ì dhö lwény cè ngat nökènè ènè bino camö nyige. 7 Ngat mörö tye na pod öcikeré kí dhakö cè bara önyömö? Wék èn ödök pacö, onyo caa nökènè èn bino thöo ökö ì dhö lwény cè ngat nökènè ènè bino nyömö dhakö nòn.” 8 Cè edite thon bino kobo ní, “Ngat mörö tye na lwor onyo na cwinye podho? Wék èn ödök yo pacö, èk acikari ewodhe kúr cwinygi opodhi kamé èn.” 9 Ì karè n'edite otyeko twak gíní kí jö na cidhö ì dhö lwény, gín bino yërö edite na tëlö wigí. 10 Ka icidhö unu mè celo pacö mörö, un myero kono imíi jö mè pacö nòn karè mè penyo pí kuc. 11 Ka gín oyeo cè öyabö dhö wangkacgí gíní, jö kibéc na tye ì pacö nòn bino bedo opiwu éka bino gíní tio tic na ték pírwu. 12 Èntö ka gín ökwërö mè penyo pí kuc cè öyérö gíní mè lwény kodwu, gür unu pacö nòn kí mwony na mewu. 13 Ka Rwoth Obangawu ömiögi ì cingwu, myero inek unu cwö kibéc na tye ì pacö nòn kí pala abadé. 14 Èntö mon, èthinö, dhok éka kí gín mörö kékèn na tye ì pacö, itwërö unu tero na calö jami n'ëyakö mè bedo mewu. Éka itwërö unu tic kí jami n'ëyakö na Rwoth Obangawu ömiöwu kí

both langwu. 15 Man ênê gin na un ibino tímô ï kom peci kibêc na tye na bor kodwu êka ï peci ka rok na ba cwök kodwu ginî. 16 Êntô ï peci k'Erok na Rwoth Obangawu bino miöwu mê bedo mewu, kür iwêk unu gin mörô na yweo odong na kwô. 17 Myero ityek unu jô kibêc—jô Kit, jô Amor, jô Kanaan, jô Periji, jô Kibi êka jô Jebuc—kite na Rwoth Obangawu ôciköwu ködê. 18 Ka iwêkö unu obedo ginî na kwô, cê gin bino pwonowu mê lübö gin mê kwer kibêc na gin tímô ï wörô obangagi êka bino miö ïbalô unu ï kom Rwoth Obangawu. 19 Ka igürô unu pacô mörô pí caa na lac, nakun ilwényô unu êk igam, kür ingöl unu yen k'atong, piên un itwêrô camô nyige. Yen thon obedo langwu, na myero ilwény unu ï komgi? 20 Un itwêrô ngölô yen na ba nyakô nyig-gi mê acama êka itii unu ködê mê yübô madala êka pem êk ôkönywu mê idho ï pacô nön na lwényô ï komwu naka ka igamô unu pacô nön.

21 Ka ebino nwongo dhanô mörô obuto n'eneko ï lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mê bedo mewu, cê ba engeo ngat n'oneko ên, 2 edongwu êka êngöl-köpwu bino cidhö ginî yökô mê pimo bor piny cakêrê kî ï kom lyêl naka ï peci na cwök kî kany nön. 3 Cê edong na tye ï pacô na cwök kî kom dhanô n'eneko bino ginî kelo nya raa na bara otio tic mörô, na bara eketho ayokoth ï ngute mê ywaö kwêr wanu. 4 Edong mê pacô nön bino kelo ginî nya raa naka ï ora mörô na pige möl, ï ora mörô na naka yam ba epuro, kanya ba êcwö kodhi mörô iê. Gin bino türô ngut nya raa ôkö ï ora kunön. 5 Cê êlamdhök n'obedo Elebi myero obin ginî anyim, piên Rwoth Obangawu öyêrögi pí tic mêrê êka mê lamô gum kî nying Rwoth. Gin myero otyek köp mê pido êka lwény kibêc. 6 Edong kibêc mê pacô na cwök kî kanya enwongo kom dhanô n'eneko iê bino lwökô cing-gi ï kom nya raa na gin ôtürô ngute ï ora, 7 cê gin bino kobo nî, "Cingwa ba öönyô remo ka dhanô nî, onyo wangwa ba önênô ka eneko. 8 Rwoth tím kica ï kom jô Icarael na gin ênê jô na megî na yam ikökögi. Kür iketh bal mê remo ka dhanô n'ope kî bal ï wi lwak na megî." Cê itim kica ï kom bal mê remo n'öönyô. 9 Ibino unu lwökô bal mê önyô remo kî ï kinwu kömanön, ka itimô unu gin na nen n'atir kî ï wang Rwoth. 10 Ka icidhö unu mê lwény ï kom langwu, cê Rwoth Obangawu ömiögi ï cingwu êka itero unu jô n'ëmakögi kî dhö lwény, 11 êka in inênô dhakô mörô na leng kî kin jô n'ëmakô kî dhö lwény cê cwinyi ômarô, in itwêrô tero ên êk obed dhaköni. 12 In myero ikel ên yo pari êka il'yêl wie cê ingad lwëtê ôkö. 13 Göny böng mêrê n'onwongo ên oruko

ï karê n'ëmakô ködê kî ï dhö lwény. Kinge na ên dong obedo pari êka okumo pí apap mêrê êka aya mêrê pí dwe acêl, cê in itwêrô cidhö bothe mê bedo cwörê êka ên bino bedo dhaköni. 14 Ka inwongo nî cwinyi ba dök mitô ên, cê itwêrô wêkö ên cidhö yo kanya cwinye mitô. In myero kür icadh ên onyo iter ên na calô opii, piên in dong ilanô ên ôkö. 15 Ka êcwö mörô tye kî mon arîô, êka marô ngat acêl na löö nôkênê ca, êka mon arîô nî kibêc önywölô ginî êthinh awope ninê, êntô athin kaö obedo wod ka dhakô na ên ba marô, 16 ka êcwö nî tye ka poko jami mêrê both awope mêrê, myero ên kür ömii twêrô k'athin kaö both wod ka dhakô na ên marô, nakaka wode kikome n'obedo kaö, wod ka dhakô na ên ba marô. 17 Êntô ên myero onyuth athin kaö ka dhakô mêrê na ên ba marô, nakun doko gin n'epoko ninê wang arîô kî kom jami na ên tye ködê kibêc. Athin awobi nön ênê obedo acaki mê tékö k'apap mêrê. Twêrô k'athin kaö obedo mägê. 18 Ka dhanô mörô tye kî wode na ngute nwang êka obedo ngat na jëm, na ba winyo dhö apap mêrê onyo aya mêrê, kadî bed êgöô ên kî lüth, ba bino winyogi. 19 Apap mêrê êka aya mêrê bino makô ginî ên êka etero both edong ï dhö wangkac mê pacô na ên bedo iê. 20 Gin bino kobo both edong nî, "Wodwa ni ngute nwang êka obedo ngat na jëm. Ên ba wöröwa. Ên obedo ngat n'owor êka amêrê." 21 Cê jô mê pacô nön kibêc bino celo ên kî kite naka thöô. Un myero ikwany gin na rac ôkö kî ï kinwu. Jô Icarael kibêc bino winyo cê bedo ginî kî lworo. 22 Ka dhanô mörô ôtimô bal na miö ên nwongo pwod mê thöô, êka ingabô unu ên malô ï wi yath, 23 un myero kür iwêk kome öngabêrê ï wi yath naka kiwor. Ik unu kome ôkö ï ninô nön, piên dhanô mörô n'ëngabô kome ï wi yath bedo dhanô n'Obanga ôlamô. Un myero kür ïbal lobowu na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mê bedo mewu.

22 Ka in inênô thwön onyo römô k'omeru n'orwenyo ôkö ata, kür inên anêna; myero idwök yo both omeru. 2 Ka won mêrê ba bedo na cwök kodi onyo ba ingeo won mêrê, cê in myero iter lee n'orwenyo nön yo pari êka igwök naka ka won mêrê obino na tye ka rangô. Cê imii bothe. 3 In ibino tímô nî kömanön ï kom kana mêrê, böng mêrê, onyo gin mörô kékên n'omeru orwenyo êka in inwongo; in kür inên anêna. 4 Ka in inwongo kana onyo thwön k'omeru n'opodho piny ï nget yoo, kür inên anêna, êntô köny ên mê tingo malô êk ocung kî tyênê. 5 Dhakô myero kür oruk böng ka cwö, onyo êcwö kür oruk böng ka mon, piên dhanô n'ötímô kömanön bedo mê kwer both Rwoth Obangawu. 6 Ka in tye ka woth ï yoo cê icop ï

kom öd winyü i nget yoo, onyo i wi yath onyo i ngöm, ëka min winyü obuto i kom ëthinë onyo i kom tòngë, kür imak min mërë kanya acël k'ëthinë. 7 In itwëro tero ëthinë, cë iwëkö min mërë cidhō, ëk nyimwu obed na leng ëka ibed unu na kwō pī karë na lac. 8 Ka in igërō öt na nyen, myero iketh gin mörō na jükō podho ka dhanō orum wi öt ëk kür okel bal mē önyō remo i odi ka ngat mörō opodho kī i wi öt. 9 Kür icwō kodhi na papath ariō i pwodho ölkni, ka icwō, miō gin na kibëc n'öcëk ië myero eter i öt k'Obanga, gin na in icwō ië thon naka kī nyig ölökö. 10 Kür itwe thwōn ëka kana kanya acël mē pur. 11 Kür iruk böngü n'obedo yer ëka böngü na pwōth n'ëkwō kanya acël. 12 Myero ikwō töl tacël na lyero i twok böngü angwën na in iruko. 13 Ka ëcwō mörō önyömō dhakō cë obedo ködë, cë ökwërō ën ökö, 14 cë okobo köp na rac i kome, na balō nyíng dhakō nakun kobo nī, "An anyömō dhakō nī, ëntō i karë na an abedo ködë, anwongo gin mörō ope na nyutho nī ën bara ongere k'ëcwō." 15 Cë apap ëka aya ka dhakō nōn bino kelo gīnī gin na nyutho nī ën bara ongere k'ëcwō both edong i dhō wangkac mē pacō. 16 Apap mërë bino kobo both edong nī, "An amiō nyara both ëcwō nī ëk önyöm ëntō ökwërō nyara ökö. 17 Kobedini ën okelo köp mē adoth i kome nakun kobo nī, 'An anwongo gin mörō ope na nyutho nī ën bara ongere k'ëcwō.' Ëntō man ënë gin na nyutho nī nyara bara ongere k'ëcwō." Cë enyodo mërë bino yarō böngü i nyim edong mē pacō. 18 Edong mē pacō bino tero ëcwō nōn ëka epwodo. 19 Gin bino ngölō ninë cül mē ryal mia acël. Gin bino miō both apap ka dhakō, piën ëcwō nōn öbalō nyíng nya jō Icarael na bara ongere k'ëcwō. Cë ën bino mēdërë mē bedo dhakō mërë; ëka myero kür ökwër dhakō nōn pī karë mē kwō mërë kibëc. 20 Ëntō ka köp mē adoth nōn tye atir, ëka gin mörō ope n'enwongo na nyutho nī dhakō nōn bara ongere k'ëcwō, 21 cë jō mē pacō nōn bino kelo dhakō nōn i dholokek mē öt k'apap mërë ëka kī kunōn cwō mē pacō nōn bino celo ën kī kite naka thōō. Ën ötimō gin mē lewic i Icarael nakun obedo timō tim mē ölyang i karë na ën bedo i öt k'apap mërë. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kī i kinwu. 22 Ka ebino nwongo ëcwō mörō n'obedo kī dhakō ka ngat nökënë, ëcwō n'obedo ködë ëka dhakō nōn myero enekgī ökö. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kī i Icarael. 23 Ka ëcwō mörō kī i pacō oromo kī nyakō na bara ongere k'ëcwō, n'onwongo öcikerë kī ngat mörō mē anyōma cë obedo ködë, 24 un ibino tero jō ariō nōn kibëc yökō i dhō wangkac mē pacō nōn, ëka ecologī kī kite naka i thōō. Eneko nyakō nōn piën ba ögōō oduru ëk ëkönyë ëka eneko ëcwō piën ötürō cīk mē bedo kī

dhakō ka ngat nökënë. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kī kinwu. 25 Ëntō ka ëcwō mörō oromo kī nyakō n'öcikerë kī ngat mörō mē anyōma i dye thim cë obedo ködë tètëk, ëcwō kékën n'ötīmō gin nī ënë ebino neko. 26 Kür itim unu gin mörō i kom nyakō; piën ën ba öbalō bal mörō na römō ngölō ninë thōō. Köp nī röm kī köp k'ëcwō n'ölwënyō i kom awodhe cë oneko ökö, 27 piën ëcwō oromo kī dhakō n'ëcikerë ködë mē anyōma i thim cë obedo ködë tètëk ëka dhakō ögōō oduru, ëntō ngat mörō onwongo ope kunōn na twërō könyō ën. 28 Ka ëcwō mörō oromo kī nyakō na bara ongere k'ëcwō n'onwongo ba öcikerë mē anyōma ëka obedo ködë tètëk cë engeogī, 29 ën bino cülō apap ka nyakō ryal pyer abic. Ën myero önyöm nyakō nōn piën ën ötimō bal i kome. Ën ba bino kwërō dhakō nōn pī karë mē kwō mërë kibëc. 30 Dhanō mörō kür obed kī dhakō k'apap mërë; ën myero kür ömīi lewic i kom apap mërë.

23 Dhanō n'edino onyo n'ëngölō kome mē cwō ökö ba bino dönyō i athuko ka Rwoth. 2 Dhanō n'ënywölō i lek ba bino dönyō i athuko ka Rwoth, kadī naka ëkwaëgī mē apar mörō ba bino dönyō i athuko ka Rwoth. 3 Ngat mörō n'obedo dhanō mē Amon onyo dhanō mē Moab ba bino dönyō i athuko ka Rwoth, kadī naka ëkwaëgī mē apar, mörō ba bino dönyō i athuko ka Rwoth. 4 Piën gīn ba obino mē romo kodwu kī cem ëka kī pii i karë na un itye ka bino kī i Ejip. Gīn obino opango Balaam wod ka Beor kī i Petor na tye i Aram Naaraim ëk obin ölamwu. 5 Ëntō Rwoth Obangawu ökwërō winyo köp ka Balaam ökö. Ën obino ölökö köp mē lamōwu ödökō mē gum pīrwu, piën Rwoth Obangawu marōwu. 6 Kür itim unu gin mörō na kelo nīgī kuc kodwu ëka lönyō, pī karë mē kwōwu kibëc. 7 Kür icaa unu dhanō mörō mē Edom, piën gīn obedo wat kodwu. Kür icaa unu dhanō mörō mē Ejip, piën ibino ibedo unu Erok i lobogī. 8 Ëthinögī na gīn bino nywölō n'obedo ëkwaëgī mē run mē adek bino dönyō i athuko ka Rwoth. 9 Ka icidhō unu mē lwëny kī langwu, gwökërë unu kī i kom gin mörō na ba leng. 10 Ka ëcwō mörō tye i kinwu na cīk ögëngō piën oleko lek mē kiwor, ën myero öcīdh yökō ëka obed kunōn. 11 Ëntō ka pīny dong yutho ën myero ölwökërë, ëka ka ceng ödönyō ën twërō dwogo i laī. 12 Yüb unu kany mörō yökō i nge laī kanya un ibino cidhō ië mē könyërë. 13 Ngat acëlacël myero obed kī gin mörō mē künyō pīny i kin jami mē lwënywu, ëka ka ikonyiri, küny bur ëk ium ökö. 14 Piën Rwoth Obangawu wowotha i dye laīwu mē gwökōwu ëka mē miō langwu i cīngwu. Laīwu myero obed na leng ëk kür önën gin mörō na ba leng cë lökërë ökö kī

bothwu. 15 Ka opii mörö öringö ökö ki both adwong mērē cē opono bothi, kūr imiī ēn ödök both adwong mērē. 16 Miī ēn obed i kinwu kany mörö kēkēn na cwinye mitō ēka i pacō mörö kēkēn na ēn öyērō. Kūr idiī ēn. 17 Dhanö mörö mē Icarael n'obedo ēcwō onyo dhakö myero kūr obed ngat na timō tim mē ölaya i öt wörö jwök. 18 Kūr ikel unu ciling mē cül n'enwongo ki kom tim mē ölaya n'öya ki both dhakö onyo ēcwō i öt ka Rwoth Obangawu mē cülö kwong mörö, piēn jami nōn kibēc obedo gin mē kwer both Rwoth Obangawu. 19 Kūr imiī dhanö mē Icarael awodhi öcül magoba pi ciling, cem onyo gin mörö kēkēn na twērö kelo magoba na ēn odeno. 20 In itwērö miö arok cülö magoba ëntö pathi dhanö mē Icarael awodhi. Gwök unu cik ni ēk Rwoth Obangawu ömiīwu gum i kom gin na kibēc na un ibino ketho cingwu iē i lobo na un itye ka dönyö mē gamö bedo mewu. 21 Ka ikwongo kwong both Rwoth Obangani, kūr igaliri mē cobo, piēn Rwoth Obangawu bino penyoni pirē ēka ibino bedo ngat n'ötīmō bal. 22 Ëntö ka ba ikwongo kwong, ba ibino bedo ngat n'ötīmō bal. 23 Ëntö gin mörö kēkēn na donyo ki i dhogi myero inēn ni icobo, piēn in ikwongo kwong keni ki dhogi both Rwoth Obangani. 24 Ka idönyö i pwodho öläk k'awodhi, in itwērö camö nyig öläk kibēc na cwinyi mitō, ëntö kūr iketh mörö i aditani. 25 Ka idönyö i pwodho kal k'awodhi, in itwērö rīdhö kal ki cingi, ëntö kūr i'ka kal ki pala.

24 Ka ēcwō mörö önyömö dhakö na ba yomo cwinye piēn onwongo gin mörö na rac ködē, ēcwō nōn twērö cōö waraga mē kēthö nyom, cē miö i cingē ēka ryēmō ēn ökö ki i ödē. 2 Cē kinge na ēn dong öya ökö ki i ödē, ēn dökö dhakö k'ēcwō nökēnē. 3 Ka cwörē mē ariö ba mitō ēn, ēcwō nōn cōö waraga ninē mē kēthö nyom, cē miö i cingē, ēka ryēmō ökö ki i ödē, onyo ka cwörē mē ariö nōn öthöö ökö, 4 cwörē mē acël n'ökwērö ēn ba dök bino nyömö ēn mē bedo dhakö mērē kinge na ēn dong öbal ökö. Manōn bino bedo gin mē kwer both Rwoth. Kūr ikel unu bal i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mē bedo mewu. 5 Ka ēcwō mörö pod onyomo anyoma, myero kūr ëmiī öcidhi i dhö lwēny onyo ëmiī tic ka lwak mörö nökēnē. Ën myero obed mwaka acël nakun bedo parē ēk okel yom cwiny both dhakö na ēn önyömö. 6 Kūr ikwany pong onyo nya pong rego na calö gin n'ejengo i den. Piēn manōn bino bedo calö kwanyö kwö ka dhanö mē bedo gin n'ejengo. 7 Ka enwongo ngat mörö kwalö dhanö mē Icarael awodhe, ēka tero na rac na calö opii onyo cadhö ēn. Ngat n'ökwälö dhanö nōn myero enek ökö. Un myero ikwany gin na rac ökö ki i kinwu. 8 Na makö köp i

kom two dhöbū, gwökērē unu rwök ēk ilüb unu gin n'elamdhök n'obedo Elebi okobo niwu. Myero ilüb unu na bër ngö na an acikögi. 9 Po unu i kom ngö na Rwoth Obangawu ötimö i kom Miriam ki i wanga yoo kinge na un iya ki i Ejip. 10 Ka imiö gin mörö mē adena both awodhi, kūr idöny i ödē mē kwanyö gin mörö n'ëmiö bothi na calö gin n'ejengo. 11 In myero ibed yökö, ēk dhanö na in imiö gin mörö mē adena okel gin na ēn ojengo bothi yökö. 12 Ka dhanö nōn obedo acan, kūr imiī böngü na ēn ojengo obut bothi. 13 Dwök böngü mērē na ceng bara ödönyö ēk oumere ködē. Cē ēn bino pwöyöni ēka ebino kwanö na calö tic n'atir i nyim Rwoth Obangani. 14 Kūr idiī atic na in ipango n'obedo acan ēka na mitö köny, kono kadī atic nōn obedo dhanö mē Icarael awodhi onyo arok na bedo i pacöwu mörö acël. 15 In myero imiī cül mērē i ninö nōn na bara ceng ödönyö, piēn ēn obedo acan ēka geno gin nōn. Ka ba imiö, ēn bino kok i komi both Rwoth, ēka ibino bedo ngat n'ötīmō bal. 16 Ba ebino neko enyodo pi bal k'ëthinögi, onyo ba ebino neko ëthinö pi bal k'enyodogi. Ngat acëlacël ebino neko pi bal mērē. 17 Kūr i'bal pido k'arok onyo k'athin kic mörö, onyo iter böngü ka dha thöö na calö gin n'ejengo. 18 Po unu ni un onwongo ibedo opii i lobo Ejip ēka Rwoth Obangawu obino ökököwu ki kunön. Manōn ënē ömiö an aciköwu mē lübö cik ni. 19 Ka in itye ka kaö kac ki i pwodhoni, ēka inēnö körē mörö na ba i'kaö, kūr idök cen mē cidhö kaö dök. Myero iwök odong pi Erok, ëthinö kic ēka mon thöö, ēk Rwoth Obangawu ömiīwu gum i kom tic kibēc mē cingwu. 20 Ka ipüdö nyig jeitunini ki i wi yath, kūr dök i idök cen mē püdö man odong i wi yath. Myero iwök nyig jeituni n'odong pi Erok, ëthinö kic ēka mon thöö. 21 Ka ipüdö nyig öläk ki i pwodho öläkni, kūr dök i idök cen mē püdö man odong. Myero iwök nyig öläk n'odong pi Erok, ëthinö kic ēka mon thöö. 22 Po unu ni un onwongo ibedo opii i lobo Ejip. Manōn ënē ömiö an aciköwu mē lübö cik ni.

25 Ka jö ariö tye gini ki köp i kin-gi, gin myero oter i nyim okiko ēka ëngöl-köp bino ngölö köp cē gönyö gini dhanö n'ope ki bal ēka ngölö köp i wi dhanö n'öbalö. 2 Cē ka dhanö n'öbalö pore ni myero ëgöö, angöl-köp bino miö ēn buto piny ēka ëgöö i nyime ki wel lüth n'oporo bal mērē. 3 Angöl-köp twērö miö ëgöö lüth pyer angwēn ëntö kūr ökadh manōn. Ka ëgöö na kadhö, öminwu ebino lanö i wangwu. 4 Kūr itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal mē apwoda. 5 Ka utmego na bedo gini kanya acël ēka acël ki kin-gi öthöö ökö abonge athin mörö, myero cii athöö kūr önyömērē ki ngat mörö na ba obedo dhanö mē

dholokek. Ōmīn cwōrē ēnē bino tero ēn na calō dhakō mērē ēka cobo tic mē bedo cwōrē nakaka ōmīn mērē. 6 Wode na ēn bino nywōlō mē acēl ebino cakō nyingē kī nying ōmīn mērē n'ōthōō, ēk nyingē kūr orweny ōkō kī ī Icarael. 7 Ēntō ka ōmīn athōō ba mītō tero cii ōmīn mērē, dha thōō bino cidhō ī dhō wangkac mē pacō both edong ēka kobo nī, “Ōmīn cwōra ōkwērō mīō nying ōmīn mērē nen ī Icarael; ēn ba mītō cobo tic mē bedo cwōra nakaka ōmīn mērē.” 8 Cē edong mē pacō mērē bino cwodo ōmīn athōō ēka ētwak kōdē. Ka ocere nakun kobo nī, “An ba amītō tero ēn,” 9 cii ōmīn athōō bino cidhō bothe ī nyim edong cē wōdhō wōr acēl ōkō kī ī tyēn ōmīn cwōrē, ngūlō laō dhōgē ī wangē ēka kobo nī, “Man ēnē gin n'ebino tīmō ī kom dhanō mōrō na ba bino nywōlō ēthīnō ka wi ōmīn mērē.” 10 Dholokek ka dhanō nōn ebino cwodo kī ī Icarael nī, “Ōt ka dhanō n'ēwōdhō wōrē ōkō kī ī tyēnē.” 11 Ka cwō arīō tye ka lwēny ēka dhakō ka ngat acēl obino mē kōnyō cwōrē kī both ngat na tye ka lwēny kōdē, ēka otero cīngē cē ōmakō kome mē cwō, 12 un myero ingun unu cīng dhakō nōn ōkō. Kūr kīca ōmakwu ī kome. 13 Kūr ibed unu kī gin mē pimo jami arīō ī ocwewu—acēl na pēk ēka acēl na yot. 14 Kūr ibed unu kī gin mē pimo jami ī ōdwu—acēl na thwōnē ēka acēl na tīdī. 15 Myero ibed unu kī gin mē pimo jami na bēr, na pimo jami ī wangē, ēk ibed unu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu pī karē na lac. 16 Piēn jō kībēc na tīmō koth tic nī, jō na tīmō gin na ba tye atīr, gīn obedo gin mē kwer kī both Rwoth Obangawu. 17 Po unu ī kom gin na jō Amalek ōtīmō ī komwu ī yoo ī karē na un īya ōkō kī ī Ejip. 18 Gīn ōlwēnyō ī komwu ī karē na un idhero rwōk na tēkō mōrō ope ī komwu. Gīn oneko jō kībēc n'onwongo odong cen nakun ba lworo gīnī Obanga. 19 Pī manōn, ka Rwoth Obangawu ōmīōwu iyweo kī ī kom langwu kībēc n'ōgūrōwu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu ēk īgam unu mē bedo mewu, myero inek unu jō Amalek kībēc ēk ngat mōrō kūr dōkī opo ī komgī na twal kī ī thē polo. Kūr īmīī wīwu owīl!

26 Ka un īdōnyō ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu na calō mewu ēka īgamō unu ōkō cē ibedo unu iē, 2 kwany unu wī cem mōkō kī ī kom cem kībēc n'ōcakō cēk kī ī ngōm na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu ēka ikethgī ī adīta. Cē iter unu ī kabedo na Rwoth Obangawu bino yērō mē wōrō nyingē iē. 3 In myero īcidh both alamdhōk na tye ī dhō tic ī caa nōn ēka ikob nīnē nī, “Tin dong an atuco both Rwoth Obangani nī an athuno ī lobo na Rwoth okwongo both kwerewa mē mīōwa.” 4

Cē alamdhōk bino gamō adīta kī bothi ēka ketho ī nyim keno tyēr ka Rwoth Obangani. 5 Cē in ibino kobo ī nyim Rwoth Obangani nī, “Kwarōna onwongo obedo dhanō mē Aram, n'onwongo wotho awotha. Ēn obino ōcidhō yo Ejip kī jō na nōnōk ēka obedo kunōn cē ōdōkō rok na dīt, na tēk ēka n'ōnya gīnī na pol. 6 Ēntō jō Ejip obedo ka tic kōdwa na rac rwōk ēka ōmīōwa ēlīmō can, nakun ēmīōwa etio tic na tēk. 7 Cē wan ekok both Rwoth, Obanga ka kwerewa, ēka Rwoth ōwinyo kokowa cē ōnēnō pēkōwa, tic na tēk n'eketho ī komwa ēka kite n'ēdīōwa kōdē. 8 Cē Rwoth ōkwanyōwa ōkō kī ī Ejip kī twēr mē badē ēka kī tēkō mērē, kī tīm na kelo lworo na thwōnē, k'anyuth mē tango ēka gin mē aura gīnī. 9 Ēn okelowa naka ī kabedo nī ēka ōmīōwa lobo nī, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī iē. 10 Cē kobedini dong, an akelo wī cem n'ōcakō cēk kī ī ngōm na in Rwoth īmīa.” Cē in myero iketh adīta ī nyim Rwoth Obangani ēka īwōr ēn. 11 In ibino bedo kī yom cwiny kanya acēl kī jō Lebi ēka Erok na bedo gīnī ī kinwu kī gin na kībēc na bēr na Rwoth Obangani ōmīō bothi ēka jō mē odi. 12 Ka in ityeko mīō acēl mē apar mē gin n'ōcēk ī mwaka mē adek mērē, mwaka mē mīō acēl mē apar, in ibino mīō both jō Lebi, Erok, ēthīnō kic ēka mon thōō ēk gīn obed kī gin mē acama na rōmō mīōgī yeng kī ī peciwu. 13 Cē in ibino kobo ī nyim Rwoth Obangani nī, “An dong atyeko kwanyō acēl mē apar ōkō kī ī ōda ēka amīō both jō Lebi, Erok, ēthīnō kic ēka mon thōō kite na in īcīka kōdē. An ba atūrō onyo wīa ba owīl ī kom cīkni gīnī. 14 An ba acamō acēl mē apar ī karē n'onwongo an akwero cōla, onyo kwanyō mōrō kī iē ī karē na cīk ōgēnga, onyo tyērō both tīpo ka ngat n'ōthōō. An awinyo kōp ka Rwoth Obangana; an atīmō jami kībēc na in īcīka iē. 15 Nēn pīny kī ī kabedoni na leng na tye ī polo, mīī gum ī kom jogi Icarael ēka ī kom lobo na in īmīōwa kite na in icikiri kōdē kī kwong both kwerewa, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī iē.” 16 Tin Rwoth Obangawu ōcīkōwu mē lūbō cīk mērē kībēc. Pī manōn myero īgwōkērē unu mē lūbō kī cwinywu kībēc ēka kī tīpowu kībēc. 17 Tin dong ituco kōp ī kom Rwoth nī ēn obedo Obangani, ēka ibino lūbō yoo mērē nakun īgwōkō cīk mērē kībēc, ēka nī ibino winyo kōp mērē. 18 Rwoth utuco kōp ī komwu nī tin un ibedo jōgē na pīrgī tēk kite na ēn ōcīkērē kōdē, ēka un myero īgwōk cīk mērē kībēc. 19 Ēn utuco nī ebino mīōwu bedo rok na tēk na lōō rok nōkēnē kībēc na ēn eketho ēka un ibino mīō pak kī wōrō ī nyingē. Un ibino bedo jō na leng both Rwoth Obangawu kite na ēn ōcīkērē kōdē.

27 Muca ēka edong mē Icarael okobo gīnī both jīī nī, “Gwōk unu cīk nī kibēc na an tin atye ka miōwu. 2 Ī nīnō na un ibino ngōlō kī kulo Jordan mē dōnyō ĩ lobo na Rwoth Obangawu bino miōwu, un ibino cicibo kite na thwon cē ipu unu komgī kī rangi na tar. 3 Cōō kōp kibēc mē cīk nī ĩ komgī ka ipoth unu yo lōka mē dōnyō ĩ lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī ĩē, kite na Rwoth, Obanga ka kwerewu, ōcīkērē kodwu. 4 Ka dong ĩngōlō unu kulo Jordan, cicibo unu kite nī ĩ wi Kidi Ebal kit na an atye ka cīkōwu kōdē tin. Myero ipu unu komgī kī rangi na tar. 5 Gēr unu keno tyēr n’ēyūbō kī kite both Rwoth Obangawu kunōn. Kūr iti unu kī nywenyo mōrō mē paōgī. 6 Myero ĩgēr unu keno tyēr ka Rwoth Obangawu kī kite na lūl ēka ĩryēd unu tyēr awanga ĩ wie both Rwoth Obangawu. 7 Ngōl unu thon tyēr mē kuc nakun ĩcamō unu kunōn, kanya un ibino bedo kī yom cwiny ĩ nyim Rwoth Obangawu. 8 Un myero ĩcōō na bēr kōp kibēc mē cīk nī ĩ kom kite nī na un icicibo.” 9 Cē Muca ēka ēlamdhōk n’obedo Elebi okobo both jō Icarael kibēc nī, “Līng unu moth, un jō Icarael, ēk iwiny unu kōp! Un dong ĩdōkō jō ka Rwoth Obangawu. 10 Pī manōn, un myero dong iwiny unu kōp ka Rwoth Obangawu ēk ĩlūb unu cīk mērē kibēc na an atye ka miōwu tin.” 11 Ī nīnō nōn kikokome Muca ōcīkō jīī nī: 12 Ka ĩngōlō unu kulo Jordan, kaka ka Cimeon, Lebi, Yuda, Icar, Yocepu ēka Benjamin bino cung gīnī ĩ wi Kidi Gerijim mē lamō gum ĩ kom jīī. 13 Ēka kaka ka Reuben, Gad, Acer, Jabulon, Dan, ēka Naputali bino cung gīnī ĩ wi Kidi Ebal mē lamō cen ĩ kom jīī. 14 Cē jō Lebi bino redo gīnī rwōk both jō mē Icarael kibēc nī: 15 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino yūbō cal jwōk n’ēpaō apaa onyo nywenyo n’ēlīō—n’obedo gin mē kwer both Rwoth, n’adīrū ōyūbō kī cīngē—ēka ocibo ĩ mūng mē awōra.” 16 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na ba bino wōrō apap mērē ēka aya mērē.” 17 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino cwarō kidi mē wang ngōm k’awodhe.” 18 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino miō athōō wang lūbō yoo na path.” 19 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino balō pido k’arok, athīn kic onyo dha thōō ēka miō kōp lōō.” 20 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī cii apap mērē, piēn nwongo ēn oketho lewic ĩ kom apap mērē.” 21 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī lee mōrō kēkēn.” 22 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto k’amin mērē, onyo amin mērē mē babō onyo amin mērē n’aya mērē ōnywōlō k’ēcwō nōkēnē.” 23 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī marō mērē.” 24 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino neko awodhe ĩ mūng.” 25 “Cen myero ōmak dhanō

mōrō na bino gamō ĩm mē wilōnē ĩ mūng ēk enek kī dhanō na ba ōbalō.” 26 “Cen myero ōmak dhanō mōrō na ba bino moko ēka lūbō kōp kibēc na tye ĩ cīk nī.”

28 Ka ibino unu winyo kōp ka Rwoth Obangawu ēka ĩlūbō unu cīk mērē kibēc na an tin atye ka miōwu, Rwoth Obangawu bino miōwu ĩdōkō na tēk na lōō rok kibēc na tye ĩ wi lobo. 2 Gum nī kibēc bino bino ĩ komwu na thwōnē ka iwinyo unu kōp ka Rwoth Obangawu: 3 Gum bino bedo ĩ komwu ĩ pacō ēka ĩ pwothiwu. 4 Gum bino bedo ĩ kom ēthīnōwu, ĩ kom gin na bino cēk ĩ pwothiwu, ēka ĩ kom ēthīnō ĩmwi na kwō—ēthīnō dhokwu ēka ēthīn rom kī dyegiwu. 5 Gum bino bedo ĩ kom adītani ēka ĩ kom gin mē nyōbō ogatīnī. 6 Ibino bedo unu kī gum ĩ karē na un ĩdōnyō ĩ ōt ēka ĩ karē na un idonyo yōkō. 7 Rwoth bino miō ĩlōō unu langwu na bino mē lwēny ĩ komwu. Gin bino mē lwēny ĩ komwu kī ĩ yoo acēl ēntō bino gīnī ngwēc kī bothwu nakun pokere gīnī ĩ yodhi abirō. 8 Rwoth bino miō gum ĩ kom derewu ēka ĩ kom gin na kibēc na cīngwu otio. Rwoth Obangawu bino miōwu gum ĩ lobo na ēn tye ka miōwu. 9 Ka ibino unu gwōkō cīk ka Rwoth Obangawu kibēc nakun ĩlūbō unu, Rwoth bino miōwu ibedo jōgē na leng kite na ēn ōcīkērē kōdē kī kwong bothwu. 10 Cē jō kibēc mē wi lobo bino nēnō nī ecwodow kī nying Rwoth ēka bino gīnī lworowu. 11 Rwoth bino miōwu jami na pol—ēthīnōwu, ēthīnō ĩmwi na kwō, ēka cem mē pwothiwu bino cēk—ī lobo na yam ēn okwongo both kwerewu mē miōwu. 12 Rwoth bino yabō niwu polo na ēn kanō lōnyō mērē ĩē, mē miō kōth cwee ĩ pwothiwu ĩ karē mērē kikokome ēka mē miō gum ĩ kom tic kibēc na cīngwu bino tio. Un ibino miō jami mē adena both rok na pol ēntō ba ibino unu deno gin mōrō kī both ngat mōrō. 13 Rwoth bino miōwu bedo ētēla, ēka pathī jō n’ētēlōgī. Karē kibēc un ibino bedo anyim nakun ba ibedo unu angeg ka iwinyo unu cīk ka Rwoth Obangawu kibēc na an tin acīkōwu nakun ĩgwōkērē unu mē lūbō. 14 Kūr ĩlōkērē unu ōkō kī ĩ kom cīk na an tin amiōwu, yo cīngwu kucem onyo kucam, onyo lūbō obanga nōkēnē gīnī ēka wōrōgī. 15 Ēntō ka un ba ibino winyo unu kōp ka Rwoth Obangawu onyo ĩgwōkērē unu mē lūbō cīk mērē kibēc na an tin acīkōwu, cē cene nī kibēc bino bino ĩ komwu ēka makōwu: 16 Cen bino makōwu ĩ peciwu ēka ĩ pwothiwu. 17 Cen bino bedo ĩ kom adītani ēka ĩ kom gin mē nyōbō ogatīnī. 18 Cen bino bedo ĩ kom ēthīnōwu ēka ĩ kom gin na bino cēk ĩ pwothiwu, ĩ kom ēthīnō ĩmwi na kwō ēka ĩ kom ēthīnō rom kī dyegiwu. 19 Cen bino makōwu ĩ karē na un ĩdōnyō ĩ ōt ēka ĩ karē na un idonyo yōkō. 20

Rwoth bino oro cene i komwu, wiwu bino rubere eka ebino cokowu ki gero i kom gin na kibec na un ibino tio, naka ka ithum unu oko. Ibino thum unu oko piopio pi timwu na reco na un itimo pien iweka unu oko. 21 Rwoth bino pwodowu ki twoe na reco naka ka en otyekowu oko ki i lobo na un itye ka donyo ie me gamo me bedo mewu. 22 Rwoth bino pwodowu ki twoe na kobere, ki lyetho eka two akwoda, ki lyetho piny eka ceng bino ryeny. Cemwu bino ner eka pur oko. Pwod ni kibec bino bino i komwu naka ka ithoo unu. 23 Polo na tye i the tyenwu bino bedo na tek calo nywenyo. 24 Rwoth bino loko koth me lobowu dokoko apua eka luru; bino yaa ki i polo ony piny i komwu naka tyekowu oko kibec. 25 Rwoth bino mio langwu loowu. Un ibino lweny i komgi ki i yoo acel enta ibino unu ngwec ki bothgi nakun ipokere unu i yodhi abiro, eka jo me lobo kibec bino bedo gini ki thwon lworo pi gin n'otimere i komwu. 26 Lyenewu bino bedo cem ka winy kibec na ngweco ki malo eka me ka leeni me thim, eka ngat moro ope na bino ryemogi oko. 27 Rwoth bino pwodowu ki two bur gini me Ejip, bur na ba cang, gwonyu eka il kom na ba ibino unu cang ki ie. 28 Rwoth bino pwodowu ki poa, thoo wang eka bango wiwu oko. 29 Ibino unu thwathwama kiceng calo athoo wang. Ba ibino bedo unu ki lonyo i kom gin moro keken na un ibino timo. Ebino diowu eka yak jamiwu nino ki nino, enta ngat moro ope na bino konyowu. 30 In ibino cikiri ki dhako me nyomo, enta ngat nokene ene bino bedo kode tetek. In ibino gero ot, enta ba ibino bedo ie. In ibino pidho olök, enta ba ibino camo nyige. 31 Ebino neko thwon pur na meg na in ineno, enta ba ibino camo ringo mere moro. Ebino tero kanani tetek ki bothi, enta ba ebino dwongo. Ebino mio romni both langni, enta ngat moro ope na bino konyoni me dwongogi. 32 Ebino mio awope eka anyirani both rok nokene na in ineno eka wangi bino dhero me nenogi nino ki nino, enta ba ibino bedo ki teko me jukogi cidho kodgi. 33 Rok na ba ingeo unu bino camo cem na un ipuro i pwothiwu, eka ebino diowu pi kar kibec enta gin moro ope na un ibino timo. 34 Gin na wangwu bino nen bino miowu idoko epoa. 35 Rwoth bino pwodoni ki two me cong i eka tyeni ki bur na rem rwok na ba bino cang, cakere ki i tyeni piny naka i wi malo. 36 Rwoth bino ryemowu kanya acel ki rwoth na un ibino yero me telowu yo both rok na un onyo kwerewu ba ongeo. Ibino unu woro obanga nokene n'eyubö ki yen eka kidi. 37 Ibino unu dokoko gin na kelo lworo, gin me carolok eka gin me anyera i kin rok kibec na Rwoth bino kethowu ie. 38 Ibino unu

cwöönö kodhi na dwong i pwothiwu, enta ibino unu coko na nonok, pien bonyo bino camo oko. 39 Ibino unu pidho olök eka ibino unu yubogi na ber, enta ba ibino unu madho kongö mere onyo pudö nyige, pien kudi bino camogi oko. 40 Ibino unu bedo ki yen me jeituni i lobowu, enta ba ibino unu tic ki mo mere, pien nyige bino ony oko. 41 Ibino unu nywolo awope eka anyira, enta ba ibino unu gwokogi, pien ebino terogi oko i opii. 42 Bonyo bino camo yen eka cem me lobowu oko. 43 Erok na bedo i lobowu bino dokoko gini elonyo eka jo na pigi tek rwok, enta un ibino dokoko ecan eka jo na pigi ba tek. 44 Gin bino miowu den, enta un ba ibino mio den bothgi. Gin bino telo wiwu, enta un ibino dong cen i korgi. 45 Cene ni kibec bino podho i komwu, bino ryemo korwu ce makowu naka ibino thum unu oko kibec, pien ba iwinyo unu kop ka Rwoth Obangawu eka ba imako unu cik mere kibec na en ocikowu. 46 Gin bino bedo anyuth eka tango me aura bothwu eka both ekwaewu naka naka. 47 Pien un ba itio unu both Rwoth Obangawu ki yom cwiny i kar n'onwongo itye unu ki jami na bur, 48 pi manon ibino unu tic both langwu na Rwoth bino orogi i komwu. Kec eka orio pi bino nekowu, ibino unu woth kotula eka can jami kibec bino makowu. Rwoth bino ketho ayokoth n'obedo nywenyo i ngutwu naka ka otyekowu oko kibec. 49 Rwoth bino kelo rok moro me lweny i komwu ki kanya bor, ki i ajiki me lobo, calo jur na bino piny, rok na ba ibino unu niang i lebgö. 50 Rok na ger na ba bino paro pi jo n'otii eka kica ba bino makogi i kom jo na thino. 51 Gin bino camo ethino limwu na kwö eka cem na bino cek i pwothiwu, naka ka etyekowu oko. Gin ba bino weko niwu kal moro, kongö olök na nyen onyo mo jeituni, ethino dhok onyo ethino rom ki dyegi na mewu naka ka gin otyekowu oko. 52 Gin bino guro peciwu kibec naka ka celwu n'egero na bor rwok na un igeno orodhere piny. Gin bino guro peci kibec na tye i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miowu. 53 Pi can na langwu bino ketho i komwu i kar na gin bino guro peciwu, un ibino camo ethinowu, ringo kom awope eka anyira na Rwoth Obangawu omiowu. 54 Naka thon ewo na kite mere ber rwok eka n'obedo nyakica ki i kinwu bino twono omin mere cem, onyo dhako mere na en maro, onyo ethine na pod kwö. 55 En ba bino nywakö kodgi ringo kom ethine na en camo. Pien en ope ki gin moro n'odong nino me acama i kar me can na langwu bino guro ki peciwu kibec. 56 Dhako na kite mere ber rwok eka n'obedo nyakica, n'onwongo ba thamö me nyono piny ki tyene, wange bino cido i kom cwore na en maro, eka wode onyo nyare. 57 En bino kanö byero na yaa ki ie eka athin

na ɛn ɔnywɔlɔ, ɛk ɛcam ɛn kɛnɛ i mɔng i karɛ na lang bino gɔrɔwu ɛka can na rac na langwu bino ketho i komwu i peciwu. **58** Ka ba igwɔkɛrɛ unu mɛ lɔbɔ kɔp kibɛc mɛ cik ni, n'ɛcɔɔgi i buk ni, ɛka ka ba ibedo unu ki lworo i nyɛng mɛ dheo na pirɛ tɛk na ɛnɛ nyɛng Rwoth Obangawu, **59** cɛ Rwoth bino mɛdɔ pwod i komwu ɛka i kom ɛkwaɛwu, can na rac rwɔk ɛka odeke na ba cang gini. **60** ɛn bino miɔ two kibɛc mɛ Ejip na yam un ilworo rwɔk mɛ makɔwu, ɛka ba ibino unu cang. **61** Rwoth thon bino miɔwu koth twoe kibɛc ɛka can na ba ɛcɔɔ i buk mɛ cik ni, naka ka etyekowu ɔkɔ. **62** Kadɛ onwongo ipol unu calɔ cɛr na tye malɔ i wi polo, welwu bino dɔkɔ na nɔnɔk rwɔk, piɛn ba iwinyo unu kɔp ka Rwoth Obangawu. **63** Dong kite na calɔ Rwoth cwinye obedo na yom mɛ miɔwu bedo na bɛr ɛka mɛ miɔ welwu nya na pol, kɔmanɔn thon Rwoth cwinye bino bedo na yom mɛ balɔ ɛka tyekowu. Ebino kwanyɔwu ɔkɔ ki i lobo na un itye ka dɔnyɔ iɛ mɛ gamɔ bedo mewu. **64** Cɛ Rwoth bino kɛthɔwu ɔkɔ i kin rok kibɛc, cakɛrɛ ki i ajiki lobo kucɛl naka tung ca. Ki kunɔn un ibino wɔrɔ obanga nɔkɛnɛ gini—obanga n'ɛyɔbɔ ki yen ɛka kidi, na un onyo kwerewu ba ongeo. **65** Ki i kin rok nɔn gini, ba ibino unu nwongo kuc onyo karɛ mɛ miɔ tyɛnwu yweo. Ki kunɔn Rwoth bino miɔ cwinywu podho, ba ibino bedo unu ki gen ɛka tipo komwu bino thɔɔ ɔkɔ. **66** Cwinywu bino ngabɛrɛ angaba pi kwɔwu mɛ anyim. Lworo bino makɔwu kiwor ɛka kiceng abonge gen mɔrɔ pi kwɔwu. **67** Kodiko ibino unu kobo ni, “Kono onwongo obed kothieno!” ɛka kothieno ibino unu kobo ni, “Kono onwongo obed kodiko!”—piɛn pi lworo na bino pong i cwinywu ɛka gin na wangwu bino nɛnɔ. **68** Cɛ Rwoth bino dwɔkɔwu yo Ejip ki mel gini, i yoo na an abino akobo niwu ni ba dɔki ibino nɛnɔ unu. Ki kunɔn, un ibino mirɛ kenwu both langwu mɛ acadha calɔ opii n'obedo cwɔ ɛka mon, ɛntɔ ngat mɔrɔ ope na bino wilɔwu.

29 Man ɛnɛ kɔp mɛ cikɛrɛ na Rwoth ɔcikɔ Muca mɛ ketho ki jɔ Icarael i lobo mɛ Moab, mɛd i kom cikɛrɛ na ɛn onwongo oketho kɔdgi ki i Koreb. **2** Muca ocwodo jɔ Icarael kibɛc kanya acɛl ɛka okobo bothgi: Un inɛnɔ ki wangwu gin na Rwoth ɔtimɔ i Ejip i kom Parao, i kom edite mɛrɛ kibɛc ɛka i kom lobo mɛrɛ. **3** Un inɛnɔ ki wangwu atɛmatɛma na dito gini, anyuth mɛ tango nɔn ɛka gin mɛ aura gini. **4** ɛntɔ naka i ninɔ na tin ni Rwoth ba ɔmiɔwu thama mɛ niang onyo wang mɛ neno onyo ith na winyo piny. **5** An atɛlɔwu ki i thim pi mwaka pyer angwɛn. Bɔngwu ba obino otii, onyo wociwu ba obino othum ɔkɔ ki i tyɛnwu. **6** Un ba ibino i camɔ unu ogati onyo madhɔ

kɔngɔ ɔlɔk onyo kɔngɔ mɔrɔ na kɛc. An abino atimɔ kɔmanɔn ɛk inge unu ni an abedo Rwoth Obangawu. **7** i karɛ na un ithuno i kabedo ni, Cikon rwoth mɛ Kecbon ɛka Og rwoth mɛ Bacan obino gini mɛ lwɛny i kom onu, ɛntɔ onu ɛlɔɔgi ɔkɔ. **8** Onu ebino ɛgamɔ lobogɛ ɛka ɛmiɔ both jɔ Reuben, Jɔ Gad ɛka nucu kaka ka Manace na calɔ lobo na mɛgi. **9** Pi manɔn, gwɔkɛrɛ unu mɛ lɔbɔ kɔp mɛ cikɛrɛ ni, ɛk gin na kibɛc na un ibino timɔ owoth na bɛr. **10** Un kibɛc icung unu tin i nyim Rwoth Obangawu—ɛtɛlawu ɛka rwothiwu, edongwu ɛka editewu, ɛka jɔ nɔkɛnɛ kibɛc mɛ Icarael, **11** kanya acɛl k'ɛthinɔwu ɛka monwu, ɛka Erok na bedo gini i kinwu, na ngɔlɔ yen ɛka na twɔmɔ pii niwu. **12** Un icung kany mɛ dɔnyɔ i cikɛrɛ ki Rwoth Obangawu, cikɛrɛ na Rwoth tin moko kodwu ɛka moko ki kwong, **13** mɛ moko tin ni un ibedo jɔgɛ, ɛk ebed Obangawu kite na ɛn ɔcikɔwu ɛka kite na ɛn okwongo both kwarɔwu Abraam, Icaaka ɛka Jakob. **14** An atye ka ketho cikɛrɛ ni ki kwong mɛrɛ, pathɛ ki un kɛkɛn **15** na tin icung unu kany i nyim Rwoth Obanga onu, ɛntɔ thon ki jɔ na tin ope gini kany. **16** Un kikomwu ingeo unu kite na onu ɛkwɔ kɔdɛ i Ejip ɛka kite na onu ewok kɔdɛ i rok na papath mɛ bino yo kany. **17** Un inɛnɔ unu ki i kin-gi calgi mɛ kwer, cal jwogi n'ɛyɔbɔ ki yath ɛka ki kidi, ki ryal ɛka ki gol. **18** Gwɔkɛrɛ unu ɛk kɔr ɛcwɔ onyo dhakɔ onyo kaka mɔrɔ na tin tye i kinwu na cwinye bino lɔkɛrɛ ɔkɔ ki both Rwoth Obanga onu mɛ cidhɔ wɔrɔ obanga ka rok nɔn gini; man twɛrɔ bedo calɔ orii na dɔngɔ mɛ bedo kwir na kɛc. **19** Ka koth dhanɔ nɔn owinyo kɔp mɛ kwong ni, ɛn bino lamɔ gum i kome kɛnɛ ɛka bino thamɔ ni, “An abino bedo ki kuc, kadɛ gin mɔrɔ na rac ba bino timɛrɛ i koma, kadɛ bed cwinya nwang mɛ lɔbɔ yora kɛna.” Man bino kelo pwod i komwu kibɛc, jɔ na bɛcɔ ɛka jɔ na reco. **20** Rwoth ba bino timɔ kica both dhanɔ nɔn; akɛmɔ ɛka nyeko mɛrɛ bino wangɔ dhanɔ nɔn calɔ mac na lyɛl. Cene kibɛc n'ɛcɔɔ i buk ni bino makɔ ɛn, ɛka Rwoth bino jwaɔ nyɛngɛ ɔkɔ ki i thɛ polo. **21** Rwoth bino poko dhanɔ nɔn ɔkɔ ki i kin kaka mɛ Icarael ɛka bino ketho can i kome, na lɔbɛrɛ ki cene kibɛc mɛ cikɛrɛ n'ɛcɔɔ i Buk mɛ Cik ni. **22** ɛkwaɛwu na bino lɔbɔ kɔrwu ɛka Erok na bino ki kanya bor bino nɛnɔ can n'opodho i kom lobo ɛka twoe na Rwoth ɔmiɔ ɔmakɔ lobo nɔn. **23** Lobo nɔn kibɛc bino wang ɔkɔ ki mac calpa ɛka kadɔ—na gin mɔrɔ ope n'ɛpidhɔ iɛ, gin mɔrɔ ope na tuu ki iɛ, gin mɔrɔ ope na dɔngɔ ki iɛ. Bino bedo calɔ Codom ɛka Gomora, Adma ɛka Jeboim na Rwoth yam ɔbalɔ rwɔk i karɛ n'akɛmɔ ɔmakɔ. **24** Rok kibɛc bino penyo ni, “Pɛngɔ Rwoth ɔtimɔ gin ni i lobo ni? Pɛngɔ akɛmɔ ɔmakɔ ɛn rwɔk?”

25 Ēka agam mërë bino bedo ni, "Gin n'ömïö ötimö ni kōmanōn, piēn jō ni öwëkö gini cīkërë ka Rwoth, Obanga ka kweregī, cīkërë na ēn oketho kōdgī i karë na ēn okelogī ki i Ejip. 26 Gin öläkërë ökö ēka öwörö gini obanga nökënë gini nakun ryebere gini piny i nyimgī, obanga na gin ba ngeo, obanga na ēn ba ömïögī. 27 Pī manōn akēmō ka Rwoth ömakō lobo ni, ēka ooro iē alem kibëc n'ëcōö i buk ni. 28 Rwoth obino ökwanyōgī ökö k'akēmō ēka kī thwōn cwer cwiny na dit kī i lobogī ēka öryēmōgī i lobo nökënë kite na tye kōdë tin." 29 Gin mē müng obedo mē ka Rwoth Obangawa, ëntö gin na nen obedo mē onu ēka kī mē ëthinō onu na twal, ëk onu ëlüb köp kibëc mē cik ni.

30 Ka gum ni ēka cene ni kibëc na an aketho i nyimwu opodho i komwu, ēka ipo unu iē kī kanya Rwoth Obangawu ökëthōwu iē i kin rok na papath, 2 ēka ka idwogo unu both Rwoth Obangawu k'ëkwaëwu cē ibedo unu kī winy i köp mërë kī cwinywu kibëc ēka kī tipowu kibëc na lübërë kī köp kibëc na an tin acikōwu kōdë, 3 cē Rwoth Obangawu bino bedo kī kica i komwu ēka bino cökōwu dōkī kī i kin rok kibëc na ēn yam ökëthōwu iē cē dwongo gum bothwu. 4 Kono kadī bed eterowu i lobo na bor rwök, kī kunōn Rwoth Obangawu bino cökōwu kanya acël ēka dwongowu cen. 5 Ēn bino kelowu i lobo n'obedo mē ka kwerewu ēka un ibino gamö mē bedo mewu. Ēn bino miöwu jami na pol ēka ibino unu nya na pol na kadhö kwerewu ökö. 6 Rwoth Obangawu bino lökö cwinywu ēka cwiny ëkwaëwu ëk i mar unu ēn kī cwinywu kibëc ēka kī tipowu kibëc ëk ibed unu na kwö. 7 Rwoth Obangawu bino ketho pwod ni kibëc i kom langwu na dagwu ēka yelowu. 8 Un ibino winyo köp ka Rwoth dōkī ēka ilübö unu cik mërë kibëc na an tin amiöwu. 9 Cē Rwoth Obangawu bino miöwu jami na pol rwök i tic kibëc na un ibino timö kī cingwu, i kom ëthinöwu, i kom ëthinö limwu na kwö ēka i kom cem na bino cëk i pwothiwu. Rwoth iē bino bedo na yom dōkī mē miö jami nya bothwu, kite na iē obedo na yom i kom kwerewu, 10 ëntö ibino unu winyo köp ēka cik ka Rwoth Obanga onu n'ëcōö i buk ni mē cik ēka ilökërë unu both Rwoth Obangawu kī cwinywu kibëc ēka kī tipowu kibëc. 11 Kobedini cik na tin an acikōwu kōdë ba tēk rwök ēka ba tye kanya bor kī bothwu. 12 Ba tye naka yo polo, ëk ömii ipeny unu ni, "Nga na bino idhö malö i polo mē ömō ēka titö niwa, ëk ewiny cē dong ëlubi?" 13 Onyo ba tye naka yo löka nam tung ca, ëk ömii ipeny unu ni, "Nga na bino ngölö nam mē ömō ēka titö niwa ëk ewiny cē dong ëlubi?" 14 Pe, köp nōn tye na cwök

bothwu; tye i dhöwu ēka i cwinywu na miö itwërö unu lübö. 15 Nën, an tin aketho i nyimwu gin na bër ēka gin na rac, kwö ēka thöö. 16 Ka ibino unu lübö cik ka Rwoth Obangawu kibëc na an tin acikōwu, nakun nwongo i marö unu ēn ēka igwökö unu cik mërë kibëc, ibino unu kwö ēka welwu bino mädërë, cē Rwoth Obangawu bino miöwu gum i lobo na un ibino dönyö iē mē gamö bedo mewu. 17 Ēntö ka cwinywu öläkërë ökö ēka ba ibedo unu kī winy, nakun ilökërë unu both obanga nökënë gini ēka iryebere unu piny mē wörögī, 18 an tin akobo kanyalër bothwu ni ebino tyekowu ökö. Ba ibino unu bedo pī karë na lac i lobo na un ibino ngölö kulo kulo Jordan mē dönyö iē ēka gamö bedo mewu. 19 An tin acwodo polo ēka lobo mē bedo caden i komwu ni an aketho i nyimwu kwö ēka thöö, gum ēka cen. Dong kobedini yër unu kwö ëk un ēka ëthinöwu ibed unu na kwö. 20 An thon akobo niwu ni i mar unu Rwoth Obangawu, iwiny unu köp mërë ēka imok unu i kome. Piēn Rwoth ënë miöwu kwö, ēka ēn bino miö ibedo unu na kwö pī mwaka na pol i lobo na ēn okwongere mē miö both kwaröwu Abraam, Icaka ēka Jakob.

31 Cē Muca ömädërë kī twakö köp ni both jö Icarael kibëc ni: 2 "An kobedini dong atye kī mwaka 120 ēka ba dök atwërö tölöwu. Rwoth okobo botha ni, 'In ba ibino poth yo löka kulo Jordan.' 3 Rwoth Obangawu kikokome ënë bino cidhö anyim niwu yo löka ca. Ēn bino tyeko rok ni kibëc na tye i nyimwu, ēka un ibino gamö lobogī mē bedo mewu. Yocua thon bino cidhö anyim niwu yo löka ca, kite na Rwoth okobo kōdë. 4 Ēka Rwoth bino timö bothgī gin na ēn obino ötimö both Cikon ēka Og, n'obedo gini rwodhi ka jö Amor, na ēn obino otyeko kanya acël kī lobogī. 5 Rwoth bino miögī bothwu, ēka un myero itim unu bothgī gin na kibëc na an acikōwu. 6 Bed unu jö na tēk ēka jö na cwinygī tēk. Kür ibed unu kī lworo mörö, onyo kür imii komwu ömyël i nyimgī, piēn Rwoth Obangawu bino woth kanya acël kodwu; ēn ba bino wëköwu onyo kwëröwu." 7 Cē Muca ocwodo Yocua ēka okobo bothe i nyim jö Icarael kibëc ni, "Bed ngat na tēk ēka na cwinye tēk, piēn myero icidh kī lwak ni i lobo na Rwoth okwongo mē miö both kweregī, ēka myero ipok i kin-gī ëk ögam gini ödök na calö mëgī. 8 Rwoth kikokome bino cidhö i nyimwu ēka bino bedo kanya acël kodwu, ēn ba bino wëköwu onyo kwëröwu. Kür ibed unu kī lworo, kür cwinywu opodhi." 9 Cē Muca öcōö cik ni gini piny cē ömïö both ëlamdhök n'obedo Elebi, n'otingo gini canduk mē cīkërë ka Rwoth, ēka both edong kibëc mē Icarael. 10 Cē Muca öcīkögī ni:

"Kinge thum ka mwaka abirō abirō, i mwaka mē jalō banya, i karē mē kwero Karama mē Bōlō, 11 ka jō Icarael kibēc bino cōkērē gīnī i nyim Rwoth Obangani i kabedo na ēn bino yērō, in ibino kwanō cik ni kibēc bothgī na gīn tye ka winyo. 12 Gür unu lwak kanya acēl—cwō, mon ēka ēthīnō, ēka erok na bedo gīnī i peciwu—ēk owiny gīnī ēka opwonyere gīnī kite mē lworo Rwoth Obangawu ēka ōgwōkērē gīnī mē lūbō kōp mē cik ni kibēc. 13 Ēthīnōgī, na ba ngeo gīnī cik ni, myero owiny ēka opwonyere gīnī mē lworo Rwoth Obangawu i karē kibēc na an itye ka kwō i lobo na un icidhō ngōlō yo lōka kulo Jordan mē bedo mewu." 14 Rwoth okobo both Muca nī, "Ninōni mē thōō dong cwōk. Cwod Yocua ēk ibed unu kanya acēl kōdē i Kēma mē Rwatērē, ēk an acik ēn." Cē Muca ēka Yocua ōcidhō gīnī yo Kēma mē Rwatērē. 15 Cē Rwoth onen i Kēma na cal kī wīr mē pōl, ēka wīr mē pōl ocung malō ka wi dholokek mē dōnyō i Kēma. 16 Cē Rwoth okobo both Muca nī: "In ibino cidhō mē yweo kanya acēl kī kwereni, ēka jō ni bino cakō wōrō obanga nōkēnē gīnī, obanga nōkēnē gīnī mē lobo na gīn tye ka cidhō yo iē. Gīn bino wēkōna ōkō ēka bino tūrō gīnī cikērē na an aketho kōdgī. 17 Cē i ninō nōn akēmō bino makōna i komgī ēka abino wēkōgī ōkō; an abino kanō wanga ōkō kī bothgī, ēka ebino tyekogī ōkō. Can na pol ēka pēkō bino podho i komgī, ēka i ninō nōn gīn bino penyo nī, 'Can ni ba obino i komwa piēn Obanga onu ba tye kod onu?' 18 Ēntō an abino kanō wanga ōkō i ninō nōn piēn pī balgī kibēc mē lōkērē ōkō both obanga nōkēnē gīnī. 19 "Kobedini dong cōō wer ni pīny ēka ipwony kī jō Icarael cē īmīgī ower, ēk obed caden-na i komgī. 20 Ka an dong akelogi i lobo na mio na cak ēka mōō kic mōl kī iē, lobo na an acikara kī kwong both kweregī, ēka ka gīn ōcamō cem oyeng cē ōcwēē gīnī, gīn bino lōkērē both obanga nōkēnē gīnī ēka wōrōgī, nakun kwēra gīnī ōkō ēka tūrō cikērēna. 21 Cē ka can na pol ēka pēkō obino i komgī, wer ni bino bedo caden bothgī, piēn ēkwaēgī wīgī ba bino wil iē. An angeo yūb mē thamagī na gīn ōyūbō, kadī i karē na an bara akelogi i lobo na an acikara kī kwong mē miōgī." 22 Cē Muca ōcōō wer ni pīny i ninō nōn ēka opwonyo kī jō Icarael. 23 Rwoth ōmiō cik ni both Yocua wod ka Nun: "Bed ngat na tēk ēka na cwinye tēk, piēn in kikomi ēnē ibino tero jō Icarael i lobo na an acikara kī kwong mē miōgī, ēka an kikoma abino bedo kodi." 24 Kinge na Muca otyeko cōō kōp mē cik ni i buk, cakērē kī i acaki naka i ajiki, 25 ēn ōmiō cik ni both Elebi n'otingo Canduk mē Cikērē ka Rwoth: 26 "Ter unu Buk mē Cik ni ēka iketh unu i nget canduk mē cikērē ka Rwoth Obangawu. Bino bedo kunōn na

calō caden i komwu. 27 Piēn an angeo kite na un ibedo unu jō na jēm ēka jō na ngutgī nwang. Ka un ibedo ka jēm i kom Rwoth na an pod atye na kwō kany acēl kodwu, cē jēmwu bino bedo na rōm kwene ka an dong athōō ōkō! 28 Gür unu edong mē kakawu ēka editewu kibēc i nyima, ēk akob kōp ni bothgī na gīn tye ka winyo ēka acwod polo kī lobo mē bedo caden i komgī. 29 Piēn an angeo nī kinge thōōna un ibino tīmō gīn na rac ēka ibino unu lōkērē ōkō kī i yoo na an acikōwu kōdē. I karē mē anyim, can bino podho i komwu piēn ibino unu tīmō gīn na rac i wang Rwoth nakun īmiō unu akēmō makō ēn kī gīn na cingwu otio." 30 Cē Muca ōcakō wero kōp mē wer ni kī wie na gīn tye ka winyo cakērē kī i acaki naka i ajiki mērē i nyim lwak mē Icarael n'ōgūrē gīnī:

32 Cik unu ithwu, un polo ēka lobo, winy unu na bēr kōp na an abino kobo. 2 Wēk pwonyina ōōny i komwu calō kōth, ēka kōpna bino tōn calō thoi, calō kōth na ngidho i kom lum na nyen, calō kōth na dwong i kom lum na mar. 3 An abino pakō nying Rwoth, ēka jōgē bino kobo pī dit mērē! 4 Ēn obedo Lēla, na bal mōrō ope i tic mērē, ēka i yodhi mērē kibēc ēn ngōlō kōp n'atir. Ēn obedo Obanga na genere na ba tīmō gīn mōrō na rac, kite tye atir ēka ba lengere. 5 Gīn ōtīmō bal i kome; ēka gīn ba dōk obedo ēthīnō mērē, ēntō obedo gīnī rok n'ōlōkērē ēka n'ogom ōkō. 6 Man ēnē kite na un icūlō kī Rwoth, un jō na mīng ēka n'ope kī ryēkō? Pathī ēn ēnē Apapwu n'ocweowu ēka ōmiōwu itye na kwō? 7 Po i kom karē na cōn; tham pī run n'opoth gīnī. Peny apapni, cē ēn bino kobo nini. Peny unu edongwu, ēka gīn bino niangōwu. 8 I karē na ēn na Malō Rwōk ōmiō both rok lobo n'obedo mēgī, i karē na ēn opoko jō kibēc, ēn oketho wang lobo ka rok acēlacēl na lūbērē kī wel awope ka jō Icarael. 9 Jō Icarael obedo gīnī jō ka Rwoth, ēntō ēn ōyērō ēkwaē ka Jakob obedo mēgē. 10 Rwoth obino onwongo jō Icarael i thim, i lobo na lik na dhanō ope iē, ōgūrōgī ēka ōgwōkōgī na bēr; ōgwōkōgī na calō tōng wangē. 11 Ēn cal kī jūr na pwonyo ēthīnē kī ngwēc malō ēka tēngō bwome i wi ēthīnē, na yarō bwome mē tingogī ēka tingogī i bwome. 12 Rwoth kēnē ēnē ōtēlōgī; obanga mōrō onwongo ope bothgī. 13 Ēn ōmiōgī ōidhō malō i lobo n'otingere malō, ēka ōpidhōgī kī cem n'ōcēk i pwothi. Ēn ōmiōgī mōō kic kī i lēla, ēka kī mōō jeituni kī i lobo n'otingere malō, 14 kī cak na wac mē dhok ēka kī cak ka rom ēka dyegi ēka kī dwolo ēthīnō rom ēka dyegi, k'ēthīnō rom ka Bacan n'ēyērō, ēka kī mōkō ngano na pwōth. Un īmadhō kōngō ōlōk na bēr. 15 Jecurun ōdōngō n'ōcwēē ēka ōjēm; ka icemo iyeng

unu, ibino bedo unu na pěk ěka na komwu pwöth. un iwěkö Obanga n'ocweowu ěka ikwěro unu Lëla n'obedo alarwu. 16 Gin ömiö nyeko ömakö Obanga pi wöro obangagi ěka ömiö akëmö ömakö ěn i kom cal jwogigi më kwer. 17 Gin ömiö tyërgi both jwogi na ba obedo Obanga— obanga na gin onwongo ba ngeo, obanga na pod onen na nyen, obanga na kwerewu ba öwörögi. 18 Un ikwěro Lëla, n'ögwököwu; wiwu owil ökö i kom Obanga n'önywölöwu. 19 ěntö Rwoth önenö man cë ökwërogi ökö piën awope ěka anyira mërë ömiö akëmö ömakö ěn. 20 ěka okobo ni, “An abino kanö wanga ökö ki bothgi, ěka anën kite na nyimgi bino bedo ködë; piën gin obedo rok n'ogom, ěthinö na ba genere. 21 Gin ömiö nyeko ömaka i kom gin na ba obedo Obanga ěka ömiö akëmö ömaka ki cal jwogigi na köny mërë ope. An abino miö nyeko makögi i kom jö na ba obedo rok kikokome; an abino miö akëmö makögi i kom rok na ba niang gin. 22 Piën akëmöna dong omoko mac ökö, ěka tye ka wang naka i the bur lyël na thut. Bino wangö lobo ki gin n'öcëk tye ěka bino cwinyü mac i acaki the kite. (Sheol h7585) 23 “Abino dhuro can i wigí ěka abino celo athërona kibëc i komgi. 24 An abino miö kec diögi, two odeke na reco bino tyekogi; an abino oro leeni na ger më thim i komgi, ěka thwone na tye ki kwir më tongogi. 25 Pala abadë bino tyekogi ökö ki i yodhi, lworo bino bedo i pecigi. Awope na thinö ěka anyira na thinö bino thum ökö, ěthinö na döth ěka jö na wigí opong lwar. 26 An akobo ni an abino këthögi ěka an abino miö nying-gi rwenyo ökö ki kin jii. 27 ěntö an ba amiö lang-gi, më bedo k'awaka, ěka okob gin ni, “Tëköwa dwong; Rwoth ba ötimö gin möro.” 28 Jö më Icarael obedo gin i rok na ba ryëk, niang möro ope bothgi. 29 Ka onwongo gin ryëk, ěka öniang gin i köp ni, ěka onge gin i gin na bino timërë i komgi! 30 Pingö dhanö acël öryëmö jö elip, onyo jö ariö twëro ryëmö jö elip apar? Rwoth, Kidigi ökwërogi ökö; Obangagi më aura öwëkögi ökö. 31 Piën lëlagi ba cal ki Lëla onu. na calö lang onu thon twëro yeo ni kömanön. 32 Jang ölökgi ekelo ki i jang ölöc ka jö Codom, ěka ki i pwothi ka jö Gomora. Ölökgi opong ki kwir, ěka öbüng nyig-gi këc. 33 Köngö ölökgi cal ki kwir ka thwol, cal ki kwir k'ororo na kelo thöö. 34 Rwoth okobo ni, “Manön kibëc ba obedo gin na an akanö botha ěka amwönö ökö kanya an akanö limna ië? 35 Obedo ticna më cülö kwor; an abino cülö. i karë na tyën-gi bino cër; ninnögi më can dong cwök, ěka bino podho i komgi athura.” 36 Rwoth bino ngölö köp i kom jögë ěka kica bino makö ěn i kom etic mërë, ka ěn önenö tëkögi dong othum ěka dhanö möro ba odong, opii onyo ngat na löörë këné. 37 Cë

Rwoth bino kobo ni, “Obangagi tye gin i kwene, lëla na gin obino opono ië, 38 obanga n'obino öcamö möö tyër awangagi ěka ömadhö gin i köngö ölöc më tyër amadhagi? ěk gin öya malö më könyöwu! ěk gin obed jö na gwököwu!” 39 Rwoth okobo ni, “Nën dong kobedini an ěka an këna ěné abedo Obanga; obanga nököne ope i ngeta. An ěné aneko ěka an ěné amiö kwö, An ěné awanö ěka an ěné acangö, ěka ngat möro ope na twëro larö ki i cinga. 40 Atingo cinga malö yo polo ěka akobo ni: Na calö an Obanga na bedo na twal, 41 ka apakö pala abadëna na mimila ěka k'aryëö cinga më ngölö köp cë an abino cülö kwor i kom langna ěka abino ketho can i kom jö na daga gin. 42 An abino miö athërona mër ki remo, nakun pala abadëna bino camö ringo: bino yeng ki remo ka jö n'enekogi ki jö n'emakögi, ěka bino tongo wi ëtëla ka lang-gi.” 43 Pak unu jögë, un rok kibëc, piën ěn bino cülö kwor më remo k'etic mërë; ěn bino cülö kwor i kom lang mërë ěka bino kwanyö bal ökö ki i lobo ka jögë. 44 Muca obino gin ki Yocua wod ka Nun ěka ötwakö köp më wer ni kibëc na jii tye ka winyo. 45 i karë na Muca owero köp ni kibëc ki wie both jö Icarael, 46 ěn okobo bothgi ni, “Gwök unu köp ni kibëc i cwinywu na tin an atye ka kobo bothwu, ěk icik unu k'ëthinöwu më lübö köp më cik ni kibëc na bër. 47 Köp ni ba obedo köp na köre ope niwu—gin obedo kwöwu. Gwök unu cik ni cë ibino bedo unu pi karë na lac i lobo na un i tye ka cidhö më ngölö kulo Jordan më gamö bedo mewu.” 48 i ninnö nön kikokome Rwoth okobo both Muca ni, 49 “Cidh ěk iidh malö i wi kite më Abarim, na tye i lobo Moab; iidh i wi kidi më Nebo n'opimere ki Jeriko ěka inen lobo Kanaan na an acwök miö both jö Icarael. 50 In ibino thöö i wi kidi nön na in iidhö cë ibino cidhö nywakö kabedo ki kwereni kite n'omeru Aron öthöö ködë i wi kidi më Kor cë önywakö kabedo ki kwere mërë. 51 Piën un kibëc ba ibino ibedo unu ki gen i koma i nyim jö Icarael i dhö pii më Meriba Kadec i thim më Jin, un ikwëro wörona i nyim jö Icarael na calö Obanga na leng. 52 Pi manön, in ibino nönö lobo nön ki kanya bor; in ba ibino dönyö i lobo na an abino miö both jö Icarael.”

33 Man ěné gum na Muca dhanö k'Obanga ölamö i kom jö Icarael na ěn bara öthöö. 2 ěn okobo ni, “Rwoth obino öya ki wi kidi Cinai cë onen bothgi i Ceir, ěn öryëny i komgi ki i wi kidi Paran. ěn obino ki jögë na leng elip ki elip ki lëb mac na lyël ki i cingë më kucem. 3 Adyer in kikomi ěné imarö jii; jö na leng kibëc tye gin i cingi. Gin kibëc ryebere piiny i ka tyeni, ěka nwongo gin i pwony ki bothi, 4 cik na

Muca ömïö bothwa, më bedo më ka jö ka Jakob. 5 Ën obino obedo rwoth i Jecurun i karë n'edite ka lwak öcökêrë gîni, kanya acël kî kaka kibëc më Icarael. 6 "Ëk Reuben obed na kwö ëka kür öthöö, jögë thon kür obed na nönök." 7 Ëka man ënë gin na ën okobo i kom Yuda: "Aa Rwoth, winy koko ka Yuda; dwongi ën pacö both jögë. Ën bino lwëny pirë kënë kî cingë. Bed ngat na kõnyö ën i kom lang mërë!" 8 Ëka i kom Lebi ën okobo ni: "Mii both Lebi Tumim ëka Urim na megî both aticni na in igeno. In itëmö ën kî i Maca; in ibino itëmö nî gin tye adyer kî i dhö pii më Meriba. 9 Lebi okobo i kom apap ëka aya mërë nî, 'An ba aparö pirgi.' Ën wie ba opo i kom utmego mërë onyo më ngeo ëthinö mërë kikokome, ëntö ën ögwökö köp na megî ëka ölübö cîkêrëni. 10 Gîn bino pwonyo Jakob kî cîkni ëka cîkni both jö Icarael. Ën bino wangö odok na kur i nyimi ëka tyër awanga kibëc i wi keno tyëni. 11 Aa Rwoth, miî gum i kom dirü mërë kibëc, ëka ibed kî yom cwiny i kom gin na ën otio kî cingë. Göö lang na yaa më lwëny i kome piny, göö lang mërë piny ëk kür dök ölwëny gîni i kome." 12 Ëka i kom Benjamin ën okobo ni: "Ëk dhanö na Rwoth marö obed kî kuc i kome, piën Rwoth gwökö ën i karë kibëc, ëka ngat na Rwoth marö yweo i kin wi baë." 13 I kom Yocepu ën okobo ni: "Rwoth myero ömii gum i lobo mërë kî mic më thoi na bëcö na yaa kî malö i polo, ëka kî pii na thuth na tye piny i thë lobo, 14 kî nyig yen na bëcö na nyak kî ceng, ëka kî cem na cëk dwe kî dwe, 15 kî nyig kodhi na bëcö na cëk i wi kite na cön ëka kî jami na cëk na büp i wi cere na bedo naka naka; 16 kî mic na bëcö më ngöm ëka kî gin na kibëc na cëk i ië, ëka kica ka ngat n'onen kî i bunga na lyël mac. Ëk gum ni kibëc obed i wi Yocepu, ëka i wi ngat n'epoko ökö kî i kin utmego mërë. 17 I dit mërë kî dheo mërë ën obedo calö wod thwön n'obedo kaö; tunge cal gîni kî tung thwön na ger. Kî tunge gîni ën bino twomo kî rok gîni, naka jö na tye i thwok lobo kibëc. Man ënë gumna pî jö Epraim na pol, ëka kî jö ka Manace na römö elip kî elip." 18 I kom Jabulon ën okobo ni: "Cwinyi obed na yom, Jabulon, ka idönyö yökö, ëka in, Icacar, ka ibedo i këmani. 19 Gîn bino cwodo jö kibëc më cidhö yo wi kidi ëka kî kunön gin bino miö tyërgi më kite atir, gin bino nwongo lönyögi kî i nam, kî i kom lönyö n'ëkanö i kwo." 20 I kom Gad ën okobo ni: "Gum obed i kom dhanö n'ömïö wang lobo ka Gad obedo na lac! Gad buto kunön calö kibwor, më yëcö bad lee onyo wie. 21 Ën öyëro lobo mërë na bër, piën nget lobo k'ëtëla onwongo ëkanö pirë. I karë n'edite wi lwak öcökêrë gîni, ën otio gin na Rwoth mitö na tye atir, ëka kî ngölö-köp mërë i kom jö Icarael." 22 I kom Dan ën okobo ni:

"Dan cal k'athin kibwor, na kiirë kî i Bacan." 23 I kom Naputali ën okobo ni: "Naputali, in ipong kî kica ka Rwoth, ëka ipong kî gum ka Rwoth; gam lobo më kuthö ëka kukwap." 24 I kom Acer ën okobo ni: "Ëk gum obed i kom Acer na löö kaka nökenë, ëk cwiny utmego mërë obed na bër i kome, ëka ölwök tyënë i möö jeituni. 25 Nywenyo më loro dhö wangkac na megî bino bedo nywenyo kî mola, ëka tëkö më komi bino bedo na rom kî mwaka më ditni. 26 "Ngat mörö ope na cal k'Obanga ka Jecurun, na ngwécö arii i polo më kõnyöni, ëka kî dheo mërë i kom pöl. 27 Obanga na bedo naka naka ënë obedo ka ponowu, ëka cingë tye piny më tingowu malö. Ën ryëmö langni ökö kî i nyimi, nakun kobo nî, 'Tyekgi ökö!' 28 Pî manön Icarael bino bedo kî kuc, ëkwaë ka Jakob bino bedo gîni abonge ayela mörö i lobo na kal ëka kõngö ölöc na nyen tye ië, kanya polo miö thoi tön piny. 29 Cwinywu obed na yom un jö Icarael! Nga na cal kodwu, rok na Rwoth ölarögi? Ën obedo kwotwu ëka ngat na gwököwu ëka kî pala abadëni më aura. Langwu bino bedo gîni kî myël kom i nyimwu, ëka tyënwu bino nyönö kabadogi kibëc."

34 Cë Muca öya kî i bar më Moab ëka öidhö malö i wi kidi Nebo naka i wi pem më Piciga, n'opimere kî Jeriko. Kî kany nön Rwoth onyutho niinë lobo kibëc—cakêrë kî i Gilead më thuno ködë naka i Dan, 2 ëka kî lobo ka Naputali kibëc, lobo ka Epraim ëka Manace, lobo ka Yuda kibëc më thuno ködë naka yo kuthö nam, 3 Negeb ëka lobo kibëc cakêrë kî i ora më Jeriko, n'obedo pacö më ötit, thuno ködë naka i Joar. 4 Cë Rwoth okobo both Muca nî, "Man ënë lobo na an acikara kî kwong both Abraam, Icaca ëka Jakob i karë na an akobo nî, 'An abino miö both ëkwaëni.' An amii inënë kî wangi, ëntö ba ibino cidhö yo löka tung ca." 5 Ëka Muca, atic ka Rwoth, öthöö kunön i lobo Moab, kite na Rwoth obino okobo ködë. 6 Rwoth oiko ën i lobo Moab, i ora n'opimere kî Bet Peor, ëntö naka tin ngat mörö ope na ngeo kanya lyënë tye ië. 7 Muca onwongo tye kî mwaka 120 i karë na ën thöö, wangë onwongo pod neno na bër ëka kome thon onwongo pod ték. 8 Jö Icarael okoko gîni Muca kî i bar më Moab pî niinö pyer adek, naka karë më koko kî kumo othum. 9 Yocua wod ka Nun onwongo opong kî cwiny më ryëkö piën Muca onwongo oketho cingë i kome. Cë jö Icarael owinyo gîni dhögë ëka ögwökö gîni cik na Rwoth öcökö kî Muca. 10 Anaka nön, adwarpiny mörö nökenë ba dök onen na cal kî Muca i lobo Icarael, na Rwoth ongere ködë wang kî wang, 11 n'otio anyuth më tango nön ëka kî gin më aura gîni na Rwoth ooro ën yo

Ejip—both Parao ěka both edite mĕrĕ kibĕc ěka lobo
mĕrĕ kibĕc. 12 Ngat mŏrŏ nŏkĕnĕ ope n'obedo tio tic
kĭ tĕkŏ na dit ěka kĭ gin mŏkŏ na kelo lworŏ kite na
Muca obedo ka tio ĭ nyim jŏ Icarael kibĕc.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matayo

1 Man ènè kwere ka Yecu Kiricito, akwar Daudi, akwar Abraam: 2 Abraam önywölö Icaka, Icaka önywölö Jakob, Jakob önywölö Yuda ëka omego mërè, 3 Yuda kî dhakö mërè Tamar önywölö gîni Perej ëka Jera, Perej önywölö Kejeron, Kejeron önywölö Ram, 4 Ram önywölö Aminadab, Aminadab önywölö Nacon, Nacon önywölö Calamon, 5 Calamon kî dhakö mërè Raab önywölö gîni Boaj, Boaj kî dhakö mërè Ruth önywölö gîni Obed, Obed önywölö Jece, 6 ëka Jece önywölö rwoth Daudi. Daudi önywölö Colomon, n'onwongo aya mërè obedo dhakö ka Uriä 7 Colomon önywölö Rekoboam, Rekoboam önywölö Abija, Abija önywölö Aca, 8 Aca önywölö Yekocapat, Yekocapat önywölö Joram, Joram önywölö Ujia, 9 Ujia önywölö Yotam, Yotam önywölö Akaj, Akaj önywölö Kejekia, 10 Kejekia önywölö Manace, Manace önywölö Amon, Amon önywölö Yocia, 11 ëka Yocia önywölö Yekonia ëka omego mërè i karè n'etero jö Icarael i lobo Babilon. 12 Kinge na dong etero jö Icarael i lobo Babilon: Yekonia önywölö Celatiel, Celatiel önywölö Jerubabel, 13 Jerubabel önywölö Abiud, Abiud önywölö Eliakim, Eliakim önywölö Ajor, 14 Ajor önywölö Jadok, Jadok önywölö Akim, Akim önywölö Eliud, 15 Eliud önywölö Eleajar, Eleajar önywölö Mathan, Mathan önywölö Jakob, 16 ëka Jakob önywölö Yocepu cwör Maria, n'önywölö Yecu n'ecwodo ni Kiricito. 17 Man ènè wang rok apar wie angwën n'önywölögi kibëc cakërè kî i kom Abraam naka othuno ködè i kom Daudi, apar wie angwën kî kom Daudi naka othuno i karè n'eterogi i Babilon, ëka apar wie angwën kî i karè n'eterogi i Babilon naka othuno i kom Meciya. 18 Man ènè kite n'önywölö kî Yecu Kiricito: i karè na Maria onwongo öcîkërè më nyömërè kî Yocepu, na gîn bara örwatërè kanya acél, enwongo ni Maria öyac kî təkō ka Tipo Naleng. 19 Yocepu onwongo obedo dhanö na kite atir ëka ba ömitö ni eketh lewic i kom Maria, ëntö onwongo mitö ni ëkwër Maria i müng. 20 i karè na Yocepu pod tye ka thamö köp nön kî i cwinye, malaika ka Rwoth onen bothe i wang lek ëka okobo ni, "Yocepu akwar Daudi, kür ibed kî lworö më tero Maria më bedo dhaköni, piën ic na ën tye ködè ögamö kî təkō ka Tipo Naleng. 21 Èn bino nywölö athîn awobi, ëka in ibino cakö nyingè Yecu, piën ën bino larö jögè kî i kom balgi." 22 Man kibëc ötimërè ëk köp ka Rwoth ocobere na ën okobo kî i dhö adwarpiny ni: 23 "Nyakö na bara ongere k'ëcwö bino yac ëka bino nywölö athîn awobi; ebino cakö nyingè Emmanuel"—na tyën köp mërè ni,

"Obanga tye ködwa." 24 i karè na Yocepu ocoo kî i wang ninö, ën ötimö kite na malaika ka Rwoth öcîkë ën ködè ëka otero Maria obedo dhakö mërè. 25 Èntö Yocepu ba obedo ködè naka önywölö athîn awobi ëka Yocepu öcakö nyingè Yecu.

2 Kinge na dong önywölö Yecu i Bethelëm na tye i Yudea, i karè n'Erode obedo rwoth, ëryëkö öya kî kukidè obino gîni yo Jerucalëm 2 ëka openyo gîni ni, "Athîn n'önywölö më bedo rwoth k'Eyuda tye kwene? Wan ënënö cër mërè kî kukidè cë wan ebino më wörö athîn." 3 i karè na rwoth Erode owinyo köp ni, cwinye opodho rwök, ëka jö më Jerucalëm kibëc cwinygi opodho kanya acél ködè. 4 Erode ocwodo ëlamdhök na dito kibëc ëka epwony cik cë openyogi ka kwene n'onwongo ebino nywölö Meciya ië. 5 Gîn ögamö ni, "i Bethelëm më Yudea, piën man ènè ngö n'adwarpiny onwongo öcö: 6 "Èntö in, Bethelëm na tye i lobo më Yuda, in ba iiti rwök kî i kin kaka më Yuda; piën alöc bino yaa kî bothi na ën bino kwaö jöga më Icarael." 7 Cë Erode ocwodo ëryëkö i müng ëka öniang kî bothgi karè na cër onen ië. 8 Cë ën oorogi yo Bethelëm nakun kobo nigî ni, "Cidh ipeny unu köp i kom athîn ni na bër. Ka inwongo unu, cë ikel unu köp nön botha, ëk an thon acidh awör ën." 9 Kinge na dong gîn owinyo köp ka rwoth, gîn öcakö cidhö kî yorgi, ëka cër na gîn onwongo önenö kî kukidè ötelö nyimgi naka ocung i wi kanya athîn onwongo tye ië. 10 i karè na gîn önenö cër, cwinygi obedo na yom rwök. 11 Gîn ödönyö i öt ëka önenö gîni athîn ëka aya mërè Maria, cë orumo cöng-gi piny ëka ëwörö athîn. Gîn ögönyö yëcgi ëka ömïö gîni mic më gol, odok na ngwece kur ëka müra. 12 Kinge Obanga öcîkögî i wang lek ni kür ödök gîni cen yo both Erode, gîn ödök i lobogi nakun ewok kî i yoo nökenë. 13 Kinge na dong ëryëkö ödök gîni ökö, malaika ka Rwoth onen both Yocepu i wang lek cë okobo ni, "Yaa malö iter athîn gîn k'aya mërè ëk ilüü unu yo Ejip. Bed unu kunön naka ka an akobo nini më dwogo, piën Erode bino rangö athîn ëk enek ökö." 14 Cë Yocepu öya, ökwanyö athîn gîn k'aya mërè i kiwor ëka öcidhö yo Ejip, 15 kanya ën obedo ië naka Erode öthö. Man ötimërè ëk köp ka Rwoth na ën okobo i dhö adwarpiny ocobere kakarè ni, "An acwodo woda kî i Ejip." 16 i karè n'Erode öniang ni ëryëkö öbwölë, öngöö rwök ëka ömïö twërö më neko ëthinö awope kibëc kî i Bethelëm ëka i kabedo kibëc na cwök ködè cakërè kî i mwaka ariö dök ködè piny, na lüberè kî karè na ën öniang ködè kî both ëryëkö. 17 Cë ngö na yam adwarpiny Jeremia okobo ocobere: 18 "Dwön mörö tye ka winyere kî i Rama na

kok ëka kumo rwök, Racel tye ka koko pî ëthinë, ëka ba mîtö ni ekwe cwinye, piën ëthinë öthöö gîni ökö.” 19 Kinge na dong Erode öthöö, malaika ka Rwoth onen both Yocepu i wang lek ki i Ejip 20 ëka okobo ni, “Yaa malö, iter athin gin k’aya mërë ëka idök unu i lobo më Icarael, piën jö n’onwongo mîtö kwanyö kwö k’athin dong öthöö gîni ökö.” 21 Cë Yocepu öya, ökwanyö athin gin k’aya mërë ëka öcidhö gîni i lobo më Icarael. 22 Ëntö i karë na Yocepu owinyo ni Arkelau ënë dong löö Yudea nakaka apap mërë Erode, Yocepu obedo ki lworo më cidhö yo kunön. Cë kinge n’Obanga okobo ninë i wang lek, ën öya öcidhö i lobo Galilaya. 23 Ën öcidhö obedo i taun n’ecwodo ni Najaret. Cë köp n’edwarpiny ötwakö ocobere: “Yecu ebino cwodo ni dhanö më Najaret.”

3 I karë nonu Jon Abatica obino nakun titö köp k’Obanga i thim më Yudea 2 ëka kobo ni, “Ngut unu, piën ker më polo onyingo na cwök.” 3 Man ënë ngat n’adwarpiny lcaya ötwakö pîrë: “Dwön dhanö mörö tye ka redo i thim ni, ‘Yüb unu yoo pi Rwoth, mii unu yoo ocung atir ninë.’” 4 Jon onwongo ruko böng n’ëyübö ki kom yer kinaga, ëka onwongo tweo wang pyërë ki del. Cem mërë onwongo obedo bonyo ëka möö kic më thim. 5 Jii onwongo yaa ki i Jerucalem, ki i lobo Yudea kibëc ëka ki i lobo kibëc na tye i nget kulo Jordan më cidhö bothe. 6 Gin onwongo tucö balgi ëka Jon baticagi i kulo Jordan. 7 Ëntö ka ën önönö Eparicayo ëka Ecadukayo tye ka bino kanya ën onwongo tye ka batica jii ië, ën okobo bothgi ni: “Un ëthin ororo! Nga n’okobo niwu ni iiring unu ki i akëmö k’Obanga na tye ka bino?” 8 Tii unu dong gin na nyutho ni ingut unu. 9 Kür dök itham unu më kobo ni, ‘Wan etye k’Abraam na calö apapwa.’ An akobo niwu ni ki kom kite ni Obanga twërö miö ëkwaë k’Abraam donyo ki ië. 10 Kobedini dong etyeko ketho atong i tyën orii yen, ëka yath mörö na ba nyakö nyige na bër ebino tongo ökö piny cë ebolo i mac. 11 “An abaticawu ki pii më nyutho ni ingut unu ökö ki kom balwu, ëntö ngat na bino ki kora ték na löa ökö, an ba apora më ködö wörë. Ën bino baticawu ki Tipo Naleng ëka ki mac. 12 Odheru mërë tye i cingë, ëka ën bino yübö larü moo mërë, cë cökö kal mërë ketho i dërö ëka wangö cüngë ki mac na ba thöö.” 13 Cë Yecu öya ki i Galilaya öcidhö yo kulo Jordan, ëk Jon obatica ën. 14 Ëntö Jon ötëmö kwërö ökö nakun kobo ni, “An amitö ni in ënë ibatica an, ëntö in dök ibino ni an abatica in?” 15 Yecu ögamö ni, “Wëk ötimërë ni kömanön kobedini; piën pore ni ön më cobo gin na kibëc më kite atir.” Cë Jon oyeo. 16 Kinge na dong Yecu ebatica, cë ën odonyo malö ki i pii. Cücüth i

caa nön polo öyabërë, ëka ën önönö Tipo k’Obanga ka bino calö amam, cë opye i kome. 17 Cë dwön mörö owinyere ki i polo na kobo ni, “Man ënë Woda na an amarö; na iya yom i kome.”

4 Cë Tipo k’Obanga otero Yecu i thim ëk Catan ötëm ën. 2 Cë Yecu orio kec pi ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, kinge kec oneko ën. 3 Cë Catan obino both Yecu më tëmö ën nakun kobo ni, “Ka in ibedo Wod k’Obanga, kob ni kite ni ëk ölökerë ödök cem.” 4 Yecu ögamö ninë ni, “Ëcöo i Cöc na Leng ni: ‘Dhanö ba kwö ki cem këkën ëntö kwö ki köp kibëc na donyo ki i dhö Obanga.’” 5 Cë Catan otero Yecu yo Jerucalem i pacö na leng ëka ömiö ën ocung malö i wi bürübürü më öt k’Obanga. 6 Ën okobo ni, “Ka in ibedo Wod k’Obanga, podh yo piny. Piën ëcöo ni: ‘Obanga bino cikö emalaika mërë më gwököni, ëka gin bino gamöni ki cing-gi, ëk kür itwom tyeni i kom kidi.’” 7 Yecu ögamö ninë ni, “Ëcöo thon ni: ‘Kür itëm Rwoth Obangani.’” 8 Catan dök otero Yecu yo wi kidi na bor malö rwök cë onyutho ninë ker kibëc më wi lobo ëka ki dheogi. 9 Catan okobo ni, “Man kibëc an abino miöni, ka in ibino rumo congii piny ëka iwöra.” 10 Yecu okobo ninë ni, “Catan, nyik ökö ki botha! Piën ëcöo ni: ‘Wör Rwoth Obangani ëka itii ninë këkën.’” 11 Cë Catan öwëkö Yecu, ëka emalaika obino gini cë ökönyö ën. 12 I karë na Yecu owinyo ni Jon etweo i buc, ën ödök yo Galilaya. 13 Yecu ba obedo i Najaret, ëntö ën öcidhö obedo i Kaperanaum, pacö na tye i nget nam Galilaya, na tye i lobo Jabulon ëka Naputali— 14 më cobo köp n’adwarpiny lcaya okobo: 15 “Lobo më Jabulon ëka Naputali, yoo na cidhö yo nam, na tye yo löka kulo Jordan, Galilaya n’obedo lobo n’Erok bedo gini ië— 16 jö na bedo gini i piny na cöl, önönö gini dong tar na dit; jö na bedo i tipo lobo më thöö, tar dong öryëny i komgi.” 17 Cakërë i karë nön cidhö ködë anyim, Yecu öcakö titö köp nakun kobo ni, “Ngut unu, piën ker më polo onyingo na cwök.” 18 I ninö mörö acél, na Yecu onwongo tye ka wok i nget Nam më Galilaya, ën önönö utmego arö, Cimon n’ecwodo ni Petero ëka ömîn mërë Anderiya. Gin onwongo tye ka bolo böö i nam, piën gin onwongo obedo ëcic rëc. 19 Yecu okobo bothgi ni, “Bin, ilüb unu kora ëka an abino miöwu idökö ëmak jii nakaka rëc.” 20 Cücüth gin öwëkö böögi ëka ölübö gini kör Yecu. 21 Ën öcidhö ki kany nön ëka önönö utmego arö nökënë, Yakobo gin k’ömin mërë Jon, awope ka Jebedayo. Gin onwongo tye i yeya kanya acél k’apaggi Jebedayo, yübö gini böögi. Cë Yecu ocwodogi, 22 ëka cücüth gin öya öwëkö yeya ëka apaggi cë ölübö gini kör Yecu. 23 Yecu owotho

orimo i Galilaya kibéc, nakun pwonyo i Cinagogagi kibéc, titò Emuth na Bér mè ker k'Obanga, éka cangò koth twoe kibéc k' kom jii. 24 Emuth i kom Yecu ökèth örömò lobo Ciria kibéc. Jii okelo bothe jò kibéc n'onwongo komgi lith k' twoe na papath, jò na tye k'arem na rac, jò na cen ömakögi, jò na two araka ömakögi, éka jò na komgi okwe, cè èn öcangögi. 25 Lwak na pol n'öya k' i Galilaya, Dekapoli, Jerucalem, Yudea éka lobo na tye yo löka kulo Jordan ölübö gin' k'or Yecu.

5 I karé na Yecu önénö lwak, èn öcüdhö i wi kidi cè obedo piny. Élübköré obino bothe, 2 éka èn öcakò pwonyogi nakun kobo ni: 3 "Komgi gum jò na ngeo ni gin ebeto ècan i cwiny, pièn ker mè polo bino bedo mëgi. 4 Komgi gum jò na kumo, pièn ebino kweo cwinygi. 5 Komgi gum jò na mwol, pièn gin bino leo lobo bedo mëgi. 6 Komgi gum jò na kec éka öriö nekogi pi bedo jò na kitegi atir, pièn ebino miögi yeng. 7 Komgi gum jò n'obedo èkica, pièn ebino timö kica nigí. 8 Komgi gum jò na cwinygi leng, pièn gin bino nënö Obanga. 9 Komgi gum jò na kelo kuc, pièn ebino cwodogi ni èthinö k'Obanga. 10 Komgi gum jò n'eyelögi pi bedo jò na kitegi atir, pièn ker mè polo bino bedo mëgi." 11 "Komwu gum ka jii yanyöwu, eyelowu, éka ekobo kwa köp na reco kibéc mè twodo i komwu pira. 12 Bed unu k' yom cwiny, pièn cül na mewu tye na dit i polo. Man ènè kite na gin oyelo k'edwarpiny n'öcakò bedo niwu." 13 "Un ibedo kadö mè lobo. Èntö ka kadö orwenyo mit mèrè ökö, ètwèrö miö dökö na mit ningö dökí? Köny mèrè nwongo dong ope, myero ööny ökö jii önyön. 14 "Un ibedo tar mè lobo. Pacö n'égèrö i wi kidi ba twèrö kanèrè. 15 Ngat mörö ope na cwinyü tara éka ketho i thé agulu. Èntö eketho kanya oten malö éka mënyö jò kibéc na tye i öt. 16 I yoo acél nön, miü unu tar na mewu öryény i nyim jii, èk gin önén ticwu na bëcö, éka öpak gin' Apapwu na tye i polo." 17 "Kür itham unu ni an abino mè jükö Cík onyo köp k'edwarpiny; an ba abino mè jükögi èntö mè cobogi. 18 An akobo niwu köp adyer ni wang na polo éka lobo othuno i ajiki, nyukuta mörö acél na tidi onyo tön mörö acél mè Cík ba bino rwenyo, naka ka köp kibéc ocobere. 19 Dong ka ngat mörö ötürö cik mörö acél k' i kom cik ni gin'ni, nakun pwonyo k' jò nökenè mè timö ni kömanön, ebino cwodo èn ni dhanö na tidi i ker mè polo. Èntö ngat na ketho i tic éka pwonyo cik ni ebino cwodo ni dhanö na dit i ker mè polo. 20 Èntö an akobo niwu ni ka kite atirwu ba ölöö mè k'Eparicayo éka mè k'epwonyo cik, un ba ibino dönyö i ker mè polo." 21 "Un iwinyo köp na yam ekobo both jò na

cön ni, 'Kür ineki, éka ka ngat mörö na bino neko dhanö, ebino ngölö-köp ninè.' 22 Èntö an akobo niwu ni ngat mörö n'akémö makö i kom ömin mèrè ebino ngölö-köp ninè. Ngat mörö na bino yanyö ömin mèrè ni, 'In ibangiri,' ebino tero i nyim athuko mè öd okiko k'edong. Èntö ngat mörö na kobo ni, 'In amingo' ebino bolo i mac mè kapiny. (Geenna g1067) 23 "Pi manön, ka ikelo micni i keno tyèr mè miö both Obanga éka ipo ni omeru tye k' köp mörö i komi, 24 wék micni i nyim keno tyèr. Cidh kono both omeru èk iyüb unu wat na bér i kinwu; cè dong idwogi éka imiü micni. 25 "Tyek köp piöpö k' ngat n'odothi na pod itye unu i yoo mè cidhö i pido, èk ngat n'odothi kür oter i nyim angöl-köp, cè angöl-köp bino miöni both acikari, éka ebino tweoni i buc. 26 An akobo niwu köp adyer ni ba ibino donyo k' i buc naka ka icülö cül kibéc, na wi ciling mörö ba orem." 27 "Un iwinyo köp na yam ekobo ni, 'Kür idöny i elomi.' 28 Èntö an akobo niwu ni ka ngat mörö önénö dhakö cè öthamö k' i cwinye mè bedo ködè nwongo ödönyö i elomi. 29 Ka wangi mè kucem ènè miü ipodho i bal, köi iyuu ökö. Bér nini mè rwenyo dul komi acél ni löönö bolo komi kibéc i mac mè kapiny. (Geenna g1067) 30 Ka cingi mè kucem ènè miü ipodho i bal, ngun iyuu ökö. Bér nini mè rwenyo dul komi acél ni löönö bolo komi kibéc i mac mè kapiny." (Geenna g1067) 31 "Un iwinyo cik na kobo ni, 'Ngat mörö na kwèrö dhakö mèrè myero ömiü waraga mè këthö nyom.' 32 Èntö an akobo bothwu ni ka ngat mörö ökwèrö dhakö mèrè, na path k' köp mè tar wang, nwongo ömiö dhakö nön ödökö jö elomi, éka ngat mörö na nyömö dhakö n'ekwèrö ökö nwongo ödönyö i elomi." 33 "Dökü, un iwinyo köp na yam ekobo both jò na cön ni, 'Kür ikwong kwong nono, èntö cob kwong na in ikwong both Rwoth.' 34 Èntö an akobo niwu, kür ikwong unu kwong mörö na twal, kad' k' polo pièn manön obedo then ker k'Obanga; 35 onyo k' nyiing lobo, pièn manön obedo then mè theno tyénè; onyo k' nyiing Jerucalem, pièn manön obedo pacö k'Obanga, Rwoth na Dit. 36 Kür ikwong kwong k' wii, pièn in ba itwèrö miö yer mörö acél mè bedo na tar onyo na cöl. 37 Miü unu köpwu obed ni, 'Eyo' obed 'eyo,' onyo 'Pe' obed 'pe.' Köp mörö na kadhö manön nwongo öya k' both ngat na rac." 38 "Un iwinyo köp na yam ekobo ni, 'Wang ècülö k' wang, éka lak ècülö k' lak.' 39 Èntö an akobo niwu ni kür icül unu kwor i kom ngat mörö n'ötümö gin na rac i komi. Ka ngat mörö odhongo lemi kucem, lök ninè lemi nökenè thon. 40 Ka ngat mörö miütö pidoni ni èk eter catini, miü èn thon kotini. 41 Ka ngat mörö odii mè yèö yèc mèrè pi kilomita acél, woth ködè pi kilomita ariö. 42 Ka dhanö mörö ökwaö gin mörö k' i

bothi, mīi gin nōn bothe. Ka ngat mōrō mītō deno gin mōrō kī bothi, mīi ēn oden.” 43 “Un iwinyo kōp na yam n'onwongo ekobo nī, 'Mar awodhi ēka idag langōni.' 44 Ēntō an akobo niwu: Mar unu langwu ēka ilēg unu pī jō na yelowu, 45 ēk ibed unu calō ēthinō k'Apapwu adyer na tye ī polo. Pīēn ēn mīō ceng mērē ryēny both jō na reco ēka kī jō na bēcō. Ēn mīō kōth both jō na kitegī atīr ēka both jō na kitegī ba tye atīr. 46 Ka imarō unu jō na marōwu, cūl ngō n'Obanga bino cūlōwu kōdē? Naka thon ēcōk ocoro tīmō gīnī nī kōmanōn. 47 Ka imotho unu utmegowu kēkēn, apokapoka ngō na tye ī kinwu kī jō nōkēnē? Naka thon jō na ba ngeo Obanga tīmō nī kōmanōn. 48 Myero ibed unu jō na bal mōrō ope ī komgī, na calō Apapwu na tye ī polo na bal mōrō ope ī kome.”

6 “Gwōkērē unu ēk kūr itii unu 'ticwu mē kite atīr' ī nyim jīi ēk gīn ōnēn. Ka itīmō unu, ba ibino unu nwongo cūl mōrō kī both Apapwu na tye ī polo. 2 “Ka ikōnyō acan, kūr ikūdhi pelu kite n'etwodo tīmō ī Cinagoga gīnī ēka ī yodhi, ēk jīi ōwōrgī. An akobo niwu kōp adyer nī gīn dong onwongo cūlgī ōkō. 3 Ēntō ka ikōnyō acan, kūr imīi cingi mē kucam onge gin na cingi mē kucem tye ka tīmō, 4 ēk kōny na in imīō both acan obed ī mūng. Cē Apapwu, na nēnō gin n'ētīmō ī mūng, bino cūlōni. 5 “Ka in ilēgō, kūr ilēg calō etwodo, pīēn gīn marō lēga nakun nwongo ocung gīnī ī cinagoga gīnī ēka ī nget yodhi ēk jīi ōnēn-gī. An akobo niwu kōp adyer nī gīn dong otyeko nwongo cūlgī ōkō. 6 Ēntō ka in ilēgō, dōny ī odi, lor dholokek ēka ilēg both Apapni na kome ba nen. Cē Apapwu, na nēnō gin n'ētīmō ī mūng, bino cūlōni. 7 Ka in ilēgō, kūr idhur kōp na pol calō jō na ba ngeo Obanga, pīēn gīn thamō nī ebino winyo lēgagī pī kōpgī na pol. 8 Kūr ilēg unu kamē gīn, pīēn Apapwu ngeo gin na mītērē bothwu na bara ipenyo ēn. 9 “Man ēnē kite na myero ilēg unu kōdē: “‘Apapwa na tye ī polo, nyingi myero ēwōr, 10 kerni obin, mitini ētīm ī lobo kite n'ētīmō kōdē ī polo. 11 Mīiwa tin cemwa mē ninō kī ninō. 12 Tīm kīca ī kom balwa, kite na wan thon ētīmō kīca ī kom jō na balō bothwa. 13 Kūr iwēk ēbwōlwa, ēntō larwa kī both ngat na rac.’ 14 Ka un itīmō kīca both jō nōkēnē ka gīn ōbalō ī komwu, Apapwu na tye ī polo thon bino tīmō kīca ī kom balwu. 15 Ēntō ka in ba itīmō kīca both jō nōkēnē pī bal na gīn ōbalō, Apapwu thon ba bino tīmō kīca pī bal na in ībalō. 16 “Ka in irio kec, kūr imīi wangi onen calō wang etwodo, pīēn gīn balō wang-gī ōkō ēk jīi ōnēn nī gīn etye ka rio kec. An akobo niwu kōp adyer, gīn dong otyeko nwongo cūlgī ōkō. 17 Ēntō ka in irio kec, kur wii, ēka ilwōk wangi, 18 ēk kūr jō

nōkēnē ōnēn nī in itye ka rio kec, ēntō both Apapwu kēkēn na ba nen; cē Apapwu na nēnō gin n'ētīmō ī mūng bino cūlōni.” 19 “Kūr ikān lōnyōwu ī wi lobo, kanya nyēnyē ēka nyali balō, ēka kanya ekwoe tūrō cē kwalō gīnī ōkō. 20 Ēntō kan unu lōnyōwu ī polo, kanya nyēnyē ēka nyali ba balō, ēka kanya ekwoe ba tūrō cē kwalō gīnī ōkō. 21 Pīēn kanya lōnyōni tye iē ēnē cwinyi thon tye iē. 22 “Wangi ēnē obedo tara mē komi. Ka wangi tye na bēr, komi kībēc nwongo tye kī tar n'ōrōmō. 23 Ēntō ka wangi ba tye na bēr, komi kībēc nwongo opong kī cōl pīny. Ka tar na tye bothi cōl, cōl pīny nōn nwongo rōm kwene! 24 “Ngat mōrō ope na rōmō tic pī rwodhi arīō; pīēn ēn bino dagō ngat acēl ēka bino marō nōkēnē ca; onyo ēn bino moko ī kom ngat acēl ēka kwērō nōkēnē ca. In ba īrōmō tic pī Obanga ēka pī cīlling thon. 25 “Pī manōn an akobo niwu nī, kūr ibed unu kī par pī kwōwu, nī ngō na un ibino camō onyo madhō; onyo pī komwu, nī ngō na un ibino ruko. Kwōwu pīrē ba tēk lōō cem, ēka kom pīrē ba tēk lōō bōng? 26 Nēn unu wīny na ngwēcō kī malō; gīn ba cwōō kodhi, ba kaō gīnī kac, ba cōkō gīnī cem ī dērō, ēntō Apapwu na tye ī polo pīdhōgī. Un pīrwu ba tēk lōōgī? 27 Nga kī ī kinwu pī bedo kī par na twērō mēdō caa acēl ī kom kwō mērē? 28 “Pīngō ibedo unu kī par na pol pī bōng? Nēn unu kite n'athure mē thim dōngō gīnī kōdē. Gīn ba tio tic mōrō onyo wīō wicu. 29 Ēntō akobo niwu nī kadī bed Colomon onwongo orukere kī dheo mērē kībēc, ēn ba orukere na bēr na cal kī mōrō acēl ī kin-gī. 30 Ka Obanga ruko lum mē thim, na bedo pī nīnō na tin kēkēn ēka diki ebolo ōkō ī mac, ēn ba bino rukowu na lōō, un jō na yeewu nōnōk? 31 Dong kūr ibed unu kī par mē kobo nī, 'Ngō na wan ebino camō?' onyo 'Ngō na wan ebino madhō?' onyo 'Ngō na wan ebino ruko?' 32 Pīēn jami nonu kībēc, jō na ba ngeo gīnī Obanga ēnē yēnyōgī, ēntō Apapwu na tye ī polo ngeo gin na kībēc na mītērē bothwu. 33 Ēntō cak unu kono mē rangō ker mērē ēka kite atīr mērē, cē ēn bino miōwu jami kībēc na un imītō. 34 Pī manōn, kūr ibed unu kī par na pol pī diki, pīēn diki bino bedo kī par mērē. Ninō acēlacēl tye kī can mērē.

7 “Kūr īngōl kōp ī kom jō nōkēnē, cē in thon ba ebino ngōlō kōp ī komi. 2 Pīēn kite na in īngōlō kī kōp ī kom jō nōkēnē, ēnē in thon ebino ngōlō kī kōp ī komi, ēka gin na un ipimo kōdē, ēnē thon ebino pimo niwu kōdē. 3 “Pīngō īnēnō cūng kal kī ī wangi omeru ēka ba īnēnō dul yath na tye ī wangi? 4 In itwērō kobo n'omeru nīngō nī, 'Wēk akwany cūng kal ōkō kī ī wangi,' nakun nwongo caa kībēc dul yath ut ī wangi? 5 In atwodo, cak kono kwanyō dul yath na tye

ĩ wangi ökö, éka dong ĩnèn piny na bër më kwanyö cüng kal na tye ĩ wang omeru. 6 "Kür ĩmĩ gwongi jami n'ēmĩö both Obanga, kür iyuu jamini na bécö na wel mërë tæk both pün. Ka iyuo, gĩn bino nyönyönö ökö kĩ tyèn-gĩ, cë lökërë gĩnĩ më lwëny ĩ komi. 7 "Peny cë ebino mĩöni; rang cë ibino nwongo; dwöng cë ebino yabö nini dholokek. 8 Piën ngat acélacél na penyo ebino mĩö; ngat na rangö bino nwongo; éka ngat na dwöngö ebino yabö ninë dholokek. 9 "Nga kĩ ĩ kinwu, ka athĩn mërë openyo ogati, ěn mĩö kidi? 10 Onyo ka openyo rëc, ěn mĩö thwol? 11 Ka un, dong, na kitewu reco, ingeo unu më mĩö ěthĩnöwu mĩc na bécö, cë dong apapwu na tye ĩ polo bino mĩö mĩc na bécö na röm kwene both jö na penyo ěn! 12 Gin na kibëc na in ĩtĩmö, tĩm both jö nökënë kite na in ĩmĩtö nĩ ětĩm ködë bothi, piën man ěnë tyèn köp më cĩk kibëc éka pwony k'edwarpĩny. 13 "Döny kĩ ĩ dhö wangkac na dĩng. Piën dhö wangkac më kapĩny lac éka yoo më cidhö yo ĩë lübö yot, éka jö na pol wok kĩ ĩë. 14 ěntö dhö wangkac më kwö na bedo naka dĩng éka yoo më cidhö yo ĩë lübö tæk, jö na nõnök ěnë wok kĩ ĩë. 15 "Gwökërë unu k'edwarpĩny na twot. Gin bino bothwu n'orukere gĩnĩ calö rom kĩ yökö ěntö kĩ ĩgĩ nwongo ger gĩnĩ kamë orudi. 16 Un ibino ngeogĩ kĩ nyig-gĩ. Jĩ römö püdö nyig ölöc kĩ kom öküdhö, onyo nyig ölam kĩ kom öcöcök? 17 Kömanön thon yath na bër nyakö nyige na bër, ěntö yath na rac nyakö nyige na rac. 18 Yath na bër ba römö nyakö nyige na rac, éka yath na rac ba römö nyakö nyige na bër. 19 Koth yath kibëc na ba nyakö nyige na bër ebino tongo ökö piny éka ebolo ĩ mac. 20 Manön ěnë kite na un ibino ngeogĩ ködë kĩ nyig-gĩ. 21 "Pathĩ ngat acélacél na cwoda nĩ, 'Rwoth, Rwoth,' ěnë bino dönyö ĩ ker më polo, ěntö ngat na tĩmö gin n'Apapna na tye ĩ polo mĩtö. 22 ĩ ninö nõn, jö na pol bino kobo nĩna nĩ, 'Rwoth, Rwoth, wan yam ětĩtö köp kĩ nyingi, éka kĩ nyingi wan ěryëmö cene éka etio tango na pol.' 23 Cë an abino kobo nĩgĩ nĩ, 'Anaka yam ba angeowu. Cĩdh unu ökö kĩ botha, un ětĩm tĩm na reco!' 24 "Pi manön ngat acélacél na winyo köpna éka ketho ĩ tic bino bedo calö dhanö na ryëk n'ögërö ödë ĩ kom lëla. 25 Ka köth ocwe, kilëlä ömöl, éka yamö okudho obuko öt kĩ tæk, ěntö ba opodho piën nwongo ěgërö ĩ kom lëla. 26 ěntö ngat na winyo köpna nĩ cë ba ketho ĩ tic cal k'amingo n'ögërö ödë ĩ kom kwo. 27 Ka köth ocwe, kilëlä ömöl, éka yamö okudho obuko öt kĩ tæk, cë öt bino rëdhërë na rac." 28 ĩ karë na Yecu dong otyeko twakö köp nonu kibëc, lwak ouro pwony mërë rwök, 29 piën ěn opwonyo calö ngat na ut kĩ twër, pathĩ calö epwonyegĩ më cĩk.

8 ĩ karë na Yecu oidho yo piny kĩ ĩ wi kidi, lwak na pol ölübö köre. 2 ěcwö mörö na tye kĩ two dhöbü obino bothe éka orumo cöngë piny ĩ nyime nakun kobo nĩ, "Rwoth, ka in ĩmĩtö, ĩrömö mĩöna dökö na leng." 3 Yecu öryëö cingë cë ogudo ěn nakun kobo nĩ, "An amĩtö, komi dong obed na leng!" Cë cücũth two dhöbü öcang ökö kĩ ĩ kome. 4 Cë Yecu okobo ninë nĩ, "Kür ikob both ngat mörö. ěntö cidhĩ inyuthiri both alamdhök éka ĩmĩ tyër na Muca yam öcökö, më bedo na calö caden bothgĩ." 5 ĩ karë na Yecu ödönyö ĩ Kaperanau, adit wi acikari më Roma mörö obino cë öbakö dhögë bothe nĩ, 6 "Rwoth, aticna obuto piny ĩ öt, two akwea ömakö éka ödiö ěn rwök." 7 Yecu okobo ninë nĩ, "An abino cidhö éka acangö ěn." 8 Adit wi acikari ögamö nĩ, "Rwoth, an ba apora nĩ in ĩdöny ĩ öda. ěntö kob köp acél kékën cë aticna bino cang. 9 Piën an kikoma thon abedo dhanö n'ëlöö alöa, éka atye k'acikari na an alöögĩ. An akobo both ngat acél nĩ, 'Cidhĩ,' cë cidhö; éka both ngat acél nĩ, 'Bin,' cë bino. Ka an akobo both aticna nĩ, 'Tii ticni,' cë tĩmö. 10 ĩ karë na Yecu owinyo köp nĩ, ěn obedo kĩ ur rwök nakun kobo both jö na tye ka lübö köre nĩ, "An akobo niwu köp adyer, an bara anwongo dhanö mörö ĩ lobo Icarael na tye kĩ yee na tæk calö man. 11 An akobo niwu nĩ jö na pol bino bino gĩnĩ kĩ kukidë éka kuthö, cë bino bedo gĩnĩ piny kanya acél k'Abraam, Icaica, éka Jakob më camö karama ĩ ker më polo. 12 ěntö jö n'onwongo myero obed gĩnĩ ĩ ker më polo ebino bologĩ yökö ĩ cöl piny, kunön bino bedo ĩë koko éka kaö lak." 13 Cë Yecu okobo both adit wi acikari nĩ, "Cidhĩ! Ebino tĩmö kite na in iyee ködë." Atic mërë öcakö cang ökö ĩ caa nõn kikokome. 14 ĩ karë na Yecu ödönyö ĩ öt ka Petero, ěn önenö marö ka Petero obuto piny na two lyetho ömakö. 15 ěn ömakö cingë éka two lyetho öya ökö kĩ ĩ kome, cë marö ka Petero öya malö éka öcakö yübö cem ninë. 16 ĩ kothieno më ninö nõn, jö na pol n'onwongo tye gĩnĩ kĩ tipo na reco ĩ komgĩ ekelo both Yecu, cë ěn öryëmö tipo na reco ökö kĩ köp na ěn ötwakö éka etwoe kibëc öcang. 17 Man ötĩmërë ök köp na yam adwarpĩny Icaya ötwakö ocobere kakarë nĩ: "ěn ökwanyö görüwa éka öyëö twowa." 18 ĩ karë na Yecu önenö lwak na pol n'ögürö ěn dyere, ěn ömĩö twërö më cidhö yo löka nam tung ca. 19 Cë apwony cĩk obino bothe éka okobo nĩ, "Apwony, an abino lübö kori kanya kibëc na in ibino cidhö ĩë." 20 Yecu ögamö nĩ, "Kwee tye kĩ öd rwo gĩnĩ éka winy na ngwëcö kĩ malö tye kĩ udi, ěntö Wod ka Dhanö ope kĩ kany mörö na ěn pyelo wie ĩë." 21 Alübökörë nökënë döki okobo ninë nĩ, "Rwoth, wëk an kono acĩdh aik apapna." 22 ěntö Yecu okobo ninë nĩ, "Lüb köra, éka wëk jö n'öthöo oik jöögĩ n'öthöö." 23

Cê Yecu ödönyö i yeya ëka ëlûbkörë öcîdhö ködë. 24 Cûcûth yamö na ger öcakö kudho i nam, ëka pii na tingere malö onwongo dong cwök miö yeya më lûny ökö i nam. 25 Ëntö Yecu onwongo öninö ökö. 26 Ëlûbkörë öcîdhö ëka ocoo ginî ën nakun kobo ginî nî, "Rwoth, larwa! Wan ëcwök thöo!" 27 Ën ögamö nî, "Un jö na yeewu nönök, pingö ilwor unu?" Cê ën öya malö ocoko yamö ëka pii na tingere malö, cê piny okwe moth. 28 Ëlûbkörë ouro ginî nakun kobo ginî nî, "Koth ëcwö mëné ene? Naka thon yamö ëka pii na tingere malö winyo ën!" 29 Ën karë na Yecu othuno i löka ca i lobo ka jö Gadara, cwö ariö na tye ki cene n'öya ginî ki i bur lyene oromo ködë. Gin onwongo ger rwök na ngat mörö ope na römö wok i yoo nön. 30 Gin öcakö redo nî, "Wod k'Obanga, ngö na in i'mitö ki bothwa? In ibino më pwodowa na karë bara örömö?" 31 Onwongo öthipan pün na pol tye ka cem na bobor ködgi. 32 Cene ökwaö Yecu nî, "Ka in i'ryëmöwa ökö, ryëmwa i kom öthipan pün." 33 Ën okobo nîgi nî, "Cîdh unu!" Cê gin odonyo yökö ki i kom cwö nön ëka ödönyö ginî i kom pün, öthipan pün kibëc öngwécö ki i nget kidi yo i nam ëka öthöo ginî ökö i pii. 34 Ëkwath n'onwongo kwaö pün öngwécö ginî ökö i taun ëka okobo ginî gin n'ötîmërë kibëc ëka gin n'ötîmërë i kom cwö na cene ömakögi. 35 Cê jö na tye i taun kibëc öcîdhö ginî yökö më romo ki Yecu. I karë na gin önenö ën, gin odweko ginî Yecu më yaa ökö ki i loboqi.

9 Yecu ödönyö i yeya ëka öngölö nam yo löka tung ca, cê obino yo pacö thurgi. 2 Jö mökö okelo bothe dhanö na kome okwe n'obuto i ökëa. I caa na Yecu önenö yeegi, ën okobo both dhanö na kome okwe nî, "Dii cwinyi, woda; balni ginî ëtimö kica ökö." 3 Ëntö epwony cik mökö okobo i kin-gi kën-gi nî, "Dhanö ni tye ka yanyö Obanga!" 4 I karë na Yecu ongeothamagi, cê openyogi nî, "Pingö ibedo unu ki thama na rac i cwinyu?" 5 Mënë na yot: më kobo nî, 'Balni ginî dong ëtimö kica ökö,' onyo më kobo nî, 'Yaa malö icak woth?' 6 Ëntö an abino miöwu ingeo nî Wod ka Dhanö tye ki twëri wi lobo më timö kica i kom bal ginî." Cê ën okobo both dhanö na kome okwe nî, "Ya malö, kwany ökëkani ëka icidh yo pacö." 7 Cê dhanö na kome okwe öya malö ëka öcîdhö yo pacö. 8 I karë na lwak önenö ngö n'ötîmërë, lworo ömakögi rwök; ëka öpakö ginî Obanga, n'ömiö koth twëro nön both jii. 9 I karë na Yecu öya ökö ki kunön, ën önenö ëcwö mörö n'obedo acök ocoro na nyingë Matayo obedo kanya onwongo ëcökö ocoro ië. Yecu okobo ninë nî, "Lüb köra," cê Matayo öya malö ëka ölubö körë. 10 Na Yecu ëka ëlûbkörë tye ginî ka cem

i öt ka Matayo, ëcök ocoro na pol ëka ëbal obino cê ocemo ginî ködë. 11 I karë n'Eparicayo önenö gin na tye ka timërë, gin openyo ëlûbkörë nî, "Pingö apwonywu cemo kanya acël k'ëcök ocoro ëka ëbal?" 12 I karë na Yecu owinyo köp ni, ën okobo nî, "Pathi jö na komgi yot ëné mitö daktar, ëntö jö na two. 13 Ëntö cidh ipwonyere unu i tyen köp ni: 'An amitö kica, pathi gin më aryëda.' Piën an ba abino më cwodo jö na kitegi atir, ëntö ëbal." 14 I ninö mörö acël ëlûbkör Jon obino both Yecu ëka openyo ginî ën nî, "Pingö wan ëka Eparicayo erio kec, ëntö ëlûbkori ba rio ginî kec?" 15 Yecu ögamö nî, "Wele k'anom twëro kumo ningö ka anyom tye ködgi? Ba twëre! Karë tye ka bino n'ebino kwanyö anyom ökö ki bothgi; cê gin dong bino rio kec. 16 "Ngat mörö ope na dapö böngü na nyen i kom böngü n'otii, piën böngü n'ëdapö bino tölö böngü nökenë ca ëka yec ökö na rac. 17 Dhanö mörö ope na pikö köngö ölöc na nyen i ocwe na cön ginî. Piën ka gin öpikö, ocwe bino mwoc ökö, köngö ölöc thon bino öny ökö cê ocwe bino bal ginî ökö. Pe, köngö ölöc na nyen ëpikö i ocwe na nyen ginî, ëka gin kibëc ba bino bal." 18 I karë na Yecu tye ka kobo köp ni, alöc mörö obino bothe cê orumo cöngë piny i nyime ëka okobo ninë nî, "Nyara pod öthöo athöa, ëntö bin ëk iketh cingi i kome, cê bino kwö." 19 Yecu ëka ëlûbkörë öya ëka öcîdhö ködë. 20 Cê dhakö mörö n'onwongo remo obedo ka cwer ki i kome pi mwaka apar wie ariö obino ki kungee cê ogudo lak böngü ka Yecu. 21 Ën okobo ki i cwinye kënë nî, "Ka agudo böngü mërë kékëb, abino cang ökö." 22 Yecu ölökerë cê önenö ën, ëka okobo ninë nî, "Dii cwinyi, nyara, yeeni ocangi." Cê dhakö nön öcang ökö i caa nön cûcûth. 23 I karë na Yecu ödönyö i dyekal k'alöc cê önenö ewer na wero wer më kumo ëka lwak na wöo ginî ki koko, 24 ën okobo nî, "Döny unu yökö. Anyaka ni ba öthöo ëntö öninö anina." Ëntö gin önyëro ginî ën. 25 Kinge na lwak dong odonyo ökö yökö, ën öcîdhö i öt kanya epyelo nyakö ië ëka ömakö cing anyaka nön cê öya malö. 26 Köp më emuth ni ökëth örömö lobo nön kibëc. 27 Kinge na Yecu dong öya ökö ki kany nön, ëthöo wang ariö ölubö ginî körë nakun redo ginî nî, "Kica omaki i komwa, Wod ka Daudi!" 28 I karë na ën dong ödönyö i öt, ëthöo wang ariö obino ginî bothe ëka Yecu openyogi nî, "Un iyee unu ni an atwëro miöwu inënë piny?" Gin ögamö nî, "Eyo, Rwoth." 29 Cê ën ogudo wang-gi ëka okobo nî, "Ëk ötimërë bothwu kite na yeewu tye ködë." 30 Cê wang-gi öyabërë. Yecu öcikögi na tük nî, "Kür ikob unu köp ni both ngat mörö." 31 Ëntö gin öcîdhö ëka örwëö ginî köp i kom Yecu örömö lobo nön kibëc. 32 Na gin dong tye ka yaa më cidh, jii okelo dhanö

mörö both Yecu n'onwongo cen ömakö ëka na ba twak. 33 Kinge na dong Yecu öryëmö cen ökö, dhanö nön n'onwongo ba twak öcakö twak. Lwak ouro nakun kobo gini' ni, "Anaka yam gin mörö n'obedo köman bara onen i Icarael." 34 Ëntö Eparicayo okobo gini' ni, "Ën ryëmö cene ki twër k'adwong më cene." 35 Yecu öcïdhö orimo kin peci kibëc na papath nakun pwonyo i cinagogagi gini', titö Emuth na Bër më ker k'Obanga ëka cangö koth twoe kibëc na papath. 36 I karë na ën önënö lwak, kica ömakö i komgi rwök, piën onwongo tye gini' ki par ëka ëwëkögi ata calö rom n'akwathgi ope. 37 Cë okobo both ëlëbkörë ni, "Kac dwong ëntö etic tye na nönök. 38 Pi manön, peny unu won pwodho ëk oor etic i kac i pwodho mërë."

10 Yecu ocwodo ëlëbkörë apar wie ariö bothe ëka ömiögi twërö më ryëmö tipo na reco ëka më cangö twoe na papath kibëc. 2 Man ënë nyíng ëkwëna apar wie ariö: më acël, Cimon (n'ecwodo ni Petero) ëka ömín mërë Anderiya; Yakobo wod ka Jebedayo, ëka ömín mërë Jon; 3 Pilipo ëka Batulumayo; Tomaci ëka Matayo n'obedo acök ocoro; Yakobo wod k'Alipayo, ëka Tadeo; 4 Cimon na mitö löckën ëka Yuda Ikarïot, n'oketho örörö i kom Yecu. 5 Yecu ooro ëkwëna apar wie ariö ki cik ni: "Kür icïdh unu both Erok onyo idöny unu i pacö ka jö Camaria mörö. 6 Ëntö cidh unu both jö Icarael, na cal gini' ki rom n'orwenyo. 7 Ka icïdhö unu, tit unu köp ni: 'Ker më polo dong cwök.' 8 Cang unu etwoe, cer unu jö n'öthö, löny unu jö na tye ki two dhöbú, ëka iryëm unu cene. Ëmiöwu nono, ëka un thon mií unu nono. 9 Kür iwoth unu ki gol onyo ryal onyo mola mörö i jëbawu; 10 kür iwoth unu k'ocwe i wothwu, onyo böngü më alöka, onyo wör, onyo lüth më woth; piën atic myero ëmií cem mërë. 11 "Pacö mörö këkën na un ibino dönyö ië, rang unu dhanö na kite mërë bër ëka ibed unu i ödë naka ka ibino unu yaa. 12 Ka idönyö unu i öt, moth unu jö më öt nön ki moth më kuc. 13 Ka jö më öt nön öjölöwu, wëk unu kucwu odong ië; ëntö ka ba öjölöwu gini', cë imií kucwu odwog bothwu. 14 Ka ngat mörö ba bino jölöwu onyo winyo köpwu, têng unu apua më tyënwu ka iya unu ki i öt nön onyo pacö nön. 15 An akobo niwu köp adyer, i ninö më ngölö-köp, Obanga bino timö kica na thwönë rwök both jö më Codom ëka Gomora na löö jö më pacö nön. 16 An aorowu kamë rom i kin orudi. Pi manön bed unu na ryëk calö thwol ëka na mwol calö amam. 17 "Ëntö gwökërë unu ködgi; piën gin bino miöwu i cing ëlöc ëka ebino pwodowu ki del i cinagogagi gini'. 18 Ebino terowu i nyim ëlöc ëka i nyim rwodhi pira na calö ecaden bothgi ëka both

Erok. 19 Ëntö ka gin ömaköwu, kür ibed unu ki par i kom ngö na un ibino kobo onyo kite na un ibino kobo ködë. I caa nön ebino miöwu ngö na myero ikob unu, 20 piën pathi' un ënë ibino twak, ëntö Tipo k'Apapwu ënë bino twak ki bothwu. 21 "Omego bino miö ömín mërë më aneka, ëka apap bino miö athin mërë më aneka; ëthinö bino jëm i kom enyodogi ëka bino gini' miö enekogi. 22 Jö kibëc bino dagöwu pira, ëntö ngat na bino cung na ték naka i ajiki bino larë. 23 Ka eyelowu ki i kabedo mörö acël, lüü unu i kabedo nökökë. An akobo niwu köp adyer, ba ibino unu tyeko woth i peci më Icarael kibëc na bara Wod ka Dhanö obino. 24 "Athin kwan ba dit löö apwony mërë, onyo atic ba dit löö adwong mërë. 25 Pore both athin kwan më bedo calö apwony mërë, ëka atic më bedo calö adwong mërë. Ka adit na löö öt ecwodo ni Belijebul, ebino cwodo jö më ödë ki nyíng na rac röm kwene! 26 "Kür ibed unu ki lworo pürgi. Gin mörö ope n'eumo na ba ebino yabö, onyo gin mörö ope n'opono na ba bino ngere. 27 Köp na an akobo niwu i cöl piny, twak unu ökö na piny lër; ëka köp n'ëmwöngö amwöngö i ithwu, red unu ködë i wi bie. 28 Kür ilwor unu jö na neko kom ëntö ba neko tipo. Ëntö lwor unu Obanga na twërö neko tipo ëka kom kanya acël i mac kapiny. (Geenna g1067) 29 Winy na thithinö ariö ba ëcadhögí pi ciling na nyíng? Ëntö mörö ope na twërö podho piny n'Apapwu ba ngeo. 30 Naka thon yer wiwu kibëc ëkwanö ökö. 31 Dong kür ibed unu ki lworo; pirwu ték löö winy na pol ca ökö. 32 "Ngat mörö na bino tucu nyínga i nyim jii, an thon abino tucu nyíngé i nyim Apapna na tye i polo. 33 Ëntö ngat na bino kwëröna i nyim jii, an thon abino kwërö ën ökö i nyim Apapna na tye i polo. 34 "Kür itham unu ni an abino më kelo kuc i lobo. An ba abino më kelo kuc, ëntö pala abadë. 35 An abino më kelo apokapoka i kin "wod ëka apap mërë, nyakö ëka aya mërë, cii wod ëka adha mërë. 36 Langö ka dhanö bino bedo dhanö më ödë kikokome.' 37 "Ngat mörö na marö apap mërë onyo aya mërë na löa ökö ba opore më bedo mëga; ngat mörö na marö wode onyo nyarë na löa ökö ba opore më bedo mëga; 38 ëka ngat mörö na ba tingo yath ariä mërë cë lübö ki köra ba opore më bedo mëga. 39 Ngat mörö na mitö gwökö kwö mërë bino rwenyo ökö, ëka ngat na rwenyo kwö mërë pira bino larö kwö mërë. 40 "Ngat na bino jölöwu, nwongo öjöla, ëka ngat n'öjöla nwongo öjölo ngat n'oorä. 41 Ngat mörö na bino jölö adwarpiny piën ën obedo adwarpiny bino nwongo cül n'ëcülö k'adwarpiny, ëka ngat mörö na bino jölö dhanö na kite atir piën ën obedo dhanö na kite atir bino nwongo cül n'ëcülö ki dhanö na kite atir. 42 Ëka ka ngat mörö ömiö pii na

ngic më amodha both ngat mörö acël kî i kin jö na thinö ni piën ën obedo alübköra, an akobo niwu köp adyer, ën bino nwongo cül mërë."

11 I karë na Yecu otyeko cîkô ëlûbkörë apar wie arîö, ën öya kî kunön më pwony ëka më titö köp i peci më Galilaya. 2 I karë na Jon owinyo kî i buc ngö na Kiricito onwongo tye ka timö, ën ooro ëlûbkörë 3 më penyo ën nî, "In ënë ngat n'onwongo myero obin, onyo wan myero ëkür ngat nökënë?" 4 Cë Yecu ôgamö nigî nî, "Dök unu cen icidh ikob unu both Jon gin na un iwinyo ëka gin na un inënë: 5 Êthöô wang wang-gî öyabërë, engwalo owotho, jö n'onwongo tye kî two dhöbü ëlönyögi, êthöô ith owinyo piny, jö n'öthöô ecerogi ökö, ëka Emuth na Bër ëtitö both ëcan. 6 Tye kî gum dhanö na ba lökërë ökö kî kom yee mërë pîra." 7 I karë n'ëlûbkör Jon tye ka donyo ginî yökö, Yecu öcakö twak kî lwak köp i kom Jon nî: "Ngö na un icidhö më nënö kî i tim? Icidhö unu më nënö agada na yamö yengo? 8 Cë ka pe, ngö na un icidhö më nënö? Un icidhö më nënö dhanö n'oruko böng na bëcö? Pe, jö na ruko böng na bëcö bedo ginî i peci ka rwodhi. 9 Cë ngö na un icidhö më nënö? Adwarpiny? Eyo, an akobo bothwu nî un inënë ngat na löö adwarpiny ökö. 10 Man ënë ngat n'ëcöô köp i kome: "An abino oro aorna i nyimi, na ënë bino yübö yoo nini." 11 An akobo niwu köp adyer: Dhanö mörö ope kî kin jö na mon önywölögi na pîrë tük na löö Jon Abatica, ëntö ngat na tîdî rwök i ker më polo ënë dit löö ën. 12 Cakërë i karë ka Jon Abatica më thuno ködë naka tin ker më polo öfimö can rwök, ëka jö na ger tëmö ginî më maö kî tük. 13 Piën edwarpiny kibëc ëka Cîk ka Muca odwaro ginî naka othuno ködë i karë ka Jon; 14 ëka ka imitö unu yeo köpgî, Jon ënë Eliya n'onwongo myero obin. 15 Ngat na ithe tye, myero ën owiny. 16 "An abino poro rok më karë ni kî ngö? Cal k'ëthinö na bedo i kabedo më cuk ginî ëka cwodo ewodhgî: 17 "Wan ëküdhö pelu pîrwu, ëka un ba imyël; wan ewero wer lyël, ëntö un ba ikumo." 18 Piën Jon obino na ba cemo onyo madhö gin mörö, ëka gin kobo nî, "Ën tye kî cen." 19 Wod ka Dhanö obino na cemo ëka medho, ëka gin kobo nî, "Ën obedo ngat n'owor ëka amërö, obedo okone k'ëcök ocoro ëka ëbal." Êntö ryëkö ënë moko tic mërë na ën tio." 20 Cë kinge Yecu öcakö twak k'akëmö kî jö më peci nën kanya ën onwongo obedo ka tio tango mërë ië, piën jö na tye ië ökwërö ginî ngut ökö. 21 "Ibino nënö can in, Korajini! Ibino nënö can in, Bethecaida! Ka tango n'onwongo ëtimögi bothwu onwongo ëtimö i Turo ëka Cidon, kono onwongo ongut ginî cön, nakun ruko

ginî böngü cöla ëka juko ginî wigî kî buru. 22 Êntö an akobo niwu nî Obanga bino timö kica na thwönë rwök i ninö më ngölö-köp both jö më Turo ëka Cidon na lööwu. 23 Eka in, Kaperanaum, ebino tingoni yo malö i polo? Pathî kömanön, ebino dwököni piny i kabedo ka jö n'öthöô. Ka onwongo tango n'onwongo etio bothi onwongo etio i Codom, onwongo twërö bedo naka i karë nî. (Hadës 986) 24 Êntö an akobo niwu nî Obanga bino timö kica na thwönë rwök i ninö më ngölö-köp both jö më Codom na lööwu." 25 I karë nën Yecu okobo nî, "An apaki Apap, Rwoth më polo ëka lobo, piën ikanö jami ni ökö kî both jö na ryëk ëka kî both jö na ngeo piny, ëka inyutho both ëthinö na pod thinö. 26 Eyo, Apap, man ënë kite n'onwongo in imitö nî ötimërë ködë na yomo cwinyi." 27 "Apapna otyeko mïö jami kibëc ökö botha. Ngat mörö ope na ngeo Wod kono Apap këkën, ëka ngat mörö ope na ngeo Apap kono Wod këkën ëka both jö na Wod öyërö më nyutho ën." 28 Cë Yecu okobo nî, "Bin unu botha, jö kibëc n'odhero ëka kî jö na yëc önuögi, cë an abino mïöwu yweo. 29 Ting unu ayokothna ëka inwong unu pwony kî botha, piën an awör ëka amwol i cwinya, ëka ibino unu nwongo yweo pî tipowu. 30 Piën ayokothna yëö yot, ëka yëcna ba pëk."

12 I karë nën Yecu owok i pwothi n'epuro bël ië k'ëlûbkörë i ceng Cabit k'Eyuda. Këc onwongo oneko ëlûbkörë, cë gin öcakö rîdhö with bël ëka omwodo ginî. 2 Êntö i karë n'Eparicayo önënë, cë okobo ginî both Yecu nî, "Nën, ëlûbkori tye ginî ka timö gin na cîk ökwërö nî kür ëtim i ceng Cabit k'Eyuda." 3 Yecu okobo bothgî nî, "Un ba ikwanö gin na Daudi ötimö i karë na kec oneko ën kanya acël k'ewodhe? 4 Ën ödönyö i öt k'Obanga, cë Daudi ëka ewodhe öcamö ogati n'eketho i nyim Obanga—n'onwongo cîk ökwërö nî gin kür öcam, ëntö pî ëlamdhök këkën. 5 Onyo un ba ikwanö kî i cîk nî ëlamdhök na tye i öt k'Obanga twërö ginî tic i ceng Cabit k'Eyuda ëka nwongo ba öbalö ginî? 6 An akobo niwu nî tye gin mörö kany na dit na löö öt k'Obanga. 7 Ka cë onwongo ingeo unu tyën köp nî, 'An amitö kica, pathî lee më atyëra,' onwongo myero kür dök ingöl unu köp i wi jö n'ope kî bal. 8 Piën Wod ka Dhanö ënë obedo Rwoth më Cabit." 9 Cë Yecu öya ökö kî kunön ëka öcidhö ödönyö i cinagogagi, 10 kanya onwongo ëcwö mörö na cingë ötal tye ië. Eparicayo onwongo tye ka rangö ginî kite mörö më dotho Yecu, cë openyo ginî ën nî, "Cîk yeo nî ëcang dhanö i ceng Cabit?" 11 Yecu okobo bothgî nî, "Ka ngat mörö kî kinwu tye kî römö acël cë opodho i bur i ceng Cabit, in ba imakö ëka iywaö yökö? 12 Dhanö

pirë tək rwök löö römö ökö! Pī manōn cik yeo nī ētim gin na bër i ceng Cabīt.” 13 Cē ēn okobo both ēcwō nōn nī, “Ryē badi.” Cē ēcwō nōn ōryēō badē, ēka badē ōcang ökö na bër ödökö calō nōkēnē ca. 14 Ēntō Eparicayo odonyo yökō cē öyübō gīnī kōp kite na myero enek gīnī kī Yecu. 15 Ī karē na Yecu ongeō yüb mē nekonē, öya ökö kī kunōn. Lwak na pol ölübō gīnī ēn, cē Yecu ōcangō jō kibēc n'onwongo two. 16 Ēn öcökögī nī kür okob gīnī both jō nōkēnē kōp i kome. 17 Man ötimērē ēk kōp n'onwongo adwarpīny lcaya ötwakō pirē ocobere: 18 “Man ēnē aticna na an ayērō, ngat na an amarō, na cwīnya yom i kome. An abino ketho Tipona i kome, ēka ēn bino kobo ngölö-kōp atir both erok. 19 Ēn ba bino dhaa onyo ba bino redo rwök, ngat mörö ope na bino winyo dwönē i yodhi. 20 Ēn ba bino türö agada n'ogom, ēka ba bino neko wicu tara na tye ka dung, naka ka ēn okelo ngölö-kōp atir i löc. 21 Lobo kibēc bino bedo kī gen pī nyīngē.” 22 Cē ekelo both Yecu ēcwō mörö na cen tye i kome n'onwongo wangē öthöō ēka ba twak. Yecu ōcangō ēcwō nōn ēk ötwakī ēka ōnēn pīny. 23 Jō kibēc obedo gīnī kī ur rwök i kom gin na Yecu ötimō ēka okobo gīnī nī, “Man twērö bedo Wod ka Daudi?” 24 Ēntō i karē n'Eparicayo owinyo gīnī kōp nī, okobo gīnī nī, “Dhanō ni ryēmō cen kī twērö ka Belijebul, na ēnē obedo adit ka cene.” 25 Yecu ongeō ngō n'onwongo gīn tye ka thamō, cē okobo bothgī nī, “Ker kibēc ka opokere iē arīō bino bal ökö, ēka pacō onyo öt ka opokere iē arīō ba twērö cung. 26 Ka Catan ryēmō Catan, nwongo ēn opokere i dul arīō i kome kēnē. Cē dong ker mērē twērö cung nīngō? 27 Ka an aryēmō cen kī twērö ka Belijebul, jöwu dong ryēmō gīnī cen kī twērö ka nga? Pī manōn, gīn ēnē dong bino bedo gīnī ēngöl köpwu. 28 Ēntō ka an aryēmō cen kī twērö ka Tipo k'Obanga, cē ker k'Obanga obino dong ökö bothwu. 29 “Dhanō mörö ope na twērö dönyō i öt ka ngat na tək mē yakō jami mērē, thwara ka ēn öcakō tweno dhanō na tək ni ökö ēka dong cakō yakō jami kī i ödē. 30 “Ngat n'ope kukura nwongo ēn ba mīta, ēka ngat mörö na ba kōnya mē cökō kanya acēl köda kēthō akētha. 31 Pī manōn akobo niwu, bal kibēc ēka ayeny ētwērö timō kica iē, ēntō bal mē yanyō Tipo Naleng ba ebino timō kica iē. 32 Ngat mörö na twakō kōp na rac i kom Wod ka Dhanō ebino timō kica nīnē, ēntō ngat na twakō kōp na rac i kom Tipo Naleng ba ebino timō kica nīnē, kadī i karē nī onyo i karē na tye ka bino anyim. (aiōn g165) 33 “Yath na bër nyakō nyige na bēcō, ēka yath na rac nyakō nyige na reco, piēn yath engeo kī nyige. 34 Un ēthīnō ororo, itwērö unu twakō kōp na bër nīngō, nakun un

jō na reco? Piēn kōp na tye i cwiny dhanō ēnē dhō dhanō twakō. 35 Dhanō na bër kwanyō gin na bër kī kin jami mērē na bēcō na ēn ökanō i cwinye, ēka dhanō na rac kwanyō gin na rac kī kin jami na reco na ēn ökanō i cwinye. 36 An akobo niwu nī kōp kibēc mē carōcarō na dhanō twakō na ba gwökērē gīnī iē ebino pido pirē i nīnō mē ngölö-kōp. 37 Piēn kī kōp na in itwakō ēnē bino mīnō ilöō kōp, ēka kī kōp na in itwakō ēnē bino mīō ēngölö kōp loi.” 38 Cē jō mökö n'obedo Eparicayo ēka epwony cik okobo gīnī both Yecu nī, “Apwony, wan ēmitō nēnō anyuth mē tango na yaa kī bothi.” 39 Ēntō Yecu ögamō nī, “Rok na reco ēka jō na yeegī ope i kom Obanga penyo gīnī pī anyuth mē tango! Ēntō mörö ope n'ebino mīō na path k'anyuth k'adwarpīny Yona. 40 Piēn kite na calō Yona onwongo obedo iē rēc na thwönē nīnō adek, kiceng ēka kiwor, kōmanōn Wod ka Dhanō bino bedo nīnō adek, kiceng ēka kiwor, i ngöm. 41 Jō mē Ninebi bino cung gīnī kī rok mē karē nī ēka bino ngölö gīnī kōp i kome; piēn ongut gīnī i karē mē tītō kōp na Yona onwongo ötītō, ēka kobedini ngat na dit na löö Yona tye kany. 42 Alöc na dhakō na tye yo kukwap lobo bino cung kanya acēl kī rok mē karē nī ēka ngölö-kōp i kome; piēn ēn öya kī i ajiki lobo mē winyo ryökō ka Colomon, ēka ngat na dit na löö Colomon tye kany. 43 “Ka tipo na rac öya ökö kī i kom dhanō mörö, ēn cidhō rimo kabedo na pii ope iē cē rangō ka yweo ēka ba nwongo kabedo mörö. 44 Cē ēn kobo nī, ‘An abino döc i öt na an aya kī iē.’ Ka othuno, cē nwongo öt tye nono, ēyewō na leng ēka ēyübō ökö na bër. 45 Cē dong cidhō kelo tipo na reco abirō nōkēnē gīnī na löö ēn ökö, cē dönyō gīnī iē ēka bedo kany nōn. Kinge dhanō nōn bino bedo na rac na löö kite n'onwongo obedo ködē cōn. Manōn kite na bino bedo ködē i kom rok na rac mē karē nī.” 46 Ī karē na Yecu onwongo pod tye ka twak kī lwak, aya mērē ēka utmegō mērē onwongo ocung gīnī yökō nakun mītō gīnī twak ködē. 47 Cē dhanō mörö okobo both Yecu nī, “Ayani ēka utmegoni ocung gīnī yökō mītō twak kodi.” 48 Yecu ögamō nī, “Ayana ēnē nga ēka utmegona ēnē ngagi?” 49 Cē Yecu öcimō ēlūbkörē, cē okobo nī, “Man ēnē ayana ēka utmegona. 50 Piēn dhanō na tio gin n'Apapna na tye i polo mītō, manōn ēnē ömēra, amēra, ēka ayana.”

13 Ī nīnō acēl nōn Yecu öya ökö kī i öt, cē öcidhō obedo i dhō nam. 2 Lwak na pol rwök öcökērē gīnī bothe, ömīō ēn ödönyō i yeya cē obedo iē, nakun jō kibēc ocung gīnī i dhō nam. 3 Cē okobo bothgī kōp na pol i carolok, nakun kobo nī: “Apur öcidhō mē cwönō kodhi. 4 Ī karē na ēn tye ka cwöc, kodhi mökö

ökir i nget yoo, ëka winy obino cë öcamö giní ökö. 5 26 Í karë na kal n'ëpidhö otuu ödöngö, kal öngök, Kodhi nökenë ökir kanya obedo kitekite, na ngöm cë döð thon öcakö nen. 27 "Etic ka won pwodho nönök ië. Kodhi ni otuu piöpiö piën ngöm onwongo rëp. 6 Ëntö i karë na ceng öryëny öwangögi rwök, onwongo ba icwö kodhi na bëcö i pwodhoni? Kara oner giní ökö piën oriigi ba ödönyö na thuth. 7 Kodhi döð döki öya ki kwene?" 28 "Won pwodho ögamö ni, nökenë ökir i kin okudhi, cë okudhi ödöngö ëka ödiögi 'Langö ënë ötimö kömanön.' "Cë etic openyo ën ni, ökö. 8 Kodhi nökenë ökir i kom ngöm na bër, cë 'In imitö ni wan ëcidh epudh döð nön giní ökö?' 29 önyakö nyig-gi, mökö mia acël, nökenë pyer abicël, "Ëntö won pwodho ögamö ni, 'Pe, piën ka itye unu ka ëka mökö pyer adek na kadhö man onwongo ëcwö. pudho döð, un itwëro pudho kal ökö kanya acël ki 9 Ngat na tye ki ith më winyo myero owiny." 10 Cë döð. 30 Wëk unu döð ki kal ödöng giní kanya acël ëlëbkör Yecu obino bothe ëka openyo giní ni, "Pingö naka i karë më kac. Í karë nön an abino kobo both in itwak ki carolok both jii?" 11 Yecu ögamö ni, "Ngec ëkac: Cak unu pudho döð ökö ëka itwe unu i dul na më müng më ker më polo ëmiö ökö bothwu, ëntö ba papath më awanga; cë icök unu kal ëka iketh unu i ëmiö bothgi." 31 Ën döki okobo bothgi carolok nökenë: "Ker më polo cal ki nyig kodhi karadali, na dhanö otero cë öpidhö i pwodho mëre. 32 Kodhi karadali obedo kodhi na tiäi rwök ki kin kodhi kibëc, ëntö ka ödöngö dökö na thwönë ki kin jami na tye i pwodho ëka bedo yath, na winy na ngwëcö ki malö bino gëro udigi i jangë giní." 33 Ën döki okobo bothgi carolok nökenë: "Ker më polo cal ki thöbi na dhakö mörö ökwanyö cë orubo ki mökö ogati na thwönë, naka ka mökö kibëc oyenyo okwot." 34 Yecu ötwakö köp ni kibëc ki carolok both lwak; ën ba okobo gin mörö bothgi na ba otio ki carolok. 35 Man ötimëre ëk köp na yam adwarpiny ötwakö ocobere: "An abino twak kodwu ki carolok giní, an abino kobo jami n'ökanëre cakëre anaka i acaki cweno lobo." 36 Cë Yecu öwëkö lwak ëka öcidhö ödönyö i öt. Ëlëbkörë obino bothe cë okobo giní ni, "Göny niwa carolok i kom döð na tye i pwodho." 37 Yecu ögamö ni, "Ngat n'öcwö kodhi na bëcö ënë Wod ka Dhanö. 38 Pwodho ënë lobo, ëka kodhi na bëcö cung pi jö më ker k'Obanga. Döð ënë ëthinö ka ngat na rac, 39 ëka langö n'öcwö kodhi nön giní ënë Catan. Kac ënë ajiki piny, ëka ëkac ënë emalaika. (aiön g165) 40 "Kite na calö epudho ki döð giní ködë ëka ëwangö ökö i mac, bino bedo ni kömanön thon i ajiki piny. (aiön g165) 41 Wod ka Dhanö bino oro emalaika mëre, ëka bino cökö giní ki i ker mëre gin na kibëc na kelo bal ëka ki jö kibëc na timö gin na rac. 42 Gin bino bologi i mac na lyeth, kanya koko ëka kaö lak tye ië. 43 Cë jö na kitegi atir bino ryëny giní calö ceng i ker k'Apaggi. Ngat na ithe tye, myero ën owiny. 44 "Ker më polo cal ki lönyö n'ëkanö i pwodho. Ka dhanö onwongo, cë iko döki, ëka pi yom cwinye miö ën cidhö cadhö jami kibëc n'onwongo ën tye ködë, cë wilö pwodho nön ökö. 45 "Ker më polo cal döki k'acath na rangö jami na bëcö na wel mëre tëk. 46 Ka onwongo mörö acël na bër rwök, ën cidhö cë cadhö jami kibëc n'onwongo ën tye ködë ëka wilö gin nön ökö. 47 "Ker më polo

cal dōki kī böö n'onwongo ëcīkō ī nam n'ōmakō koth rēc kibēc na papath. 48 Ī karē na böö opong, ëcīk rēc öywaö gīnī böö yōkō ī lak kulo. Cē obedo gīnī pīny ēka öyērō gīnī rēc na bēcō eketho ī adita, ëntō eyuo man onwongo tye gīnī na rac ökö. 49 Man ënē kite na bino bedo kōdē ī karē mē ajiki pīny. Emalaika bino bino gīnī ēka poko jō na reco ökö kī kom jō na kītegī atīr, (aiñ g165) 50 ēka bologī ī mac na lyeth, kanya koko ēka kaö lak tye iē. 51 Yecu openyogī nī, "Un īniang ī kom köp nī kibēc?" Gīn ögamō nī, "Eyo, wan ëniang iē. 52 Cē Yecu okobo nīgī nī, "Pī manōn apwony cik mōrō kēkēn n'epwonyo kī köp ī kom ker mē polo cal kī won öt, na kwanyō jami na nyen ēka jami na cōn kī kanya ën kanō lönyō mērē iē." 53 Ī karē na Yecu otyeko twakō carolok nī gīnī, ën öya ökö kī kunōn. 54 Cē ën odwogo ī lobo thurgī ēka öcakō pwonyo jīī ī cinagogagī. Jīī obedo kī ur rwök cē okobo gīnī nī, "Dhanō nī onwongo ryēkö ēka tēkö mē tango nī gīnī kī kwene?" 55 Man ba obedo wod k'apaa bao? Aya mērē pathī Maria, ēka utmego mērē ba gīn ënē Yakobo, Yocepu, Cimon ēka Yuda? 56 Amege mērē kibēc ba tye gīnī kod onu kany? Cē dhanō nī onwongo köp nī kibēc kī kwene? 57 Cē gīn ökwērō ën ökö. Ëntō Yecu okobo bothgī nī, "Adwarpīny ëwōrō ī kabedo kibēc na path kī ī lobo thurgī ēka kī ī pacōgī." 58 Yecu ba otio tango na pol kunōn, piēn yeegī onwongo ope.

14 Ī karē nōn Erode n'obedo alōc mē Galilaya owinyo köp na pol ī kom Yecu, 2 ēka ën okobo both etic mērē nī, "Man ënē Jon Abatica, n'ocer ökö kī ī kin jō n'ōthōō! Manōn ënē ömīō ën tye ka tio koth tango na calō man." 3 Erode onwongo ömakō Jon ēka otweo ën ī buc pī Kerodia dhakō k'ōmīn mērē Pilipo, 4 piēn Jon Abatica onwongo obedo ka kobo both Erode nī, "Cīk ba oyeo nī ilōk dhakō k'omeru obed megī." 5 Erode onwongo mitō neko Jon ökö, ëntō onwongo lworo jīī, piēn gīn onwongo yeo nī Jon obedo adwarpīny. 6 Ëntō ī karē mē po pī nywōlō Erode, nyaka Kerodia ömyēl ī nyim wele cē oyomo cwiny Erode rwök, 7 n'ömiō ën öcīkērē nakun kwongere both nyakō nōn mē miō gīn na kibēc na ën bino penyo pīrē. 8 Aya mērē okobo nīnē köp na ën myero okobi, cē nyakō nōn öcīdhō okobo nī, "Mīa wi Jon Abatica ī cania kany." 9 Cē rwoth Erode okumo rwök, ëntō pī kwong na ën okwongo ēka pī wele mērē, ömīō ën öcīkō nī myero ëmīī. 10 Cē Erode ooro acikari mērē mē cīdhō nguno ngut Jon ökö kī ī buc, 11 ēka oketho gīnī wie ī cania cē ëmīō both nyakō nōn n'otero both aya mērē. 12 Kinge ëlūbkör Jon obino gīnī otingo kome ēka oiko gīnī. Cē gīn

öcīdhō okobo both Yecu. 13 Ī caa na Yecu owinyo gin n'ötīmērē ī kom Jon, ën öya ökö kī kunōn kī yeya cē öcīdhō yo kanyalik mē bedo kēnē. Ī karē na jīī owinyo gīnī köp nōn, cē ölübö gīnī körē nakun wotho kī tyēn-gī kī ī peci na papath. 14 Ī karē na Yecu idho kī ī yeya, ën öñēnō lwak na pol, ēka kīca ömakō ën ī komgī, cē öcangō jō n'onwongo two gīnī. 15 Ka othuno kothyeno, ëlūbkörē obino bothe cē okobo gīnī nī, "Pīny ocido dong ökö ēka kany obedo kanyalik. Mīī jīī öcīdh gīnī ī kin peci ëk öcīdh öwīl gīnī cem mē acamagī." 16 Yecu ögamō nī, "Gīn myero kür öcīdhī ökö, miwugī gin mōrō mē acama." 17 Īn ögamō nī, "Wan etye kany k'ogati abic ēka kī rēc arīō kēkēn." 18 Yecu okobo nī, "Kel unugī botha kany." 19 Cē ën okobo both lwak mē bedo pīny ī kom lum. Yecu ökwanyō ogati abic ēka rēc arīō cē öñēnō malō ī polo, ën ölēgō gum ēka opoko ī ogati gīnī. Cē ömīōgī both ëlūbkörē, ēka ëlūbkörē ömīōgī both jīī. 20 Gīn kibēc ocemo oyeng gīnī. Ëlūbkörē öcōkō gīnī ngīny cem n'odong pong aditi apar wie arīō. 21 Jō n'öcamō gīnī cem nōn onwongo rōmō gīnī cwō elip abic, na ba ëkwanō mon ēka ëthīnō. 22 Cūcūth Yecu ömīō ëlūbkörē ödōnyō ī yeya mē cīdhō anyim nīnē yo löka nam tung ca, nakun ën pod odong mē miō lwak cīdhō ökö. 23 Kinge na dong Yecu ömīō lwak öcīdhō ökö, ën öcīdhō ī wi kidi kēnē mē lēga. Ī karē na dong pīny oyutho, ën onwongo tye kēnē kunōn, 24 ëntō yeya onwongo dong öcīdhō ökö na bor kī ī lak nam, pii na tingere malō onwongo yelo yeya, piēn yamō onwongo tye ka kudho bino ī komgī. 25 Ī kin caa abungwēn ēka caa apar wie arīō mē ruu ka pīny, Yecu obino both ëlūbkörē na wotho ī wi pii. 26 Ī karē n'ëlūbkörē öñēnō ën wotho ī wi pii, cē tipo komgī öthōō ökö. Gīn oredo rwök pī lworo, nakun kobo gīnī nī, "Man obedo jwōkī!" 27 Ëntō cūcūth Yecu okobo nīgī nī, "Dīī unu cwinywu, an ëñōn. Kür ilwor unu." 28 Cē Petero ögamō dhōgē nī, "Rwoth, ka in ëñōn, mīa abin bothi nakun awotho ī wi pii." 29 Yecu okobo nīnē nī, "Bin." Cē Petero oidho ökö kī ī yeya, owotho ī wi pii mē bino both Yecu. 30 Ëntō ka Petero öñēnō yamō tye ka kudho rwök, ën öcakō bedo na lwor ēka öcakō lūny ī pii. Cē okok nī, "Rwoth, lara!" 31 Cūcūth Yecu olyao cīngē cē ömakō ën ēka okobo nī, "In itye kī yee na titīdī. Pīngō in ibedo ka kalakala?" 32 Ī karē na gīn dong ödōnyō ī yeya, cē yamō ocung ökö. 33 Cē ëlūbkör Yecu n'onwongo tye gīnī ī yeya öcakō gīnī wōrō ën nakun kobo gīnī nī, "Adyer, in ibedo Wod k'Obanga." 34 Kinge na dong gīn önglōlō nam, othuno gīnī ī lobo Genecaret. 35 Ī karē na jō na tye ī kabedo nōn ongeō Yecu, cē ooro gīnī köp ī kabedo kibēc n'ögūrō lobo nōn. Jīī okelo etwoe kibēc both Yecu. 36

Gin ökwaö ën ëk etwoe ogud gini lak böngü mërë kékën, ëka jö kibëc n'ogudo ëcangögi ökö.

15 Kinge karë mörö, Eparicayo mökö ëka epwony cïk öya gini ki i Jerucalem obino both Yecu cë openyo gini ni, **2** "Pïngö ëlëbkori türö gini cïk më thëkwarö k'edong? Gin cemo na ba ölwökö gini cïng-gi." **3** Yecu ögamö ni, "Ëka pïngö un ba ilübö unu cïk k'Obanga pi lübö cïk më thëkwaröwu? **4** Pïën Obanga okobo ni, 'Wör apapni ëka ayani' ëka 'Ngat na bino yanyö apap mërë onyo aya mërë myero enek ökö.' **5** Ëntö ikobo unu ni ka dhanö mörö okobo both apap mërë onyo aya mërë ni, 'Gin n'onwongo myero akonyi ködë amiö dong ökö both Obanga,' **6** ën myero kür 'öwör k'apap mërë' ködë. I yoo nön un ikwërö köp n'Obanga okobo pi lübö cïk më thëkwaröwu. **7** Un etwodo! Icaya yam ötwakö köp n'atir i karë na ën odwaro köp i komwu: **8** "Rok ni wöra gini ki del dhögi, ëntö cwinygi bor köda. **9** Gin wöra nono; pwonygi obedo cïk na makö kite ka dhanö." **10** Yecu ocwodo lwak bothe, cë okobo niggi ni, "Winy ëka iniang unu. **11** Pathi gin na dönyö ki i dhö dhanö ënë balö dhanö ëntö gin na donyo ki i dhö dhanö ënë balö dhanö." **12** Cë ëlëbkör Yecu obino bothe ëka openyo gini ni, "In ingeo ni Eparicayo cwinygi öwang rwök i karë na gin owinyo köp na in ikobo?" **13** Yecu ögamö ni, "Gin apidha kibëc n'Apapna na tye i polo ba öpidhö ebino pudho ökö k'orii mërë gini. **14** Wëk unu obed gini; gin obedo ëthöo wang na pëö ëthöo wang ewodhgi. Ka athöo wang pëö athöo wang awodhe, gin kibëc bino podho i bur." **15** Cë Petero okobo ni, "Göny niwa carolok ni." **16** Yecu openyogi ni, "Un kara thon bara iniang unu? **17** Un ba iniang unu ni gin na kibëc na dönyö i dhö dhanö dönyö i ic ëka donyo yökö ki i komi? **18** Ëntö jami na donyo yökö ki i dhö dhanö yaa ki i cwiny dhanö, ëka jami ni ënë balö dhanö. **19** Pïën gin na yaa ki i cwiny dhanö ënë thama na reco, nek, elomi, tim më ölyang, kwalö kwo, caden më twodo, ëka ayeny. **20** Man ënë jami na balö dhanö; ëntö pathi cem ki cing na ba ëlwökö ënë balö dhanö." **21** Kinge na Yecu öya ökö ki kunön ën öcidhö i lobo n'ögürö Turo ëka Cidon. **22** Cë dhakö mörö më Kanaan n'öya ki i lobo nön obino bothe nakun kok ni, "Rwoth, Wod ka Daudi, kica omaki i koma! Cen ömakö nyara na rac rwök!" **23** Ëntö Yecu ba ögamö dhögë. Cë ëlëbkörë obino bothe ëka ökwaö gini ën ni, "Ryëm dhakö ni öcidhö ökö, pïën tye ka mëdërë ki koko i körwa." **24** Cë Yecu ögamö ni, "An onwongo eora both jö Icarael kékën, pïën gin tye na calö rom n'orwenyo." **25** Ëntö dhakö ni obino ëka orumo cöngë i nyim Yecu nakun kobo

ni, "Rwoth, kõnya!" **26** Yecu ögamö ni, "Ba bër më yuo cem k'ëthiö yo both gwongi." **27** Dhakö nön ögamö ni, "Eyo, Rwoth, ëntö naka thon gwongi camö gini nginy cem na podho ki i mëja k'editegi." **28** Cë Yecu ögamö ni, "Dhakö, in itye ki yee na thwönë! Ëk gin na in imitö ötimërë kite na in imitö." Cë nyarë öcang ökö i caa nön kikokome. **29** Yecu öya ökö ki kunön ëka oroko nget Nam më Galilaya. Ën öcidhö yo wi kidi cë obedo piny. **30** Lwak na pol obino both Yecu nakun ekelo engwalo, ëthöo wang, jö na mulo amula, jö na thë lëbgi otwere, ëka etwoe nökökë na pol, cë gin opyelo i nyime; ëka Yecu öcangögi. **31** Jii obedo ki ur rwök i karë na gin önönö jö na thë lëbgi otwere ka twak, jö na mulo amula öryërë, jö n'ongwal ka wotho ëka ëthöo wang nönö piny. Cë lwak öpakö gini Obanga ka jö Icarael. **32** Cë Yecu ocwodo ëlëbkörë bothe ëka okobo ni, "Kica ömaka i kom jö ni; pïën obedo gini dong botha kany pi ninö adek ëka ope gini ki gin mörö më acama. An ba amitö ni öcidhö gini na kec onekoggi, pïën gin twërö wilere gini ki i yoo." **33** Ëlëbkörë ögamö ni, "Onu ëtwërö nwongo cem ki kany n'obedo thim ningö më pidhö lwak ni?" **34** Yecu openyogi ni, "Ogati adi na un itye ködë?" Gin ögamö ni, "Ogati abirö ëka rëc mörö na nönök." **35** Cë Yecu okobo both lwak ëk obed gini piny i ngöm. **36** Cë ën ökwanyö ogati abirö ki rëc, ëka kinge na dong ömiö pwöc both Obanga, ën opokoggi ëka ömiögi both ëlëbkörë, cë ömiö gini both lwak. **37** Gin kibëc öcamö ëka oyeng gini. Kinge cem, ëlëbkör Yecu öcökö gini nginyë n'odong aditi abirö n'opong. **38** Wel jö n'ocemo gini onwongo tye elip angwën, na ba ëkwanö mon ëka ëthiö. **39** Kinge na dong Yecu ömiö lwak öcidhö ökö, ën ödönyö i yeya ëka öngölö nam öcidhö i lobo më Magadan.

16 Eparicayo ëka Ecadukayo obino gini both Yecu cë ötëmö gini ën ni nyuth bothgi anyuth n'öya ki i polo. **2** Yecu ögamö ni, "Ka piny oyutho, un ikobo ni, 'Piny bino bedo na bër, pïën polo nen na kwar,' **3** ëka i kodiko cön un ikobo ni, 'Tin yamö bino kudho rwök, pïën polo nen na kwar ëka ocido na cöl.' Un ingeo poko kin gin na nen i pöl, ëntö ba itwërö unu poko anyuth më karë gini. **4** Rok na reco ëka jö na yeegi ope i kom Obanga penyo gini pi anyuth më tango, ëntö mörö ope n'ebino miö na path k'anyuth k'adwarpiny Yona." Cë Yecu öya ökö ki bothgi ëka öcidhö ökö. **5** I karë n'ëlëbkör Yecu öngölö gini nam yo löka tung ca, wigi owil ökö më makö ogati. **6** Yecu okobo bothgi ni, "Gwökërë unu ki i kom thöbi k'Eparicayo ëka më k'Ecadukayo." **7** Gin ölarö köp ni i kin-gi kën-gi cë okobo gini ni, "Ën tye ka kobo

piën onu ba êmakö ogati mörö." 8 ĩ karê na Yecu ongeog ngö na gin tye ka larö, ên openyo nĩ, "Un jö na yeewu nõk, pingö itye unu ka twak ĩ kinwu kenwu nĩ ba ĩmakö unu ogati mörö? 9 Un pod bara ĩniang unu? Un ba ipo ĩ ogati abic pĩ jö elip abic, êka aditi adi na un ĩcökö? 10 Onyo ogati abirö pĩ jö elip angwên êka aditi adi na un ĩcökö? 11 Pingö ba ĩniang unu nĩ an onwongo ba atye ka twakö köp ĩ kom ogati bothwu? Êntö bed nĩ gwökêrê unu kĩ kom thöbĩ k'Eparicayo êka mē k'Ecadukayo." 12 Cē kinge gin ōniang nĩ Yecu onwongo ba tye ka kobo bothgĩ mē gwökêrê kĩ kom thöbĩ n'etio ködē ĩ ogati, êntö mē gwökêrê kĩ kom pwony k'Eparicayo êka mē k'Ecadukayo. 13 ĩ karê na Yecu othuno ĩ lobo na cwök kĩ Cecaria Pilipi, cē ên openyo êlūbkörē nĩ, "Nga na jĩ kobo nĩ Wod ka Dhanö obedo?" 14 Gin ōgamö nĩ, "Jö mökö kobo nĩ in ibedo Jon Abatica; jö nõkēnē kobo nĩ in ibedo Eliya; êka jö nõkēnē pod kobo nĩ in ibedo Jeremia onyo ngat mörö acēl ĩ kin edwarpiny." 15 Yecu openyogĩ nĩ, "Un kono ikobo unu nĩ an abedo nga?" 16 Cimon Petero ōgamö nĩ, "In ibedo Meciya, Wod k'Obanga na kwö." 17 Yecu ōgamö nĩ, "In itye kĩ gum, Cimon wod ka Yona, piën ngat mörö ba onyutho nini köp ni êntö Apapna na tye ĩ polo ênē onyutho nini. 18 Kobedini an akobo nini nĩ in ibedo Petero, êka ĩ wi kidi ni an abino gērö jö n'oye an iē, êka tēkö mē thöthö ba bino löönö. (Hadēs 986) 19 An abino mĩöni agöny mē ker mē polo; gin na kibēc na in itweo ĩ wi lobo ebino thon tweo ĩ polo, êka gin mörö na in ĩgönyö ĩ wi lobo ebino thon gönyö ĩ polo." 20 Cē Yecu ōcikö êlūbkörē rwök êk kūr okob ginĩ both ngat mörö nĩ ên ebeto Meciya. 21 Cakērē ĩ karē nõn, Yecu ōcakö nyutho both êlūbkörē nĩ myero ên ēcidh yo Jerucalēm êka ēlim can na pol rwök ĩ cing edong, ēlamdhök na dito êka epwony cik. Ebino nekonē, êntö ĩ ninö mē adek ebino cero ên ökö. 22 Cē Petero otero Yecu kĩ cecen êka ōcakö coco nakun kobo nĩ, "Obanga kūr oye, Rwoth! Man myero kūr ōtimērē ĩ komi!" 23 Yecu ōlökêrē both Petero cē okobo nĩ, "Yaa ökö kĩ botha, Catan! In ibedo orii ökö botha, piën thamani ba obedo mē k'Obanga, êntö mē ka dhanö." 24 Cē Yecu okobo both êlūbkörē nĩ, "Ka ngat mörö mĩtö lūbö köra, myero kono ōkwērē kēnē, êka ōcak tingo yath ariā mērē cē ōlūb köra. 25 Piën dhanö na mĩtö larö kwö mērē bino rwenyo kwö mērē arwenya, êntö dhanö mörö na bino rwenyo kwö mērē pira bino nwongo kwö mērē. 26 Ngö na in ibino nwongo ka itye kĩ jami mē lobo ni kibēc cē irwenyo kwōni? Onyo ngö na dhanö twērö mĩö mē lökö kĩ kwö mērē? 27 Piën Wod ka Dhanö bino dwogo kĩ dheo k'Apap mērē kanya acēl k'emalaika mērē, êka bino cūlö ngat acēlacēl na lūbērē kĩ tic na ên otio. 28 An

akobo niwu köp adyer, jö mökö n'ocung kany ba bino bilö thöthö na bara ōnēnō ginĩ Wod ka Dhanö ka tye ka bino ĩ ker mērē."

17 Kinge ninö abicēl, Yecu otero Petero, Yakobo êka Jon ōmin Yakobo, cē ōidhō ködgĩ ĩ wi kidi malö kanya gin onwongo tye iē kēn-gĩ. 2 Kĩ kunön kome ōlökêrē na path ĩ nyimgĩ. Terinyim Yecu ōryēny calö ceng, êka böng mērē ōdökö na tar na calö tara ceng. 3 Cē athura Muca êka Eliya onen bothgĩ, nakun tye ka twak ginĩ kĩ Yecu. 4 Petero okobo both Yecu nĩ, "Rwoth, bēr mē bedo kany. Ka in ĩmĩtö, an abino yūbö othogo adek—acēl na megĩ, acēl pĩ Muca êka acēl pĩ Eliya." 5 ĩ karē na ên pod tye ka twak, pöl na tar oumogĩ ökö êka dwön mörö ötwak kĩ ĩ pöl nakun kobo nĩ, "Man ênē Woda na an amarö; na ĩa yom ĩ kome. Winy unu ên!" 6 ĩ karē n'êlūbkör Yecu owinyo köp ni, lworo ōmakögĩ rwök êka oryebere ginĩ piny. 7 Êntö Yecu obino bothgĩ cē ogudogĩ nakun kobo nĩ, "Yaa unu malö, kūr ibed unu kĩ lworo." 8 ĩ karē na gin otingo wang-gĩ malö, ba ōnēnō ginĩ ngat mörö êntö Yecu kēnē. 9 ĩ karē na gin tye ka idho yo piny kĩ ĩ wi kidi, Yecu ōcikögĩ nĩ, "Kūr ikob unu both ngat mörö gin na un ĩnēnō, naka ka Wod ka Dhanö ecero ökö kĩ ĩ kin jö n'öthö." 10 Cē êlūbkörē openyo ginĩ Yecu nĩ, "Pingö epwony cik kobo nĩ Eliya ênē myero ōcak bino?" 11 Yecu ōgamö nĩ, "Eliya ênē myero ōcak bino adyer, êka bino dwökö jami kibēc kakarē. 12 Êntö an akobo niwu, Eliya otyeko dong bino ökö, êka gin ba ongeog ên, êntö gin ōtimö jami kibēc na gin mĩtö ĩ kome. ĩ yoo acēl nõn, Wod ka Dhanö bino ĩmō can ĩ cing-gĩ nĩ kōmanön." 13 Cē êlūbkör Yecu ōniang ginĩ nĩ ên onwongo tye ka twakö köp bothgĩ ĩ kom Jon Abatica. 14 ĩ karē na gin obino both lwak, ēcwö mörö obino both Yecu cē orumo cōngē ĩ nyime, 15 nakun kobo nĩ, "Rwoth, kica ōmaki ĩ kom woda piën two araka ōmakö êka tye ka ĩmō can rwök. Pol karē two rēdhö ên ĩ mac onyo ĩ pii. 16 An akelo ên both êlūbkori, êntö cangö ōlōögĩ ökö." 17 Yecu ōgamö nĩ, "Un rok mē karē ni yeewu ope, kitewu thon ōbal ökö, an abino bedo kodwu pĩ karē na rom kwene? An abino kwö kodwu pĩ karē na rom kwene? Kel unu awobi nõn botha kany." 18 Yecu ocoko cen, cē odonyo yökö kĩ ĩ kom awobi nõn, êka ĩ caa nõn cūcūth awobi ōcang ökö. 19 Cē êlūbkör Yecu obino bothe ĩ müng êka openyo ginĩ nĩ, "Pingö wan ba ēryēmō cen?" 20 Yecu ōgamö nĩ, "Piën yeewu onwongo tidĩ mörö. An akobo niwu köp adyer, ka un itye kĩ yee na tidĩ na calö nyig kodhi karadali, un ĩtwērö kobo nĩ kidi ni, 'Mukiri kĩ kany yo kuca' êka bino mukere. Gin mörö ope na bino löönöwu." 21

(Koth gin na calö man ba twëro donyo yökö, kono ka ki lëga ëka rio kec këkën.) 22 İ karë na gın öcökëre kanya acël İ Galilaya, Yecu okobo bothgi ni, "Wod ka Dhanö ebino ketho öröri İ kome. 23 Gın bino neko ën ökö, ëka İ ninö më adek ebino cero ën." Cë ëlëbkör Yecu obedo gini İ cwer cwinyi rwök. 24 Kinge na Yecu ëka ëlëbkörë othuno gini İ Kaperanaum, ëcök ocoro më Öt k'Obanga obino both Petero cë okobo gini ni, "Apwonywu ba cülö ocoro më Öt k'Obanga?" 25 Petero okobo ni, "Cülö." İ karë na Petero odwogo İ öt, Yecu ënë öcakö twak ködë nakun penyö ni, "Ngö na in ithamö Cimon, rwodhi më lobo ni cökö gini ocoro ki both ëthinögi onyo ki both jö nökenë?" 26 Cë Petero ögamö ni, "Ki both jö nökenë." Cë Yecu okobo both Petero ni, "Ka tye ni kömanön cë ëthinögi ba myero öcül. 27 Ëntö kadı bed ni kömanön, ëk kür onu ëbal bothgi, cidh İ dhö nam ëka ibol göl İ pii. Kwany rëc n'öcakö moko; yab dhögë ëka ibino nwongo cëkël ië. Kwany cëkël nön ëk imiigi pi ocorona ëka megı."

18 İ karë nön ëlëbkör Yecu obino bothe cë openyo gini ni, "Nga ënë löö ki dit ki İ ker më polo?" 2 Yecu ocwodo athin na tidi cë ömiö ocung İ kin-gi, 3 ëka okobo ni, "An akobo niwu köp adyer ni ka ba ilökëre idökö unu calö ëthinö, un ba ibino dönyö İ ker më polo. 4 Pi manön, dhanö na mwolere kënë calö athin ni ënë dit İ ker më polo. 5 "Dhanö möro na jölö athin na calö man İ nyinga, nwongo öjola. 6 Ëntö ka dhanö möro ömiö ngat acël ki kin ëthinö na thinö ni n'oye gini İ koma më podho İ bal, onwongo bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë İ ngute cë ebolo ködë İ nam na thuth. 7 "Lobo bino nënön can pi gin na miö jii podho İ bal. Piën gin na miö dhanö podho İ bal myero obin, ëntö dhanö na kelo gin na miö dhanö podho İ bal bino nënön can! 8 Ka cingi onyo tyeni ënë mii ipodho İ bal, ngun ibol ökö. Bër nini më dönyö İ kwö na cingi kucël ope onyo ni ngwal, bër na löö bedo ki cingi ariö onyo tyeni kibëc cë eboli ködë İ mac na ba thöä. (aiönios g166) 9 Ka wangi ënë mii ipodho İ bal, köl ëka iyuu ökö. Bër nini më dönyö İ kwö ki wangi acël ni löönö më boloni ki wangi ariö İ mac Kapiny. (Geenna g1067) 10 "Myero inën ni ba içaö unu ngat möro acël ki İ kin jö na thinö ni. Piën an akobo niwu ni emalaikagi na tye İ polo tye gini İ nyim Apapna İ karë kibëc. 11 (Piën Wod ka Dhanö obino më larö jö n'orwenyo.) 12 "Un ithamö ningö ka dhanö möro tye ki rom mia acël, ëka acël ki kin-gi onwongo ökö? Ën ba bino wëkö pyer abungwën wie abungwën İ wi kidi cë cidhö rangö man orwenyo? 13 An akobo niwu köp adyer ni ka onwongo, cwinye bedo na yom İ kom römö n'orwenyo na löö pyer abungwën wie

abungwën na ba orwenyo gini. 14 İ yoo acël nön, Apapwu na tye İ polo thon ba mitö ni jö na thinö ni kür möro orweny. 15 "Ka omeru öbalö bothi, cidh bothe ëk inyuth ninë bal mërë, İ kin in ki ën. Ka ën owinyo köpni, cë nwongo idwongo omeru cen. 16 Ëntö ka ën ba owinyo köpni, kwany dhanö acël onyo jö ariö nökenë owoth kodi, ëk 'köp kibëc n'ecaden ariö onyo adek ötwakö omok köp kibëc.' 17 Ka ën ökwërö winyo köpgi, kob both jö n'oye Kiricito; ëka ka ökwërö winyo köp ka jö n'oye Kiricito, ter ën na calö ngat na ba ngeo Obanga onyo acök ocoro. 18 "An akobo niwu köp adyer ni gin möro na un itweo İ wi lobo ebino thon tweo İ polo, ëka gin möro na un ibino gönyö İ wi lobo ebino thon gönyö İ polo. 19 "An akobo niwu dökı ni ka jö ariö ki İ kinwu oyere gini İ kom gin möro këkën na gın openyo pirë, Apapna na tye İ polo bino timö nigı. 20 Piën kanya jö ariö onyo adek öcökëre gini ië İ nyinga, an thon nwongo atye ködgi kany nön." 21 Cë Petero obino both Yecu ëka openyo ni, "Rwoth, wang adi na an myero atim kica both ömëra ka öbalö botha? Wang abirö?" 22 Yecu ögamö ni, "An ba akobo nini ni wang abirö, ëntö wang pyer abirö tyën abirö. 23 "Pi manön, ker më polo cal ki rwoth n'onwongo mitö yübö köp më benyi k'etic mërë. 24 İ karë na ën dong öcakö kwanö wel, ekelo ëcwö möro bothe n'onwongo tye ki banya më ciiling na thwönë rwök. 25 Na calö onwongo dong ba römö cülö banya nön, cë adwong mërë öcikö ni myero ëcadh atic nön İ opii, ki dhakö mërë, ëthinö mërë ëka gin na kibëc n'onwongo ën tye ködë më cülö banya. 26 "Cücüth atic nön orumo cöngë İ nyim adwong mërë nakun kwaö ni, 'Adwong, dii cwinyi İ koma, cë an abino cülöni jami kibëc.' 27 Cë adwong kica ömakö İ kom atic mërë, ëka ötimö kica cë ögönyö öwëkö öcidhö. 28 "Ëntö İ karë n'atic nön ödönyö yökö, ën onwongo atic awodhe n'onwongo tye ki banya mërë na römö denario mia acël. Ën ömakö awodhe na tye ki banya mërë cë ödëö nakun kobo ni, 'Cül banyana! 29 "Ëntö atic awodhe ni oryebere piny nakun kwaö ni, 'Dii cwinyi İ koma, an abino cülö banyani.' 30 "Ëntö ën ökwërö ökö cë ömiö etweo won banya mërë İ buc naka ka wang öcülö banya. 31 İ karë n'etic nökenë ca önëö ngö n'ötimërë, cë cwinygi öwang rwök ëka öcidhö okobo gini both adwong-gi gin na kibëc n'ötimërë. 32 "Cë adwong ocwodo atic n'onwongo ën ötimö kica ninë ëka okobo ni, 'In ibedo atic na rac, an awëkö banyani kibëc piën in i kwaö ni atim nini kica. 33 In onwongo myero kica omaki İ kom atic awodhi, kite na an thon kica ömaka İ komi.' 34 Akëmö ömakö adwong rwök ömiö eketho atic nön İ buc ëk onwong pwod naka ka wang öcülö banya

mère kibéc. 35 “Man ênê kite n'Apapna na tye i polo bino tîmô kôdê i komwu, ka ngat acêlacêl i kinwu ba ôtimô kica kî i cwinye both utmego mère.”

19 I karê na Yecu otyeko twakô kôp ni kibéc, ên ôya ôkô kî i Galilaya cê ôcidhò i lobo mē Yudea yo lôka kulo Jordan. 2 Lwak na pol ôlûbô kôrê, êka ôcangôgî kunôn. 3 Eparicayo môkô obino bothe, cê ôcakô gîni tēmô Yecu. Gîn openyo nî, “Cîk yeo nî êcwô twêrô kwêrô dhakô mère pî tyên kôp môrô kékên?” 4 Yecu ôgamô nî, “Un ba ikwanô nî i acaki Acwec ‘ocweo êcwô êka dhakô,’ 5 êka okobo nî, ‘Pî tyên kôp nî êcwô bino wêkô apap mère êka aya mère cê ribêrê kî dhakô mère, êka jô arîô dôkô kom acêl’? 6 Kômanôn gîn ba dôkî tye kom arîô, êntô kom acêl. Pî manôn gin n'Obanga ôribô, dhanô môrô kûr opok kin-gî.” 7 Cê Eparicayo openyo Yecu nî, “Pîngô Muca ômiô cîk nî êcwô twêrô miô waraga mē kêthô nyom both dhakô mère cê ryēmô ôkô?” 8 Yecu ôgamô nî, “Muca oyeo niwu mē ryēmô monwu piên cwinywu onwongo nwang. Êntô onwongo ba obedo nî kômanôn kî i acaki. 9 An akobo niwu nî ngat môrô na kwêrô dhakô mère na path kî dônyô i elomi, cê ônyômô dhakô nôkênê nwongo ôdônyô i elomi.” 10 Êlûbkôr Yecu okobo gîni bothe nî, “Ka kôp i kom êcwô kî dhakô tye nî kôman, cê thwara kûr enyom.” 11 Yecu ôgamô nî, “Jô kibéc ba twêrô yeo gîni kôp ni, êntô both jô n'Obanga ômiôgî kékên. 12 Jô môkô ba nywôl piên nwongo ênywôlôgî nî kômanôn; jô môkô tye kite na jô nôkênê ôtimô kôdê i komgî; êka jô môkô ôyêrô mē bedo abonge nyom pî ker mē polo. Ngat na twêrô yeo pwony nî myero oye.” 13 Kinge ekelo êthînô both Yecu nî êk oketh cîngê i komgî êka ôlêg pîrgî. Êntô êlûbkôrê ocoko jô n'okelo êthînô both Yecu. 14 Êntô Yecu okobo bothgî nî, “Wêk unu êthînô obin botha, kûr ijukugî, piên ker mē polo tye pî jô na cal k'êthînô ni.” 15 I karê na dong otyeko ketho cîngê i komgî, ên ôya ôkô kî kany nôn. 16 I karê môrô, dhanô môrô obino both Yecu cê openyo nî, “Apwony, atîm ngô na bér êk anwong kwô na ba thum?” (aiônios g166) 17 Yecu ôgamô nî, “Pîngô in itye ka penyona pî gin na bér? Dhanô na bér tye acêl kékên. Ka in îmitô dônyô i kwô na ba thum, cê îlûb cîk.” 18 Ên openyo Yecu nî, “Cîk mênê?” Yecu ôgamô nî, “Kûr inekî, kûr îdôny i elomi, kûr ikwal, kûr ibed acaden mē twodo, 19 wôr apapni êka ayani, êka ‘îmar awodhi na calô îmarô komi keni.” 20 Awobi ni ôgamô nî, “Man kibéc an agwôkô, ngô na pod odong na an myero atîm?” 21 Yecu ôgamô nî, “Ka in îmitô bedo dhanô na bér abonge bal, cîdh îcadh jami na in itye kôdê êk îmiî lîm mère both êcan, êka ibino

bedo kî lônýô na thwônê i polo. Cê dong ibin îlûb kôra.” 22 I karê n'awobi nî owinyo kôp ni, ôya ôcidhò ôkô na cwinye cwer rwôk, piên ên onwongo ôlônýo rwôk. 23 Cê Yecu okobo both êlûbkôrê nî, “An akobo niwu kôp adyer, têk rwôk pî alônýô mē dônyô i ker mē polo. 24 Anwô dôkî akobo bothwu nî yot pî kînaga mē dônyô kî i wang libira nî lônôn pî alônýô mē dônyô i ker k'Obanga.” 25 I karê n'êlûbkôr Yecu owinyo kôp ni, obedo gîni kî thwôn ur rwôk êka openyo gîni Yecu nî, “Cê nga na dong twêrô larê?” 26 Êntô Yecu ôripôgî cê okobo nî, “Kî both dhanô man ba twêrê, êntô kî both Obanga jami kibéc twêrê.” 27 Petero ôgamô dhô Yecu nakun kobo nî, “Wan êwêkô jami kibéc mē lûbô kori! Ngô na wan ebino nwongo?” 28 Yecu okobo bothgî nî, “An akobo niwu kôp adyer, i karê n'ebino ketho kî jami na nyen, ka Wod ka Dhanô bino bedo i then ker mē dheo mère, un jô na dong îlûbô unu kôra thon ibino bedo unu i then ker apar wie arîô, nakun îngôlô unu kôp i kom kaka apar wie arîô mē Icarael. 29 Dhanô acêlacêl n'onwongo ôwêkô gîni udi onyo utmegogî onyo apap onyo aya onyo êthînô onyo pwothi pî nyinga, bino nwongo na kadhô tyên mia acêl êka ên bino nwongo kwô na ba thum. (aiônios g166) 30 Êntô jô na pol n'ôtlêlô anyim bino dong gîni kî cen, êka jô na pol n'odong kî cen bino têlô gîni anyim.”

20 “Ker mē polo cal kî won pwodho ôlôk n'ôya kodiko côn mē pango etic mē cîdhô tic i pwodho ôlôk mère. 2 Ên oyere kôdgî mē cûlôgî denario mē tic pî nîno acêl êka oorogî mē cîdhô tic i pwodho ôlôk mère. 3 “Ên dôkî ôcidhò i kin caa adek cê ônênô jô môkô n'ocung i kabedo mē cuk na ba tîmô gîni gin môrô. 4 Ên okobo nigî nî, ‘Un thon cîdh itii i pwodho ôlôkna, cê an abino cûlôwu cûl n'opore.’ 5 Cê gîn thon ôcidhò. “Ên dôkî ôcidhò i kin caa abicêl mē kiceng êka caa abungwên yôkô cê ôtimô kômanôn thon. 6 I kin caa apar wie acêl mē kothyeno ên dôkî ôcidhò yôkô cê onwongo jô nôkênê pod ocung gîni kany nôn. Ên openyogî nî, ‘Pîngô icung unu acunga kany anaka kodiko naka kothyeno na ba îtîmô unu gin môrô?’ 7 “Gîn ôgamô nî, ‘Piên ngat môrô ope n'opangowa,’ ‘Cê ên okobo nigî nî, ‘Un thon cîdh itii unu i pwodho ôlôkna.’ 8 “I karê na dong othuno kothyeno, won pwodho ôlôk okobo both atic mère na lôô etic nî, ‘Cwod etic êka îmiîgî cûlgî, cakêrê kî both ngat n'epango kî cen naka both ngat n'êcakô pango.’ 9 “Etic n'epangogî i kin caa apar wie acêl mē kothyeno obino êka ôgamô gîni denario pî tic mē nîno acêl. 10 Jô n'êcakô pangogî i pwodho mē acêl ôthamô nî ebino cûlôgî na bûp na lôô mē ka

jö n'epangogí k'í cen, èntö gín thon èmiögí denario më tic p'í n'ínö acél. 11 Í karé na gín dong ôgamö cülgi, ôcakö gíní ngúngüta í kom won pwodho ôlök nakun kobo gíní ní, 12 'Jö n'epangogí í pwodho k'í cen otio gíní p'í caa acél kékên, éka in ícülögi na röm aröma kódwa nakun wan eyelere k'í tic rwök í ceng na lyeth.' 13 "Èntö èn ôgamö ní ngat acél k'í k'ín-gí ní, 'Okona, an ba ateri na rac. In ba iyeo ní ibino gamö denario më tic p'í n'ínö acél? 14 Gam cülñi èk ícídhi. An amítö cülö dhanö n'epango k'í cen cül na röm k'í megí. 15 An ba atye k'í twëró më tic k'í jamina kite na an amítö? Onyo wangi ocido p'í gin na bër na an atímö më miö kóny?" 16 Cë Yecu ojiko köp mërë nakun kobo ní, "Jö n'odong cen bino tëlö anyim éka jö n'ötölö anyim bino dong cen." 17 Í karé na Yecu onwongo tye ka cídho yo Jerucalem, èn ôkwanyö ëlúbkörë apar wie ariö thenge kën-gí éka okobo nígí ní, 18 "Onu ècídho yo Jerucalem, éka Wod ka Dhanö ebino miö ôkô both èlamdhök na dito éka both epwony cik. Gín bino ngölö nínë köp më thö 19 éka ebino miö èn both erok èk èngal, epwod k'í del éka egur í kor yath ariá. Èntö í nínö më adek ebino cero èn ôkô!" 20 Cë dhakö ka Jebedayo obino both Yecu k'awope mërë ariö, orumo cöngë piny í nyime cë ôkwaö èn p'í gin mörö. 21 Yecu openyo èn ní, "Ngö ènön na in ímítö?" Èn ôgamö ní, "Cikiri ní ibino miö awopena ariö ní èk ngat acél obed í nget cingi kucem éka acél í nget cingi kucam í kermi." 22 Yecu ôgamö nígí ní, "Ba ingeo unu gin na un itye ka penyo. Un itwëró madhö ekopo më can na an abino madhö?" Gín ôgamö ní, "Wan ètwëró." 23 Cë Yecu okobo nígí ní, "Adyer un ibino modho k'ekopo më can na an abino modho kódë, èntö më bedo í nget cinga kucem onyo kucam pathi an ènè ayëro. Kabedo nön bino bedo më jö n'Apapna öyübö pírgi." 24 Í karé na jö apar nökênë ca owinyo gíní köp ní, gín öngöö í kom omego ariö rwök. 25 Cë Yecu ocwodogí kanya acél éka okobo nígí ní, "Un ingeo ní èlök k'erok löögi k'í ték éka editegi ut k'í twëró í komgi. 26 Man myero kür obed ní kómanön í kinwu. Ka ngat na mítö bedo na dit k'í í kinwu, myero obed aticwu, 27 éka ngat na mítö bedo dhanö më acél myero obed opiwu— 28 kite na Wod ka Dhanö ba obino ní èk etii nínë, èntö më tic p'í jii, éka më miö kwö mërë më kókô jö na pol." 29 Í karé na Yecu k'ëlúbkörë onwongo tye ka yaa gíní k'í í Jeriko, lwak na pol ölübö körë. 30 Èthöo wang ariö onwongo obedo gíní í nget yoo, éka í karé na gín owinyo ní Yecu onwongo tye ka wok kany nön, gín oredo ní, "Rwoth, Wod ka Daudi, k'ica omaki í komwa!" 31 Lwak ocokogí nakun kobo gíní ní èk öling gíní ôkô, èntö gín ömédérë k'í redo rwök ní,

"Rwoth, Wod ka Daudi, k'ica omaki í komwa!" 32 Yecu ocung éka ocwodogí, cë openyogí ní, "Ngö na un ímítö ní an atím niwu?" 33 Gín ôgamö ní, "Rwoth, wan èmítö ní wangwa öyabërë." 34 K'ica ômakö Yecu í komgi éka èn ogudo wang-gí. Cë cücüth wang-gí öyabërë éka ôcakö gíní lübö körë.

21 Í karé na Yecu k'ëlúbkörë dong cwök thuno í Jerucalem, gín obino í Betepage í kor Kidi më Jeituni. Cë Yecu ooro ëlúbkörë ariö, 2 nakun kobo nígí ní, "Cídho unu í pacö na tye í nyimwu, cë cücüth ibino unu nwongo kana n'etweo kanya acél k'athin mërë í ngete. Göny unu éka ikel unugi botha. 3 Ka dhanö mörö okobo niwu köp mörö, kob unu nínë ní Rwoth ènë mítögi, éka dhanö nön bino miöwu ikelo piöpiö." 4 Man ötimërë më cobo köp na yam adwarpiny ötwakö ní: 5 "Kob ní jö më Cion ní, 'Nën, rwothwu tye ka bino bothwu, èn mwol éka obedo í wi kana í wi athin kana.'" 6 Èlúbkörë öcídho éka ötimö gíní kite na Yecu öcükögi kódë. 7 Gín okelo kana éka athin mërë, cë öpëdhö gíní böng-gí í ngeegi éka Yecu obedo í wie. 8 Lwak na pol öpëdhö böng-gí í dye yoo, nakun jö nökênë tongo jang yen cë pëdhö gíní í dye yoo. 9 Lwak n'ötölö anyim éka k'í jö n'ölübö körë onwongo tye ka wöö gíní ní, "Ocana, Wod ka Daudi!" "Gum obed í kom ngat na tye ka bino k'í nyíng Rwoth!" "Ocana na tye malö rwök!" 10 Í karé na Yecu ödönyö í Jerucalem, jö kibéc k'í í pacö obedo gíní k'ethime nakun penyo gíní ní, "Man ènë nga?" 11 Lwak ôgamö ní, "Man ènë Yecu, adwarpiny n'öya k'í í Najaret na tye í Galilaya." 12 Yecu ödönyö í dyekal öt k'Obanga éka öryémö jö kibéc n'onwongo cadhö éka wilö gíní wil kunön. Èn ölökö méja ka jö na lökö ciling atarö éka thene ka jö na cadhö amame. 13 Èn okobo nígí ní, "Ècöo ní, 'Öda ebino cwodo ní öt më légä,' èntö un ilökö ödökö 'ka pono k'ekwoe.'" 14 Èthöo wang éka engwalo obino gíní bothe í dyekal öt k'Obanga éka èn öcangögi. 15 Èntö èlamdhök na dito éka epwony cik öngöo gíní rwök í karé n'önëno gíní tic më aura na èn onwongo tye ka timö éka èthínö na wöö í dyekal Öt k'Obanga nakun kobo gíní ní, "Ocana Wod ka Daudi." 16 Gín openyo èn ní, "In itye ka winyo ngö n'èthínö ní tye ka kobo?" Yecu ôgamö ní, "Eyo, un anaka bara ikwanö unu ní, "'Kí í dhö èthínö éka èthínö na döth in ipwonyo èthínö më miöni pak'?" 17 Cë èn öya öwékögi éka öcídho yo Betania cë obuto kunön. 18 Kodiko cön na Yecu onwongo tye ka dök cen yo pacö, kec onwongo oneko èn. 19 Yecu önëno yath ölam í nget yoo, èn öngël ië èntö ba onwongo ölam mörö na path k'oboke kékên. Èn okobo ní yath ölam ní, "Ba döki ibino nyakö nyigi!" Cë cücüth yath

ölam öthwö ökö. (aion g165) 20 Ī karē n'elūbkörē önēnō, ouro ginī ēka openyo ginī nī, "Yath ölam öcakö thwö nīngö piöpiö?" 21 Yecu ögamö nī, "An akobo niwu köp adyer nī ka iut unu kī yee na ba itye unu ka kalakala, ba ibino unu timö gin na an atimö ĩ kom yath ölam kēkēn, entö ĩrömö unu thon kobo nī kidi nī nī, 'Mukiri ēka ĩcīdh icibiri ĩ nam,' cē bino timērē. 22 Ka in itye kī yee, gin mörö kēkēn na in ibino kwaö kī lēga ibino nwongo." 23 Ī karē na Yecu odwogo ĩ dyekal öt k'Obanga, na ěn tye ka pwony, ělamdhök na dito ēka edong ka lwak obino ginī bothe cē openyo ginī ěn nī, "Twērö mēnē na in itye ka timö kī gin nī ginī? Ēka nga ěnē omii twērö nī?" 24 Yecu ögamö nī, "An thon abino penyowu penyacēl. Ka ĩgamö unu nīna, cē an abino kobo niwu twērö mēnē na an atye ka timö kī gin nī ginī. 25 Batica ka Jon öya kī kwene? Öya kī ĩ polo onyo kī both dhanö?" Ĝin öcakö larö köp nōn ĩ kin-ĝi kēn-ĝi ēka okobo ginī nī, "Ka onu ekobo nī öya kī ĩ polo, ěn bino penyo nī, 'Pingö ba iyee unu ĩ kom Jon?' 26 Ēntö ka onu ekobo nī, 'Öya kī both jī'—cē onu elworo lwak, piēn jö kibēc yee nī Jon onwongo obedo adwarpiny." 27 Cē gin ögamö nī Yecu nī, "Wan ba engeo." Ēka Yecu okobo nīgi nī, "An thon ba abino kobo niwu twērö mēnē na an atye ka timö kī gin nī ginī." 28 "Ngö na un ĩthamö? Yam ěcwö mörö tye n'onwongo ut k'awope ariö. Ēn öcīdhö both awobi mē acēl ēka okobo nīnē nī, 'Woda, cīdh itii ĩ pwodho ölöka tin.' 29 "Ēn ögamö nī, 'Ba abino cīdhö,' ěntö kinge ěn ölökö thama mērē ēka öcīdhö. 30 "Cē apap mērē thon öcīdhö both awobi nököñē ca ēka okobo kōmanōn. Awobi nī ögamö nī, 'Eyo, apap, an abino cīdhö,' ěntö ěn ba obino öcīdhö. 31 "Nga kī kin jö ariö nī ěnē ötimö gin n'apap mērē mītö?" Ĝin ögamö nī, "Awobi mē acēl." Cē Yecu okobo nīgi nī, "An akobo niwu köp adyer nī ěcök ooro ēka oleye bino cakö dönyö niwu ĩ ker k'Obanga. 32 Piēn Jon obino mē nyutho niwu yoo mē kite atīr, ēka un ba iyee unu ĩ kome, ěntö ěcök ooro ēka oleye oyee ĩ kome. Ēka thon kinge na dong ĩnēnō unu gin nī, ba ibino ingut ēka iyee unu ĩ kome. 33 "Winy unu carolok nököñē: Yam onwongo tye won pwodho mörö n'öpīdhö ölökö. Ēn oketho cēl öĝürö, ökünyö bur ĩē mē biö ölökö ēka öyübö pem mē kür ĩē. Cē ěn ömīö pwodho ölökö both epang pwodho mörö ēka ěn öcīdhö ökö ĩ lobo nököñē. 34 Na karē mē kac onyingo na cwök, ěn ooro etic mērē both epang pwodho mē gamö nyig ölökö na mēĝē. 35 "Epang pwodho ömakö etic mērē, epwodo, eneko nököñē, ēka celo nököñē kī kite. 36 Cē ěn döki ooro etic nököñē bothĝi, na pol na löö mē acēl ökö ēka epang pwodho oterogī na rac calö mē acēl ca. 37 Mē ajiki mērē ěn ooro

wode bothĝi nakun kobo nī, 'Ĝin bino wörö woda.' 38 "Ēntö ĩ karē n'epang pwodho önēnō wod ka won pwodho, cē ötwak ĩ kin-ĝi kēn-ĝi nī, 'Man ěnē ngat na bino leeno jami. Bin unu, eru enek ěn ökö ēka eter jami mē alea mērē.' 39 Cē gin ömakö ěn, oyuo ginī yökö kī ĩ pwodho ölökö ēka eneko ökö. 40 "Pi manōn, ka won pwodho ölökö obino, ěn bino timö ngö ĩ kom epang pwodho?" 41 Ĝin ögamö nīnē nī, "Ēn bino neko jö nōn na kiteĝi reco ökö ēka bino miö pwodho ölökö mē apanga both epang pwodho nököñē, na bino miö ěn nyig ölökö na mēĝē ĩ karē mē kac." 42 Cē Yecu okobo nīgi nī, "Un bara ĩkwanö unu Cōc na Leng: "Kidi n'egedo ökwērö ěnē ödökö kidi mē ĝwic öt. Man ěnē tic ka Rwoth, ēka obedo gin mē aura both onu." 43 "Pi manōn an akobo niwu nī ker k'Obanga ebino kwanö ökö kī bothwu ēka ěmīö both jö nököñē na bino nyakö nyige n'opore. 44 Ngat na bino podho ĩ kom kidi nī bino tütūra ngīdhērē na thīthinö, ěntö ka kidi nōn ördhērē ĩ kom ngat mörö, bino ngīnginyö ökö." 45 Ī karē n'ělamdhök na dito ēka Eparicayo owinyo ginī carolok ka Yecu ginī, gin öniang nī ěn onwongo tye ka twak ĩ komĝi. 46 Cē gin öcakö rangö yoo mē makö ěn, ěntö gin onwongo lworo lwak piēn lwak onwongo ngeo nī Yecu obedo adwarpiny.

22 Yecu ötwak ködĝi döki kī carolok ginī nakun kobo nī: 2 "Ker mē polo eporo kī rwoth n'öyübö karama mē nyom pi wode. 3 Ēn ooro etic mērē mē cīdhö cwodo jö n'onwongo ecwodogī ĩ karama mē bino, ěntö gin ökwērö bino ökö. 4 "Cē ěn döki ooro etic nököñē nakun kobo nī, 'Kob both jö n'onwongo ecwodogī nī an dong ayübö cemna ökö: Thwonina ēka dhok n'öcwē enekogī dong ökö, jami kibēc dong tye kakarē. Bin unu ĩ karama mē nyom.' 5 "Ēntö jö n'ecwodogī ĩ nyom ökwērö ginī winyo köp nōn, cē öcīdhö ginī ökö—ngat acēl öcīdhö ĩ pwodho mērē ēka ngat nököñē öcīdhö ĩ cath mērē. 6 Jö nököñē ömakö etic mērē cē opwodogī rwök ēka onekogī ökö. 7 Akēmö ömakö rwoth cē ooro acikari mērē mē neko enek nonu ēka wangö pacöĝi ökö. 8 "Cē ěn okobo both etic mērē nī, 'Karama mē nyom öyübö dong ökö, ěntö jö n'onwongo an acwodogī ba opore ginī mē bino. 9 Cīdh unu ĩ yodhi ěk icwod ngat mörö kēkēn na un ibino nwongo ěk obin ĩ karama mē nyom.' 10 Cē etic öcīdhö ēka ocwodo ginī jö kibēc na ĝin onwongo ĩ yodhi, jö na bēcö ēka jö na reco cē öt mē nyom opong kī wele. 11 "Ēntö ĩ karē na rwoth obino mē nēnō wele, ěn önēnō dhanö mörö na ba oruko böngü na bēr mē nyom kunōn. 12 Cē openyo ěn nī, 'Okona, idonyo kany nīngö na ba iruko böngü na bēr mē nyom?' Ēntö ěn öling alinga. 13 "Cē rwoth

okobo both etic mërë nî, "Twe unu cingë ëka tyënë ëk ibol unu ën yökö, i piny na cöl, kanya koko ëka kaö lak bino bedo ië." 14 "Piën jö n'ecwodogî pol ëntö jö n'ëyërogî nönök." 15 Cë Eparicayo öcidhö öyübö gini köp kite na myero ëmak gini ki Yecu ki köp mörö na yaa ki i dhögë. 16 Gin ooro ëlëbkörgi ëka jö na cwakö Erode më penyo Yecu nî, "Apwony, wan engeo nî in ikobo köp adyer ëka ipwonyo köp k'Obanga na lübërë ki köp adyer. In ba iparö dhanö mörö, piën ba inënö dhanö ki yökö. 17 Kob niwa thamani: Pore më cülö ocoro both Cija onyo pe?" 18 Ëntö Yecu ongeothamagi ökö cë openyogî nî, "Un etwodo, pingö un itye ka tëmöna? 19 Nyuth unu nina cifying mörö na nying n'ëcülö pi ocoro." Cë gin okelo ninë denario acël, 20 ëka ën openyogî nî, "Cal ëka cöc n'ëcöo ië obedo më ka nga?" 21 Gin ögamö nî, "Më ka Cija." Cë ën okobo nigî nî, "Mii unu jami ka Cija both Cija ëka jami k'Obanga both Obanga." 22 I karë na gin owinyo köp ni, obedo gini ki ur rwök. Cë öwëkö gini ën ëka öcidhö gini ökö. 23 I ninö nön kikokome, Ecadukayo na kobo gini nî cer ka jö n'öthöo ope obino gini both Yecu ëka openyogî nî ën nî, 24 "Apwony, Muca yam okobo niwa nî ka ëcwö mörö öthöo na ba önywölö ëthinö, ömin mërë myero ölak dhakö mërë ëk önywölö ëthinö nakaka ömin mërë n'öthöo. 25 Yam onwongo tye utmego abirö i kinwa kany. Dhanö më acël obino önyömö dhakö ëka öthöo ökö na ba önywölö ëthinö, cë ën öwëkö dhakö mërë both ömin mërë. 26 Ömin mërë më ariö nön thon obino öthöo ëka më adek naka otyeko jö abirö nonu kibëc. 27 I ajiki mërë, dhakö thon obino öthöo. 28 Cë dong i karë më cer, dhakö nön bino bedo më ka nga ki kin jö abirö nonu, nakun dhakö nön onwongo obedo mëgi kibëc?" 29 Yecu ögamö nî, "Un irwenyo ökö piën ba ingeo unu Cöc na Leng onyo tükö k'Obanga. 30 I karë më cer, jii ba bino nyom onyo ënyömögi; ëntö gin bino bedo calö emalaika na tye i polo. 31 Ëntö köp i kom cer ka jö n'öthöo—un ikwanö ngö n'Obanga okobo niwu nî, 32 'An abedo Obanga k'Abraam, Obanga ka Icaka ëka Obanga ka Jakob' Ën ba obedo Obanga ka jö n'öthöo ëntö Obanga ka jö na kwö." 33 I karë na lwak owinyo köp ni, obedo gini ki ur rwök i kom pwony mërë. 34 I karë n'Eparicayo owinyo nî Yecu otweo dhö Ecadukayo ökö, gin öcakö cökërë kanya acël. 35 Ngat acël ki i kin-gi na ngeo cik rwök ötëmö ën ki peny ni: 36 "Apwony, cik mëne ënë dit na löö ki i cik?" 37 Yecu ögamö nî: "'Mar Rwoth Obangani ki cwinyi kibëc, ëka ki tiponi kibëc, ëka ki thamani kibëc.' 38 Man ënë cik më acël ëka cik na dit na löö kibëc. 39 Ëka cik më ariö cal ködë: 'Mar awodhi na calö imarö komi keni.' 40 Cik kibëc ëka pwony

k'Edwarpiny ocung gini i kom cik ariö nî." 41 I karë n'Eparicayo öcökërë gini kanya acël, Yecu openyogî nî, 42 "Ngö na un ithamö i kom Meciya? Ën obedo wod ka nga?" Gin ögamö nî, "Wod ka Daudi." 43 Ën okobo nigî nî, "Pingö Tipo Naleng ömiö Daudi ocwodo ën nî 'Rwoth'? Piën okobo nî, 44 "'Rwoth okobo both Rwodha nî, 'Bed i nget cinga më kucem naka ka an aketho langni i thë tyeni.'" 45 Ka Daudi cwodo ën nî 'Rwoth,' ën twërö bedo wode ningö?" 46 Ngat mörö ope n'onwongo twërö gamö köp mërë, ëka cakërë i ninö nön ngat mörö ope döki n'öthamö më penyo ën peny mörö gini.

23 Cë Yecu okobo both lwak ëka ëlëbkörë nî: 2 "Epwony cik ëka Eparicayo ënë ëmiögi twërö më gönyö cik ka Muca. 3 Cë myero iwör unugi ëka itim unu gin na kibëc na gin kobo niwu. Ëntö kür itim unu ngö na gin timö, piën gin ba timö ngö na gin pwonyo. 4 Gin tweo yëc na pëk ëka ketho i wi ba jii, ëntö gin kikomgi ba twërö könyö më cwarö ki nya cing-gi. 5 "Gin na kibëc na gin timö, ëtimö ëk jii önen: Gin ketho i ngut cing-gi ëka i terinyimgi tyeng më Cöc na Leng, ëka thöl tacël na boco i böng-gi; 6 gin marö bedo i kabedo më wörö i karama më cem ëka i thene na pürgi tük i cinagoga gini; 7 gin marö nî ëk emothgi ki i kabedo më cuk gini ëka mitö nî ëk ecwodgi nî, 'Apwony.' 8 "Ëntö un myero kür ecwodwu nî, 'apwony,' piën itye unu k'Apwony acël këkën ëka un kibëc ibedo unu utmego. 9 Ëka kür icwod unu ngat mörö ki i wi lobo kany nî, 'apap,' piën itye unu k'Apap acël këkën na tye i polo. 10 Onyo kür ecwodwu nî, 'apwony,' piën itye unu k'Apwony acël këkën na ënë Meciya. 11 Ngat na dit na löö ki kinwu bino bedo aticwu. 12 Piën ngat na tingere malö këne ebino dwökö piny, ëka ngat na mwolere këne ebino tingo malö. 13 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Un icego dholokek më ker më polo ökö nî jii. Un kikomwu ba idönyö unu, ëka dökö thon ijükö unu jii na mitö dönyö ië ökö. 14 (Ibino nënö unu can un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Piën imao unu udi ka mon na cwögi öthöo, ëka ilëgö unu lëga na boco më nyuthere both Obanga. Pi manön köp n'ebino ngölö i wiwu bino bedo na thwönë rwök.) 15 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Piën iwotho unu i wi lobo ëka i wi nam pi lökö dhanö acël më dwongo bothwu, ëntö ka dong öläkërë, imiö unu ën dökö dhanö na rac rwök, na cidhö yo kapiny na bal mërë löö mewu wang kirö. (Geenna g1067) 16 "Ibino nënö unu can, un jö na pëö ëthöo wang! Un ikobo nî, 'Ka ngat mörö okwongo kwong ki öt k'Obanga,

kwong mërë ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo kwong ki gol më öt k'Obanga, kwong mërë makö ën.' 17 Un ëthöo wang na ming! Mënë ënë dit na löö: gol onyo Öt k'Obanga na miö gol dökö na leng? 18 Un thon ikobo ni, 'Ka ngat mörö okwongo kwong ki keno tyër, kwong mërë ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo kwong ki mïc na tye i wi keno tyër, kwong mërë makö ën.' 19 Un ëthöo wang! Mënë ënë dit na löö: mïc, onyo keno tyër na miö mïc dökö na leng? 20 Pi manön, ngat na kwongo kwong ki keno tyër, kwongo ki keno tyër ëka ki jami kibëc na tye ië. 21 Ëka ngat na kwongo kwong ki öt k'Obanga, kwongo ki öt k'Obanga ëka ki ngat na bedo ië. 22 Ngat na kwongo kwong ki polo kwongo ki then ker k'Obanga ëka ki ngat na bedo ië. 23 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Un imiö acël më apar më gin na miö cem bedo na mit, ëntö köp na pîrgi ték rwök më cik iëwëkö unu ökö—ngölö-köp atir, timö kica, ëka bedo ki gen. Onwongo myero itim unu jami ni kibëc nakun ba iëwëkö unu nökenë ca. 24 Un jö na pëö ëthöo wang! Iliö unu lwangi ökö ki gin na un imadhö ëntö imwönyö unu kinaga. 25 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Iëwökö unu nge ekopo ëka nge bakuli më bedo na leng ëntö igi opong ki tim më woro ëka ki miti mökö na ba twërö jükërë. 26 In Aparicayo na wangi öthöo! Kono iëwök ii ekopo ëka ii bakuli obed na leng, cë nge thon bino bedo na leng. 27 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Un icäl ki bur lyene n'epuo na tar, na nen na leng ki yökö ëntö ië opong ki cogo ka jö n'öthöo ginii ëka ki gin na kibëc na ba leng. 28 Un thon itye ni kömanön, inen unu ki yökö both jii na calö jö na kitegi atir ëntö iwu opong ki twodo ëka ki tim na reco. 29 "Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Iyübö unu bur lyene k'edwarpiny ëka idheo unu lyene ka jö na kitegi atir. 30 Ëka ikobo unu ni, 'Ka onwongo yam wan etye i karë ka kwerewa, kono wan ba ëribërë ködgi i önyö remo k'edwarpiny.' 31 Cë un imiö caden i komwu kenwu ni un ibedo ëkwaë ka jö na yam oneko edwarpiny. 32 Mëdërë unu anyim ëk icob unu bal na yam kwerewu öcakö! 33 "Un thwone! Un ëthin ororo! Un ibino bwöth ningö ki ngölö-köp më mac kapiny? (Geenna g1067) 34 Pi manön an atye ka oro niwu edwarpiny, jö na ryëk ëka epwony cik. Jö mökö ki kin-gi un ibino neko ëka iguro unu; jö nökenë un ibino pwodo ki del i cinagogawu ginii ëka iëyëmö unugi ökö ki i pacö mörö këkën. 35 Pi manön, remo kibëc n'ope ki bal n'ööny i wi lobo obed i wiwu, cakërë ki i remo k'Abel na bal mërë ope thuno ködë naka i remo ka Jakaria wod ka Barakia, na un ineko i

kin öt k'Obanga ëka keno tyër. 36 An akobo niwu köp adyer, köp ni kibëc bino bino i kom rok më karë ni. 37 "Jerusalem, Jerusalem, un ineko edwarpiny ëka icelo unu jö n'eoro bothwu ki kite, wang adi na an abedo ka mitö cökö ëthinöni kanya acël calö min gwënë na gürö ëthinë i the bwome, ëntö in iëwërö ökö. 38 Nën, odi dong ëwëkö nini, odong nono. 39 Piën an akobo niwu ni ba döki ibino nënöna unu, naka ka ibino unu kobo ni, 'Gum obed i kom ngat na bino ki nyiing Rwoth.'"

24 Yecu öya ki i öt k'Obanga. Na ën tye ka woth, ëlëbkörë obino bothe cë gin onyutho ninë gedo më öt k'Obanga. 2 Ën openyogi ni, "Inënö unu jami ni kibëc? An akobo niwu köp adyer ni ba ebino wëkö kidi mörö acël dong n'ododere i wi awodhe na ba ebino thwaro ökö piny." 3 i karë na Yecu obedo piny i wi Kidi më Jeituni, ëlëbkörë obino bothe i mung cë okobo ginii ni, "Kob niwa, man bino timërë awene, ëka ngö na bino nyutho dwogoni ëka ajiki piny?" (aion g165) 4 Yecu ögamö ni: "Gwökërë unu ëk ngat mörö kür öbwölu. 5 Piën jö na pol bino bino ginii ki nyiinga na bino ginii kobo ni, 'An ënë Meciya,' ëka bino bwölö jö na pol. 6 Un ibino winyo köp i kom lwëny ëka anii më lwëny, ëntö kür ibed unu ki lworo. Piën manön myero ötimërë, ëntö ajiki nwongo podi. 7 Rok bino lwëny i kom rok nökenë, ëka ker bino lwëny i kom ker nökenë. Kec ëka oyeyeng bino bedo i kabedo na papath. 8 Man kibëc nwongo pod obedo calö acaki rem më nywöl. 9 "i karë nön ebino maköwu, eketho ayela i komwu ëka ebino nekowu. Rok kibëc bino dagöwu pira. 10 Cë i karë nön, jö na pol bino lökërë ginii ökö ki kom yee, bino ketho ginii örörö ëka adagë i kin-gi kën-gi. 11 Edwarpiny na twot bino bino na pol ëka bino bwölö ginii jö na pol. 12 Tim na reco bino mëdërë, ëka mar ka jö na pol bino kwe ökö, 13 ëntö ngat na bino cung na ték naka i ajiki bino larë. 14 Ëka Emuth na Bër më ker k'Obanga ebino titö i wi lobo kibëc më bedo na calö caden both rok kibëc, cë ajiki piny dong bino. 15 "Un ibino nënö 'gin mörö më kwer na kelo lworo' na yam adwarpiny Daniel okobo. Gin nön bino cung i kabedo na leng. (Ëk ngat na kwanö öniang ië.) 16 Cë jö na tye i Yudea myero öring ginii ökö i wi kite. 17 Dhanö na tye i wi ödë kür oidhi piny më kwanö gin mörö ki i öt. 18 Dhanö na tye i pwodho kür ödök cen më ömö böngü mërë. 19 Mon na yeco ëka mon na dödhö ëthinö bino nënö can i karë nonu! 20 Lëg unu both Obanga ëk ngwëcwu kür ötimërë i karë më cwir onyo i ceng Cabit. 21 Piën karë nonu bino bedo karë më can na dwong na anaka yam bara onen i acaki më cweno lobo naka tin ëka

ba dōkī bino nen. 22 Ka nīnō nonu onwongo ba ējūkō na cek, ngat mōrō onwongo ope na bwōth. Ēntō pī jō n'ēyērōgī nīnō nonu ebino jūkō na cek. 23 Ī karē nōn ka dhanō mōrō okobo niwu nī, 'Nēn, Meciya ene,' onyo nī, 'Ēn ēca,' kūr iyee unu. 24 Pīēn jō na kobo nī gīn ebēdo Kiricito ēka edwarpīny na twot bino bino ēka bino tio gīnī anyuth ēka tango na dito ēk ka twērē ēbwōl gīnī naka jō n'ēyērōgī. 25 Winy unu, an atyeko dong kobo ōkō niwu na karē bara ōrōmō. 26 "Dong ka ngat mōrō okobo niwu nī, 'Ēn ēca tye ī thim,' kūr īcidh unu, onyo nī, 'Ēn tye kany, ī ōt ī thē tyēlō,' kūr iyee unu. 27 Pīēn kite na lūth kōth yaa kī kukidē wil dōk yo kuthō, bino ka Wod ka Dhanō thon bino bedo nī kōmanōn. 28 Kanya lyene tye iē, acuth bino cōkērē gīnī kunōn. 29 "Cūcūth kinge can na dwong mē nīnō nonu "ceng bino cido, ēka dwe ba bino mīō tara mērē; cēr bino podhō kī ī polo yo pīny ēka twēr kibēc mē polo bino yengere gīnī. 30 "Ī karē nōn anyuth ka Wod ka Dhanō bino nen ī polo, ēka rok kibēc mē wi lobo bino gīnī kumo. Gīn bino nēnō Wod ka Dhanō na tye ka bino K'edou mē pōl kī tēkō ēka dheo na dit. 31 Ēn bino oro emalaika mērē kī cwodo mē buruji na longo, ēka gīn bino cōkō jōgē n'ēyērōgī kī ī wi lobo thūkūl, kī ī ajiki polo kucēl naka yo ajiki polo tung ca. 32 "Nwong unu pwony ni kī ī kom yath ōlam: Ka jangē ōcakō lōth ēka pote odonyo, un ingeo nī oro dong cwōk. 33 Kōmanōn thon ka īnēnō unu jami nī kibēc, nge unu nī karē dong cwōk, tye ī dholokek. 34 An akobo niwu kōp adyer, rok mē karē nī ba bino poth naka ka jami nī kibēc ōtīmērē. 35 Polo ēka lobo bino thum ōkō, ēntō kōpna ba bino thum. 36 "Ngat mōrō ope na ngeo nīnō nōn onyo caa, kadi thon emalaika na tye ī polo, onyo Wod, ēntō Apap kēkēn ēnē ngeo. 37 Bino ka Wod ka Dhanō bino bedo calō karē ka Noa. 38 Ī karē nonu n'onwongo abwal pii bara opong ī wi lobo, jīi onwongo cemo ēka medhō gīnī, awope nyomo ēka anyira ēnyōmōgī, naka othuno ī nīnō na Noa ōdōnyō ī yeya. 39 Gīn ba ongeo gīn mōrō na bino tīmērē naka abwal pii obino ōmōl kōdgī ōkō kibēc. Bino bedo nī kōmanōn ka Wod ka Dhanō bino dwogo. 40 Ī karē nōn jō arīō bino bedo ī pwodho; ebino kwanyō ngat acēl ōkō cē ngat acēl bino dong. 41 Mon arīō bino bedo ī rego kī pong rego; ebino kwanyō ngat acēl ōkō cē ngat acēl bino dong. 42 "Pī manōn bed unu na wangwu thwolo, piēn ba ingeo unu nīnō mēnē na Rwothwu bino dwogo kōdē. 43 Ēntō myero īniang unu kōp nī: Ka won ōt onwongo ongeo caa na kwo bino bino iē, ēn onwongo bedo na wangē thwolo ēka ba mīō ētūrō ōdē. 44 Pī manōn, un thon myero īyūbērē, piēn Wod ka Dhanō bino bino ī caa na un ba ingeo. 45 "Cē nga dong n'obedo atic na

genere ēka na ryēk, n'adwong mērē oketho ēn mē lōōnō etic na tye ī ōdē mē mīōgī cemgī ī caa n'opore? 46 Bino bedo na bēr both atic nōn ka adwong mērē odwogo cē onwongo ēn tye ka tīmō nī kōmanōn. 47 An akobo niwu kōp adyer, ēn bino ketho ēn mē lōōnō jami mērē kibēc. 48 Ēntō ka atic na rac nōn okobo kī ī cwinye kēnē nī, 'Adwongna bino bedo yōkō pī karē na lac,' 49 ēka ēn cakō pwodo etic ewodhe, cemo ēka medhō kī jō na mēr. 50 Adwong k'atic nōn bino dwogo ī nīnō ēka ī caa na ēn ba ngeo. 51 Cē ēn bino pwodo ēn rwōk ēka ketho ēn ī kabedo kanya acēl k'etwodo, kanya koko ēka kaō lak bino bedo tye iē.

25 "Ī karē nōn ker mē polo bino bedo calō anyira apar n'obino ōcidhō gīnī kī taragī mē romo k'anyom. 2 Jō abic kī kin-gī onwongo mīng ēka jō abic onwongo ryēk. 3 Anyira abic na mīng otero taragī na ba ōmakō gīnī mōō nōkēnē. 4 Ēntō anyira na ryēk otero gīnī mōō ī cupagī kanya acēl kī taragī. 5 Ī karē n'anyom pod ōgalērē, gīn kibēc nīnō ōcakō makō wang-gī, cē ōnīnō gīnī ōkō. 6 "Ī karē na dong othuno dingwor, wōō ōcakō winyere rwōk: 'Winy unu, anyom othuno ōkō! Donyi unu yōkō mē romo kōdē!' 7 "Cē anyira apar kibēc ocoo gīnī cūcūth, ēka ōyūbō gīnī taragī. 8 Anyira na mīng okobo gīnī both anyira na ryēk nī, 'Mīiwa unu mōōwu mōrō, piēn mac tarawa mītō thōō ōkō.' 9 "Ēntō anyira na ryēk ōgamō gīnī nī, 'Mōō ope na rōmō onu kibēc. Apē unu both jō na cadhō mōō ēk īwil unu mewu.' 10 "Ī karē n'anyira na mīng ōcidhō gīnī mē wilō mōō, cūcūth anyom othuno. Anyira n'onwongo ōyūbērē ōdōnyō gīnī kanya acēl kōdē ī ōt karama mē nyom. Cē dholokek eloro ōkō. 11 "Kinge anyira nōkēnē ca obino gīnī nakun bakō dhōgī nī, 'Adwong, adwong, yab niwa dholokek!' 12 "Ēntō anyom ōgamō nī, 'An akobo niwu kōp adyer nī an ba angeowu.'" 13 Cē Yecu ojiko kōp mērē nakun kobo nī, "Bed unu na wangwu thwolo, piēn ba ingeo unu nīnō onyo caa." 14 "Ker mē polo thon cal kī dhanō mōrō na tye ka cidhō ī woth kanya bor. Ēn ocwodo etic mērē kibēc, cē ōmīō jami mērē bothgī ēk ōgwōk gīnī. 15 Ēn ōmīō both atic mērē acēl cīling elip abic na nyige, both dhanō nōkēnē ōmīō cīling elip arīō na nyige, ēka both ngat nōkēnē ōmīō cīling elip acēl na nyige, ōmīō both dhanō acēlacēl na lūbērē kī kite na ēn twērō tic kōdē. Cē ōya ōcidhō ī woth mērē. 16 Dhanō n'onwongo cīling elip abic na nyige ōcakō tic kōdē ōkō piōpiō ī cadhō wil mērē, ēka onwongo magoba mē cīling elip abic na nyige nōkēnē. 17 Atic n'onwongo tye kī cīling elip arīō na nyige ōtīmō nī kōmanōn thon, cē onwongo magoba mē cīling elip arīō na nyige nōkēnē. 18 Ēntō dhanō n'obino

ögamö ciling elip acël na nyige öcïdhö ökünyö bur
 i ngöm, cë ökanö ciling k'adwong mërë ökö ië. 19
 "Kinge karë na lac, adwong k'etic nonu odwogo, ëka
 öcakö kwanö lim kanya acël ködgi. 20 Dhanö n'obino
 ögamö ciling elip abic na nyige obino okelo ciling
 elip abic na nyige nökenë. Ën okobo ni, 'Adwong,
 in ibino imia ciling elip abic na nyige. An anwongo
 ciling elip abic na nyige nökenë.' 21 "Adwong mërë
 ögamö ni, 'In itimö na bër rwök, in ibedo atic na
 bër ëka atic na genere! In ibedo ki gen i kom jami
 na nönök; an abino kethoni më löönö jami na pol.
 Bin dong ëk inywak yom cwiny k'adwongni!' 22 "Cë
 atic n'onwongo ögamö ciling elip ariö na nyige thon
 obino. Ën okobo ni, 'Adwong, in onwongo imia ciling
 elip ariö na nyige; nën, an anwongo ciling elip ariö na
 nyige nökenë.' 23 "Adwong mërë ögamö ni, 'In itimö
 na bër rwök, in ibedo atic na bër ëka atic na genere!
 In ibedo ki gen i kom jami na nönök; an abino kethoni
 më löönö jami na pol. Bin dong ëk inywak yom cwiny
 k'adwongni!' 24 "Cë atic n'onwongo ögamö ciling elip
 acël na nyige thon obino. Ën okobo ni, 'Adwong, an
 onwongo angeo ni in ibedo dhanö na kite mërë tæk.
 İkaö ki kanya ba icwö kodhi ië, ëka icökö thon ki
 kanya ba ipuro. 25 Cë ömiö abedo ki lworo ëka an
 acidhö akanö cilingni ökö piny i ngöm. Gam cilingni
 ene.' 26 "Adwong mërë ögamö ni, 'In ibedo atic na
 rac ëka atic na car! In onwongo ingeo ni an akaö ki
 kanya ba acwö kodhi ië, ëka acökö thon ki kanya ba
 apuro? 27 Cë onwongo myero iter cilingna both jö më
 beng, ëk ka an adwogo, an onwongo atwëro gamö
 cilingna ki magoba ië. 28 "Pi manön kwany unu
 ciling elip acël na nyige ökö ki bothe, ëk imi unu both
 dhanö na tye ki ciling elip apar na nyige. 29 Piën ngat
 na tye ki gin mörö, ebino mëdö bothe, ëka bino bedo
 ködë na büp. Ngat n'ope ki gin mörö, naka gin na ën
 tye ködë ebino kwanyö ökö ki bothe. 30 Yuu unu atic
 na kõny mërë ope i cöl piny, kanya koko ëka kaö
 lak bino bedo ië.' 31 "İ karë na Wod ka Dhanö bino
 dwogo ki dheo mërë, ëka k'emalaika kibëc ködë, cë
 ën bino bedo i then ker mërë më dheo. 32 Rok kibëc
 bino cökëre i nyime, ëka ën bino poko jii i gurup ariö,
 kite n'akwath poko ki rom ki i kom dyegi. 33 Ën bino
 ketho rom i cingë kucem, ëka dyegi i cingë kucam.
 34 "Cë Rwoth bino kobo both jö na tye i cingë kucem
 ni, 'Bin unu, un jö n'Apapna ömiöwu gum; lee unu ker
 n'ëyübö pïrwu anaka i acaki cweo lobo. 35 Piën kec
 onwongo oneka ëka imia unu cem, öriö onwongo
 oneka ëka imia unu pii amodho, an onwongo abedo
 welo ëka ijöla unu, 36 an onwongo awotho kotula
 ëka imia unu böngü aruko, an onwongo atwo, cë
 igwöka unu, ëka i karë na an atye i buc, un ibino

më limöna.' 37 "Cë jö na kitegi atir bino gamö ninë
 ni, 'Rwoth, wan eneni awene na kec oneki cë wan
 emii cem, onyo n'öriö oneki cë wan emii pii? 38 Wan
 eneni awene na in ibedo welo cë wan ejoli, onyo na
 in iwotho kotula cë wan emii böngü më aruka? 39
 Awene na wan eneni na in itwo onyo na in itye i buc
 cë wan elimi?' 40 "Rwoth bino gamö ni, 'An akobo
 niwu köp adyer ni gin na un itimö both dhanö acël
 i kin utmegona ni, manön itimö unu botha.' 41 "Cë
 ën bino kobo both jö na tye gini i cingë kucam ni,
 'Un jö n'ëcënö, yaa unu ökö ki nyima, idöny unu i
 mac na ba thöo n'ëyübö pi Catan k'emalaika mërë.
 (aiönios g166) 42 Piën kec onwongo oneka ëntö ba
 imia unu cem më acama, öriö pii oneka ëntö ba imia
 unu pii më amodha, 43 an onwongo abedo welo ëntö
 ba ijöla unu, an onwongo awotho kotula ëntö ba imia
 unu böngü më aruka, an onwongo atwo ëka atye i
 buc ëntö un ba ibino më gwököna.' 44 "Gin thon bino
 gamö ni, 'Rwoth, wan eneni awene na kec oneki,
 onyo n'öriö pii oneki, onyo na in ibedo welo, onyo na
 in iwotho kotula, onyo na in itwo, onyo na in itye i
 buc, cë wan ba ekonyi?' 45 "Cë Rwoth bino gamö
 nigii ni, 'An akobo niwu köp adyer ni gin mörö këkën
 na un ba itimö both dhanö mörö acël na titidi i kin jö
 ni, nwongo ba itimö unu botha.' 46 "Cë gin bino cidhö
 i can na ba thum, ëntö jö na kitegi atir bino cidhö gini
 i kwö na ba thum." (aiönios g166)

26 İ karë na Yecu otyeko twakö köp ni gini kibëc,
 ën okobo both ëlëbkörë ni, 2 "Un ingeo ni
 odong ninö ariö më thünö i ninö më Poth, ëka Wod
 ka Dhanö ebino miö ökö më agura i kor yath aria."
 3 Cë ëlamdhök na dito ëka edong ka lwak öcökëre
 gini kanya acël i pacö k'Alamdhök na Dit, na nyingë
 Kayapa. 4 Gin öyübö më makö Yecu i mung ëk enek
 ën ökö. 5 Ëntö gin okobo ni, "Pathi i ninö më karama,
 ëk arubaruba kür obed i kin jii." 6 İ karë na Yecu tye
 i Betania i öt ka Cimon na yam obedo adhöbü, 7
 na Yecu onwongo tye ka cem, dhakö mörö obino
 bothe n'ömakö cupa më möö na ngwece kur na wel
 mërë tæk, cë önyö i wie. 8 İ karë n'ëlëbkörë önënö,
 gin öngöö ëka okobo ni, "Pingö ëbalö möö ni abala
 ni koman? 9 Möö na kur ni onwongo myero ëcadh
 acadha i wel na thwönö ëk ciling mërë ëmi both
 ëcan." 10 Ëntö Yecu onge köp ni, cë okobo bothgi
 ni, "İyelo unu dhakö ni pingö? Ën ötimö gin na bër
 rwök i koma. 11 Piën un itye kanya acël k'ëcan karë
 kibëc, ëntö ba ibino unu bedo kanya acël köda karë
 kibëc. 12 İ karë na dhakö ni önyö möö i koma, ën
 ötimö më yübö koma më aika. 13 An akobo niwu köp
 adyer ni kanya kibëc n'ebino titö Emuth na Bër ië i wi

lobo thúkùl, gin na dhakò ni òtímò thon ebino kobo pìrè, èk obed mè po pì èn." 14 Í karè nòn Yuda Ikariot, na èn dhanò acèl ì kin èkwèna apar ariò, òcìdhò both èlamdhòk na dito, 15 cè openyogì nì, "Un ibino miòna ngò ka an amiò èn ì cingwu?" Cè gín òkwanò ciling pyer adek na nyige èka òmiò gini bothe. 16 Cakèrè ì caa nòn cìdhò kòdè anyim Yuda òcakò rangò karè na bèr na èn èròmò miò kì Yecu ì cing-gì. 17 Í ninò mè acèl mè Karama mè Ogati na Thòbì ope iè, èlùbkor Yecu obino bothe cè openyo gini èn nì, "In ìmitò nì wan èyùb nini kabedo kwene èk ícam cem mè Poth iè?" 18 Yecu ògamò nì, "Cidh unu ì pacò both dhanò mòrò èka ikob unu ninè nì, 'Apwony okobo nì: Karèna dong cwòk. An abino kwero ninò mè Poth ì odi kanya acèl k'èlùbkòra.'" 19 Cè èlùbkor Yecu òtímò kite na èn òcìkògì kòdè, èka èyùbò gini cem mè Poth kunòn. 20 Í karè na piny dong oyutho, Yecu onwongo obedo piny ì dhò cem kanya acèl k'èlùbkòrè apar wie ariò. 21 Í karè na gín tye ka cem, Yecu okobo bothgì nì, "An akobo niwu kòp adyer, ngat acèl kì kinwu bino ketho òròrò ì koma." 22 Cè èlùbkòrè òcakò kumo, nakun penyere gini kèn-gì nì, "Rwoth, an?" 23 Yecu ògamò nì, "Dhanò na bino ketho òròrò ì koma ènè ngat n'olutho ogati mèrè ì òd bakulì kòda. 24 Wod ka Dhanò bino thòò kite na calò ècòò kì kòp ì kome. Èntò dhanò n'oketho òròrò ì kom Wod ka Dhanò bino nènò can! Onwongo twèrò bedo na bèr ka dhanò nòn onwongo ba ènywölò." 25 Cè Yuda, ngat n'oketho òròrò ì kom Yecu, okobo nì, "Apwony, adyer pathì an?" Yecu ògamò nì, "Eyo, in ènòn." 26 Í karè na gín tye ka cem, Yecu òkwanyò ogati, cè òlègò gum ì kome, èka òbarò iè, cè òmiò both èlùbkòrè, nakun kobo nì, "Gam èka ícam unu; man ènè koma." 27 Cè òkwanyò okopo, òpwöyò Obanga èka òmiò bothgì, nakun kobo nì, "Madh unu man, un kibèc. 28 Man ènè remona mè cikèrè, n'èònyò pì jò na pol mè tímò kica ì kom bal. 29 An akobo niwu nì cakèrè tin, an ba abino madhò nyig pig òlòk nì, naka ì ninò nòn ka an abino madhò kodwu ì ker k'Apapna." 30 Í karè na gín otyeko wero wer mè lèga, òya òcìdhò gini ì wi Kidi mè Jeituni. 31 Cè Yecu okobo nigì nì, "Í kiwor na tin, un kibèc ibino unu wèkòna, pièn ècò nì: "An abino gònò akwath, cè rom bino kèth gini òkò ata." 32 Èntò kinge ka an acer òkò, an abino cìdhò anyim niwu yo Galilaya." 33 Petero ògamò nì, "Kadi jò kibèc bino wèkòni, an ba abino wèkòni." 34 Yecu okobo ninè nì, "An akobo nini kòp adyer nì ì kiwor na tin nì, na thwòn gwènò bara okok, in ibino kwèròna wang adek." 35 Èntò Petero ògamò nì, "Kadi bed nì myero athòò kanya acèl kodi, an ba abino kwèròni." Cè èlùbkòrè nòkèné kibèc okobo gini nì kòmanòn. 36

Cè Yecu òcìdhò k'èlùbkòrè ì kabedo mòrò na nyíngè Gethcemane. Í karè na gín othuno kunòn, èn okobo both èlùbkòrè nì, "Bed unu kany, èk an kono acìdh ì lèga yo kuca." 37 Cè èn òkwanyò Petero k'awope ariò ka Jebedayo mè woth kòdè, èka cwinye òcakò podho rwòk kì thwòn kumo na dit. 38 Cè Yecu okobo bothgì nì, "Cwinya tye ka cwer rwòk, mitò nekona òkò. Bed unu kany èk ibed unu na wangwu thwolo kòda." 39 Yecu òcìdhò anyim na nònòk, cè opodho piny, okulo wie èka òlègò nì, "Apapna, ka twèrè, kwany okopo nì òkò kì koma, èntò kùr obed kite na calò an amitò, èntò obed gin na in ìmitò nì myero òtímèrè." 40 Cè èn odwogo both èlùbkòrè èka onwongogì òninò òkò. Èn okobo both Petero nì, "Un ba itwèrò bedo na wangwu thwolo pì caa acèl kòda? 41 Bed na wangwu thwolo èka ilèg unu, èk kùr idòny unu ì atèmatèma. Cwiny mitò, èntò kom gòrù." 42 Èn dòkì òdòk wang mè ariò èka òlègò nì, "Apapna, ka okopo nì ba twèrò kwanyèrè òkò naka ka an amadhò, èk dong gin na in ìmitò òtímèrè." 43 Í karè na èn odwogo, èn dòkì onwongo èlùbkòrè tye ka ninò, pièn ninò onwongo òmakò wang-gì rwòk. 44 Cè Yecu òwèkògì dòkì èka òcìdhò òlègò wang mè adek, nakun nwò kòp acèl nòn. 45 Cè èn odwogo both èlùbkòrè èka openyogì nì, "Un pod ininò èka itye ka yweo unu? Nèn unu, caa onyingo na cwòk, èka Wod ka Dhanò ebino miò òkò ì cing èbal. 46 Yaa unu malò! Eru ecidhu! Nèn, dhanò na bino ketho òròrò ì koma dong cwòk!" 47 Í karè na Yecu pod tye ka twak, Yuda n'obedo ngat acèl ì kin èkwèna apar wie ariò othuno. Èn obino kì lwak na pol n'òmakò gini pele abadè èka ludhi. Èlamdhòk na dito èka edong ka lwak ènè oorogì. 48 Won òròrò onwongo otyeko dong yùbò anyuth kòdgi nì: "Ngat na an abino nòdhò leme, èn ènòn, mak unu èn." 49 Cücùth Yuda obino both Yecu èka okobo nì, "Apwony, itye!" Cè ònòdhò leme. 50 Yecu okobo both Yuda nì, "Okona, tím gin na in ibino mè tímò." Cè gín obino opodho ì kom Yecu, èka òmakò gini èn òkò. 51 Èntò ngat acèl n'onwongo tye gini kì Yecu kanya acèl òryèò cingè cè òwòdhò pala abadè mèrè, onguno kì ith atic k'Alamdhòk na Dit. 52 Cè Yecu okobo bothe nì, "Dwòk pala abadèni ì kabedo mèrè, pièn jò kibèc na makò gini pala abadè, bino thòò gini kì pala abadè. 53 Un ithamò nì an ba atwèrò lègò Apapna èk oor nina emalaika na löò dul mwony apar wie ariò òkò ì caa nì? 54 Èntò Còc na Leng na kobo nì myero òtímèrè nì kòman bino cobere nìngò?" 55 Í caa nòn Yecu okobo both lwak nì, "Un ibino botha kì pala abadè èka ludhi mè makòna, na calò ibino unu ì kom ayak? Ninò kibèc an abedo ì dyekal òt k'Obanga mè pwony, èka un ba imaka unu. 56 Èntò man kibèc òtímèrè èk kòp

n'edwarpiny öcöö ocobere." Cê ëlëbkörë kibëc öringö öwëkö ginî ën ökö. 57 Jö n'onwongo ömakö ginî Yecu otero ën yo both Kayapa, Alamdhök na Dit, kanya onwongo epwony cik ëka edong öcökëré ginî ië. 58 Ëntö Petero obedo ka lübö kör Yecu kî cecen, naka othuno i dyekal k'Alamdhök na Dit. Kinge na Petero ödönyö i dyekal, ën obedo piny kanya acël k'ëkürpiny më nënö gin na bino timërë. 59 Ëlamdhök na dito ëka athuko më öd okiko k'edong kibëc onwongo tye ginî ka rangö caden më twodo i kom Yecu ëk enek ginî ën ökö. 60 Ëntö gin ba onwongo köp mörö, kadî bed ecaden më twodo na pol obino anyim. Më ajiki mërë jö arïö obino ginî anyim, 61 ëka okobo ginî nî, "Dhanö ni okobo nî, 'An atwërö muko öt k'Obanga ëka agërö ökö i ninö adek." 62 Cê Alamdhök na Dit öya malö ëka okobo both Yecu nî, "In ba itwërö gamö köp mörö? Kit caden mëné ene na jö ni okelo k'adoth ködë i komi?" 63 Ëntö Yecu öling alinga. Alamdhök na Dit okobo ninë nî, "An amitö ikwong kwong kî nyíng Obanga na kwö: Kob niwa ka in ëné Meciya, Wod k'Obanga." 64 Yecu ögamö ninë nî, "Eyo, kite na in ikobo ködë. Ëntö an akobo niwu nî cakërë kobedini un ibino nënö Wod ka Dhanö n'obedo i nget cing më kucem ka Won Twër ëka na tye ka bino kî pöl ginî më polo." 65 Cê Alamdhök na Dit öyëcö böng mërë ëka okobo nî, "Ën ötwakö köp më yanyö Obanga! Píngö onu döki ëmitö caden nökëné? Kobedini un iwinyo ayeny na ën öyanyö k'Obanga. 66 Ngö na un ithamö?" Gin ögamö nî, "Bal mërë römö ninë thöö." 67 Cê gin öngölö laö dhögi i wangë ëka ëgöö ën. Jö mökö odhongo ën 68 nakun kobo ginî nî, "In ibedo Kiricito. Tuc niwa nga n'ogoi?" 69 Petero onwongo tye yökö, obedo piny i dyekal. Cê atic na nyakö obino bothe ëka okobo ninë nî, "In thon onwongo itye kanya acël kî Yecu më Galilaya." 70 Ëntö Petero ökwërö ökö i nyim jö kibëc. Ën okobo nî, "An ba angeo gin na in itye ka twakö." 71 Cê Petero öcidhö yökö i dhö wangkac, atic na nyakö nökëné döki önënö ën, cê okobo both jö n'onwongo tye ginî kunön nî, "Dhanö ni onwongo tye kanya acël kî Yecu më Najaret." 72 Petero döki ökwërö ökö, nakun kwongere nî: "An ba angeo ëcwö nön!" 73 Kinge caa na nönök, jö n'onwongo ocung ginî kany nön obino ginî both Petero ëka okobo nî, "Adyer, in ibedo ngat acël i kingi, piën kite na in itwak ködë nyutho ökö." 74 Cê i caa nön, Petero öcakö kwongere nakun kobo nî, "Ba angeo ëcwö ni." Cücüth thwön gwënö okok. 75 Cê Petero opo i köp na Yecu ötwakö: "Na bara thwön gwënö okok, in ibino kwëröna wang adek." Cê öcidhö yökö ëka okok kî cwer cwinny rwök.

27 Kodiko cön na piny tye ka ruu, ëlamdhök na dito kibëc ëka edong ka lwak öyübö ginî köp më neko Yecu. 2 Gin otweo Yecu, otero ginî ëka ëmiö ën both Pilato n'obedo alöc më Roma. 3 Í karë na Yuda, n'oketho örörö i kom Yecu, önënö nî ëngölö köp më thöö i wie, ën ongut ëka ödwökö ciling pyer adek na nyige both ëlamdhök na dito ëka edong, 4 nakun kobo nî, "An abalö më ketho örörö i kom dhanö n'ope kî bal." Gin ögamö ninë nî, "Manön obedo köpwa? Manön obedo pëköni." 5 Cê Yuda obolo ciling piny i öt k'Obanga ëka ödönyö yökö. Cê öcidhö ödërë ökö. 6 Ëlamdhök na dito ökwanyö ginî ciling ëka okobo ginî nî, "Cik ba yeo nî myero eketh ciling ni i canduk lim më öt k'Obanga, piën obedo ciling më remo." 7 Cê gin öyübö köp kanya acël, ëka otio ginî kî ciling më wilö pwodho k'acwe agulu, ëk obed kanya eiko erok ië. 8 Manön ëné ömiö ecwodo pwodho nön nî Pwodho më Remo thuno ködë naka tin. 9 Cê köp n'onwongo adwarpiny Jeremia ötwakö ocobere: "Gin otero ciling pyer adek na nyige, wel na jö më Icarael onwongo öngölö i kome, 10 cê gin otio ködë më wilö pwodho k'acwe agulu kite na Rwoth öcika ködë." 11 Yecu ocung i nyim alöc më Roma n'openyo ën nî, "In ëné rwoth k'Eyuda?" Yecu ögamö nî, "Eyo, kite na in ikobo ködë." 12 Ëntö i karë n'ëlamdhök na dito ëka edong odotho ginî Yecu, ën ba ögamö gin mörö. 13 Cê Pilato openyo Yecu nî, "In ba itye ka winyo adoth na gin odothi ködë?" 14 Ëntö Yecu ba ögamö köp mörö, kadî k'adoth mörö acël—man ömiö alöc ouro rwök. 15 Í karama kibëc më Poth, alöc onwongo gönyö amabuc acël both lwak, ngat mörö kékën na gin mitö. 16 Í karë nön onwongo tye amabuc mörö n'engeo rwök, na nyíngë Baraba. 17 Cê i karë na lwak öcökërë ginî kanya acël, Pilato openyogi nî, "Nga na un imitö nî agöny niwu, Baraba onyo Yecu n'ecwodo nî Kiricito?" 18 Pilato onwongo ongeö nî gin ömiö Yecu bothe pi nyeko. 19 Í karë na Pilato obedo i wi then më ngölö-köp, dhakö mërë ooro köp mörö bothe: "Kür itim gin mörö i kom dhanö nön n'ope kî bal, piën tin i wang lek anënö can na dit rwök pîrë." 20 Ëntö ëlamdhök na dito ëka edong öcüpö ginî lwak më penyo pi Baraba, ëk enek Yecu ökö. 21 Alöc döki openyogi nî, "Nga kî jin kö arïö ni na un imitö nî an agöny niwu?" Gin ögamö nî, "Baraba." 22 Cê Pilato openyogi nî, "Ngö na an myero dong atim kî Yecu n'ecwodo nî Kiricito?" Gin kibëc ögamö nî, "Gur ën i kor yath ariä!" 23 Pilato openyogi nî, "Píngö? Bal ngö na ën ötimö?" Ëntö lwak öwöö ginî rwök nî, "Gur ën i kor yath ariä!" 24 Í karë na Pilato önënö nî ba döki ërömö timö gin mörö, ëka wöö onwongo tye ka mëdërë amëda, cê ökwanyö pii, ölwökö kî cingë i

nyim lwak éka okobo ní, “Bal më remo ka dhanö ní ba bino bedo í wia, manön bino bedo pëköwu!” 25 Lwak kibëc ôgamö ní, “Remo mëre obed í wiwa éka í wi ëthinöwa!” 26 Cë Pilato ôgönyö Baraba nigí. Éntö ën ömïö epwodo Yecu kí del, éka ömïö ën bothgí ëk egur í kor yath ariá. 27 Cë acikari k'alöc otero giní Yecu í Praitorion, éka ôgürö giní ën dyere. 28 Gín ôgönyö böngü mëre éka oketho giní böngü na kwar í kome. 29 Cë öyübö giní tok öküdhö, éka eketho í wie. Gín oketho lüth í cingé më kucem éka orumo cöng-gí piny í nyime, nakun ëngalö ën ní, “Örem, rwoth k'Eyuda!” 30 Gín öngülö laö dhögí í kome éka ökwanyö giní lüth cë ëgöö kí wie. 31 Kinge na gín dong otyeko ngalö Yecu, cë gín ôgönyö böngü na kwar ökö kí í kome, éka eketho böng mëre í kome. Cë gín otero ën më guro í kor yath ariá. 32 Í karé n'onwongo gín tye ka donyo yökö, oromo giní k'ëcwö mörö më Cirene na nyingé Cimon, cë ödiö giní ën tètëk më tingo yath ariá ka Yecu. 33 Gín othuno í kabedo n'ecwodo ní Gölgötha (na gönyö ní Kabedo më Cogo Wic). 34 Acikari ömïö Yecu kõngö ölöc n'erubo kí yath na kéc; ëntö kinge na ën öbüllö, Yecu ökwërö madhö ökö. 35 Kinge na dong gín oguro Yecu í kor yath ariá, obolo giní kwir më poko böng mëre. 36 Cë gín obedo piny kunön më kürö ën. 37 Oguro giní köp më adoth na gín odotho ën kódë malö í ka wie, n'ëcöö ní, “Man ëné Yecu, Rwoth k'Eyuda.” 38 Ekwoe ariö onwongo eguro kanya acél kódë, ngat acél yo cingé kucem, éka ngat acél yo cingé kucem. 39 Jö n'onwongo tye ka wok í ngete obedo giní ka yanyö ën, yengo wigí, 40 éka kobo giní ní, “In ikobo ní ibino muko öt k'Obanga ökö, cë igërö í ninö adek, lari keni éka idhi piny kí kor yath ariá, ka in ibedo Wod k'Obanga!” 41 Ëlamdhök na dito, epwony cík éka edong thon önywarö giní Yecu. 42 Gín okobo ní, “Ën ölarö jö nökenë, ëntö ën ba twërö laré kënë! Ën obedo rwoth më Icarael! Wëk ën obin piny kí í kor yath ariá, cë wan ebino yee ën. 43 Ën geno Obanga éka kobo ní ën ebeto Wod k'Obanga. Wëk Obanga ölar ën kobedini ka mitö.” 44 Ekwoe n'onwongo eguro kanya acél kódë thon öyanyö giní ën. 45 Cakërë caa abicél më kiceng më thuno kódë naka caa abungwën, piny ocido ökö na cöl í wi lobo kibëc. 46 Í kin caa abungwën më kothyeno Yecu okok kí dwön na longo ní, “Eloi, Eloi, lama cabaktani?”—na gönyö ní, “Obangana, Obangana, pingö iwëka ní köman?” 47 Í karé na jö mökö n'ocung kunön owinyo, gín okobo ní, “Ën tye ka cwodo Eliya.” 48 Cücüth dhanö acél öringö ökwanyö amor, cë olutho í kõngö ölöc na wac, örwakö í wi lüth, éka ömïö both Yecu ní ömadhi. 49 Éntö jö nökenë okobo ní, “Wëk unu ën

kënë! Eru enenu ka Eliya twërö bino më larö ën.” 50 Yecu okok döki kí dwön na longo, cë öthöö ökö. 51 Í caa nön, böngü katein na tye í öt k'Obanga öyëc opokere ökö í dul ariö cakërë kí malö naka piny. Piny oyengere éka kite öbaré giní ökö. 52 Lyene öyabërë ökö éka kom jö na leng na pol n'onwongo öthöö ocer giní ökö. 53 Odonyo giní ökö kí í lyene éka kinge cer ka Yecu öcüdhö giní í Jerucalem cë onyuthere giní both jö na pol. 54 Í karé n'Adit na löö acikari kí jö n'onwongo tye kódë më kürö Yecu önenö giní lworo rwök, cë okobo giní ní, “Adyer, ën onwongo obeto Wod k'Obanga!” 55 Mon na pol onwongo tye giní kunön na neno giní kí cecen. Gín onwongo ölübö kör Yecu kí í Galilaya më kõnyö ën. 56 Í kin mon nön giní onwongo tye ië Maria më Magadala, Maria aya ka Yakobo éka Yocepu, éka aya k'awope ka Jebedayo. 57 Í karé na piny dong cido, dhanö mörö më Arimataya n'obeto alönyö na nyingé Yocepu obino, ën thon onwongo obeto alübkör Yecu. 58 Ën öcüdhö both Pilato cë ökwaö kom Yecu éka Pilato öcükö ní ëk ëmii bothe. 59 Yocepu ökwanyö kom Yecu, cë oboo ökö kí böngü na leng, 60 éka opyelo í bur lyél mëre na nyen, na ën onwongo ogworo í kidi. Ën ölorö kidi na thwönë í dhö lyél, éka öya öcüdhö ökö. 61 Maria më Magadala éka Maria nökenë ca onwongo obeto giní kunön n'opimere kí lyél. 62 Kodiko mëre, na ëné ninö na lübö Ninö më Yübërë, ëlamdhök na dito éka Eparicayo öcökërë giní í nyim Pilato. 63 Gín okobo ní, “Adwong, wan epo ní í karé na ën pod kwö, wan ewinyo ka abwöl jö nön kobo ní, ‘Kinge ninö adek an abino cer döki.’ 64 Cë myero imii cík ëk ëgwök lyél na bër naka í ninö më adek ëk kür ëlückörë öcüdhö giní ökwäl kome ökö, cë okob giní both lwak ní ën ocer ökö kí í kin jö n'öthöö. Bwöl më ajiki ni bino bedo na rac na löö bwöl më acél ökö.” 65 Pilato ôgamö ní, “Ter unu acikari n'obeto giní ëkürpiny. Cidh igwök unu na bër rwök kite na un itwërö kódë.” 66 Cë öcüdhö giní më kürö dhö lyél na bër nakun mwönö giní anyuth í kom kidi éka eketho ëkürpiny.

28 Kinge Cabit k'Eyuda, í kin keko í ninö na lübö cabit k'Eyuda, Maria më Magadala éka Maria nökenë öcüdhö giní më nënö lyél. 2 Athura oyeyeng na dit oyengo piny, piën malaika ka Rwoth n'öya kí í polo obino piny cë othwaro kidi ökö kí í dhö lyél éka obeto í wie. 3 Malaika nön onen na ryëny calö lüth köth, éka böng mëre onwongo tar calö pëë. 4 Ëkürpiny obeto giní kí lworo rwök í karé na gín önenö malaika éka komgi ömyël cë ödökö giní calö

jö n'öthö. 5 Ĕntö malaika okobo both mon nĩ, "Kür ibed unu kĩ lworu, piēn an angeo nĩ un itye ka rangö Yecu n'onwongo eguro ĩ kor yath aña. 6 Ĕn ba tye kany; ĕn ocer ökö, kite na ĕn okobo. Bin ĩnēn unu kanya ĕn onwongo obuto iē. 7 Cĩdh unu piöpĩö ĕk ikob unu both ĕlũbkörē: 'Ĕn ocer ökö kĩ kin jö n'öthö, ĕka ĕn tye ka cĩdhö anyim niwu yo Galilaya. Un ibino nēnö ĕn kĩ kunön.' Po unu ĩ kom ngö na an akobo niwu." 8 Cē mon öbünyö yaa ökö piöpĩö kĩ ĩ wi lyēl kĩ lworu ĕka kĩ yom cwiny na thwönē, cē öringö gĩnĩ mē cĩdhö kobo both ĕlũbkörē. 9 Athura Yecu oromo ködgĩ, cē omothogĩ nĩ, "Kuc obed kodwu!" Gĩn obino bothe, ömakö gĩnĩ tyēnē cē öwörö gĩnĩ ĕn. 10 Cē Yecu okobo nĩgĩ nĩ, "Kür ibed unu kĩ lworu. Cĩdh ikob unu both utmegona ĕk öcĩdh gĩnĩ yo Galilaya; cē gĩn bino nēnöna kĩ kunön." 11 ĩ karē na mon tye ka woth ĩ yoo, ĕkürpĩny mökö öcĩdhö ĩ pacö ĕka ödwökö gĩnĩ ripot both ĕlamdhök na dito gin na kibēc n'ötĩmērē. 12 ĩ karē n'ĕlamdhök na dito öcökērē gĩnĩ kanya acēl k'edong, cē öyübö gĩnĩ köp mē miö cĩlĩng na thwönē both acikari, 13 nakun kobo gĩnĩ bothgĩ nĩ, "Kob unu both lwak nĩ, 'Ĕlũbkörē obino gĩnĩ kiwor cē ökwalö gĩnĩ kome ĩ karē n'onwongo wan ĕnĩnö ökö.' 14 Ka alöc bino winyo köp nĩ, cē wan ebino kobo nĩnē, ĕk can mörö kür opodh ĩ komwu." 15 Cē acikari ögamö gĩnĩ cĩlĩng, ĕka ötĩmö gĩnĩ kite n'ĕcĩkögĩ ködē. Köp nĩ obedo kēth ĩ kin Eyuda othuno ködē naka tin. 16 Cē ĕlũbkörē apar wie acēl öcĩdhö gĩnĩ yo Galilaya, ĩ wi kidi na Yecu onwongo okobo bothgĩ mē cĩdhö iē. 17 ĩ karē na gĩn önēnö Yecu, öwörö gĩnĩ ĕn; ĕntö jö mökö obedo ka kalakala. 18 Cē Yecu obino bothgĩ ĕka okobo nĩ, "Twēr kibēc na tye ĩ polo ĕka ĩ wi lobo etyeko dong miö ökö botha. 19 Pĩ manön cĩdh unu dong ĕk ilök unu jö mē rok kibēc ödök gĩnĩ ĕlũbköra, baticagĩ unu kĩ nyĩng Apap, ĕka Wod ĕka Tipo Naleng, 20 pwony unugĩ mē gwökö gin na kibēc na an atyeko cĩkōwu ködē. An atye kodwu karē kibēc, naka ĩ ajiki pĩny." (aiōn g165)

Marako

1 Man ënë acaki më Emuth na Bër i kom Yecu Kiricito, Wod k'Obanga. **2** Kite n'ëcöö ködë i buk k'adwarpiny lcaya: "Obanga okobo ni, 'An abino oro aorna i nyimi, na bino yübö yoo nini.'" **3** Dwön dhanö mörö tye ka redo i thim ni, 'Yüb unu yoo pi Rwoth, miü unu yoo ocung atir ninë.'" **4** Aor ni onwongo obedo Jon Abatica. Ën onwongo tye i thim ëka ötitö ni jii myero ebaticagi më nyutho ni gin dong ongut ökö ki i kom balgi ëka ölökerë gini both Obanga ëk ötim nigü kica. **5** Jö na pol më lobo Yudea ëka Jerucalem obino gini both Jon. Gin onwongo tuco balgi ëka Jon baticagi i kulo Jordan. **6** Jon onwongo ruko böng n'ëyübö ki kom yer kinaga, tweo wang pyërë ki del, camö bonyo ëka mör kic më thim. **7** Jon ötitö both jii ni, "Ngat mörö ute na tye ka lübö köra, ën pürë tøk löa ökö. An ba apora më gungo piny ëka më gönyö thöl wörë. **8** An abaticawu ki pii, ëntö ën bino baticawu ki Tipo Naleng." **9** I karë nonu Yecu öya ki i Najaret i lobo më Galilaya ëka Jon obatica ën i kulo Jordan. **10** Na Yecu pod donyo malö ki i pii, cücüth ën önönö polo öyabërë ëka Tipo Naleng opye i kome na cal k'amam. **11** Ëka dwön mörö öya ki i polo na kobo ni, "In ënë Woda më amara, cwinya yom i komi." **12** Cücüth Tipo Naleng otero Yecu i thim, **13** kanya ën obedo ië pi ninö pyer angwën nakun Catan tëmö ën. Leeni na ger onwongo thon ut kunön ëka emalaika obedo gwökö ën. **14** I karë na dong etweo Jon i buc, Yecu obino yo Galilaya nakun titö köp i kom Emuth na Bër n'öya ki both Obanga. **15** Ën okobo ni, "Karë dong örömö, Ker k'Obanga dong cwök. Ngut unu ëka iyee unu Emuth na Bër!" **16** I ninö mörö acël na Yecu onwongo tye ka woth i nget Nam më Galilaya, ën önönö ëcik rëc ariö, Cimon ëka ömin mërë Anderiya, bolo gini böögü i pii. **17** Yecu okobo bothgi ni, "Bin ilüb unu köra, ëka an abino miöwu idökö ëmak jii nakaka rëc." **18** Cücüth gin öwëkö böögü ëka ölübö gini kör Yecu. **19** I karë na ën öcidhö anyim na nönök, önönö Yakobo ëka ömin mërë Jon, ëthiin ka Jebedayo, n'obedo gini i yeya yübö böögü. **20** Ëka cücüth Yecu ocwodogi cë öwëkö gini apapgi Jebedayo i yeya ki jö n'onwongo epangogi apanga ëka ölübö gini ën. **21** Yecu ëka ëlübkörë öcidhö gini yo Kaperanaum, cücüth i ceng Cabit k'Eyuda ën ödönyö i cinagoga ëka öcakö pwony. **22** Jii obedo ki ur i kom pwony mërë, piën opwonyo na calö ngat n'onwongo ut ki twër, na path ki kite n'epwony cik pwonyo ködë. **23** Cücüth dhanö mörö onwongo tye i cinagogagi ki tipo na rac ëka öcakö redo ni, **24** "Kara

imittö ngö ki bothwa, Yecu më Najaret? In ibino më tyekowa ökö? An angeo ngat na in ibedo—ngat na Leng n'Obanga ooro." **25** Ëntö Yecu ocoko nakun kobo ni, "Ling ökö, ëka donyi ökö ki i kome!" **26** Tipo na rac ömiö ën öryërë ëka oredo rwök cë öya ökö ki i kome. **27** Jö kibëc obedo gini ki ur rwök nakun penyere gini kën-gi ni, "Man ngö? Pwony na nyen na ut ki twër! Ën coco naka thon tipo na reco, ëka winyo gini ën." **28** Emuth i kom Yecu ökëth örömö kabedo n'ögürö lobo më Galilaya kibëc. **29** Cücüth na Yecu dong öya ökö ki i cinagoga, öcidhö gin ki Yakobo ëka Jon yo pacö ka Cimon ëka Anderiya. **30** Marö ka Cimon onwongo obuto piny, na two lyetho ömakö ëka cücüth gin okobo köp i kome both Yecu. **31** Ën dong öcidhö bothe, ömakö cingë, ëka otingo malö. Two lyetho öya ökö ki i kome ëka öcakö yübö nigü cem. **32** Kothyeno nön na ceng dong dönyö, jii okelo etwoe kibëc bothe ëka jö na cene ömakögi. **33** Ëka jö kibëc më pacö nön ögürë gini i dholokek. **34** Cë Yecu öcangö jö na pol n'onwongo ut gini ki koth twoe na papath, ëka öryëmö cene na pol, ën ba oyeo ni cene më twak piën gin onwongo ngeo nga na ën obedo. **35** Kodiko cön na piny pod cöl, Yecu öya cë öcidhö yo kanyalik ëka obedo i lëga kunön. **36** Ëntö Cimon ëka ewodhe öcidhö gini më rangö ën. **37** I karë na gin onwongo Yecu, gin okobo ninë ni, "Jö kibëc tye ka rangöni." **38** Ëntö Yecu okobo nigü ni, "Eru ëcidh unu i peci nökenë ëk an thon atit nigü köp. Manön ënë gin n'ömiö an abino." **39** Cë ën owotho i Galilaya kibëc nakun titö köp i cinagogagi ëka ryëmö cene. **40** Ecwö mörö na ut ki two dhöb obino cë orumo cöngë both Yecu, nakun kwaö ën ni, "Ka imittö, itwërö miöna bedo na leng." **41** Kica ömakö Yecu cë öryëö cingë ogudo ëka okobo ninë ni, "An amitö, komi dong obed na leng!" **42** Cücüth dhöbü orwenyo ökö ki i kome ëka ëmiö ödökö na leng. **43** Cë Yecu ömiö ën öcidhö nakun cikö na tøk ni, **44** "Kür ikob both ngat mörö ngö n'ötimërë. Ëntö cidhi inyuthiri both alamdhök ëka imii tyër pi bedoni na leng na lübërë ki cik na yam Muca öcikö pi jö n'ëcangögi ki i two dhöbü. Man bino bedo caden both jö kibëc ni in emii idökö na leng." **45** Ëntö ën öcidhö ëka örwëö ngö n'ötimërë both jö kibëc. Na calö adwogi ka ngö n'ötimërë, ömiö Yecu ba dökü ödönyö i pacö na kome nen ëntö obedo yökö kanyalik, cë jii ki i kabedo kibëc ömëdërë gini më bino bothe.

2 Kinge ninö na nönök, Yecu dökü odwogo i Kaperanaum, jii owinyo ni ën odwogo pacö. **2** Lwak na pol öcökërë gini kanya acël na kabedo ödökö na d'ing naka i dholokek, ëka ën ötitö köp k'Obanga

bothgi. 3 Cē cwō angwēn obino n'otingo gini dhanō na kome okwe bothe. 4 Gin onwongo ba rōmō tero ēcwō ni both Yecu piēn lwak onwongo opong rwōk. Otuco gini wi ōt ki malō n'opimere ki kanya Yecu onwongo ut iē. Cē gin olwao ēcwō na kome okwe n'obuto i ōkēka piny i nyim Yecu. 5 I karē na Yecu ōnēnō yeegi, okobo n'ēcwō na kome okwe ni, "Woda, balni dong ēwēkō ōkō." 6 Ēntō epwonye mōkō mē cik ka Muca onwongo obedo kany nōn nakun penyere gini ki i cwinygi kēn-gi ni, 7 "Pīngō dhanō ni twak ni kōman? Ēn tye ka yanyō Obanga! Obanga kēkēn ēnē twērō wēkō bal!" 8 Cūcūth Yecu ongeō ki i cwinye ngō n'onwongo gin tye ka thamō, ēka openyogi ni, "Pīngō ithamō unu kōp ni ki i cwinywu? 9 Mēnē na yot, mē kobo both dhanō na kome okwe ni, 'Balni dong ēwēkō ōkō,' onyo ni, 'Yaa malō, ikwany ōkēkani, ēka icak woth?' 10 Ēntō an amitō inge unu ni, Wod ka Dhanō ut ki twēr i wi lobo mē wēkō bal." Cē Yecu okobo both dhanō na kome okwe ni, 11 "An akobo nini, yaa malō, kwany ōkēkani ēka icidh yo pacō." 12 Ēn ōya malō, ōkwanyō ōkēka mērē ēka odonyo yōkō na gin kibēc tye ka nēnō. Jō kibēc ouro ēka ōpakō gini Obanga na kobo gini ni, "Wan anaka yam bara ēnēnō gin mōrō na calō man!" 13 Yecu dōki ōcidhō i dhō Nam mē Galilaya. Lwak na pol obino bothe ēka ēn ōcakō pwonyogi. 14 Na Yecu onwongo tye i woth, ōnēnō Lebi wod k'Alipayo obedo i ōd cōkō ocoro mērē. Yecu okobo ninē ni, "Lūb kōra." Cē Lebi ōya malō ēka ōlūbō kōrē. 15 Na Yecu onwongo ut i cem i ōt ka Lebi, ēcōk ocoro ēka ēbal na pol onwongo tye i cem kanya acēl kōdē ēka ēlūbkōrē. Jō na pol onwongo tye n'ōlūbō gini kōr Yecu. 16 I karē n'epwony cik ka Muca n'obedo Eparicayo ōnēnō gini ēn ka cemo k'ēbal ēka ēcōk ocoro, gin openyo ēlūbkōr Yecu ni, "Pīngō ēn cemo k'ēcōk ocoro ēka ēbal?" 17 I karē na Yecu owinyo kōp ni, ēn okobo nigī ni, "Pathi jō na komgi yot ēnē mītō daktar, ēntō etwoe. An ba abino mē cwodo jō na kitegi atir ēntō ēbal." 18 I karē mōrō n'onwongo ēlūbkōr Jon Abatica ēka Eparicayo ut gini i rio kec, jō mōkō obino gini both Yecu ēka openyo ēn ni, "Pīngō ēlūbkōr Jon Abatica ēka ēlūbkōr Eparicayo rio gini kec, ēntō megi ba rio kec?" 19 Yecu ōgamō ni, "Wele k'anyom twērō rio kec n'anyom tye kōdgi kanya acēl?" Ba twērō gini rio kec n'anyom tye kōdgi kanya acēl. 20 Ēntō karē bino thuno n'ebino kwanyō anyom ōkō ki bothgi, cē gin dong bino rio kec i ninō nōn. 21 "Ngat mōrō ope na dapō bōngū na nyen i kom bōngū n'otii, cē ka ōtīmō, bōngū na nyen bino yēcō bōngū n'otii ōkō cē mīō kanya ōyēc bedo na thwōnē. 22 Ēka ngat mōrō ope na pīkō kōngō ōlōk na nyen i ocwe na cōn. Ka

ōpikō, cē kōngō ōlōk bino yēcō ocwe ōkō, kōngō ōlōk bino ōny ēka ocwe thon bal ōkō. Ēntō kōngō ōlōk na nyen myero ēpiki i ocwe na nyen." 23 I ninō mōrō acēl mē ceng Cabit k'Eyuda, na Yecu onwongo tye ka wok k'ēlūbkōrē i pwodho bēl, ēlūbkōrē ōcakō ridhō with bēl. 24 Eparicayo okobo both Yecu ni, "Nēn, pīngō gin tye ka tūrō cik i ceng Cabit k'Eyuda?" 25 Ēka Yecu okobo nigī ni, "Un ba ikwanō ki i Cōc na Leng ngō na Daudi ōtīmō i karē na kec oneko ēn ēka ewodhe? 26 Ēn ōdōnyō i ōt k'Obanga i karē na Abiathar onwongo obedo Alamdhōk na Dit ēka ōcamō ogati n'ētyērō both Obanga na yam cik ōkwērō ni dhanō mōrō kūr ōcam na path k'ēlamdhōk kēkēn. Ēn thon ōmīō nōkēnē both ewodhe." 27 Cē Yecu okobo nigī ni, "Ceng Cabit onwongo ēyūbō pi dhanō, pathi dhanō pi ceng Cabit. 28 Pi manōn Wod ka Dhanō obedo Rwoth, naka thon mē ceng Cabit."

3 I ninō mōrō acēl mē ceng Cabit k'Eyuda, Yecu dōki ōdōnyō i cinagoga ēka ēcwō na badē okwe onwongo ut kunōn. 2 Jō mōkō onwongo ut gini kunōn mē nēnō ka Yecu twērō cangō ēcwō ni i ceng Cabit ēk enwong gini yoo mē dotho ēn. 3 Yecu okobo both ēcwō na badē okwe ni, "Yaa malō ēk icung i nyim jii." 4 Cē Yecu okobo bothgi ni, "Cik yeo i ceng Cabit ni ētim gin mōrō na bēr onyo na rac, ēlar kwō onyo enek ōkō?" Ēntō gin ōling alinga. 5 Ēn ōnēnōgi k'akēmō ēka cwinye ocwer pi nwang cwinygi. Yecu okobo n'ēcwō ni, "Ryē badi." Ēn ōryēō badē cē ōcang ōkō. 6 Cē Eparicayo odonyo gini yōkō cūcūth mē yūbō kōp ki jō na cwakō Erode kite na myero enek ki Yecu. 7 Yecu k'ēlūbkōrē ōya cē ōcidhō gini yo dhō nam, ēka lwak na pol n'ōya ki i lobo Galilaya, Yudea, 8 Jerucalem, Idemea, kukidē mē kulo Jordan, ēka ki i lobo n'ōrikō Turo ki Cidon ōlūbō gini kōrē. I karē na lwak na pol owinyo gini gin na kibēc na ēn obedo ka tīmō, gin obino bothe. 9 Yecu okobo n'ēlūbkōrē ni ōyūb gini yeya ninē, ēk kūr lwak ōdiē. 10 Ēn onwongo ōcangō jō na pol i ninō nōn, cē jō kibēc na two onwongo dirē gini mē gudo ēn. 11 Ka tipo na reco ōnēnō Yecu, podho gini piny i nyime ēka kok gini ni, "In ibedo Wod k'Obanga." 12 Ēntō Yecu ōcikō tipo na reco ni kūr okob gini ni ngat mōrō nga na ēn ebeto. 13 Kinge manōn Yecu ōcidhō i wi kidi ēka ocwodo jō n'onwongo ēn mītō woth kōdgi ēka obino gini bothe. 14 Ēn ōyērō jō apar arīō ēka ocwodogi ni ēkwēna ēk owoth kōdē kanya acēl, ēka eorgi mē cidhō tītō kōp k'Obanga, 15 ēka mē bedo ki twēr mē ryēmō cene. 16 Man ēnē jō apar arīō na ēn ōyērō: Cimon (na ēn ōcakō nyingē ni Petero), 17 Yakobo ēka ōmīn mērē Jon, awope ka Jebedayo,

(ëntö Yecu ömïögï nyíng nî, Boanergi, na tyên köp mërê nî, “Jô na mor kamê köth.”) 18 Anderiya, Pilipo, Batulumayo, Matayo, Tomaci, Yakobo wod k’Alipayo, Tadeo, Cimon (dhanô na mítö löckên) 19 ëka Yuda lkariot n’oketho örörö i kom Yecu. 20 Cê Yecu ödönyö i ôt ëka lwak na pol obino örikö ën dôki. Ën ëka ëlúbkôrê onwongo ba twërö gîni nwongo caa mê cem. 21 Ì karê na wede mërê owinyo ngö n’ötímërê, cê obino gîni mê makö Yecu piên gîn ôthamö nî, “Ën opo ökô.” 22 Epwony cik ka Muca mökö öya kî i Jerucalem na kobo gîni nî, “Ën ut kî Belijebul, adwong ka cene. Kanya ën nwongo têkö kî iê mê ryëmö cene.” 23 Cê Yecu ocwodogï ëka ötwak ködgi kî carolok nî, “Catan twërö ryëmö Catan niingö? 24 Ka ker opokere iê ariö, ker nön ba twërö cung. 25 Ëka ka jö mê öt opokere iê ariö, jö mê öt nön ba twërö cung. 26 Ëka ka Catan opokere cê ölwényö i kome kênê, ën ba twërö cung, ajiki mërê nwongo dong othuno. 27 Ngat mörö ope na twërö dönyö i ôt ka ngat na tæk mê yakö jami mërê, thwara ka ën öcakö tweno dhanô na tæk ni ökô ëka dong cakö yakö jami kî i ödê. 28 An akobo niwu köp adyer nî, bal kibêc na dhanô tímö ëka ayeny n’ëyanýö k’Obanga ërömö tímö kîca, 29 ëntö ngat mörö na yanyö Tipo Naleng ba ebino tímö ninê kîca piên nwongo ötimö bal na bedo na twal.” (aiön g165, aiönios g166) 30 Yecu okobo nigï piên gîn onwongo tye ka kobo nî, “Ën ut kî tipo na rac.” 31 Cê aya ka Yecu ëka utmegö mërê obino gîni. Gîn ocung yökö ëka eoro ngat mörö both Yecu i ôt, ëk obin yökö ötwak ködgi. 32 Lwak onwongo obedo nakun ögürö gîni Yecu i dyere, cê ekobo ninê nî, “Ayani ëka utmegoni ocung yökö tye gîni ka rangöni.” 33 Yecu ögamö nigï nî, “Nga ënê obedo ayana ëka utmegona?” 34 Cê önênö jö n’obedo piiny n’ögürö ën dyere ëka okobo nî, “Man ënê ayana ëka utmegona. 35 Ngat mörö na tímö ngö n’Obanga mítö, ënê ömëra, amëra, ëka ayana.”

4 Yecu dôki öcakö pwony i dhö Nam mê Galilaya. Lwak na pol rwök öcökêrê bothe, cê ën öidhö i yeya ëka obedo iê nakun jii kibêc odong i dhö nam. 2 Yecu opwonyogi kî köp na pol kî carolok nî: 3 “Winy unu! Apur mörö öcidhö mê cwöönö kodhi mërê. 4 Ì karê na ën tye ka cwöönö kodhi, kodhi mökö ökir i dye yoo, ëka winy ödêdêpö ökô. 5 Kodhi nökenê ökir kanya obedo kitekite na ngöm nönök iê. Kodhi ni otuu piöpiö piên ngöm onwongo rëp. 6 Ëntö i karê na ceng öryëny öwangögï rwök, oner gîni ökô piên oriigi ba ödönyö na thuth. 7 Kodhi nökenê opodho i kin okudhi. Okudhi ödöngö ëka ödiögï cê ba önyakö nyige. 8 Kodhi nökenê opodho i ngöm na bër ödöngö

ëka nyige önyak, mökö pyer adek, mökö pyer abicël ëka mökö mia acël.” 9 Cê Yecu okobo nî, “Ngat na tye kî ithe mê winyo, myero owiny.” 10 Ì karê na Yecu onwongo tye kênê k’ëlúbkôrê apar ariö ëka jö nökenê, gîn openyo ën tyên carolok. 11 Ëka ën okobo nigï nî, “Müng mê ker k’Obanga ëmiöwu. Ëntö both jö nökenê an atwak ködgi kî carolok, 12 ëk, “Ka gîn önênö, önên gîni ëntö ba bino gîni niang. Ka gîn owinyo, owinyo gîni ëntö gîn ba bino niang iê. Piên ka gîn ötimö, gîn bino lökêrê both Obanga, ëka ën bino tímö nigï kîca.” 13 Cê Yecu openyogi nî, “Un ba iniang i tyên carolok ni? Un ibino niang i carolok nökenê kibêc niingö? 14 Apur cwö kodhi na ënê köp k’Obanga. 15 Kodhi n’opodho i yoo ocung pi jö na winyo köp k’Obanga, cê cücüth Catan bino kwanyö köp na gîn owinyo ökô. 16 Kodhi n’opodho kanya obedo kitekite, ocung pi jö na winyo köp k’Obanga ëka cücüth gamö gîni kî yom cwiny. 17 Ëntö kit na ba ut gîni k’orii n’ödönyö na thuth, ba bedo gîni ape. Podho gîni ökô cücüth ka tye gîni kî pêkö onyo ka eketho ayela i komgi pi yee köp k’Obanga. 18 Kodhi nökenê n’opodho i kin okudhi ocung pi jö na winyo köp k’Obanga, 19 ëntö par mê kwö mê lobo nî, marö lönyö, ëka miti mê jami kibêc bino cê diö köp k’Obanga ökô ëka ba nyak gîni. (aiön g165) 20 Ëntö kodhi n’opodho i ngöm na bër cung pi jö na winyo ëka gamö köp k’Obanga. Gîn nyakö nyig-gï pyer adek, mökö pyer abicël onyo mia acël.” 21 Yecu okobo both lwak nî, “Ngat mörö ute na cwinyü tara cê ketho i thé adita onyo i thé étana ëka ba ketho i ka cibo tara? 22 Piên ba tye gin mörö n’ökanêrê na ba ebino ngeono, ëka müng mörö ope na ba ebino kelo kanyalêr. 23 Ka ngat mörö tye kî ithe mê winyo, myero ën owiny.” 24 Yecu thon okobo nigï nî, “Gwökêrê unu kî kom gin nî winyo unu. Gin na un ipimo ködê, ënê thon ebino pimo niwu ködê, ëka dôki ebino mëdö niwu. 25 Jö na tye kî gin mörö ebino mëdö nigï, ëka jö n’ope kî gin mörö ebino kwanyö naka thon gin mörö na tidi na gîn tye ködê ökô.” 26 Yecu ömêdêrê mê kobo nî, “Ker k’Obanga cal k’apur n’öcwö kodhi i ngöm. 27 Kiceng ëka kiwor, na ën öninö onyo neno, nyig kodhi tuu ëka döngö, ëntö ën ba niang kit na nwongo ötimêrê ködê. 28 Ngöm miö nyig kodhi tuu ëka nyakö nyige kênê, mê acël pote cakö donyo, cê wie yüberê, ëka ajiki mërê nyige cêk. 29 Ì karê na nyige öcêk, apur cakö bino ëka kaö kî pala, piên karê mê kac nwongo örömö.” 30 Yecu dôki openyo nî, “Ngö na onu ebino poro kî Ker k’Obanga onyo carolok mênê na onu myero etii ködê? 31 Cal kî nyig kodhi karadali na ënê tidi rwök kî kin kodhi n’ëpidhö i ngöm. 32 Ëntö ka ëpidhö, döngö na thwönê rwök na löö kodhi nökenê

kibéc n'èpìdhò ì pwođho. Jangé dǒngǒ na boco, éka winy na ngwécǒ kǐ malǒ twérǒ gérǒ udigí cǐ yweo ì tipo mǐrǐ. 33 Yecu òtítǒ kǒp mǐrǐ both lwak nakun tio kǐ carolok, okobo nǐgǐ kite na gín twérǒ niang kódǐ. 34 Ēn ba okobo gín mǒrǒ bothgǐ na ba otio kǐ carolok, èntǒ ka ěn ut kǛnǐ k'ǛlǛbkǒrǐ, ěn gǒnyǒ nǐgǐ jami kibéc. 35 Ĭ nǐnǒ nǒn na pǐny dong cido, Yecu okobo both ǛlǛbkǒrǐ nǐ, "Eru engolu nam yo lǒka nam tung ca." 36 Cǐ gín otero Yecu ì yeya éka ócakǒ gínǐ wǛkǒ lwak ì ngeegǐ. Yeya nǒkǛnǐ thon onwongo tye kanya acǐl kódǐ. 37 Éka yamǒ na ger obino ì nam. Pii na tingere malǒ ócakǒ dǒnyǒ ì yeya, éka yeya ócakǒ pong kǐ pii. 38 Ĭ caa nǒn, Yecu onwongo tye ka nǐnǒ ì ngee yeya n'otheno wie k'athen wic. ǼlǛbkǒrǐ ocoo ěn ěk óya malǒ, na redo gínǐ nǐ, "Apwony, in ba ìparǒ nǐ wan Ǜcwǒk lǛny ókǒ ì pii?" 39 Yecu óya malǒ éka ocoko yamǒ cǐ okobo nǐ pii na tingere malǒ nǐ, "Lǐng ókǒ! Cung moth!" CǛcǛth yamǒ ocung ókǒ, éka jami kibéc ǒlǐng moth. 40 Cǐ Yecu openyo ǛlǛbkǒrǐ nǐ, "Pǐngǒ un ilwor? Un ba itye kǐ yee?" 41 ǼlǛbkǒrǐ Yecu onwongo ódǒkǒ gínǐ na lwor ókǒ. Cǐ ócakǒ penyere gínǐ kǛn-gǐ nǐ, "Ǽcwǒ nǐ ěnǐ nga, na naka thon yamǒ éka pii na tingere malǒ winyǒ?"

5 Cǐ Yecu éka ǛlǛbkǒrǐ ǒngǒlǒ Nam mǐ Galilaya éka othuno gínǐ yo lǒka nam mǐ lobo Gereca. 2 Ĭ karǐ na Yecu donyo yǒkǒ kǐ ì yeya, dhanǒ mǒrǒ na tye kǐ tipo na rac óya kǐ ì wi lyene mǐ romo kódǐ. 3 Dhanǒ nǐ onwongo bedo ì kin lyene éka ngat mǒrǒ onwongo ope na twérǒ tweno ěn kadǐ kǐ jǐgǐlǐ. 4 Pol karǐ etweo tyǛnǐ kǐ cǐngǐ èntǒ caa kibéc ěn codo jǐgǐlǐ éka tǛrǒ nywenyo ókǒ kǐ ì tyǛnǐ. Ngat mǒrǒ onwongo ope na tǛk na twérǒ lǒǒnǒ ěn. 5 Karǐ kibéc kiceng éka kiwor ěn bedo ì kin lyene éka ì wi kite nakun kok, éka ngǒngǒlǒ kome kǛnǐ kǐ kite. 6 Ĭ karǐ na ěn ǒnǐnǒ Yecu kǐ kanya bobor, ǒrǐngǒ bothe cǐ orumo cǒngǐ ì nyime. 7 Ēn ócakǒ redo rwǒk nǐ, "Yecu, Wod k'Obanga na Malǒ Rwǒk, ngǒ na in ìmǐtǒ kǐ botha? Kwongiri ì nyim Obanga nǐ ba ibino pwodona!" 8 Pǐǐn Yecu onwongo okobo nǐnǐ nǐ, "Yaa ókǒ kǐ kom Ǜcwǒ nǐ, in tipo na rac!" 9 Cǐ Yecu openyo tipo na rac nǐ, "Nyǐngǐ nga?" Ēn ǒgamǒ nǐ, "Nyǐngwa Lejon, pǐǐn wan etye na pol ì dhanǒ nǐ." 10 Tipo na reco dǒk ókwaǒ Yecu rwǒk ěk kǛr ǒryǐmgǐ ókǒ kǐ ì lobo nǒn. 11 ǒthipán pǔn onwongo tye ka cem ì bad kidi. 12 Cǐ tipo na reco ókwaǒ gínǐ Yecu nǐ, "Or-wa ì pǔn, ěk Ǜdǒny ì ĩgǐ." 13 Cǐ Yecu oyeo nǐgǐ, éka tipo na reco odonyo éka Ǜdǒnyǒ gínǐ ì pǔn. ǒthipán pǔn onwongo tye na rǒmǒ elip ariǒ. Pǔn ǒngwǛcǒ gínǐ kǐ ì bad kidi yo ì nam cǐ pii ǒmwǒnyǒgǐ ókǒ. 14 Ǽkwath n'onwongo kwaǒ gínǐ pǔn ǒngwǛcǒ

gínǐ ókǒ éka ǒrwǛcǒ gínǐ emuth ì pacǒ na cwǒk éka kǐ lobo n'ǒgǛrǒ kany nǒn. Jǐǐ ǒbǔnyǒ cǐdhǒ mǐ nǐnǒ ngǒ n'ǒtǐmǐrǐ. 15 Ĭ karǐ na lwak obino both Yecu, gín ǒnǐnǒ dhanǒ n'onwongo tipo na reco opong ì kome, obedo pǐny kunǒn n'oruko bǒng mǐrǐ éka wie tye na bǐr, cǐ lworo ǒmakǒgǐ kibéc. 16 Éka jǒ n'ǒnǐnǒ ngǒ n'ǒtǐmǐrǐ, okobo gínǐ both jǒ nǒkǛnǐ kǒp ì kom dhanǒ na tipo na reco opong ì kome, éka ì kom pǔn. 17 Cǐ lwak ócakǒ kwaǒ Yecu ěk óya ókǒ kǐ ì lobogǐ. 18 Na Yecu dong tye ka dǒnyǒ ì yeya, dhanǒ n'onwongo tipo na reco tye ì kome, ókwaǒ ěn nǐ ěk ewoth kódǐ. 19 Èntǒ Yecu ba oyeo. Okobo nǐnǐ nǐ, "Cǐdh yo pacǒ éka both jǒ na megǐ cǐ ikob nǐgǐ jami kibéc na Rwoth Obanga ǒtǐmǒ éka kit na ěn ǒtǐmǒ nini kǐca kódǐ." 20 Ēn ǒcǐdhǒ cǐ ócakǒ kobo ngǒ na Yecu ǒtǐmǒ ì kome ì Dekapoli éka jǒ kibéc n'owinyo ngǒ na ěn okobo, obedo gínǐ kǐ ur rwǒk. 21 Ĭ karǐ na Yecu dǒkǐ ǒngǒlǒ nam kǐ yeya yo lǒka nam tung ca, lwak na pol ǒcǒkǐrǐ bothe nakun ěn onwongo tye ì nget nam. 22 Cǐ atǐla mǒrǒ acǐl mǐ cinagoga, na nyǐngǐ Yairo obino. Ĭ karǐ na ěn ǒnǐnǒ Yecu, orumo cǒngǐ pǐny, 23 éka odweko ěn nǐ, "Nyara na tǐdǐ dong tye ka thǒǒ athǒa. ǒma! Bin iketh cǐngǐ ì kome, ěk ǒcang cǐ ókwǒ." 24 Yecu owotho kanya acǐl kǐ Yairo. Lwak na pol ǒlǛbǒ ěn nakun Ǜdǐrǐ ěn. 25 Dhakǒ mǒrǒ onwongo tye na remo obedo cwer kǐ ì kome pǐ mwaka apar ariǒ na ba cok. 26 Ēn ǒlǐmǒ can na thwǒnǐ, éka ǒbalǒ lǐm mǐrǐ kibéc n'onwongo ěn ut kódǐ mǐ cǛlǒ daktǐa na pol. Èntǒ two mǐrǐ ǒmǐdǐrǐ amǐda na ba ǒcang. 27 Ĭ karǐ na ěn owinyo kǒp ì kom Yecu, obino kǐ kungee nakun wok kǐ kin jǐǐ éka ogudo bǒngǔ ka Yecu, 28 pǐǐn ěn onwongo ǒthamǒ pǐrǐ kǛnǐ nǐ, "Ka atwǐrǒ gudo bǒngǔ mǐrǐ kǛkǛn, an abino cang." 29 CǛcǛth remo na cwer ocung ókǒ, éka ongeó kǐ ì kome nǐ ěn Ǜcang ókǒ kǐ kom can mǐrǐ. 30 Ĭ caa nonu cǛcǛth, Yecu ongeó nǐ tǛkǒ óya kǐ ì kome. Ēn ǒlǒkǐrǐ both lwak cǐ openyo nǐ, "Nga n'ogudo bǒngǔna?" 31 ǼlǛbkǒrǐ okobo nǐnǐ nǐ, "In ìnǐnǒ lwak tye ka dǐǒni éka dǒkǐ ipenyó nǐ nga n'ogudi?" 32 Èntǒ Yecu ǒlǒkǐrǐ mǐ nǐnǒ nga n'ogude. 33 Cǐ dhakǒ ongeó ngǒ n'ǒtǐmǐrǐ ì kome, obino na kome myǐl kǐ lworo éka orumo cǒngǐ ì nyim Yecu cǐ ěn okobo kǒp n'adyer kibéc bothe. 34 Yecu okobo both dhakǒ nǐ, "Nyara, yeenǐ ǒmǐǒ ìdǒkǒ na bǐr. Cǐdh kǐ kuc éka ìcang ókǒ kǐ kom twoni." 35 Na Yecu onwongo pod twak kódǐ, cwǒ mǒrǒ obino kǐ ì pacǒ ka Yairo, atǐla mǐ cinagoga. Gín okobo nǐnǐ nǐ, "Nyari dong ǒthǒǒ ókǒ. KǛr dǒkǐ iyel apwony." 36 Èntǒ Yecu onwongo owinyo ngǒ na gín tye ka kobo éka okobo both Yairo nǐ, "KǛr ibed kǐ lworo. Bed kǐ yee kǛkǛn." 37 Cǐ Yecu ba oyeo nǐ ngat mǒrǒ mǐ lǛbǒ kǒrǐ na path kǐ Petero,

Yakobo ëka Jon (ömin Yakobo). 38 Í karë na gin obino í pacö k'atëla më cinagoga, Yecu önenö jii na tye ka wöo kî koko. 39 Ën ödönyö í öt ëka okobo nigî nî, "Pîngö iwöo unu kî koko nî kôman? Athîn ba öthö, ëntö öninö anîna." 40 Lwak önyërö Yecu. Ëntö ën öryëmögî kibëc yökö ëka ödönyö k'apap k'athîn, aya k'athîn ëka ëlûbkörë adek í öt kanya anyaka nön onwongo obuto ië. 41 Yecu ömakö cîngë cë okobo ninë nî, "Talitha kumi," na gönyö nî, "Athîn anyaka, yaa malö!" 42 Ëka cücüth anyaka öya malö ëka öcakö woth (ën onwongo tye kî mwaka apar arîö), cë jii obedo kî thwön ur rwök. 43 Yecu öcikögî rwök nî kür ömîi ginî ngat mörö onge ngö n'ötîmërë ëka okobo nigî më miö nyakö nön gin mörö ëk öcam.

6 Yecu öya ökö kî kunön, ödök yo lobo thurgî ëka ëlûbkörë ölûbö ën. 2 Í ceng Cabit k'Eyuda, ën öcakö pwony í cinagoga. Jö na pol n'owinyo pwony mërë ouro ginî ëka openyo ginî nî, "Ëcwö ni onwongo ryëkö ni kibëc kî kwene? Kit ryëkö mënë n'ëmiö ën? Ën tio tango nîngö? 3 Man pathî apaa bao, wod ka Maria ëka ömin Yakobo, Yoce, Yuda, ëka Cimon. Amego mërë ba kwö í kin onu kany?" Cë gin ökwërö yee í kome. 4 Cë Yecu okobo nigî nî, "Adwarpîny ëwörö í kabedo kibëc na path kî í lobo më pacö mërë ëka í kin wede mërë kî jö më dyekalgî." 5 Yecu onwongo ba twërö tio tango mörö kunön, na path kî ketho cîngë í wi etwoe mörö na nönök ëka öcangögî. 6 Ën obedo kî ur rwök piën gin ope kî yee. Cë Yecu owotho í pacö kî pacö, nakun pwonyo jii. 7 Ën ocwodo ëlûbkörë apar arîö kanya acël ëka öcakö orogî k'arîö arîö nakun miögî twër í kom tipo na reco. 8 Yecu okobo nigî nî kür owoth ginî kî gin mörö í wothgî na path kî lûth ögölë. Kür ömak ginî cem, ocwe ëka ciling í jëba. 9 Ën oyeo nigî më ruko wör, ëntö kür ömak ginî böngü më alöka. 10 Ën okobo nigî nî, "Ka ídönyö unu í öt mörö, bed unu kany nön naka ka ibino yaa unu kî kany nön. 11 Ëntö ka ba ëgamöwu í kabedo mörö onyo ewinyowu, ka iya unu, têng unu apua më tyënwu ëk obed caden bothgî." 12 Cë ëlûbkör Yecu öcakö cidhö ginî, nakun titö ginî nî jii myero ongut ginî kî kom balgî. 13 Gin öryëmö cene na pol ëka ewiro etwoe na pol kî möö cë ëcangögî. 14 Rwoth Erode owinyo köp í kome. Jö mökö onwongo kobo nî, "Man myero obed Jon Abatica n'ocer kî í lyël. Manön ënë ömiö ën tye ka tio koth tango ni." 15 Jö nökenë okobo nî, "Ën obedo adwarpîny Eliya." Jö nökenë kobo nî, "Ën obedo adwarpîny na cal k'edwarpîny mörö na cön." 16 Ëntö í karë n'Erode owinyo köp í kom Yecu, okobo nî, "Man myero obed

Jon! Ëcwö na an anguno ngute ënë döki ocer ökö." 17 Erode onwongo ooro acikari më makö Jon ëka ketho ën í buc pí Kerodia, dhakö k'ömin mërë Pilipo, piën Erode onwongo ökwanyö Kerodia më bedo dhakö mërë. 18 Jon obedo ka kobo n'Erode nî, "Cik ka Muca ba yeo nî ikwany dhakö k'omeru ilök ödök megî." 19 Kerodia obedo kî cwer cwiny í kom Jon ëka ömitö më neko ën. Ëntö ba ötwërö, 20 piën Erode onwongo lworo Jon ëka ngeo nî ën onwongo obedo dhanö na bër ëka ëcwö na leng, cë ën ögwökö Jon na bër. Ën onwongo marö winyo twak ka Jon kadî bed wie orubere, caa kibëc ën mitö nî ewiny köp ka Jon. 21 Kerodia onwongo karë na bër í ninö n'Erode öyübö karama më po pí ninö n'ënywölë ködë. Ën ocwodo edite mërë, ëtëla wi lwëny ëka edite më Galilaya. 22 Í karë na nyaka Kerodia obino ëka ömyël, ën oyomo cwiny Erode ëka wele mërë. Erode okobo both nyakö nî, "Penya gin mörö këkën na in imitö. An abino miöni." 23 Ëka ën okwongere bothe nî, "An abino miöni gin mörö këkën na in ibino penyo kî botha, naka thon nucu më kerna!" 24 Anyaka nî öcidhö both aya mërë cë okobo ninë nî, "Ngö na myero apeny?" Aya mërë okobo ninë nî, "Peny wi Jon Abatica!" 25 Anyaka nî öbünyö woth piöpiö ödök cen both Erode ëka okobo ninë nî, "Amitö imia wi Jon Abatica í cania kany í caa ni!" 26 Cë rwoth Erode obedo kî kumo rwök ëntö pí kwong na ën okwongo í nyim wele mërë, ömiö ën ba twërö kwërö na nyaka ni. 27 Cücüth rwoth ooro acikari na kürö piny í buc më cidhö nguno ngut Jon ëka okel ninë wie. Acikari öcidhö í buc cë ögunyo wi Jon 28 oketho í cania, ëka okelo ömiö both nyakö ni. Nyakö ni dong otero both aya mërë. 29 Í karë n'ëlûbkör Jon owinyo ginî ngö n'ötîmërë, obino ginî cë ökwanyö ginî kome ëka ëcidhö eiko í bur lyël. 30 Í karë n'ëkwëna odwogo ginî both Yecu, gin okobo ninë gin na kibëc na gin ötimö ëka opwonyo. 31 Cë Yecu okobo nigî nî, "Eru ecidhu yo kanya jii ope ië ëk eywe na nönök." Ën okobo nî kôman piën jii onwongo tye na pol na bino ëka cidhö ginî. Yecu ëka ëkwëna mërë ba obedo ginî kî caa mörö më cem thon. 32 Cë gin dong ödönyö í yeya ëka öcidhö yo kanya jii ope ië. 33 Ëntö jö na pol n'önnögî ka cidhö, ongeogî ëka öngwécö ginî kî tyën-gî kî kin peci cë öcakö thuno ginî anyim nigî. 34 Í karë na Yecu donyo yökö kî í yeya, ën önenö lwak jii na pol ëka kica ömakö ën í komgî, piën gin onwongo cal kî rom n'akwathgî ope. Cë öcakö pwonyogî kî köp na pol. 35 Na piny dong cwök yutho, ëlûbkör Yecu obino bothe ëka okobo ginî nî, "Kany obedo kanyalik, ëka piny thon tye ka cido. 36 Kob nî lwak ëk öcidh ginî kanya jö mökö kwö ginî ië ëka í kin peci na cwök

ék öwíl gíní cem mórö mé acama." 37 Éntö Yecu ögamö ní, "Miwugí gin mórö mé acama." Gin openyo Yecu ní, "In ímítö ní wan écídih ék etí kí denario mía ariö mé wilö ogati mé pídhögi?" 38 Cê Yecu openyogi ní, "Ogati adi na un iut ködê? Cídh inên unu." Gin odwogo éka okobo gíní ní, "Wan eut k'ogati abic éka rêc ariö." 39 Cê Yecu okobo n'ëlübkörê ék ömíi jii obed gíní píny i gurup i lum na mar. 40 Jii obedo píny i gurup mé mia acêlacêl éka pyer abicabic. 41 Yecu ökwanyö ogati abic éka rêc ariö, önenö malö i polo, éka ölégö gum. Cê opoko i ogati éka ömíö both ëlúbkörê ék opok gíní both jii. Én thon opoko rêc ariö i kin-gí kibêc. 42 Gin kibêc ocemo éka oyeng gíní. 43 Éka kinge, ëlúbkör Yecu öcökö gíní ngíny ogati éka rêc n'odong pong aditi apar ariö. 44 Wel cwö n'öcamö gíní ogati onwongo tye elip abic. 45 Cücüth kinge man, Yecu okobo n'ëlübkörê ék ödöny gíní i yeya ék öcídih gíní anyim yo löka Bethsaida, nakun én kobo both jii ék ödök gíní pacö. 46 Kinge na dong omotho jii, én öcídihö i léga i wi kidi. 47 Kothyeno na píny dong ocido, ëlúbkör Yecu onwongo ut gíní i yeya i dyere nam. Yecu onwongo odong kênê i ngöm. 48 Én önenö ní ëlúbkörê onwongo tye gíní i thwön can, na yelere gíní mé miö yeya cidhö anyim piên yamö onwongo tye ka yelogí. Na caa abungwên mé kodiko dong römö, Yecu obino bothgi nakun tye ka woth i wi pii. Én öthëna mé poth kalögi, 49 ëntö i karê na gin önenö Yecu nakun tye ka woth i wi pii kí tyênê, gin okok rwök kí lworo n'öthamö gíní ní ködê én obedo jwök. 50 Gin kibêc onwongo komgi öthöök ökö i caa na gin önenö Yecu. Éntö Yecu ötwak ködgi cücüth nakun kobo nigí ní, "Kür ibed unu kí lworo, bed unu na cwinywü ték! An ênön!" 51 Cê Yecu öidhö i yeya bothgi, éka yamö ocung. Gin kibêc ouro gíní rwök, 52 piên gin onwongo bara öniang i kom tango mé ogati. Cwinygi onwongo nwang rwök mé niang. 53 Kinge na dong öngölö gíní nam, Yecu éka ëlúbkörê ocung gíní i löka nam i Genecaret éka öywaö gíní yeya i lak nam. 54 I karê na gin odonyo yökö kí i yeya, cücüth jii öcakö ngeno én, 55 cê öringö gíní i kabedo kibêc, na tingo gíní jö na two k'ökëka yo kanya gin onwongo owinyo ní Yecu ut iê. 56 Kanya kibêc na én cidhö yo iê, i kin peci, peci na döngö, onyo i nget lobo, gin okelo etwoe yo cuk. Gin ökwaö én ék ömíi etwoe ogud lak böngü mërê, éka jö kibêc n'ogudo ebino écangögi ökö.

7 I ninö mörö acêl, Eparicayo mökö éka epwony Cík ka Muca n'öya gíní kí i Jerucalem, obino éka öcökörê gíní both Yecu. 2 Cê önenö gíní ëlúbkörê mökö na ba lübö cik mé kwer mé lwökö cing jö na

bara ecemo. 3 Eparicayo éka Eyuda kibêc ba cemo na bara ölwökö gíní cing-gí kite na cik mé thêkwarö k'edong mitö ködê. 4 Éka ka gin odwogo kí i cuk, ba cemo gíní na bara ölwökö cing-gí. Gin thon lübö cik mé thêkwarö nökenê na pol na calö lwökö ekopo, aguli, éka k'aguli mé mola. 5 Eparicayo éka epwony cik openyo gíní Yecu ní, "Píngö ëlúbkori ba lübö gíní cik mé kwer mé thêkwarö k'edong éntö cemo gíní kí cing-gí na ba ëlwökö?" 6 Yecu ögamö ní, "Un etwodo! Adwarpíny lcaya onwongo odwaro köp n'atir i komwu kite n'écöök ködê ní, "Rok ní wöra gíní kí del dhögi, éntö cwinygi bor köda. 7 Wöra gíní nono, pwony na gin pwonyo obedo cik ka dhanö." 8 Un ikwêrö lübö cik k'Obanga éka ilübö unu kite ka dhanö." 9 Cê Yecu okobo bothgi ní, "Itye unu kí yodhi na bër mé kwêrö cik k'Obanga, ék ilübö unu kite mé thêkwarö na mewu. 10 Muca yam okobo ní, 'Wör apapni éka ayani,' éka ní, 'Ka ngat mörö öyanyö apap mërê onyo aya mërê, myero enek ökö.' 11 Éntö un ikobo ní ka dhanö mörö okobo n'apap mërê onyo aya mërê ní, 'Gin n'onwongo myero akonyi ködê énê lim mé Korban' (na tyên köp mërê énê ní gin n'ëmiö ökö both Obanga), 12 cê én kür döki ömíi lim mörö mé kónyö apap mërê onyo aya mërê. 13 I kit yoo ni, un ikwêrö köp k'Obanga éka ilübö unu kite mé thêkwaröwu. Éka itimö unu jami na pol na cal kí manön." 14 Cê Yecu ocwodo lwak bothe döki éka okobo nigí ní, "Un kibêc winy unu köpna éka iniang unu iê. 15 Gin mörö ope na yaa kí yökö na dönyö i dhanö na twêrö balö én, éntö gin na yaa kí i dhanö na donyo yökö énê balö én. 16 Ngat na tye kí ithe mé winyo myero én owiny." 17 I karê na Yecu öwêkö lwak éka ödönyö i öt, ëlúbkörê openyo én tyên köp i kom carolok ni. 18 Cê Yecu openyogi ní, "Un thon bara iniang unu? Ba ingeo unu ní gin na kibêc na dönyö i dhanö nakun öya kí yökö ba twêrö balö én? 19 Piên ba dönyö naka i cwinye, éntö cidhö i jamiê cê donyo yökö." (Na Yecu okobo köp ni, én onwongo tye ka kobo ní cem kibêc opore mé acama.) 20 Yecu ömêdêrê mé kobo ní, "Gin na yaa kí i dhanö énê balö én. 21 Piên gin n'öya kí i dhanö, n'öya kí i cwinye énê thama na reco, tím mé ölyang, kwalö kwo, nek, 22 elomi, woro mé jami kibêc, tím mökö na reco, bwölö jii, miti mé kom, nyeko, yanyö jii, awaka, éka mingö. 23 Tím na reco ni kibêc yaa kí i cwinye dhanö, éka gin énê balö dhanö." 24 Yecu öya ökö kí kunön éka öcídihö i lobo Turo. Én ödönyö i öt mörö éka ba ömítö ní ngat mörö onge, éntö én onwongo ba twêrö kanêrê. 25 Cê dhakö mörö na nyaré onwongo tye kí tipo na rac i kome, owinyo köp i kom Yecu, cê obino éka orumo cöngê i nyime. 26 Dhakö ni onwongo obedo

jö Girik n'enywölö i Curopoiniki. Ēn ökwaö Yecu më ryēmō tipo na rac ökö kī kom nyarē. 27 Yecu okobo ninē nī, “Ēk kono ēthīnō öcam ngō na gīn mītō kibēc, piēn ba opore më miō cem k'ēthīnō both gwongi.” 28 Dhakō ögamō nī, “Rwoth ikobo adyer, ēntō gwongi thon na tye i thē mēja camō gīnī ngīny cem k'ēthīnō n'opodho pīny.” 29 Cē Yecu okobo ninē nī, “Pī kōp na in ikobo, ĩrēmō cīdhō yo pacō, piēn tipo na rac dong öya ökö kī kom nyari.” 30 Ēn öcīdhō yo pacō ēka onwongo nyarē obuto i wi ētana, ēka tipo na rac onwongo dong öya ökö kī i kome. 31 Cē Yecu öya ökö kī i lobo Turo ēka owok i Cidon yo Nam më Galilaya na tye i lobo Dekapoli. 32 Ēka lwak okelo ěcwō mōrō bothe n'onwongo ithe öthōö ēka ba rōmō twak. Cē ökwaö gīnī Yecu ěk oketh cīngē i kome. 33 Kinge na Yecu otero ěn thenge kī kin lwak, oketho nyi cīngē i ithe, ēka öngülō laō dhögē i cīngē cē ogudo lēbē. 34 Yecu önenō malō i wi polo, öcūr ēka okobo nī, “Epata,” na tyēn kōp mērē nī, “Yabiri!” 35 Cūcūth ěcwō nī öcakō winyo pīny. Thē lēbē thon ögōny ökö ēka öcakō twak na bē. 36 Yecu öcīkō lwak nī, “Kūr ĩcīdh ikob unu both ngat mōrō ngō n'ötīmērē.” Ēntō kadi bed öcīkōgī nī kōmanōn, gīn ömēdērē amēda më tītō ngō n'ötīmērē. 37 Lwak obedo kī ur rwök na kobo gīnī nī, “Gin na kibēc na ěn ötīmō bē. Ēn thon miō ēthōö ith winyo pīny ēka jō na thē lēbgī otwere më twak.”

8 ĩ karē nonu, lwak na pol dōkī ögūrē ēka cem onwongo ope nīgī. Yecu ocwodo ělūbkörē bothe ēka okobo nīgī nī, 2 “Lwak othona gīnī rwök piēn orio gīnī kōda nīnō adek na gin mōrō më acama ope. 3 Ka aorogī pacō na ba öcamō gīnī gin mōrō, kec bino miōgī wile i yoo piēn jō mökö kī kin-gī öya kī kanya bor.” 4 Ēka ělūbkörē ögamō nī, “Kara wan ětwērō nwongo cem na rōmō pidhō lwak jō nī kī kwene na kany obedo thim?” 5 Yecu openyogī nī, “Ogati adi na un itye kodē?” Gīn ögamō nī, “Ogati abirō.” 6 Cē Yecu okobo nī lwak ěk obed gīnī pīny. Ēn ökwanyō ogati abirō, öpwōyō Obanga ēka opokogī, cē ömīō both ělūbkörē ěk opok gīnī both lwak. 7 Gīn thon onwongo tye gīnī kī rēc arīō na thīthinō. Yecu öpwōyō Obanga ēka okobo n'ělūbkörē ěk opokgī. 8 Jō kibēc ocemo naka oyeng gīnī. Ēka kinge cem, ělūbkör Yecu öcōkō gīnī ngīny cem n'ötūtūra pong aditi abirō. 9 Jō n'onwongo tye kunōn onwongo rōmō elip angwēn. Cē Yecu okobo nī lwak ěk ödōk gīnī pacō kinge cem. 10 Cūcūth, Yecu ödōnyō i yeya k'ělūbkörē ēka öcīdhō yo lobo Dalmanutha. 11 ĩ karē n'Eparicayo mökö owinyo gīnī nī Yecu othuno, gīn obino ēka openyo gīnī Yecu anyuth n'öya kī i polo më tēmō ěn. 12 ĩ karē na Yecu

owinyo kōp nī, öcūr rwök kī i cwinye ēka okobo nī, “Pīngō jō më karē nī mītō gīnī anyuth më tango? An akobo niwu kōp adyer, ba abino nyutho nī jō më karē nī koth anyuth mōrō kēkēn.” 13 Cē Yecu öya ökö kī bothgī, ödōnyō i yeya, ēka öngölō i nam yo lōka tung ca. 14 ělūbkör Yecu onwongo wigī owil ökö më makō ogati i wothgī. Gīn onwongo ömakō ogati acēl kēkēn i yeya. 15 Cē Yecu öcīkōgī nī, “Myero ĩgwökērē unu kī kom thōbī k'Eparicayo ēka më k'Erode.” 16 Gīn öcakō twak i kin-gī kēn-gī nī, “Ēn tye ka kobo kōp nī piēn onu ba ěmakō ogati mōrō.” 17 Yecu ongeon ngō n'onwongo gīn tye ka twakō cē openyogī nī, “Pīngō itye unu ka twak nī ba ĩmakō unu ogati mōrō? Un pod bara ĩnenō onyo ĩniang unu? Cwinywu pod nwan? 18 'Itye unu kī wangwu cē ba ineno unu. Itye unu kī ithwu cē ba iwinyo unu pīny.' Ba ĩtwērō unu po i kom gin mōrō kēkēn? 19 ĩ karē na an apīdhō jō elip abic k'ogati abic, aditi adi më ngīnyē n'odong na un ĩcōkō?” ělūbkör Yecu ögamō nī, “Apar arīō.” 20 “Ēka i karē na an apīdhō jō elip angwēn k'ogati abirō, aditi adi më ngīnyē na un ĩcōkō?” Cē gīn ögamō nī, “Abirō.” 21 Ēka Yecu openyogī nī, “Un pod bara ĩniang?” 22 ĩ karē n'othuno gīnī i Bethsaida, jō mōrō okelo athōö wang both Yecu, cē gīn ökwaö ěn më gudo athōö wang. 23 Ēka Yecu ömakō cīng athōö wang cē öpēö yōkö i ngee pacō. Cē öngülō laō dhögē i wangē, oketho cīngē i kome ēka openyo nī, “Itye ka nēnō gin mōrō?” 24 ěcwō nī önenō malō cē okobo nī, “Eyo, atye ka nēnō jīi, ěntō gin tye ka nen kamē yen na tye ka woth.” 25 Cē Yecu dōkī ogudo wang ěcwō nī ēka wangē öyabērē cē öcakō nēnō jamī kibēc na bē. 26 Yecu okobo ninē ěk öcīdh yo pacō thurgi nakun cīkō nī, “Kūr ĩcīdh ikob nī ngat mōrō kī i pacō.” 27 Yecu ēka ělūbkörē öya gīnī kī i Galilaya ēka öcīdhō gīnī i peci na cwök kī Cecaria Pilipi. Na gīn onwongo tye i woth, ěn openyogī nī, “Jīi mönō kobo nī an abedo nga?” 28 Gīn ögamō nī, “Jō mökö kobo nī in Jon Abatica, mökö kobo nī in Eliya, ēka jō nōkēnē kobo nī in ibedo ngat acēl i kin edwarpīny.” 29 Cē Yecu openyogī nī, “Ēntō un kono, ikobo nī an abedo nga?” Petero ögamō nī, “In ibedo Meciya.” 30 Ēntō Yecu öcīkōgī nī kūr okob gīnī nī ngat mōrō kōp i kome. 31 Cē Yecu öcakō pwonyogī nī Wod ka Dhanō myero ölim can na pol ēka edong, ělamdhök na dito, ēka epwony cīk bino kwērō ěn ökö. Ebino neko ěn, ěntō kinge nīnō adek ěn bino cer kī i lyēl. 32 Yecu ötwakō kōp nī kanyalēr both ělūbkörē. Ēka Petero ökwanyō ěn thenge cē öcakō coco Yecu pī kobo koth kōp nī. 33 Ēntō Yecu öwirē ēka önenō ělūbkörē, cē ocoko Petero na kobo nī, “Dök i ngea, Catan! Piēn thamani ba lūbō më k'Obanga ěntō më ka dhanō.” 34

Cê Yecu ocwodo lwak êka êlûbkörê bothe cê okobo nî, "Ka ngat mörö mitö bedo alûbköra, myero ên kono ôcak kwêrê kênê, oting yath arîa mërê, êka ôlûb kôra. 35 Ka ngat mörö mitö larö kwô mërê, bino rwenyo kwô mërê ôkô. Êntö ka ngat na rwenyo kwô mërê pîra êka pî Emuth na Bër, bino larö kwô mërê. 36 Êka ngö na in ibino nwongo ka itye kî jami mē lobo ni kibêc, êntö irwenyo tiponi ôkô? 37 Onyo ngö na dhanö twêrö miö mē lökô kî kwô mërê? 38 Ka ngat mörö lewic makô i koma êka kî kôpna i karê ni na ba êwörö Obanga iê êka mē bal, Wod ka Dhanö thon lewic bino makô i kom dhanö nön i karê na ên bino dwogo kôdê kî dheo k'Apap mërê êka mē k'emalaika na leng."

9 Êka Yecu okobo bothgî nî, "An akobo niwu köp adyer nî tye jö mökö n'ocung kany na ba bino bilö gîni thöô naka ka wang n'ônêno gîni ker k'Obanga ka bino kî tēkö." 2 Kinge nîno abicêl, Yecu ôkwanyö Petero, Yakobo, êka Jon cê ôidhō ködgî i wi kidi na bor, kanya onwongo gîni tye iê kên-gî. Na gîni tye ka nêno, kom Yecu ôlökêrê na path i nyimgî, 3 êka böng mërê ôdökô na tar na ryeny rwök na ngat mörö kî wi lobo ba römö lwökô nî kômanön. 4 Cê Eliya êka Muca onen bothgî êka ôcakö gîni twak kî Yecu. 5 Petero okobo both Yecu nî, "Apwony, bër nî onu mē bedo kany! Êk egër othogo adek, acêl na megî, acêl mē ka Muca, êka acêl mē k'Eliya." 6 Petero onwongo ba ngeo ngö na myero ekobi piên lworo onwongo ômakögi rwök. 7 Cê edou obino oumogî ôkô, êka dwön ôtwak kî i edou nî, "Man ênê Woda na an amarö. Winy unu ên." 8 Athura, i karê na gîni ônêno ngetgî, gîni ba dôki ônêno ngat mörö na path kî Yecu kékên. 9 Na gîni tye ka idho pîny kî wi kidi, Yecu ôcikögi nî kür okob gîni nî ngat mörö ngö na gîni ônêno, naka wang ka Wod ka Dhanö ocer kî i thöô. 10 Gîni ba okobo ngö n'ôtimêrê both ngat mörö, êntö obedo penyere gîni i kin-gî kên-gî nî, "Ngö na 'cer kî i thöô' gönyö?" 11 Cê gîni openyo Yecu nî, "Pîngö epwony cik ka Muca kobo gîni nî Eliya myero kono ôcak bino?" 12 Yecu ôgamö nigî nî, "Adyer Eliya ênê cakö bino êka dwökô jami kibêc kakarê. Cê pîngö Cöc na Leng kobo nî Wod ka Dhanö bino lîmô can rwök êka ebino kwêrö ôkô? 13 Êntö akobo niwu nî, Eliya dong obino ôkô êka jîi ôtimö gin na kibêc na gîni mitö i kome, kite na Cöc na Leng kobo nî bino timêrê kôdê." 14 I karê na Yecu k'êlûbkörê adek odwogo gîni yo kanya êlûbkörê nôkênê onwongo ute gîni iê, gîni ônêno lwak na pol n'ögürögi dyere êka epwony cik ka Muca onwongo tye ka pyem ködgî. 15 Na lwak kibêc ônêno Yecu, ouro gîni rwök êka ôringö gîni mē motho ên. 16 Yecu openyo êlûbkörê nî, "Ngö

na un itye ka pyem ködgî iê?" 17 Dhanö mörö acêl kî kin lwak ôgamö nî, "Apwony, akelo woda bothi, piên ên ute kî tipo na rac na ba yeo nî ên ôtwaki. 18 Êka ka tipo na rac ômakö, rêdhö ên pîny na kome myêl amyêla. Cê bwo yenyo kî i dhögê, kaô lakê na tēk êka kome jîng ôkô. Akwaô êlûbkori mē ryêmö tipo na rac, êntö ryêmö ôlökögi ôkô." 19 Yecu okobo nigî nî, "Un wang rok na yeewu ope i kom Obanga! Abino bedo kodwu naka awene? Abino diô cwinya i komwu naka awene kara? Kel unu awobi nön botha." 20 Cê gin okelo awobi nî bothe. Êntö i karê na tipo na rac ônêno Yecu, oyuo awobi nî pîny cûth naka ôrakêrê na lör alôra nakun bwo yenyo kî i dhögê. 21 Yecu openyo apap k'awobi nî, "Otero karê na röm kwene na gin ni obedo ka timêrê bothe?" Ên ôgamö nî, "Anaka na ên pod tidi. 22 Tipo na rac rêdhö ên karê kî karê i mac onyo i pii, mē tēmō neko ên ôkô. Êntö ka itwêrö timö gin mörö, kica omaki i komwa êk ikönywa." 23 Yecu okobo n'apap k'awobi nî, "Ka in itwêrö! Jami kibêc twêrö timêrê both ngat mörö kékên na yee." 24 Cûcûth apap k'awobi okok kî redo nî, "An ayeê, êntö kônya êk abed kî yee na thwônê!" 25 I karê na Yecu ônêno nî lwak tye ka ngwêc bino yo bothe, ên ocoko tipo na rac nî, "In tipo na ba miö awobi ni twak êka winyo pîny, aciki mē donyo yökô kî i kom awobi ni êka kür dôki idöny i kome!" 26 Cê tipo na rac ôcakö koko, êka oyuo awobi ni pîny naka ôrakêrê êka odonyo yökô kî i kome. Awobi ni onwongo dong cal kî lyêl na jö na pol okobo nî, "Ên ôthöô ôkô." 27 Êntö Yecu ômakö cîngê êka otingo ên malö cê ocung. 28 Kinge na Yecu onwongo tye kênê i ôt k'êlûbkörê, gin openyo ên nî, "Pîngö wan ba êryêmö cen?" 29 Yecu ôgamö nigî nî, "Koth tipo na rac na calö man, êtwêrö ryêmö kî lêga kékên." 30 Yecu êka êlûbkörê ôya gîni kî i kabedo nön êka owok gîni i lobo Galilaya. Ên onwongo ba mitö nî ngat mörö onge kanya gîni onwongo tye iê, 31 piên onwongo mitö pwonyo êlûbkörê. Yecu okobo bothgî nî, "Wod ka Dhanö ebino ketho ôrörö i kome êka ebino miö i cîng jö na bino neko ên. Êntö kinge nîno adek, ên bino cer kî i thöô." 32 Êntö êlûbkör Yecu ba ôniang gîni i ngö n'onwongo ên tye ka kobo, êka gîni onwongo lwor mē penyo ên. 33 Kinge na dong othuno gîni i Kaperanaum, na gîni dong tye i ôt, Yecu openyo êlûbkörê nî, "Ngö n'onwongo un itye ka pyem iê i yoo?" 34 Êntö gîni ôling alinga, piên gîni onwongo tye ka pyem i wanga yoo nî nga ênê löö kî dit kî kin-gî. 35 Yecu obedo pîny, cê ocwodo êlûbkörê apar arîo bothe, êka okobo nî, "Ka ngat mörö mitö bedo dhanö mē acêl, ên myero obed dhanö mē ajiki êka obed atic ka jö kibêc." 36 Cê Yecu ôkwanyö athîn

ëka oketho i dyeregî. Otingo athîn i kore, ëka okobo nigî ni, **37** "Dhanö mörö na bino gamö athîn na tidi na cal ki man ki nyînga, nwongo ôgama. Ëka dhanö mörö na gama, nwongo ba ôgama an këkên ëntö nwongo ôgamö Apapna n'ooa." **38** Jon okobo both Yecu ni, "Apwony, wan ënënö dhanö mörö ryëmö cene ki nyingi, ëntö wan ëjükö ën piën onwongo ën ba tye kukur onu." **39** Yecu okobo nigî ni, "Kür ijuku ën, piën dhanö mörö ope na tio tango ki nyînga ëka dôki cakö twakö köp na rac i koma. **40** Ngat mörö këkên na ba dag onu, nwongo obedo akukur onu. **41** Ka ngat mörö ômiöwu pii më amodha piën un ibedo jö ka Kiricito, an akobo niwu köp adyer, dhanö nön ebino cülö. **42** "Ka dhanö mörö ômiö ngat acël ki kin ëthinö ni n'oye i koma opodho i bal, bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë i ngute cë ebolo ködë i nam. **43** Cë ka cingi ënë mii itimö bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i kwö ki cingi acël këkên na löö më dönyö i mac na ba thöô i kapiny ki cingi ariö. (Geenna g1067) **44** Kunön, kudi na camögi ba thöô, ëka mac na wangögi ba nekere. **45** Ka tyeni ënë teri i bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i kwö ki tyeni acël na löö më boloni i mac kapiny ki tyeni ariö. (Geenna g1067) **46** Kanya kudigi ba thöô ki ië ëka mac thon ba nekere. **47** Ëka ka wangi ënë mii itimö bal, köi ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i Ker k'Obanga ki wangi acël këkên na löö më bedo ki wangi ariö cë eboli ködë i mac kapiny. (Geenna g1067) **48** Kanya "kudigi ba thöô ki ië ëka mac thon ba thöô." **49** Piën kadö na bino lönyö ngat acëlacël ënë mac. **50** Kadö bër, ëntö ka orwenyo mit mëré ökö, itwëro miö dôkö na mit ningö dôki? Un myero ibed unu ki rwöm më kadö i kinwu ëka ibed unu ki kuc ki jö nökökën."

10 Cë Yecu öya öwëkö Kaperanaum ëka öcidhö yo kupiny i lobo Yudea ëka yo löka kulo Jordan. Lwak jö na pol obino dôki bothe, ëka na calö kite n'önaa timö ködë, ën opwonyogi. **2** Eparicayo mökö obino bothe ëka ötëmö ginî ën nakun epenyo ni, "Cik yeo ni ëk ëcwö ökwër dhakö mëré?" **3** Yecu ôgamö nakun penyogi ni, "Ngö na cik ka Muca kobo?" **4** Gin ôgamö ni, "Muca ômiö twër both ëcwö më cöönö waraga më kwër ëka öryëm ën ökö." **5** Yecu okobo nigî ni, "Muca ômiöwu cik nön pi nwang cwinyyu. **6** Ëntö cakërë i acaki ketho lobo 'Obanga ocweo ëcwö ëka dhakö." **7** 'Pi tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mëré ëka aya mëré, cë ribërë ki dhakö mëré, **8** ëka gin ariö bino dôkö kom acël.' Cë gin ba dôk bedo jö ariö, ëntö kom acël. **9** Pi manön, gin n'Obanga öribö kanya acël, dhanö mörö kür opok kin-gi." **10** I karë na gin onwongo tye i öt dôki, ëlückör Yecu openyo ën i

kom köp na ën okobo. **11** Yecu okobo nigî ni, "Ka dhanö mörö ökwërö dhakö mëré, cë önyömö dhakö nökökën dôki, nwongo ën ödönyö i elomi. **12** Ëka ka dhakö ökwërö cwörë cë önyömërë k'ëcwö nökökën dôki, nwongo ën thon ödönyö i elomi." **13** I ninö mörö acël jö mökö okelo ëthinö both Yecu ëk ogudgi, ëntö ëlückörë ocokogi. **14** I karë na Yecu önënö, öngöö rwök. Ën okobo nigî ni, "Wëk unu ëthinö obin botha ëka kür ijukugi piën ker k'Obanga tye pi jö na calö man. **15** An akobo niwu köp adyer ni dhanö na ba bino gamö ker k'Obanga na calö athîn, ba bino dönyö ië." **16** Cë Yecu otingo ëthinö i kore ëka oketho cingë i wigi cë ölgög gum i komgi. **17** I karë na Yecu öcakö woth mëré i yoo, ëcwö mörö öringö i köre, cë orumo cöngë piny i nyime, ëka openyo ni, "Apwony na bër, atim ngö ëk anwong kwö na bedo naka?" (aiönios g166) **18** Yecu ôgamö ninë ni, "Pïngö in icwoda ni abër? Ngat mörö ope na bër, na path k'Obanga këkên. **19** In ingeo cik ni: 'Kür ineki, kür idönyö i elomi, kür ikwal, kür ibed acaden më twodo, kür ibür dhanö mörö, wör apapni ëka ayani.'" **20** Ëcwö ni öcakö gamö ni, "Apwony, atyeko gwökö cik nön kibëc cakërë i wang thinona." **21** Yecu önënö ëcwö ni, cë ömarö ën, ëka okobo ninë ni, "Gin mörö acël ënë pod orem ki bothi. Apë ëk icidh icadh jamini na in iute ködë kibëc ëka imii lim mëré both ëcan, ëka ibino bedo ki lönyö na thwönë i wi polo. Cë ibin, ilüb köra." **22** I karë n'ëcwö ni owinyo Yecu ka ötwak ni kömanön, wangë öcakö lökërë ökö, cë ödök cen ki cwer cwinyo, piën ën onwongo tye ki lönyö na thwönë rwök. **23** Yecu öwirë cë önënö ëlückörë ëka okobo nigî ni, "Bino bedo na tük both ëlönö më dönyö i ker k'Obanga!" **24** Ëlückör Yecu obedo ki ur rwök i köp mëré. Ëntö Yecu okobo dôki ni, "Ëthinöna, bino bedo na tük ningö më dönyö i ker k'Obanga! **25** Bedo na yot pi kinaga më dönyö ki wang libira ni löönö pi alönyö më dönyö i ker k'Obanga." **26** Ëlückör Yecu dôk ouro rwök ëka ötwak i kin-gi kën-gi ni, "Cë nga na dong twërö larë?" **27** Yecu önënögi cë okobo ni, "Ki both dhanö, ba twërë, ëntö ki both Obanga, jami kibëc twërë." **28** Petero okobo both Yecu ni, "Wan ëwëkö jami kibëc më lübö kori." **29** Yecu ôgamö ni, "An akobo niwu köp adyer ni ngat mörö ope n'öwëkö pacö mëré, onyo utmego mëré onyo aya mëré onyo apap mëré onyo ëthinö mëré onyo pwothi mëré pira ëka pi Emuth na Bër, **30** na ën ba bino nwongo jami na kadhö manön wang mia acël i karë ni, udi, utmego, ayagi, ëthinögi, ëka jamigi kanya acël k'ayela. I karë më ajiki dhanö nön bino nwongo kwö na bedo naka. (aiön g165, aiönios g166) **31** Ëntö jö na pol na kobedini obedo më acaki bino ginî dong cen, ëka jö n'odong cen bino tëlö

anyim.” 32 Ī karē na gīn tye ka cīdhō yo Jerucalem, nakun Yecu ēnē ōtēlō anyim, ēlūbkōrē ouro rwōk ēka jō n'onwongo lūbō kōrē obedo gīnī kī lworo. Ēn dōkī otero ēlūbkōrē apar ariō kī thenge ēka okobo bothgī ngō na bino tīmērē ĩ kome. 33 Yecu okobo bothgī nī, “Onu ēcīdhō naka yo Jerucalem, ēka Wod ka Dhanō ebino ketho ōrōrō ĩ kome both ēlamdhōk na dito ēka epwony cīk ka Muca. Gīn bino ngōlō thōō ĩ wie ēka ebino mīō ēn ĩ cīng Erok, 34 na bino gīnī nywarō ēn ēka ngūlō laō dhōgī ĩ kome, pwodo kī del ēka eneko ēn ōkō. Kīngē nīnō adek, ēn bino cer.” 35 Yakobo ēka Jon, awope ka Jebedayo, obino gīnī both Yecu ēka okobo nīnē nī, “Apwony, wan ēmītō nī ĩtīm nīwa gīn mōrō kēkēn na wan ebino penyoni.” 36 Yecu openyogī nī, “Ngō na un ĩmītō nī an atīm niwu?” 37 Gīn ōgamō nī, “Wēk ngat acēl kī kinwa obed ĩ nget cīngi kucem ēka ngat nōkēnē obed ĩ nget cīngi kucam ka in ibino bedo ĩ then ker mē dheoni.” 38 Ēntō Yecu okobo nīgī nī, “Un ba ingeo ngō na un ipenyo. Un ĩtwērō modho k'ekopo mē can na an amodho kōdē, onyo ĩtwērō unu batica kī koth batica mē can na an abino batica kōdē?” 39 Gīn ōgamō nī, “Wan ētwērō.” Yecu okobo nīgī nī, “Okopo na an abino modho kōdē, un thon ibino modho kōdē ēka kit batica n'ebino batica an kōdē, un thon ebino baticawu kōdē. 40 Ēntō kōp mē bedo ĩ nget cīnga kucem onyo kucam, pathī an ēnē amīō. Obanga ēnē bino mīō kabedo nōn both jō na ēn ōyērō.” 41 Ī karē n'ēlūbkōr Yecu apar owinyo kōp nī, cwinyigī ōwang ĩ kom Yakobo ēka Jon. 42 Cē Yecu ocwodogī kībēc bothe ēka okobo nīgī nī, “Un ingeo unu nī jō n'engeogī kamē ēlōc k'Erok, lōōgī kī twērō ēka editegī na malō thon bedo kī twēr ĩ komgī. 43 Un kūr ibed unu nī kōmanōn, ēntō ngat na mītō bedo adit kī kinwu, myero obed aticwu. 44 Ēka ngat na mītō bedo dhanō mē acēl, myero obed opii ka jō kībēc. 45 Naka thon Wod ka Dhanō ba obino nī ēk etii nīnē ēntō mē tic pī jīr ēka mē mīō kwō mērē mē kōkō jō na pol.” 46 Yecu kanya acēl k'ēlūbkōrē obino gīnī ĩ Jeriko. Ī caa na gīn dong onwongo yaa mē wēkō Jeriko, lwak na pol ōlūbō kōrgī. Ēcwō na wangē ōthōō, na nyingē Batulumayo (wod ka Timayo) onwongo obedo ĩ nget yoo kwaō kwac. 47 Ī karē na ēn owinyo nī Yecu mē Najaret ēnē tye ka wok, ēn ōcakō redo na kobo nī, “Yecu, Wod ka Daudi, kīca omakī ĩ koma!” 48 Jō na pol ocoko ēn nī ēk ōlīng ōkō, ēntō ēn ōmēdērē kī redo rwōk, “Wod ka Daudi kīca omakī ĩ koma!” 49 Yecu ocung ēka okobo nī, “Cwod unu ēn obin.” Cē gīn dong ocwodo athōō wang na kobo gīnī nīnē nī, “Dīi cwinyi! Yaa malō! Ēn tye ka cwodonī.” 50 Athōō wang obolo bōng mērē thenge, opye kī tyēnē ēka obino both Yecu. 51 Yecu openyo

ēn nī, “Ngō na in ĩmītō nī atīm nini?” Athōō wang okobo nī, “Apwony, amītō wanga ōnēn pīny.” 52 Yecu okobo nīnē nī, “Apē cīdhī, yeeni ocangi ōkō.” Cūcūth wangē ōnēn pīny ēka ōcakō lūbō kōr Yecu.

11 Ī karē na Yecu k'ēlūbkōrē dong cwōk thuno ĩ Jerucalem, gīn obino ĩ Betepage ēka Betania na cwōk kī tyēn Kidi mē Jeituni. Ēn ooro ēlūbkōrē ariō, 2 ēka okobo nīgī nī, “Apē unu ĩ pacō na tye ĩ nyimwu, ēka cūcūth na un ĩdōnyō ĩē, ibino nwongo unu athīn kana n'etweo kunōn, na ngat mōrō bara ōīdhō ĩ wie anaka yam. Gōny unu ēka ikel unu kany. 3 Ka ngat mōrō openyowu nī, ‘Pīngō ĩgōnyō unu kana nōn?’ Kob unu nīnē nī, ‘Rwoth ēnē mītō ēka ebino dwongo ōkō pīōpīō.’” 4 Ēlūbkōr Yecu ariō nī ōcīdhō, ēka onwongo gīnī athīn kana n'etweo yōkō ĩ nget yoo ĩ dhō wangkac, cē ōgōnyō gīnī. 5 Jō mōkō n'onwongo ocung kunōn openyogī nī, “Ngō na un itye ka tīmō, nakun ĩgōnyō unu athīn kana nōn?” 6 Gīn ōgamō kite na Yecu onwongo okobo nīgī kōdē, ēka eyeo nīgī mē tero. 7 Cē gīn dong okelo athīn kana both Yecu ēka ōpēdhō gīnī bōng-gī ĩ dye ngee, ēka ēn obedo ĩē. 8 Jō na pol ōpēdhō bōng-gī ĩ dye yoo, nakun jō nōkēnē pēdhō jang yen na gīn ōtūrō kī ĩ pwothi. 9 Jō n'ōtēlō anyim ēka jō n'ōlūbō kōrē oredo gīnī kī wōō nī, “Ocana!” “Gum obed ĩ kom ngat na tye ka bino kī nying Rwoth!” 10 “Gum obed ĩ kom ker ka kwarō onu Daudi na tye ka bino!” “Ocana na tye malō ĩ wī polo!” 11 Yecu ōdōnyō ĩ Jerucalem ēka ōcīdhō ĩ dyekal ōt k'Obanga. Ēn ōnēnō jami kībēc, ēntō kite n'onwongo pīny dong cwōk cido, ēn ōcīdhō ĩ Betania kanya acēl k'ēlūbkōrē apar ariō. 12 Kodiko mērē na gīn tye ka yaa wēkō Betania, kec onwongo oneko Yecu. 13 Ēn ōnēnō yath ōlam kī cecen na pote oluk, Yecu ōcīdhō mē nēnō ka ētwērō nwongo nyige mōrō. Ī karē na ēn othuno ĩ thē yath, ēn ba onwongo gīn mōrō ēntō pote kēkēn, pīēn karē nōn ba obedo karē n'ōlam nyak ĩē.

14 Cē Yecu okobo nī yath nī, “Ngat mōrō myero kūr dōkī ōcam nyigi.” Ēka ēlūbkōrē owinyo ēn ka kobo. (aiōn g165) 15 Ī karē na gīn othuno ĩ Jerucalem, Yecu ōdōnyō ĩ dyekal ōt k'Obanga ēka ōcakō ryēmō jō n'onwongo tye ka cadhō jami ēka ēwīl. Ēn ōlōkō mēja ka jō na lōkō cīlīng atarō ēka thene ka jō na cadhō amam. 16 Yecu ba oyeo nī ngat mōrō ōngōl dyekal ōt k'Obanga kī jami mōrō mē acadha. 17 Ēn okobo nīgī nī, “Cōc na Leng kobo kanya aleng nī,” “Ōda ebino cwodo nī ōt mē lēga pī lobo kībēc.” Ēntō un ĩlōkō ōdōkō kabedo n'ēyak pono ĩē.” 18 Ī karē n'ēlamdhōk na dito ēka epwony cīk ka Muca owinyo gīnī ngō na Yecu ōtwakō, gīn ōcakō rangō kit yoo mōrō na myero enek kī Yecu kōdē. Gīn onwongo tye kī lworo ĩ

kome, piën lwak onwongo uro pwony mërë. **19** Na piñy dong cido, Yecu ëka ëlùbkörë öya giñi ökö ki i Jerucalem. **20** Kodiko mërë na giñ tye ka wok i nget yath ölam na Yecu ölamö, ëlùbkör Yecu öñënë yath ölam na dong ötal ökö anaka ki orii naka malö. **21** Wi Petero opo ëka öcakö kobo ni Yecu ni, "Apwony, nën! Yath ölam na in ilamö ötal ökö!" **22** Yecu ögamö ni, "Bed unu ki yee i kom Obanga. **23** An akobo niwu köp adyer, ka ngat mörö okobo ni kidi ni, 'Mukiri, ëk ipodh i nam,' ëka ka ba obedo ka kalakala i cwinye ëntö yee ni ngö na ën ebino kobo bino timërë, ebino timö niñ. **24** Pi manön akobo niwu, giñ mörö këkën na un ibino kwaö ki lëga, bed unu ki yee ni ityeko unu nwongo, ëka bino bedo mewu. **25** Ëntö ka un itye ka lëga, më acël tim kica both ngat mörö këkën na köp mörö tye i kinwu ködë, ëk Apapwu na tye malö i wi polo thon ötim niwu kica i kom balwu." **26** "Ëntö ka ba itimö unu ni dhanö kica, cë Apapwu na tye malö i wi polo thon ba bino timö kica niwu i kom balwu." **27** Yecu ëka ëlùbkörë dök i odwogo giñi i Jerucalem. Na Yecu onwongo tye ka woth i dyekal öt k'Obanga, ëlamdhök na dito, epwony cik ka Muca, ëka edong obino giñi bothe. **28** Giñ openyo Yecu ni, "Koth twër mënë n'ömiö in itimö jami ni kibëc? Nga n'omii twërö më timögi?" **29** Yecu ögamö niñi ni, "An abino penyowu peny acël. Gam unu niña, ëka an abino kobo niwu koth twërö na an atye ka timö ki jami ni. **30** Twërö ka Jon më batica öya ki i polo onyo ki both dhanö? Gam unu niña!" **31** Giñ öcakö larö köp nön i kin-gi kën-gi ëka okobo giñi ni, "Ka onu ekobo ni öya ki i polo, ën bino penyö ni, 'Pingö ba iyee unu i kom Jon?' **32** Ëntö ka onu ekobo ni, 'Öya ki both dhanö—'" (Giñ onwongo lworo lwak, piën jö kibëc ngeo giñi ni Jon adyer onwongo obedo adwarpiny.) **33** Cë giñ dong ögamö ni Yecu ni, "Wan ba engeo." Yecu okobo niñi ni, "An thon ba abino kobo niwu koth twër mënë n'ömiö an atio jami ni."

12 Cë Yecu ötwak ködgi ki carolok ni, "Yam onwongo tye dhanö mörö n'öpüdhö öläk i pwodho mërë. Ën öcëlö pwodho mërë nön ökö ki cël, ökünyö bur ië më biö pig öläk, ëka ögërom pem më kür ië. Cë ën ömiö pwodho öläk both epang pwodho mörö ëka ën öcüdhö ökö i lobo nökenë. **2** Na karë më püdö öläk dong öromö, ën ooro atic mërë both epang pwodho ëk öcüdhö ööm niñe nyig öläk mörö n'öcëk. **3** Ëntö epang pwodho ömakö atic n'onwongo eoro, cë epwodo ëka ëryëmö ödök cen ki cingë nono. **4** Won pwodho öläk ooro atic mërë nökenë dök, ëntö epang pwodho opwodo ën i wie ëka etio tic më lewic i kome. **5** Won pwodho öläk ooro atic mërë nökenë dök, ëka

manön giñ oneko ökö. Ën ooro jö nökenë na pol; mökö ki kin-gi epwodogi, ëka nökenë enekogi. **6** "Won pwodho onwongo pod odong ki ngat acël më aora, wode n'onwongo ën marö. Më ajiki mërë ën ooro wode nakun kobo ni, 'Giñ bino wörö woda.' **7** "Ëntö epang pwodho ötwak i kin-gi kën-gi ni, 'Man ënë alak jami. Bin unu, ëk enek ën ökö, ëka jami më alaka bino bedo më onu.' **8** Cë giñ dong ökwanyö wod ka won pwodho öläk eneko ökö, ëka ebolo yökö ki i pwodho öläk. **9** "Ngö na dong won pwodho öläk bino timö? Ën bino ëka neko epang pwodho nön ökö kibëc cë miö pwodho öläk nön both jö nökenë. **10** Un ba ikwanö unu ki i Cöc na Leng ni: "Kidi n'egedo ökwërö ënë ödökö kidi më gwic öt. **11** Rwoth ötimö man, ëka obedo giñ më aura ki wang onu?" **12** Ëtëla k'Eyuda örangö giñi yoo më makö Yecu piën ongeö giñi ni ën onwongo ötwakö carolok i komgi. Ëntö giñ onwongo lworo lwak. Cë giñ öya öwëkö Yecu ëka öcüdhö giñi ökö. **13** Kinge, ëtëla dini ooro giñi Eparicayo mökö ëka jö na cwakö Erode both Yecu ëk enwong köp mörö ki i dhögë na miö ëtwërö makö ën. **14** Giñ obino bothe ëka okobo giñi ni, "Apwony, wan engeo ni in ibedo dhanö na kite atir. In ba iwëkö jö nökenë kobo nini ngö na myero itim onyo ikobi. Ëntö in ipwonyo yoo k'Obanga na rwatërë ki köp na tye adyer. Pore më cülö ooro both Cija onyo pe? **15** Wan myero ëcül ooro onyo kür ëcül?" Ëntö Yecu ongeö ököragi nön ökö. Ën openyogi ni, "Pingö itye ka tëmöna unu? Nyuth niña denario ëk anën." **16** Giñ okelo acël bothe, ëka Yecu openyogi ni, "Cal ëka cöc na tye ië, obedo më ka nga?" Giñ ögamö ni, "Më ka Cija." **17** Cë Yecu okobo niñi ni, "Eyo, miñ unu jami ka Cija both Cija, ëka jami k'Obanga both Obanga." Ëka giñ obedo ki ur rwök i kom Yecu. **18** Cë Ecadukayo, na kobo giñi ni cer ka jö n'öthöo ope, obino giñi both Yecu ki peny. **19** Giñ okobo ni, "Apwony, Muca yam ömiöwa cik ni ka ëcwö mörö öthöo n'öwëkö dhakö mërë na ba önywölö ëthiñö mörö, ömün mërë na kwö myero olak dhakö nonu ëk önywölö ëthiñö i wi ömün mërë. **20** Yam onwongo utmego mörö ute giñ abirö. Më acël mërë onyomo ëka öthöo na ba önywölö athiñ. **21** Ömün mërë më arü öläkö dhakö nön, ën thon öthöo ökö na ba önywölö ködë athiñ mörö. Ëka ötimërë both ömün mërë më adek ni kömanön. **22** Utmego abirö ni kibëc öläkö ën ëntö ba önywölö giñi ëthiñö mörö. Më ajiki mërë, dhakö ni thon öthöo ökö. **23** Dhakö ni dong bino bedo më ka nga i karë më cer? Piën utmego abirö kibëc onwongo öläkö ën." **24** Yecu ögamö niñi ni, "Un ba irwenyo unu pi köp ni, piën ba ingeo unu Cöc na Leng onyo tükö k'Obanga. **25** Piën ka jö n'öthöo ocer, giñ ba dök nyomo onyo ënyömögi."

Gin bino bedo na calö emalaika na tye i wi polo. 26 “Entö kobedini, köp na makö cer ka jö n’öthö, un bara ikwanö unu ki kom cök ka Muca, ki köp na makö bunga na lyël, kite n’Obanga okobo ni Muca ködë ni, ‘An abedo Obanga k’Abraam, Obanga ka Icaka, ëka Obanga ka Jakob?’ 27 En ba obedo Obanga ka jö n’öthö, entö Obanga ka jö na kwö. Un irwenyo unu rwök.” 28 Apwony cik ka Muca mörö onwongo ocung kunön winyo ngö n’onwongo etye ka larö. En öniang ni Yecu ögamö köp na bër, cë openyo ni, “Ki kom cik kibëc, mënë na pirë tæk rwök?” 29 Yecu ögamö ni, “Cik na pirë tæk rwök ënë man: ‘Winy unu jö më lcaarel! Rwoth Obangawa ënë obedo Obanga acël ëka Rwoth. 30 Eka myero imar Rwoth Obangani ki cwinyi kibëc, ki tiponi kibëc, ki thamani kibëc, ëka ki tæköni kibëc.’ 31 Më arö mërë pirë tæk na röm aröma: ‘Mar awodhi na calö imarö komi keni.’ Cik mörö nökenë ope na pirë tæk na löö man.” 32 Apwony cik ka Muca ögamö ni, “Eyo apwony, in ikobo na bër. In itwakö köp n’atir nakun ikobo ni Obanga tye acël këkën ëka obanga nökenë ope. 33 Eka an angeo ni pirë tæk më marö ën ki cwinyi kibëc ëka ki thamani kibëc ëka ki tæköni kibëc, ëka më marö awodhi na calö imarö komi keni. Man ënë pirë tæk na löö tyër awanga ëka gin aryëda.” 34 I karë na Yecu öniang ni apwony cik ka Muca ögamö ki ryëkö, ën okobo ninë ni, “In ba ibor ki ker k’Obanga.” Eka cakërë i caa nön ngat mörö ba dök öthamö më penyo Yecu ki peny mörö nökenë. 35 Kinge na Yecu onwongo tye ka pwonyo jii i dyekal öt k’Obanga, ën openyogi ni, “Pingö epwony cik ka Muca kobo ni Meciya obedo akwar Daudi? 36 Daudi kikome ötwakö ki tækö ka Tipo Naleng, na kobo ni, “Rwoth okobo both Rwodha: Bed i nget cinga më kucem naka ka an aketho langni i thë tyeni. 37 Daudi kikome cwodo ën ni, ‘Rwoth.’ En dök twërö bedo wode ningö?” Jö na pol owinyo köp mërë ki yom cwiny. 38 I karë na Yecu tye ka pwony, ën okobo ni, “Gwökërë unu ki kom epwony cik ka Muca. Piën gin marö woth rimo piny nakun ruko ginï böng na boco ëka mitö ginï ni jii omothgi ki thë cuk, 39 ëka marö ginï bedo i kabedo na bëcö më dheo i öt Cinagoga ëka kabedo më wörö i karama. 40 Gin maö udi ka mon thö, bedo ginï lëgö lëga na boco më nyuthere. Koth jö ni ebino pwodogi na rac rwök.” 41 Yecu obedo piny i nget kanya eketho tyër ië ki i öt k’Obanga. En önëö lwak ka bolo tyër i canduk lim. Elönyö na pol obolo lim na thwönë. 42 Cë dha thö n’obedo acan obino ëka obolo ciling na nyige gin arö. 43 Yecu öcakö cwodo ëlückörë bothe ëka okobo ni, “An akobo niwu köp adyer, dha thö ni n’obedo acan ënë obolo tyër i canduk lim na löö jö nökenë

kibëc na tye ka miö tyërgi. 44 Piën gin ömiö tyërgi n’ögithö ginï ki kom limgi na thwönë, entö dha thö ni n’obedo acan, ömiö jami kibëc n’onwongo tye bothe na myero ën ökwö ködë.”

13 Na Yecu onwongo tye ka yaa ki i öt k’Obanga, alückörë acël öcakö kobo ni, “Apwony, nën kit na kite ni thwon ködë ëka kit na gedo mërë bëcö ködë!” 2 Yecu okobo ninë ni, “Un inëö gedo na thwon ni? Ba tye kidi mörö kany n’ebino wëkö i wi wadi na ba ebino bolo ökö piny.” 3 Kinge, Yecu obedo piny i wi Kidi më Jeituni nakun opimere ki öt k’Obanga, Petero, Yakobo, Jon, ëka Anderiya öcakö ginï penyo ën na ut kënë ni, 4 “Kob niwa, köp ni bino timërë awene? Eka dök anyuth mërë ënë ngö na bino nyutho ni köp nön cwök cobere?” 5 Yecu öcakö kobo niggi ni, “Gwökërë unu, ëk ngat mörö kür öbwölwu. 6 Piën jö na pol bino bino ginï ki nyinga na bino kobo ginï ni, ‘An ënë ën,’ ëka bino miö jö na pol rwenyo ökö. 7 Ka ibino winyo unu pi lwëny ëka anii më lwëny, kür imii cwinywu opodhi, koth jami ni myero ötimërë, entö nwongo ajiki piny podi. 8 Rok bino lwëny i kom rok nökenë, ëka ker bino lwëny i kom ker nökenë. Oyeyeng bino yengo kabedo na pol ëka kec thon bino podho. Manön ënë acaki më can na bino podho i wi lobo. 9 “Ka jami ni bino timërë, myero igwökërë unu. Ebino terowu i nyim okiko both ëlök ëka ebino pwodowu i cinagoga ginï. Ibino cung unu i nyim ëlök ëka i nyim rwothi pira na calö ecaden bothgi. 10 Më acël Emuth na Bër myero ëtit i wi lobo thükül n’ajiki bara othuno. 11 Ka ëmaköwu, ëka ekelowu i nyim okiko, kür ipar unu ngö ni bino kobo entö kob unu ngö n’ebino miöwu i caa nön, piën pathi un ënë ibino twak entö Tipo Naleng ënë bino twak. 12 Omega bino miö ömün mërë më aneka, apap bino miö athin mërë më aneka. Ethinö bino jëm i kom enyodogi ëka miö enekogi. 13 Jö kibëc bino dagöwu pi nyinga. Entö ngat na bino cung na tæk naka i ajiki bino larë. 14 “Entö ka inëö unu gin mörö më kwer na balö cwiny jö, n’ocung kanya myero kür ocung ië (ëk dhanö na kwanö öniang ië), cë jö na tye ginï i Yudea myero öring ginï i wi kite. 15 Dhanö na tye i wi ödë kür oidhi piny, onyo ödöny i öt më kwanyö gin mörö. 16 Dhanö na tye i pwodho, kür ödök cen më ömö böngü mërë. 17 Mon na yeco ëka mon na dödhö ethinö bino nën can i karë nonu. 18 Lëg unu ëk köp ni kür ötimërë i karë më ngicö, 19 piën karë nön bino bedo thwön can na thwönë rwök na naka yam bara ötimërë i wi lobo, cakërë i karë n’Obanga ocweo ki lobo naka othuno ködë tin, ëka ba bino timërë dök. 20 Ka Rwoth onwongo ba öngölö

ninō nōn na cecek, onwongo ngat mōrō acēl thon ba bwōth. Ēntō pī jō n'Obanga öyērōgī, ēnē ömīō ēn öngölō wel ninō nonu ödökō na nōnōk. 21 "İ karē nōn, ka dhanō mōrō okobo niwu nī, 'Nēn, Meciya ene,' onyo nī, 'Nēn, ēn ēca,' kūr iyee unu. 22 Piēn jō na kobo nī gīn ebodo Kiricito ēka edwarpīny na twot bino bino ēka bino tio gīnī anyuth ēka tango na dito ēk ka twērē ēbwōl gīnī naka jō n'ēyērōgī. 23 Gwōkērē unu dong, an atyeko dong kobo ökö niwu jami kibēc na bino timērē na karē bara örōmō. 24 "Ēntō i karē nonu, kinge can na thwōnē nōn, "ceng bino cido ökö nicuc, ēka dwe thon ba bino ryēny, 25 cēr bino podho gīnī kī i wi polo, ēka tēkö kibēc mē wi polo bino yengere.' 26 "İ karē nōn jō kibēc bino nēnō Wod ka Dhanō na tye ka bino kī i pōl kī twēr na dit ēka dheo. 27 Ēka ēn bino oro emalaika mē cōkö jō mērē n'ēyērōgī kī i thwok lobo angwēn mē ajiki lobo naka i ajiki mē polo. 28 "Nwong unu pwony ni kī i kom yath ölam. Ka jangē öcakō löth, ēka pote odonyo, un ingeo nī oro dong cwōk. 29 Kōmanōn thon, ka īnēnō unu jami ni tye ka timērē, itwērō unu ngeo nī dwogo mērē dong cwōk, tye i dholokek. 30 An akobo niwu kōp adyer, rok mē karē ni ba bino poth naka ka jami ni kibēc ötimērē. 31 Polo ēka lobo bino bino rwenyo ökö, ēntō köpna ba bino rwenyo. 32 "Ngat mōrō ope na ngeo ninō nōn onyo caa nōn, naka thon emalaika na tye i wi polo, onyo Wod, ēntō Apap kēkēn ēnē ngeo. 33 Gwōkērē unu! Bed n'inenō unu! Ba ingeo unu awene na karē nōn bino rōmō ködē. 34 Bino ka Wod ka Dhanō rōm arōma kī dhanō na tye ka cidhō ökö kany mōrō na bor. Ēn ka yaa kī i pacō, miō twērō both etic mērē, ngat acēlacēl kī tic na mēgē, nakun cikō ngwato na gwōkö dhō wangkac nī ēk obed na wangē thwolo. 35 "Un thon, bed unu na wangwu thwolo, piēn ba ingeo unu awene na won öt bino dwogo ködē onyo bino dwogo kothyeno onyo dingwor onyo na thwōn gwēnō kok onyo kodiko. 36 Ka ēn bino dwogo athura, kūr imīi ēn onwongwu īninō. 37 Ngō na an akobo bothwu, an akobo nī jō kibēc: 'Bed na wangwu thwolo!'"

14 Onwongo odong ninō arīō mē thuno i Karama mē Poth ēka Karama mē Ogati na Thōbī ope iē. Ēlamdhōk na dito ēka epwony cik ka Muca onwongo tye ka rangō gīnī kite na myero ēmak kī Yecu i mūng ēka enek ēn ökö. 2 Gīn okobo nī, "Kūr ēmak Yecu i karē mē Karama mē Poth, ēk kūr ömīi jīi okel wōō." 3 İ karē na Yecu tye ka cem i öt ka Cimon n'onwongo obedo adhōbü i Betania, dhakō mōrō obino kī cupa mōō narad na ngwece kur na wel mērē tēk. Ēn ötürō dhō cupa ēka önyō mōō i wi Yecu. 4 Jō mōkö n'onwongo tye gīnī kany nōn ökēcō gīnī

rwōk ēka ötwak kēn-gī nī, "Pīngō ēbalō mōō ni na ngwece kur abala? 5 Onwongo myero ēcadh i wel na kadhō denario mīa adek ēk ömīi both ēcan!" Cē gīn ocoko dhakō nōn kī gero. 6 Ēntō Yecu ögamō nigī nī, "Wēk unu dhakō nōn kēnē. Pīngō kara icoko unu ēn? Ēn ötimō gīn na bēr botha. 7 Ēcan itye unu ködgī ninō kibēc ēka caa mōrō kēkēn itwērō unu könyōgī. Ēntō ba ibino unu bedo köda ninō kibēc. 8 Ēn ötimō gīn na ēn rōmō ēka owiro koma mē aika na caa bara örōmō. 9 An akobo niwu kōp adyer nī kanya kibēc n'ebino titō Emuth na Bēr iē i wi lobo thūkūl, gīn na dhakō nī ötimō thon ebino kobo pīrē, ēk obed mē po pī ēn." 10 Cē Yuda Ikariot, na ēnē dhanō acēl i kin ēlūbkör Yecu apar arīō, öcidhō both ēlamdhōk na dito ēk ēyūb kit na myero ömīi Yecu bothgī. 11 İ karē na gīn owinyo ngō na ēn onwongo mītō timō nigī, igī obedo na yom, ēka öcīkērē gīnī mē miō Yuda Ikariot cīlīng. Cē Yuda öcakō rangō karē na bēr na ēn örōmō miō Yecu bothgī. 12 İ ninō mē acēl mē Karama mē Ogati na Thōbī ope iē, ninō na yam ēngölō k'athīn rōmō mē Poth, ēlūbkör Yecu openyo gīnī ēn nī, "Ka kwene na in imītō nī wan ēcidh ēyūb nini cem mē Poth iē?" 13 Cē Yecu ooro jō arīō kī kin ēlūbkörē nakun cikōgī nī, "Apē unu naka i Jerucalem, ibino unu romo k'ēcwo mōrō n'öyēō agulu pii. Lūb unu körē, 14 ēka kob unu both won öt na ēn bino dönyō iē nī, 'Apwony okobo nī öt wele ute kwene ēk ēcam cem mē Poth iē k'ēlūbkörē?' 15 Ēn bino nyutho niwu öt na lac na tye malō, n'eketho jami kibēc iē. Kany nōn ēnē iyūb unu cem na mē onu iē." 16 Ēlūbkör Yecu arīō öcidhō gīnī yo Jerucalem ēka onwongo gīnī jami kibēc kite na Yecu okobo nigī ködē. Cē gīn dong öcakō yūbō cem mē Poth kunōn. 17 Na dong othuno kothyeno, Yecu obino k'ēlūbkörē apar arīō. 18 İ karē na gīn tye ka cem, Yecu öcakō kobo nigī nī, "An akobo niwu kōp adyer nī ngat acēl kī kinwu bino ketho örōrō i koma, ngat acēl na tye ka cem köda." 19 Ēlūbkör Yecu öcakō kumo, nakun ngat acēlacēl penyo ēn nī, "Ködē an ba?" 20 Yecu öcakō kobo nigī nī, "Dhanō acēl kī kinwu jō apar arīō, na tye ka lutho cīngē i wal kanya acēl köda. 21 Wod ka Dhanō bino cidhō nī kōmanōn kite n'ēcōō ködē i kome. Ēntō dhanō na bino ketho örōrō i kom Wod ka Dhanō bino nēnō can! Onwongo bedo na bēr ka dhanō nōn ba ēnywōlō." 22 İ karē na gīn tye ka cem, Yecu ökwanyō ogati, ölēgō gum iē, cē opoko ömīō both ēlūbkörē ēka okobo nigī nī, "Gam icam unu. Man ēnē koma." 23 Ēka ökwanyō ekopo, öpwōyō Obanga, cē ömīōgī, ēka gīn kibēc ömadhō. 24 Yecu okobo nigī nī, "Man ēnē remona mē cikērē na nyen, na bino öny pī jō na pol. 25 An akobo niwu kōp adyer

nĩ, ba dök abino madhō pig nyig ölökö, naka i ninō nōn na an abino madhō na nyen i ker k'Obanga." 26 Na dong gĩn otyeko wero wer, cē öcidhō gĩnĩ i wi Kidi mē Jeituni. 27 Yecu okobo bothgĩ nĩ, "Un kibēc ibino unu wēkōna ökö, piēn yam ēcōō nĩ, "Abino neko akwath, ēka rom bino kēth ata." 28 Ēntō kinge cer, abino tēlō nyimwu mē cidhō yo Galilaya." 29 Petero öcakō kobo nĩ, "Kadi bed nĩ jō kibēc bino wēkōni ökö, ěntō an ba abino wēkōni." 30 Yecu ögamō nĩ, "Petero, an akobo nini kōp adyer, tin i dyewor na thwōn gwēnō bara okok wang arō, in ibino kwērōna wang adek." 31 Ēntō Petero ocere ki tēk na kobo nĩ, "Kadi bed nĩ myero athōō kodi, an ba abino kwērōni na twal!" Ēka jō kibēc okwongere nĩ kōmanōn. 32 Gĩn öcidhō i kabedo n'ecwodo nĩ pwodho mē Gethcemane, ēka Yecu okobo both ēlūbkörē nĩ, "Bed unu kany, ēk an kono acidh alēgi." 33 Ēn ökwanyō Petero, Yakobo ēka Jon cē öcidhō ködgĩ. Cwinye öcakō podho na lith rwök ēka ki kumo. 34 Yecu öcakō kobo nigĩ nĩ, "Cwinya cwer rwök na mitō nekona ökö. Bed unu kany na wangwu thwolo." 35 Yecu öcidhō anyim na nōnōk, cē orumo cōngē piny oryebere ēka ölēgō nĩ ka onwongo twērē, kono caa nōn opoth ökö ki bothe. 36 "Aba, Apap, jami kibēc twērē ki bothi, kwany ekopo ni ökö ki botha, kür obed kite na an amitō, ěntō obed kite na in ēnē imitō." 37 Cē ěn odwogo cen both ēlūbkörē ēka onwongogĩ öninō ökö. Yecu okobo both Cimon nĩ, "Petero, ininō ökö? Ba irōmō bedo na wangi thwolo pi caa mōrō acēl? 38 Bed unu na wangwu thwolo, lēg unu both Obanga ēk kür idōny unu i atēmatēma mōrō. Cwiny mitō, ěntō kom görü." 39 Yecu öwēkōgi dōki ēka öcidhō ölēgō lēga acēl nōn. 40 I karē na ěn odwogo, ěn dōki onwongo ēlūbkörē tye ka ninō, piēn ninō onwongo ömakō wang-gĩ rwök. Gĩn ba ongeō ngō na myero ekob gĩnĩ both Yecu. 41 Yecu odwogo wang mē adek mērē, cē okobo nigĩ nĩ, "Un pod ininō ēka iyweo unu? Dong örōmō! Caa dong örōmō. Wod ka Dhanō dong ēmiō ökö i cing ēbal. 42 Yaa unu malō! Eru ecidhu! Nēn, dhanō na bino ketho örōrō i koma dong cwōk!" 43 Cücūth na Yecu onwongo pod twak, Yuda, ngat acēl i kin ēlūbkör Yecu apar arō, othuno ki lwak n'ōmakō gĩnĩ pele abadē ēka ki ludhi, n'ēlamdhök na dito, epwony cĩk ka Muca ēka edong ēnē oorogĩ. 44 Won örōrō onwongo otyeko dong yūbō anyuth ködgĩ nĩ: "Ngat na an abino nōdhō leme, ěn ěnōn, mak unu ěn ēka iter igwök unu na bēr." 45 Yuda öcakō cidhō ökö cücūth both Yecu ēka okobo nĩ, "Apwony!" Cē önōdhō leme. 46 Gĩn dong öcakō podho i kom Yecu, ēka ēmakō ěn. 47 Ēntō dhanō mōrō acēl n'onwongo ocung i nget Yecu öcakō wōdhō pala abadē mērē, cē otongo ki ith

atic k'Alamdthök na Dit naka onguno ökö. 48 Yecu openyogi nĩ, "Ibino unu botha ki pele abadē ēka ki ludhi mē makōna calō an abedo ayak? 49 Ninō ki ninō an abedo kodwu i dyekal öt k'Obanga nakun apwonyo, ngō n'ocerowu makōna? Ēntō jami ni kibēc tye ka timērē mē cobo ngō na Cōc na Leng kobo i koma." 50 Cē ēlūbkör Yecu kibēc öwēkō ěn ēka öngwēcō gĩnĩ ökö. 51 Awobi mōrō n'orwao böngü kēkēn i kome, onwongo tye ka lūbō kör Yecu. I karē na lwak ötēmō mē makō ěn, 52 awobi ni omukere ki ngwēc cē öwēkō böngü mērē i cing-gĩ ēka öngwēcō kotula. 53 Gĩn otero Yecu both Alamdhök na Dit, ēka ēlamdhök na dito kibēc, edong ēka epwony cĩk ka Muca obino gĩnĩ kanya acēl. 54 Petero obedo ka lūbō kör Yecu ki cecen naka othuno ködē i dyekal k'Alamdthök na Dit. Ēn obedo kanya acēl k'ēkürpiny, nakun oo mac. 55 Ēlamdhök na dito, ēka athuko mē öd okiko k'edong kibēc onwongo tye gĩnĩ ka rangō caden mōrō na rōmō miōgi neko Yecu. Ēntō ba onwongo gĩnĩ gin mōrō. 56 Ecaden na pol obedo ka twakō kōp twodo i kom Yecu ěntō kōpgi ba örwatērē. 57 Mē ajiki mērē, jō nōkēnē öya malō cē ötwakō gĩnĩ caden mē twodo nĩ, 58 "Wan ewinyo ěn tye ka kobo nĩ, 'An abino muko öt k'Obanga ni n'ēyübō ki cing dhanō, ēka abino gērō nōkēnē pi ninō adek, na ba ēgērō ki cing dhanō." 59 Kadi bed nĩ kōmanōn, kōp mē caden na gĩn ötwakō ba örwatērē. 60 Alamdhök na Dit öya malō cē ocung i dyeregĩ ēka openyo Yecu nĩ, "Eyo, in ba itwērō gamō kōp ni kibēc? Ngō na in itwērō kobo i kom gin n'ekobo i komi?" 61 Ēntō Yecu öling alinga ba ögamō. Cē Alamdhök na Dit dōki openyo ěn nĩ, "In ěnē ibedo Meciya, Wod k'Obanga n'ēwörō?" 62 Yecu okobo nĩ, "An ěnē ěn. Ēka ibino nēnō unu Wod ka Dhanō n'obedo i nget cing Won Twēr kucem ēka dōki tye ka bino ki i pōl mē polo." 63 Alamdhök na Dit öyēcō böng mērē ēka okobo nĩ, "Pīngō onu pod dōki ēmitō caden nōkēnē? 64 Un iwinyo unu kite na ěn öyanyō k'Obanga ködē. İthamō unu nīngō iē?" Gĩn kibēc öngölō nĩ, "Ēn opore mē thōō!" 65 Jō nōkēnē öcakō ngölō laō dhōgi i kome, nakun eumo wangē ökö cē ēbapō, n'ekobo ninē nĩ, "In ibedo adwarpiny, tuc niwal" Ēka ēkürpiny ökwanyō Yecu cē epwodo. 66 I karē n'onwongo Petero tye piny i dyekal, atic k'Alamdthök na Dit mōrō n'obedo nyakō obino. 67 I karē na ěn önenō Petero tye ka oo mac, ěn öripō Petero na cwök ēka okobo nĩ, "In thon onwongo itye ki dhanō nōn n'öya ki i Najaret, ěn Yecu." 68 Ēntō Petero ökwērō ökö na kobo nĩ, "An ba angeō ngō na in itye ka twakō," cē öcidhō ökö yo dhō wangkac, ēka thwōn gwēnō öcakō kok. 69 I karē na nyakō nōn n'obedo atic önenō Petero ocung

kunõn dõkí, èn òcakõ kobo both jò nõkènè nì, “Ècwõ ni obedo awodhgi acèl!” 70 Èntõ Petero òkwèrõ òkõ dõkí. Kinge na nõnõk jò mòkõ n'onwongo ocung gini i nget Petero òcakõ kobo gini nì, “Adyer in ibedo awodhgi acèl, pièn in ibedo dhanõ mè Galilaya.” 71 Petero òcakõ alem i kome kènè nakun kwongere nì, “An ba angeo ècwõ ni na un itye ka twakõ kòp i kome” 72 Èka cùcùth thwõn gwènõ okok wang mè ariõ. Cè Petero opo i kòp na Yecu okobo ninè nì, “Na bara thwõn gwènõ okok wang ariõ, in ibino kwèrõna wang adek.” Èka òcakõ koko rwõk.

15 Keko cõn, èlamdhòk na dito, mèd k'edong, epwony cìk ka Muca, èka athuko mè òd okiko k'edong kibèc öyübõ gini kòp kanya acèl. Gin otweo Yecu cè etero òkõ èka èmiõ both Pilato. 2 Pilato òcakõ penyo Yecu nì, “In ènè rwoth k'Eyuda?” Yecu ògamõ nì, “Eyo, obedo kite na in ikobo kòdè.” 3 Èlamdhòk na dito odotho Yecu kì kwa adoth na pol. 4 Cè Pilato dõkí openyo Yecu nì, “In ba itwèrõ gamõ peny? Nèn lwak kòp na pol n'edothi kòdè.” 5 Èntõ Yecu ba ògamõ gin mòrõ, èka Pilato obedo kì ur rwõk. 6 I karè mè Karama mè Poth kibèc, Pilato onwongo marõ gõnyõ amabuc acèl na lwak nwongo òkwaõ. 7 I karè nõn, ècwõ mòrõ onwongo tye na nyìngè Baraba, na yam etweo i buc i kin jò n'òjèm n'oneko gini jì i karè mè jèmgì nõn. 8 Lwak òcakõ cìdhõ both Pilato mè penyo èn èk òtìm kite na èn ònaa tìmõ kòdè. 9 Pilato openyogì nì, “Un ìmitõ nì agõny niwu rwoth k'Eyuda?” 10 Pilato okobo nì kòmanõn pièn èn onwongo ongeõ nì èlamdhòk na dito okelo gini Yecu pì nyeko. 11 Èntõ èlamdhòk na dito òcüpõ gini lwak èk òmìi Pilato ògõny Baraba nakaka Yecu. 12 Pilato òcakõ penyogì nì, “Ngõ na myero an atìm kì ngat na un icwodo nì rwoth k'Eyuda?” 13 Lwak òwõõ gini nì, “Gur èn i kor yath ariá!” 14 Èka Pilato dõkí openyogì nì, “Pìngõ kara, òtìmõ ngõ na rac?” Èntõ lwak òwõõ gini kì redo rwõk nì, “Gur unu èn òkõ i kor yath ariá!” 15 Pilato onwongo mìtõ yomo cwiny lwak, cè ògõnyõ Baraba nigì. Èn òmìõ twèrõ nì èk epwod Yecu kì del èka egur i kor yath ariá. 16 Acikari otero gini Yecu naka i dyekal k'alòc (n'ecwodo nì Praitorion) èka ocwodo gini lwak acikari kibèc kanya acèl. 17 Gin òcakõ ruko Yecu kì bõngü na kwar èka etweo tok òküdhõ òthac, cè èrwakõ i wie. 18 Cè gin òcakõ motho èn nì, “Örèm ba, rwoth k'Eyuda!” 19 Acikari opwodo gini wi Yecu kì lüth, òngülõ gini laõ dhõgi i kome, èka orumo gini cõng-gì piny mè wõrõ èn mè anywar. 20 I karè na gin dong ònywarõ Yecu, òkwanyõ gini bõngü na kwar òkõ kì i kome èka èdwõkõ bõng mèrè i kome. Cè gin dong otero

Yecu yõkõ èk egur i kor yath ariá. 21 Ècwõ mòrõ mè Cirene na nyìngè Cimon apap k'Alegianda èka Rupo, onwongo tye ka wok nakun òya kì kin pacõ èka acikari òdiõ èn mè tingo yath ariá. 22 Gin otero Yecu i kabedo n'ecwodo nì Gõlgõtha, na tyèn kòp mèrè nì, “Kabedo mè Cogo Wic.” 23 Cè acikari òcakõ mìõ Yecu kõngõ òlõk n'erubo kì yath mùra, èntõ Yecu òkwèrõ madhõ òkõ. 24 Gin oguro Yecu i kor yath ariá èka opoko gini bõng mèrè i kin-gì nakun ebolo kwir èk ènèn bõngü na ngat acèlacèl bino tero. 25 Eguro Yecu i kor yath ariá caa adek mè kodiko. 26 Gin n'ècõõ na nyutho kòp n'edotho èn iè kwanèrè nì, “RWOTH K'EYUDA.” 27 Eguro Yecu kanya acèl k'èyak ariõ, dhanõ acèl kucem èka acèl kucam. 28 Man òmìõ Cõc na Leng ocobere kakarè nì, “Èkwanõ èn i kin èbal.” 29 Jõ n'onwongo tye ka wok i ngete, obedo gini ka yanyõ èka nywarõ Yecu, nakun yengo wigì na kobo gini nì, “Onye, in n'imuko òt k'Obanga òkõ, cè igèrõ pì ninõ adek kèkèn, 30 larè keni, idhi piny kì i kor yath ariá!” 31 I kite acèl nõn, èlamdhòk na dito èka epwony cìk ka Muca ònywarõ gini Yecu i kin-gì kèn-gì nakun kobo gini nì, “Èn òlarõ jò nõkènè, èntõ ba twèrõ larè kènè!” 32 Wèk Kiricito, Rwoth mè lcarael, oidhi piny kì i kor yath ariá, èk ènèn èka eyee.” Jõ n'eguro kì Yecu thon òcakõ gini yanyõ èn. 33 I caa abicèl mè kiceng, piny ocido òkõ na cõl nicuc i wi lobo kibèc naka othuno caa abungwèn. 34 Èka i caa abungwèn, Yecu òcakõ koko kì dwõn na malõ nì, “Eloi, Eloi, lama cabaktani?” Na gõnyõ nì, “Obangana, Obangana, pìngõ iwèka nì kòman?” 35 I karè na jò n'ocung na cwõk owinyo, gin okobo nì, “Winy unu, èn tye ka cwodo Eliya.” 36 Ècwõ mòrõ acèl òcakõ ngwèc, èka òkwanyõ amor, olutho i kõngõ òlõk na wac, cè òrèpõ i wi yath atad èka òmìõ both Yecu nì èk òmadhì. Èn okobo nì, “Kür unu, eru ènèn ka Eliya twèrõ bino kwanyõ èn òkõ piny!” 37 Yecu dõkí okok kì dwõn na malõ cè òthõõ òkõ. 38 Cè bõngü ècèngè na tye i òt k'Obanga òcakõ yèc opokere iè ariõ, kì malõ naka piny. 39 Adit acikari n'onwongo ocung na cwõk i nyim Yecu, owinyo redo ka Yecu èka ènènõ kite n'òthõõ kòdè, cè èn okobo nì, “Adyer dhanõ nì onwongo obedo Wod k'Obanga.” 40 Mon mòkõ onwongo tye gini kunõn, nakun rìpõ gini kì cecen. Kì kin-gì onwongo obedo Maria mè Magadala, Maria (aya ka Yakobo na tìdì èka Yoce), èka Calume. 41 Gin obedo ka lübõ kør Yecu anaka kì i Galilaya, èka gin obedo ka kõnyõ èn thon. Mon nõkènè na pol n'onwongo owotho kòdè mè bino i Jerucalem onwongo thon tye kunõn. 42 Onwongo obedo Ninõ mè Yübèrè (manõn ninõ na Cabit k'Eyuda bara òròmõ.) Na dong piny cwõk cido, 43 ècwõ na nyìngè

Yocepu më Arimethea obino, ên onwongo obedo dhanô na dit më ôd okiko, êka ên onwongo kürô Ker k'Obanga më bino. Ên ôcîdhô both Pilato kî t êk cwiny më kwaô kom Yecu. **44** Pilato obedo kî ur më winyo nî Yecu dong ôthôô ôkô. Ên ocwodo adit acikari, cê openyo ka Yecu ôthôô ôkô. **45** Í karê na Pilato ôniang kî both adit acikari nî ôtimêrê nî kômanôn, ên ômîô kom Yecu both Yocepu. **46** Yocepu ôwilô böngü na leng. Cê ôkwanyô kom Yecu ôkô piny kî kor yath aña, oboo î böngü, êka opyelo î bur lyêl n'egworo î kidi, cê ôlörô kidi î dhô bur lyêl êka ororo dhôgê ôkô. **47** Maria më Magadala êka Maria aya ka Yoce ônênô gîni kakwene n'onwongo eiko ên iê.

16 Í ninô na lûbö Cabît k'Eyuda, Maria më Magadala, Maria aya ka Yakobo, êka Calume ôcîdhô gîni më wilô möô na ngwece kur êk êcîdh gîni më wirow kom Yecu. **2** Kodiko côn î ninô më acêl më cabît, kinge na ceng dong odonyo, gîn ôcîdhô î lyêl. **3** Gîn ôcakô penyere gîni kên-gî kî î wanga yoo nî, "Nga na bino thwaro nî onu kidi kî î dhô bur lyêl?" **4** Êntô î karê na gîn othuno, ônênô gîni lyêl êka ônênô gîni kidi n'onwongo thwônê, dong ethwaro ôkô thenge. **5** Na gîn dönyô î lyêl, ônênô gîni awobi mörô n'oruko böngü na tar n'obedo kî kucem, êka obedo gîni kî lworo rwök. **6** Êntô ên okobo nî, "Kür ibed unu kî lworo, un itye ka rangô Yecu më Najaret, n'onwongo eguro î kor yath aña. Ên ope kany! Ên ocer ôkô kî kin jô n'ôthôô! Nên unu, kany ênê onwongo epyelo kome iê. **7** Êntô apê êk ikob unu n'êlûbkörê êka Petero nî, 'Yecu bino têlô nyimwu më cîdhô yo Galilaya. Ibino nênô unu ên kî kunôn, kite na yam ên okobo niwu ködê.'" **8** Cê mon odonyo yökô kî î lyêl, ôcakô gîni ngwêc kî myêl kom êka lworo na ba okobo gîni gîn mörô both ngat mörô kékên, piên lworo onwongo ômakôgî rwök. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Í karê na Yecu ocer kî î lyêl kodiko côn î ninô më acêl më cabît, ên ôcakô nen both Maria më Magadala, dhakô na ên onwongo ôryémô cene abîrô kî î kome. **10** Ên ôcîdhô both êlûbkör Yecu n'onwongo tye ka kwero cöla êka kok gîni. **11** Êntô î karê na gîn owinyo nî Yecu tye na kwô, êka Maria ônênô ên, gîn ba oyee köp mêrê. **12** Kinge, Yecu onen both êlûbkörê arîô î kite na path n'onwongo gîn tye ka cîdhô yo kin pacô. **13** Gîn ôdök cen më kobo both êlûbkör Yecu nôkênê, êntô ngat mörô ope n'oye köpgî. **14** Kinge, Yecu onen both êlûbkörê apar acêl î caa n'onwongo gîn tye ka cem. Ên ocokogî piên gîn onwongo ope kî gen êka pî nwang cwinygî piên gîn ôkwêrô yee köp ka jô n'ônênô ên kinge cer mêrê kî î kin jô n'ôthôô. **15** Yecu

okobo n'êlûbkörê nî, "Apê unu î wi lobo kibêc êka itit unu Emuth na Bêr both dhanô kibêc. **16** Dhanô mörô na bino yee êka ebatica ên, bino larê, êntô dhanô na ba bino yee, ebino ngölô ninê köp. **17** Anyuth ni bino nen kî both jô na yee, gîn bino ryémô cene kî nyînga. Gîn bino twak kî lêb na nyen. **18** Gîn bino makô thwol kî cîng-gî, êka ka gîn ômadhô gîn mörô na neko dhanô, cê ba bino timögî na rac. Gîn bino ketho cîng-gî î kom etwoe êka bino cang gîni." **19** Kinge na Rwoth Yecu ôtwak ködgî, êkwanyô cê etero î wi polo êka ên obedo î nget cîng Obanga kucem. **20** Cê êlûbkör Yecu ôcîdhô êka ôtîtô gîni köp î kom Yecu î kabedo kibêc. Rwoth otio ködgî êka omoko köp mêrê k'anyuth n'êlûbö körê.

Tic k'Ēkwēna

1 Adwong Teopilo, i bukna na cōn, acōō iē kōp kibēc na yam Yecu ōcakō tio ēka pwnyo, **2** naka othuno i nīnō n'etero ēn kōdē i polo, kinge mīō cīk kī tēkō ka Tipo Naleng both ēkwēna mērē na yam ōyērō. **3** Kinge can mērē, Yecu obedo ka nyuthere bothgī wang na pol mē moko nī ēn eut na kwō. Ēn obedo ka nen bothgī pī nīnō pyer angwēn nakun twakō kōp i kom ker k'Obanga. **4** Ī karē mōrō acēl, na ēn onwongo tye ka cem kōdgī, ēn ōcīkōgī nī, “Kūr iya unu kī i Jerucalem, ēntō kūr unu pī mīc n'Apapna ōcīkērē mē mīō, na un iwinyo unu an abedo ka twakō. **5** Jon yam obatica kī pīi, ēntō odong nīnō na nōnōk na un ebino baticawu kī Tipo Naleng.” **6** Ī karē n'ēkwēna ōrwatērē gīnī kanya acēl, openyo gīnī Yecu nī, “Rwoth, i karē nī ēnē in ibino dwōkō kī lōc both jō mē l'carael?” **7** Yecu okobo bothgī nī, “Ba obedo nī un myero inge karē onyo nīnō n'Apap ōyūbō kī twēr mērē. **8** Ēntō ibino unu nwongo tēkō, ka Tipo Naleng obino i komwu, ēka un ibino bedo ecaden-na i Jerucalem, i Yudea kibēc, i Camaria, ēka i ajiki mē lobo.” **9** Kinge na dong okobo kōp nī, etingo Yecu malō na gīn thon nēnō, ēka pōl ōkanō ēn ōkō kī i wang-gī. **10** Ēkwēna ka Yecu onwongo ōcīkō wang-gī malō i pōl na ēn tye ka cīdhō, athura cwō arīō ocung i ngetgī n'oruko gīnī bōng na tar. **11** Gīn okobo nī, “Un jō mē Galilaya, pīngō icung unu nakun itye ka nēnō unu malō i pōl? Yecu nī, n'etingo ōkō malō i wi polo kī bothwu, bino dwogo dōkī i yore nōn acēl na un īnēnō ēn tye ka cīdhō kōdē i wi polo.” **12** Cē gīn dong ōcakō dōk yo Jerucalem kī i wi kidi n'ecwodo nī Kidi mē Jeituni, na cwōcwōk kī Jerucalem, bor mērē rōm kī woth mē nīnō acēl mē Cabit k'Eyuda. **13** Ī karē na gīn othuno, ōcakō īdhō gīnī i ōt na malō kanya gīn onwongo bedo gīnī iē cōn. Jō n'onwongo ute gīnī kany nōn ēnē Petero, Jon, Yakobo ēka Anderiya, Pilipo ēka Tomaci, Batulumayo ēka Matayo, Yakobo wod k'Alipayo, Cimon na yam obedo i kin jō na mitō lōckēn, ēka Yuda wod ka Yakobo. **14** Gīn kibēc rībērē kanya acēl jwījwi kī mon i lēga ēka Maria aya ka Yecu, ēka kī utmego mērē. **15** Ī karē nōn Petero ōya ocung i kin jō n'oye i kom Yecu Kiricito (na welgī rōmō mia acēl kī pyer arīō) **16** ēka okobo nī, “Utmegona, Cōc na Leng myero ocobere kakarē na yam cōn Tipo Naleng ōtwakō pīrē kī i dhō Daudi i kom Yuda, n'obino ōtēlō jō n'ōmakō Yecu. **17** Yuda onwongo obedo dhanō acēl i kinwa ēka ōnywakō kōdwa tic nī.” **18** (Yuda obino ōwīlō pwodho kī cīlīng na ēn onwongo kī kom tīm mērē na rac, kanya ēn opodho acelawic

cē iē ōbarē ōkō ēka jamīē oukere yōkō kibēc. **19** Kōp nī owinyere both jō kibēc na bedo gīnī i Jerucalem, ēka pwodho nōn ecwodo kī lēbgī nī Akeldama, na tyēn kōp mērē nī, “Pwodho mē Remo.”) **20** Petero ōmēdērē nakun kobo nī, “Kōp nī ēcōō i buk mē Jabuli, “Wēk unu pacō mērē ōdōk wi obur, ngat mōrō kūr obed iē.” Ēka dōkī nī, “Ngat nōkēnē oleē tic mērē mē tēla.” **21** Dong pī manōn bēr ēyēr kī kin jō nī dhanō n'obedo kī onu i karē kibēc na Rwoth Yecu obedo ka wīrē i kin onu, **22** cakērē kī i batica ka Jon naka i nīnō n'etero kī Yecu malō kī kin onu. Ngat mōrō n'ebino yērō bino rībērē kōdwa mē bedo acaden mē cer ka Yecu.” **23** Ēka dong gīn otuco nying jō arīō: Yocepu n'ecwodo nī Barcaba (n'ecwodo thon nī Yucito) ēka Matiya. **24** Cē gīn dong ōcakō lēga nī, “Rwoth, in ingeo cwiny ngat acēlacēl. Nyuth niwa kī kin jō arīō nī ngat na in iyerō **25** mē bedo akwēna ēk oleē tic nī na Yuda ōwēkō ēka ōcīdhō ōdōk cen i kabedo mērē.” **26** Cē gīn dong ōcakō bolo kwir, ēka kwir opodho i kom Matiya, ēmēdō ēn dong i kom ēkwēna apar acēl.

2 Ī karē na nīnō mē Pentekot ōrōmō, ēlūbkōr Kiricito kibēc onwongo ōgūrē gīnī kanya acēl. **2** Athura wōō owinyere nakun ōya kī i polo na calō yamō na kudho na ger ēka opong i ōt ōkō kibēc kany onwongo gīn obedo iē. **3** Cē gīn mōrō onen bothgī na cal kī lēb mac n'opokere ēka opye i wi ngat acēlacēl i kin-gī. **4** Gīn kibēc opong kī Tipo Naleng ēka ōcakō gīnī dhūmō lēb nōkēnē na papath kite na Tipo Naleng ōmīōgī mē twakō. **5** Ī caa nōn, onwongo Eyuda na bedo gīnī i Jerucalem, jō n'onwongo wōrō gīnī Obanga n'ōya kī i rok kibēc na tye i wi lobo thūkūl. **6** Ī karē na gīn owinyo wōō nōn, lwak kibēc ōgūrē na wīgī ocung ōkō, piēn ngat acēlacēl onwongo winyogī ka twakō gīnī lēb thurgī kikome. **7** Cē ouro gīnī rwōk nakun kobo gīnī nī, “Jō nī kibēc na tye ka twak gīnī ba obedo jō mē Galilaya? **8** Cē pīngō onu kibēc etye ka winyogī nakun ngat acēlacēl tye ka twak kī lēb thurgī kikome? **9** Wan jō mē Parithia, jō mē Media, jō mē Elam, kī jō na bedo i Mecopotamia, Yudea kī Kapadokia, Ponto ēka Acia, **10** Perugia kī Pampulia, Ejip kī lobo Libia na cwōk kī Cirene, kī wele n'ōya gīnī kī i Roma. **11** na gīn Eyuda kī jō nōkēnē n'ōlōkērē gīnī i diniwa, Kurete kī jō Arab, wan ewinyogī ka tuco gīnī pī tic na dōngō mē twērō k'Obanga i lēb onu kikome.” **12** Gīn kibēc ouro na ba twērō gīnī niang. Gīn openyere kēn-gī nī, “Man kōrē nīngō?” **13** Ēntō jō nōkēnē okobo kōp mē anywar i komgī nakun kobo gīnī nī, “Jō nī ōmēr amēra kī kōngō.” **14** Cē Petero ocung kanya acēl k'ēkwēna apar acēl, ōtwak kī dwōn na malō nakun kobo bothgī

nĩ, “Un Eyuda ewodha, ěka un kibęc nĩ bedo unu i Jerucalem, bĕr inge unu kōp ni, dōk ĩcĩk ithwu mĕ winyo twak na mĕga. 15 Jō ni ba ōmĕr kite na un ĩthamō kōdĕ, piĕn caa pod adek kĕkĕn mĕ kodiko. 16 Ĕntō man kōp na yam adwarpiny Joel ōtwakō pirĕ nakun kobo nĩ, 17 “Obanga okobo nĩ, ĩ karĕ mĕ ajiki, abino ōnyō Tipona ĩ kom jō kibęc. Ĕthĩnō awopewu ěka anyirawu bino dwaro adwar, awopewu na thĩnō bino nĕnō gĩnĩ gin anyutha, jōwu n’otii bino gĩnĩ leko lek. 18 Naka thon eticna, na cwō ěka mon, an abino ōnyō Tipona ĩ komgĩ ĩ karĕ nōn, ěka gin bino dwaro adwar. 19 An abino nyutho gin mĕ aura ĩ wi polo malō ěka anyuth na papath piny ĩ wi lobo, remo, mac, ěka iro na dung. 20 Ceng bino cido ōkō na cōl cuc, ěka dwe bino lōkĕrĕ dōkō na kwar calō remo, na bara nĩnō na dit ěka nĩnō mĕ dheo ka Rwoth obino. 21 Ĕka jō kibęc na bino cwodo nyĩng Rwoth bino larĕ.” 22 Petero ōmĕdĕrĕ anyim nakun kobo nĩ, “Un jō mĕ Icarael, winy unu kōp ni: Yecu mĕ Najaret onwongo obedo dhanō n’Obanga onyutho bothwu kĩ tio tango, gin mĕ aura, ěka anyuth n’Obanga otio kanya acĕl kōdĕ ĩ kin onu, na calō un kikomwu ingeo.” 23 Yecu ni ĕmĩō bothwu kite na yam Obanga onwongo ōyūbō nakun ngeo gin na bino timĕrĕ ĩ anyim, ěka un iguro ĕn ĩ kom yath ariā, ineko unu kĩ cĩng jō na ba ngeo cĩk k’Obanga. 24 Ĕntō Obanga ocero ĕn ōkō kĩ ĩ kin jō n’ōthōō nakun gōnyō ĕn ōkō kĩ kom arem mĕ thōō, piĕn thōō onwongo ba twĕrō moko ĩ kome. 25 Daudi okobo kōp ĩ kome: “Ĭ karĕ kibęc an anĕnō nĩ Rwoth tye kōda. Piĕn ĕn tye ĩ cĩnga kucem, an ba abino yengara. 26 Pĩ manōn cwinya yom ěka thon lĕba twak kĩ yom cwiny, koma thon bino bedo kĩ gen, 27 piĕn in ba ibino wĕkōna ĩ kin jō n’ōthōō, onyo ba ibino wĕkō Dhanōni Naleng tōp. (Hadĕs g86) 28 In inyutho nĩna yoo na tera ĩ kwō, in ibino miōna abedo kĩ yom cwiny ĩ nyimi.” 29 Petero ōmĕdĕrĕ anyim nakun kobo nĩ, “Utmegona, myero akob bothwu kōp ĩ kom kwarō onu Daudi atĩr nĩ yam ĕn ōthōō ōkō ěka eiko kome, ěka etye kĩ lyĕnĕ both onu kany naka tin. 30 Ĕntō ĕn yam onwongo obedo adwarpiny, dōk ongeō nĩ Obanga yam okwongo kwong bothe nĩ ebino ketho dhanō mōrō na tye ĩ kin ĕkwaĕ mĕrĕ mĕ bedo ĩ then mĕ lōc mĕrĕ. 31 Ĕn yam ōnĕnō gin na bino timĕrĕ ĩ karĕ mĕ anyim, ěka ōtwakō kōp ĩ kom cer ka Meciya, nĩ ĕn onwongo ba ĕwĕkō ĩ kin jō n’ōthōō, kome thon ba ōtōp. (Hadĕs g86) 32 Man ĕnĕ Yecu n’Obanga ocero ōkō, onu kibęc ebodo ecaden ĩ kom kōp nōn. 33 Etingo ĕn malō ĩ nget cĩng Obanga kucem, ōgamō Tipo Naleng na yam ĕcĩkō kĩ both Apap ěka ōōnyō ĩ komwa gin na dong un itye ka nĕnō kĩ wangwu ěka thon iwinyo unu kĩ ithwu. 34 Piĕn Daudi yam ba

ōcĩdhō ĩ polo, ĕntō ĕn okobo nĩ, “Rwoth Obanga okobo both Rwodha: “Bed ĩ cĩnga kucem 35 naka ka abino miō langni dōkō gin mĕ theno tyeni.” 36 “Pĩ manōn myero jō mĕ Icarael kibęc onge gĩnĩ rwōk nĩ Obanga otyeko ketho Yecu ni, na un iguro ĩ kor yath ariā, mĕ bedo Rwoth ěka Kiricito.” 37 ĩ karĕ na jĩi owinyo kōp ni, ōdōnyō ĩ cwinygĩ rwōk, cĕ openyo gĩnĩ Petero ěka ĕkwĕna nōkĕnĕ nĩ, “Utmegowa, ngō na myero wan ĕtĩm?” 38 Petero ōgamō nĩ, “Ngut unu ĕk ebaticawu, ngat acĕlacĕl kĩ kinwu, ĩ nyĩng Yecu Kiricito ĕk ĕtĩm kĩca ĩ kom bal na mewu. Ĕka ibino unu gamō mic ka Tipo Naleng. 39 Piĕn cĩkĕrĕ ni ĕcĩkō pĩrwu k’ĕthĩnōwu ěka pĩ jō kibęc na tye gĩnĩ kanya bor, na Rwoth Obanga onu bino cwodogĩ.” 40 Cĕ Petero ōmĕdĕrĕ kĩ tītō kōp nōkĕnĕ na pol nakun dwekogĩ nĩ, “Larĕ unu kenwu ĩya unu ōkō kĩ kom wang rok n’ōbal ni.” 41 Ĕka jō n’oyeo kōp na ĕn okobo bothgĩ, ebaticagĩ ěka ōmĕdĕrĕ ĩ nĩnō nōn jō na rōmō elip adek. 42 Jō n’oye kibęc ōmĩrĕ kĕn-gĩ mĕ winyo pwony k’ĕkwĕna, gūrĕ kanya acĕl, poko ĩ ogati, ěka lĕga. 43 Ĕkwĕna obedo tino tango ěka anyuth na pol, naka jō kibęc lworo ōmakōgĩ. 44 Jō n’oye onwongo cōkĕrĕ gĩnĩ kanya acĕl, nakun nywakō gĩnĩ jami kibęc kanya acĕl. 45 Gĩn ōcadhō lōnyōgĩ ěka jamigĩ, cĕ gin opoko both jō kibęc kĩ ĩ kin-gĩ kite na miti ka ngat acĕlacĕl tye kōdĕ. 46 Gĩn ōmĕdĕrĕ mĕ gūrĕ kanya acĕl nĩnō kibęc ĩ dyekal ōt k’Obanga nakun poko gĩnĩ ĩ ogati kĩ ĩ pecigĩ, n’ĕcamō kĩ yom cwiny ěka kĩ cwiny na bĕr, 47 n’ĕpakō Obanga, na dhanō kibęc pwōyōgĩ, ěka Rwoth obedo ka mĕdō bothgĩ jō n’ōlarĕ nĩnō kĩ nĩnō.

3 ĩ nĩnō mōrō acĕl, Petero ěka Jon ōcĩdhō gĩnĩ ĩ ōt k’Obanga ĩ caa mĕ lĕga, caa abungwĕn mĕ kothyeno. 2 Onwongo tye dhanō mōrō n’ongwal cakĕrĕ ĩ karĕ n’ĕnywōlō ĕn kōdĕ, n’etingo atinga ĩ wangkac mĕ Ōt k’Obanga n’ecwodo nĩ Wangkac na Bĕr, ĕk ōkwa kōny nĩnō kĩ nĩnō kĩ both jō na dōnyō ĩ Ōt k’Obanga. 3 ĩ karĕ na ĕn ōnĕnō Petero ěka Jon tye ka dōnyō gĩnĩ, angwalo ōkwaōgĩ cĩĩng. 4 Petero ěka Jon ōcĩkō wang-gĩ ĩ kome. Cĕ Petero okobo nĩnĕ nĩ, “Nĕnwa!” 5 Angwalo oketho cwinye mĕ nĕnōgĩ, nakun geno nĩ ebino miōnĕ gin mōrō. 6 Ĕntō Petero okobo nĩ, “An ba atye kĩ ĩm mōrō, ĕntō an amii ngō na an aute kōdĕ. ĩ nyĩng Yecu Kiricito mĕ Najaret, yaa malō ĩcak woth.” 7 Cĕ Petero ōmakō cĩng angwalo mĕ kucem ěka otingo ĕn malō, cĕ cūcūth odon tyĕnĕ ōdōkō na tĕk. 8 Angwalo opye kĩ tyĕnĕ ěka ōcakō woth. Cĕ ōdōnyō kōdgĩ ĩ Ōt k’Obanga nakun wotho, pye, ěka pakō Obanga. 9 ĩ karĕ na jĩi kibęc ōnĕnō angwalo ka wotho ěka pakō Obanga, 10 gĩn ōniang

nĩ ěnē dhanō na yam kwaō kōny kĩ ĩ wangkac mē Ōt k'Obanga n'ecwodo nĩ Wangkac na Bēr. Gĩn obedo kĩ ur rwōk ĩ kom ngō n'ōtīmērē ĩ kome. **11** Gĩn kibēc ōngwēcō kanya acēl kĩ ur ĩ tyēn ōt ka Colomon, kanya angwalo onwongo omoko ĩ kom Petero ěka Jon. **12** ĩ karē na Petero ōnēnō kōp nĩ, ěn okobo bothgĩ nĩ, "Un jō mē Icarael, ngō na miōwu iuro unu ngō n'ōtīmērē? Pingō un itye ka rīpōwa kōmanōn calō wan ěnē ětīmō kĩ tēkōwa onyo kite na wan elworo k'Obanga kōdē ěnē ōmīō angwalo ni owotho? **13** Obanga k'Abraam, Icaaka ěka Jakob, Obanga ka kwerewa, oketho dheo mērē ĩ kom atic mērē Yecu. Un ĩmīō ĩ cīng Pilato ěk enek ěn nakun ĩkwērō unu ōkō ĩ karē na Pilato mītō gōnyō ěn. **14** Un ĩkwērō Ngat na Leng ěka na kite Atir, cē ĩkwaō unu nĩ ěk ěgōny niwu dhanō n'obedo anak. **15** Un ineko ngat na miō kwō, ěntō Obanga ocero ěn kĩ ĩ thōō. ěka wan ěnē ebodo ecaden mē kōp nĩ. **16** Pĩ yee ĩ nying Yecu, ěnē ōmīō ěcwō ni onwongo tēkō kite na un ĩnēnō ěka ingeo. Obedo nying Yecu ěka yee ĩ kome ěnē ōmīō ěn ōcang ĩ nyimwu kite na un kibēc itye ka nēnō kōdē. **17** "Kobedini dong utmegona, an angeo nĩ yam ĩtīmō unu kōp nĩ ĩ karē mē kwia piny, kamē ětēlawu. **18** ěntō kite na yam Obanga ōtwak kĩ ĩ dhō edwarpiny kibēc nĩ Kiricito mērē myero ōlim can, ěka dong ocobere kakarē nĩ kōmanōn. **19** Ngut unu dong, ěka ĩlōkērē unu both Obanga, ěk balwu ějwa ōkō, **20** ěk karē mē yweo na yaa kĩ both Rwoth obin bothwu, ěka ěn bino oro Yecu, na ěnē Meciya n'ēyērō niwu. **21** ěn myero obed ĩ polo naka ka karē ōrōm ōn'Obanga bino dwōkō jamī kibēc kakarē, kite na yam ěn ōcīkērē kōdē k'edwarpiny mērē na leng. (aiōn g165) **22** Muca yam okobo nĩ, 'Rwoth Obangani bino oro adwarpiny mōrō niwu, na bino yaa kĩ ĩ kin utmegowu kite na ěn oora kōdē. Un ibino winyo unu ěn ĩ kōp kibēc na ěn bino kobo niwu. **23** Ngat mōrō na ba bino winyo ěn, ebino rwenyo wangē ōkō kĩ kin jō thurgĩ.' **24** "Cakērē kĩ ĩ kom adwarpiny Camuel, edwarpiny kibēc ōtwakō kōp ĩ kom ngō na tye ka tīmērē ĩ kom karē nĩ. **25** Un ibedo ěkwaē k'edwarpiny nōn, ěka un ěnē ekethowu ĩ cīkērē k'Obanga both kwerewu. Pīēn Obanga okobo both Abraam nĩ, 'Rok kibēc mē wī lobo bino nwongo gum kĩ both ěkwaēni.' **26** ĩ karē na dong Obanga oketho atic mērē, ěn ōcakō oro bothwu ěk ōmīiwi gum na miō ngat acēlacēl lōkērē wēkō tīmō bal."

4 ĩ karē na Petero ěka Jon onwongo tye ka twak gĩnĩ kĩ jīi, ělamdhōk ěka adit acikari mē ōt k'Obanga ěka Ecadukayo obino gĩnĩ bothgĩ. **2** ětēla ni onwongo ōngō gĩnĩ nĩ Petero ěka Jon onwongo tye ka pwonyo jīi nĩ, kĩ twēr mē nying Yecu, jō n'ōthōō bino cer gĩnĩ

ōkō. **3** Gĩn ōmakō Petero ěka Jon cē ekethogĩ ĩ buc naka othuno kodiko, pīēn pīny onwongo ocido ōkō. **4** ěntō jō na pol n'owinyo kōpgĩ oyee, ěka wel jō n'oye Yecu n'obedo gĩnĩ cwō ōmēdērē othuno elip abic. **5** Kodiko mērē na pīny dong oru, ělōc ěka edong, k'epwony cik ōcōkērē gĩnĩ ĩ Jerucalem. **6** Anac Alamdhōk na Dit onwongo tye kany nōn, ěka Kayapa, Jon, Alegijanda, ěka jō kibēc na tye gĩnĩ ĩ dholokek k'Alamdhōk na Dit. **7** Gĩn okelo Petero ěka Jon ĩ nyimgĩ nakun penyogĩ nĩ, "Koth tēkō mēnē na un itye ka tic kōdē onyo kĩ nying nga?" **8** Cē Petero, opong kĩ Tipo Naleng ěka okobo bothgĩ nĩ, "Un ělōc ěka edong ka lwak! **9** Ka tin ipenyowa unu kōp ĩ kom tic na bēr n'ōtīmērē ĩ kom angwalo ěka kite na ěn ōcang kōdē, **10** cē dong un kibēc ěka jō mē Icarael myero inge unu nĩ, pĩ nying Yecu Kiricito mē Najaret na un iguro ĩ kom yath ariā, n'Obanga ocero ōkō kĩ ĩ kin jō n'ōthōō, ěnē ěcwō ni ocung ĩ nyimwu n'ōcang ōkō. **11** ěnē obedo "kidi na un egedo ĩkwērō unu ōkō, n'ōlōkērē ōdōkō kidi na pīrē tēk mē gwīc ōt." **12** Larē ope both ngat mōrō nōkēnē, pīēn Obanga ba ōmīō nying mōrō nōkēnē ĩ lobo kany both dhanō na myero onu ělarē kōdē." **13** ĩ karē na jō na tye ĩ ōd athuko ōnēnō gĩnĩ tēk cwiny Petero ěka Jon cē ōniang gĩnĩ nĩ gĩn onwongo obedo jō na ba ōkwanō ěka ba ngeo gĩnĩ gin mōrō. Obedo gĩnĩ kĩ ur ěka ōniang gĩnĩ nĩ cwō ni yam obedo kanya acēl kĩ Yecu. **14** ěntō ka gĩn ōnēnō ěcwō n'ōcang ocung ĩ ngetgĩ, kōp mōrō na gĩn myero okobi ōlōōgĩ ōkō. **15** ěka ěcīkōgĩ mē dōnyō yōkō kĩ ĩ athuko mē ōd okiko k'edong, cē ōcakō gĩnĩ yūbō kōp kēn-gĩ, **16** nakun kobo gĩnĩ nĩ, "Ebino tīmō jō ni nīngō? Jō kibēc na bedo gĩnĩ ĩ Jerucalem otyeko ngeeno nĩ gĩn otio anyuth na kome nen, na onu ba ětwērō kwērō. **17** ěntō mē jūkō ěk kūr ōkēth ōrōm kin jīi, bēr ěcīkōgĩ ěk kūr ōmēdērē gĩnĩ mē kobo nying ni both ngat mōrō kēkēn." **18** Cē ecwodogĩ mē dwogo cen, ěka ěcīkōgĩ nĩ kūr ōtwak onyo opwony gĩnĩ kōp mōrō kĩ nying Yecu. **19** ěntō Petero ěka Jon ōgamō gĩnĩ nĩ, "Un ĩngōl kōp kenwu ka cē nen na bēr ĩ wang Obanga mē winyowu na lōō winyo Obanga, **20** pīēn wan ba ětwērō wēkō kobo gin na yam wan ěnēnō ěka ewinyo." **21** Kinge būrōgĩ, cē gin ōwēkōgĩ ōcīdhō, gĩn ba onwongo yoo mē ketho pwod ĩ komgĩ, pīēn jīi kibēc onwongo pakō gĩnĩ Obanga pī ngō n'ōtīmērē. **22** Dhanō na tango mē cangō ōtīmērē ĩ kome, onwongo mwaka mērē kadhō pyer angwēn ōkō. **23** Cūcūth n'ēgōnyōgĩ, Petero ěka Jon ōdōk gĩnĩ both jō n'oye nōkēnē ěka okobo nīgĩ ngō n'ēlamdhōk na dito ěka edong okobo gĩnĩ. **24** ĩ karē na gĩn owinyo kōp nĩ, jō n'oye kibēc okok gĩnĩ kanya acēl kĩ dwōn na malō mē lēga both Obanga na kobo gĩnĩ nĩ, 'Rwoth

Obanga won twër, in iketho polo kî lobo éka nam kî jami kibéc na tye ië, 25 cön itwak kî dhò kwarôwa Daudi n'obedo aticni kî tēkō ka Tipo Naleng n'okobo nî, "Pingō erok wöô gini kanya acël, éka pingō rok na pol yübō köp na köny mērē ope? 26 Rwodhi mē lobo yübērē gini pî lwēny, éka ëlōc cōkērē kanya acël i kom Rwoth éka i kom Ngat n'ewiro.' 27 Adyer Erode éka Pontio Pilato k'Erok éka jō mē Icarael ögürē gini kanya acël i pacō ni i kom aticni Yecu na leng na in iwiro. 28 G'in ötimō ngō na tēkōni éka mitini omoko nî bino timērē. 29 Éka kobedini Rwoth Obanga, winy būragi éka imitiwa eticni, ëk ëtit köpni kî tēk cwiny. 30 Ryē cingi mē cangō jii, ëk anyuth mē tango éka gin mē aura na pol ötimērē kî nying aticni Yecu na leng." 31 Kinge na dong ölēgō gini, kabedo na gin ögürē ië oyengere. Éka gin kibéc opong kî Tipo Naleng, cē ötiitō gini köp k'Obanga kî tēk cwiny abonge lworo mörō. 32 Jō n'oye kibéc onwongo nöthērē gini kanya acël i cwiny éka i thama. Ngat mörō ope na kobo nî gin na ën etye ködē onwongo obedo mēgē, ëntō gin önywakō jami kibéc na gin onwongo tye ködē. 33 Ékwēna ömēdērē gini mē mīō caden mē cer ka Rwoth Yecu kî tēkō rwök, éka gum na thwōnē opodho i komgi kibéc. 34 Onwongo ngat mörō ope na gin mörō orem bothe, piën jō n'onwongo tye kî pwothigi onyo udigi öcadhō gini ökö, éka okelo gini lim n'öya kî ië, 35 cē ömiō gini both ékwēna éka mē poko both ngat acēlacēl kite na mitērē ködē. 36 Kömanōn Yocepu n'obedo Alebi mē Cairpac, n'ëkwēna cwodo nî Baranaba (na thērē nî, "Wod k'ajing cwiny jō"). 37 Ën öcadhō pwodho mērē na ën onwongo tye ködē éka okelo ciling both ékwēna.

5 Ëntō ëcwō mörō onwongo tye na nyingē Anania n'öcadhō pwodho gin kî dhakō mērē Capira. 2 Ën okelo nget lim mörō both ékwēna éka ökanō lim nökēnē nakun dhakō mērē thon ngeo. 3 Cē Petero okobo bothe nî, "Anania, pingō Catan opong i cwinyi, ömiō itēmō bwölō Tipo Naleng nakun i'kanō nget lim mökö n'öya kî i pwodhoni? 4 Pwodho nön onwongo ba obedo megī n'onwongo bara i'cadhō? Éka kinge na dong i'cadhō ökö, onwongo ciling nön ba tye i twērōni? Ngō n'omii ithamō mē timō koth gin-ni? In ba i'bwölō dhanō ëntō i'bwölō Obanga." 5 I karē n'Anania owinyo köp ni, ën opodho piny éka öthōö ökö cūth. Cē thwōn lworo ömakō jō kibéc n'owinyo ngō n'ötimērē. 6 Cē ëthiñ awope obino gini anyim, eboo kome kî böngü, ëlabō yökō éka eiko. 7 Kinge caa adek, dhakō mērē obino i öt, nakun ba ngeo ngō n'ötimērē. 8 Petero openyo ën nî, "Kob nina, man ënē wel na un k'Anania inwongo unu kî cadhō

pwodhowu?" Ën ögamō nî, "Eyo, wel mērē ënön." 9 Petero okobo ninē nî, "Un itwērō rībērē kanya acël mē bwölō Tipo ka Rwoth ningō? Nën, kör tyēn jō n'oiiko cworī tye i dholokek, in thon ebino labōni yökō." 10 I caa nön cūcūth ën opodho i ka tyēn Petero cē öthōö ökö. Cē ëthiñ awope nön obino öddönyō i öt éka öñēñō gini nî ën öthōö ökö, gin otingo éka ëlabō eiko i nget cwörē. 11 Thwōn lworo ömakō jō n'oye Kiricio kibéc éka jō kibéc n'owinyo ngō n'ötimērē. 12 Ékwēna otio gini anyuth mē tango éka gin mē aura na pol i kin jii. Éka jō n'oye Yecu kibéc onwongo marō gini rībērē kanya acël i tyēn öt ka Colomon. 13 Ëntō ngat mörō ope n'öparō mē rībērē ködgi, kadi bed nî jii onwongo wörögi rwök. 14 Cē jō n'oye Rwoth welgi ömēdērē, cwō éka mon. 15 Na calō adwogi mē tic k'ëkwēna, jii okelo etwoe i wanga yoo cē epyelogi i wi ëtana éka i kom ökēka gini, ëk ka Petero wok i ngetgi, tipo mērē owok i kom jō mökö kî kin-gi. 16 Lwak thon öcökērē gini kî i peci n'ögürō Jerucalem nakun kelo gini etwoe éka jō na tipo na reco yelogi, cē gin kibéc öcang ökö. 17 Cē Alamdhök na Dit éka jō na ën tio ködē n'onwongo obedo gini dul k'Ecadukayo, nyeko ömakōgi rwök. 18 Cē gin dong ömakō ékwēna éka ekethogi i buc. 19 Ëntō malaika ka Rwoth obino kiwor, öyabō dholokek mē buc, éka okelo ékwēna yökō cē okobo nigī nî, 20 "Apē icung unu i dyekal öt k'Obanga ëk ikob unu nî jii köp mē kwō na nyen nî." 21 I karē na gin owinyo köp ni cē öddönyō gini i dyekal öt k'Obanga na piny dong ruu éka öcakō gini pwonyo jii. I karē n'Alamdhök na Dit éka jō na tio ködē othuno, gin ocwodo athuko mē öd okiko k'edong k'Eyuda kibéc, n'ömēdērē k'ëtēla ka jō Icarael. Cē gin ooro jō mökö i buc mē kelo ékwēna. 22 Ëntō i karē na jō n'eorogi othuno i buc, onwongo gini ékwēna ope. Gin ödök cen éka okobo nî, 23 "Wan enwongo dholokek mē buc ocegere, n'acikari ocung gini yökō, ëntō i caa na wan ëyabō dholokek, enwongo ngat mörō ope ië." 24 I karē na dit acikari mē öt k'Obanga éka ëlamdhök na dito owinyo köp ni, thamagi ocung ökö nakun uro gini kite na köp ni kibéc bino thum ködē. 25 Cē ngat mörō othuno éka okobo nî, "Cwō na un iketho i buc ocung gini i dyekal öt k'Obanga, tye ka pwonyo gini jii." 26 I caa nön, adit acikari mē öt k'Obanga éka jō na ën tio ködē öcidhō gini éka okelo ékwēna. Gin ba otio kî tēkō piën gin onwongo lworo nî jii twērō celogi kî kite. 27 I karē n'ekelo ékwēna i nyim athuko mē öd okiko k'edong, ëk Alamdhök na Dit openygi. 28 Ën okobo nigī nî, "Wan ëmiöwu cik na tēk ëk kür ipwony unu kî nying nî. Nën ngō na dong un itimō! Ibedo unu ka pwony i Jerucalem kibéc, éka itye unu ka moko mē mīō remo

ka ngat ni bedo i wiwa." 29 Ēntō Petero ēka ēkwēna nōkēnē ōgamō gini nī, "Wan myero ewiny Obanga na lōō winyo dhanō. 30 Obanga ka kwerewa ocerō Yecu na un ineko nakun ingabō unu ēn i kor yath ariā. 31 Obanga otingo ēn malō i nget cingē kucem i kabedo mē dheo na calō Atēla ēka Alar, ēk jō mē Icarael onwong gini karē mē ngut, cē ēn ōtīm nīgī kica i kom balgī. 32 Wan ebledo ecaden mē jami ni ēka Tipo Naleng thon n'Obanga ōmiō both jō na winyo ēn." 33 I karē n'edong mē ōd okiko owinyo kōp ni, akēmō ōmakōgī rwōk, cē ōthamō gini mē neko ēkwēna. 34 Ēntō Aparicayo n'ecwodo nī Gamaliel, n'onwongo obedo apwony cīk, na jīi kibēc onwongo wōrō, ōya malō i nyim athuko mē ōd okiko k'edong ēka ōmiō twērō nī ēk eter ēkwēna yōkō pī caa mōrō na nōnōk. 35 Cē ēn ōcakō twak kōdgi nī, "Jō mē Icarael, bēr igwōkērē unu i ngō na un imitō timō i kom jō ni. 36 I karē mōrō n'opoth anged, onwongo dhanō mōrō tye na nyingē Teyuda, n'oporo mē bedo ngat mōrō na pīrē tēk. Jō na rōmō mia angwēn obino ōribērē kōdē, ēntō ebino eneko ēn ōkō, ēka ēlūbkōrē kibēc obino ōkēth gini ōkō cē manōn obedo ajiki ka jami kibēc. 37 Kinge manōn, Yuda mē Galilaya thon obino i karē mē kwanō jīi. Ēn onwongo ēlūbkōrē, ēntō ebino eneko ēn ōkō, ēka ēlūbkōrē kibēc obino ōkēth ōkō. 38 Dong pī kōp na tye kobedini, amīōwu thama nī, wēk unu jō ni ōcīdh gini, piēn ka yūb ni onyo tic ni obedo mē ka dhanō, cē bino jik. 39 Ēntō ka ōya kī both Obanga, cē un ba īrōmō unu jūkō jō ni, un thon ibino nwongo nī itye ka lwēny unu k'Obanga." Gīn ōgamō thama ka Gamaliel 40 ēka ecwodo ēkwēna i ōt ēk epwodgi nakun ēcikōgi nī kūr dōkī ōtwak gini kī nying Yecu. Cē ēwēkōgi ōcīdhō. 41 Ēkwēna ōya kī i nyim athuko mē ōd okiko k'edong na cwinygi yom piēn Obanga ōkwanōgi nī opore gini mē nwongo lewic pī nying Yecu. 42 Nīnō kibēc gīn onwongo ba kengo pwonyo ēka tītō kōp mē Emuth na Bēr i dyekal ōt k'Obanga ēka ōt kī ōt nī Yecu ēnē Meciya.

6 I karē nōn na wel ēlūbkōr Yecu onwongo tye ka mēdērē, Eyuda n'oyeo Yecu na twakō gini lēb Girik ōcakō gini ngūngūta i kom Eyuda na twakō lēb lburu, piēn nīnō kibēc ka epoko cem mon thōō na mēgi ba ēparō pīrgī. 2 Cē ēkwēna apar ariō ocwodo gini ēlūbkōr Yecu kibēc ēka okobo gini nī, "Wan ēkwēna myero ebled i tic mē tītō kōp k'Obanga ēk kūr ebed i tic mē poko cem. 3 Pī manōn utmegona, yēr unu jō abirō kī kinwu n'ēwōrōgi, n'opong gini kī Tipo Naleng ēka tye gini kī ryēkō. Wan ebino mīōgi tic ni. 4 Ēntō wan ebino mirē mē lēga ēka tītō kōp k'Obanga." 5 Ngō na gīn okobo oyomo cwiny jīi kibēc, ēka gīn

ōyērō Citipwano, dhanō n'opong kī yee ēka kī Tipo Naleng, ēyērō thon Pilipo, Porokuro, Nikanori, Timon, Paramena, ēka Nikolac n'obedo dhanō mē Antiokia n'ōlōkērē i dini k'Eyuda. 6 Ekelo jō abirō ni i nyim ēkwēna, n'ōlēgō nakun ketho gini cing-gī i wigī. 7 Cē kōp k'Obanga ōmēdērē mē nya. Wel ēlūbkōr Yecu ōmēdērē rwōk i Jerucalē, ēka ēlamdhōk k'Eyuda na pol oyee gini thon. 8 Citipwano, n'Obanga ōmiō gum ēka kī tēkō, obedo ka tio gin mē aura ēka anyuth mē tango i kin jīi. 9 Ēntō i nīnō mōrō acēl, jō mōrō mē cinagoga ka jō n'ēgōnyōgi kī i opii, kanya acēl kī jō mōkō mē Cirene ēka mē Alegijandaria ēka jō n'ōya kī i lobo mē Cilicia ēka Acia, jō ni obedo ka pyem kī Citipwano, 10 ēntō gīn onwongo ba twērō pyem kī ryēkō ka Citipwano ēka kī Tipo Naleng n'onwongo ēn twak kōdē. 11 Cē gīn ōcakō cūpō jīi i mūng ēk okob gini nī, "Wan ewinyo Citipwano twak nakun kobo kōp mē ayeny i kom Muca ēka Obanga." 12 Cē gīn othuro jīi, edong ēka epwony cīk mē dini. Ēka ēmakō Citipwano cē ekelo ēn i nyim athuko mē ōd okiko k'edong. 13 Gīn okelo ecaden n'obedo gini etwodo n'okobo nī, "Karē kibēc ēcwō ni twakō kōp na rac i kom kabedo na leng ēka i kom cīk ka Muca. 14 Wan ewinyo ēn ka kobo nī Yecu ni mē Najaret bino balō kabedo ni ōkō ēka bino lōkō kit mē kwō na yam Muca ōmiōwa." 15 Jō kibēc n'onwongo obedo gini i athuko mē ōd okiko k'edong ōcīkō wang-gī i kom Citipwano, ēka ōnēnō gini terinyime na calō terinyim malaika.

7 Cē Alamdhōk na Dit openyo Citipwano ka ngō n'ekobo i kome tye atīr. 2 Citipwano ōgamō nī, "Utmegona kī jō ka bebena, winya unu! Obanga mē dheo onen both kwarō onu Abraam n'onwongo ēn pod tye i lobo Mecopotamia, na ēn bara obedo i lobo mē Aran. 3 Obanga okobo nīnē nī, 'Yaa iwēk loboni ēka kakani, ēk icīdh i lobo na an abino nyutho nini.' 4 "Cē Abraam ōya ōwēkō lobo ka jō Kaladea ēka ōcīdhō obedo i lobo Aran. Kinge na dong apap mērē ōthōō, Obanga ooro Abraam i lobo ni kanya kobedini ikwō unu iē. 5 Ēntō Obanga ba ōmiō ēn obedo kī gīn mōrō mē alea kadi kī ngōm mōrō na tītīdi. Ēn ōcīkērē kōdē nī lobo bino bedo mēgē ēka ēkwaē mērē kadi bed ēthinō mērē pod ope. 6 Obanga thon ōtwak k'Abraam nī, 'Ēkwaēni bino bedo wele i lobo na ba obedo mēgi, ēka gīn bino bedo opii n'ebino yelogī pī mwaka mia angwēn.' 7 Ēntō Obanga okobo nī, 'Abino ketho pwod i lobo na gīn bino tic iē kamē opii, ēka i ajiki mērē gīn bino donyo yōkō kī i lobo nōn ēka wōra gini i kabedo ni.' 8 Cē Obanga ōmiō cikērē mē līrē. Ēka Abraam ōdōkō apap ka lcaka, ēn ōlīrō lcaka i nīnō mē aboro kinge nywōlō ēn. Kinge lcaka ōdōkō

apap ka Jakob, ëka Jakob ôdôkô apap ka jô apar ariô mē kaka jô Icarael. 9 "Adinga obino ômakô ëthinô ka Jakob i kom ômin-gi Yocepu, ëka ôcadhō gini ën na calô opii both jô mē Eijp. Êntô Obanga onwongo tye ki Yocepu 10 ëka ôlarô ën ki kom can kibêc. Obanga ômiô Yocepu gum ëka ryêkô i nyim Parao rwoth mē Eijp. Parao thon ômiô Yocepu obedo alôc mē Eijp ëka pacô mērê. 11 "Cê kec obino opodho i lobo Eijp kibêc ëka lobo Kanaan, n'okelo thwôn can, ëka kwere onu onwongo ba twêrô nwongo cem môrô. 12 I karê na Jakob owinyo ni cem tye i lobo Eijp, ën ooro awope mērê n'obedo kwere onu i woth na mēgi mē acêl. 13 I woth na mēgi mē ariô, Yocepu okobo both utmego mērê nga na ën ebledo, ëka Parao ongeô kôp i kom wede ka Yocepu. 14 Kinge man, Yocepu okobo ni ëk ekel apap mērê Jakob ëka jô mē pacô mērê kibêc, jô pyer abirô wie abic. 15 Cê Jakob ôcidhō yo kupiny i lobo Eijp, kanya ën ëka kwere onu ôthôô iê. 16 Kom lyenegi ebino edwongo cen i Cekem ëka epyelo i bur lyêl n'Abraam onwongo ôwilô ki wel ciling môrô ki both ëthinô k'Amor ki i Cekem. 17 "Na calô karê onyingo na cwôk n'Obanga myero ocob cikêrê mērê both Abraam, wel jô onu ki i lobo mē Eijp ômêdêrê rwôk. 18 Cê rwoth nôkênê, n'onwongo ba ngeo gin môrô i kom Yocepu, obino ôdôkô alôc mē Eijp. 19 Ên ôtimô tim na rac i kom jô onu, cê ômiô kwere onu ôlimô can na thwônê rwôk nakun diôgi mē bolo ëthinô na pod ënywôlô anywôla ëk kûr ôkwô gini. 20 "I karê nôn ênê ënywôlô ki Muca, ën onwongo obedo athin na leng both Obanga. Êgwôkô ën pi dwethe adek i ôi k'apap mērê. 21 I karê n'ebolo Muca, nyaka Parao ôkwanýô ën ëka ôgwôkô na calô athin mērê. 22 Epwonyo Muca ki ryêkô ka jô mē Eijp kibêc ëka ën onwongo tēk i twak ëka i tic mērê. 23 "I karê na dong Muca othuno mwaka pyer angwên, ën ôcakô thamô mē cidhō limô utmego mērê n'obedo ëthinô mē Icarael. 24 Ên ônenô dhanô mē Eijp acêl ka tye ka makô dhanô mē Icarael na rac, cê Muca ôcidhō mē kônyô dhanô mē Icarael nakun cûlô kwor ki neko dhanô mē Eijp. 25 Muca ôthamô ni utmego mērê twêrô ngeo gini ni Obanga onwongo tye ka tic kôdê mē larôgi, êntô gin ba dôk ôniang. 26 I ninô na lûbô manôn, Muca obino onwongo jô mē Icarael ariô tye ka lwény. Ên ôtêmô mē thekogî nakun kobo ni, 'Ngô ni mitô unu wanêrê iê nakun ibedo unu utmego?' 27 "Êntô ngat n'onwongo ômakô awodhe na rac othwaro Muca thenge ëka okobo ninê ni, 'Nga n'omii ni ibed alôc ëka angôl-kôpwa? 28 In imitô nekona kite na woro ineko ki dhanô mē Eijp kôdê?' 29 I karê na Muca owinyo kôp ni, cê ôngwêcô ôkô i lobo mē Midian, kanya ën obedo iê na calô arok ëka ônywôlô ëthinô

awope ariô. 30 "Kinge na dong mwaka pyer angwên opoth ôkô, Muca onwongo tye i thim n'onwongo cwôk ki Kidi Cinai, cê Obanga onen bothe na cal ki malaika i bunga na lyêl. 31 I karê na Muca ônenô gin nôn, obedo ki thwôn ur rwôk ëka ôcidhō na cwôk i ngete, cê owinyo dwôn Rwoth Obanga na kobo ni, 32 'An abedo Obanga ka kwereni, Obanga k'Abraam, Icaika ëka Jakob,' cê kom Muca ômyêl, Iworo ômakô ëka ba dôk ôdiô cwinye mē nêndô. 33 "Cê Rwoth Obanga okobo both Muca ni, 'Gôny wôr ôkô ki i tyeni, kabedo na in icung iê ni obedo ngôm na leng. 34 An dong anênô kite na jôga tye ka limô can kôdê i Eijp, atyeko winyo kokogî, ëka atye ka bino dong piny mē larôgi. Bin dong ëk aori idôk cen yo Eijp.' 35 "Man ênê Muca na gin obino ôkwêrô nakun kobo gini ni, 'Nga n'ômiô ni in ibed alôc ëka angôl-kôp?' Obanga ooro Muca mē bedo alôc ëka alar nakun owok ki both malaika n'onen bothe ki i bunga. 36 Muca ôkwanyôgi ki i lobo mē Eijp nakun timô gin mē aura ëka anyuth mē tango i lobo Eijp, i Nam na Kwar ëka pi mwaka pyer angwên i thim. 37 "Man ênê Muca n'okobo both jô mē Icarael ni, 'Obanga bino oro niwu adwarpiny na cal kôda ki kin jô na mewu.' 38 Muca ênê onwongo tye kanya acêl ki jô mē Icarael i thim ki malaika n'ôtwak kôdê ki i wi Kidi Cinai, ëka ki kwere onu, cê ki kany nôn Muca ôgamô kôp mē kwô mē kôbô both onu. 39 "Êntô kwere onu ôkwêrô gini winyo ën. Gin ôkwêrô Muca ëka ôlôkêrê gini mē dôk cen i lobo mē Eijp ki i cwinigi. 40 Gin okobo both Aron ni, 'Yûb niwa obanga na bino têlô nyimwa, piên Muca môrô ni, n'ôtelô onu mē yaa ki i lobo mē Eijp, ba engeo ngô n'ôtimêrê bothe! 41 Manôn ênê karê na gin ôyûbô ki cal jwôk n'obedo calô athin thwôn mē awôra. Gin okelo tyêrgi both athin thwôn ni ëka ôcakô bedo gini ki yom cwinyi i kom ngô na gin ôyûbô ki cing-gi. 42 Êntô Obanga ôlôkêrê ôkô cê ômiôgi karê mē wôrô cêr mē polo na calô obangagi, kite na yam êcôô kôdê i buk k'edwarpiny ni, "Un jô mē ôi Icarael, yam ityêrô unu gin aryêda môrô mē lee botha ëka mic pi mwaka pyer angwên na un itye i thim? 43 Pathi ni kômanôn, un itingo kêma k'obanga Molek ëka cêr k'obangawu Repan, cal jwogi na un iyûbô mē awôra. Pi manôn an abino terowu i opii naka i ngee Babilon.' 44 "Kwêre onu yam tye ki kêma mē caden i thim mē nyutho ni Obanga tye i kin-gi. Gin ôyûbô i kite n'Obanga onwongo onyutho ni Muca, na lûbêrê ki kite na ën ônenô kôdê. 45 Kinge, kwere onu ôgamô kêma ëka obino gini ki Yocua i karê na gin ômaô lobo ki both rok n'Obanga ôryêmôgi ôkô ki i nyimigi. Kêma obedo i lobo nôn naka i karê ka Daudi. 46 Daudi onwongo gum ki both Obanga ëka ôkwaô ni êk ëmiê êgêr ôi

n'Obanga ka Jakob bedo ië. 47 Ëntö Colomon ënë ögërö öt n'Obanga. 48 "Kad' bed ni kömanön, Obanga na Malö Rwök ba bedo i öt n'ëgërö ki cing jö, kite na yam adwarpiny okobo ni, 49 "Polo ënë kabedo më löcna, ëka lobo ënë ka theno tyëna. Rwoth okobo ni, Koth öt mënë na un ibino gërö nina? Onyo ka yweona bino bedo kwene? 50 Pathi cinga ënë öyübö jami ni kibëc? 51 "Un jö na ngutwu nwang, i'cal unu ki jö n'ökwërö Obanga ëka un ba ibino miö cwinywu më winyo köp k'Obanga. Un i'cal ki kwerewu: Un i karë kibëc i'kwërö unu Tipo Naleng! 52 Adwarpiny mënë na kwerewu ba oyelo? Gin thon oneko jö na yam okobo köp cön më bino ka Ngat na Kite Atir, na un iketho örörö i kome ëka ineko unu ökö. 53 Un jö n'ëmiöwu cik k'Obanga na yam emalaika okelo gini, cë ba ilübö unu." 54 I karë n'ëtëla k'Eyuda owinyo gini ngö na Citipwano okobo, akëmö ömakögi nakun kaö lakgi i kome. 55 Ëntö Citipwano opong ki Tipo Naleng, cë önenö malö i wi polo ëka önenö dheo k'Obanga na ryëny rwök, ëka Yecu n'ocung i nget cing Obanga kucem. 56 Cë Citipwano okobo ni, "Nën unu, anëno polo öyabërë ëka Wod ka Dhanö n'ocung i nget cing Obanga kucem." 57 Jö kibëc oumo ithgi ëka ëcakö wöb ki dwön na malö cë gin kibëc omukere i kome, 58 ëywaö Citipwano yökö i ngee pacö ëka ëcakö celo ën ki kite. Ecaden opyelo böng-gi i ka tyën awobi mörö na nyingë Caulo. 59 I karë n'etye ka celo Citipwano ki kite, ën ölegö ni, "Rwoth Yecu gam tipona." 60 Cë Citipwano orumo cöngë piny ëka okok ni, "Rwoth kür iketh bal ni i komgi." I karë na ën okobo köp ni, cë öthöb.

8 Ëka Caulo onwongo tye kunön më miö caden i kom thoö ka Citipwano. I ninö nön ayela na dit opodho i kom jö n'oye Kiricito na bedo gini i Jerucalem, ëka gin kibëc ökëth gini ökö ata i lobo më Judea ëka Camaria cë ëkwëna këkën ënë odong. 2 Jö na wörö Obanga ënë oiko gini Citipwano, nakun kumo gini pirë rwök. 3 Ëntö Caulo onwongo mitö ni etyek jö n'oye Kiricito ökö, nakun wotho i öt ki öt na ywaö cwö thon ki mon më twenogi i buc. 4 Jö n'oye n'onwongo ökëth gini i kabedo kibëc, ötitö gini köp k'Obanga. 5 Pilipo öcidhö yo kupiny i pacö mörö më lobo Camaria ëka ötitö niggi köp i kom Meciya kunön. 6 I karë na lwak na pol owinyo köp ka Pilipo ëka önenö gini anyuth më tango na ën otio, gin kibëc oketho cwinygi më winyo ngö na ën obedo kobo. 7 Tipo na reco odonyo gini yökö ki kom jö na pol nakun redo gini ki koko rwök, cë jö na pol na two akwea ömakögi ëka engwalo na mulo amula öcang gini ökö. 8 Cë yom cwiny na thwönë obedo i pacö

nön. 9 Ëntö i pacö nön onwongo tye ëcwö mörö na nyingë Cimon n'onwongo tio tic më jwöjwök, na jö Camaria onwongo uro ën rwök. Ën obedo ka wakërë ni ën ebeto ngat mörö na dit. 10 Jö kibëc më rwöm na malö ëka rwöm na piny oketho gini cwinygi i köp na ën kobo nakun kobo gini ni, "Ëcwö ni obedo tükö k'Obanga n'ecwodo ni 'Tükö na Dit.'" 11 Gin obedo ka ketho cwinygi më winyo köp mërë piën pi karë na lac ën obedo miögi uro tic mërë më tango më jwöjwök. 12 Ëntö i karë na gin oye köp më Emuth na Bër na Pilipo ötitö i kom ker k'Obanga ëka nying Yecu Kiricito, cë cwö naka thon ki mon ebaticagi. 13 Cimon thon oye, ëka ebatica ën. Ën öcakö lübö kör Pilipo i kabedo kibëc na cidhö yo ië nakun bedo ki ur na dit i kom anyuth ëka tango na dito na ën önenö. 14 I karë n'ëkwëna na tye i Jerucalem owinyo ni jö Camaria oyeo köp k'Obanga, gin ooro Petero ëka Jon bothgi. 15 I karë na gin othuno, öcakö gini lëga piri gi ëk gin onwong Tipo Naleng, 16 piën Tipo Naleng onwongo bara obino i kom ngat mörö ki kin-gi, ëntö yam ebino ebaticagi i nying Rwoth Yecu. 17 Cë Petero ëka Jon oketho cing-gi i komgi, ëka onwongo gini Tipo Naleng. 18 I karë na Cimon önenö ni Tipo Naleng ëmiö ka ëkwëna ketho cing-gi i kom jii, ën ömitö miögi ciling ëka okobo ni, 19 "Mia unu thon tükö ni, ëk ngat mörö na an abino ketho cinga i kome, onwong Tipo Naleng." 20 Ëntö Petero ögamö ni, "Ëk cilingni orweny ökö kanya acël kodi, piën in ithamö ni itwërö wilö mic k'Obanga ki ciling! 21 In ipe ki gin mörö n'epoko nini i kom köp ni, piën cwinyi ba tye n'atir i nyim Obanga. 22 Ngut ökö ki kom bal ni ëka ilëg both Rwoth, ëk ka twërë ën bino timö nini kica pi bedo ki koth thama ni i cwinyi. 23 Piën anëno cwinyi opong ki këc cwinyi rwök, ëka idökö amabuc më bal." 24 Cë Cimon ögamö ni, "Lëg unu pira both Rwoth ëk gin mörö na un ikobo kür opodhi i koma." 25 I karë na dong otyeko kobo gini köp më caden ëka ki titö köp ka Rwoth, Petero ëka Jon ödök gini yo Jerucalem, nakun titö köp më Emuth na Bër i kin peci na pol ka jö Camaria. 26 Malaika ka Rwoth okobo both Pilipo ni, "Yaa malö icidhö yo kukwap i gudo thim na yaa ki i Jerucalem lungo piny yo Gaja." 27 Cë ën öcakö woth ëka oromo k'ëcwö më Ethiopia n'epudho, adit na pirë tük na löö lim ka Kandake kibëc, alöc na dhakö më lobo Ethiopia. Ëcwö ni onwongo öcidhö yo Jerucalem më wörö Obanga. 28 I karë na ën tye ka dök cen yo pacö, ën onwongo obedo i gadigadi nakun kwanö buk k'adwarpiny Icaya. 29 Cë Tipo Naleng okobo both Pilipo ni, "Apë na cwök, iwoth ki gadigadi nön." 30 Ëka Pilipo öringö yo gadigadi, cë owinyo ka ën tye ka kwanö buk k'adwarpiny Icaya, ëka Pilipo

openyo ni, "In iniang i ngo ni tye ka kwanö?" 31 En ögamö ni, "An atwerö niang ië ningö, ka ngat mörö ope na gönyö nina?" Eka ocwodo Pilipo ek obed kanya acël ködë. 32 Dul na en onwongo tye ka kwanö ki i Cöc na Leng tye ni köman: "Epeö calö römö n'etero më angöla, eka na calö athin römö n'öling i nyim anyar yer, cë en ba oelo dhögë. 33 Pi twerö mërë n'ëtürö ökö, ba engölö ninë köp atir. Nga na twerö twak pi ëkwaë mërë? Piën kwö mërë onwongo ëkwanyö ökö ki wi lobo." 34 Ecwö n'epudho openyo Pilipo ni, "Öma, kob nina, nga n'adwarpiny tye ka twak i kome, tye ka twak i kome këné onyo i kom ngat nököné?" 35 Cë Pilipo öcakö ki dul më Cöc na Leng nön eka okobo ninë Emuth na Bër i kom Yecu. 36 Na gin tye ka woth i gudo, othuno ginï kanya pii tye ië cë ëcwö n'epudho okobo ni, "Nën, pii ene! Ngö na gënga nwongo batica?" 37 Eka Pilipo okobo ninë ni, "Ka iyee ki cwinyi kibëc cë itwerö." En ögamö ni, "An ayee ni Yecu Kiricito ëné obedo Wod k'Obanga." 38 Eka en ömïö twerö ni ëk gadigadi ocung. Cë gin kibëc ödönyö ginï i pii, eka Pilipo obatica en. 39 I karë na gin donyo malö ki i pii, cë Tipo ka Rwoth otero Pilipo ökö athura, eka ëcwö n'epudho ba dök önönö Pilipo, ëntö en ömëdërë ki woth mërë ki yom cwiny. 40 Entö Pilipo onwongo ni etye i Ajota nakun wowotha më titö köp më Emuth na Bër i kin peci kibëc naka othuno i Cecaria.

9 Entö, Caulo onwongo pod büro ëlëbkör Rwoth nakun mitö nekogï. En öcidhö both alamdhök na dit 2 eka openyo pi waraga më cidhö ködë i cinagoga kibëc na tye i Damaciko, ek ka ebino nwongo jö na lübö yoo ka Rwoth kunön cwö onyo mon, ekelgi na calö emabuc yo Jerucalem. 3 I karë na en tye ka woth, na dong cwök ki Damaciko, cë tar obino ki i polo athura eka öryëny öcarö kome. 4 En opodho i ngöm eka owinyo dwön na kobo ninë ni, "Caulo, Caulo, pingö itye ka yelona?" 5 Caulo openyo ni, "In inga Rwoth?" Cë Rwoth ögamö ni, "An Yecu na in itye ka yelo. 6 Kobedini yaa malö, idöny i pacö, cë ebino kobo nini gin na myero iitim." 7 Jö n'onwongo tye i woth ködë ocung ginï aliling, gin owinyo dwön nön, ëntö ba önönö ginï ngat mörö. 8 Caulo öya malö ki piny, ëntö i karë na en öyabö wangë, onwongo ba römö nënö gin mörö. Cë gin öpëö en apëa ki cingë më tero i Damaciko. 9 Pi ninö adek en onwongo ba römö neno, ba cemo onyo ba madhö gin mörö. 10 I Damaciko onwongo tye alëbkör Yecu na nyینگë Anania. Rwoth ötwak ködë i anyuth nakun cwodo ni, "Anania!" En ögamö ni, "Eyo Rwoth." 11 Rwoth okobo ninë ni, "Cidh i öt ka Yuda na tye i Yoo n'Ocung Atir,

eka ipeny pi ëcwö na nyینگë Caulo më Taruco, en kobedini tye i lëga. 12 I anyuth en önönö ëcwö mörö na nyینگë Anania ka dönyö bothe më ketho cingë i kome ek wangë öyabërë." 13 Anania ögamö ni, "Rwoth, awinyo köp na pol i kom dhanö ni eka ki gin na reco na en obedo ka timö i kom jö k'Obanga na leng na tye i Jerucalem. 14 Eka en obino kany ki twër n'öya ki both ëlamdhök na dito më makö jö kibëc na cwodo ginï nyinging." 15 Entö Rwoth okobo both Anania ni, "Cidhi! Caulo obedo ngat na an ayërö më tero nyینگa both Erok ki rwodhigi eka both jö më Icarael. 16 An abino nyutho ninë can na thwönë na myero en ödang pi nyinga." 17 Cë Anania öcidhö ödönyö i öt na Caulo tye ië, oketho cingë i kome eka okobo ninë ni, "Ömëra Caulo, Rwoth Yecu n'onnyuthere bothi i wanga yoo n'onwongo in itye ka bino yo kany, oora bothi ni ëk wangi öyabërë inën piny dökï, eka ipong ki Tipo Naleng." 18 Cücüth gin mörö na cal ki pök rëc opodho ki i wang Caulo cë öcakö neno. En öya malö eka ebatica. 19 Kinge camö cem mörö cë tükö mërë odwogo. Caulo obedo kanya acël k'ëlëbkör Yecu i Damaciko pi ninö na nökö. 20 Cë cücüth öcakö titö i cinagoga kibëc ni Yecu obedo Wod k'Obanga. 21 Jö kibëc n'owinyo köp mërë ouro ginï eka openyo ginï ni, "Pathi ëcwö ni ëné yam okelo ayela i Jerucalem i kin jö na cwodo nyینگ Yecu? Eka en ba obino kany më terogi both ëlamdhök na dito na calö emabuc?" 22 Titö köp ka Caulo ömëdërë amëda më bedo na tük, naka Eyuda na bedo i Damaciko wigï ocung ökö, piën en onyutho atir ni Yecu ëné Meciya. 23 Kinge na ninö na pol opothi, Eyuda mökö öyübërë ginï më neko en. 24 Entö Caulo onwongo öniang i kom yüb na mëgi. Kiceng eka kiwor gin obedo ka kürö dhö wangkac më neko en. 25 Entö i kiwor, ëlëbkörë otingo en eka elwao piny k'adita ki kany mörö na thwolo ki i kom cël. 26 I karë na Caulo othuno i Jerucalem, en ötëmö më ribërë k'ëlëbkör Yecu, ëntö gin kibëc onwongo lworo en nakun ba yee ginï ni en dong obedo alëbkör Yecu. 27 Cë Baranaba okelo en both ëkwëna eka okobo nigï kite na Caulo önönö ki Rwoth ködë i wanga yoo më Damaciko. Baranaba okobo nigï thon ngö na Rwoth okobo ni Caulo eka kite na en opwonyo ködë abonge lworo ki nyینگ Yecu i Damaciko. 28 Cë en dong obedo ködgi kanya acël nakun wowotha eka twakö nyینگ Rwoth abonge lworo i Jerucalem. 29 En ötwak eka opyem k'Eyuda mökö na twakö lëb Girik, ëntö gin ötëmö më neko en. 30 I karë na utmego ongeö ginï köp ni, gin otero Caulo i Cecaria, eka eoro en yo Taruco. 31 Cë jö n'oye Kiricito kibëc na tye i lobo Yudea, i Galilaya, eka i Camaria obedo ginï ki kuc. Ömëdërë ginï ki

döngö na welgi thon medère nakun lubö giní yoo mé lworo Rwoth, éka Tipo Naleng obedo jingö cwingi. 32 Í karé nön, Petero owotho í kabedo kibéc, éka í woth méré nön én örwatère kí jó k'Obanga na leng na bedo giní í Lida. 33 Kí kunön én onwongo écwö mörö na nyingé Ainea, n'onwongo tye kí two akwea éka obedo ka buto abuta í wi étana pí mwaka aboro. 34 Petero okobo niné ní, "Ainea, Yecu Kíricito ócangó twoni ökö, yaa malö, idöl kabutoni." Cücüth, én öya malö. 35 Jó kibéc n'onwongo bedo giní í Lida éka Caron önénö giní én cé ölökeré giní both Rwoth. 36 Í Jopa onwongo tye alübkör Yecu na dhakö na nyingé Tabica (na ka égönyö í lëb Girik tyéné ní Dokac). Én onwongo obedo ka tio tic na bécö éka könyö écan. 37 Í karé nön, two ömakö cé öthöö ökö. Éka élwökö kome, cé epyelo í öt na malö. 38 Í karé n'élübkör Yecu owinyo giní ní Petero onwongo tye í Lida na cwök kí Jopa, cé ooro giní jó ariö bothe mé cidhö kwaö én ní, "Tim bër, ibin bothwa piöpiö." 39 Cé Petero öya malö éka öcidhö ködgi. Í karé na én othuno, etero én í öt na malö. Öt onwongo opong kí mon thöó n'onwongo tye ka kok éka nyutho giní böng-gí na Dokac obedo ka yübö nigí. 40 Éntö Petero okobo ní jó kibéc mé dönyö yökö, cé én orumo cöngé piny éka ölēgö. Én ölökeré both athöó cé okobo niné ní, "Tabica, yaa malö." Éka Tabica öyabö wangé! Í karé na én önénö Petero, öya malö cé obedo abeda! 41 Petero ömakö cingé cé otingo én malö. Én ocwodo mon thöó éka jó k'Obanga na leng kibéc cé onyutho én na kwö bothgi. 42 Emuth ní ökéth örömö lobo Jopa kibéc éka jó na pol oyee giní í kom Rwoth. 43 Petero obedo í Jopa pí nínö na pol í pacö k'anyöng löö na nyingé Cimon.

10 Yam onwongo écwö mörö tye í Cecaria na nyingé Korinelio, adit mé dul acikari n'ecwodo ní mé Itali. 2 Én onwongo ödyère éka lworo Obanga kí jó mé ödé kibéc. Én onwongo thon miö jami na pol mé könyö écan, éka lēgö both Obanga jwiwi. 3 Í nínö mörö acél í kin caa abungwén mé kothyeno, én önénö malaika k'Obanga í anyuth n'obino bothe éka okobo ní, "Korinelio!" 4 Korinelio öcikö wangé bothe kí lworo, cé okobo both malaika ní, "Adwong, kob nina ngö ní mitö." Malaika ögamö ní, "Légani kí míc mé könyö écan othuno malö both Obanga, ömiö én opo piri. 5 Kobedi dong or cwö mörö yo Jopa ék öcidh okel giní écwö na nyingé Cimon n'ecwodo ní Petero. 6 Én bedo í pacö ka Cimon anyöng löö, na ödé tye í dhö nam." 7 Í karé na malaika n'ötwak ködé öcidhö ökö, Korinelio ocwodo etic méré ariö éka acikari acél n'ödyère kí kin jó na gwökö én. 8 Én okobo nigí köp kibéc n'ötímère éka oorogi yo Jopa.

9 Kodiko méré na caa abicél dong cwök, n'ëkwëna ka Korinelio tye í wothgi na dong cwök dönyö giní í pacö, Petero öidhö í wi öt malö mé cidhö í lēga. 10 Kec öcakö neko én, nakun mitö ní écam gin mörö, éntö onwongo pod éyübö cem ayüba cé öcakö nēnō anyuth. 11 Önénö polo öyabère éka gin mörö na cal kí cüka na thwöné obino piny nakun tye kí thwoke angwén. 12 Í cüka nön onwongo tye ië kwa leeni na tyén-gí angwén, leeni na wotho í ngöm kí korgí, éka kí winy na ngwécö kí malö. 13 Cé dwön mörö obino bothe nakun kobo niné ní, "Petero yaa malö, inek, éka ícam." 14 Éntö Petero ögamö ní, "Rwoth pathi ní kómanön, piën an anaka yam bara acamö gin mörö n'obedo mé kwer onyo na ba leng." 15 Dwön döki ötwak ködé wang mé ariö, "Kür icwod gin mörö ní ba leng n'Obanga ömiö ödökö na leng." 16 Man ötímère wang adek, cé cücüth gin nön édwökö ökö í wi polo. 17 Í karé na Petero onwongo pod tye ka uro tyén köp mé anyuth na én önénö, cwö na Korinelio oorogi onwongo giní öt na Petero tye ië, cé ocung giní í dhö wangkac. 18 Gin öcakö cwodo, nakun penyo giní ka Cimon n'ecwodo ní Petero bedo kany nön. 19 Í karé na Petero pod tye ka thamö í kom anyuth na én önénö, Tipo Naleng okobo niné ní, "Petero, cwö adek tye ka rangöni. 20 Yaa malö, icidh piny iwoth ködgi. Kür ikwér mé woth ködgi, piën an aorogi." 21 Petero öcakö cidhö piny éka okobo both cwö nön ní, "An éné ngat na un itye ka rangö. Tyén köp ngö n'ömiö un ibino?" 22 Gin ögamö ní, "Wan éya kí both Korinelio n'obedo adit acikari mé Roma. Én obedo dhanö na kite atir éka lworo Obanga, na jó kibéc n'obedo Eyuda wörö. Malaika na leng okobo niné ní ék ocwodi icidh í ödé, ék én owiny ngö na in irömö kobo." 23 Cé Petero ocwodogi éka oterogi í öt mé bedo wele méré. Kodiko méré Petero öcakö woth ködgi, éka utmego mökö kí í Jopa owotho ködgi. 24 Í nínö na lubö manön gin othuno í Cecaria. Korinelio onwongo tye ka kürögi éka onwongo ocwodo wede éka nyikonei méré kibéc na cwök ködé. 25 Í karé na Petero tye ka dönyö í öt, Korinelio oromo ködé éka opodho oryebere piny í tyéné mé wörö én. 26 Éntö Petero otingo én malö nakun kobo ní, "Yaa malö icung, an thon abedo dhanö adhana kamé in." 27 Petero obedo ka twak kí Korinelio éka ödönyö í öt cé onwongo jó na pol n'öcökère giní. 28 Én öcakö kobo nigí ní, "Un kibéc ingeo ní cik ba yeo ní ék Ayuda mörö öribère k'Arok mörö, kadí thon thuno bothe, éntö Obanga dong otyeko nyutho nina ní kür acwod dhanö mörö ní ba opore onyo ní ba leng. 29 Í karé n'ecwoda, an abino na ba akwërö. An apenyi, kob nina pingö icwoda?" 30 Éka Korinelio ögamö ní, "Ninö

angwën n'opoth angec, an onwongo atye i lëga i öda i koth caa ni, caa abungwën më kothyeno. Athura äcwö mörö n'oruko böng na ryëny ocung i nyima 31 ëka okobo ni, 'Korinelio, Obanga otyeko winyo lëgani ëka opo pi mïcni na in iimiö both ëcan. 32 Kobedi dong or jö mörö yo Jopa both Cimon n'ecwodo ni Petero. Ën obedo welo i pacö ka Cimon n'obedo anyöng löö na bedo i dhö nam.' 33 Cë aoro jii ökö cücüth, ëka in thon iitimö bër më bino. Kobedini wan kibëc etye kany i nyim Obanga më winyo köp kibëc na Rwoth öcikö bothi më kobo niwa.' 34 Cë Petero öcakö twak na kobo ni, "An dong aniang adyer ni Obanga kara ba poko kin dhanö 35 ëntö yeo jö kibëc më rok na papath na lworo ën ëka tio gin na tye atir. 36 Un ingeo köp na yam Obanga ooro both jö më lcarael, nakun titö niggi Emuth na Bër më kuc na bino pi Yecu Kiricito na ën Rwoth ka jö kibëc. 37 Un ingeo ngö n'ötümërë i Yudea kibëc, cakërë ki i Galilaya kinge batica na Jon ötitö 38 kite n'Obanga owiro Yecu më Najaret ki Tipo Naleng ëka tükö. Cë Yecu owotho i kabedo kibëc na tio tic na bécö ëka cangö jö kibëc n'onwongo Catan yelogi, piën Obanga onwongo tye ködë. 39 "Ëka wan ëkwëna ebedo ecaden më jami kibëc na ën ötimö i lobo k'Eyuda ëka i Jerucalem. Gin oneko ën n'eguro agura i kor yath aña, 40 ëntö Obanga ocerö ën ki kin jö n'öthöö i ninö më adek ëka ömiö ën onen, 41 jö kibëc ba önënö ën, ëntö onen bothwa wan jö n'Obanga onwongo öyëro cön më bedo ecaden mëre. Wan ënë jö n'ocemo ëka emedho ködë i karë na ën ocer ki kin jö n'öthöö. 42 Ëka öciköwa më cidhö titö köp i kabedo kibëc ëka më miö caden ni Yecu ënë ngat n'Obanga öyëro më bedo angöl-köp ka jii kibëc, jö na kwö ki jö n'öthöö. 43 Edwarpiny kibëc miö caden i kome ni ngat acëlacëc na yee i kome ebino timö kica i balgi ki nying Yecu." 44 Na Petero pod tye ka twakö köp ni, Tipo Naleng opye i kom jö kibëc n'onwongo tye ka winyo köp mëre. 45 Eyuda n'oye n'ëlrögi n'owotho gini ki Petero obedo ki ur ni mïc më Tipo Naleng ëmiö thon both Erok. 46 Piën gin owinyogi ka twakö lëb na papath ëka pakö gini Obanga. Cë Petero okobo ni, 47 "Ngat mörö tye na römö jükö ni kür ebatica jö ni ki pii? Gin dong otyeko nwongo Tipo Naleng kite na onu thon enwongo ködë." 48 Cë ën ömiö twërö ni gin myero ebaticagi ki nying Yecu Kiricito. Cë gin ökwaö Petero më bedo bothgi pi ninö mörö na nönök.

11 I karë nön ëkwëna ëka utmego na tye gini i Yudea owinyo gini ni Erok thon oyeo köp k'Obanga. 2 Ëntö i karë na Petero öcidhö naka i Jerucalem, dul ka jö n'ëlrögi n'oye Yecu öcakö kobo

ni ën ötimö gin na rac 3 nakun kobo gini ni, "In icidhö both jö na ba ëlrögi ëka icemo ködgi." 4 Cë Petero öcakö kobo niggi ngö n'ötümërë köre ki köre. 5 "I karë n'onwongo atye i lëga i Jopa, anënö gin anyutha. An anënö gin mörö n'obino piny ki wi polo na cal ki cuka na thwönë i wang lek, nakun bino piny na tye ki thwoke angwën, cë obino naka piny i nyima. 6 I karë na an aripö kom cuka, anënö leeni na tyën-gi angwën, leeni më thim, leeni na wotho i ngöm ki korgi ëka winy na ngwëcö ki malö. 7 Cë awinyo dwön mörö na kobo ni, 'Petero, yaa malö, inek ëka icam.' 8 "Ëntö an agamö ni, 'Rwoth pathi ni kömanön, piën gin mörö më kwer onyo na ba leng anaka yam bara ödönyö i dhöga.' 9 "Dwön öcakö twak ki i polo wang më arö ni, 'Kür icwod gin mörö n'Obanga ömiö ödökö na leng ni ba leng.' 10 Man ötimërë wang adek cë jami nön kibëc ëdwökö ökö yo wi polo. 11 "I caa nön cücüth, ënë jö adek n'eorogi ki i Cecaria othuno gini ködë i öt n'onwongo an abedo ië. 12 Tipo Naleng öcakö kobo ni awoth ködgi kür akwër. Utmego abicël thon owotho gini köda ëka wan ëdönyö i öt k'ëcwö nön. 13 Ën okobo niwa kite na ën önënö ki malaika ka bino bothe i ödë ëka okobo ni, 'Or jö mörö yo Jopa ëk öcidhö ocwod gini Cimon n'ecwodo ni Petero. 14 Ën bino kelo nini köp na in ëka ki jö kibëc më pari bino larë.' 15 "I karë na an acakö twak, Tipo Naleng opye i komgi kite na cön öcakö pye ködë i komwa i acaki. 16 "Cë apo i kom ngö na Rwoth okobo cön ni, 'Jon yam batica jii ki pii, ëntö un ebino baticawu ki Tipo Naleng.' 17 Ka cë Obanga ömiögi mic na röm ki man ömiö onu jö n'eyee i kom Rwoth Yecu Kiricito, cë an dökü abedo nga na myero apyem k'Obanga?" 18 I karë n'owinyo gini köp ni, gin dong öling alinga ëka öcakö gini pakö Obanga nakun kobo gini ni, "Wan önënö ni Obanga oyeo n'Erok thon më ngut ki kom balgi ëka më nwongo kwö." 19 Jö na yam ökëth i karë më ayela n'obino öcakërë kinge thöö ka Citipwano, obino öcidhö gini naka i Poiniki, Caiprac ëka Antiokia, nakun pwonyo gini köp k'Obanga both Eyuda këkën. 20 Ëntö jö mökö ki kingi, n'öya ki i Caiprac ëka Cirene obino öcidhö gini yo Antiokia cë öcakö gini twak ki jö Girik nakun titö niggi Emuth na Bër i kom Rwoth Yecu. 21 Tükö ka Rwoth Obanga onwongo tye ködgi ëka wel Erok na pol oyeo cë öläkërë gini both Rwoth. 22 Emuth ni owinyere both jö n'oye Kiricito na tye gini i Jerucalem ëka gin ooro Baranaba yo Antiokia. 23 I karë n'othuno ëka önënö tic më kica k'Obanga, ën obedo ki yom cwiny cë öcükö cwinygi më cung na tük i kom Rwoth ki cwinygi kibëc. 24 Baranaba onwongo obedo dhanö na bër n'opong ki Tipo Naleng ëka yee cë ömiö wel

jö na pol obino gini both Rwoth. 25 Cê Baranaba öcîdhö yo Taruco më rangö Caulo. 26 İ karê na ên onwongo, öcakö kelo ên yo Antiokia. Baranaba ki Caulo obedo kanya acêl ki jö n'oye Kiricito pi mwaka acêl külü nakun pwonyo gini jö na pol. Nyîng êlûbör Yecu êcakö cwodo ni Ekiricito ki i Antiokia. 27 İ karê nön edwarpîny mökö öya ki i Jerucalem obino gini yo Antiokia. 28 Ngat acêl ki kin-gi na nyîngê Agabu ocung cê okobo köp na Tipo Naleng onyutho nîñê ni wang mörö kec bino podho i wi lobo thûkûl. (Man ötimêrê i karê më löc ka Kalaudio.) 29 Êlûbör Yecu öcakö moko thamagi ni myero eter kõny both utmego na bedo gini i Yudea, nakun ngat acêlacêl miö na lûbêrê ki têkö mêrê. 30 Gin ötimö ni kômanön, êka ooro gini Caulo gin ki Baranaba më tero micgi both edong ka jö n'oye Kiricito na tye i Jerucalem.

12 İ karê nön rwoth Erode öcakö makö jö mökö ki kin jö n'oye Kiricito. 2 Ên oneko Yakobo ömîn Jon ki pala abadê. 3 İ karê na ên dong öñênö ni oyomo cwiny Eyuda, ên ömêdêrê ki makö Petero thon. Man ötimêrê i karê më Kwer më Ogati na Thôbi ope iê. 4 Kinge makö Petero, oketho ên i buc, êka êmiö ên i cing êkûrpîny na tye gini jö angwênangwên i dul angwên. Erode öthêna më kelo Petero i nyim lwak êk êtêm pido köp i kome kinge ninö më Poth. 5 Êntö i karê na Petero tye i buc, jö n'oye Kiricito obedo ka mêdêrê gini ki lêga both Obanga pîrê. 6 İ kiwor mêrê na dong myero Erode okel ên i nyim okiko më atêma, Petero onwongo obuto pîny n'ônîñö i kin acikari ariö, nakun etweo ên ki jêgêlê ariö, êka jö na kürö pîny thon onwongo tye ka kürö dholokek më buc. 7 Athura, malaika ka Rwoth onen êka tar öryeny öcarö i buc. Ên odhongo lak nget Petero êka ocoo ên ökö, nakun kobo ninê ni, "Yaa malö piöpiö!" Cê jêgêlê opodho ökö ki ngut cîngê. 8 Cê malaika okobo ninê ni, "Ruk böngüni êka wori." Êka Petero ötimö ni kômanön. Malaika dök okobo ninê ni, "Kac cükani i komi êka ilûb kõra." 9 Êka Petero öcakö lûbö kõrê yo yökö ki i buc, êntö ên onwongo ope ki thama mörö kékên ni gin na malaika tye ka timö onwongo tye ka timêrê adyer, ên onwongo thamö ni etye ka nêñö gin anyutha i wang lek. 10 Gin ökadhö êkûrpîny më acêl êka më ariö cê obino gini naka i dholokek nywenyo na wok cîdhö yo pacö. Dholokek öcakö yabêrê kênê nigî, êka owok gini ki i iê. İ karê na gin dong owotho othuno i gudo, malaika öcakö wêkö Petero ökö athura. 11 Êka Petero öcakö niang kênê nakun kobo ni, "Kobedi dong aniang atir ni Rwoth ooro malaika mêrê më laröna ki i cing Erode, êka ki kom gin na kibêc n'Eyuda öñênö gini ni bino timêrê i

koma." 12 İ karê na ên dong öñiang na bêr, öcakö cîdhö i öt ka Maria aya ka Jon n'ecwodo thon ni Marako, kanya jö na pol onwongo öcökêrê gini iê, êka tye gini i lêga. 13 Petero ödwoñgö dholokek më wangkac na dönyö i pacö, êka atic më pacö nön na nyîngê Roda obino yo bothe më yabö dholokek. 14 İ karê na ên öñiang i dwön Petero, cwinye obedo na yom rwök, öcakö ngwêc ödök cen na ba öyabö dholokek êka okobo nigî ni, "Petero tye ocung i dholokek yökö!" 15 Gin okobo ninê ni, "In wii ba tio." Êntö i karê na ên ökwêrö ni tye atir, gin öcakö gamö ninê ni, "Manön twêrö bedo malaika mêrê." 16 Êntö Petero ömêdêrê ki dwöñgö dholokek, êka na gin öyabö dholokek öñênö gini ên, cê gin obedo ki ur rwök. 17 Êka Petero öcakö jûkögi ki cîngê ni êk öling gini ökö, cê öcakö kobo nigî kite na Rwoth ökwanyö ên ködê yökö ki i buc, êka dök okobo nigî ni, "Kob unu ni Yakobo êka utmego nökenê ngö n'ötîmêrê." Cê öcakö yaa öcîdhö yo kany ökênê. 18 Kodiko na pîny oru, arubaruba obedo tye i kin acikari na rac, pi gin n'ötîmêrê i kom Petero. 19 Kinge n'Erode ömiö twêrö më rangö Petero ki têk cê ba onwongo, öcakö penyo êkûrpîny êka ömiö twêrö ni êk enekgi ökö. Cê Erode öya ki i Yudea öcîdhö i Cecaria êka obedo kunön pi karê mörö na nönök. 20 Erode obedo ka dhaa ki jö më Turo êka Cidon cê öcökêrê gini kanya acêl më bino twak ködê. Ka gin onwongo twêrö ki both Blacito, atic ka rwoth n'egenö, gin openyo Erode ni êmitö gini kuc, piên lobogî jengere i kom lobo ka rwothgi pi cem n'ekelo nigî. 21 İ ninö n'emoko, Erode onwongo oruko ruk më ker mêrê, cê öcîdhö obedo i wi then ker mêrê êka öcakö twak ki lwak. 22 Lwak öcakö redo ki wöw rwök ni, "Man ênê dwön obanga, pathi më dhanö." 23 Cücüth, malaika ka Rwoth ömiö ên otwore piên ba ömiö dheo both Obanga êka kudi öcakö camö kome cê öthöo ökö. 24 Êntö köp k'Obanga ömêdêrê amêda më nya. 25 İ karê na Baranaba gin ki Caulo otyeko gini tic n'eorogî iê, cê ödök gini i Jerucalem, nakun wotho gini kanya acêl ki Jon n'ecwodo ni Marako.

13 Jö n'oye Kiricito na tye gini i Antiokia onwongo tye k'edwarpîny êka epwonye na nyîng-gi: Baranaba, Cimeon n'ecwodo ni Niga, Lucio më Cirene, Manaen (n'ödöñgö kanya acêl k'Erode n'obedo alöc) êka Caulo. 2 İ karê na gin tye i lêga më wöw Rwoth êka ki rio kec, Tipo Naleng okobo nigî ni, "Yêr niina unu Baranaba gin ki Caulo pi tic na an acwodogî iê." 3 Kinge na gin dong otyeko lêga êka ki rio kec, oketho gini cîng-gi i komgi êka eorogî më cîdhö tio tic k'Obanga. 4 İ karê na Tipo Naleng oterogî, gin öcîdhö yo dhö nam i Celecia. Gin öya ki kunön, ökwang gini

naka i cula nam me Cairpac. 5 i karé na gin othuno i nĩ en ötim.' 23 "Ki kom ekwaé ka Daudi, Obanga Calamic, ötitö ginĩ köp k'Obanga i cinagoga k'Eyuda kibeé. Gin owotho ki Jon Marako me könyögi. 6 Gin owotho öngölö cula nam naka othuno ginĩ yo Papoc. Ki kunön, oromo ginĩ k'ajwoga mörö, n'obedo adwarpiny na twot n'obedo Ayuda na nyینگé Bar-Yecu. 7 En onwongo obedo okone k'alóc lobo na nyینگé Cerigio Paulu n'onwongo obedo ngat na ryék. Alóc nön ocwodo Baranaba gin ki Caulo bothe, piën en onwongo mitö winyo köp k'Obanga. 8 Entö Elima n'obedo ajwoga (kite na nyینگé gönyö ködë i lëb Girik) öcakö pyem ködgi nakun mitö lökö cwiny alóc ökö ki kom yee méré. 9 Cë Caulo n'onwongo thon ecwodo ni Paulo, opong ki Tipo Naleng, öcökö wangé i kom Elima éka okobo ni, 10 "In ibedo athin ka Catan, langö ka gin na kibéc na bëcé. In ipong ki köp me bwöl, k'ököra na reco. In ba itwëré wëkö lökö köp ka Rwoth Obanga n'atir me bedo twodo? 11 Kobedini cing Rwoth Obanga dong tye i komi, wangi bino thöö ökö, éka pi karé mörö ba ibino nënö tara ceng." Cücüth wangé öcakö thithiba ki pii éka piny ödökö na cöl niné. Öcakö tëmö me rangö ngat mörö ek öpé en ki cingé. 12 i karé n'alóc önënö ngö n'ötiméré, en oyee piën ouro rwök kit pwony n'epwonyo i kom Rwoth. 13 Kinge, Paulo k'ewodhe öya ginĩ ki i Papoc cë ökwang ginĩ ki mel yo Perga i lobo Pampulia. Ki kunön, Jon Marako öwëkögi cë ödök cen yo Jerucalem. 14 Entö Paulo gin ki Baranaba öya ginĩ ki i Perga cë öcidhö ginĩ yo Antiokia me lobo Picidia. i ninö me Cabit k'Eyuda, gin ödönyö i Cinagoga éka obedo ginĩ piny. 15 Kinge na dong etyeko kwanö kwan ki i buk me Cik ka Muca éka k'edwarpiny, étëla me Cinagoga ooro köp bothgi na kobo ginĩ ni, "Utmego, ka itye unu ki köp mörö me cükö cwiny jii, bin ikob unu." 16 Paulo öya malö ocung cë öjukögi ki cingé na kobo ni, "Jö Icarael éka un Erok kibéc na wörö Obanga, winya unu! 17 Obanga ka jö Icarael öyëré kwere onu, ömiögi önya na pol i karé na gin bedo i lobo Ejip, ki tükö na dit, en ökwanyögi ökö ki i lobo nön. 18 Ödiö cwinye i komgi i thim pi mwaka na römö pyer angwën. 19 En otyeko rok abirö na tye i lobo Kanaan éka ömiö lobo nön both jö Icarael me bedo mëgi. 20 Man kibéc otero mwaka na römö 450. "Kinge man, Obanga obino ömiögi ëngöl-köp me löönögi naka i karé k'adwarpiny Camuel. 21 Cë jii openyo pi rwoth, éka Obanga obino ömiögi Caulo wod ka Kic na yaa ki i kaka ka Benjamin n'obedo i löc pi mwaka pyer angwën. 22 Kinge kwanyö Caulo, Obanga öyëré Daudi me bedo rwothgi. En okobo i kome ni: 'An anwongo Daudi wod ka Jece, ëné ngat na yomo cwinya, en bino timö jami kibéc na an amitö ni en ötim.' 23 "Ki kom ekwaé ka Daudi, Obanga okelo ni jö me Icarael Alar Yecu, kite na en öcökö ködë. 24 Na bara Yecu obino, Jon Abatica ötitö köp me ngut éka batica both jö me Icarael kibéc. 25 i karé na Jon dong cwök tyeko tic méré, en okobo ni, 'Un ithamö ni an anga? An ba abedo ngat na un itye ka kürö piré, ëntö en tye ka bino ki köra, na an ba apora me gönyö wör tyënë.' 26 "Utmegona, un ekwaé k'Abraam, éka un Erok na Iworo Obanga, köp me laré ni eoro dong ökö both onu! 27 Entö jö na yam bedo ginĩ i Jerucalem k'ëtëlagi onwongo ba öniang ginĩ i kom Yecu, ba öniang ginĩ thon i köp n'edwarpiny okobo, éka n'ekwanö i ceng Cabit k'Eyuda kibéc. Gin ocobo köp k'edwarpiny nakun ngölö ginĩ ni köp ölöö Yecu. 28 Kadí ba onwongo ginĩ bal mörö me ngölö niné thöö, gin openyo Pilato ek oyee me neko en ökö. 29 i karé na dong otyeko ginĩ cobo köp na yam ëcöö i kome, gin ökwanyö en ökö ki kor yath, cë epyelo kome i bur lyél. 30 Entö Obanga ocero en ökö ki kin jö n'öthöö. 31 Cë en obedo nen pi ninö na pol both jö na yam en owotho ködgi ki i Galilaya obino yo Jerucalem. Kobedini dong gin ëné ecaden méré both jö onu. 32 "Éka wan ëtitö niwu emuth na bëré ni gin na yam Obanga öcökö both kwere onu, 33 en dong ömiö ocobere pi onu, ekwaëgi, ki cero Yecu. Kite n'ëcöö ködë i Jabuli me arö ni, "In ibedo woda, tin dong adökö apapni.' 34 Éka man ëné gin n'Obanga okobo i kom cero en ki kin jö n'öthöö ni ba bino töp i lyél, ekobo i köp ni: "Abino miöwu gum na leng na genere na yam acikö both Daudi.' 35 Dök ekobo i Jabuli nökené ni: "Ba ibino wëkö kom Dhanöni Naleng töp." 36 "i karé na Daudi otyeko tic na lübëré ki yüb k'Obanga i karé méré, cë en öthöö, éka eiko kome kanya eiko kwere méré ië cë kome ötöp. 37 Entö ngat n'Obanga obino ocero ki i thöö, kome ba obino ötöp. 38 "Pi manön utmegona, an amitö ni inge unu ni pi Yecu ené ömiö wan ëtitö niwu köp me timö kica i kom bal. 39 Dhanö acélacél n'oye Yecu ebino kwanö ni en kite atir i nyim Obanga, gin mörö na cik ka Muca ba twëré timö. 40 Gwökéré unu dong ek köp na yam edwarpiny okobo kür ötiméré i komwu: 41 "Nën, un wegí angal, ur unu éka irweny unu ökö, piën an abino timö gin mörö i karëwu, na un ba ibino yee, kadí ngat mörö kob niwu." 42 Na Paulo éka Baranaba yaa dong ki i cinagoga, jii ökwaögi ni myero gin dök odwog cen ek okob nigí köp na thuth i ceng Cabit k'Eyuda na lübö manön. 43 i karé n'ëkéthö lwak, pol Eyuda éka jö n'ölökéré ginĩ i dini k'Eyuda n'ömire ginĩ both Obanga ölübö ginĩ kör Paulo gin ki Baranaba cë gin obedo twak ki lwak na cükö cwinygi ni myero ömédéré ginĩ me bedo

ĩ k'ica k'Obanga. 44 Ī ceng Cabit k'Eyuda na lübö manön, pol lwak k'ĩ pacö öcökëre giniñ kanya acël më winyo köp ka Rwoth. 45 Ēntö ĩ karë n'Eyuda mökö önënö giniñ lwak, nyeko ömakögi ökö, ëka öcakö giniñ twakö köp më ayeny ĩ kom ngö na Paulo onwongo tye ka kobo. 46 Cë Paulo gin k'ĩ Baranaba ötwak giniñ k'ĩ tæk cwiny abonge lworo na kobo giniñ nĩ, "Wan onwongo myero ëcak twakö köp k'Obanga bothwu, ëntö na calö dong ĩkwërö unu ökö ëka ba ĩparö unu nĩ ipore unu pĩ kwö na ba thum, wan dong ëwëköwu cë ëlökëre both Erok. (aiönios g166) 47 Man ënë gin na yam Rwoth öciköwa na kobo nĩ: "An akethi më bedo tar both Erok, ëk ĩmii larë othun naka ĩ ajiki piny kibëc." 48 Ī karë n'Erok owinyo giniñ köp nĩ, cwinygi obedo na yom, ëka öcakö giniñ wörö köp ka Rwoth, cë jö kibëc n'onwongo ëyërogĩ pĩ kwö na ba thum oyee giniñ. (aiönios g166) 49 Köp ka Rwoth ökëth örömö lobo nön ökö kibëc. 50 Ēntö Eyuda orubo giniñ cwiny mon na lworo giniñ Obanga, na tye giniñ k'ĩ rwöm më dito na malö kanya acël k'ëtëla më pacö nön. Cë öcakö giniñ yelo Paulo gin k'ĩ Baranaba ëka ëryëmögi ökö k'ĩ ĩ lobogĩ. 51 Ēntö Paulo ëka Baranaba ötëngö giniñ apua k'ĩ tyën-gĩ më nyutho nĩ gin ökwërögi, cë öcïdhö giniñ yo Ikonio. 52 Cë ëlübör Yecu opong k'ĩ yom cwiny ëka k'ĩ Tipo Naleng.

14 Na gin dong tye ĩ pacö më Ikonio, ödönyö giniñ ĩ cinagoga k'Eyuda. K'ĩ kunön gin obedo ka twak k'ĩ tæk n'ömiö wel k'Eyuda na pol ëka Erok oyee giniñ. 2 Ēntö Eyuda n'ökwërö yee orubo giniñ cwiny Erok nakun miö giniñ thama na reco ĩ kom utmego. 3 Paulo gin k'ĩ Baranaba obedo giniñ kunön pĩ karë mörö na lac nakun twakö giniñ pĩ Rwoth k'ĩ tæk cwiny abonge lworo mörö. Rwoth thon omoko caden më k'ica mërë nakun miögi tækö më tio anyuth më tango ëka gin më aura. 4 Ēntö lwak më pacö onwongo opokere giniñ ökö, dul nökenë both Eyuda ëka nökenë both ëkwëna. 5 Cë Erok ëka Eyuda, kanya acël k'ëtëlagi omoko thamagi më timö gin na rac ĩ komgi ëka k'ĩ celogĩ k'ĩ kidi. 6 Ī karë n'ëkwëna öniang giniñ ĩ kom köp nön, öcakö lüü giniñ ökö naka yo Licitra ëka Derube ĩ peci na tye ĩ lobo Likaonia ëka k'ĩ lobo n'ögürögi, 7 kanya gin ömëdërë më titö Emuth na Bër. 8 Ī karë na gin tye ĩ Licitra, onwongo giniñ ëcwö mörö na bedo abeda na ba twërö woth. Ēn onwongo ongal ökö cön k'ĩ aya mërë ëka ba ötëmö woth. 9 Ēn obedo winyo ka Paulo twak, cë Paulo öcikö wangë ĩ kome ëka önënö nĩ ĩn tye k'ĩ yee na römö miö ĩn cang. 10 Cë Paulo oredo k'ĩ dwön na malö nĩ, "Yaa malö, icung atir!" Ēka ëcwö nön öcakö pye malö cë öcakö woth. 11 Ī karë na lwak önënö giniñ ngö na Paulo ötimö, öcakö

wöo giniñ k'ĩ lëb Likaonia nakun kobo giniñ nĩ, "Obanga obino giniñ piny both onu ĩ thë cal ka dhanö!" 12 Cë öcakö cwodo giniñ Baranaba nĩ "Jeuc," ëka Paulo nĩ, "Ermec," piën ĩn onwongo obedo adwong na löö twak. 13 Cë alamdhök ka Jeuc, na öt wörö jwökgi tye ĩ ngee pacö, okelo thwoni ëka athure ĩ dhö wangkac më pacö piën ĩn ëka lwak onwongo mitö miö giniñ tyër both ëkwëna. 14 Ēntö ĩ karë n'ëkwëna Baranaba gin k'ĩ Paulo owinyo giniñ pĩ köp nön, öcakö yécö giniñ böng-gĩ k'ĩ komgi nakun mwömërë giniñ yökö k'ĩ kin lwak na redo giniñ nĩ, 15 "P'ingö ĩtimö unu gin nĩ? Wan thon ebodo dhanö adhana calö un. Wan ëtitö niwu Emuth na Bër ëk ĩlökëre unu ökö k'ĩ kom gin na köny mërë ope yo both Obanga na kwö n'ocweo polo k'ĩ lobo ëka nam k'ĩ jami kibëc na tye ĩë. 16 Ī karë na cön ĩn oyee nĩ rok kibëc owoth giniñ ĩ yoo na ĩgi ömitö. 17 Kad' bed nĩ kömanön, ĩn yam ba öwëkö dhanö abonge caden mërë ëka k'ĩ gin na bër na ĩn timö. Ēn miö köth cwe niwu k'ĩ ĩ polo, ĩn miöwu cem na büp ëka miöwu ibedo unu k'ĩ yom cwiny." 18 Ēntö naka thon k'ĩ köp nĩ Paulo ëka Baranaba ba obedo na yot nigi më jükö lwak më tyërö tyër bothgi. 19 Cë Eyuda mökö n'obino giniñ k'ĩ ĩ Antiokia ëka ĩ Ikonio öcüpö giniñ lwak më dök kukurgi. Gin ocelo Paulo k'ĩ kidi ëka öcakö ywanö giniñ ĩn yökö ĩ ngee pacö, nakun thamö giniñ nĩ ĩn dong öthöö ökö. 20 Ēntö kinge n'ëlübör Yecu öcökëre giniñ bothe, ĩn öya malö ëka ödök cen ĩ pacö. Kodiko na piny oru, owotho giniñ kanya acël k'ĩ Baranaba naka ĩ Derube. 21 Kinge na gin ötitö Emuth na Bër ĩ pacö nön, gin ölökö jö na pol më bedo ëlübör Yecu. Cë gin ödök cen ĩ Licitra, Ikonio ëka Antiokia, 22 nakun jingö giniñ cwiny ëlübör Yecu ëka cükö cwinygi më cung ĩ yee atir nakun kobo giniñ nĩ, "Onu myero enwong cen na pol më dönyö ĩ ker k'Obanga." 23 Ī karë na Paulo gin k'ĩ Baranaba öyëro giniñ edong pĩ jö n'oye Kiricito k'ĩ ĩ kabedo acëlacël, gin öcakö miö jö nön ĩ cing Rwoth na gin yee ĩ kome nakun öcakö giniñ k'ĩ lëga both Obanga ëka k'ĩ rio kec. 24 Kinge na gin owok ĩ Picidia, obino giniñ naka ĩ Pampulia, 25 ëka ĩ karë na gin otyeko titö köp k'Obanga ĩ Perga, cë öcïdhö giniñ yo Atalia. 26 K'ĩ kany nön, gin ökwang k'ĩ mel yo Antiokia, kanya yam ëmiögi ĩë ĩ thë k'ica k'Obanga pĩ tic na gin onwongo dong otyeko. 27 Ī karë n'othuno giniñ kunön, öcökö giniñ jö n'oye Kiricito kanya acël, cë okobo giniñ gin na kibëc n'Obanga otio nakun wok k'ĩ bothgi ëka kite n'Obanga öyabö k'ĩ dholokek më yee both Erok. 28 Ēka obedo giniñ kunön k'ëlübör Yecu pĩ karë na lac.

15 Jö mökö öya k'ĩ ĩ Yudea obino giniñ yo Antiokia nakun pwonyo giniñ utmego nĩ, "Ka ba ëliröwu

kite na pwony ka Muca mitō kōdē, un ba itwērō larē." 2 Man ōmīō Paulo ēka Baranaba obedo ka larō kōp ki pyem kōdgi na tēk. Cē ēyērō Paulo ēka Baranaba ki jō nōkēnē n'oye gini, mē cidhō naka yo Jerucalem both ēkwēna ēka edong pī kōp ni. 3 Lwak jō n'oye Kiricito oorogī ēka na gīn tye ka woth ngōlō i Poiniki ēka lobo Camaria, gīn okobo kite n'Erok ōlōkērē gini kōdē. Emuth ni ōmīō utmego kibēc obedo ki yom cwiny. 4 I karē n'obino gini yo Jerucalem, jō n'oye Kiricito ēka ēkwēna, k'edong obino ōjōlōgi. Baranaba ēka Paulo okobo bothgi gin na kibēc n'Obanga otio kōdgi. 5 Cē jō n'oye na tye gini i dul k'Eparicayo ōya gini malō ēka okobo gini nī, "Erok myero ēlirgi, ēk ēcikgi mē lūbō cik ka Muca." 6 Ēkwēna ēka edong ōcōkērē gini mē larō kōp ni. 7 Kinge larō kōp pī caa na lac, Petero ōya malō cē ōtwak kōdgi: "Utmegona, un ingeo nī i karē mōrō n'opoth aneg Obanga obino ōyēra kī i kinwu, ēk amīi Erok owiny kōp mē Emuth na Bēr na yaa kī i dhōga ēka oyee gini. 8 Obanga, na ngeo cwiny dhanō, onyutho nī ēn oyeogī nakun miōgi Tipo Naleng, kite n'ōtīmō kōdē i kom onu. 9 Ēn ba oketho apokapoka mōrō i kin onu ēka gin, ēntō ēn ōmīō cwinygi obedo na leng kī yee. 10 Cē kobedini dong, pingō itye ka tēmō unu Obanga nakun iketho unu ayokoth i ngut ēlūbkōr Yecu na wan onyo kwere onu ba twērō gini tingo? 11 Pathi nī kōmanōn piēn wan eyee nī onu kibēc ēlarē i yoo acēl nōn pī kīca ka Rwothwa Yecu i kite na gīn tye kōdē nōn." 12 Jō kibēc n'ōcōkērē ōlīng gini alīnga nakun etye ka winyo Baranaba ēka Paulo ka tye ka kobo gini kōp i kom anyuth mē tango ēka gin mē aura n'Obanga ōtīmō i kin Erok nakun tio kōdgi. 13 I karē na gin otyeko twak, Yakobo ōgamō nī, "Utmegona, winya unu. 14 Cimon okobo both onu kite n'Obanga ōcakō nyutho par mērē i kom Erok nakun kwanyō jīi kī kin-gi ēk obed mēgē. 15 Kōp k'edwarpīny ōrwaterē kī kōp na yam ēcōō nī, 16 "Kinge man an abino dwogo ēka agērō ōt ka Daudi na yam ōrēdhērē. An abino gērō kanya yam ōbal ōkō, ēka abino rōcō na bēr. 17 Ēk jō n'odong ōrang gini Rwoth, ēka Erok kibēc n'ecwodogi kī nyīnga, man kōp ka Rwoth Obanga, na tio jami nī" 18 n'ōmīō ongere anaka yam cōn. (aiōn g165) 19 "Pī manōn thamana dong tye nī onu kūr ēmīi obed na tēk pī Erok na tye ka lōkērē gini both Obanga. 20 Nakaka manōn, onu myero ēcōō waraga bothgi ēka ekob nīgi nī myero kūr ōcam gini cem mōrō n'ētyērō both cal jwogi, kūr obed gini jō ōlyang, kūr ōcam gini ringo leeni n'ēdēō adēa, ēka kūr ōcam gini remo. 21 Piēn cik ka Muca ebodo ka titō i peci kibēc cakērē cōn ēka ēkwanō i cinagoga i ceng Cabit k'Eyuda kibēc." 22 Cē ēkwēna ēka edong,

kī jō kibēc n'oye Kiricito, omoko gini mē yērō cwō mōrō n'obedo mēgi ēk eorgi owoth gini kī Paulo ēka Baranaba yo Antiokia. Gīn ōyērō Yuda (n'ecwodo nī Barcaba) ēka Cila, cwō ariō n'onwongo obedo gini ētēla i kin utmego. 23 Man waraga n'eorogi kōdē: Both utmegowa n'obedo Erok n'oye Kiricito na tye i Antiokia, Ciria ēka Cilicia, wan ēkwēna ēka edong n'ebedo utmegowu, emothowu. 24 Wan ewinyo nī jō mōkō ōya kī bothwa kany abonge twērōwa, na tye gini ka yelowu kī kōp mōkō na rubo thamawu kī ngō na gīn tye ka kobo. 25 Manōn ōmīō wan emoko kī cwinywa acēl mē yērō cwō mōrō ēk eorgi bothwu nakun wotho gini kanya acēl kī nyikoneiwa mē amara Baranaba ēka Paulo, 26 cwō na dong otyeko jalō kwōgi pī nyīng Rwoth Yecu Kiricito. 27 Pī manōn wan eoro Yuda ēka Cila mē bino kobo niwu kī dhōgi ngō na wan etye ka cōōnō. 28 Nen calō bēr both Tipo Naleng ēka wan ēk kūr eketh yēc mōrō na pēk rwōk i komwu na kadhō kōp na pirgi tēk na wan ēcō pīny kany: 29 Kūr icam unu cem n'ētyērō both cal jwogi, kūr icam unu remo, kūr icam unu ringo leeni n'ēdēōgi adēa ēka kūr iīm unu tīm mē ōlyang. Ka iḡwōkērē unu kī kom jami nī, cē ibino unu tīmō na bēr. Bed unu dong na bēr. 30 I karē n'eorogi, gīn ōcakō cidhō yo Antiokia, kanya gīn ōgūrō jō n'oye Kiricito kanya acēl ēka ēmiōgi waraga. 31 I karē na gīn ōkwanō waraga, obedo gini kī yom cwiny pī kōp mē cūkō cwinygi. 32 Cē Yuda ēka Cila n'onwongo obedo gini edwarpīny, ōtwakō gini kōp na pol mē cūkō cwinygi ēka mē jīngō yeeḡi. 33 Kinge na dong otyeko gini karē mōrō na nōnōk, cē jō n'oye ōmīōgi ōdōk cen kī gum mē kuc both jō n'oorogi. 34 Ēntō Cila ōthamō nī bēr ēn ebed kunōn. 35 Cē Paulo ēka Baranaba odong gini i Antiokia, kanya gīn kī lwak na pol opwonyo ēka ōtītō gini kōp ka Rwoth. 36 Kinge karē mōrō na nōnōk, Paulo okobo both Baranaba nī, "Ērō ēdōk cen ēk ēcidh ēlīm utmego kī i peci kibēc na onu ebodo ka titō kōp ka Rwoth iē ēk ēnēn kite na gīn tye kōdē." 37 Baranaba onwongo mitō nī ewoth gini kī Jon na nyīngē nōkēnē ecwodo nī Marako, 38 ēntō Paulo ba dōk ōthamō na bēr mē woth kōdē piēn obino ōwēkōgi ōkō i Pampulia ēka ba obino ōmēdērē kōdgi i tic. 39 Gīn obedo ka larō kōp na gwaū, naka othuno nīgi pokere ōkō. Baranaba owotho kī Marako cē ōkwang gini yo Caiprac, 40 ēntō Paulo ōyērō Cila cē ōya gini ēka utmego ōmīōgi i cīng Rwoth ēk pī kīca mērē ōḡwōkgi. 41 Ēn owok i Ciria ēka i Cilicia nakun jīngō cwiny jō n'oye Kiricito.

16 Paulo dōkī othuno naka yo Derube ēka Licitra, kunōn onwongo tye iē alūbkōr Yecu na nyīngē

Timoteo, n'aya mërë onwongo obedo Ayuda ëka dhanö n'oye Yecu, ëntö n'apap mërë obedo dhanö më Girik. 2 Utmeo na tye gini i Licitra ëka lkonio ötwakö gini köp na bër i kom Timoteo. 3 Paulo ömitö n' ewoth ködë i woth mërë, cë ën öliör Timoteo pï Eyuda na tye gini kunön piën gin kibëc onwongo ngeo n' apap mërë onwongo obedo dhanö më Girik. 4 Kite na gin obedo wowotha i peci na papath, gin ömiö jö n'oye Kiricito cik na yam ëkwëna ëka edong omoko gini i Jerucalem n' ëk ölüb gini. 5 Kömanön jö n'oye Kiricito öjing na tük i kom yeegi ëka welgi obedo ka mëdërë na pol ninö ki ninö. 6 Paulo ëka ewodhe owotho gini i lobo Perugia ëka Galatia, piën Tipo Naleng ögëngögi n' kür ötit gini köp k'Obanga i lobo Acia. 7 I karë na gin othuno i wang lobo më Micia, gin ötëmö cidhö yo Bitinia, ëntö Tipo ka Yecu ba oyeo n' gin öcidh kunön. 8 Gin dong öcakö wok i Micia, ëka öcidhö gini yo Teroa. 9 I kiwor Paulo önenö ëcwö mörö më Macedonia i gin anyutha, n'ocung nakun kwaö ën n', "Kwang nam ibin i Macedonia ëk ikönywa." 10 Kinge na Paulo dong önenö gin anyutha, wan ëyübërë piöpïö më yaa cidhö yo Macedonia, piën onwongo ëniang na bër n' Obanga ënë ocwodowa më cidhö titö köp më Emuth na Bër bothgi. 11 Wan ëcakö kwang ki yeya ki i Teroa atir naka i Camoturake ëka kodiko mërë ethuno i Neapoli. 12 Ki kunön wan ëcidhö yo Pilipi i pacö na jö Roma löö, na ënë pacö na dit na löö ki i lobo Macedonia. Wan ebodo kunön pï ninö na pol. 13 I ceng Cabit k'Eyuda wan ëcidhö yökö i nge wangkac yo lak kulo, kanya wan ëthamö n' ëtwërö onwongo kany mörö më lëga. Wan ebodo piny më twak ki mon n'onwongo ögürë gini kany nön. 14 Ngat acël n'obedo winyo twakwa ënë dhakö na nyingë Lidia, n'öya ki i pacö n'ecwodo n' Tuatira. Ën onwongo obedo dhakö na cadhö böng na kwar na bëcö më wel ëka na wörö Obanga. Rwoth öyabö cwinye ëka obedo ketho cwinye i köp na Paulo kobo. 15 I karë na ën ëka ki jö më ödë ebaticagi, ën öjölöwa yo pacö mërë nakun kobo n', "Ka un iyeo n' an dong abedo ngat n'oye Rwoth, cë ibin ebed unu i pacöna." Ën ödiöwa rwök naka ömiö wan eyeo më woth ködë. 16 I ninö mörö acël na wan onwongo etye ka cidhö i lëga, wan ërwatërë ki nyakö mörö n'obedo opii. Ën onwongo tye ki tipo mörö na miö ën kobo gin mörö më karë më anyim. Ën onwongo kelo lim na thwönë both rwodhi mërë ki köp na ën kobo. 17 Nyakö ni obedo lübö kör Paulo ëka wan kibëc na redo n', "Cwö ni obedo gini etic k'Obanga na Malö Rwök na gin tye ka kobo niwu kit yoo na myero ilarë unu ködë." 18 Ën obedo ka timö n' kömanön pï ninö na pol. Më ajiki mërë akëmö ömakö Paulo cë ölökerë okobo n'

jwök n', "Aciki i nying Yecu Kiricito, donyi ökö ki i kome!" I caa nön cücüth tipo na rac öya cë öwëkö ën. 19 Ëntö i karë na rwodhi mërë önenö n' gen më nwongo lim öya ökö, ömakö gini Paulo ëka Cila cë ëywaögi eterogi yo cuk i nyim ëlök. 20 Gin okelogi i nyim ëngöl-köp cë okobo gini n', "Jö ni obedo Eyuda ëka tye gini ka rubo pacöwa 21 nakun pwonyo gini kite mökö na cikwa ba yeo n' wan ëgam onyo ëlübgi, piën wan ebodo jö Roma." 22 Cë lwak öribërë gini më lwëny i kom Paulo ëka Cila. Ëngöl-köp öcikö n' ëgöny böng ki komgi ëka epwodgi ki lüth. 23 Kinge na dong etyeko pwodogi rwök, cë eterogi i buc nakun ëcikö ngat na gwökö buc n' ëk ögwökgi na bër. 24 Ngat na gwökö buc okethogi i öd buc na tye ië ëka etweo tyën-gi i kom yen na pëk. 25 Na dong cwök römö dingwor Paulo ëka Cila onwongo tye gini i lëga na wero gini wer both Obanga, n'emabuc nökenë thon onwongo tye ka winyogi. 26 Athura thwön oyeyeng mörö oyengo piny rwök naka thë öt më buc thon oyengere. Cücüth dholokek kibëc më öt buc öyabërë ökö, ëka jëgëlë kibëc n'etweo k'emabuc ögöny gini ökö. 27 I karë na ngat na gwökö buc ocoo cë önenö dholokek kibëc më öt buc thwolo, ën öwödhö pala abadë mërë ëka onwongo mitö cöbërë kënë piën ongeon emabuc ölüü ökö. 28 Ëntö Paulo oredo n', "Kür iwaniri keni! Wan kibëc eute kany!" 29 Ngat na gwökö buc ocwodo mac, ömwömërë i öt, cë öcidhö orumo cöngë piny na kome myël amyëla i nyim Paulo ëka Cila. 30 Cë ën dong okelogi yökö ëka openyo n', "Editena, ngö na myero atim ëk alarë?" 31 Gin öcakö gamö n', "Yee i kom Rwoth Yecu ëka ibino larë, in ki jö më odi kibëc." 32 Cë ötwakö gini köp ka Rwoth bothe ëka ki jö kibëc na bedo gini i ödë. 33 I caa nön më kiwor ngat na gwökö buc oterogi ëka öcidhö ölwökö wang retgi, cë cücüth ën ëka jö më ödë kibëc ebaticagi. 34 Ngat na gwökö buc okelogi i ödë ëka ömiögi cem. Ën onwongo opong ki yom cwiny piën ën ki jö më ödë kibëc oyee gini i kom Obanga. 35 I karë na dong piny oru kodiko, ëngöl-köp ooro acikarigi both ngat na gwökö buc ki twërö nakun kobo n', "Göny unu jö nön öcidh gini." 36 Ngat na gwökö buc okobo both Paulo n', "Ëngöl-köp öcikö n', un ki Cila myero ëgönywu ökö. Kobedini dong itwërö unu cidhö. Apë unu ki kuc." 37 Ëntö Paulo okobo both acikari n', "Gin opwodowa i kin lwak na bara ëngölö niwa köp, kadï bed n' wan ebodo jö më Roma ëka okethowa gini i buc. Cë kobedini gin mitö gönyöwa i müng? Pathi n' kömanön! Mitö gin ki komgi obin ëk ögönywa gini." 38 Acikari ödwökö gini köp nön both ëngöl-köp ëka i karë n'owinyo gini n' Paulo ëka Cila onwongo obedo gini jö më Roma, gin

obedo ki lwor. 39 Cē gīn obino ōbakō dhōgī bothgī ēka ōkwanyōgī ōkō, na kwaōgī mē wēkō pacō nōn. 40 Kīngē na Paulo ēka Cila odonyo gīnī yōkō kī ī buc, ēka ōcīdhō gīnī ī ōt ka Lidia, kanya gīn ōrwatērē kī utmego ēka ōcūkō cwinygī. Cē gīn ōcakō cīdhō.

17 Ī karē na gīn owo kī Ampipoli ēka Apolonia, obino gīnī ī Tecalonika, kany onwongo cinagoga k'Eyuda tye iē. 2 Paulo ōdōnyō ī cinagoga kit n'onwongo ēn marō tīmō kōdē, ēka pī ceng Cabīt k'Eyuda adek ēn obedo larō kōp kōdgī ī kom kōp na yaa kī ī Cōc na Leng. 3 Ēn obedo gōnyō kōp kōrē kī kōrē nakun nyutho nī Meciya myero ōlīm can ēka ocer kī kin jō n'ōthōō. Paulo okobo nī, "Yecu ni na an atye ka tītō kōp ī kome bothwu ēnē Meciya." 4 Eyuda mōkō n'owinyo oyee cē ōrībērē gīnī kī Paulo ēka Cila. Pol jō Girik na lwor Obanga ēka kī mon na dōngō thon oyee gīnī. 5 Ēntō Eyuda mōkō onwongo tye gīnī kī nyeko ēka ōcakō gīnī cōkō jō mōkō na kitegī reco kī thē cuk, ōgūrē gīnī kanya acēl ēka ōcakō gīnī kelo wōō na rac ī pacō. Gīn ōcīdhō ī ōt ka Jacōn mē rangō Paulo gīn kī Cila, ēk ekelgī yōkō both lwak. 6 Ēntō ī karē na gīn ba onwongogī, ōywaō gīnī Jacōn ēka utmego mōkō nōkēnē ī nyīm ēlōc mē pacō kī wōō nī, "Jō nī n'obedo gīnī kelo ayela ī wi lobo thūkūl, obino gīnī kōdē naka kany, 7 ēka Jacōn ōgamōgī parē. Gīn tye gīnī ka tūrō cik ka Cija nakun kobo gīnī nī rwoth nōkēnē tye n'ecwodo nī Yecu." 8 Ī karē na gīn owinyo kōp nī, lwak ēka ēlōc mē pacō obedo gīnī kī podho cwiny. 9 Cē ōcakō gīnī gamō cīlīng kī both Jacōn ēka kī jō mōkō cē dong ēwēkōgī ōcīdhō. 10 Cūcūth kiwor nōn, jō n'oye ooro gīnī Paulo gīn kī Cila ōkō yo Berea. Ī karē na gīn othuno kunōn, ōcīdhō gīnī ī cinagoga k'Eyuda. 11 Eyuda mē Berea onwongo kitegī bēcō lōō Eyuda mē Tecalonika, piēn ōgamō gīnī kōp n'etero nigī kī yom cwiny na bēr, ēka nīnō kī nīnō gīn onwongo rīpō Cōc na Leng mē nēnō ka kōp na Paulo tye ka pwnonyo tye atīr. 12 Eyuda na pol oyee, ēka cwō na pol kī mon na pīrgī tēk n'engeogī n'obedo jō Girik thon oyee gīnī. 13 Ī karē n'Eyuda na bedo ī Tecalonika ōnīang gīnī nī Paulo tye ka tītō kōp k'Obanga ī Berea, gīn thon ōcīdhō kunōn mē rubo jīī ēka kī cūpōgī. 14 Cē cūcūth jō n'oye otero gīnī Paulo ōkō ī dhō nam, ēntō Cila ēka Timoteo odong gīnī ī Berea. 15 Jō n'otero Paulo okelo gīnī ēn naka ī Atene. Kī kunōn gīn odwogo cen kī kōp na Paulo ōcīkōgī kōdē yo both Cila ēka Timoteo nī myero gīn ōcīdh bothe piōpiō ka twērē. 16 Na Paulo onwongo pod tye ka kūrō Timoteo ēka Cila ī Atene, cwinye ocwer rwōk mē nēnō nī pacō nōn opong kī cal jwogi. 17 Pī manōn, ēn obedo larō kōp k'Eyuda ēka jō Girik na

lwor Obanga ī cinagoga, ēka kī jō mōkō na ēn obedo nwonogogī ī thē cuk nīnō kī nīnō. 18 Ēryēkō mōkō mē dul k'Epikurea ēka Citoik ōcakō gīnī larō kōp kōdē. Jō nōkēnē openyo gīnī nī, "Ngō na ngat nī na twak atata mītō kobo kany?" Jō nōkēnē ōgamō nī, "Nen calō ēn mītō twakō kōp ī kom obanga mōrō na path." Gīn okobo kōmanōn piēn Paulo onwongo tye ka tītō Emuth na Bēr ī kom Yecu ēka cer ka jō n'ōthōō. 19 Cē gīn otero ēn ī nyīm athuko mē Areopago, nakun kobo gīnī nīnē nī, "Wan ēmītō ngeeno kit pwnony na nyen na in itye ka pwnonyo. 20 In itye ka kelo kit pwnony mōkō na papath ī ithwa, ēka wan ēmītō niang ī tyēnē." 21 Ī karē nōn jō mē Atene kī wele na bedo kunōn onwongo balō karēgī mē twakō ēka winyo kōp mōrō na nyen. 22 Paulo ōya malō cē ocung ī nyīm athuko mē Areopago ēka okobo nī, "Un jō mē Atene, an anēnō nī ī yodhi kibēc ibedo unu edini rwōk. 23 Piēn ka an atye ka wowotha nakun arīpō gin na un īwōrō, anwongo keno tyēr n'ēcōō nī, 'Both obanga na ba ngere.' Dong gin na un īwōrō na ba ingeo unu ēnē an abino mē tītō niwu. 24 "Obanga n'ocweo wi lobo kī jami kibēc na tye iē, ēnē Rwoth mē polo kī lobo ēka ēn ba bedo ī udi n'ēgērō kī cīng jō. 25 Ēka ēn ba mītō nī etii nīnē gīn mōrō n'ēyūbō ayūba kī cīng dhanō, calō ēn onwongo mītō gin mōrō, piēn ēn kikome ēnē miō kwō, yweo, ēka gin na kibēc. 26 Ēn ocweo rok kibēc mē wi lobo kī kom dhanō acēl, ēk obed gīnī ī wi lobo thūkūl. Ēn ōyūbō karē ēka kabedo na myero gīn ōkwō iē. 27 Obanga ōtīmō kōmanōn ēk dhanō ōrangē, ēka onwong ēn, othun bothe kadī bed nī ēn ba bor kī both ngat acēlacēl kī kin onu. 28 Pī ēn, wan ēkwō ī ēn, ewotho ī ēn, ebeto ī ēn, kite na jō mōkō thon ōcōō gīnī kī kin ēcōcwu nī, "Wan thon ebeto ēthīnē." 29 "Pī manōn, kite na onu ebeto ēthīn k'Obanga, onu kūr dōk ētham nī Obanga cal kī gol onyo ryal onyo kidi onyo cal mōrō n'ēyūbō kī dīrū ēka kī thama ka dhanō. 30 Obanga yam ba ōparō pī dhanō ī karē mē kwia pīny, ēntō kobedini ēn dong ōcīkō nī jō mē kabedo kibēc myero ongut gīnī pī balgi. 31 piēn ēn dong oketho nīnō n'ebino ngōlō kī kōp both jō kibēc mē wi lobo kī kōp atīr nakun dong ōyērō ngat na myero ōngōl kōp. Ēn thon omoko caden both jō kibēc, kī cero Yecu kī kin jō n'ōthōō." 32 Ī karē na gīn owinyo kōp ī kom cer ka jō n'ōthōō, jō mōkō ōcakō nywarō ēn, ēntō jō nōkēnē okobo gīnī nī, "Wan ēmītō winyo kōp nī dōkī ī ceng nōkēnē." 33 Ēka Paulo ōya cē ōwēkō athuko. 34 Jō mōkō na nōnōk ōrībērē kōdē ēka ōdōkō gīnī jō n'oye. Ī kin-gī onwongo tye iē Dionicio dhanō mē Areopago ēka dhakō mōrō na nīngē Damaric, kī jō nōkēnē na pol.

18 Kinge manön Paulo öya ki i Atene ëka öcïdhö yo Korinti. **2** Ëka ën onwongo Ayuda mörö na nyingë Akwila, n'ënywölö i lobo Ponto, na pod onwongo odwogo ki i lobo Itali gin ki dhakö mërë Piricila. Piën Kalaudio ömïö twëro ni Eyuda öya gini ökö ki i Roma. Cë Paulo öcïdhö më limögi **3** ëka obedo bothgi. Ën onwongo obedo atic këma calö gin ëka otio kanya acël ködgi. **4** I ceng Cabit k'Eyuda kibëc ën obedo larö köp i cinagoga më tëmö lökö thama k'Eyuda ëka jö Girik. **5** I karë na Cila ëka Timoteo obino gini ki i Macedonia, Paulo ömïö karë mërë kibëc më titö köp k'Obanga nakun miö caden both Eyuda ni Yecu ënë onwongo obedo Meciya. **6** Ëntö i karë n'Eyuda opyem gini ki Paulo ëka öcakö yanyö ën, cë ën öcakö têngö böng kome nakun kobo bothgi ni, "Remowu obed i wiwu! An gira balna mörö ope. Cakërë tin cidh ködë anyim, an abino cidh both Erok." **7** Cë Paulo öya öcïdhö yo pacö k'ëcwö mörö na nyingë Tito Yucito, Arok na wörö Obanga na ödë cwöcwök ki cinagoga. **8** Kiricipac, atëla na löö cinagoga ëka ki jö më ödë kibëc oyee gini Rwoth, cë jö na pol më Korinti n'owinyo gini ën, oyee ëka ebaticagi. **9** I ninö mörö acël i kiwor, Rwoth ötwak ki Paulo i anyuth ëka okobo ninë ni, "Kür ibed ki lworo, ëntö bed ka twak, kür iiling. **10** Piën an atye kanya acël kodi, ëka ngat mörö ope na bino timö gin mörö na rac i komi, piën an atye ki jö na pol i pacö ni." **11** Cë Paulo obedo kunön mwaka acël ki dwethe abicël, nakun pwonyogi ki köp k'Obanga. **12** I karë na Galio obedo alöc më lobo Akaya, Eyuda mökö öcökërë gini kanya acël cë ömakö gini Paulo, ëka etero ën i nyim angöl-köp më apida. **13** Gin okobo ni, "Ëcwö ni tye ka neeno jji më wörö Obanga i yoo na ba rwatërë ki cïkwa." **14** Ëntö i caa n'onwongo Paulo dong cwök twak, Galio okobo both Eyuda ni, "Winy unu Eyuda, ka onwongo koko ni ocung i kom tim mörö na rac onyo bal mörö na rac, onwongo bedo na bër an më winyo kokowu. **15** Ëntö kit na calö obedo peny na makö köp onyo nying mökö na dök i kom cik na mewu, un kikomwu inën unu kit më cobo. An ba abino bedo angöl-köp i kom köp na calö koth manön." **16** Cë ën öryëmögi ökö ki i nyim pido. **17** Ëka gin kibëc öläkërë i kom Cocitene, atëla më cinagoga, cë öcakö gini pwodo ën i nyim pido. Ëntö Galio ba oketho cwinye ië. **18** Ëka kinge Paulo obedo i Korinti pi karë mörö na nönök, cë öwëkö utmego ëka ökwang ki mel më cidh i lobo Ciria. Ën önywakö gini yoo kanya acël ki Piricila ëka Akwila. Na pod bara öcakö woth, Paulo ölyëlö wie ki i Cenikeria, piën onwongo okwongo kwong. **19** I karë na gin othuno i Epeco, Paulo öwëkö Piricila ëka Akwila kunön,

ëntö ën öcïdhö i cinagoga më larö köp kanya acël k'Eyuda. **20** I karë na gin openyo ën ni obed bothgi pi karë mörö, ëntö ën obino ökwërö ökö. **21** Ëntö i caa na ën tye ka yaa öcïkërë ni, "An abino dwogo cen bothwu ka Obanga ömïö." Cë öcakö kwang ki mel nakun yaa ki i Epeco. **22** I karë na mel othuno i Cecaria, Paulo öcïdhö yo Jerucalem më motho jö n'oye Kiricito ëka öcakö dök cen yo Antiokia. **23** Kinge tero karë mörö i Antiokia, Paulo ödök cen nakun wok ki i Galatia ëka Perugia nakun jingö cwiny ëlëbkör Yecu. **24** I karë nön Ayuda mörö na nyingë Apolo, n'obedo dhanö më Alegijandaria obino yo Epeco. Ën onwongo obedo ëcwö n'ökwanö rwök, na tye ki ngec na thuth i kom Cöc na Leng. **25** Ën onwongo epwonyo i yoo ka Rwoth, cë obedo twak ki tëkö ëka opwonyo köp i kom Yecu atir kadï bed ni ën onwongo ngeo köp i kom batica ka Jon këkën. **26** Ën öcakö twak ki tük cwiny i cinagoga. I karë na Piricila ëka Akwila owinyo gini köp na ën twakö, gin ocwodo ën yo pacögi cë ömïö ën öniang i yoo k'Obanga na bër rwök. **27** I karë n'Apolo onwongo mitö cidhö yo lobo Akaya, utmego ödïö cwinye ëka öcöö gini waraga both ëlëbkör Yecu ëk öjöi gini ën. I karë na ën othuno kunön, ën obino obedo më köny na thwönë both jö n'onwongo oye gini pi kica k'Obanga. **28** Ën obino ölöö thama k'Eyuda atir i nyim lwak nakun nyutho ki i kom Cöc na Leng ni Yecu onwongo obedo Meciya.

19 I karë n'Apolo onwongo tye i Korinti, Paulo owok i yoo na tye i dyere lobo ëka othuno i Epeco. Ën onwongo ëlëbkör Yecu mökö kunön **2** ëka openyogi ni, "Un yam inwongo unu Tipo Naleng i karë na un iyee Kiricito?" Gin ögamö ni, "Pe, wan bara ewinyo ni Tipo Naleng thon tye." **3** Cë Paulo openyogi ni, "Koth batica mënë na un inwongo?" Gin ögamö ni, "Batica ka Jon." **4** Paulo ögamö ni, "Batica ka Jon onwongo obedo batica më ngut. Ën okobo both jji më yee i kom ngat na tye ka bino ki körë, na manön ënë Yecu." **5** I karë na gin owinyo köp ni, cë ebaticagi i nying Rwoth Yecu. **6** I karë na Paulo oketho cingë i komgi, Tipo Naleng obino i komgi cë gin öcakö twakö lëb na papath ëka dwaropiny. **7** Wel cwö kibëc onwongo römö apar ariö. **8** Paulo ödönyö i cinagoga ëka obedo twak ki tük cwiny pi dwethe adek, nakun larö köp ëka ywaö thamagi i kom ker k'Obanga. **9** Ëntö jö mökö na ba yee n'odhing öcakö gini twakö köp na reco i kom yoo ka Kiricito i nyim lwak, cë Paulo öwëkögi ëka öcïdhö k'ëlëbkör Yecu. Ën obedo ka larö köp ködgi ninö ki ninö i öt kwan ka Tairana. **10** Man obedo timërë pi mwaka ariö, ëk Eyuda ëka jö Girik kibëc na bedo gini i lobo Acia

owiny gini köp ka Rwoth. 11 Obanga otio tango na döngö ki i cing Paulo, 12 naka thon atame cing onyo böng n'ogudo en, onwongo etero both etwoe cê twogi cang ökö ëka tipo na reco thon yaa wëkögi. 13 Eyuda mökö n'onwongo rimo piny nakun ryëmö gini tipo na reco ki i kom jii, ötëmö gini tic ki nying Yecu më ryëmö cen ki kom jö na cen ömakögi nakun kobo gini ni, "An aciköwu i nying Rwoth Yecu, na Paulo pwonyo pirë, më donyo yökö ki i kome!" 14 Awope ka Cekewa abirö, n'onwongo obedo alamdhök na dit k'Eyuda, onwongo thon timö gini ni kömanön. 15 Entö i ninö mörö acël tipo na rac ögamö nigü ni, "An angeo Yecu, ëka thon an angeo Paulo, entö un ibedo unu jö mëné?" 16 Cê ëcwö n'onwongo tipo na rac tye i kome opye i komgi ëka ölöögü ökö. En ölwënyö ködgi ëka ömiögi öngwëcö yökö ki i öt kotula nakun remo cwer ki i komgi. 17 I karë na köp ni owinyere both Eyuda ëka jö Girik na bedo gini i Epeco, lworö öcakö makögi rwök ëka nying Rwoth Yecu ëwörö i rwöm na malö. 18 Jö na pol n'oye obino gini nakun tucö kanyalër tim mökö na rac na gin obedo ka timö. 19 Jö na popol n'onwongo obedo gini ejwogi okelo gini bukegi më thyeth kanya acël ëka ëwangögi i nyim lwak. I karë na gin öribö wel më buke, cê enwongo römö wel ciling na nying elip pyer abic. 20 I kit yoo ni, köp ka Rwoth ömëdërë ëka ödöngö ki tükö. 21 Kinge na köp ni kibëc ötimërë ökö, Paulo omoko thama mërë më cidhö yo Jerucalëm nakun wok ki i Macedonia ëka Akaya. En okobo ni, "Kinge na an abedo kunön, an thon myero alim Roma." 22 En ooro Timoteo ëka Eracito, cwö arö n'onwongo könyö en më tio tic ka Rwoth yo Macedonia, nakun en dong më bedo i lobo Acia pi karë mörö na nöök. 23 I karë nöen ayela na thwönë öcakërë i kom Yoo ka Kiricito. 24 Ecwö mörö na nyingë Demeterio athedh ryal, en thedho ryal yübö ki cal jwök na dhakö na nyingë Atemi cê kelo ki lim na thwönë both ëdirü tic cing. 25 En ocwodogi kanya acël ki jö nököen na tio koth tic acël nöen cê okobo bothgi ni, "Un cwö, ingeo unu ni lönyöwa yaa ki kom tic ni. 26 Kobedi dong un inëhö ëka iwinyo unu ni Paulo mörö ni tye ka neeno jii ëka tye ka miö jö na pol rwenyo ökö ki i Epeco kany ëka rwök mërë i lobo më Acia thükül. En tye ka kobo ni obanga na dhanö öyübö ayüba ba obedo obanga kikokome. 27 Pathi döki cath këkën ënë tye na rac, entö naka thon öt wörö obanga na pirë tük më Atemi bino bedo gin mörö na köny mërë ope, ëka obanga na dhakö n'ëwörö i lobo Acia ëka i wi lobo thükül ebino kwanyö dheo mërë ökö." 28 I karë na gin owinyo köp ni, akëmö ömakögi ëka öcakö gini redo ni, "Atemi ka jö Epeco dit rwök!" 29 Cê

arubaruba na thwönë örömö i pacö ökö. Jii ömakö Gayo ëka Aricitako më Macedonia na yam wotho gini ki Paulo kanya acël, ëka gin kibëc ömwömërë ki cwiny acël i öt tuko. 30 Paulo ömitö dönyö i kin lwak entö ëlübör Yecu öjükö en ökö. 31 Edite mökö thon më lobo Acia, nyikonei ka Paulo, ooro gini köp ni kür ötëm më dönyö i öt tuko. 32 Athuko obedo k'arubaruba, jö mökö onwongo wökö gini i kom gin acël, jö mökö i kom gin nököen. Pol jii ba ongeö gini thon ngö n'onwongo gin tye ië kany nöen. 33 Eyuda mökö othworo gini Alegijanda anyim ëka jö mökö ki kin lwak oredo gini nakun ekobo ni en okob ngö na tye ka timërë. Alegijanda öjükögi ki cingë nakun mitö pido mërë i nyim jii. 34 Entö i karë na gin öniang ni en onwongo obedo Ayuda, lwak kibëc oredo ki dwön acël pi caa na römö arö ni, "Atemi ka jö Epeco dit rwök!" 35 Kinge, karan më pacö öjükö lwak ëk öling gini cê okobo ni, "Un jö më Epeco, nga na ba ngeo ki wi lobo ni pacö më Epeco ënë gwökö öt wörö Atemi na dit rwök, ëka ki cal mërë na yam opodho ki wi polo? 36 Pi manön, kite na pyem mörö ope i köp ni, un dong myero ibed unu moth, kür itim unu gin mörö k'abünyë. 37 Un ikelo cwö ni kany, ba öyakö gini gin mörö ki öt wörö jwök onyo yanyö obanga onu na dhakö. 38 Ka cê Demeterio ëka ëdirü tic cing ewodhe tye gini ki köp më adoth i kom ngat mörö, öt pido tye n'öyabërë ëka ëlök thon tye. Myero gin oter i pido. 39 Ka tye köp nököen na un imitö kelo, manön myero etyeki i athuko më cik. 40 Kit na tye ködë, pëkö twërö podho i kom onu pi arubaruba n'ötimërë tin. Pi köp nöen onu ba ëtwërö nyutho tyen köp mörö më wökö n'ötimërë." 41 Kinge na dong ötwakö köp ni, en ökëthö athuko ökö.

20 28i karë na dong wökö othum, Paulo ocwodo ëlübör Yecu bothe, kinge cükö cwinygi ëka mothogi, cê öcidhö yo Macedonia. 2 En obedo ka woth i lobo nöen nakun cükö cwiny jii ki köp na pol, ëka kinge obino othuno i lobo Grecia 3 kanya en obedo ië pi dwethe adek. En onwongo tye ka yübërë më kwang ki mel më cidhö yo Ciria. I karë na en ongeö ni Eyuda öyübö gini köp i kome, cê Paulo ölökö thama mërë më döc cen nakun wok ki i Macedonia. 4 En owotho kanya acël ki Copater wod ka Piro më Berea, Aricitako ëka Cekondo më Tecalonika, Gayo më Derube ëka Timoteo, kanya acël ki Tukiko ëka Tropimo më lobo Acia. 5 Jö ni öcidhö anyim ëka öküröwa gini i Teroa. 6 Entö wan ëkwang ki i Pilipi kinge Kwer më Ogati na Thöbi ope ië ëka kinge ninö abic ethuno bothgi i Teroa, kanya wan ebodo ië pi ninö abirö. 7 I ninö më acël më cabit, wan ëcökërë

kanya acël më poko i ogati. Paulo obedo twak kî jîi, piën onwongo dong mitö cîdhö ökö kodiko mërë, cê ên obedo twak naka dîngwor. 8 Tara na pol onwongo tye ka lyël i öt na malö na wan êcökêrë ië. 9 Na Paulo onwongo mëdêrë amêda kî twak, athin awobi na nyingê Yutiko onwongo obedo i derica cê ninö ömakö wangê rwök êka opodho pîny kî i derica më öt më adek na malö, cê etingo ên na dong öthö. 10 Êntö Paulo oidho pîny cê oryebere i kom awobi nön, êka öthünö cê öcakö kobo nî, “Kûr îpar unu, ên pod kwö.” 11 Cê Paulo öidhö ödök i öt na malö, opoko i ogati êka öcamö ginî kanya acël. Paulo ömêdêrë kî twak naka pîny oru cê öcakö cîdhö. 12 Jîi otero awobi nön na kwö yo pacö êka na cwinygî yom rwök. 13 Wan êcîdhö anyim kî mel cê êkwang naka i Acco, kanya onwongo wan ebino më kwanyö Paulo kî ië. Ên onwongo öyübêrë më woth kî tyênë yo kunön. 14 I karê na ên oromo ködwa i Acco, êkwanyö ên kî mel cê wan êcîdhö ködê kanya acël naka yo Mitilene. 15 Wan êcakö kwang kî kunön êka kodiko mërë ethuno kany mörö n’opimere kî Kioc. Kinge ninö nön wan êngölö naka yo cula nam më Camoc êka kinge ninö acël wan ethuno i Mileto. 16 Paulo onwongo omoko thama mërë më kwang kalö Epeco akala, êk kûr êbal caa i lobo Acia, piën onwongo mitö cîdhö piöpiö êk ka twêrë ebed i Jerucalëm i ninö më Pentekot. 17 Êntö i karê na wan ethuno i Mileto, Paulo ooro köp yo Epeco më cwodo edong ka jö n’oye Kiricito êk obin ginî bothe. 18 I karê na gin othuno, ên okobo nigî nî, “Un ingeo unu kite na an akwö ködê i kinwu, cakêrë i ninö më acël na an abino ködê i lobo Acia. 19 An atio both Rwoth kî mwolo na dit rwök êka kî pii wanga, kadî bed onwongo atye i atêmatêma na rac n’Eyuda öyübö ginî i koma. 20 Un ingeo nî an ba abedo kî lworo më titö niwu köp mörö na twêrö könyöwu, êntö an apwonyowu i kin lwak êka i öt kî öt. 21 An abedo kobo köp n’atîr both Eyuda êka both jö Girik nî myero ongut ginî kî kom bal cê ölökerë ginî both Obanga êka obed ginî kî yee i kom Rwothwa Yecu. 22 “Kobedini dong an atye ka cîdhö yo Jerucalëm nakun abedo amabuc ka Tipo Naleng, na ba angeo ngö na bino timêrë i koma kî kunön. 23 Gin na an angeo kékên ênë nî Tipo Naleng öcika nî i pacö kibêc, buc êka pêkö tye ka kemo koma. 24 Êntö kwöna anênö calö gin mörö na köny mërë ope kî botha, thwara ka atio ködê më tyeko tic na Rwoth Yecu ömîa—tic më miö caden më Emuth na Bêr më kîca k’Obanga. 25 “Kobedini dong an angeo nî ngat mörö ope kî kin jö na an abedo titö köp më Ker k’Obanga bothgi na dök bino nënöna. 26 Pî manön, an akobo bothwu tin nî, ka kwö ka ngat mörö kî i

kinwu bino rwenyo, remo mërë ope i wia. 27 Piën ba abedo kî lworo më titö niwu gin na kibêc n’Obanga mitö nî inge unu. 28 Gwökêrë unu kenwu êka kî jö kibêc na Tipo Naleng okethowu më gwökögi. Bed unu êkwath ka jö k’Obanga n’oye Kiricito na ên öwîlö kî remo ka Kiricito kikome. 29 Angeo nî, ka dong ayaa ökö, orudi na ger bino bino i kinwu êka ba bino wêkö rom. 30 Naka thon jö mökö kî kinwu bino ginî yaa më lökö köp n’atîr ökö êk öywa êlûbkör Yecu i körgî. 31 Pî manön gwökêrë unu! Po unu nî onwongo abedo coko ngat acëlacël kî i kinwu na ba alîng pî mwaka adek kiwor êka kiceng, nakun akok kî pii wanga. 32 “Kobedini dong an amiöwu i cîng Obanga êka kî köp më kîca mërë na twêrö miö idóngö unu, êka bino miöwu inwongo gin na ên öyübö më miö both jö kibêc na ên ölönyögi. 33 An ba abedo kî miti i kom ryal, gol onyo böngü ka ngat mörö. 34 Un kî komwu ingeo unu nî an anwongo gin na kibêc na mitêrë botha êka both jö na an atio ködgi kî tic më cînga. 35 I kom tic kibêc na an dong atio, anyutho niwu nî, kî tic na têk myero êköny jö na görü, nakun epo i kom köp na Rwoth Yecu kî kome okobo nî: ‘Gum na thwönë tye i miö na löö gamö.’” 36 I karê na dong otyeko kobo köp nön, ên orumo cöngê pîny ködgi kibêc êka ölēgö. 37 Gin kibêc okok kî pii wang-gî, nakun thünö ginî ngut Paulo êka emotho ên kî moth më mar. 38 Gin n’ocwero cwinygî rwök ênë köp na ên okobo nî gin ba dök bino nënö wangê. Cê ökwangö ginî ên i mel.

21 Kinge na dong epokere ködgi, wan êcakö kwang kî mel atîr më cîdhö naka i Koc. Kodiko mërë wan êcîdhö naka i Rodec, êka ëya kî kunön êcîdhö naka i Patara. 2 I karê na wan enwongo mel na cîdhö yo Poiniki, êcakö dönyö ië êka ëmêdêrë kî wothwa. 3 I karê na wan ênênö cula nam më Cairprac ewok kî kukwap mërë, êka êkwang naka i lobo Ciria. Wan ethuno i Turo, kanya myero êkwany yêc ökö kî i mel. 4 I karê na wan etye kunön enwongo êlûbkör Yecu, ebedo bothgi pî ninö abirö. Tipo Naleng ömîögi öjükö Paulo nî kûr öcîdhö yo Jerucalëm. 5 Êntö i karê na ninöwa örömö më yaa, wan edwogo i mel. Êlûbkör Yecu kibêc mëd kî mon êka êthinö owotho ködwa më yaa kî i pacö më cîdhö i dhö nam êka kî kunön erumo cöngwa më lëga. 6 Kinge mothogi, wan êcakö dönyö i mel, êka gin ödök cen yo pacö. 7 Wan ëmêdêrë kî wothwa më yaa kî i Turo, cê ethuno i Ptolemai êka emotho utmegö cê ebedo ködgi pî ninö acël. 8 Kodiko mërë na wan eyaa, êcîdhö ethuno i Cecaria êka ebedo i öt ka Pilipo atît Emuth na Bêr na yam ên ngat acël i kin jö abirö. 9 Ên onwongo tye k’anyira mërë angwên na bara ënyömögi na gin obedo edwarpîny.

10 Ī karē na wan ebodo kunōn pī nīnō mōrō na popol, adwarpīny na nyingē Agabu obino n'ōya kī ĩ Yudea. 11 Ēn obino yo bothwa, cē ōkwanyō del mē wang pyēr Paulo, otweo kī cingē ēka tyēnē cē okobo nī, "Tipo Naleng okobo nī, 'Man ēnē kite n'Eyuda na tye ĩ Jerucalem bino tweno won del nī ēka ebino mīō ēn ĩ cing Erok.'" 12 Ī karē na wan ewinyo kōp nī, wan kanya acēl kī jō na kunōn ēkwaō Paulo nī, "Kūr ōcīdh yo Jerucalem." 13 Cē Paulo ōgamō nī, "Pīngō ikok ēka ĩbalō unu cwinya? An ayūbara pathī pī tweco kēkēn ēntō naka thon mē thōō ĩ Jerucalem pī nying Rwoth Yecu." 14 Ī karē na ēn ba oyeo thamawa, wan ēcakō wēkō ēn nakun ekobo nī, "Ēk gin na Rwoth mītō ocobere." 15 Kinge nīnō nōn gīnī, wan ēcakō yūbērē mē cīdhō yo Jerucalem. 16 Ēlūbkōr Yecu mōkō n'ōya gīnī kī ĩ Cecaria owotho kōdwa naka ĩ pacō ka Munacon, kanya myero wan ebed iē. Ēn onwongo obedo dhanō mē Cairpac na yam cōn ōcakō bedo alūbkōr Yecu. 17 Ī karē na wan ethuno ĩ Jerucalem, utmego ōjōlōwa gīnī kī yom cwiny. 18 Kodiko mērē Paulo ōcīdhō kōdwa both Yakobo, ēka edong kibēc onwongo tye gīnī. 19 Kinge mothogi, cē ēn okobo bothgi kōrē kī kōrē tic n'Obanga otio na pol ĩ dhō tic mērē ĩ kin Erok. 20 Ī karē na gīn owinyo kōp nī, gīn ōpakō Obanga. Cē okobo gīnī both Paulo nī, "Ōmīnwa, in inēn, Eyuda elip adi na dong oye gīnī, ēka gīn kibēc lūbō cīk ka Muca rwōk. 21 Ēniangōgi nī in ipwonyo Eyuda kibēc na bedo gīnī ĩ kin Erok nī ēk ōwēk gīnī lūbō cīk ka Muca ōkō, nakun ikobo nīgī nī kūr ōlīr ēthīnōgi onyo ōlūb gīnī cīkwa. 22 Ngō na myero wan ētīm? Gīn bino winyo nī in ibino. 23 Cē dong tīm gin na wan ekobo nini. Wan etye kī cwō angwēn kany na dong okwongere gīnī ōkō. 24 Woth kī jō nōn ēka ilonyiri kanya acēl kōdgi, cē ĩcūl ĩlim na mītērē, ēk ōlyēl gīnī wigī ōkō. Cē jō kibēc bino ngeeno nī kōp n'onwongo ebodo ka twakō ĩ komi obedo twodo, ēntō in kikomi itye ka gwōkō cīk. 25 Ēntō pī Erok n'oye, wan etyeco cōōnō waraga bothgi kī kōp na wan emoko nī, kūr ōcam gīnī cem n'ētyērō both cal jwogi, kūr ōcam gīnī remo, kūr ōcam gīnī ringo leeni n'ēdēō adēa ēka ōkwēr gīnī tīm ōlyang ōkō." 26 Kodiko mērē Paulo otero jō nōn ēka ōlōnyērē kanya acēl kōdgi. Cē ōcīdhō gīnī ĩ ōt k'Obanga mē mīō ngec ĩ kom nīnō dwe na nīnō mē lōnyērē bino jik iē ēka mīc ebino mīō pī ngat acēlacēl. 27 Ī karē na nīnō abirō mē lōnyērēgi dong cwōk thum, Eyuda mōkō n'ōya gīnī kī ĩ lobo Acia ōnēnō gīnī Paulo kī ĩ ōt k'Obanga. Gīn orubo lwak kibēc ēka ōmakō gīnī ēn, 28 nakun redo gīnī na tēk nī, "Un jō mē Icarael, kōnywa unu! Man ēnē ēcwō na tye ka pwonyo jīi na rac ĩ kabedo kibēc, ĩ kom jō na mēwa, cīk na mēwa,

naka kabedo nī. Ēka na dong lōō kibēc ēn okelo jō Girik ĩ ōt k'Obanga, cē ōpyēdō kabedo na leng nī." 29 Gīn okobo nī kōman piēn gīn onwongo ōnēnō Tropimo n'obedo dhanō mē Epeco na tye kanya acēl kī Paulo ĩ pacō, ēka ōthamō nī onyo Paulo ēnē okelo ēn ĩ ōt k'Obanga. 30 Ī pacō kibēc orubere ēka jīi obino gīnī kī ngwēc kanya acēl ēka ēmakō Paulo cē ōywaō gīnī ēn kī ĩ ōt k'Obanga, cūcūth oloro gīnī dholokek ōkō. 31 Na gīn dong onwongo mītō neko ēn, kōp othuno both adit acikari nī pacō mē Jerucalem kibēc onwongo tye ka rubere. 32 Ēn ōcakō kwanyō edite cūcūth ēka acikari cē ōngwēcō kōdgi yo both lwak. Ī karē na lwak ōnēnō gīnī adit ēka acikari mērē, gīn ōwēkō pwodo Paulo ōkō. 33 Adit acikari obino ēka ōmakō ēn, cē ōmīō twērō nī etwe ēn kī jēgēlē ariō. Cē openyo lwak nī, "Nga ēnōn, ēka ōbalō ngō?" 34 Jō mōkō kī kin lwak oredo gīnī nakun kōpgī ba rwatērē, jō nōkēnē kobo man ēka jō nōkēnē kobo gin na path. Kinge n'adit acikari ba ōniang ĩ kom kōp kikome pī wōō n'obedo na thwōnē, ōmīō twērō nī ēk eter Paulo ĩ lai. 35 Ī karē na Paulo othuno mē ĩdhō malō, gero ka lwak ōmēdērē rwōk naka acikari otingo ēn atinga ĩ wi baagi. 36 Lwak n'obedo ka lūbōgi ōmēdērē gīnī kī wōō nakun redo gīnī nī, "Nek ēn ōkō!" 37 Ī karē n'onwongo acikari dong cwōk dōnyō kī Paulo ĩ lai, Paulo openyo adit acikari nī, "Atwērō twak kodi?" Ēn ōgamō nī, "In ingeo lēb Girik? 38 Pathī in ēnē dhanō mē Ejip na yam ōcakō jēm ēka otero enek elip angwēn yōkō ĩ thim?" 39 Paulo ōgamō nī, "An abedo Ayuda, dhanō mē Taruco ĩ lobo Cilicia, anywōlī mē pacō na pirē tēk rwōk. Ōma! Akwai ĩmīa atwak kī lwak." 40 Adit acikari oyeo ēka Paulo ōcakō cung malō cē ōjūkō lwak kī cingē. Ī karē na gīn kibēc dong ōlīng, ēn ōcakō twak kōdgi ĩ lēb Iburu.

22 "Utmegona ēka jō ka bebena, winy unu pido na an akelo bothwu." 2 Ī karē na gīn owinyo ka ēn tye ka twak kōdgi ĩ lēb Iburu, gīn ōcakō ĩng moth. Cē Paulo okobo nī, 3 "An abedo Ayuda, ēnywōla ĩ Taruco na tye ĩ Cilicia, ēntō adōngō ĩ pacō nī, apwonyana obedo Gamaliel. An epwonya rwōk ĩ kom cīk ka kwarōwa. An abedo kī cwiny mē wōrō Obanga kite na un thon itye unu kōdē tin. 4 An abedo yelo ēlūbkōr Yoo nī naka inekogi, ēka tweo cwō kī mon ĩ buc. 5 Alamdhōk na Dit ēka jō kibēc na bedo ĩ ōd okiko obedo gīnī caden-na. An thon agamō waraga kī bothgi mē cīdhō yo both utmegogi na tye ĩ Damaciko, ēka acīdhō yo kunōn mē kelo jō nī na calō emabuc yo Jerucalem ēk ēmīgi pwod. 6 "Ī karē na an atye ka woth, na dong acwōk kī Damaciko na caa abicēl mē kiceng dong cwōk rōmō, tar na ryēny rwōk ōya

kí wi polo athura éka òmènya ògúra dyere. 7 An apodho piny i ngòm éka awinyo dwòn mòrò na kobo ní, 'Caulo! Caulo! Píngó itye ka yelona?' 8 "An agamó ní, 'In ínga, Rwoth?' "Én ògamó ní, 'An Yecu mè Najaret, na in itye ka yelo.' 9 Ewodha ònèno gini tar èntò ba òniàng gini dwòn ngat n'onwongo tye ka twak kòda. 10 "Cé an agamó ní, 'Rwoth ngó na myero atim?' "Rwoth okobo ní, 'Yaa maló éka ìcìdh yo Damaciko. Ebino kobo nini gin na kíbèc n'èmiò ní èk ìtìm kí kunòn.' 11 Ewodha òpèa kí cinga yo Damaciko pièn ryèny ka tar onwongo oneko wanga òkò. 12 "Écwò mòrò na nyingé Anania obino mè nènóna. Èn onwongo obedo dhanò na wòrò Obanga nakun lùbò cìk ka Muca kíbèc éka dhanò n'Eyuda kíbèc na bedo kunòn wòrò. 13 Èn obino ocung i ngeta éka okobo ní, 'Òmèra Caulo, èk wangi òyabèrè! Éka í caa nòn cùcùth wanga òyabèrè cé anèno èn. 14 "Cé èn okobo ní, 'Obanga ka kwere onu oyeri èk inge ngó na èn mìtò, inèn Ngat na Kite Atir éka iwiny kóp na èn twakò. 15 In ibino bedo acaden mèrè both jò kíbèc í kom ngó na in ìnèno éka iwinyo. 16 Kobedi dong ngó na in itye ka kùrò? Yaa maló, èk ebatica in éka èlwòk balni nakun icwodo nying Rwoth.' 17 "í karè na an adòk yo Jerucalem éka onwongo atye í lèga í òt k'Obanga, acakò nènò anyuth 18 éka anèno Rwoth ka tye ka twak na kobo nina ní, 'Yaa òkò pìpìpì iwèk Jerucalem, pièn gin ba bino yeo kóp mè caden-ni na in itye ka kobo í koma.' 19 "An agamó ní, 'Rwoth, jò ni ngeo gini ní an abedo ka woth í cinagoga kíbèc mè pwodo jò n'oye í komi éka mè terogí í buc. 20 Éka í karè n'eneke acaden-ni Citipwano, an onwongo acung kunòn nakun acwakò ngó n'òtìmèrè éka agwòkò naka thon bòng ka jò n'onwongo tye ka neko èn.' 21 "Cé Rwoth okobo nina ní, 'Apè, an abino oroni yo kanya bor both Erok.'" 22 Lwak obedo ka winyo Paulo naka èn okobo kóp ni. Cé gin òcakò redo kí dwòn na maló ní, "Nek unu èn òkò! Èn ba opore mè bedo na kwò í lobo!" 23 Na gin onwongo tye ka wòò nakun bolo bòng-gí éka èkírò apua maló, 24 adit acikari òmiò twèrò ní èk eter Paulo í laí. Èn òcìkò ní èk epwod kí del éka epeny èn píngó jii onwongo tye ka wòò í kome ní kòmanòn. 25 í karè na gin otweo Paulo èk epwod kí del, èn okobo both adit acikari n'ocung kany nòn ní, "Cik yeo ní epwod ngat mòrò n'obedo dhanò mè Roma na bara èngölò kóp òlòò èn?" 26 í karè n'adit acikari owinyo kóp ni, èn òcìdhò okobo both adit acikari nòkèné. Èn openyo ní, "Ngó na in ibino tìmò? Écwò ni obedo dhanò mè Roma." 27 Adit acikari òcìdhò both Paulo éka openyo ní, "Kob nina, in ibedo dhanò mè Roma?" Èn ògamó ní, "Eyo, an abedo." 28 Cé adit acikari okobo ní, "An

acülò wel na thwònè rwòk mè bedo dhanò mè Roma." Èntò Paulo ògamó ní, "An ènywòla anywòla iè." 29 Jò n'onwongo òyübèrè mè penyo èn ojer gini cen cùcùth. Adit acikari thon obedo kí lworo í karè na èn òniàng ní Paulo na èn etweo obedo dhanò mè Roma. 30 Kodiko mèrè, kite n'adit acikari onwongo mìtò niàng í tyèn kóp kikokome n'òmiò Eyuda odotho gini Paulo, èn ògònyò Paulo cé òcìkò ní èk edite èlamdhòk éka athuko mè òd okiko k'edong kíbèc ògùrè gini. Cé èn okelo Paulo éka òmiò ocung í nyimgi.

23 Paulo òcìkò wangé í kom athuko mè òd okiko k'edong n'òcòkèrè gini cé okobo ní, "Utmegona, an abedo kwò na cwinya bèr í nyim Obanga naka tin." 2 Alamdhòk na dit na nyingé Anania òmiò twèrò both jò n'ocung í nget Paulo èk odhong gini dhògè. 3 Cé Paulo okobo nìnè ní, "Obanga thon bino dhongoni, in kor òt n'epuo na tar! In ibedo kany nòn mè ngölò kóp nina na lùbèrè kí cìk, nakun in kikomi ìtùrò cìk mè mìò twèrò ní myero edhong!" 4 Jò n'onwongo ocung gini í nget Paulo okobo ní, "In ba íparò mè yanyò Alamdhòk na Dit k'Obanga?" 5 Paulo ògamó ní, "Utmegona, an ba angeo ní èn obedo Alamdhòk na Dit, pièn ècòò ní, 'Kùr ìtwak gin mòrò na rac í kom alòc na lóò jò na megì.'" 6 Èntò ka Paulo òniàng ní jò mòkò kí kin-gí obedo Ecadukayo éka jò nòkèné obedo gini Eparicayo, cé èn oredo kí í athuko mè òd okiko k'edong ní, "Utmegona, an abedo Aparicayo, wod k'Aparicayo. An acung kany mè tèmóna kí pido pièn atye kí gen í kom cer ka jò n'òthòò." 7 í karè na èn okobo kóp ni, apokapoka òcakèrè í kin Eparicayo k'Ecadukayo éka athuko opokere òkò. 8 Pìèn Ecadukayo kobo gini ní cer mòrò ope éka emalaika onyo tipo gini thon ope èntò Eparicayo yee gini í komgi kíbèc. 9 Cé wòò obedo na thwònè rwòk éka epwonye mòkò mè cìk n'onwongo obedo gini Eparicayo òya maló cé opyem gini na kobo ní, "Wan ba enwongo gin mòrò na rac í kom dhanò ni, cé ka tipo onyo malaika èné òtwak kòdè?" 10 Pyem òmèdèrè rwòk naka adit acikari onwongo dong lwor ní gin ròmò yèyècò Paulo na thithinò. Èn òmiò twèrò both acikari mè cìdhò yo piny bothgi èk òkwany gini Paulo òkò kí bothgi kí tèkò éka ekel èn í laí. 11 Kodiko mèrè í kiwor, Rwoth ocung í nget Paulo cé okobo ní, "Dii cwinyi! Kite na in imiò caden í koma í Jerucalem, cé myero in thon imii caden í Roma." 12 Na dong piny oru, Eyuda mòkò òyübò gini kóp kanya acèl nakun kwongere gini ní gin ba ebino cem onyo madhò gin mòrò naka ka wang eneko gini Paulo. 13 Jò n'òyübò gini kóp ni welgi onwongo kadhò pyer angwèn. 14 Gin òcìdhò okobo both èlamdhòk na

dito éka edong ni, "Wan etyeko kwongere na tëk ni ba ebino camö onyo madhö gin mörö naka ka wan eneko Paulo. 15 Pí manön un kanya acël k'athuko më öd okiko k'edong myero iter unu köp both adit acikari ëk okel ën i nyimwu na calö pod ibino unu mëdërë më rangö köp mëre na bër. Wan ëyübërë ökö më neko ën na bara ën othuno na cwök kany." 16 Ëntö i karë n'okeo ka Paulo owinyo köp n'ëyübö ni, ën öcïdhö i laï cë okobo ni Paulo. 17 Cë Paulo ocwodo adit acikari acël éka okobo ninë ni, "Ter athïn awobi ni both adit acikari na lööwu, ën tye ki köp mörö na ën mitö kobo ninë." 18 Éka ën otero awobi ni both adit acikari na löögï. Adit acikari okobo ni, "Paulo n'obedo amabuc ocwoda cë ökwa ni ëk akel awobi ni both piën ën tye ki köp mörö na ën mitö kobo nini." 19 Adit acikari na löögï ömakö cïng athïn awobi ni cë otero ën thenge éka openyo ni, "Ngö na in i'mitö kobo nina?" 20 Ën okobo ni, "Eyuda mökö oyere gïni dong më penyoni ëk ikel Paulo diki i nyim athuko më öd okiko k'edong, na calö gin pod ebino mëdërë më rangö köp mëre na bër. 21 Ëntö in kür iyeë nigï piën tye jö na kadhö pyer angwën ki kin-gï na tye ka kürö ën i yoo. Gin okwongere ökö ni ba ebino camö onyo madhö gin mörö naka ka wang n'eneko gïni Paulo. Gin dong öyübërë ökö kobedini, tye gïni ka kürö ngö na in ibino kobo i kwacgï." 22 Adit acikari na löögï ömiö athïn awobi ni öcïdhö nakun cikö ën ni, "Kür ikob both ngat mörö ni in ikobo köp ni botha." 23 Cë adit acikari na löögï ocwodo editë wi acikari ariö éka okobo nigï ni, "Yüb unu acikari mia ariö, wegï angole pyer abirö éka wegï töng mia ariö ëk öcïdh gïni yo Cëcaria caa adek më kiwor. 24 Yüb unu thon angole ni Paulo öngwëc ködë ëk ethun ködë na bër both adit Pilice." 25 Cë adit acikari na löögï öcöö waraga köman: 26 An Kalaudio Liciac amothi in adit Pilice. 27 Écwö ni Eyuda ënë ömakö éka onwongo dong cwök neko gïni, ëntö an acïdhö bothgï k'acikarina cë alarö ën ki i cïng-gï, piën onwongo anïang ni ën obedo dhanö më Roma. 28 An onwongo amitö ngeno ngö na gin odotho ën ië, cë akelo ën i nyim athuko më öd okiko k'edong-gï. 29 An anwongo ni edotho ën k'adoth na makö cikgï, ëntö köp mörö onwongo ope na römö miö ëngölö ninë thöo onyo tweno ën i buc. 30 I karë n'ënianga ni gin öyübö köp më neko écwö ni, an abünyö oro ën ökö bothi cücüth. An thon acikö jö n'odotho ën më miöni adothgï na gin odotho ki ën ködë. 31 Cë acikari owotho gïni ki Paulo i kiwor naka etero ën yo Antipatiric kite n'ëcïkögï ködë. 32 Kodiko na piny dong oru, gin öcakö dök yo laï éka ëwëkö wegï angole më woth ködë. 33 I karë na wegï angole othuno gïni i Cëcaria, gin ömiö waraga both adit

Pilice éka ömiö gïni Paulo thon bothe. 34 Adit Pilice ökwanö waraga cë openyo Paulo lobo na ën öya ki ië. I karë na ën öniang ni Paulo öya ki i Cilicia, 35 cë ën okobo ni, "An abino winyo pidoni ka jö n'odothi obino gïni kany." Éka ën dong ömiö twërö ni myero ëgwök Paulo i laï na yam Erode ögërö.

24 Kinge ninö abic alamdhök na dit na nyingë Anania obino k'edong k'Eyuda éka apid-köp mörö na nyingë Terutulo, më miö adothgï i kom Paulo i nyim adit Pilice. 2 I karë n'ecwodo Paulo, Terutulo öcakö dotho ën i nyim Pilice nakun kobo ni, "Wan ebodo ki kuc pi karë na lac i thë löc na megï éka neno na megï okelo niwa alökalöka na pol i lobo ni. 3 I kabedo kibëc éka ki kit yodhi na papath, adwong Pilice, wan iwa yom i komi rwök. 4 Ëntö na bara atero na bor rwök, akwai ëk ibed ki kica më winyo köpwa na cecek. 5 "Wan enwongo ni dhanö ni obedo ngat na kelo ayela. Ën obedo kelo arubaruba i kin Eyuda na tye i lobo thükül. Ën thon obedo atëla wi dul jö më Najaret, 6 éka ën thon ötëmö pyëdö naka öt k'Obanga, cë wan ëmakö ën ökö. 7 Ëntö adit acikari na nyingë Liciac obino bothwa ki gero na thwönë rwök cë ökwanyö ën ökö ki i cïngwa. 8 In itwërö nwongo köp na tïr më adothwa ka in kikomi ipenyo ën." 9 Eyuda öribërë gïni i kom adoth nön éka omoko gïni ni köp ni kibëc tye atïr. 10 I karë n'adit Pilice öcimö Paulo ni ëk ötwaki, ën ödök ië ni, "Adwong, angeo ni ibedo angöl-köp më rok ni pi mwaka na pol cë an cwinya yom më pido i nyimi. 11 In itwërö nwongo piöpiö ni an pod athuno i Jerucalem na ninö apar ariö bara opoth më cidhö wörö Obanga. 12 Jö n'odotha ba onwongo gïni ni an atye ka pyem ki ngat mörö i öt k'Obanga onyo rubo lwak i cinagoga kibëc onyo kany mörö nökenë ki i pacö. 13 Éka gin ba twërö moko bothi köp më adoth na gin kobedini tye ka kobo i koma. 14 Ëntö an aye ni an awörö Obanga ka kwere onu na calö alüb kör Yoo, na gin cwodo ni obedo dul mörö. An aye i kom gin na kibëc n'ëcöö i cik ka Muca éka më k'edwarpiny, 15 éka an thon atye ki gen i kom Obanga, na gin kikomgï thon yeo gïni ni cer ka jö na kitegï atïr éka ki jö na kitegï ba tye atïr bino bedo tye. 16 Pí manön ömiö an i karë kibëc atëmö më bedo na cwinya leng i nyim Obanga éka dhanö. 17 "Kinge mwaka na pol, an abino acïdhö yo Jerucalem më tero mic both jö na mëga n'obedo gïni écan éka më miö tyër both Obanga. 18 I karë na an atio tic ni, gin onwonga i dyekal öt k'Obanga na dong atyeko lönyërë. Lwak onwongo ope i ngeta éka ayela mörö thon ope. 19 Ëntö Eyuda mökö n'öya gïni ki i lobo Acia, n'onwongo myero obed gïni i nyimi

kany ēka okel gini adoth, ka gin tye ki kōp mōrō i koma. 20 Onyo jō ni na dong tye gini kany ōcak kobo gini bal na rac na gin onwongo i koma i karē na an acung i nyim athuko mē ōd okiko k'edong. 21 kono ka kōp acēl ni kēkēn, na an akok iē i karē na an acung i nyimgi, kōp na makō cer ka jō n'ōthōō ēnē ōmiō an tin acung i nyimi mē ngōlō kōp i koma." 22 Cē Pilice n'onwongo tye ki ngec n'ōrōmō i kom Yoo ka Rwoth, ōjūkō pido mē mēdērē anīm ēka okobo nī, "An abino ngōlō kōpni ka Liciac adit acikari obino." 23 Ēn ōmiō twērō both adit acikari mē gwōkō Paulo i buc ēntō mē miō ēn bedo abonge ayela mōrō ēka oyeo nī nyikonei mērē mē miō kōny na mītērē bothe. 24 Kinge karē mōrō n'opoth, Pilice obino ki dhakō mērē Drucila n'onwongo obedo Ayuda. Ēn ocwodo Paulo ēka obedo ka winyo ka ēn twak i kom yee i Kiricito Yecu. 25 Ī karē na Paulo tye ka twakō kōp i kom kite atir, gwōkērē kēn ēka ngōlō-kōp na tye ka bino, lworō ōcakō makō Pilice ēka okobo nī, "Manōn ōrōmō pī caa ni! In itwērō cīdhō. Ka dōk anwongo karē cē abino cwodonī." 26 Ī caa nōn thon ēn obedo ki gen nī Paulo twērō miō ēn līm mōrō, pī manōn ēn obedo ka cwodo Paulo jwiwi ēka twak kōdē. 27 Kinge na mwaka ariō opoth, Poricio Pecito oleo ka tyēn Pilice. Ēntō Pilice ōwēkō Paulo i buc piēn ēn onwongo mītō nī Eyuda ōpwō ēn.

25 Ī karē na Pecito obino i lobo n'ēmīō nī ēn ōlōō, kinge ninō adek ēn ōya ki i Cecaria ōcīdhō yo Jerucalem. 2 Cē ēlamdhōk na dito ēka ētēla k'Eyuda ōcīdhō gini bothe ēka okelo gini adothgi i kom Paulo. 3 Gin ōkwaō Pecito nī ēk ōtīm nigi bē ēk ēkōb Paulo ōkō piōpiō yo Jerucalem, piēn gin onwongo ōyūbērē mē kūrō ēn i wanga yoo ēk enek ōkō. 4 Pecito ōgamō nī, "Etye ka gwōkō Paulo i Cecaria, ēka an kikoma thon acwōk cīdhō yo kunōn. 5 Ēk jō mōkō ki i kin ētēlawu obin owoth gini kōda ēk oketh adothgi i kome ki kunōn ka ēn ōtīmō gin mōrō na rac." 6 Kinge tyeko ninō aboro onyo apar kōdgi, ēn ōdōk cen yo Cecaria, kodiko mērē ēn obedo pīny i ōt pido ēka ōmiō twērō nī ēk ekel Paulo i nyime. 7 Ī karē na Paulo othuno, Eyuda n'ōya gini ki i Jerucalem ocung n'ōgūrō gini ēn dyere k'adoth na pol i kome, na gin ba rōmō moko nī adoth nōn tye atir. 8 Cē Paulo ōcakō pido mērē nī, "An ba abalō gin mōrō i kom cik k'Eyuda, onyo i kom ōt k'Obanga, onyo i kom Cija." 9 Ēntō Pecito onwongo mītō yomo cwiny Eyuda cē openyo Paulo nī, "In irōmō cīdhō yo Jerucalem ēk acīdh angōl kōp i kom adoth ni ki kunōn?" 10 Paulo ōgamō nī, "An dong acung ōkō i nyim pido ka Cija, kanya myero ēngōl kōpna iē. An ba abalō gin mōrō i kom Eyuda,

kite na in kikomi thon ingeo na bē. 11 Ka an abalō bal mōrō na rōmō ngōlō nina thōō, an ba akwērō mē thōō. Ēntō ka adoth n'Eyuda ni oketho gini i koma obedo kōp twodo, ngat mōrō ope ki twērō mē miōna i cing-gi. Adwōkō kokona both Cija!" 12 Kinge na dong Pecito otyeko larō kōp kanya acēl k'ēmīi thama mērē, ēn ōgamō nī, "In ikok mē pido i nyim Cija, ibino cīdhō yo both Cija!" 13 Kinge ninō na nōnōk, rwoth Agiripa ēka Berinice othuno gini i Cecaria mē jōlō Pecito. 14 Kite n'onwongo gin bino tero ninō na pol kunōn, Pecito ōnywakō kōp ka Paulo gin ki rwoth nakun kobo nī, "Ēcwō mōrō tye kany na Pilice obino ōwēkō na calō amabuc. 15 Ī karē na an acīdhō yo Jerucalem, ēlamdhōk na dito ēka edong k'Eyuda okelo gini adoth i kome, ēka openya gini mē ngōlō ninē thōō." 16 An akobo nigi nī, "Ba obedo cik ka jō mē Roma mē miō ngat mōrō i cing jō n'odotho ēn, na bara ēmiō ēn karē mē cung kōdgi i pido, ēk ēn opid pido mērē kōdgi pī gin n'edotho ēn iē. 17 Ī karē na gin obino kōda kany, an ba agalara k'adoth, ēntō kodiko mērē abedo pīny i ōt pido cē amiō twērō nī ēk ekel ēn. 18 Ēntō i karē na jō n'odotho ēn ōya malō mē twak, gin ba odotho ēn i kom bal mōrō n'onwongo an atye ka thamō. 19 Ēntō obedo gini larō kōp i kom dinigi ēka i kom ngat mōrō na nyingē Yecu na yam ōthōō na Paulo kobo nī kwō. 20 Rangō kōr kōp nōn ōlōa ōkō, ōmiō apenyo ka ēn rōmō cīdhō yo Jerucalem ēk ēcīdh ēngōl kōp mē adoth ni ki kunōn. 21 Ēntō i karē na Paulo okok nī ēk Alōc na Dit ēnē obin ōngōl kōp mērē, cē amiō twērō nī myero ēgwōk ēn i buc naka ebin eter yo both Cija." 22 Cē Agiripa okobo both Pecito nī, "An kikoma amitō winyo kōp ka dhanō nī." Pecito ōgamō nī, "Diki kodiko ibino winyo." 23 Kodiko mērē Agiripa gin ki Berinice obino gini ki thwōn dheo ēka ōdōnyō gini i ōt mē ngōlō-kōp kanya acēl k'edite acikari mē rwōm na malō ēka ētēla mē kin pacō. Ki twērō ka Pecito, okelo Paulo. 24 Cē Pecito okobo nī, "Rwoth Agiripa ēka ki jō kibēc na tye kōdwa kany, nēn unu dhanō ni! Eyuda kibēc ōbakō gini dhōgi botha i Jerucalem ēka i Cecaria kany, na wōō gini nī ēn ba opore mē kwō. 25 An ba anwongo nī ōtīmō gin mōrō na rōmō ngōlō ninē thōō, ēntō kite na ēn okok pī Alōc na Dit, an thon amoko mē tero ēn yo Roma. 26 Ēntō an ape ki gin mōrō na myero acōō i kome both Alōc na Dit mē Roma. Pī manōn akelo ēn i nyimwu kibēc, cē rwōk mērē i nyimi in rwoth Agiripa ēk ka onu epenyo ēn, anwong gin mōrō mē acōa. 27 Piēn anēnō nī kōny mērē ope mē tero amabuc mōrō ka ba enyutho kōp mōrō mē adoth i kome."

26 Cē Agiripa okobo both Paulo nī, “In itye kī twērō mē twak piri keni.” Cē Paulo otingo cingē ēka ōcakō pido mērē nakun kobo nī, **2** “Rwoth Agiripa, an tin atye kī gum mē cung ī nyimi mē gamō adoth kibēc n'Eyuda odotha gīnī iē, **3** piēn an angeo nī in ingeo na bē kite mē thēkwarō k'Eyuda ēka kī kōp mōkō na gīn larō ī kin-gī. Pī manōn, an dong akwai ēk īdīi cwinyi iwiny kōpna. **4** “Eyuda kibēc ngeo gīnī kite na an akwō kōdē cakērē ī karē na pod abedo athīn, anaka ī acakī mē kwōna ī lobona kikome ēka thon ī Jerucalem. **5** Gīn ōcakō ngenona pī karē na lac ēka gīn twērō moko caden ka mitō gīnī, gīn ngeo nī an onwongo abedo Aparicayo, nakun alūbō dul mē diniwa na cik mērē tēk rwōk. **6** Ēka kobedi dong pī gen-na ī kom gin n'Obanga ōcikō both jō ka kwere onu, ēnē ōmiō etye ka pidona tin. **7** Man ēnē cikērē na kaka onu apar arīō tye gīnī kī gen mē nēnō nī ocobere kite na gīn bino tic n'Obanga kī cwinygī kibēc kiceng ēka kiwor. Rwoth Agiripa, obedo pī gen nī ēnē ōmiō Eyuda tye ka dothona. **8** Pingō jō mōkō kī kinwu ba yee nī Obanga twērō cero jō n'ōthōō? **9** “An kikoma athamō nī myero atīm gin na kibēc n'onwongo twērē mē jēm ī kom nying Yecu mē Najaret. **10** Man ēnē ngō na an abino atīmō ī Jerucalem. An atweo jō k'Obanga na leng na pol ī buc nakun atio kī twērō na an anwongo kī both ēlamdhōk na dito ēka ī karē n'enekogī, an abolo kwir nī myero ēngöl nīgī thōō. **11** Pī karē na pol an amīō epwodogī ī cinagoga kibēc nakun adiōgī mē yanyō nying Yecu. An onwongo ager ī komgī ēka thon acīdhō ī peci k'erok mē yelogī. **12** “ī nīnō mōrō an onwongo atye ka cidhō yō Damaciko kī twērō ēka kī or k'ēlamdhōk na dito. **13** Na dong caa abicēl cwōk rōmō, Adwong, ī caa n'onwongo an atye ī wanga yoo, an anēnō tar n'ōya kī ī polo, n'aryēny lōō ceng ōkō, ōryēny ōcarō komwa kanya acēl kī jō na an awotho kōdgī. **14** Wan kibēc epodho pīny, ēka awinyo dwōn mōrō na kobo nīna ī lēb Iburu nī, ‘Caulo, Caulo, pingō itye ka yelona? Bedo na tēk nini mē gwēēnō lēb dīnō. **15** “Cē an apenyō nī, ‘In īnga Rwoth? “Ēn ōgamō nī, ‘An Yecu na in itye ka yelo. **16** Kobedi yaa malō ēka icung. An anen bothi mē yērōni mē bedo aticna ēka mē bedo acaden ī kom gin na in īnēnō kī botha ēka gin na an abino nyutho bothi ī karē mē anyim. **17** An abino larōni kī both jōwu ēka kī both Erok. An aori yo bothgī **18** mē yabō wang-gī ēka lōkōgī kī ī cōl pīny yo tar, ēka kī kom tēkō ka Catan yo both Obanga, ēk obin onwong gīnī kīca ī kom bal ēka onwong gīnī kabedo ī kin jō n'Obanga ōlōnyōgī pī yee ī koma. **19** “Cē dong rwoth Agiripa, an ba abino akwērō gin anyutha n'ōya kī ī polo. **20** An atitō kōp mē acakī both jō na tye ī Damaciko ēka

thon both jō na tye ī Jerucalem naka kī jō kibēc na tye ī Yudea ēka thon both Erok nī jō kibēc myero ongut gīnī kī kom balgī ēka ōlōkērē gīnī both Obanga ēk onyuth gīnī atir nī gin dong ēlōkērē kī timō tic na bēcō na gīn tio. **21** Pī kōp nī ēnē ōmiō Eyuda mōkō obino ōmaka gīnī kī ī ōt k'Obanga ēka ōtēmō gīnī mē nekona. **22** Ēntō Obanga ōgwōka naka tin, ēka an acung kany mē miō caden cakērē kī both jō na thīnō naka both jō na dito. An ba apwonyo gin mōrō na path kī kōp n'edwarpīny ēka Muca okobo nī bino timērē— **23** Meciya myero ōlim can ēka ēn bino cakō cer kī kin jō n'ōthōō, ēn bino kelo tar k'Obanga both Eyuda ēka both Erok.” **24** ī karē na Paulo tye ka mēdērē kī pido mērē, Pecito oredo kī dwōn na malō nī, “Paulo, in ipo, kwan rwōk ōmiō idōkō apoa.” **25** Ēntō Paulo ōgamō nī, “Adwong Pecito an ba apo, gin na an atwakō tye atir ēka obedo mē nīang. **26** Ēka rwoth Agiripa ngeo kōp nī kibēc. An atwak abonge lworo piēn angeo nī kōp nī kibēc ēn tye kī ngec iē. Ba tye kōp mōrō n'ōtimērē ī mūng. **27** Rwoth Agiripa, in iyee kōp k'edwarpīny? An angeo nī iyee.” **28** Cē Agiripa okobo both Paulo nī, “In īthamō nī ī kom caa na nōnōk ītwērō lōkōna mē bedo Akiricito?” **29** Paulo ōgamō nī, “Kadi bed pī caa na nōnōk onyo na lac, an alēgō both Obanga nī pathī in kēkēn ēntō naka jō kibēc na tye gīnī ka winyo kōpna tin ēk obed gīnī calō an, na path kī jēgēlē nī.” **30** Cē rwoth Agiripa, adit Pecito, Berinice ēka kī jō kibēc ōya malō ēka ōcīdhō gīnī. **31** Na gīn tye ka cidhō yōkō, ōtwak kēngī ēka oyere gīnī nī, “Ēcwō nī ba ōtīmō gin mōrō na rac na rōmō ngōlō nīnē thōō, onyo cidhō ī buc.” **32** Ēka Agiripa okobo both Pecito nī, “Dhanō nī onwongo myero ēgōny ōkō ka onwongo ēn ba okok mē pido ī nyim Cija.”

27 ī karē na dong emoko nī myero wan ēkwang mē cidhō yo Itali, Paulo ēka emabuc nōkēnē ēmiōgī ī cīng adit acikari na nyingē Juliac, na lōō nget dul mia acēl kī kin dul acikari n'ecwodo nī Augucito. **2** Wan ēdōnyō ī mel n'ōya kī Adramitio n'onwongo cwōk kwang mē cidhō ī dhō nam mē lobo Acia, ēka wan ēcidhō ī dhō nam, wan k'Aricitako dhanō mē lobo Macedonia na tye ī Tecalonika. **3** Kodiko mērē wan ethuno ī Cidon, ēka Juliac kī cwinye na bē ī kom Paulo, ōwēkō ēn mē cidhō both nyikonei mērē ēk ōmiō gīnī ēn gin na ēn mitō. **4** Kī kunōn, wan dōk ēya mē kwang cē ewok ī nget cula nam mē Caiprac piēn yamō onwongo yelowa. **5** ī karē na dong ēkwang ēngölō dye nam na lac n'opimere kī dhō nam mē Cilicia ēka Pampulia, wan ethuno ī Mira na tye ī Licia. **6** Kī kunōn adit acikari onwongo

mel n'öya kî i Alegijandaria na tye ka cidhō yo Itali, cê ömîōwa êdönyō iê. 7 Wan êkwang momoth pî nîñō na pol, êka ethuno kî tēk i nget lobo Kuniduc. I karē na yamō ôjūkōwa ôkō mē mēdērē atir, wan êkwang eroko nget cula nam mē Kurete n'opimere kî Calamone. 8 Wan eroko nget cula nam mē Kurete kî tēk cê ethuno i kabedo n'ecwodo nî Kabedo na Bēr na mel cung iê, na cwōk kî pacō mē Lacea. 9 Wan onwongo êbalō caa na pol êka kwang thon onwongo ôdōkō na rac, piēn nîñō na dit mē Rio Kec onwongo opoth ôkō. Cê Paulo ôtwak k'edite mē mel nî, 10 "An anēñō nî wothwa nî bino bedo na rac, êka bino rwenyo jami na pol kî i mel, pathî yēc kēkēn êntō kwō onu thon." 11 Êntō adit acikari nakaka winyo ngō na Paulo okobo, ên ôlūbō thama k'adwō mel êka mē ka won mel. 12 Kite na kanya mel cung iê nōn onwongo ba bēr i karē mē ngicō, jō na pol ôthamō nî myero êkwang êcidh gîñî anyim, kî gen mē thuno i Poinike êk etyek karē mē ngicō kunōn. Man onwongo obedo ka cungo ka mel na tye i Kurete, na nyime okemo kukwap kuthō êka kukuju kuthō. 13 I karē na yamō n'öya kî kukwap ôcakō kudho momoth, gîñ ôthamō nî man dong ôrwatērē kî ngō n'onwongo gîñ mîtō. Cê ôcakō gîñî ywanō gin na jūkō mel ôkō kî i pii, êka ôcakō gîñî kwang nakun roko gîñî nget cula nam mē Kurete. 14 Na bara önyikō na bor, yamō na ger n'ecwodo nî, "Yamō mē kukuju kukidē" ôcakō kudho kî tēk n'öya kî i cula nam. 15 Yamō ômakō mel êka opango wie na ba dôk twērō kemo kukur yamō cê êwēkō mel mē cidhō kanya yamō mîtō terowa iê. 16 Na dong wan eroko nget cula nam na tidi n'ecwodo nî Kauda, wan êtēmō kî tēk mē larō yeya. 17 I karē n'etic mē mel öywaō yeya, otingo gîñî kî i pii cê ekelo i mel, gîñ ôcakō miō thōl owok kî i thē mel cê etweo kōdē kanya acēl. Gîñ onwongo tye kî lworo nî onyo êrōmō dônyō gîñî i kwoo mē Ciritic i dhō nam mē Libia, cê gîñ ôcakō lyano gin na jūkō mel pîny êk ömîi mel owoth momoth nakun yamō ênē kōlō. 18 Kodiko mērē na yamō na ger ômēdērē kî kudho rwōk, cê etic mē mel ôcakō gîñî yuno jami ôkō kî i mel i ôd pii. 19 I nîñō mē adek, ôcakō gîñî yuno jami kom mel mōkō i ôd pii kî cîng-gî. 20 Wan ebodo pî nîñō na pol na ba ênēñō wang ceng onyo cēr, êka yamō ômēdērē kî kudho na rac. I ajiki mērē wan êjalō gen kibēc mē larō kwōwa. 21 Kinge na jō n'onwongo tye i mel obedo gîñî pî nîñō na pol na ba camō gîñî gin mōrō, Paulo öya malō ocung i nyimgi cê okobo nî, "Un onwongo myero iwinya unu êk kūr ëya kî i Kurete, kono ba epodho i can nî êka kî rwenyo jami. 22 Êntō kobedini akwaōwu nî idîi unu cwinywu, piēn kwō ka ngat mōrō kî i kinwa ba bino rwenyo, êntō mel ênē bino bal ôkō.

23 Wono kiwor malaika k'Obanga na an abedo dhanō mērē êka na an atio pîrē, obino êka ocung i ngeta. 24 Cê okobo nî, 'Paulo, kūr ibed kî lworo. In myero icung i nyim Cija, êka Obanga otyeko miō kwō ka jō na in iwotho kōdgi kibēc bothi.' 25 Dong bed unu na cwinywu tēk, piēn atye kî yee i kom Obanga nî gin na kibēc bino tîmērē kite na ên okobo nîna kōdē. 26 Êntō wang na mel otwomere kî cula nam mōrō." 27 I kiwor mē nîñō mē apar angwēn, yamō onwongo pod terowa arii i dyere nam mē Adria, cê na dong cwōk rōmō dingwor, etic mē mel opimo nî êcwōk thuno gîñî i ngōm. 28 I karē na gin opimo thuth mē i nam cê onwongo gîñî nî rōmō tyēlō mia acēl kî pyer ariō. Kinge na gîñ dôk önyinyikō na nōnōk, opimo gîñî cê onwongo nî thuth mērē rōmō tyēlō pyer abungwēn. 29 Gin onwongo lworo nî mel twērō twomo kidi kî ôd nam cê ôcakō gîñî bolo gin na jūkō mel angwēn kî kungee, êka ôcakō gîñî lēga nî êk pîny oru. 30 I karē n'etic i mel onwongo tye gîñî ka rangō yoo mē lūū ôkō kî i mel, gîñ otero yeya i nam na calō mîtō gîñî bolo gin na jūkō mel kî kunyime. 31 Cê Paulo okobo n'adit acikari êka acikari gîñî nî, "Ka etic mē mel ba obedo gîñî i mel onu ba ebino kwō." 32 Cê acikari ôcakō gîñî ngölō thōl na makō yeya êka êwēkō opodho i ôd pii. 33 I karē na pîny dong mîtō ruu, Paulo ôcükō cwinygi kibēc mē cem. Ên okobo nî, "Pî nîñō apar angwēn n'opoth, un ibedo kî thwōn par na dit êka ba icamō unu gin mōrō. 34 Kobedini akwaōwu icam unu cem mōrō pî bedo na kwō. Ngat mōrō ope kî kinwa na bino rwenyo yer wie mōrō acēl." 35 Kinge na dong okobo kōp nî, ôkwanyō ogati, ôpwōyō Obanga i nyimgi êka opoko iê cê ôcakō camō. 36 Gin kibēc cwinygi ôjing êka ôcakō gîñî cem. 37 Jō kibēc na tye i mel onwongo tye 276. 38 I karē na dong ocemo gîñî oyeng, oyuo gîñî ngano kibēc i ôd nam êk mel obed na yot. 39 Na pîny dong oru, gîñ ba onge o lobo nōn, êntō ôñēñō gîñî dhō nam n'opong kî kwoo, kanya gîñ omoko thamagi mē tero mel iê ka twērē. 40 Ôngölō gîñî gin na jūkō mel, cê êwēkō ôlūny ôkō i nam, i caa nōn thon ôgōnyō gîñî thōl na makō gin n'ēdwō kî mel. Cê ôngabō gîñî bōngū na tidi kî kunyime êk yamō ômakî, êka êwēkō mel ôcidhō na kemo dhō nam. 41 Êntō i karē na gîñ othuno kanya pii mē nam romo iê, cê nyim mel otwomere kî kwoo na tye i thē pii êka mel omoko ôkō na tēk, thērē thon ôtür na thithinō kî tēkō ka pii. 42 Acikari ôcakō gîñî yübō kōp mē neko emabuc êk mōrō kūr ôkwang ôlū ôkō. 43 Êntō adit acikari onwongo mîtō larō kwō ka Paulo, cê ôjūkōgi kî yūbgî nōn. Ên ömîō twērō nî jō na ngeo kwang ôcak gîñî pye i pii mē cidhō i lak nam. 44 Jō nōkēnē

ölüb körgi i wi bao onyo i wi nginy mel n'ötütüra. Cê öwëkö gin kibëc othuno yo dhö nam na bër.

28 I karë na wan dong ethuno na bër i dhö nam, enwongo ni cula nam nön ecwodo ni Malta. 2 Jö na bedo i cula nam nön obedo gini ki cwiny më kica i komwa, ëka öjölöwa gini na bër. Oobo gini mac piën köth onwongo öcakö cwe ëka piny thon onwongo ngic. 3 Paulo öcökö rido yen cê obolo i mac, ëka thwol onwomo pi lyetho ka mac cê ödölërë i cingë. 4 I karë na jö na bedo i cula nam nön önënö gini thwol n'ödölërë i ngut cing Paulo, cê öcakö gini twak kën-gi ni, "Adyer ecwö ni myero obed anek. Kadï bed öbüc ki i nam, Angöl-köp atir ba bino yeo ni ninë më bedo na kwö." 5 Entö Paulo ötëngö thwol obolo i mac na ba ötimö ën ki gin mörö na rac. 6 Jii obedo ka kürö nakun thamö gini ni badë cakö kwot onyo miö ën thöo athura. Entö gin öküro pi karë na lac ëka önënö gini ni gin mörö na rac ba ötimërë i kome ëka öcakö lökö thamagi ökö cê okobo gini ni ën obedo obanga. 7 I nget nam kany nön onwongo tye pwothi ka Pubilia adit na löö cula nam. En öjölöwa ëka ögwököwa na bër pi ninö adek. 8 I karë nön apap ka Pubilia onwongo kome lith, obuto piny na two lyetho ömakö ëka cadö remo. Paulo öcidhö bothe më nënö ën, kinge lëga oketho cingë i kome, ëka öcangö ën. 9 Kinge na man dong ötimërë, etwoe nököënë kibëc na tye gini i cula nam obino gini bothe ëka öcang gini. 10 Gin ömiöwa wörö ki mic na pol ëka i karë na wan ëcakö woth, gin döki okelo jami na mitërë më könyöwa i wothwa. 11 Kinge dwethe adek, wan ëmëdërë ki wothwa ki mel mörö na dit n'öya ki i Alegijandaria n'obedo i cula nam nön i karë më ngicö na tye ki cal wi rudi k'obanga. 12 Wan ethuno i Cirakuca ëka ebodo kunön pi ninö adek. 13 Eka ki kunön wan ëya ethuno i Regio. Kinge ninö acël yamö na yaa ki kukwap okudho cê i ninö më ariö wan ethuno i Puteoli. 14 Ki kunön wan enwongo utmego mökö n'öjölöwa gini më bedo bothgi pi cabit acël. Kinge wan ëya ëka ethuno i Roma. 15 Utmego na tye kunön owinyo gini ni wan etye ka bino, gin obino naka i cuk k'Appioc, ëka kabedo n'ecwodo ni Öt Wele Adek më rwatërë ködwa. I caa na Paulo önënögi, öpwöyö Obanga ëka cwinye ödökö na tük. 16 I karë na wan ethuno i Roma, gin oyeo ni Paulo obed i ödë kënë ëka k'acikari na gwökö ën. 17 Kinge ninö adek, Paulo ocwodo ëtëla k'Eyuda kanya acël. I karë na gin öcökërë, ën okobo bothgi ni, "Utmegona, kadï bed ba atimö gin mörö na rac i kom jö onu onyo i kom cik ka kwere onu, an onwongo ëmaka ki i Jerucalem ëka ëmia i cing jö më Roma. 18 Jö më Roma ötëmö gini

ripö köp i koma ëka onwongo mitö gini gönyöna, piën ba onwongo gini bal mörö i koma na römö ngölö nina thöo. 19 Entö i karë n'Eyuda ökwërö gini ökö, ömiö an atero kokona më pido both Cija, kadï bed onwongo ape ki miti më ketho adoth i kom jö na mëga kikome. 20 Pi tyën köp ni, ënë ömiö an akwaö më nënö ëka më twak kodwu ëk akob niwu körë ki körë ni an etwea ki jëgëlë piën an ayee ni gen ka jö lcarael otyeko bino dong ökö." 21 Gin ögamö ni, "Wan ba enwongo waraga mörö n'öya ki Yudea na makö köp i komi, ëka ngat mörö ope ki kin utmego n'ömiö ngec onyo n'okobo köp mörö na rac i komi. 22 Entö wan ëmitö winyo kite na thamani tye ködë, piën wan engeo ni jö na tye gini i kabedo kibëc twak gini na rac i kom dul ni." 23 Gin öyübö më rwatërë ki Paulo i ninö nököënë, ëka jö na pol obino gini bothe i öt kanya onwongo ën bedo ië. Cakërë kodiko naka kothyeno ën obedo moko caden ëka ki gönyö tyën köp më ker k'Obanga ëka ötëmö më lökö thamagi i kom Yecu ki cik ka Muca ëka ki cöc k'edwarpiny. 24 Jö nököënë oyeo gini köp na ën ötwakö, ëntö jö nököënë ba obino oyeo. 25 Gin ba oyerë i kin-gi kën-gi ëka öcakö gini këth kinge köp na Paulo ötwakö ni, "Tipo Naleng yam okobo köp n'atir both kwerewu nakun wok ki dhö adwarpiny lcaia ni, 26 "Apë both jö ni ëka ikob nigï ni, "Un ibino winyo ëntö ba ibino niang unu ië. Un ibino nënö ëntö ba ibino unu ngeno." 27 Piën cwiny jö ni ödökö na nwang, ithgi odhing ba winyo piny, ëka ömiö wang-gi ökö. Cê dong wang-gi ba nënö piny, ëka ithgi ba winyo, ëka cwinygi thon ba niang ëka ba römö lökërë gini botha ëk acang-gi." 28 "Pi manön amitö ni inge unu ni larë ni na yaa ki both Obanga dong ëmiö ökö both Erok, ëka gin bino winyo." 29 I karë na ën okobo köp ni, Eyuda öya öcidhö gini ökö nakun pyem gini rwök i kin-gi kën-gi. 30 Pi mwaka ariö Paulo obedo kunön i ödë na ën opango ëka obedo jölö jö kibëc na bino gini bothe. 31 En obedo ka titö köp më ker k'Obanga ëka pwony i kom Rwoth Yecu Kiricito. Eka ngat mörö ba ötëmö më jükö ën.

1 Jö Korinti

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'ëyëro ki miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu, ëka ki both ömîn onu Coctene. **2** Wan etye ka cöönö both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Korinti, bothwu jö n'Obanga otyeko lönyöwu i Kiricito Yecu, ëka ocwodowu më bedo jö na leng, kanya acël ki jö na tye i kabedo kibëc na cwodo nyîng Rwoth onu Yecu Kiricito n'obedo Rwothgi ëka më onu. **3** Ëk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîiwu kîca ëka kuc. **4** Karë kibëc an amiö pwöc both Obangana pi kîca mëre na ën ömîöwu i Kiricito Yecu. **5** Pi bedowu i Kiricito idökö unu ëlönyö dong i yodhi kibëc. Itye unu dong ki ngec ëka kite më twak kibëc na bër, **6** piën köp na wan epwonyo i kom Kiricito ödönyö na thuth i cwinyu. **7** Kobedi dong un itye ki mîc kibëc më Tipo na un imitö na calö itye ka kürö unu karë më nyutho Rwoth onu Yecu Kiricito. **8** Ën bino miöwu icung na tæk naka i ajiki ëk gin mörö obed n'ope n'edothowu ködë i ninö na Rwothwa Yecu Kiricito bino dwogo. **9** Obanga, n'ocwodowu më ribërë kanya acël ki Wode Yecu Kiricito Rwoth onu, obedo Obanga na genere. **10** Abakö dhöga bothwu utmegona, ki nyîng Rwoth onu Yecu Kiricito, ni un kibëc myero iyere unu kenwu i köp acël ëk kür imîi unu apokapoka obed tye i kinwu ëntö nöthërë unu i cwinyu ëka thama acël. **11** Utmegona, jö mökö n'öya ki i pacö ka Koloe okobo ginî botha ni dha tye i kinwu. **12** Gin na an atye ka kobo ene: Jö mökö ki kinwu tye ka kobo ni, "An abedo dhanö ka Paulo." Jö nökökë kobo ni, "An abedo dhanö k'Apolo," onyo ni, "An abedo dhanö ka Kepa," onyo ni, "An abedo dhanö ka Kiricito." **13** Kiricito opokere? Onwongo Paulo eguro i kor yath ariä piwu? Ngat mörö tye i kinwu n'ebatica ki nyîng Paulo? **14** An apwöyö Obanga piën yam an ba abatica ngat mörö ki kinwu na path ki Kiricipac ëka Gayo, **15** ëk ngat mörö kür okob ni ebatica ën ki nyînga. **16** (Eyo, an thon abatica jö më pacö ka Citipwanu, ëntö an ba apo ni abatica ngat mörö nökökë.) **17** Piën Kiricito ba oora më batica jîi, ëntö më titö Emuth na Bër, ëka pathi ki ryëkö ka dhanö, ëk kür ömîi thöth ka Kiricito i kor yath ariä obed gin na köny mëre ope. **18** Köp i kom yath ariä obedo köp më mingo both jö na tye ka rwenyo, ëntö ki both onu jö n'Obanga tye ka larö, obedo tækö k'Obanga. **19** Ëcöö yam ni, "Abino balö ryëkö ka jö na ryëk, ëka abino këthö ngec ka jö na ngeo piny ökö." **20** Cë dong ëryëkö kara ut ginî kwene? Epwony Cik ka Muca ut ginî kwene? Jö na pyem më karë ni ut ginî kwene? Obanga ba ölökö

ryëkö më lobo ni ödökö më mingo? (aiön g165) **21** Pi ryëkö k'Obanga ömîö jîi ba ongeo ën ki ryëkögi, ëntö Obanga otio ki köp më mingo na wan ëtitö më larö jö na yee. **22** Eyuda penyo ginî pi anyuth më tango, ëka jö Grecia rangö ginî ryëkö. **23** Ëntö ka wan ëtitö ni Kiricito onwongo eguro i kor yath ariä, nwongo obedo gin mörö na rac ki both Eyuda, ëka ki both Erok, nwongo obedo köp më mingo. **24** Ëntö both Eyuda ëka Erok n'Obanga ocwodogi më bedo jögë, Kiricito obedo tækö k'Obanga ëka ryëkö k'Obanga. **25** Gin n'ëthamö ni obedo mingo k'Obanga, ryëk löö ryëkö ka dhanö, ëka gin n'ëthamö ni obedo görü k'Obanga, tæk löö tækö ka dhanö. **26** Utmegona, tham unu i kom kite n'onwongo itye unu ködë i karë n'ecwodowu. Jö na pol ki kinwu onwongo ba ryëk ginî i kite më lobo ni, polwu onwongo ba obedo wegi twër ëka polwu ba obedo wegi dheo. **27** Ëntö Obanga öyëro jö na jîi kobo ni ming ginî, më miö lewic both jö na thamö ni gin ëryëk. Obanga öyëro jö na görü më miö lewic both jö na tæk. **28** Obanga öyëro jö mökö më rwöm na piny na jîi caö ni könygi ope, naka thon jami mökö n'ope, ëk etii ködgi më dwökö piny jami na jîi kobo ni piigi tæk, **29** ëk ngat mörö kür öwakërë i nyim Obanga. **30** Obanga ënë ömîöwu ikwö unu i Kiricito Yecu, n'ödökö ryëkö onu n'öya ki both Obanga. Pi Kiricito, ömîö Obanga ökwanö onu ni kite onu atir, ömîö onu ebeto jö na leng ëka ögönyö onu ki kom bal. **31** Pi manön, kite n'ëcöö ködë i Cöc na Leng ni, "Ngat mörö na mitö wakërë, myero öwakërë i Rwoth."

2 I karë na an abino bothwu, utmegona, an ba abino ki ryëkö onyo twak mörö na malö më kobo niwu müng i kom Obanga. **2** Piën an onwongo ba amitö ngeeno gin mörö i karë na an atye i kinwu, na path ki Yecu Kiricito këkën ëka thöth mëre i kor yath ariä. **3** An abino bothwu na an atye ki görü, ki lworo ëka ki myël kom rwök. **4** Twakna ëka titö köpna onwongo ba obedo më ryëkö ëka köp na ywaö thama, ëntö më nyutho tækö më Tipo, **5** ëk yeewu kür ocung i kom ryëkö ka dhanö, ëntö i kom tækö k'Obanga. **6** Wan ëtwakö köp më ryëkö i kin jö n'otengo i cwinygi, ëntö pathi ryëkö më karë ni onyo ryëkö k'ëlöc më karë ni, na gin kikomgi dong tye ka rwenyo ökö. (aiön g165) **7** Ëntö wan ëtwakö ryëkö k'Obanga më müng, ryëkö n'onwongo ëkanö ökö ëka ryëkö n'Obanga öyübö më kelo ni onu dheo na bara wi lobo öcakërë. (aiön g165) **8** Ba tye ëlöc mörö më karë ni n'öniang ië, kono yam gin öniang, kono ba oguro ginî Rwoth won dheo i kor yath ariä. (aiön g165) **9** Ëntö kite n'ëcöö ködë ni, "Gin na wang ba önënö, ith ba owinyo, thama ka dhanö

ba ögamö gin n'Obanga öyübö pī jö na marö ën." 10 Ëntö Obanga ömiö Tipo Naleng otuco both onu. Tipo Naleng rangö jami kibëc, naka thon müng k'Obanga na thuth. 11 Nga na ngeo thama ka dhanö nökenë, na path kī cwiny na tye i dhanö nön këkën? I yoo acël nön, dhanö mörö ope na ngeo thama k'Obanga, na path kī Tipo k'Obanga këkën. 12 Onu ba ëgamö cwiny më lobo, ëntö ëgamö Tipo Naleng n'öya kī both Obanga, ëk ëniang i kom mīc n'Obanga ömiö onu nono. 13 Man ënë ngö na wan ëtwakö, wan ba ëtwakö köp n'epwonyo kī ryëkö ka dhanö, ëntö köp na Tipo Naleng opwonyowa ködë, nakun pwonyo köp më Tipo n'atir both jö na tye kī Tipo. 14 Dhanö na ba oye Kiricito, ba twërö gamö ngö na Tipo k'Obanga miö, piën kī bothe obedo gin mörö më mingo, ëka ën ba twërö niang ië piën koth gin nön ëniang ië kī Tipo. 15 Dhanö na tye kī Tipo niang jami kibëc, ëntö ën kikome, ngat mörö ope na twërö niang i kome. 16 Kite na Cöc na Leng kobo nī, "Nga na twërö ngeo thama ka Rwoth ëk opwony ën?" Ëntö onu etye kī thama ka Kiricito.

3 Utmegona, i karë na an atye bothwu ba atwak kodwu na calö jö na dong tye kī Tipo, ëntö atwak kodwu na calö jö na tye kī kit kwö më lobo, na calö ëthiñö na töcö i Kiricito. 2 Yam apidhöwu kī cak, pathi kī cem na tètëk, piën onwongo ba itwërö unu cem, kadī thon kobedini pod bara irömö unu camö cem na tètëk, 3 un pod itye kī kit kwö më lobo. Piën un pod itye k'adīnga i kinwu ëka idha unu kenwu, manön ba nyutho nī un pod itye unu kī kit kwö më lobo? Ba pod itye unu ka lübö kite ka dhanö? 4 Ka jö mökö kī kinwu kobo nī, "An abedo dhanö ka Paulo," ëka jö nökenë nī, "An abedo dhanö k'Apolo," ba nwongo un pod ibedo unu dhanö adhana? 5 Kara Apolo ënë nga? Paulo ënë nga? Wan ënë etic n'ömiö iyee unu Emuth na Bër, kite na Rwoth opoko kī tic both ngat acëlacël. 6 An apidhö kodhi, Apolo öönyö pii ië, ëntö Obanga ömiö ödöngö. 7 Dong kadī ngat n'öpidhö onyo ngat n'öönyö pii, gin kibëc ba obedo gin mörö ëntö Obanga këkën ënë miö jami döngö. 8 Dhanö n'öpidhö ëka dhanö n'öönyö pii, gin kibëc tio pī gin acël. Ngat acëlacël bino nwongo öcara mëre na röm aröma kī tic na ën otio. 9 Piën wan ebodo etic kanya acël k'Obanga, un ibedo unu pwodho k'Obanga, ëka thon ibedo unu gedo k'Obanga. 10 Pi gum k'Obanga n'ëmia, ömiö yam an acakö the öt calö agedo n'obedo adirü, dhanö mörö nökenë tye ka gedo i wie. Ëntö dhanö acëlacël myero ögwökëre i kite na ën gedo ködë. 11 Piën ngat mörö ope na twërö cakö the öt nökenë na path kī man na dong

ëcakö, na ënë Yecu Kiricito. 12 Ëntö ka ngat mörö ogedo i wi acaki the öt nön kī gol onyo kī ryal, onyo kī kite më wel, onyo yen, onyo lum agada, onyo lum öcici, 13 tic ka ngat acëlacël bino nen ökö kanyalër, piën ninö më ngölö köp bino nen kī mac, na bino tëmö tic ka dhanö acëlacël kite na tye ködë. 14 Ka gedo ka ngat mörö odong n'ëgërö i kom acaki the öt nön, dhanö nön bino nwongo mīc më pwöc. 15 Ëntö ka ngat na tic mëre öwang ökö, ën ba bino nwongo mīc mörö më pwöc, ën kikome bino bwöth, na calö dhanö n'owok i mac awoka cë opoth. 16 Un ba ingeo nī ibedo unu öt k'Obanga ëka Tipo k'Obanga thon bedo i iwu? 17 Dong ka ngat mörö öbalö öt k'Obanga, Obanga thon bino balö ën, piën öt k'Obanga leng, un kikomwu ibedo unu öt k'Obanga nön. 18 Kür ibwölërë unu kenwu. Ka dhanö mörö kī kinwu thamö nī ën ëryëk kī rwöm më lobo më karë nī, myero ën ödök ngat na ming, ëk ën ödök na ryëk. (aiön g165) 19 Piën ryëkö më lobo nī kī i nyim Obanga obedo gin më mingo. Kite n'ëcöö nī, "En makö jö na ryëk i ököragi më bwölgi kën-gi." 20 Ëka dök i nī, "Rwoth ngeo nī thama k'ëryëkö köny mëre ope." 21 Dong, ngat mörö myero kür öwakërë i kom dhanö, piën jami kibëc obedo mewu, 22 kadī Paulo, onyo Apolo, onyo Kepa, onyo lobo nī, onyo kwö, onyo thöö, onyo gin mörö na tye, onyo gin mörö na bino bedo i anyim. Manön kibëc obedo mewu, 23 un thon ibedo më ka Kiricito, ëka Kiricito obedo më k'Obanga.

4 Myero inënwa unu na calö etic ka Kiricito, ëka na calö jö n'ekethogi më gwökö müng k'Obanga. 2 Gin na mitërë kī both ëgwök jami ënë nī gin myero obed jö na genere. 3 Kī kubotha man köp na tidi mörö ka ingölö unu köp i koma, onyo okiko mörö më ka dhanö. An thon ba angölö köp i koma këna. 4 Piën kī kubotha an angeo nī cwinya lër, ëntö man ba mia alöö köp. Rwoth ënë ngölö köpna. 5 Pi manön, kür ingöl unu köp mörö na karë bara örömö, na bara Rwoth odwogo. En bino mënyö gin n'opono i piny na cöl, dök bino nyutho tham na tye i cwiny jö kanyalër. I karë nön Obanga bino pwöyö ngat acëlacël i kite na mitërë. 6 Utmegona, köp nī bino dwogo i koma këna ëka i kom Apolo pī un, ëk ipwonyere unu i komwa i the köp n'ekobo nī, "Kür ikadh unu ngö n'ëcöö," ëk ngat mörö kī kinwu kür öwakërë, nakun pakö dhanö acël ëka caö ngat nökenë. 7 Nga n'ömiö in ibedo ngat na path kī jö nökenë? Ngö na in itye ködë na ba emii amia? Cë ka emii amia, pingö iwakiri ködë na calö ba emii amia? 8 Dong ityeko unu yeng ökö! Idökö unu dong ëlönyö! Idökö unu rwodhi abonge wan! Ka onwongo amitö adyer nī idök unu rwodhi, ëk

wan thon ebed rwothi kanya acël kodwu! 9 Pïen kî kubotha nen calô, Obanga onyuthowa wan êkwëna i nyim lwak kî cen na calô jô n'êngölô nigî kôp më thöô, piën wan dong êdökô gin më anëna both wi lobo thükül, both emalaika ëka both jii. 10 Wan êdökô emingo piën eyee i kom Kiricito, ëntô un i ryëk unu i Kiricito! Wan ëgôrû, ëntô un itëk unu! Eketho wörô i komwu, ëka wan ëcaôwa! 11 Naka i caa ni kec k'orio nekowa, wan eruko opeki, jii pwodowa, ëka pacôwa thon ope. 12 Wan etio tic na tæk kî cingwa. Ka jii lamôwa, wan ëlamô nigî gum. Ka eyelowa, wan ëdangô adanga. 13 Ka ëbalô nyingwa, wan ëgamô kî mwolo. Wan dong ëcal kî yugi më wi lobo, wan ebedo cilo më jami kibëc naka tin. 14 An ba atye ka cöönô köp ni më miôwu lewic, ëntô më pwonyowu na calô ëthinhôna na an amarô. 15 Pïen kadî bed ni itye unu kî jô elip apar na tëlôwu i yoo ka Kiricito, un ba itye kî bebe na pol. An yam adökô apapwu i Kiricito Yecu pî Emuth na Bër. 16 Pî manôn an akwaôwu, më poro kiten. 17 Man ënë ngô n'ômïô aoro Timoteo bothwu. Ën obedo athin na mëga i Rwoth na an amarô, ëka genere. Ën bino po wiwu i yoo na an alübô i Kiricito Yecu, na an apwonyo kî lwak jô n'oye Kiricito na tye i kabedo kibëc. 18 Jô mökö kî kinwu tye ka thamô ni an ba abino bothwu, ëka ömïô gin tye ka wakërë. 19 Ëntô ka Rwoth oyeo, an abino thuno bothwu pïöpïô, cë abino niang i tækô ka jô na wakërë nön, ëntô pathî köp na gin twakô atwaka. 20 Ker k'Obanga ba obedo twak atwaka ëntô më tækô. 21 Ngô na un imitô? Myero abin bothwu kî lüth, onyo abin kî mar ëka kî cwiny më mwolo?

5 Köp owinyere botha adyer ni tim më ölyang tye i kinwu. Tim më ölyang nön ba timërë naka thon i kin jô na ba ngeo Obanga. Dhanô mörô tye n'ömaô apap mërë dhakô. 2 Ëka pod iwakërë unu! Ba itwërô unu thon kumo ëk ngat n'ötïmö koth tim nön ëryëm ökö kî kinwu? 3 An kî kubotha, kadî koma ope kunôn, an atye kodwu i cwiny. An na calô ngat na tye kunôn atyeko ngölô köp ökö i kom dhanô n'ötïmö tim na rac nön. 4 Ka igürë unu i nyiing Rwothwa Yecu, ëka an atye kodwu i cwiny ëka tækô ka Rwothwa Yecu ute, 5 mii unu dhanô ni both Catan, ëk onek miti më kwô më anywôli ökö, ëka tipo mërë ôlarë i ninô ka Rwoth. 6 Awakawu ba bër. Un ba ingeo ni thöbî na tidi mörô miô mökö ogati yenyô? 7 Kwany unu thöbî na cön ökö, ëk ibed unu ogati na nyen na thöbî ope ië na calô itye unu. Pïen athin römô onu më Poth na ënë Kiricito, ëtyërô dong ökö. 8 Pî manôn dong, onu myero kür ekwer karama kî thöbî na cön, na ënë thöbî më rac cwiny ëka tim mökö na reco, ëntô eru

ekwer k'ogati na thöbî ope ië, na ënë lër ic ëka kî köp adyer. 9 Yam acöö niwu i waragana ni kür iribërë unu kî jô na timô tim më ölyang. 10 An onwongo ba akobo jô na timô tim më ölyang më lobo ni, onyo eworo më jami ëka ëyak, onyo ëwör cal jwogi. I köp nön un myero iya unu ökö kî i lobo ni. 11 Ëntô kobedini an acöö bothwu ni kür iribërë unu kî dhanô mörô na cwodere ni ngat n'oye, ka ën ötïmö tim më ölyang onyo ën obedo aworo më jami, onyo awör cal jwök onyo ayany jô, amërô, onyo ayak. Kür thon icem unu kî koth dhanô nön. 12 Manôn ba obedo ticna më ngölô köp both jô na ba ngeo ginî Yecu. Pathî un ënë myero ingöl unu köp both jô na tye i kinwu? 13 Obanga ënë bino ngölô köp both jô na ba ngeo ginî Yecu. "Ryëm unu dhanô na rac ökö kî kinwu."

6 Ka dhanô mörô kî kinwu tye kî köp mörô i kom awodhe, pingö lewic ba makô ën më pido dhanô nön i nyim jô na kitegi ba tye atir nakaka pido dhanô nön i nyim jô k'Obanga na leng? 2 Un ba ingeo unu ni jô k'Obanga na leng bino ngölô köp both jô më lobo? Ëka ka un ibino ngölô köp both jô më lobo, un ba irömô ngölô köp mökö na thithinô? 3 Un ba ingeo ni onu ebino ngölô köp n'emalaika? Köp na makô kwô na onu etye ië ni kono? 4 Kara ka dong itye unu kî köp më alara, pingö itero unu i nyim jô na pingî ba tæk both jô n'oye Kiricito? 5 Akobo man ëk lewic ömakwu. Ngat mörô na ryëk ope i kinwu na twërô tyeko köp na tye i kin jô n'oye? 6 Ëntô nakaka timô ni kômanôn, ngat mörô n'oye dök pidere k'ömin mërë i nyim jô na ba oye Kiricito. 7 Pidere i kinwu kenwu nyutho ni köp ölöôwu ökö. Thwara idang unu gin na rac. Thwara iwëk unu jii obuwwu. 8 Nakaka timô ni kômanôn, un kî komwu ibuo unu jô ëka itïmö unu gin na rac, naka i kom utmegowu kikome. 9 Un ba ingeo unu ni jô na kitegi ba tye atir, ker k'Obanga ba bino bedo mëgi? Kür imii ëbwölwu, kadî jô na timô tim më ölyang, onyo ëwör cal jwogi, onyo jô na dönyô ginî i elomi, onyo cwô n'obedo ginî jô ölyang, onyo cwô na buto kî cwô ewodhgî, 10 onyo ekwoe, onyo eworo më jami, onyo ëmërô, onyo jô na yanyô jii, onyo ëyak—ker k'Obanga ba bino bedo mëgi. 11 Jô mökö kî kinwu yam obedo ginî koth jô nön. Ëntô un dong etyeko lwökôwu ökö, etyeko lönyôwu më bedo jô na leng, etyeko kwanôwu ni un jô na kitewu atir i nyiing Rwoth Yecu Kiricito ëka kî Tipo k'Obanga onu. 12 "An atwërô timô jami kibëc," ëntô ba nyutho ni jami kibëc könyô. "An atwërô timô jami kibëc," ëntô ba abino yeo gin mörô më lököna më bedo opii mërë. 13 "Cem tye pî ic, ëka ic tye pî cem." Ëntô gin ariô nön kibëc Obanga bino tyekogi ökö. Kom ba obedo më tim më

ölyang, éntö tye pĩ Rwoth, éka Rwoth tye pĩ kom. 14 Obanga yam ocero Rwoth kĩ kin jö n'öthöð, bino cero onu thon kĩ tékõ mërë. 15 Un ba ingeo unu nĩ komwu obedo dul kom Kiricito? Myero dong akwany dul kom Kiricito alök ödök dul kom ölaya? Ba twërë! 16 Onyo ba ingeo unu nĩ dhanö na ríberë kĩ dhanö n'obedo ölaya dökõ kom acël ködë? Piën yam écöð nĩ, "Gĩn ariö bino dökõ kom acël." 17 Éntö dhanö n'öríberë kĩ Rwoth dökõ cwiný acël ködë. 18 Rĩng unu ökö kĩ kom tím më ölyang. Bal nökënë kibéc na dhanö tímõ ba gudo kome, éntö dhanö na tímõ tím më ölyang balö kome kënë. 19 Un ba ingeo unu nĩ komwu ënë obedo öt ka Tipo Naleng na bedo i iwu, n'Obanga ömiöwu? Un ba ibedo unu mewu kenwu. 20 Un ewilöwu awila kĩ wel. Pĩ manön, tii unu kĩ komwu më ketho dheo i kom Obanga.

7 Kobedini më dök i köp na un i'cöð waraga ië: Bër ka ecwö mörö ba obedo kĩ dhakö. 2 Éntö pĩ tím më ölyang, ecwö acëlacël myero obed kĩ dhakö mërë éka dhakö acëlacël obed kĩ cwörë. 3 Ecwö myero ocob miti ka dhakö mërë, dhakö thon myero ocob miti ka cwörë. 4 Dhakö ba tye kĩ twër i kome kënë, éntö cwörë ënë tye kĩ twër i kome, kómanön thon ecwö ba tye kĩ twër i kome kënë, éntö dhakö mërë ënë tye kĩ twër i kome. 5 Kür itwon awodhi komi, kono pĩ karë mörö na nönök kékën na nwongo iyübö unu ayüba, ëk inwong unu karë më lëga both Obanga. Kinge ríberë unu dökĩ kanya acël, ëk kür Catan ötëmwu, pĩ mitiwu na ba jükërë. 6 An akobo man nakun ayeo ayea, éntö ba amiö na calö cik. 7 Kono twërë, onwongo amitö nĩ jĩ kibéc obed calö an. Éntö dhanö acëlacël tye kĩ mic mërë na pirë ték n'Obanga ömiö, dhanö ni tye kĩ mic ni, dhanö nökënë tye kĩ maca. 8 Both jö na bara onyomo éka mon na cwögi öthöð, akobo nĩ kóman, bër ka gĩn obedo na ba onyomo, kite na an atye ködë. 9 Éntö ka gĩn ba twërö gwökërë kën-gĩ, gĩn myero onyom, piën nyom bër löö n'ecwö onyo dhakö më dangö miti më kom. 10 Both jö na dong onyomo, acikögi nĩ dhakö kür opokere kĩ cwörë, (éntö pathi an ënë acikö, Rwoth ënë öcikö). 11 Éntö ka dhakö opokere kĩ cwörë, ën myero obed kür önyömërë, onyo odwog cen both cwörë. Éka ecwö myero kür opokere kĩ dhakö mërë. 12 Both jö nökënë kibéc (an ënë akobo, pathi Rwoth), ka omego mörö n'oye Kiricito tye kĩ dhakö mërë na ba oye Kiricito éka dhakö nön yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër dhakö mërë. 13 Éka ka dhakö mörö tye kĩ cwörë na ba oye Kiricito éka ecwö nön yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër cwörë. 14 Piën ecwö na ba oye Kiricito dökõ na leng pĩ dhakö mërë, éka

dhakö na ba oye Kiricito dökõ na leng pĩ cwörë. Ka onwongo ba obedo nĩ kómanön ëthinöwu ba bedo na leng, éntö kite na tye ködë, gĩn dong leng. 15 Éntö ka dhanö na ba oye Kiricito mitö pokere k'awodhe, ën twërö pokere. Écwö onyo dhakö n'oye Kiricito ope kĩ dic ië, piën Obanga ocwodo onu më bedo kĩ kuc. 16 In i'twërö ngeo ningö, in dhakö, ka ibino larö cworí? Onyo in ingeo ningö, in ecwö, ka ibino larö dhaköni? 17 Dong dhanö acëlacël myero ölüb kit kwö na Rwoth ömiö ën, éka kwö n'Obanga ocwodo ën ië. Man ënë ngö na an acikö both jö kibéc n'oye Kiricito. 18 Tye ngat mörö n'onwongo ëlirö i karë n'ecwodo ën? Én kür dök örang yoo më dwökö kome ëk obed calö dhanö na ba ëlirö. Tye ngat mörö n'onwongo ba ëlirö i karë n'ecwodo ën? Én myero kür ölirë. 19 Bedo dhanö n'ölirë onyo na ba ölirë obedo gin mörö na köny mërë ope. Gwökö cik k'Obanga ënë ngö na pirë ték. 20 Dhanö acëlacël myero obed kite n'Obanga onwongo ën i karë n'ecwodo ën ködë. 21 In onwongo ibedo opii i karë n'ecwodi? Kür ibed kĩ par, éntö ka i'twërö nwongo yoo mörö më yaa ökö kĩ i opii, tii ködë. 22 Pĩ ngat n'onwongo obedo opii i karë na Rwoth ocwodo ën, ënë dhanö na Rwoth ögönyö ökö kĩ i opii. Kómanön thon, dhanö n'onwongo löörë kënë i karë n'ecwodo ën, obedo opii ka Kiricito. 23 Un onwongo ewilöwu kĩ wel na malö, kür ibed unu opii ka dhanö mörö. 24 Utmegona, dhanö acëlacël myero obed i nyim Obanga i kite na yam ecwodo ën ködë. 25 Köp na makö jö na bara onyomo, ba atye kĩ cik mörö n'öya kĩ both Rwoth, éntö an amiö thamana ië na calö dhanö n'Obanga ötímö nínë kica éka ömiö obedo dhanö na genere. 26 Pĩ can na kobedini ödiöwa, an athamö nĩ bër ka dhanö mörö obedo kite na ën tye ködë. 27 Ka ibedo dhanö n'onyomo, kür irang yoo më pokere. Éka ka ba inyomo kür irang dhakö më anyöma. 28 Éntö ka inyomo, nwongo ba itímö bal, éka ka nyakö mörö na bara ongeo ecwö önyömërë, nwongo ba ötímö bal. Éntö jö na nyomo bino nwongo gĩni pëkö na pol i kwö ni. An amitö nĩ akwany pëkö ni ökö kĩ komwu. 29 Utmegona, ngö na an atye ka twakö ënë nĩ karë dong cwök. Cakërë kobedini cidh ködë anyim, jö na tye kĩ mon myero obed gĩni na calö jö n'ope kĩ mon. 30 Jö na kumo, myero obed gĩni na calö jö na ba tye ka kumo. Jö na igi yom myero obed gĩni na calö jö na igi ba yom. Jö na wilö jami myero obed gĩni na calö jö n'ope kĩ gin mörö. 31 Jö na tio kĩ jami më lobo ni myero obed gĩni na calö jö na ba tye ka tic ködë, piën lobo kite na tye ködë, bino thum ökö. 32 An amitö nĩ ibed unu abonge par. Dhanö na bara onyomo, cwinýe parö köp ka Rwoth, kite na myero eyom kĩ cwiný Rwoth ködë. 33

Ēntō dhanō na dong onyomo ōkō, parō pī jami mē lobo nī, kite na myero eyom kī cwiny dhakō mērē, 34 ēka thama mērē popoka. Dhakō na bara ēnyōmō onyo nyakō na bara ongeō ēcwō mōrō, parō kōp ka Rwoth ēk ebed na leng ī kome ēka ī cwinye. Ēntō dhakō na dong ēnyōmō parō pī kōp mē lobo nī, kite na myero eyom kī cwiny cwōrē kōdē. 35 An akobo kōp nī pī kōnyōwu, pathī mē jūkōwu, ēntō mē miō jami kibēc owoth kakarē, cwinywu thon obed ī kom Rwoth na gin mōrō ope na lōkō thamawu thenge. 36 Ka ngat mōrō thamō nī kite mē bedo mērē kī nyakō na ēn ēcikērē kōdē mē nyōmō ba tye na bēr, ēka mwaka ka nyakō nōn tye ka bedo na thwōnē, ēka ēn thamō nī myero ēnyōm, ēn myero ōtīm kite na ēn mitō kōdē. Ēn nwongo ba tye ka timō bal. Gin myero onyom. 37 Ēntō ka dhanō mōrō cwinye tēk na gin mōrō ope na diō ēn, na dong otyeko thon yeo mē wēkō nyakō nōn na bara ēnyōmō, ēn nwongo ōtīmō gin na bēr. 38 Kōmanōn thon, dhanō n'ōnyōmō nyakō na ēn ōcikērē kōdē nwongo ōtīmō bēr, ēntō dhanō na ba ōnyōmō nyakō na ēn ōcikērē kōdē nwongo ōtīmō bēr rōwōk. 39 Cīk gēngō dhakō mē pokere kī cwōrē ka pod kwō, ēntō ka cwōrē ōthōō ōkō, ēn dong twērō nyōmērē k'ēcwō mōrō kēkēn na ēn mitō, ēntō ēcwō nōn myero obed dhanō na tye ī Rwoth. 40 Ēntō kī thamana ēn bino bedo kī yom cwiny ka obedo kēnē, ēka an athamō nī atye ka miō ngō na yaa kī ī Tipo k'Obanga ka atye ka kobo kōp nī.

8 Kōp na makō cem n'ētyērō both cal jwogi, eyo onu engeo nī “onu kibēc etye kī ngec.” Koth ngec nōn miō onu ebedo k'awaka ēntō mar ēnē miō onu ecung na tēk. 2 Ka dhanō mōrō thamō nī engeo gin mōrō, nwongo ba ngeo gin mōrō kite n'onwongo myero ēn onge kōdē. 3 Ēntō ka ngat mōrō marō Obanga, Obanga thon ngeo ēn. 4 Cē dong kōp ī kom camō cem n'ētyērō both cal jwogi, onu engeo nī cal jwōk ba obedo gin mōrō na tye ī lobo, ēka dōkī nī obanga nōkēnē ope na path k'Obanga acēl kēkēn. 5 Kadī bed nī gin mōkō tye n'ecwodo nī obanga ī wī polo onyo ī wī lobo, tye “obanga” na pol ēka “rwothi” na pol, 6 ēntō onu eut k'Obanga acēl, na ēnē Apap, na jami kibēc yaa kī bothe, na onu ēkwō pī ēn, ēka Rwoth tye acēl, Yecu Kiricito, na jami kibēc ōya kī bothe ēka onu ēkwō pī ēn. 7 Kadī bed nī kōmanōn, jō kibēc ba tye kī ngec nōn. Jō nōkēnē tye na dong ōnaa ōkō kī cal jwogi naka tin, gīn cemo nakun nwongo pod thamō gīnī nī man cem n'ētyērō both cal jwogi, ēka miō thama na gōrū na tye ī cwinygī na nyuthigī balgī bal ōkō. 8 Ēntō cem ba bino miō onu bedo na cwōk k'Obanga. Onu ba ebino bedo na rac ka ba ecemo,

ēka thon ba ebino bedo na bēr ka ecemo. 9 Gwōkērē unu, ēk twērō nī ut unu kōdē kūr ōdōk gin mōrō na miō jō na gōrū podho gīnī ī bal. 10 Piēn ka dhanō mōrō na tye kī thama na gōrū ī cwinye oneni ka in itye ka cem ī ōt cal jwōk nakun in itye kī ngec, ba bino mēdō nīnē tēk cwiny mē camō cem n'ētyērō both cal jwogi? 11 Ēka dong omeru nī na gōrū na yam Kiricito ōthōō pīrē, ēn bino thōō pī ngec na megī. 12 Ka ībalō unu both utmegowu na yeegī gōrū, ēka īwanō unu thama mē cwinygī na pod gōrū, nwongo ībalō unu ī kom Kiricito. 13 Pī manōn ka cem miō ōmēra podho ōkō ī bal, cē ba abino camō ringo dōkī ēk kūr amiī ōmēra opodh ī bal. (aiōn g165)

9 An ba alōōra kēna? An ba abedo akwēna? An yam ba anēnō Rwoth onu Yecu? Un ba ibedo unu adwogi mē ticna ī Rwoth? 2 Ka jō mōkō ba yeo nī an abedo akwēna, ēntō kī kubothwu an abedo akwēna, piēn un kikomwu ibedo unu anyuth nī an abedo akwēna ka Rwoth. 3 Man ēnē pidona both jō na ngōlō kōp ī koma. 4 Wan ba etye kī twēr mē cem ēka math? 5 Wan ba etye kī twēr mē miō dhakō n'oye woth kōdwa, kamē ēkwēna nōkēnē ēka utmego ka Rwoth, ēka Kepa? 6 Onyo an ēka Baranaba kēkēn ēnē myero etii pī kwō? 7 Nga na tio kamē acikari, cē cakō cūlō ōcara mērē kēnē? Nga na pidhō ōlōk ī pwodho mērē, na ba camō nyig ōlōk n'ōcēk kī iē? Nga na kwaō kwath na ba madhō cak n'ōya kī kom rom na ēn kwaō? 8 An atye ka twakō kōp nī ī kite ka dhanō kēkēn? Cīk kono ba kobo nī kōmanōn? 9 Piēn ī Cīk ka Muca ēcōō nī, “Kūr itwe dhō thwōn ka tye ka nyōnō kal.” Obanga onwongo mōnō thama mērē ut ī kom thwoni? 10 Ēn ba okobo kōp nōn both onu? Ī adyer, kōp mērē yam ēcōō pī onu, piēn apur myero opur nakun tye kī gen, ngat na pwodo bēl thon myero opwod nakun tye kī gen mē nwongo gin mōrō kī iē. 11 Ka wan ēcwō kodhi mē tipo ī kinwu, manōn twērō bedo thwōn kōp mōrō na thwōnē ka wan ēkaō jami mōkō mē kom kī bothwu? 12 Ka jō nōkēnē tye kī twērō mē kōny nōn kī bothwu, cē wan ba ēlōōgī ōkō kī twērō nōn? Ēntō kadī bed nī twērō nōn tye bothwa, wan ba etio kōdē, wan ēdiō cwinywa ī kōp kibēc ēk kūr eketh orii mōrō na gēngō kobo kōp mē Emuth na Bēr ī kom Kiricito. 13 Un ba ingeo nī jō na tio ī ōt k'Obanga gīn nwongo cemgī kī ī ōt k'Obanga, ēka jō na tio gīnī ī kom keno tyēr epoko nigī tyēr n'ētyērō? 14 Rwoth yam thon ōcikō ī kit yoo acēl nōn nī jō na tītō kōp mē Emuth na Bēr myero onwong gīnī gin mōrō na gīn kwō kōdē pī tītō kōp mē Emuth na Bēr. 15 Ēntō an ba atio kī twērō nī mōrō. Ēka an ba acōō kōp nī ēk ītīm unu ī koma nī kōmanōn. Bedo na bēr

ka athōō lōō na dhanō mōrō lōkō wakērēna dōkō gin mōrō na ka cungo mērē ope. **16** Ka an atītō kōp mē Emuth na Bēr, myero kūr awakara kōdē, piēn ēdia adia iē. Ka ba atītō kōp mē Emuth na Bēr, cē an abino nēnō can. **17** Ka atīmō man kī cwinya kēna, abino nwongo cūl, ēntō ka atīmō nakun ba amītō, nwongo atye ka cobo tic n'ēmīa. **18** An abino nwongo koth cūl mēnē? Cūl na mēga ēnē yom cwiny na an anwongo kī kom tītō kōp mē Emuth na Bēr, na ba angólō cūl mōrō iē both jō na winyo ginī, nakun thon ba atio kī twērō na an aute kōdē ēk anwong kōny mōrō kī both jō na an atītō nigī kōp i kom Emuth na Bēr. **19** Kadī bed nī alōōra kēna i nyim jō kibēc, ēntō dong atyeko mīra mē bedo opii ka jō kibēc, ēk anwong-gī na pol. **20** Ka atye both Eyuda, abedo calō Ayuda ēk anwong Eyuda mōkō. Both jō na tye i thē cīk ka Muca an abedo thon na calō dhanō na tye i thē cīk, (kadī bed an ba atye i thē cīk), ēk anwong jō na tye i thē cīk. **21** Both Erok n'ope i thē cīk ka Muca an abedo na calō dhanō n'ope i thē cīk, (nakun nwongo ba atye abonge cīk k'Obanga, ēntō abedo i thē cīk ka Kiricito), ēk anwong jō na ba tye i thē cīk. **22** Both jō na gōrū ginī i yeegī, an abedo na calō dhanō na gōrū thon, ēk anwong jō na gōrū. An alūbō kite kibēc na dhanō tye kōdē, ēk ōmīa alar jō mōkō i yoo kibēc. **23** Manōn kibēc atio pī kōp mē Emuth na Bēr, ēk an thon anywak gum mōrō na yaa kī iē. **24** Un ba ingeo unu nī jō na pyem kī ngwēc kibēc ngwēcō ginī, ēntō dhanō acēl kēkēn ēnē nwongo mīc mē pwōc? Un thon ngwēc unu kōmanōn ēk inwong unu mīc mē pwōc. **25** Dhanō acēlacēl na pyem i tuko myero ōgwōkērē kēnē i yodhi kibēc. Gin timō manōn ēk enwong ginī tok mē dheo na ba rii, ēntō onu ētimō pī nwongo tok mē dheo na rii naka naka. **26** An gira angwēcō atir na ba acacapa, ba adhongo pīny ata kamē ngat mōrō na dhongo yamō nono. **27** Ayelo koma, ēka amīō bedo opiina ēk ka dong atyeko tītō kōp both jō nōkēnē, kūr abed dhanō na ba ebino mīō mīc.

10 Utmegona, amītō nī inge unu nī kwere onu kibēc yam obedo ginī i thē pōl, ēka gin kibēc yam owok i dye nam. **2** Gin kibēc yam ebatcagī i pōl ēka i nam, ēk obed ginī jō ka Muca. **3** Gin kibēc yam ōcamō cem acēl nōn mē tipo, **4** gin kibēc omodho pii acēl nōn n'ōya kī i lēla mē tipo n'owotho kōdgī, ēka lēla nōn onwongo obedo Kiricito. **5** Kadī bed nī kōmanōn, Obanga onwongo iē ba yom kī pol jō mōkō ēka dong komgī n'ōthōō onwongo ōkēth ata i thim. **6** Jami nī ōtimērē na calō apor both onu, cikō onu nī kūr dōk ebed parō gin na reco, na calō yam gin

ōparō. **7** Kūr ibed unu jō na wōrō cal jwogi kite na jō mōkō kī kin-gī ōtimō kōdē. Kite n'ēcōō kōdē i Cōc na Leng nī, "Lwak obedo pīny i cem kī math, cē ōya ginī malō mē myēl." **8** Onu myero kūr ēdōny i timō tim mē ōlyang, na calō jō mōkō kī kin-gī yam ōtimō kōdē, ēka jō elip pyer ariō wie adek ōthōō ginī ōkō i nīnō acēl. **9** Onu kūr ētēm Kīricito, na calō jō mōkō yam ōtimō ēka thwone onekogī. **10** ēka kūr i'ngūngūta unu na calō jō mōkō kī kin-gī yam ōngūngūta ginī kōdē, ēka malaika mē thōō otyekogī ōkō. **11** Jami nī ōtimērē bothgī na calō apor both onu. Ēcōō jami nī kibēc i Cōc na Leng mē pwonyo onu jō n'ēkwō i karē nī mē ajiki. (aiōn g165) **12** Pī manōn ēk ngat mōrō na thamō nī ecung na tēk, ōgwōkērē ēk kūr opodhi. **13** Atēmātēma mōrō ope na makōwu na ba makō jō kibēc. Obanga genere, ēka ēn ba bino yeo nī ētēmwu rwōk na lōō ngō na un i'twērō dangō. Ka ētēmōwu, Obanga bino mīōwu yoo mē bwōth ōkō, ēk ibed unu kī tēkō mē dangō. **14** Pī manōn, ewodha na an amarō, wēk unu wōrō cal jwogi ōkō. **15** An atwak kodwu na calō jō na ryēk, tham unu kenwu i kōp na an atwakō. **16** Ekopo mē gum na onu ēlēgō gum iē, ba obedo rībērē i remo ka Kiricito? Ogati na onu epoko iē, ba obedo rībērē i kom Kiricito? **17** Piēn ogati tye acēl, onu n'epol ebedo kom acēl, piēn onu kibēc ēnywakō camō ogati acēl nōn. **18** Tham unu pī jō mē Icarael, jō na camō gin n'ētyērō both Obanga ba rībērē ginī mē tic i keno tyēr? **19** Ngō na an atye ka kobo? An atye ka kobo nī cem n'ētyērō both cal jwogi obedo gin mōrō, onyo nī cal jwōk obedo gin mōrō? **20** Pe, ngō na an atye ka kobo ēnē nī gin aryēda na jō na ba ngeo Obanga ryēdō ginī, gin tyērō both cene, ēntō ba tyērō ginī both Obanga. An ba amītō nī i'ribērē unu kī cene. **21** Ba i'twērō unu madhō ekopo ka Rwoth ēka mē cene. Ba i'twērō unu cem i mēja ka Rwoth ēka dōkī i mēja ka cene. **22** Onu ēmītō nī nyeko ōmak cwiny Rwoth? Un i'thamō nī onu ētēk ēlōō ēn? **23** "An atwērō timō jami kibēc," ēntō manōn ba nyutho nī jami kibēc kōnyō. "An atwērō timō jami kibēc," ēntō manōn ba nyutho nī jami kibēc dōngō yee ka dhanō. **24** Ngat mōrō kūr ōrang gin na kōnyō ēn kēkēn, ēntō myero ōlūb gin na kōnyō awodhe. **25** Cam unu gin mōrō kēkēn n'ēcadhō i cuk mē ringo, abonge penyo gin mōrō pī lworo thama mē cwinywu. **26** Piēn "lobo ēka jami kibēc na tye iē obedo mē ka Rwoth." **27** Ka cē dhanō mōrō na ba oye Kiricito ocwodowu icem, ēka i'mītō unu cidhō cem, cam unu gin mōrō kēkēn n'eketho i nyimwu abonge penyo gin mōrō pī lworo thama mē cwinywu. **28** ēntō ka ngat mōrō okobo niwu nī, "Man ngō na dong ētyērō ōkō both cal jwōk," cē kūr i'cam unu, pī parō ngat na dong okobo kōp nōn

mê po wiwu, êka pî thama mê cwinye na nyutho bal. 29 Manôn an akobo pî thama na tye î cwiny dhanô nõkênê ca, pathî pî thama na ute î cwinyi. Pîngô êgêngô twêrôna na an atye kôdê mê timô gin mörô ni ôkô, pî thama na tye î cwiny dhanô nõkênê? 30 Ka an acemo nakun apwöyô Obanga, pîngô êyanya pî gin na dong atyeko pwöyô Obanga ôkô pîrê? 31 Dong ka îcamô unu cem onyo îmadhô unu math, onyo jami kibêc na un itio, tim unu kibêc mê miô dheo both Obanga. 32 Kür îbal unu cwiny Eyuda, kadî thon jô Grecia, onyo jô k'Obanga n'oye Kiricito, 33 kit na calô an atêmo yomo cwiny ngat acêlacêl î gin na an atio kibêc. An ba arangô ngô na kônya kêna, êntô arangô gin na kônyô jô na pol, êk ôlarê giniî.

11 Lüb unu kitenä, na calô an thon alübô kite ka Kiricito. 2 Apwöyöwu piên î köp kibêc ipo unu pîra, nakun îlübô unu pwonyina na yam amîô bothwu. 3 Êntô amîô inge unu nî Kiricito ênê obedo wi êcwô acêlacêl, êcwô ênê obedo wi dhakô mêrê, êka Obanga ênê obedo wi Kiricito. 4 Êcwô mörô na lëgô, onyo na titô köp k'Obanga, nakun oumo wie, manôn nwongo okelo lewic î wie. 5 Êntô dhakô na lëgô, onyo na titô köp k'Obanga nakun ba oumo wie, nwongo okelo lewic î wie, piên ba tye apokapoka mörô î kin ên kî dhakô n'ölyêlô wie. 6 Ka dhakô mörô ba umo wie, myero ölyêl yer wie ôkô, êka ka obedo mê lewic nî dhakô ka ölyêlô wie, onyo önyarô yer wie anyara, ên myero dong oum wie. 7 Êcwô kür myero oum wie, piên ên obedo cal k'Obanga êka dheo k'Obanga. Êntô dhakô ênê dheo k'êcwô. 8 Piên êcwô ba öya kî kom dhakô, êntô dhakô ênê öya kî kom êcwô. 9 Êcwô onwongo ba ecweo pî dhakô, êntô dhakô ênê ecweo pî êcwô. 10 Pî tyên köp nî, êka piên pî emalaika, dhakô myero oruk gin mörô mê umo wie mê nyutho nî etye î thê twêr ka cwörê. 11 Êntô î kin jô ka Rwoth, dhakô ba twêrô cung kênê abonge êcwô, êka êcwô ba twêrô cung kênê abonge dhakô. 12 Piên na calô dhakô öya kî kom êcwô, î yoo acêl nôn, êcwô thon dhakô ênê önywölô. Êntô jami kibêc öya kî both Obanga. 13 Ngöl unu köp nî kenwu: Pore nî dhakô mê lëga both Obanga na ba oumo wie? 14 Kite n'ënywölô onu kôdê thon ba pwonyo onu nî ka êcwô ömîô yer wie ölöth na boco ba miô ên lewic? 15 Êntô ka dhakô tye kî yer wie n'ölöth na boco manôn obedo mê dheo mêrê, piên emîô ên yer na boco nôn êk oumere kôdê. 16 Êntô ka ngat mörô mitô kelo pyem iê, wan epe kî kit na calô manôn, ope thon î kin jô k'Obanga n'oye Kiricito. 17 An aciköwu nakun thon atye kî köp mökô na an ba abino pwöyöwu iê, piên cökêrëwu gin mörô ope

iê na bër, êntô kelo bal kékên. 18 Köp mê acêl na an atyeko winyo ênê nî ka un îcökêrê kanya acêl na calô jô n'oye Kiricito, apokapoka bedo tye î kinwu êka an thon aye köp nôn, 19 piên apokapoka myero obedo tye î kinwu, êk jô na genere onen giniî ôkô kanya leng. 20 Ka îcökêrê unu kanya acêl, nwongo ba obedo cem ka Rwoth ênê un îcamô adyer, 21 piên ngat acêlacêl cakô camô cem mêrê ôkô, nakun jô mökô kec nekogî, êka jô mökô mêr ôkô. 22 Un ba itye unu kî peciwu, kanya un itwêrô cem kî math iê? Onyo îcaô unu jô k'Obanga n'oye Kiricito, nakun iketho unu lewic î kom jô na ba tye kî gin mörô? Ngô na myero akob bothwu? Îmitô unu nî apwöwu? Ba abino pwöyöwu pî köp nî. 23 Piên pwony na yam apwonyowu kôdê, Rwoth ênê ömîa, nî, î kiwor nôn n'eketho örörô î kome, Rwoth Yecu ökwanyô ogati, 24 êka î karê na dong öpwöyô, opoko iê, êka okobo nî, "Man ênê koma na tye pîrwu, tim unu nî kôman mê po kôdê pîra." 25 Kômanôn ka öcamô giniî cem mê kothyeno othum, ökwanyô ekopo êka okobo nî, "Ekopo nî ênê cikêrê na nyen î remona. Tim unu nî kôman î karê kibêc na un îmadhô, mê po kôdê pîra." 26 Pî karê kibêc na un îcamô ogati nî, êka thon ka îmadhô unu kî î ekopo nî, nwongo itye unu ka titô köp mê thöô ka Rwoth, naka ka ên bino dwogo. 27 Pî manôn, ka dhanô mörô öcamô ogati nî, onyo ömadhô kî î ekopo ka Rwoth nî, nakun kite mêrê ba opore, nwongo ên ödökô abal mê pyêdô kom kî remo ka Rwoth. 28 Dhanô acêlacêl myero kono öngirê kênê, na bara öcakô camô ogati êka madhô ngô na ute î ekopo nôn. 29 Piên ngat na camô onyo madhô nakun ba öniang na bër î kom ngô n'ecwodo nî kom Rwoth, nwongo ên tye ka kelo ngölô köp î kome kênê ka cê öcamô onyo ömadhô. 30 Manôn ênê ömîô jô na pol kî kinwu görü êka two giniî, jô mökô thon öthöô giniî ôkô. 31 Êntô ka onu êtwêrô ngölô köp î kom onu kî köp n'atîr, onwongo ba öngölô köp î kom onu. 32 Dong ka Rwoth ênê ngölô köp î kom onu, ên pwodo onu mê pwonyo onu, êk kür öngöl köp ölöô onu kanya acêl kî jô mê lobo. 33 Pî manôn dong, utmegona, ka un îcökêrê kanya acêl mê camô cem ka Rwoth onu, ngat acêlacêl myero ökür awodhe. 34 Ka dhanô mörô kec oneko, myero ên kono ocem kî î pacô mêrê, êk köp kür ölööwu ka îcökêrê unu kanya acêl. Köp nõkênê n'odong an abino yübô ka an athuno bothwu.

12 Kobedi dong utmegona, köp î kom mîc na Tipo Naleng miô, amîô nî inge unu na bër. 2 Ingeo unu nî, î karê na un onwongo pod ibedo unu jô na ba ngeo Obanga, onwongo irwenyo unu ôkô mê wörô cal jwogi na ba twak. 3 Pî manôn an amîô iniang

unu nĩ ngat mörö ope na Tipo k'Obanga miö ën kobo nĩ, "Yecu ëlamö," ëka ngat mörö ope na twërö kobo nĩ, "Yecu ënë Rwoth," na path ka Tipo Naleng ënë miö ën kobo. 4 Mic tye na kothgi papath, ëntö Tipo acël nön ënë poko. 5 Tic tye na kothgi papath n'etio pi Rwoth, ëntö etio pi Rwoth acël nön. 6 Yodhi më tic tye na papath, ëntö Obanga acël nön ënë tio kĩ jĩ i yodhi kibëc. 7 Dhanö acëlacël ëmiö mic më Tipo më kõnyö jö nökënë. 8 Tipo Naleng miö dhanö acël köp më ryëkö, Tipo Naleng nön miö dhanö nökënë köp më negc. 9 Tipo Naleng nön miö yee both dhanö nökënë, both dhanö nökënë, Tipo Naleng nön miö mic më cangö jĩ, 10 both dhanö nökënë ën miö mic më tio tango, both dhanö nökënë më twakö köp na calö adwarpiny, both dhanö nökënë poko kin cwiny na papath, both dhanö nökënë dhümö lëb na papath, ëka both dhanö nökënë më gönyö lëb na papath. 11 Ëntö Tipo Naleng nön ënë tio tic kĩ mic ni kibëc, ën poko mic na papath both dhanö acëlacël kite na ën mitö ködë. 12 Kom dhanö tye kĩ dul na pol na papath, ëntö dul na papath nön bedo dul kom acël. Ënë kom Kiricito. 13 Piën onu kibëc, Eyuda ëka jö Grecia, opii ëka jö na löörë kën-gi, onu ebatica ëka ëdökö kom acël i Tipo acël nön, onu kibëc ënywakö Tipo acël nön. 14 Piën kom dhanö ba tye ië dul acël këkën, ëntö tye ië dul na pol. 15 Ka onwongo tyën jö kob nĩ, "An ba abedo dul kom piën an ba abedo cing," manön ba miö ën kwërö më bedo dul kom. 16 Ka onwongo ith kob nĩ, "An ba abedo dul kom piën an ba abedo wang," manön ba miö ën kwërö më bedo dul kom. 17 Ka onwongo kom kibëc obedo wang jö, onwongo ëtwërö winyo köp ningö? Ka onwongo kom kibëc obedo ith jö, onwongo ëtwërö ngweno piny ningö? 18 Ëntö kite na tye ködë, Obanga oketho dul na papath i kom, dul acëlacël kite na ën mitö ködë. 19 Ka onwongo gin kibëc obedo dul kom acël këkën, kom onwongo ba twërö bedo tye. 20 Na calö tye ködë, dul kom tye na papath, ëntö kom tye acël. 21 Wang jö ba twërö kobo nĩ cing jö nĩ, "An ba amiti!" Wic thon ba twërö kobo nĩ tyën jö nĩ, "An ba amiti!" 22 Nakaka manön, dul më kom mökö n'ëthamö nĩ görü ënë dökĩ nwongo mitërë rwök, 23 ëka dul kom mökö n'ëthamö nĩ dheogi ope ënë onu ëmiö wörö na pirë tæk, ëka dul kom na ba nen na bër ënë eruko kĩ ruk na bër, 24 nakun dul kom onu na nen na bër ba dök mitö gin mörö. Obanga öribö dul më kom nakun miö dheo na thwönë na löö both dul na dheogi nökö, 25 ëk apokapoka kür obed tye i kom, ëntö ëk dul acëlacël öpar pi dul kom awodhe. 26 Ka dul kom mörö acël tye ka rem, dul kom nökënë thon rem kanya acël ködë. Ka ëwörö dul kom acël, dul kom na papath kibëc

bedo kĩ yom cwiny ködë. 27 Dong un kibëc ibedo unu kom Kiricito, ëka dhanö acëlacël kĩ kinwu obedo dul kom Kiricito. 28 Obanga oketho jö nĩ i kin lwak jö n'oye Kiricito, më acël ëkwëna, më ariö edwarpiny, më adek epwonye, ëka jö na tio tango, ëka thon jö na tye kĩ mic më cangö jĩ, jö na twërö kõnyö jö nökënë, jö na tye kĩ mic më tëla ëka jö na dhümö gini lëb na papath. 29 Jö kibëc obedo gini ëkwëna? Jö kibëc obedo gini edwarpiny? Jö kibëc obedo epwonye? Jö kibëc tio tango? 30 Jö kibëc tye kĩ mic më cangö jĩ? Jö kibëc dhüm kĩ lëb na papath? Jö kibëc gönyö gini lëb? 31 Keth unu cwinywu më nwongo mic na pirgi tæk. Ëka dong an abino nyutho niwu yoo na bër na löö.

13 Ka an adhüm kĩ lëb jö nökënë ëka më k'emalaika, nakun ba atye kĩ mar an abedo calö ölang na kok rwök onyo agece. 2 Ka an atye kĩ mic më twakö köp na calö adwarpiny nakun aniang müng, ëka atye kĩ negc kibëc, ëka ka an atye kĩ yee kibëc, na an arömö köbö kidi na thwönë kany ökënë, nakun ba atye kĩ mar, an nwongo ba abedo gin mörö. 3 Ka an amiö jami kibëc na an atye ködë both ëcan, ëka ajalö thon koma më awanga kĩ mac, nakun ba atye kĩ mar, ba bino kõnyöna kĩ gin mörö. 4 Mar diö cwinye, obedo thon nyakica, mar ba nyek, ba wakërë, 5 ba ger, ba rangö gin na makö kome kënë, ba ngöö piöpiö, ba kanö gin na rac n'ëtimo i kome. 6 Cwinye ba bedo na yom i tim na ba tye atir, ëntö cwinye yom i köp na tye adyer. 7 Mar diö cwinye i jami kibëc, yee köp kibëc, tye kĩ gen i karë kibëc, dangö köp kibëc. 8 Mar ba jik. Dwaropiny bino thum ökö, naka thon dhümö lëb bino jik ökö, ëka negc bino jik thon ökö. 9 Piën onu engeo dul mökö na nönök këkën, ëka edwaro thon dul na nönök, 10 ëntö ka gin n'opong obino, gin n'obedo dudul bino jik ökö. 11 I karë na an abedo athin, atwak kamë athin, athamö thama kamë athin ëka apyem kamë athin. Kobedini na dong atengo, awëkö kite më thino ökö. 12 Gin na onu ënëno i caa ni, obedo calö cal na nen ribiribi kĩ i kiyo, ëntö i karë na bino anyim ca onu ebino nënërë wang kĩ wang. Kobedini an angeo dul mörö këkën, ëntö i ninnö na bino anyim ca an abino bedo kĩ negc kibëc, kadĩ bed engea na bër. 13 Dong tye gin adek na bino bedo naka naka: yee, gen, ëka mar. Ëntö gin na pirë tæk na löögi kibëc ënë mar.

14 Yelere unu më nwongo mar, keth unu cwinywu thon më nwongo mic më tipo, na löö kibëc mic më twakö köp na calö adwarpiny. 2 Piën dhanö na dhümö lëb na papath ba twak kĩ jĩ ëntö nwongo ën tye ka twak k'Obanga. Ngat na niang i köp mërë ope,

nwongo ɛn tye ka kobo mung mɛ Tipo Naleng. 3 Ɛnto dhanɔ na twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny, twak ki jii nakun dongɔ yeeɣi, cuko cwinɣi, ɛka kweo cwinɣi. 4 Dhanɔ na dhumɔ leb na papath dongɔ yee mɛrɛ kɛnɛ, ɛnto dhanɔ na twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny nwongo tye ka dongɔ jo n'oye Kiricito. 5 An amito ni idhum unu leb na papath, ɛnto na loo kibec an amito ni titi unu kop k'Obanga. Dhanɔ na twakɔ kɔp na calɔ adwarpiny pɛrɛ tek loo ngat na dhumɔ leb na papath, thwara ka ngat moro ogonyo both jii gin na ɛn kobo, ɛk okony jo n'oye Kiricito mɛ dongɔ. 6 Utmegona, ka an abino bothwu nakun adhomo leb na papath, kony ngo na an abino bedo kodɛ bothwu, ka ba an akelo niwu kop moro n'Obanga onyutho nina, onyo ngec moro, onyo kop moro na calɔ mɛ k'adwarpiny, onyo pwony moro? 7 Naka thon gin n'ope ki kwɔ, na kok na calɔ pelu onyo adungu, ka dwone ba winyere na ber, jii bino niang ningo i wer n'etye ka kudho onyo n'etye ka goono? 8 Ɛka buruji, ka ba ekudho ki dwon mɛ cwodo, nga na bino yuberɛ mɛ cidho i lweny? 9 I kite acel non, nga na bino niang i gin na un ikobo ka itye unu ka dhumɔ leb na papath, nakun ikobo unu kop na ba ɛniang iɛ? Kopwu bino keth i wi yamo ata. 10 Tye koth leb na pol i wi lobo na gin kibec papath, ɛnto ba tye moro na tyen kop mɛrɛ ope. 11 Ka an ba angeo leb dhanɔ moro na tye ka twakɔ, an abedo na calɔ arok bothe, ɛka ɛn thon bedo na calɔ arok botha. 12 Dong komanon, un thon na calɔ iketho unu cwinyyu mɛ nwongo mic mɛ Tipo, tem unu mɛ loono mic na mit jo n'oye Kiricito cung na tek. 13 Pi manon, dhanɔ na tye ka dhumɔ leb na papath ɛn myero oleɣ both Obanga ɛk omii ɛn mic mɛ goonyo ngo na ɛn etye ka kobo. 14 Pien ka an alego nakun adhomo leb, cwinya lego, ɛnto nwongo thamana ba timo gin moro iɛ. 15 An atim ngo kobedini? An abino lego both Obanga ki cwinya nakun alego ki thamana thon. An abino wero wer ki cwinya nakun abino wero ki thamana thon. 16 Ka in ipwoyo Obanga ki cwinyi kekɛn, dhanɔ nokɛnɛ n'obino i gurewu twero kobo "Amɛn" ningo i pwocni i kite menɛ nakun ba oniang i kom ngo na in ikobo? 17 Kad onwongo imio pwoc na ber, ba bino konyo dhanɔ nokɛnɛ ca mɛ dongo kad kikɛl moro. 18 An apwoyo Obanga pien an adhomo leb na papath na loowo kibec, 19 ɛnto i gure ka jo n'oye Kiricito an amito kobo kop moro abic kekɛn ki thamana mɛ pwonyo ki jo nokɛnɛ, nakaka kobo kop elip apar nakun adhomo ki leb na ba ngere. 20 Utmegona, kur ibed unu kamɛ ethino i thamawu. Bed unu ethino i timo gin moro na rac, ɛnto i thamawu bed unu jo n'otengo. 21 Yam ecod i Cik ni, "An abino twak ki jo mɛ rok ni ki leb na jii dhum kodɛ na papath

ɛka ki dho Erok. An abino twak both jo ni, ɛnto kad bed ni gin ba bino winyona." man kop ka Rwoth. 22 Manon nyutho ni dhumo leb na papath emio ɛk obed anyuth both jo na ba oye Kiricito, pathi both jo n'oye, ɛnto twakɔ kop na calɔ adwarpiny tye pi jo n'oye, pathi pi jo na ba oye. 23 Dong ka jo kibec n'oye Kiricito ogure kanya acel nakun jo kibec dhumo leb na papath, ɛka jo nokɛnɛ na ba niang, onyo jo na ba oye Kiricito obino iɛ, gin ba bino kobo ni un ipo? 24 Ɛnto ka jo kibec tye ka twakɔ kop na calɔ adwarpiny, ɛka dhanɔ moro na ba oye Kiricito, onyo dhanɔ na ba niang obino i cokere, ɛn bino niang i kom bal mɛrɛ pi gin na ɛn owinyo ki both jo kibec. Kop na jii kibec okobo bino ngolo ninɛ kop. 25 Mung na tye i cwinye ebino kelo kanyaler, ɛka bino ryebere piny, woro Obanga nakun tuco ni, "Adyer, Obanga tye i kinwu." 26 Utmegona, ka igure unu, dhanɔ acelacel tye ki wer, ngat nokɛnɛ pwonyo, ngat nokɛnɛ kobo ngo n'Obanga onyutho ninɛ, ngat acel bino dhumo leb na papath, ɛka ngat nokɛnɛ bino goonyo ngo n'ekobo. Ɛnto jami ni kibec myero otimere i yoo na konyo dongo ka jo n'oye Kiricito. 27 Ka dhanɔ moro dhumo leb na papath, myero gin obed jo ario onyo jo adek, kur okal wel non, nakun eleo alea, ɛka ngat moro myero ogony ngo na gin kobo. 28 Ɛnto ka ngat moro ope na goonyo, myero ngat na mito twak ki leb na papath non oling alinga i ka gure ka jo n'oye Kiricito, myero otwak ɛn kɛnɛ ɛka both Obanga. 29 Edwarpiny myero obed jo ario onyo jo adek, ɛka jo nokɛnɛ pimo kop na gin tye ka kobo. 30 Ka ce Obanga onyutho kop moro both ngat moro nokɛnɛ n'obedo piny i kinwu, dhanɔ n'owongo tye ka twak myero oling oko. 31 Pien un kibec itwero twakɔ kop na calɔ adwarpiny nakun ileo unu alea, ɛk jo kibec opwonyere ɛka dok thon ocik cwinyyi. 32 Ngat na tye ka twakɔ kop na calɔ adwarpiny myero olod mic mɛrɛ mɛ twak, 33 pien Obanga ba obedo won arubaruba, ɛn obedo won kuc. Na calɔ jo k'Obanga na leng kibec n'oye Kiricito, 34 mon myero oling alinga ka tye gini i kin jo n'oye Kiricito. Ba eyeo nigɛ mɛ twak, ɛnto gin myero omire i the loc kite na Cik kobo kodɛ. 35 Ka ce gin mito ngeno kop moro, myero gin openy cwogi ki pacɔ. Obedo lewic rwok both dhako mɛ twak i ka gure ka jo n'oye Kiricito. 36 Onyo ithamo unu ni kop k'Obanga yam ocakere ki bothwu, ɛka doki obino bothwu kekɛn? 37 Ka ngat moro thamɔ ni ɛn ebodo adwarpiny onyo etye ki mic moko mɛ Tipo, myero ɛn ongee ni kop na an acod bothwu ɛnɛ cik n'oya ki both Rwoth. 38 Ɛnto ka ngat moro ba oketho kop ni i thama, ɛn thon ba ebino ketho thama i kome. 39 Dong utmegona, keth unu cwinyyu mɛ twakɔ kop na

calō adwarpīny, ěntō dhūmō lēb na papath thon kūr
ījūk unu. 40 ěntō gin mōrō kibēc myero ětim ī kite na
bēr, kōrē kī kōrē.

15 Kobedi dong utmegona, an amītō poono wiwu ī
kom kōp mē Emuth na Bēr na yam atītō bothwu,
na un dong īgamō ōkō, ěka thon icung unu īē. 2
Pī kōp mē Emuth na Bēr ni ěnē ōmīō īlarē unu, ka
dong īmakō unu na tēk kōp na yam atītō bothwu,
kono onwongo ba iyee unu nono. 3 Pī kōp na an
amīōwu na pīrē dit mē acēl, na an thon agamō kobo
nī—Kiricito yam ōthōō pī bal onu, nakun lūbō Cōc na
Leng na yam ěcōō. 4 Eiko ěn, ěka ecero ěn ōkō ī
nīnō mē adek, nakun lūbō Cōc na Leng na yam ěcōō.
5 ěn onen both Kepa, cē onen both ěkwēna apar ariō.
6 Kinge manōn onen both utmego na lōō mia abic
wang acēl, pol jō mōkō kī kom jō nōn pod tye gīnī na
kwō, kadī bed nī jō mōkō ōthōō gīnī dong ōkō. 7 Cē
ěn onen dōkī both Yakobo, ěka both ěkwēna kibēc, 8
cē ī ajiki mērē kibēc onen botha thon, kadī bed nī an
abedo calō ngat mōrō n'ēnywōlō ī karē na ba opore.
9 Pīēn an atīdī rwōk kī kin ěkwēna kibēc, n'onwongo
ba apora nī ěk ecwoda nī akwēna, piēn yam ayelo jō
k'Obanga n'oye Kiricito. 10 ěntō pī kīca k'Obanga
n'ōmīa, ěnē ōmīō an atye kite na an aute kōdē, ěka
kīca mērē na ěn ōmīa onwongo ba obedo mē nono.
An atio tic na tēk rwōk na lōō jō nōn kibēc, kadī bed
nī pathī an, ěntō kīca k'Obanga ěnē otio kōda. 11
Adyer kadī bed onwongo nī an onyo gīn, kōp na wan
dong ětītō, ěnē kōp na un iyee. 12 Kobedi dong ka
ětītō nī ecero Kiricito kī kin jō n'ōthōō, pīngō jō mōkō
kī kinwu kobo nī cer ka jō n'ōthōō ope? 13 ěntō ka
cer ka jō n'ōthōō ope, cē Kiricito thon ba ecero. 14
Ěka ka Kiricito ba ecero, cē tītō kōpwa bedo na kōny
mērē ope, naka thon yeewu kōny mērē ope. 15 Mēd
ī kom manōn, onu thon ebledo ecaden mē twodo ī
kom Obanga, piēn onu ětwakō kōp ī kom Obanga nī
ěnē ōmīō Kiricito ocer kī ī thōō. ěntō ka tye adyer nī
jō n'ōthōō ba eceroģī, cē Obanga ba ocerō Kiricito.
16 Ka cero jō n'ōthōō ope, cē nwongo Kiricito thon
yam ba ecero. 17 Ka Kiricito yam ba ecero, cē yeewu
kōny mērē ope thon, nwongo pod itye unu ī thē bal.
18 Cē jō na dong ōthōō gīnī na yee ī Kiricito nwongo
orwenyo gīnī ōkō. 19 Ka genwa ī Kiricito kōnyōwa ī
kwō mē karē nī kēkēn, cē nwongo ěnēnō onu kī kīca
rwōk na lōō jō kibēc. 20 ěntō ī adyer mērē, Kiricito
ecero dong ōkō kī ī kin jō n'ōthōō, ěn tye na calō wi
kac ka jō n'ōthōō. 21 Piēn dhanō ěnē okelo thōō, dōk
thon cer ka jō n'ōthōō dhanō ěnē okelo. 22 Kite na jō
kibēc thōō kōdē ī Adam, kōmanōn thon jō kibēc ebino
mīōģī kwō ī Kiricito. 23 ěntō ngat acēlacēl kī kakarē,

mē acēl Kiricito, na ěnē wi kac, ěka kinge jō ka Kiricito
ī karē mē dwogo mērē. 24 Cē ajiki pīny dong bino
thuno, na Kiricito bino mīō ker ī cīng Obanga Apap,
na nwongo dong otyeko tūrō kit lōc kibēc, twērō kibēc
ěka tēkō. 25 Piēn Kiricito myero obed ī lōc naka wang
n'Obanga oketho lang mērē kibēc ī thē tyēnē. 26
Langō n'ebino tyeko mē ajiki ěnē thōō. 27 Piēn yam
ěcōō nī, "Obanga oketho jami kibēc ī thē tyēnē." ěntō
ka ekobo nī oketho "jami kibēc" ī thē lōc mērē, cē nen
kanyalēr nī ba ěkwanō ěn Obanga kīkome n'oketho
jami kibēc ī thē lōc ka Kiricito. 28 Ka dong etyeko
ketho jami kibēc ī thē lōc mērē, ěn Wod kīkome thon
ebino ketho ī thē lōc k'Obanga ěk Obanga ōcōk jami
kibēc ī thē lōc mērē. 29 Kobedi dong, ka cer ka jō
n'ōthōō ope, jō na dong ebaticagī pī jō n'ōthōō bino
gīnī tīmō ngō? Ka cer ka jō n'ōthōō ope kadī thon
kīcēl, pīngō dong ebatica dhanō na kakargī? 30 Pīngō
onu dong ebledo kanya rac caa kibēc? 31 An athōō
nīnō kibēc, utmegona, manōn akobo bothwu atīr, pī
wakērē na an atye kōdē ī Kiricito Yecu Rwoth onu. 32
Kadī bed yam alwēnyō kī leeni na ger ī Epeco, kite na
dhanō kobo nī, kit kōny mēnē n'anwongo īē? Dong
ka cer ka jō n'ōthōō ope, "Eru ecemu ěka emedhu,
piēn diki onu ebino thōō ōkō." 33 Kūr imīī ěbwōlwu:
"Woθ kī jō na reco balō kite na bēcō." 34 Dwog unu
cen ī tham n'atīr ěka īkwēr unu bal ōkō. Piēn jō mōkō
ba tye gīnī kī negc nōn ī kom Obanga. Akobo man ěk
lewic ōmakwu. 35 Gwōk onyo ngat mōrō bino penyo
nī, "Jō n'ōthōō ebino cerogī nīngō? Kit kom mēnē na
gīn bino bedo kōdē?" 36 In imīng! Kodhi na in īcwō ī
ngōm, ba twērō nwongo kwō wang n'ōthōō kono. 37
Ěka gin na in īcwō ěnē kodhi nono, onyo kodhi kal
onyo koth kodhi na path na ba obedo kom gin na
donyo. 38 ěntō Obanga mīō kom ī kodhi nōn kite na
yam ěn ōyērō kōdē, kodhi acēlacēl kī kit kothē. 39
Ringo kom gin na kwō kibēc ba rōm: Ringo dhanō
path, ringo leeni path, ringo wīny path ěka mē rēc
thon path. 40 Dōk thon kom mē polo ěka mē lobo tye,
ěntō kom mē polo tye kī dheo mērē na path, ěka kom
mē lobo thon tye kī dheo mērē na path. 41 Ceng tye
kī koth dheo mērē acēl, dwe thon tye kī dheo mērē
na path, cēr thon tye gīnī kī dheogī na path, ěka cēr
thon kiteģī papath kī dheo na gīn mīō. 42 Obedo
thon nī kōmanōn ī kom cer ka jō n'ōthōō. Gin ěcwō
obedo gin na thōō, ěntō ka ecero ba dōk thōō. 43
Ěcwō na nwongo ope kī dheo mērē, ěntō ecero na
nwongo dheo mērē dong tye, ěcwō na nwongo pod
gōrū, ěntō ecero na nwongo tye kī tēkō. 44 Ěcwō
na nwongo obedo kom mē lobo nī, ěka ecero ěn na
nwongo obedo kom mē cwiny. Ka kom mē lobo nī
ute, cē nyutho nī kom mē cwiny thon ute. 45 Cōc na

Leng kobo ni onu ni, “Dhanö më acël obedo Adam n'ödökö dhanö na kwö.” Ëntö Adam më ajiki ödökö tipo na miö kwö. 46 Ëntö kom më tipo ba öcakö bino ëntö kom më lobo ni ënë öcakö bino, cë dong kom më tipo bino ki körë. 47 Dhanö më acël ecweo ki kom apua më lobo, ëntö dhanö më ariö na ënë Kiricito öya ki i polo. 48 Jö më lobo cal ginii ki dhanö n'ecweo ki kom ngöm më lobo, ëka jö më polo cal ginii ki dhanö n'öya ki i polo. 49 Dong kite na yam onu eruko cal ka dhanö n'ecweo ki ngöm më lobo ni, kōmanōn thon onu ebino ruko cal ka dhanö n'öya ki i polo. 50 Man ënë ngö na an akobo bothwu, utmegona, ni gin na tye ki ringo kom ëka remo ba twërö leeno ker k'Obanga. Ëka gin na töp ökö thon ba twërö leeno gin mörö na ba töp. 51 Winy unu müng ni: Pathi ni onu kibëc ebino thöö, ëntö ebino lökö onu kibëc ökö— 52 piöpïö pi karë na nōnōk mörö këkēn, na calö wang na ryapi ëka ka buruji më ajiki bino kok, piën buruji bino kok, ëka dong ebino cero jö n'öthöö ökö na ba dök bino ginii thöö, cë ebino lökö onu thon. 53 Pi kom na töp myero orukere ki gin na ba töp, ëka gin na thöö myero orukere ki gin na ba thöö. 54 Dong ka gin na töp orukere ki gin na ba töp, ëka gin na thöö thon orukere ki gin na ba thöö, cë bino nyutho köp na yam ecöö ni bino cobere kakarë ni, “Thöö dong ëmwōnyö ökö i löc.” 55 “In, thöö, löcni tye kwene? In, thöö, kwirmi tye kwene?” (Hades 986) 56 Kwir ka thöö ënë bal, ëka tükö më bal ënë cik. 57 Ëntö pwöc myero obed both Obanga na miö onu löc pi Rwoth onu Yecu Kiricito. 58 Pi manōn, utmegona më amara, cung unu na tük abonge gin mörö na yengowu, mëdërë unu thon ki tic ka Rwoth ninö kibëc, nakun iniang unu ni i Rwoth onu, yelerewu pathi më nono.

16 Dong na makö köp më jwoko lim më könöyö jö k'Obanga na leng, kite na calö acikö jö n'oye Kiricito na tye i Galatia, un thon myero itim unu ni kōmanōn. 2 I ninö më acël kibëc më cabit, dhanö acëlacël ki kinwu myero opok lim mökö oketh path, nakun lübö kite na ën onwongo ködë. Kür dök iküra unu naka ka an athuno kunōn ëka icak unu ajwok. 3 Ëka ka an athuno bothwu, an abino miö waraga më nyuthere both jö na un iyërö ëka më orogi ki mic na mewu yo Jerucalē. 4 Ëka ka pore nina më cidhö, cë gin twërö woth köda. 5 An abino limöwu kinge wok ki Macedonia, piën an atye ka yübö më wok ki i Macedonia. 6 I karë mökö gwök onyo an abino bedo bothwu pi karë mörö onyo an abino bedo kunōn pi karë më ngicö piny, ëk ikōnya unu i wothna kanya an abino cidhö ië. 7 An ba amitö ni anēnwu kobedini, ageno ni an abino bedo bothwu pi karë mörö, ka

Rwoth oyeo. 8 Ëntö an abino bedo i Epeco naka i ninö më Pentekot. 9 Dholokek na lac më tic etyeko yabö ökö nina, kadī bed ni jö na pol tye ka pyem köda. 10 Ka Timoteo obino, nēn unu ni ba obedo ki lworö mörö i karë na ën tye i kinwu. Piën ën tye ka tio tic ka Rwoth, kite na an atye ka tic ködë. 11 Ngat mörö kür ökwër ën, ëntö könöy unu ën, ëk owoth ki kuc ka ën tye ka dwogo botha. An atye ka kürö ën më dwogo botha kanya acël ki utmegö. 12 Kobedi dong köp i kom ömīn onu Apolo, an akwaö ën më bino limöwu kanya acël ki utmegö nököñë, ëntö ën onwongo ba mitö bino i karë nōn, cë bino bino ka karë na bër onwongere. 13 Bed unu na wangwu thwolo, cung unu na tük i kom yeewu, bed unu cwö na cwinöygi tük, cung na tük. 14 Tim unu jami kibëc ki mar. 15 Ingeö unu ni Citipwanu ëka jö më ödë ënë öcakö ginii dök jö n'oye më acël i lobo Akaya, dök thon öjalërë ginii kēn-gi më tic pi jö k'Obanga na leng. Dong akwaöwu utmegona, 16 më bedo ki winy bothgi ëka ki jö nököñë kibëc na yelere ginii më tic kanya acël ködgi. 17 Cwinya onwongo yom i karë na Citipwanu, Porotunatuc ëka Akaika othuno ginii, piën gin obedo ka miö könöy n'onwongo un ipe kany më miö. 18 Gin dong okweo cwinya ëka cwinöywu thon. Myero imii unu pwöc both koth jö na calö man. 19 Jö n'oye Kiricito na tye ginii i lobo Acia omothowu. Akwila ëka Piricila omothowu ginii ki cwinöygi kibëc i Rwoth, kanya acël ki jö n'oye Kiricito na cökërë ginii i ödgi. 20 Utmegö kibëc omothowu. Mothere unu ki moth më mar. 21 An, Paulo, acöö moth ni ki cinga kikokome. 22 Ka ngat mörö ba marö Rwoth, cen myero ömakī. Rwothwa, bin! 23 Kica ka Rwothwa Yecu obed kodwu. 24 Mar na mëga obed bothwu kibëc i Kiricito Yecu. Amēn.

2 Jö Korinti

1 Waraga ni öya kî both Paulo, n'ëyërö kî miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu ëka kî both ömîn onu Timoteo. Both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Korinti, kanya acël kî jö k'Obanga na leng kibëc na tye i Akaya kibëc: **2** Ëk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîiwu kîca ëka kuc. **3** Pwöc obed both Obanga Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Apap n'obedo akîca ëka Obanga na kweo cwiny jö kibëc. **4** Ën kweo cwinywa kî i canwa kibëc, ëk wan thon ekwe cwiny jö na tye kî can na papath kî kweo cwiny na wan kikomwa enwongo kî both Obanga. **5** Pî kite na can na Kiricito ödangö opodho i komwa na thwönë, kômanôn thon pî Kiricito wan thon ekweo cwinywa rwök. **6** Ka wan ëdangö can, manôn miö ekweo cwinywu ëka inwongo unu larë. Ka ekweo cwinywa, manôn thon miö ekweo cwinywu, miö un îcakö nwongo tékö më dangö kit can na wan thon ëdangö. **7** Wan etye kî gen na tæk pî un, piën wan engeo nî ka un ñnywakö unu ködwa can na wan ëdangö, un thon ebino kweo cwinywu kite n'ekweo kî cwinywa. **8** Utmegowa, wan ëmitö nî inge unu can na wan ëdangö i lobo Acia. Pëkö ödiöwa rwök na wan ba dök ërömö dangö, ömiö wan ba dök ebodo kî gen mörö më kwö. **9** Adyer, wan onwongo engeo kî i cwinywa nî dong etyeko ngölö niwa köp më thöð. Ëntö man ötimërë ëk kür eketh gen i komwa kënwä ëntö both Obanga na cero jö n'öthöð. **10** Ën ölaröwa kî i can na rac më thöð, ëka ën dökî bino laröwa. Wan dong eketho genwa i kome nî ën bino laröwa dökî. **11** Myero iribërë unu ködwa i lëga, ëk ömîi jö na pol öpwö Obanga pîrwa pî gin na bër n'ëtimö i komwa pî lëga ka jö na pol. **12** Gin na wan ëwakërë pîrë ën ene, wan engeo kî i cwinywa adyer nî wan ëkwö na bër i lobo ni, ëka rwök mërë wan ëkwö kanya acël kodwu abonge bal mörö na cwinywa leng kit n'Obanga ömitö ködë. Pathî pî ryëkö ka dhanö ëntö pî kîca k'Obanga. **13** Wan ba ëcöð bothwu gin mörö na un ba îrömö kwanö onyo niang ië. Ageno nî ibino unu niang na bër, **14** kite na calö dong ñniang unu na nönök nî i ninö na Rwothwa Yecu bino dwogo, un ibino wakërë unu pîrwa kite na wan thon ebino wakërë pîrwa. **15** Piën an onwongo anîang na bër, ömîö ayübö nî myero acak limöwu ëk inwong unu gum wang kirîö. **16** An ayübö më wok limöwu ka acidhö yo Macedonia ëka dökî ka adwogo kî Macedonia, ëk ikönya unu i wothna yo Yudea. **17** I karë na an ayübö kômanôn, onwongo ba abedo lölökö köpna. Ba ayübö calö dhanö mörö na

kobo nî, "Eyo" onyo "Pe" awang acël. **18** Ëntö kite n'Obanga obedo ngat na genere, köp n'onwongo wan ekobo bothwu ba obedo "Eyo" ëka "Pe." **19** Piën Yecu Kiricito, Wod k'Obanga, n'onwongo wan kî Cilibwano ëka Timoteo ëtitö bothwu nî ba obedo ngat na kobo nî, "Eyo" ëka "Pe," ëntö i ën, wan enwongo "Eyo" këkën. **20** Piën gin n'Obanga öcîkö nî ëtimö kibëc ocobere i kome, pî manôn wan ekobo nî, "Amën" i Yecu Kiricito pî miö dheo both Obanga. **21** Obanga ënë ömîö wan ecung na tæk kanya acël kodwu i Kiricito, ëka ën owirowa. **22** Ën dong ömwönö anyuth mërë i komwa, ëka oketho Tipo mërë i cwinywa më moko nî ën ebino miö gin na kibëc na ën öcîkö. **23** An acwodo Obanga më bedo caden-na nakun akobo kî cwiny kibëc nî an ba abino adwogo i Korinti, piën onwongo amitö timö niwu kîca. **24** Pathî nî wan etye kî twërö i kom yeewu, ëntö wan etio kodwu kanya acël ëk un ibed kî yom cwiny, piën un icung na tæk i kom yee.

2 Ëntö kî kubotha onwongo athamö nî dwogona myero kür okel niwu cwer cwiny nököñë. **2** Ka acwero cwinywu, cë nga na dökî bino yomo cwiny? Pathî dhanö na an acwero cwinye? **3** Manôn ënë ömîö an acöð waraga nön bothwu, ëk ka abino, jö na myero oyom cwiny kûr ömîa ginî cwer cwiny, piën onwongo ageno nî yom cwiny ënë yom cwiny na mewu. **4** An onwongo acöð niwu waraga kî thwön kumo ëka kî cwer cwiny na pii wanga cwer, pathî pî cwer cwinywu ëntö ëk ömîi inge unu mar na thwönë na an aute ködë i komwu. **5** Ka ngat mörö okelo cwer cwiny, nwongo ba ocwero cwiny an këna, ëntö nwongo ocwero cwinywu kibëc. Akobo nî kômanôn piën ba amitö nî adîi ën rwök. **6** Koth dhanö n'obedo nî kômanôn, pwod na jö na pol oketho i kome nwongo örmö ën. **7** Kobedini, myero itim unu kîca ninë ëka ikwee unu cwinye, ëk ömîi cwer cwiny na dit kür obuu ën ökö. **8** Pî manôn akwaöwu nî myero inyuth unu mar na un itye ködë i kome. **9** Man ënë gin n'ömîö acöð waraga më tëmöwu ëk anën ka iwinywa unu i yodhi kibëc. **10** Ka ngat mörö na un dong itimö kîca ninë, an thon atimö kîca ninë, ëka gin mörö na an dong atimö kîca ië, ka mörö tye, nwongo atimö kîca i nyim Kiricito pîrwa, **11** ëk Catan kür ölööwa kî ryëkö mërë. Piën wan dong engeo thama mërë. **12** I karë na an athuno i Teroa më titö Emuth na Bër ka Kiricito, anwongo nî Rwoth dong öyabö yoo niina. **13** Ëntö cwinywa ba obedo na yom piën ba anwongo ömëra Tito kunön. Cë amotho jö n'oye na tye kunön ëka apoth yo Macedonia. **14** Ëntö pwöc obed both Obanga, na karë kibëc tëlöwa i dore më nyutho löc ka

Kiricito, dōkī tio kōdwa ēk Kiricito ongere na calō gin na kur na ngwece dung ī kabedo kibēc. 15 Piēn wan ebodo gin na ngwece kur ka Kiricito both Obanga, na dung na mīt both jō na tye ka larē ēka both jō na tye ka rwenyo. 16 Both jō na tye ka rwenyo ngwecewa obedo gin n'ōthōō na kelo thōō, ēntō kī both jō na tye ka larē ngwecewa obedo gin na kwō na kelo kwō. Ēka nga na twērō tic ni? 17 Wan ba ēcal kī jō na pol nōkēnē na rubo gīnī kōp k'Obanga mē nwongo magoba. Ēntō ī Kiricito, wan ētwak na cwinywa leng ī nyim Obanga na calō jō n'Obanga ooro.

3 Wan dōkī ēcakō mē pakērē kēnwa? Onyo un imītō nī wan ebin kī waraga mē nyuthere bothwu calō jō nōkēnē onyo waraga na un icōō? 2 Un kikomwu īcal kī waragawa mē nyuthere n'ēcōō ī cwinywa, na ngere ēka jō kibēc kwanō. 3 Un dong inyutho nī ibedo unu waraga n'ōya kī both Kiricito, na wan ekelo. Waraga ni ba ēcōō kī kalam ēka ingkī, ēntō ēcōō kī Tipo k'Obanga na kwō, ba ēcōō ī kidi ēntō ēcōō ī cwiny dhanō. 4 Gin n'ōmiō akobo kōmanōn piēn wan ecung na tēk ī nyim Obanga ī Kiricito. 5 Wan kī komwa ba ērōmō kobo nī gin mōrō ōya kī bothwa, ēntō tēkōwa kibēc ōya kī both Obanga. 6 Ēn ōmiōwa ērōmō bedo etic mē cikērē na nyen, pathi mē cik n'ēcōō acōa ēntō mē Tipo, piēn cik n'ēcōō acōa kelo thōō, ēntō Tipo kelo kwō. 7 Cik na yam ēcōō kī nyukuta ī kom kidi n'apada na tic mērē kelo thōō, onwongo obino kī dheo. Ōmiō nēnō wang Muca obino ōlōō jō Icarael ōkō pī ryēny ka terinyime, na dheo na ryēny nōn obino orwenyo ōkō. 8 Cē dong tic ka Tipo ba bino bedo kī dheo na lōō? 9 Cē ka tic na miō kōp lōō dhanō tye kī dheo, kara tic na kelo kwanō dhanō nī kite atīr dheo mērē ba bino lōōnō manōn ōkō? 10 Adyer gin na yam tye kī dheo dong ōdōkō gin na dheo mērē ope, pī dheo nōkēnē ca na dong lōō ēn rwōk. 11 Ēka ka gin n'onwongo orwenyo ōkō obino kī dheo, cē gin na ruu myero obed kī dheo na lōō! 12 Pī manōn, wan etye kī koth gen nī, ēnē ōmiō wan ētwak kī tēk cwiny. 13 Wan ba ēcal kī Muca na yam oumo terinyime kī bōngū ēk jō Icarael kūr ōnēn gīnī kit na tar na ryēny rwenyo kōdē kī ī terinyime. 14 Ēntō thamagī onwongo oumere ōkō, naka thon tin thamagī pod oumere ka ēkwanō cikērē na cōn. Gin mē um nōn bara ēkwanyō, piēn twērō kwanyērē ōkō pī yee ī Kiricito kēkēn. 15 Naka tin ka ēkwanō cik ka Muca, gin mē um nōn pod umo thamagī. 16 Ēntō ka dhanō mōrō ōlōkērē both Rwoth, gin mē um nōn ēkwanyō ōkō. 17 Kobedini, Rwoth ēnē Tipo, ēka kanya Tipo ka Rwoth tye iē, kuc thon tye iē. 18 Ēka wan kibēc na dong ēkwanyō gin mē um ōkō kī ī

terinyimwa, dong etye na calō dheo ka Rwoth, na miō ēlōkērē ēdōkō calō ēn, nakun dheo mērē mēdērē amēda, na bino kī both Rwoth, na ēnē Tipo.

4 Pī manōn, wan na dong ēmiōwa tic ni pī kica k'Obanga, cwinywa ba bino dōk cen. 2 Ēntō wan dong ēkwērō kit na reco kibēc n'ēkanō ēka mē lewic. Ēka dōkī ēkwērō tic mē bwōl ōkō ēka kī dwanyō kōp k'Obanga, ēntō wan ētwakō kōp adyer ī nyim Obanga, ēka jō kibēc na genere ngeo. 3 Ka cē Emuth na Bēr na wan ekelo oumere ōkō, nwongo oumere kī both jō na tye ka rwenyo kēkēn. 4 Gīn jō na ba yee nonu, obanga mē lobo ni dong oumo thamagī ōkō ēk kūr ōnēn gīnī tar mē Emuth na Bēr ī kom dheo ka Kiricito, na ēnē cal k'Obanga kikome. (aiōn g165) 5 Wan ba ētītō kōp ī komwa kēnwa, ēntō ī kom Yecu Kiricito n'obedo Rwoth, ēka wan kikomwa ebodo eticwu pī Yecu. 6 Piēn Obanga yam okobo nī, "Wēk tar ōryēny nakun yaa kī ī cōl pīny," man ēnē Obanga acēl nōn n'ōmiō tar mērē ōryēny ī cwinywa mē miōwa tar mē ngec ī kom dheo k'Obanga na ryēny ī wang Kiricito. 7 Ēntō wan etye kī lōnyō ni na tye ī tabō n'ecweo kī lobo, mē nyutho nī tēkō na thwōnē yaa kī both Obanga, ēntō ba yaa kī bothwa. 8 Ēdiōwa ī yodhi kibēc, ēntō ba ēridōwa rwōk. Thamawa ocung ōkō, ēntō genwa ba ōbal. 9 Eyelowa, ēntō Obanga ba ōwēkōwa ata, ētēōwa pīny, ēntō ba ēthōō. 10 Karē kibēc wan ēyēō thōō ka Yecu ī komwa, ēk kwō ka Yecu thon onen ī komwa. 11 Piēn karē kibēc wan n'ēkwō ēmīrē mē thōō pī Yecu, ēk kwō mērē onen ī komwa na thōō ōkō. 12 Man dong nyutho nī thōō tye ka tic ī komwa, ēntō kwō tye ka tic ī komwu. 13 Wan etye kī koth tipo nōn ēk yee na yam ēcōō nī, "An ayee, ēnē ōmiō atwak." Wan thon eyee, ēnē ōmiō wan ētwak. 14 Wan engeo nī ngat n'ocero Rwoth Yecu bino cerowa thon kite n'ocero kī Yecu, ēka ēn bino kelowa ī nyime kanya acēl kodwu. 15 Jami ni kibēc ōtīmērē pīrwu, ēk kica k'Obanga ōmēdērē both jō na pol, ēk gīn thon ōmēdērē kī pwōc rwōk mē miō Obanga dheo. 16 Pī manōn, cwinywa ba tye ka dōk cen, kadī del komwa ni tye ka bal, ēntō kwō mē iwa tye ka rōc nīnō kī nīnō. 17 Piēn can n'eyelowa kōdē yot, tye pī karē mōrō na nōnōk, ēka tye ka yūbō nīwa dheo na thwōnē na ba thum ēka thwōnē na lōō. (aiōnios g166) 18 Wan ba ēcīkō wangwa mē nēnō gin na nen, ēntō mē nēnō gin na ba nen. Gin na nen bedo pī karē na nōnōk kēkēn, ēntō gin na ba nen bedo naka naka. (aiōnios g166)

5 Kobedini onu engeo nī ka kom onu mē lobo ni n'ebedo iē ēbalō ōkō, etye kī gedo n'ōya kī both Obanga na ba ēgērō kī cīng, ōt na bedo na twal ī wi

polo. (aiōnios g166) 2 Adyer onu ěcūr acūra i kom onu mē lobo ni piēn onu etye ki miti nī ěk eruk onu ki kom mē polo, 3 piēn ka eruko onu, ba ebino nwongo onu etye kotula. 4 Piēn ka wan pod etye i kom mē lobo ni, ěcūr acūra ki cwer cwiny n'ōnūōwa, pathi nī wan ba ěmītō nī ebed na ba erukowa, ěntō wan ěmītō nī erukwa ki kom na nyen, ěk gin na kwō ōmwōny gin n'ōthōō ōkō. 5 Ngat n'ōyūbōwa pī kōp ni ěnē Obanga, ěka thon ōmīōwa Tipo mērē na calō gin na moko nī ěn ebino cobo gin n'ěcīkō. 6 Pī manōn i karē kibēc wan ecung na tēk ěka thon engeo nī ka wan ěkwō i komwa ni nwongo ebedo na bor ki both Rwoth, 7 piēn kwōwa cung i kom yee, pathi gin n'ěnēnō ki wang. 8 Wan ecung na tēk, nakun ěthamō nī thwara ěwēk komwa ōkō, ěk ebed i pacō kanya acēl ki Rwoth. 9 Dong kadī bed etye i kom kany onyo kunōn, wan eketho cwinywa mē bedo jō na yomo cwiny Rwoth. 10 Piēn onu kibēc myero ecung i nyim then mē ngōlō-kōp ka Kiricito ěk ngat acēlacēl onwong gin n'opore na ěn ōtimō i karē n'onwongo ěn pod tye i kom, ka bēr onyo rac. 11 Pī manōn, wan kibēc engeo nī Rwoth myero elwor, wan ětēmō mē ywanō thama ka jō nōkēnē. ěntō kitewa ngere both Obanga, ěka thon ageno nī ngere i ngec na tye i cwinywu na nyutho niwu bal. 12 Wan ba dōki etye ka pakērē kēnwa bothwu, ěntō etye ka miōwu karē mē wakērē i komwa, ěk ōmīiwu iḡam unu kōp ka jō na wakērē i kom gin na nen ki yōkō, ěka pathi pī gin na tye i cwiny jō. 13 Ka wan ědōkō jō n'opo, nwongo wan epo pī Obanga, ěntō ka wiwa tye ka tic na bēr, manōn obedo mē kōnyōwu. 14 Piēn mar ka Kiricito tye ka lōōnō kwōwa, piēn wan dong ěngōlō kōp kōman nī ngat acēl ōthōō pī jō kibēc, manōn dong ōmīō jō kibēc ōthōō ginī. 15 ěn yam ōthōō pī jō kibēc, ěk jō na kwō kūr dōki obed na kwō pīrgī kēn-gī, ěntō obed ginī ki kwō pī ngat na yam ōthōō ěka ocer pīrgī. 16 Dong cakērē tin mē cidhō kōdē anyim wan ba dōki ěnēnō dhanō mōrō i kite mē lobo, kadī bed yam wan engeo Kiricito i kite mē lobo, wan ba dōki engeo ěn i kite nōn. 17 Pī manōn ka ngat mōrō tye i Kiricito, ěn dōkō cwec na nyen, gin na cōn nwongo orwenyo ōkō, gin na nyen ěnē dong oleo kakarē. 18 Man kibēc obedo tic n'ōya ki both Obanga, n'ōdwōkōwa bothe pī Kiricito ěka ōmīōwa tic mē dwōkō jīi bothe, 19 Obanga onwongo tye ka dwōkō jō na tye i lobo yo bothe i Kiricito nakun ba ōkwanō balgī i komgī. ěka ěn ōmīōwa kōp mē dwōkō jīi bothe. 20 Pī manōn, wan dong ědōkō ěwang Kiricito, Obanga kwaōwu ki dwōnwa. Wan thon ěbakō dhōwa bothwu nakaka Kiricito nī imīi unu Obanga ōdwōkwu bothe. 21 Obanga ōmīō ngat n'onwongo ba obedo

abal ōdōkō abal pī onu, ěk i Kiricito onu ěnywak kite atīr k'Obanga.

6 I ticwa kanya acēl k'Obanga, wan ěkwaōwu nī kūr i wēk unu kīca mērē ōbal nono. 2 Piēn ěn okobo nī, “Yam awinyi i karē mē timō dhanō na bēr, ěka i karē mē larē abino akonyi.” Winy unu, tin ěnē caa mē timō dhanō na bēr. Tin ěnē ninō mē larē. 3 Wan ba eketho orii i yoo ka ngat mōrō, ěk kūr enwong bal mōrō i ticwa. 4 ěntō na calō etic k'Obanga, wan enyutho bērwa kēnwa i kite na papath: ki dangō pēkō na tēk, i ayela na pol, i can, ěka ki kwō na tēk n'ōdīōwa, 5 epwodowa, etweowa i buc, ěcūpō lwak i komwa, etio tic na tēk, ebedo abonge ninō ěka cem oremowa. 6 Wan enyutho nī wan etic k'Obanga pī kitewa na leng, pī ngec na wan etye kōdē, pī dīinō cwinywa ěka kīcawa, pī Tipo Naleng, ěka pī mar na wan etye kōdē na twodo ope iē, 7 i twakwa n'atīr, ěka pī tēkō k'Obanga, wan ěmakō jami lwēny mē kite atīr i cīngwa kucem ěka kucam. 8 Gin ōwōrōwa, ěka ba ōwōrōwa ginī thon, ěyanyōwa ěka ěpakōwa. Eterowa na calō etwodo, nakun wan ětwakō kōp adyer, 9 eterowa na calō jō na ba engeo, ěntō engeowa na bēr, na calō jō n'ōthōō ěntō ěkwō, na calō jō n'epwodogī ěntō ba enekowa, 10 na calō jō na kumo ěntō cwinywa nwongo pod tye na yom, na calō ěcan ěntō ěmīō jō na pol ōdōkō ělōnyō, na calō jō n'ope ki gin mōrō ěntō etye ki jami kibēc. 11 Un jō Korinti, wan dong ětwak kodwu kanyalēr, ěka ěyabō cwinywa na lac bothwu. 12 Wan ba eumo cwinywa ki bothwu, ěntō un ěnē iumo unu cwinywu ki bothwa. 13 An atwak kodwu na calō un ěthinōna, yab unu thon cwinywu na lac. 14 Kūr irībērē unu ki jō na ba oyee. Kite atīr twērō bedo kanya acēl ki kite na ba tye atīr nīngō? Onyo tar twērō rībērē ki cōl pīny kanya acēl nīngō? 15 Thama ka Kiricito twērō rwatērē ki mē ka Belial nīngō? Onyo ngō na dhanō n'oye Kiricito twērō nywakō ki dhanō na ba oye Kiricito? 16 Ōt k'Obanga twērō rībērē ki cal jwogi nīngō? Piēn wan ěnē ebedo ōt k'Obanga na kwō, na calō Obanga okobo nī, “An abino bedo kōdgī, ěka abino woth i kin-gī, abino bedo Obangagī, ěka gin thon bino bedo jōga.” 17 “Pī manōn dong yaa unu ōkō ki bothgī, ěka ipokere unu, man kōp na Rwoth okobo. Kūr igud unu gin na ba leng, ěka abino gamōwu.” 18 “An abino bedo apapwu, ěka un ibino bedo awopena ěka anyirana, man kōp na Rwoth Won Twēr Kibēc okobo.”

7 Nyikoneina mē amara, kite na wan dong etye ki cīkērē nī, myero onu dong ělōnyērē ōkō ki kom gin na kibēc na lino kom onyo tipo, nakun elworo Obanga, ěk ebed jō na leng kikokome. 2 Yab unu

cwinywu bothwa. Wan ba ëtimö gin mörö na rac both ngat mörö, wan ba ëbwölö ngat mörö ëka wan thon ba ebuo ngat mörö. **3** An ba akobo köp ni ëk köp ölöwu, piën akobo bothwu cön ni un pïrwu tøk bothwa rwök, më kwö kanya acël onyo më thoö kanya acël kodwu. **4** Atye ki gen rwök i komwu, awakara thon pïrwu. Cwinya okwe na bë, ëka apong ki yom cwiny i canwa kibëc. **5** I karë na wan ethuno i Macedonia wan ba enwongo karë më yweo, can onwongo ögüröwa tungi ki tungi, lwëny i kin dhanö ëka lworo n'onwongo tye i cwinywa. **6** Ëntö Obanga, na kweo cwiny jö na cwinygi ötür, okweo cwinywa pi bino ka Tito. **7** Pathi pi bino mërë këkën, ëntö thon pi kite na un icükö unu ki cwinye. Ën okobo bothwa miti na un itye ködë më nënöna, cwer cwiny na un itye ködë, kit cwiny na un ibedo ködë i koma, ëk yom cwinya ömëdërë amëda. **8** Kadï bed waragana ocwero cwinywu, an ba angut më cöönö, kadï bed ni angut aniang ni waraga nön ocwero cwinywu pi karë mörö na nönök. **9** Kobedi dong an cwinya yom, pathi ni acwero cwinywu, ëntö piën cwer cwinywu ömiö un ingut. Cwer cwinywu nön onwongo öya ki both Obanga, ëk ömiöwu kür inwong unu can mörö pïrwa. **10** Pïën cwer cwiny n'Obanga miö kelo ngut na tero dhanö i larë, abonge kobo ni kono angeo, ëntö cwer cwiny më lobo kelo thoö. **11** Nën unu kite n'Obanga otio ki cwer cwinywu ködë! Nën kite na dong iketho unu ki cwinywu më nyutho ni ipe unu ki bal, i akëmöwu, i lworo, mitiwu më nënöna, i kite na un ilara unu ködë, ëka kite na un iyübërë ködë më miö pwod i kom gin na rac! Un dong ityeko nyuthere kenwu i yoo kibëc ni ba ingeo unu gin mörö i kom köp nön. **12** Kadï bed acöo waraga bothwu, ba acöo pi ngat mörö n'onwongo ötimö gin na rac, onyo pi ngat mörö n'ëtimö gin na rac i kome, ëntö acöo ëk ömiö kite na un idyerë ködë pïrwa onen ökö bothwu i nyim Obanga. **13** I kom köp ni kibëc ekweo cwinywa. Mëd i kom kweo cwinywa, wan ebodo ki yom cwiny më nënö kite na Tito onwongo tye ki yom cwiny ködë, piën un kibëc ikweo unu cwinye. **14** An onwongo awakara bothe pïrwu, ëka ba imia unu lewic. Ëntö kite na gin na kibëc na wan ekobo bothwu onwongo tye atir, cë dong wakërëwa pïrwu i nyim Tito tye atir. **15** Ëka mar mërë pïrwu ödökö na tøk, ka ën opo kite na un ibedo ki winy i kome, kite na un igamö unu ën ködë ki lworo ëka ki myël kom. **16** An cwinya yom, piën atye ki gen i komwu.

8 Kobedini, utmegowa, wan ëmitö ni ibed unu ki ngec i kom kica n'Obanga ömiö both jö n'oye Kiricito na tye i Macedonia. **2** Gin owok i atëmatëma na ger, ëka ki yom cwiny na gin obedo gini ködë i

can na thwönë rwök n'ödiögi, ënë lönyö na dit më cwiny n'obedo gini ködë më miö mic. **3** Pïën gin ömiö gin na gin römö miö, ëka thon na kadhö. Gin ötimö na ba ëdiögi adia. **4** Gin ökwaöwa nakun bakö dhögi ni ëk enwong gini karë më riberë ködwa më könyö jö k'Obanga na leng. **5** Gin otio tic n'ölöo genwa ökö, piën gin öcakö mirë këngi both Rwoth ëka dong ki miti k'Obanga gin öcakö mirë gini bothwa thon. **6** Pi manön wan dong ëcükö cwiny Tito ni kite na calö ën dong öcakö tic më kica i kinwu, myero ën dong ocob ökö. **7** Ëntö kite na calö un ilöo dhanö i yodhi kibëc—i kom yee, i twakö köp, i ngec, i ketho cwinywu, ëka mar na un itye ködë i komwa—bër ilöo unu dhanö thon i tic më kica më miö mic. **8** Gin na an atwakö ba obedo cik na an ënë amio, ëntö amitö nyutho bothwu kite na jö nökökë oketho gini cwinygi, ëk atëm mar na un itye ködë ka obedo mar n'atir. **9** Pïën un ingeo cwiny më kica na Rwoth Yecu Kiricito obedo ködë, kadï bed ën obedo alönyö, ëntö pïrwu ölökerë ödökö acan, ëk i can mërë ibed unu ëlönyö. **10** Ëka man ënë thama na an amio i kom köp ni, twërö bedo na bër ka icobo unu gin na yam icakö i mwaka n'opoth ca. Yam un ënë ibedo unu jö n'onwongo tye anyim, pathi tic këkën, ëntö naka thon më ketho cwinywu i miö mic. **11** Kobedi dong amitö ni imëdërë unu ki ticwu anyim, ëk icob unu ökö. Bed unu ki miti më tyeko na röm aröma ki maca na yam icakö unu ködë nakun ikwanyö unu gin na mitërë ki i kom gin na tye bothwu. **12** Obanga gamö mic na dhanö tye ködë ka cë ën tye ki miti më miö, na ba parö pi gin na ën ope ködë. **13** Wan ba etye ka kobo ni ëk jö nökökë obed gini na bër nakun ëdiöwu, ëntö ni ëk jö kibëc obed gini na röm aröma. **14** Kite na calö kobedini unu itye ki jami na büp, miö unu gin na gin mitö, ëk wang mörö ka gin thon bino bedo gini ki jami na büp, gin thon bino miöwu gin n'orem ki bothwu, ëka dong bino miö un ibedo na röm aröma, **15** na calö ëcöo ni, “Ngat n'öcökö na büp, ba tye ködë na pol, ëka ngat n'öcökö na nönök ba tye ködë na nönök.” **16** An apwöyö Obanga n'oketho i cwiny Tito miti na thwönë na röm ki mëga më könyöwu. **17** Ën ba ögamö kwacwa këkën, ëntö oketho cwinye ië rwök, n'ömiö ën tye ka bino bothwu pi miti mërë këkë. **18** Wan eoro ën kanya acël k'öminwa n'ëpakö rwök both jö n'oye Kiricito kibëc pi kite na ën titö ködë köp më Emuth na Bër. **19** Pathi manön këkën, ëntö jö n'oye Kiricito öyërö gini ën më woth kanya acël ködwa i tic më miö mic më kica na wan etye ka tio pi miö dheo both Rwoth, ëka pi mitiwa më miö köny both dhanö. **20** Wan etye n'ëgwökërë rwök ëk ngat mörö kür onwong bal mörö i kit na wan etye ka tic ki

míc na búp ni kòdè. 21 Pí manòn thamawa tye mè tio gín na bër, pathí i nyim Obanga kékèn, èntò naka thon i nyim dhanò. 22 Wan thon etye ka orogí kanya acèl k'òminwa nòkèné na wan ebodo ka tèmò kite i yodhi kibéc, éka wan enwongo ní èn obedo dhanò na ketho cwinye i kom tic na pol, èntò i karè ni dong tye ka ketho cwinye na tèk rwók na lòò tic na yam cón, pí gen na thwónè na èn tye kòdè i komwu. 23 Èntò pí Tito, èn obedo atic kanya acèl kòda éka awodha i kinwu, éka pí utmegowa, gín obedo eor na cung pí jò n'oye Kiricito, éka gín èné jò na kelo dheo both Kiricito. 24 Pí manòn, nyuth unu mar na un itye kòdè both jò n'oye Kiricito, èk gín önèn wakèrèwa na wan etye kòdè i komwu.

9 Kobedi dong ba mitèrè an mè còönò bothwu kóp i kom míc n'èmiò pí jò k'Obanga na leng. 2 Pièn an angeo miti na un itye kòdè mè miò kóny, éka an abedo ka wakara pírwu rwók both jò mè Macedonia, nakun akobo bothgí ní un jò na tye i Akaya onwongo iyübèrè unu ökö cón mè miò míc anaka i mwaka n'opoth. Ketho cwinywu ömíö jò na pol thon oketho cwinygí i miò míc. 3 Èntò an atye ka oro utmego onu bothwu èk wakèrèwa pírwu i kóp ni kúr ojik i kóp kékèn, èk ibed unu ní yübèrè i kite na an akobo bothgí kòdè. 4 Ka cè jò mökö mè Macedonia owotho kòda éka onwongo ní un ba iyübèrè, wan ebino bedo kí lewic pí gen n'onwongo wan eketho i komwu. 5 Pí manòn an athamò ní bër aor utmego ni anyim èk otyek gíní yüb mè míc na un icikèrè mè miò, èk obed n'öyübèrè na calò míc na un imiò kí cwinywu kenwu na ba édiöwu adía. 6 Kóp tye ní kóman, dhanò mörö na cwöò kodhi na nónök, bino kaò thon na nónök, éka dhanò mörö na cwöò kodhi na búp, bino kaò thon na búp. 7 Dhanò acèlacèl myero ömii kite na cwinye omoko mè miò, abonge cwer cwiny onyo díc mörö, pièn Obanga marò ngat na miò kí yom cwiny. 8 Éka Obanga twèrö miöwu gum mè jami na pol, èk i jami kibéc éka i karè kibéc ibed unu kí jami na römöwu na bër, na miò un thon itwèrö miò kóny na thwónè mè konyò tic kibéc na bécò. 9 Kite n'écöò kòdè i Cóc na Leng: "Ömíö jami méré na pol both écan, kite atír méré bedo naka naka." (aiön g165) 10 Ngat na miò kodhi both acwò kodhi éka cem mè acama, bino thon miöwu kodhi éka mädö dèrö mè kodhiwu cè bino nyanò kac mè kite atírwu mè miò míc. 11 Èn bino miöwu ibedo èlönyö i kit yodhi kibéc èk ibed unu jò na römö bedo kí cwiny mè miò míc i karè kibéc, éka ka wan etero mícwu both jò na mitö, gín bino pwöyö Obanga. 12 Tic mè kóny ni na un itye ka timò bino kelo gin na mitèrè both jò k'Obanga na

leng, èntò pathí manòn kékèn, bino kelo thon pwóc na thwónè rwók both Obanga. 13 Pièn gin na bër na ticwu kelo bino miò jò na pol mè miò dheo both Obanga, pièn nyutho winy na bër na un itye kòdè i kóp mè Emuth na Bër i kom Kiricito éka pí cwiny na bër na un inywakö kí limwu ködgí éka kí jò kibéc. 14 Éka i lègagí pírwu cwinygí bino parò pírwu, pièn pí kica k'Obanga na thwónè n'ökadhö karè na dong onen bothwu. 15 Pwóc obed both Obanga pí míc méré na bër na ba kobere!

10 An, Paulo, akok bothwu nakun abakö dhöga, an n'ekobo ní amwol éka döki awör thon ka atye kanya acèl kodwu, èntò an abedo na ger ka atye thenge. Pí mwolo éka döki pí kica ka Kiricito, 2 an akwaöwu ní ka an abino bothwu, kúr imía unu abed kí gero éka kí tèk cwiny na an ageno ní atwèrö bedo kòdè i kom jò mökö na thamö gíní ní wan èllobö kite mè lobo ni. 3 Kadí bed ní wan etye i lobo, wan ba èlwényö kí jami lwény mè lobo ni. 4 Jami lwény na onu èlwényö kòdè ba obedo jami lwény mè lobo, èntò obedo gíní jami lwény mè tèkö k'Obanga, na türö cèl ka lang onu. 5 Wan ètürö thama na ba tye atír, éka awaka kibéc na tingere malò na miò jii ba ngeo Obanga. Wan émakö thamagí mè jem éka ömíö bedo kí winy i kom Kiricito. 6 Éka kinge na dong idökö unu jò na tye kí winy n'örömö, cè wan ebino pwodo ngat acèlacèl na ba bino bedo kí winy. 7 Nèn unu gin na tye i nyimwu. Ka dhanò mörö tye kí tèk cwiny ní èn ebodo dhanò ka Kiricito, myero èn önèn döki ní onu ebodo jò ka Kiricito kite na èn obedo kòdè. 8 Pièn kadí bed awakara rwók pí twèrö na Rwoth ömíö bothwa, an ba abino bedo kí lewic mè tic kí twèröna. Twèrö nön èn ömíö bothwa mè konyöwu, éka mè döngöwu èntò pathí mè dwököwu piny. 9 An ba amitö ní abed calò ngat mörö na tye ka miò lworö bothwu kí waraga na an acöögí. 10 Pièn jò mökö kobo ní, "Waraga méré pèk éka tèk, èntò ka èn othuno bothwu kome bedo na görü, éka thon gin mörö ope i kóp méré na èn twakö." 11 Jò n'obedo ní kómanön myero öniang gíní ní kite na wan ètwak kòdè i waragawa ka wan epe, wan ebino timò ní kómanön thon ka etye bothwu. 12 Wan ba éparò mè kethere kénwa onyo mè pore kí jò mökö na pakèrè gíní kèn-gí. Èntò ka gín opimere kèn-gí éka opore gíní kèn-gí, nwongo gín ba ryék. 13 Wan ba ebino wakèrè n'ökadhö wangé n'èmiò, èntò wan ebino wakèrè kanya Obanga opoko niwa mè tic, mè thuno naka thon bothwu. 14 Wan ba ebino kadhö kanya myero ejik iè calò yam ba ethuno bothwu, pièn wan èné écakö thuno bothwu mè titö kóp mè Emuth na Bër i kom Kiricito. 15 Wan

ba ewakërë n'òkadhò wangë n'èmiòwa i kom tic na jò nòkënë ènè oyelere ië, èntò wan etye kî gen nî ka yeewu òmèdèrë, ticwa thon bino mèdèrë rwòk i kinwu, nakun lübò kanya yam epoko niwa. 16 Cè wan ètwèrò tìtò Emuth na Bèr i lobo na tye kanya bor. Piën wan ba èmitò wakërë kî tic na dong ngat nòkënë òtìmò i kakar tic ka dhanò nòkënë. 17 Èntò ngat na wakërë myero òwakërë i Rwoth. 18 Piën pathî ngat na pakërë kënë ènè Obanga pwöyò, èntò dhanò na Rwoth pakò.

11 Athamò nî idîi unu cwinywu na nònòk i koma pi mingona. Diî unu cwinywu kòda. 2 An abedo kî nyeko i komwu kî koth nyeko n'Obanga tye kòdë. Piën an acikara mè miòwu both ècwò acèl na ènè Kiricito èk amîiwi bothe na calò nyakò na leng na bara ongeò ècwò. 3 Èntò an atye kî lworo nî kite na calò thwol yam òbwölò Eba k'òkòra mèrë, un thon jîi bino balò thamawu òkò, èka bino miòwu ba ibino marò unu Kiricito kî cwinywu kibèc na leng. 4 Piën ka ngat mòrò obino bothwu cè òtìtò Yecu nòkënë na path kî Yecu na wan ètìtò, onyo ka igamò unu tipo na path kî kom maca na un iyeo, manòn un iyeo mè tic kòdë. 5 Èntò an ba athamò nî an atidî both "èkwèna na dito." 6 Kadî bed nî an ba aryék i twak, èntò an atye kî ngec. Wan enyutho bothwu kòp nî kanyalër i yodhi kibèc. 7 Onyo an onwongo atimò bal i karè na an amwolara èk etingwu malò, piën an atitò bothwu kòp mè Emuth na Bèr k'Obanga abonge cül mòrò? 8 An ayakò jò n'oye Kiricito nòkënë nakun agamò cül kî bothgî èk atii niwu tic. 9 Èka i karè na an onwongo atye kodwu na mitò gin mòrò, an onwongo ba abedo pèkò both ngat mòrò, piën utmego n'obino ginî kî i Macedonia òmiò ngò n'onwongo an amitò. An agwòkara kûr abed pèkò bothwu i yoo mòrò kèkèn, èka abino mèdara mè timò nî kòmanòn. 10 Na calò kòp n'adyer ka Kiricito tye i cwinya, ngat mòrò ope na bino jükò awakana kî i lobo Akaya. 11 Pìngò? Piën an ba amaròwu? Obanga ngeo nî an amaròwu! 12 Èka an abino mèdara mè timò ngò na an atye ka timò, èk kûr amîi jò na mitò nwongo karè mè miògî bedo na ròm aròma kòdwa i tic na gin wakërë ië. 13 Piën koth jò nòn obedo ginî èkwèna na twot, etic na bwölò jîi, na lòkèrë ginî calò èkwèna ka Kiricito. 14 Ngat mòrò myero kûr obed kî ur i kòp nî, piën kadî Catan kikome thon lòkèrë na calò malaika na mènyo piny. 15 Pî manòn man ba obedo gin mòrò mè aura ka cè etic ka Catan lòkèrë ginî calò etic na kitegî atir. Ajikigî bino bedo na ròm aròma kî tic na gin otio. 16 An akobo dòkî nî ngat mòrò kûr òtham nî an abedo

amìng. Èntò ka ithamò unu nî kòmanòn, cè ijlòla unu na calò dhanò na mìng, èk òmia thon awakara na nònòk. 17 Gin na an atye ka kobo k'awaka ba obedo gin na Rwoth òmia nî akob bothwu èntò an atwak calò amìng. 18 Kite na jò na pol wakërë i kite na lobo wakërë kòdë, an thon abino wakara. 19 Un idîi cwinywu kî yom cwiny kî jò na mìng, nakun un ibedo jò na ryék! 20 Adyer un idîi cwinywu kadî ngat mòrò tye ka lòkòwu mè bedo opii mèrë, onyo tye ka camò lîmwu, onyo buowu, onyo na bwònòwu, onyo bapò lemwu. 21 Kî lewic na mèga an ayeo nî wan onwongo ègörü rwòk pî kòp nòn! Èntò gin mòrò na dhanò dîò cwinye ië mè wakërë pìrë, an atye ka twak na calò amìng, an thon adîò cwinya mè wakara i kom gin nòn. 22 Gin obedo jò lburu? Cè an thon abedo. Gin obedo jò lcarael? Cè an thon abedo. Gin obedo èkwaè k'Abraam? Cè an thon abedo. 23 Gin obedo etic ka Kiricito? (An atwak na calò ngat n'opo.) An alòögî, atio tic na thwònè rwòk, abedo i buc wang na pol, epwoda kî wel lüth na ba kwanèrë, èka abüc kî i thòò wang na pol. 24 Eyuda opwoda ginî wang abic kî del wang pyer adek wie abungwèn. 25 Opwoda ginî wang adek kî lüth, ecela kî kite wang acèl, mel òtùr kòda wang adek, abuto i nam kiwor èka kiceng. 26 An abedo ka woth pî karè na pol. Anwongo can n'öya kî i kulo na mül èka can n'öya kî both èyak. Anwongo can n'öya kî both jò mè thurwa kikokome èka can n'öya kî both Erok. Anwongo can n'öya kî i pacò na dit, can n'öya kî i thim, can n'öya kî i nam. Anwongo can n'öya kî both utmego n'obedo etwodo. 27 An atio tic na tèk rwòk pî karè na lac na ba aninò kiwor. An ario kec k'örìò pii, na ba acamò gin mòrò. Adangò thon piny na ngic abonge gin mòrò mè aruka. 28 Mèd i kom gin nòkënë kibèc, tye gin acèl na kelo pèkò botha karè kî karè, ènè par na an atye kòdë pî jò n'oye Kiricito kibèc na tye i kabedo na papath. 29 Nga na tye kî görü èka an ba awinyo görü? Nga n'èmiò opodho i bal na ia ba öwang ië? 30 Ka onwongo myero awakara, an abino wakara pî gin na nyutho gòrùna. 31 Obanga èka Apap ka Rwoth Yecu, na myero èpak naka naka, ngeo nî an ba atwot. (aion g165) 32 I karè na an atye i Damaciko, gabuna na tye i thè lóc ka rwoth Areta onwongo obedo ka kürò pacò ka jò Damaciko nî èk èmaka, 33 èntò èmia adönyò yòkò n'elwa piny k'adita nakun awok kî i wang derica na tye i kom cèl, èka alüü òkò kî i cingè.

12 An myero amèdara mè wakara. Kadî bed nî gin mòrò ope n'enwongo kî ië. An abino mèdara mè twak i kom gin na an anènò i wang lek èka gin na Rwoth onyutho botha. 2 An angeo dhanò na tye i

Kiricito na dong ökadhö mwaka apar wie angwën na yam etingo etero ökö malö i wi polo më adek. Kadi bed ni onwongo tye i kom onyo ba tye i kom, an ba angeo ëntö Obanga ënë ngeo. 3 Ëka an angeo ni dhanö ni kadi bed tye i kom onyo ba tye i kom, an ba angeo ëntö Obanga ënë ngeo, 4 onwongo etingo etero malö i polo. Ën onwongo owinyo köp na ba römö atwaka, na ba eyeo dhanö më kobo. 5 An abino wakara pi koth dhanö na cal ki manön, ëntö ba abino wakara pira këna, na path ki görüna. 6 Kadi bed an amitö yëro më wakara, an ba abino bedo aming, piën nwongo an abino twakö köp n'atir. Ëntö an ba abino wakara ëk dhanö möro kür obed ki thama i koma na löö gin na ën önëno onyo köp na ën owinyo awinya ki botha. 7 Më gwököna ëk kür atingara malö këna pi jami më aura na pol na yam Obanga onyutho botha, yam eketho öküdhö i ringo koma, aor ka Catan ëk oketh can i koma ëk kür atingara malö këna. 8 Wang adek an akwaö Rwoth ëk ökwany ökö ki botha. 9 Ëntö ën okobo nina ni, "Kicana tye na romi, piën tüköna bedo na tük rwök kanya görü tye ië." Pi manön an abino wakara rwök ki yom cwiny i kom görüna, ëk tükö ka Kiricito obed i koma. 10 Pi Kiricito ömiö cwinya yom pi görü na papath na an atye ködë, ayeny, can, pëkö mökö n'eyela ködë, pëkö na dia rwök, piën kanya an agörü ki ië, ënë kanya an atëk ki ië. 11 An onwongo abedo aming! İdia unu ië, piën un onwongo myero ipaka unu. An ba atidi both "Ëkwëna na dito" kadi bed an ba abedo gin möro. 12 Gin na kibëc na nyutho ni an abedo akwëna kikome ötimërë yam i kinwu ki dö cwiny na thwöhë, anyuth mökö, gin më aura, ëka tango. 13 Gin acël këkën na an ba atimö, na an atimö both jö n'oye Kiricito nökenë, an kikoma onwongo ba abedo pëkö bothwu. Tim nina unu kica i bal ni. 14 Kobedini dong an ayübara më bino bothwu wang më adek, ëka an ba abino bedo pëkö bothwu, piën gin na an amitö ba obedo jamiwu ëntö un. Ka obedo ni kömanön, ëthinö kür myero ökan jami pi enyodogi ëntö enyodo ënë myero ökan jami pi ëthinögi. 15 An abino bedo ki yom cwiny rwök më tic ki jami kibëc na an atye ködë, kadi tüköna kibëc pi kënyö kwö më tipowu. Ka an amaröwu rwök, un ibino maröna na nönök? 16 Ëntö kadi bed ni kömanön, an ba abedo pëkö bothwu. Cë kite na an onwongo abedo ököra, an abino amaköwu ki bwöl. 17 Tye ngat möro ki i kin jö n'onwongo an aorogi bothwu n'obuo gin möro ki bothwu pira? 18 An akwaö Tito ni myero obin bothwu ëka aoro ömin onu më woth ködë kanya acël. Tito obino obuowu? Pe! Onu yam ba etio tic ki cwiny acël ëka ëlübö yoo acël këkën? 19 Un ibedo thamö pi karë

kibëc ni wan ebodo ka pido pirwa këwa i nyimwu? Wan ebodo twak i nyim Obanga na calö jö na tye i Kiricito, ëka jami kibëc na wan ëtimö, utmegona më amara, obedo më jingöwu. 20 Piën an atye ki lworo ni caa nökenë ka an athuno atwëro nwongowu ipath ki kite na an amitö ni ibed unu ködë, ëka un thon döki ibino nwongo unu ni an apath ki kite na un imitö ni an abed ködë. An atye ki lworo ni gwök onyo itye unu ki dha, adinga, akëmö, woro, ayeny, anii, awaka ëka arubaruba. 21 An atye ki lworo ni ka adwogo bothwu döki, Obangana bino miöna amwolara i nyimwu, ëka an abino kok pi jö na pol n'öbalö cön cë ba ongut gini ki i kom timgi na ba bër, tim më ölyang ëka miti më kom na gin ötimö.

13 Man ënë wang më adek na an atye ka bino ködë yo bothwu. "Caden na römö ariö onyo adek ënë myero omok gini köp kibëc n'ekelo më alara." 2 An onwongo dong akobo niwu ökö cön i karë na an onwongo atye bothwu i limona më ariö. Kobedi dong anwö na an ape bothwu ni ka adwogo döki, ba abino timö kica both jö n'öbalö cön, 3 kite na un imitö moko ni Kiricito twak nakun wok ki botha. Ën ba obedo ngat na görü më tic kodwu ëntö ën tük i kinwu. 4 Ën onwongo eguro i kor yath aria piën ën onwongo ope ki tükö, ëntö kobedini ën tye na kwö pi tükö k'Obanga. Kadi onu thon ëgörü i ën, ëntö i ticwa kodwu onu ebino kwö kanya acël ki Kiricito pi tükö k'Obanga. 5 Ngirë unu kenwu, ëk inën unu ka cë icung unu na tük i yeewu. Tëmërë unu kenwu. Un ba itye ka niang ni Yecu Kiricito tye i iwu? Thwara ka ibedo unu jö n'Obanga ba pwöyö. 6 An ageno ni un ibino niang na bër ni wan ba ebodo jö na ba ëpwöyögi. 7 Wan ëlëgö Obanga pirwu ëk kür itim unu gin möro na rac. Pathi më nyutho ni wan jö n'Obanga pwöyö, ëntö wan ëmitö ni un itim gin na bër, kadi bed ni wan enen calö jö na ën ba öpwöyö. 8 Piën wan ba ëtwëro tio gin möro na ba rwatërë ki köp na tye atir, ëntö ëtwëro tio gin na rwatërë ki gin na tye atir këkën. 9 Cwinywa yom ka wan ëgörü, nwongo un itëk, döki wan ëlëgö ni idök unu jö n'otengo. 10 Man ënë gin n'ömiö an acöö köp ni na an pod atye kanya abor kodwu, ëk kür abed na ger i komwu ka an abino nakun atio ki twëro na yam Rwoth ömia ëk akönywu më döngö, ëntö pathi më dwököwu piny. 11 Më ajiki, utmegona, bed unu dong. Yüb unu dong kitewu na bër, ëka döki myero iwiny unu kokona pi gin na an akwaöwu pirë. Bed unu ki thama acël, bed unu ki kuc, ëka Obanga na won mar ki kuc bino bedo kodwu. 12 Motherë unu kenwu ki moth më mar. 13 Jö k'Obanga na leng kibëc omothowu. 14 Kica ka

Rwothwa Yecu Kiricito, mar k'Obanga, ëka kî rîbêré
ka Tipo Naleng obed kodwu kîbêc.

Jö Galatia

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna. Pathi jö mörö ënë oora, ëntö Yecu Kiricito ëka Obanga Apap n'ocero Yecu ki i kin jö n'öthö. **2** Utmego kibëc na tye ginî kanya acël kôda kany ömiö mothgi. Both jö n'oye Kiricito kibëc na tye i Galatia. **3** Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîwu gum ki kuc. **4** Kiricito ömiö kwö mërë pi bal onu, kite n'Obanga Apap onu onwongo öyübö ködë, ëk ëlar onu ökô ki kom gin na rac më karë ni. (aiön g165) **5** Dheo obed both Obanga naka naka. Amën. (aiön g165) **6** An auro kite na un ilökërë unu ködë piöpiö, ikwërö unu ngat na yam ocwodowu i kica ka Kiricito, ëka itye ka lökërë unu i emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër. **7** Adyer Emuth na Bër nökënë ope, ëntö tye jö mökö na tye ka balö thamawu ökô nakun mitö ginî lökö Emuth na Bër i kom Kiricito dökö gin na path. **8** Ëntö kadî bed wan onyo emalaika mörö n'öya ki i polo ötötö niwu emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër na yam wan ëtötö niwu ca, myero ëcën dhanö nön ökô. **9** Na calö wan ekobo niwu cön, pod anwö kobo döki: Ka ngat mörö tye ka titö niwu emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër na yam igamö unu, myero ëcën dhanö nön ökô! **10** An kobedini atye ka rangö cwak ka dhanö, onyo cwak k'Obanga? Onyo an atye ka tëmö yomo cwiny jö? Ka onwongo an pod ayomo cwiny jö, kono an ba abedo atic ka Kiricito. **11** Utmegona, an amitö inge unu ni Emuth na Bër na an atitö ba obedo gin mörö na dhanö ënë öcakö. **12** An ba agamö ki both ngat mörö, onyo epwonya ködë apwonya; ëntö an anwongo ki both Yecu Kiricito n'onyutho botha. **13** Un ityeko winyo kite na kwöna na cön onwongo tye ködë i lübö dini k'Eyuda, ëka kite na an onwongo aketho ki can i kom jö k'Obanga n'oye Kiricito ëka atëmö tyekogî ökô. **14** I dini k'Eyuda, an onwongo alöö pol jii n'obedo ginî nyelwaga ëka alübö thëkwarö ka kwerena kibëc. **15** Ëntö i karë na bara ënywöla, Obanga onwongo öyëra ökô, ëka ocwoda pi kica mërë. Cë oyomo cwinye **16** më nyutho nina Wode, ëk atit köp i kome both Erok. I karë na köp ni ötimërë, an ba acïdhö më penyo thama ki both ngat mörö, **17** an thon ba acïdhö yo Jerucalem both jö n'onwongo obedo ginî ëkwëna cön nina, ëntö cücüth an acïdhö i lobo Arabia ëka kinge adwogo yo Damaciko. **18** Cë kinge mwaka adek, an acïdhö naka yo Jerucalem më rwatërë ki Petero ëka abedo bothe pi ninö apar wie abic. **19** An ba anënö akwëna mörö ëntö an anënö Yakobo këkën ömin Rwoth. **20** Adyer i nyim Obanga,

gin na kibëc na an atye ka cöönö niwu i waraga ni, twodo mörö ope ië. **21** Kinge manön an acïdhö yo Ciria ëka Cilicia. **22** I karë nön, jö n'oye Kiricito na tye ginî i Yudea onwongo bara ngeo ginî koma. **23** Gin onwongo owinyo köp i koma këkën ni, "Ngat na yam oyelo onu kobedini dong tye ka titö köp i kom yee na yam ën ötëmö türö." **24** Cë öpakö ginî Obanga pi gin na ën ötimö i koma.

2 Cë kinge mwaka apar wie angwën, an adök döki yo Jerucalem ki Baranaba. An thon awotho ki Tito. **2** An acïdhö kunön piën Obanga onyutho nina ni myero acïdhî ëk atit i nyimgi körë ki körë Emuth na Bër na an atitö both Erok. Ëntö an atimö man i mung both jö na pirgi tæk, ëk kûr ökwër ginî ticna na an atio onyo na dong atyeko tio, ëk obed më nono. **3** Tito n'onwongo owotho köda ba ëdiö ni ëk ëlir, kadî bed ni ën onwongo obedo Arok n'öya ki Grecia. **4** Köp ni öya piën utmego mökö n'obedo etwodo onwongo odonyo i kinwa më rîpö kuc na wan etye ködë i Kiricito Yecu ëka më miöwa bedo opii. **5** Ëntö më gwökö köp adyer më Emuth na Bër pirwu, wan ba eyeo ni gin ölööwa kadî na tidî mörö. **6** Both jö na pirgi tæk—kite n'onwongo gin tye ködë ba okelo apokapoka mörö botha, piën Obanga ba lengere both ngat mörö pi kite na ën tye ködë—jö nön ba ömädö ginî gin mörö i köpna. **7** Nakaka manön, gin obino ongeo ni Obanga ömia tic më titö Emuth na Bër both Erok, na calö ömiö Petero tic më titö both Eyuda. **8** Obanga n'ooro Petero na calö akwëna më tic both Eyuda, ën onwongo thon tye ka tic köda na calö akwëna both Erok. **9** Yakobo, Petero ëka Jon, n'onwongo ngere më bedo calö wir ka jö n'oye Kiricito, na dong öniang ginî pi gum n'Obanga ömia wan ki Baranaba, gin omotho cingwa më nyutho ni wan kibëc etio kanya acël. Gin oye ni wan myero ëcïdh both Erok, ëka gin ëcïdh both Eyuda. **10** Gin na gin ökwaöwa këkën ënë ni wan myero ëmädërë më kõnyö ëcan, gin n'onwongo an aketho cwinye ni myero atim. **11** I karë na Petero obino yo Antiokia, an ajükö ën wang ki wang, piën ën onwongo ötimö gin na ba tye na bër. **12** Na bara jö n'öya ki both Yakobo othuno, Petero onwongo cemo kanya acël k'Erok. Ëntö i karë n'othuno ginî, cë Petero öcakö jer thenge ëka opokere ökô ki both Erok piën ën onwongo lworo jö na mitö ni ngat mörö këkën n'oye Kiricito myero kono ëlir. **13** Eyuda nökënë n'oye öcakö ginî lübö kite ka Petero nön më twodo ëka Baranaba thon öcakö lübö kitegi më twodo nön. **14** I karë na an anënö ni gin ba döki tye ka tic na lübërë ki köp adyer më Emuth na Bër, an akobo both Petero i nyimgi kibëc

nĩ, “In ibedo Ayuda, ɛntɔ ɪkwɔ calɔ Arok ɛka ba ɪkwɔ calɔ Ayuda. Cɛ dong in ɪtwɛrɔ dɪɔ Erok nɪngɔ mɛ lɪbɔ kite k'Eyuda? 15 “Onu n'ebedo Eyuda ɪ anywɔlɪ ɛka ba ebledo 'Erok n'obedo gɪnɪ ɛbal' 16 engeo nɪ dhanɔ ba ɛkwanɔ nɪ kite atɪr pɪɛn tɪmɔ gɪn na cɪk mɪtɔ, ɛntɔ pɪ yee ɪ kom Yecu Kiricito. Kadɪ onu thon Eyuda, eketho yee onu ɪ kom Yecu Kiricito ɛk ɛkwan onu nɪ kite onu atɪr pɪ yee ɪ kom Kiricito, ɛka pathɪ pɪ tɪmɔ gɪn na cɪk mɪtɔ. Pɪ manɔn, ba ɛkwanɔ dhanɔ nɪ kite atɪr pɪɛn tɪmɔ gɪn na cɪk mɪtɔ. 17 “ɛntɔ ka onu ɛrangɔ nɪ ɛkwan onu nɪ kite onu atɪr pɪ Kiricito, cɛ enwongo nɪ onu kɪkome ebledo ɛbal dɔkɪ, manɔn twɛrɔ nyutho nɪ Kiricito ɔmɪɔ onu ɛdɔkɔ ɛbal? Adyer pathɪ nɪ kɔmanɔn! 18 Ka an agɛrɔ gɪn na yam arɛdhɔ ɔkɔ pɪny, an amoko kɛna nɪ an abedo ngat na tɪrɔ cɪk. 19 Cɪk kɪkome ɛnɛ ɔmɪɔ an athɔɔ ɛk akwɔ pɪ Obanga. 20 An dong etyeko gurona ɔkɔ kɪ Kiricito ɪ kor yath arɪa mɛrɛ ɛka pathɪ an ɛnɛ dɔkɪ akwɔ, ɛntɔ Kiricito ɛnɛ tye ka kwɔ ɪ ɪa. Kwɔ na an atye kɔdɛ ɪ koma, an akwɔ pɪ yee ɪ kom Wod k'Obanga, n'ɔmara ɛka ɔmɪrɛ kɛnɛ pɪra. 21 An ba akwɛrɔ kɪca k'Obanga, pɪɛn ka ɛkwanɔ dhanɔ nɪ kite atɪr pɪ cɪk, cɛ Kiricito ɔthɔɔ nono abonge tyɛn kɔp mɔrɔ.”

3 Un jɔ Galatia kara ɪmɪng unu kɔman! Nga n'ɔrɔgɔwu? Yam cɔn onwongo enyutho niwu kanya lɛr kite n'eguro kɪ Yecu Kiricito ɪ kor yath arɪa. 2 ɛk an apenywu peny acɛl: Un inwongo Tipo Naleng pɪ lɪbɔ cɪk, onyo pɪ yeo kɔp mɛ Emuth na Bɛr na un iwinyo? 3 Un kara ɪmɪng kɔman? Un ɪcakɔ kɪ Tipo Naleng k'Obanga ɛntɔ kobedini dong ɪmɪtɔ unu tyeko kɪ tɛk komwu? 4 Un ɪlɪmɔ can na pol nono? ɪ adyer onwongo ba obedo mɛ nono. 5 Obanga mɪɔwu Tipo Naleng ɛka tio tango na pol ɪ kinwu pɪɛn ɪlɪbɔ unu cɪk onyo pɪ yeo kɔp na un iwinyo? 6 ɪ yoo acɛl nɔn, “Abraam oye ɪ kom Obanga, ɛka ɛkwanɔ ɛn nɪ kite atɪr pɪ yee mɛrɛ.” 7 Myero inge unu nɪ jɔ na tye kɪ yee, gɪn ɛnɛ ɛthɪnɔ k'Abraam. 8 Cɔc na Leng onyutho nɪ Obanga bino kwanɔ Erok nɪ kɛgɛɪ atɪr pɪ yee. Obanga yam ɔtɪtɔ kɔp mɛ Emuth na Bɛr both Abraam cɔn nakun kobo nɪnɛ nɪ, “Rok kɪbɛc bino nwongo gum piri.” 9 Pɪ manɔn, jɔ na tye kɪ yee bino nwongo gɪnɪ gum k'Abraam n'obedo kɪ yee. 10 Jɔ kɪbɛc na jengere ɪ lɪbɔ cɪk ɛlamɔgɪ dong ɔkɔ, pɪɛn ɛcɔɔ nɪ, “Cen opodh ɪ kom jɔ kɪbɛc na ba lɪbɔ gɪn na kɪbɛc n'ɛcɔɔ ɪ buk mɛ cɪk.” 11 Kobedini kɔp dong ongere ɔkɔ nɪ ba ɛkwanɔ dhanɔ mɔrɔ nɪ kite atɪr ɪ nyim Obanga pɪ tɪmɔ gɪn na cɪk mɪtɔ, pɪɛn ɛcɔɔ nɪ, “Ngat na kite atɪr pɪ yee bino bedo na kwɔ.” 12 ɛntɔ cɪk ba ocung ɪ kom yee, pɪɛn ɛcɔɔ nɪ, “Ngat na tɪmɔ nakun lɪbɔ gɪn na cɪk mɪtɔ kɪbɛc bino kwɔ.”

13 Kiricito ɛnɛ yam ɔkɔkɔ onu kɪ ɪ cen n'opodho ɪ kom onu pɪɛn onu ba ɛlɪbɔ cɪk. ɛn obino cɛ ɔlɔkɛrɛ ɔdɔkɔ dhanɔ n'ɛlamɔ nakaka onu, pɪɛn yam ɛcɔɔ nɪ, “Cen myero opodh ɪ kom dhanɔ n'ɛngabɔ malɔ ɪ wi yath.” 14 ɛn ɔkɔkɔ onu ɛk gum na yam Obanga ɔmɪɔ both Abraam myero Erok thon onwong gɪnɪ pɪ Yecu Kiricito. ɛk onu thon enwong Tipo Naleng na yam ɛn ɔcɪkɔ pɪ yee. 15 Utmegona, ɛk kono amɪɪ apor mɛ kwɔ mɛ karɛ kɪbɛc. Ka jɔ arɪɔ ɔcɪkɛrɛ gɪnɪ ɪ gɪn mɔrɔ na gɪn omoko, ngat mɔrɔ ope na dɔkɪ twɛrɔ lɔkɔ onyo mɛdɔ gɪn mɔrɔ ɪɛ. 16 Obanga yam ɔcɪkɛrɛ both Abraam ɛka akwarɛ. Cɔc na Leng ba okobo nɪ, “kɪ both ɛkwaɛnɪ,” na nyutho jɔ na pol, ɛntɔ okobo nɪ, “kɪ both akwaru,” na nyutho ngat acɛl kɛkɛn na ɛnɛ Kiricito. 17 Ngɔ na an akobo ene: Cɪk na dong obino kicen kinge mwaka 430 ba dɔkɪ twɛrɔ tɪrɔ cɪkɛrɛ n'Obanga otyeko moko cɔn ɛka thon ba mɪɔ gɪn n'ɛcɪkɔ rwenyo. 18 Ka mɪc n'Obanga mɪɔ obedo pɪ cɪk, cɛ nwongo ba lɪbɔ cɪkɛrɛ mɛrɛ, ɛntɔ Obanga ɪ kɪca mɛrɛ ɔmɪɔ mɪc both Abraam pɪ cɪkɛrɛ mɛrɛ. 19 Pɪngɔ ɛmɪɔ cɪk dɔkɪ? Cɪk ebino ɛmɛdɔ ɪ kom cɪkɛrɛ ɛk tɪrɔ cɪk onen ɔkɔ kanyalɛr naka wang n'akwar Abraam n'eketho cɪkɛrɛ pɪrɛ obino. Emalaika ɛnɛ yam okelo cɪk cɛ ɛmɪɔ ɪ cɪng ngat na rɪbɔ dhanɔ kanya acɛl. 20 Ngat na rɪbɔ dhanɔ ba mɪtɛrɛ ka ngat acɛl kɛkɛn ɛnɛ tye; ɛntɔ Obanga tye acɛl. 21 Cɪk dong tye ka pyem kɪ cɪkɛrɛ k'Obanga? Pathɪ kɔmanɔn, pɪɛn ka onwongo ɛmɪɔ cɪk na twɛrɔ mɪɔ kwɔ, cɛ kwanɔ dhanɔ nɪ kite atɪr obedo pɪ lɪbɔ cɪk. 22 ɛntɔ Cɔc na Leng kobo nɪ jɔ kɪbɛc tye gɪnɪ ɪ thɛ lɔc mɛ bal, ɛk gɪn n'onwongo ɛcɪkɔ ɛmɪɪ both jɔ n'oye pɪ yeegɪ ɪ kom Yecu Kiricito. 23 Na bara yee ɪ kom Kiricito enyutho both onu, cɪk onwongo gwɔkɔ onu na calɔ emabuc, naka ɪ karɛ na dong enyutho nɪ onu yee. 24 Kɔmanɔn, cɪk onwongo obedo gɪn na gwɔkɔ onu naka Kiricito obino; cɛ dong ɛcakɔ kwanɔ onu nɪ kite onu atɪr pɪ yee. 25 Kobedini dong yee ɪ kom Kiricito tye, onu ba dɔkɪ ɛtwɛrɔ bedo ɪ thɛ gwɔk mɛ cɪk. 26 Un kɪbɛc ibedo ɛthɪnɔ k'Obanga pɪ yee ɪ kom Kiricito Yecu. 27 Pɪɛn un kɪbɛc n'onwongo ebaticawu ɪ Kiricito, iruko unu dong Kiricito calɔ bɔngɪ na nyen. 28 Apokapoka ope ɪ kin Ayuda k'Arok, ɪ kin opɪi ɛka ngat na lɔɔrɛ kɛnɛ, ɪ kin ɛcwɔ ɛka dhakɔ, pɪɛn un kɪbɛc itye unu acɛl ɪ Kiricito Yecu. 29 Ka un ibedo jɔ ka Kiricito, cɛ un dong ibedo unu ɛthɪnɔ k'Abraam na bino leo gɪn na yam Obanga ɔcɪkɔ both Abraam.

4 Gɪn na an atye ka kobo ɛnɛ nɪ alee jami ka pod obedo athɪn, bedo na rɔm arɔma k'opɪi, kadɪ bed ɛn obedo won jami kɪbɛc. 2 ɛn bedo ɪ thɛ lɔc ka jɔ na gwɔkɔ ɛn ɛka edite na gwɔkɔ jami naka ka karɛ

n'apap méré öcükö örömö. **3** Man ëné kite n'obedo ködë i kom onu, i karë na onu pod ebedo calö ëthinö, onu onwongo etye calö opii na tye i the twër më lobo ni. **4** Ëntö ka karë n'ëcükö kikome örömö, Obanga obino ooro Wode na dhakö önywölö ëka ökwö i the cïk, **5** më kökö jö n'onwongo tye i the cïk, ëk ëlök onu ëdök ëthinö k'Obanga kï twër n'örömö. **6** Kobedini kite na un dong ibedo ëthinö k'Obanga, ëné ömïö Obanga ooro Tipo ka Wode i cwinywu na kok nï, "Aba, Apap." **7** Pï manön un ba dökï ibedo unu opii. Un ibedo ëthinö k'Obanga, ëka ebino miöwu gin na ën öcükö. **8** i karë na un bara ingeo Obanga, onwongo ibedo unu opii ka gin mökö na ba obedo gini obanga kikome. **9** Ëntö kobedini dong un ingeo Obanga—onyo nï Obanga dong ngeowu—pingö un dökï imitö dök cen i opii më bedo i the twër më lobo ni na görü ëka na piny ölöögï? Imitö unu dök më bedo opiigï dökï? **10** Un iketho cwinywu më kwero ninö mökö, dwe, karë na papath, ëka mwaka. **11** An atye kï lworö rwök nï ticna kibëc na an atio pirwu onwongo obedo më nono. **12** Utmegona, an akwaöwu nï ibed unu calö an, piën an dong adökö calö un. Un ba itimö gin mörö na rac i koma. **13** Kite na un ingeo nï onwongo obedo pï lith koma, ëné ömïö an acakö titö niwu Emuth na Bër. **14** Un ba ibino icaa onyo ikwëra unu kadï bed lith koma onwongo obedo atëmatëma bothwu, ëntö ijöla unu na bër na calö an onwongo abedo malaika k'Obanga, onyo na calö an onwongo abedo Kiricito Yecu kikome. **15** Ngö n'öbalö yom cwinywu kibëc n'onwongo itye unu ködë? An arömö miö caden nï, ka onwongo twërë, onwongo myero igol wangwu ökö ëka imiï unu botha. **16** An dong adökö langöwu piën an akobo niwu köp adyer? **17** Jö nökenë ca tëmö gini kï tæk më lököwu, ëntö thamagi rac. Gin na gin mitö ëné nï ilökërë unu ökö kï botha ëk icak unu winyogï. **18** Ka ngat mörö tye kï miti më timö gin na bër bothwu, manön kibëc bër, ëntö myero ötim gini i karë kibëc, pathi ka an atye kodwu këkën. **19** Ëthinöna më amara, pod dökï atye ka dangö arem kodwu calö dhakö na dangö arem i karë më nywöl naka ka Kiricito obedo na tye rwök i kwöwu. **20** An onwongo amitö nï kono abin abed bothwu kobedini ëk aniäng i kom gin na myero atwak bothwu, piën thama i komwu dong ocungo wia ökö! **21** Un jö na mitö nï cïk ölööwu, un ba ingeo ngö na cïk kobo? **22** Piën ëcöö nï Abraam onwongo tye k'awope ariö, acël obedo wod ka dhakö n'onwongo obedo opii, ëka acël wod ka dhakö na ba obedo opii. **23** Wod ka dhakö n'onwongo obedo opii ënywölö i kite më kom; ëntö wod ka dhakö na ba obedo opii ënywölö na calö adwogi më cïkërë n'Obanga öcükö. **24** Man

ërömö niäng ië na calö carolok, mon ariö ni nyutho cïkërë ariö. Cïkërë acël öya kï i wi kidi Cinai, önywölö ëthinö na bino bedo gini opii: Dhakö ni ëné Aga. **25** Kobedini Aga cung pï kidi Cinai na tye i Arabia na röm aröma kï Jerucalem më karë ni piën tye i opii kanya acël k'ëthinö mërë. **26** Ëntö dhakö nökenë ca cung pï Jerucalem na tye i polo; ën löörë këné ëka ën ëné obedo aya onu. **27** Piën ëcöö nï: "Bed kï yom cwiny, in dhakö nï bedo alür, na ba önywölö ëthinö mörö; red kï yom cwiny rwök, in n'arem më nywöl ba ogoi; piën ëthinö ka dhakö na cwörë öwëkö pol na löö ëthinö ka dhakö na tye kï cwörë." **28** Utmegona, un ibedo ëthinö më cïkërë k'Obanga, na calö Icaika. **29** i karë nön, athin n'ënywölö i kite më kom obedo yelo athin n'ënywölö pï tækö ka Tipo k'Obanga, ëka röm aröma thon kobedini. **30** Ëntö ngö na Cöc na Leng kobo? "Ryëm dhakö n'obedo opii ökö kï wode, piën wode ba bino leeno jami kanya acël kï wod ka dhakö na ba obedo opii." **31** Pï manön, utmegona, onu ba ebedo ëthinö ka dhakö n'obedo opii, ëntö ëthinö ka dhakö na ba obedo opii.

5 Onu dong ebedo jö më kuc piën Kiricito otyeko gönyö onu dong ökö kï i opii. Cung unu na tæk, ëka kür idök unu i opii më cïk dökï. **2** Winy unu köpna, an, Paulo, kobedini akobo bothwu nï: Ka imiö ëliröwu, cë Kiricito bino bedo gin mörö na köny mërë ope bothwu. **3** An anwö köpna dökï both dhanö acëlacël na miö ëlirë nï ën dong tye kï banya më lübö cïk kibëc. **4** Un jö na mitö nï ëkwanwu nï kitewu atir pï lübö cïk, un dong ityeko pokere ökö kenwu kï both Kiricito; inyikö unu ökö kï cecen kï kom kica k'Obanga. **5** Pï Tipo Naleng, onu etye kï gen na thwönë rwök më nwongo kite n'atir n'ëmïö pï yee. **6** Piën i Kiricito Yecu, lirë onyo bedo abonge lirë ope kï köny mörö. Gin na könyö këkën ëné yee na tio kï mar. **7** Un onwongo itye ka ngwëc na bër. Nga n'öjököwu më lübö köp më adyer? **8** Ëka pwony na calö man ba öya kï both Obanga n'ocwodowu. **9** Pwony më twodo ni cal kï thöbï na tidi mörö na yenyo mökö ogati kibëc. **10** An atye kï gen i Rwoth nï thamawu ba bino pokere kï mëga. Ngat na tye ka miöwu dönyö i arubaruba, Obanga bino pwodo kadï bed ën nga. **11** Utmegona, ka an onwongo pod atitö niwu köp më lirë, pingö dökï pod eketho ayela i koma? Köp na makö yath ariä onwongo ba dökï römö bedo pëkö, ka an atitö nï lirë bër. **12** An onwongo athamö nï ka twërë jö nön na tye ka rubowu kï köp më lirë myero ömedërë gini anyim ëka opudhere gini këngi. **13** Utmegona, un yam ecwodowu më bedo kï kuc. Ëntö kür dök ilök unu kuc na mewu obed më cobo miti më kwö më anywölö.

Nakaka timō kōmanōn, myero dhanō acēlacēl ōmīrē mē kōnyō awodhe kī mar. 14 Piēn cik kibēc ēribōgi ōkō i kōp acēl kēkēn nī, “Mar awodhi na calō īmarō komi keni.” 15 Ēntō ka īkarē unu calō leeni mē thim, cē myero īgwōkērē unu ēk kūr ithum unu ōkō kenwu. 16 Gin na an akobo niwu ene, miī unu Tipo Naleng ōtēlwu, ēk kūr icob unu mitiwu mē kwō mē anywōlī. 17 Piēn miti mē kwō mē anywōlī pyem kī miti ka Tipo Naleng, ēka miti ka Tipo Naleng pyem kī miti mē kwō mē anywōlī. Gīn arīō nī dagērē gīnī, manōn ēnē gin na jūkōwu mē timō gin na un īmitō. 18 Ēntō ka Tipo Naleng ēnē tye ka tēlōwu, un ba itye i thē cik. 19 Tic mē miti mē kwō mē anywōlī nen ōkō kanya leng. Gīn ene: tim mē ōlyang, carō, tarwang, 20 wōrō cal jwogi, tic mē jwōjwōk, adagē, dhaa, nyeko, akēmō, larō dito, pyem, apokapoka, 21 woro, mērō, cem mē yom cwiny na rac, kī mōkō nōkēnē na calō manōn gīnī. Pod dōkī acīkōwu na tēk, kite na calō acīkōwu cōn, nī jō na timō koth jami na calō man gīnī, ker k’Obanga ba bino bedo mēgi. 22 Ēntō nyig na nyak pī Tipo Naleng ene: Mar, yom cwiny, kuc, dīō cwiny, kīca, bēr, gen, 23 mwolo, ēka gwōkērē kēn. Cik mōrō ope na kwērō jami na calō man gīnī. 24 Jō n’obedo gīnī jō ka Kiricito Yecu otyeko gīnī guro miti mē kwō mē anywōlī kī kite mērē kibēc i kor yath arīa. 25 Tipo Naleng ōmīō onu kwō, cē onu myero ewothu nakun ēlūbō ēn. 26 Onu myero kūr ebed k’awaka, kūr ebed nyuthere rwōk both ewodh onu, ēka kūr ebed kī nyeko i kin onu.

6 Utmegona, ka cē ēmakō dhanō mōrō timō bal, un jō na Tipo Naleng tēlōwu myero īkōny unu ēn ēk odwog i yoo n’atīr, nakun īkōnyō unu ēn kī cwiny mē mwolo. Ēntō myero īgwōkērē unu ēk un thon kūr ētēmwu. 2 Ting unu pēkō k’ewodhwu, manōn ēnē bino miōwu icobo cik ka Kiricito. 3 Ka dhanō mōrō thamō nī ēn pīrē tēk ēlōō jō nōkēnē, nakun i adyer nwongo ēn pīrē ba tēk, nwongo ēn bwōlērē kēnē. 4 Dhanō acēlacēl myero ōnēn tic mērē kēnē ka bēr. Manōn mīō tyēn kōp mē wakērē mērē bedo pī tic mērē kikome na ēn otio, na ba dōk poro kī tic ka ngat mōrō nōkēnē, 5 piēn dhanō acēlacēl tye kī yēc mērē na myero oting. 6 Dhanō n’etye ka pwonyo kī kōp i kom Kiricito myero ōnywak jami kibēc na bēcō na ēn tye kōdē k’apwony mērē. 7 Kūr īwēk ēbwōlwu: Obanga ba etuko kōdē. Gin na dhanō ōcwō ēnē ēn thon bino kaō. 8 Ngat n’ōcwō kodhi mērē i pwodho mē miti mē kwō mē anywōlī, gin na ēn bino kaō kī iē ēnē thōō, ēntō ngat n’ōcwō kodhi mērē i pwodho ka Tipo Naleng, gin na ēn bino kaō kī iē ēnē kwō na ba thum. (aiōnios g166) 9 Kūr myero onu edher mē timō gin na bēr, piēn ka karē ōrōmō, onu ebino kaō kac ka

onu ba edhero. 10 Dong pī manōn kite na onu pod etye kī karē, onu myero ētim gin na bēr both jō kibēc, na lōō kibēc myero onu eti both utmego onu n’oye gīnī Kiricito. 11 Un ītwērō nēnō nyukuta na thwon na an atye ka cōōnō kī cīnga kikome. 12 Jō nonu na tye ka tēmō mē dīōwu nī myero īlīrē unu, obedo gīnī jō na mītō nī gin enen na bēr both jō nōkēnē. Tyēn kōp na mīōgi timō ēnē mē jūkō kūr eketh ayela i komgi pī yath arīa ka Kiricito. 13 Naka thon jō n’ēlīrōgi ba lūbō gīnī cik, ēntō gin mītō nī ēlīrwu ēk ēwakērē gīnī pī līrē mē komwu. 14 Ēntō an ba amītō nī awakara pī gin mōrō, kono pī yath arīa ka Rwoth onu Yecu Kiricito, kī kubotha lobo kibēc dong eguro ōkō i kōr yath arīa, ēka an kikoma thon egura ōkō i kom lobo pī yath arīa. 15 Piēn ka ngat mōrō ēlīrō onyo ba ēlīrō, manōn ba obedo gin mōrō na pīrē tēk; gin na pīrē tēk ēnē mē bedo cwec na nyen. 16 Kuc kī kīca obed i kom jō na lūbō pwony nī, ēka both jō k’Obanga kibēc. 17 Cakērē kobedini cīdhō kōdē anyim, an ba amītō nī ngat mōrō oyela, piēn an atye kī poo na dong eketho i koma na nyutho nī an abedo opii ka Yecu. 18 Utmegona mē amara, Kīca ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu. Amēn.

Jö Epeco

1 Waraga ni öya kî both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pî miti k'Obanga. Both jö k'Obanga na tye i Epeco, na gin ëné jö na genere i kwögi kanya acël kî Kiricito Yecu: **2** An alëgö Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîiwu ibed unu kî kîca ëka kuc. **3** Eru ëmîi pak both Obanga ëka Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, n'ömiö onu gum kibëc më tipo na tye i polo i Kiricito. **4** Ën öyëro onu cön i Kiricito na pod bara öcakö cweo lobo, ëk onu ebed jö na leng i nyime abonge bal mörö i kom onu. Pî mar mëré, **5** Obanga kî miti mëré kënë onwongo dong öyübö cön nî onu myero ebed ëthînö mëré pî tic na Yecu Kiricito otio. **6** Eru ëmîi pak both Obanga pî kîca mëré më dheo na dit, na ën ömiö onu nono i Kiricito na ën marö. **7** Pî remo ka Kiricito Yecu, etyeko kökö onu ökö, ëtimö kîca i kom bal onu ökö, na lübërë kî lönyö më kîca k'Obanga na dit **8** na ën ömiö onu na thwönë i ryëkö mëré kibëc ëka kî niang. **9** Obanga ötimö man i karë na ën otuco mung më miti mëré both onu, nakun lübö yüb mëré na bër na ën onwongo öyübö më cobo i Kiricito. **10** Yüb k'Obanga na ën bino cobo ka karë örömö, ëné më cökö jami kibëc na tye i polo ëka i wi lobo, më rîbögi ökö kanya acël i Kiricito. **11** Jami kibëc timërë na lübërë kî yüb k'Obanga ëka thama mëré. Obanga öyëro onu më bedo jögë i Kiricito nakun ën onwongo dong öyübö anaka kî i acaki **12** ëk wan, n'onwongo ëcakö bedo kî gen i kom Kiricito, myero ëmîi pak ëka dheo both Obanga. **13** Kiricito thon öyërowu më bedo jö k'Obanga i karë na un iwinyo köp adyer, Emuth na Bër n'okelo niwu larë. Un iye Kiricito, ëka ëné ömiö ëmîowu Tipo Naleng n'onwongo Obanga öcîkö pîrë cön ëk obed na calö anyuth mëré n'ëmwönö i komwu, **14** na ëné gin n'ejengo na nyutho nî onu ebino nwongo gin na kibëc n'Obanga öyübërë më miö onu i karë n'Obanga bino kökö jögë—na bino miö jîi pakö dheo mëré. **15** Pî tyën köp ni, anaka an awinyo köp i kom yeewu i Rwoth Yecu ëka pî mar na un imarö kî jö k'Obanga kibëc, **16** an ba awëkö më miö pwöc both Obanga pîrwu, nakun apo pîrwu i lëgana. **17** An alëgö nî Obanga ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Obanga më dheo, myero ömîiwu Tipo Naleng më ryëkö ëka onyuth niwu Obanga ëk inge unu ën na bër rwök. **18** An thon alëgö nî ömëny thamawu ëk inge unu gen na ën ocwodowu tē, kit lönyö ëka dheo na thwönë na ën miö both jögë ëk obed mëgi. **19** An thon alëgö nî ñniang unu kite na tēkö mëré na dit tio ködë i kom onu jö n'oye Yecu. Tēkö ni na

tio i kom onu röm kî tic na dit më twër na ën tye ködë **20** n'ocero Kiricito kî kin jö n'öthöö ëka ömiö ën obedo i nget cingë më kucem i polo. **21** Ën dong tye malö i polo, löö ëlök kibëc më polo, twërö, tēkö, ëka nyëng kibëc n'ëcakö, pathi i lobo më karë ni kēkēn ëntö thon i lobo më karë na tye ka bino. (aiön g165) **22** Obanga oketho jami kibëc i thë twër ka Kiricito ëk ölöö, ëka ömiö ën both jö n'oye Kiricito na calö wic nakun löö jami kibëc. **23** Jö n'oye Kiricito obedo ginî kom Kiricito, na miö jö n'oye pong na bër, nakun Kiricito thon pong i jami kibëc.

2 i karë n'opoth un onwongo ibedo calö jö n'öthöö pî türö cik ëka balwu. **2** i karë ca onwongo un ilübö yodhi na reco më lobo ni, nakun iwinyo unu köp ka ngat na rac na löö twër mökö na tye malö i yamö, na ëné cwiny na kobedini tye ka tic i cwiny jö na ba mitö winyo köp k'Obanga. (aiön g165) **3** Onu kibëc onwongo ëröm kî jö nön i lübö miti më kwö më anywöli, nakun ecobo miti më kom onu kî gin na onu ëthamö. I kite na yam onu etye ködë, akëmö k'Obanga onwongo myero opodh i kom onu calö jö nökökë kibëc. **4** Ëntö Obanga obedo alönyö i kîca mëré, mar na ën ömarö kî onu ködë dit rwök, **5** kadi bed nî onu ëdökö jö n'öthöö ökö pî türö cik mëré, ën ömiö onu kwö kanya acël kî Kiricito—obedo pî kîca k'Obanga ëné ömiö ilarë unu. **6** Obanga ocero onu kî i thöö kî Kiricito, ëka ömiö onu kabedo më bedo kanya acël kî Kiricito Yecu i polo. **7** Obanga ötimö jami nî kibëc ëk enyuth i karë kibëc na tye anyim lönyö mëré na thwönë na ba pimere më kîca n'onen i mar mëré both onu na Kiricito Yecu timö nî onu. (aiön g165) **8** Piën pî kîca mëré ömiö Obanga ölaröwu pî yeewu—ëka man ba ötimërë pî tic mörö na un itimö, manön obedo mic k'Obanga— **9** pathi pî tic na dhanö timö, ëk kür ömîi ngat mörö öwakërë. **10** Onu ebedo gin n'Obanga otio, ën ocweo onu i Kiricito Yecu ëk ebed jö na tio tic na bécö na ën yam öyübö cön nî ëk onu ëtim. **11** Pî manön, po nî un cön onwongo ibedo unu Erok i kite n'ënywölöwu ködë ëka Eyuda cwodowu nî "jö na ba ëlirö," nakun gin cwodere kēngi nî "jö n'ëllirö" (na cing dhanö ëné ötimö i komgi)— **12** po unu nî i karë nön un onwongo ipokere ökö kî both Kiricito. Un onwongo ëkööwu ökö kî i kom jö Icarael, ba ñnywakö unu cikërë k'Obanga ëka kî gin na kibëc na ën öcîkö nî ebino timö pî jögë. Ibedo unu i lobo ni abonge gen ëka na ba ingeo unu Obanga. **13** Ëntö kobedini i Kiricito Yecu un n'onwongo itye unu na bor k'Obanga, ekelowu dong ökö na cwök pî remo ka Kiricito. **14** Ën kikome okelo kuc i kin jö arïö, ömiöwa kodwu dong etye acël, ëka ën ötürö cël më

gero n'opoko onu. 15 Pī kelo kuc, ɛn ɔjwað cīk ka Muca ɔkō kī cīk mērē kibēc. ɛn ɔtīmō man ɛk eketh jō ariō obed rok acēl na nyen n'ɔribērē kanya acēl i ɛn. 16 Pī thōō mērē i kor yath ariā, Kiricito odwongo jō ariō both Obanga i kom acēl, ɔmiō adagē ojik ɔkō. 17 Kiricito obino ɔtītō kōp mē kuc bothwu un jō n'onwongo itye unu na bor kī both Obanga ɛka both jō n'onwongo tye na cwōk. 18 Pī Kiricito onu kibēc etyeko yabō nī onu yoo mē thuno both Apap kī Tipo Naleng acēl. 19 Kobedini dong un ba ibedo erok onyo wele, ɛntō un ibedo jō mē pacō acēl kī jō k'Obanga ɛka ibedo unu jō mē ɔdē. 20 Un dong ical kī gedo n'ɛgērō, n'acaki thērē obedo ɛkwēna ɛka edwarpīny, kī Kiricito Yecu kikome na calō kidi mē gwīc. 21 Gedo ni kibēc okubere kanya acēl i Kiricito ɛka tye ka dōngō mē bedo ɔt k'Obanga na leng pī Rwoth. 22 Kiricito thon tye ka gērōwu kanya acēl i kome, ɛk ibed unu kanya Tipo k'Obanga bedo iē.

3 Pī kōp nī, an Paulo na an abedo amabuc ka Kiricito Yecu pīrwu, un Erok— 2 Adyer iwinyo unu kite n'Obanga ɔmīa mē tio tic mē kīca mērē pīrwu, 3 dōk thon kite na ɛn onyutho nīna mūng mērē, na calō atyeko cōnō pīrē na cecek. 4 Ka i'kwānō unu ngō na an acōō, cē un ibino niāng na bēr kite na an aniāng kī mūng i kom Kiricito kōdē. 5 I karē n'opoth angec, Obanga ba onyutho mūng nī both dhanō, ɛntō kobedini pī Tipo Naleng Obanga onyutho both ɛkwēna mērē na leng ɛka edwarpīny. 6 Mūng nī ɛnē nī pī Emuth na Bēr, Erok ɔdōkō gīnī dong jō na leo lōnyō k'Obanga kanya acēl k'Eyuda, ɔdōkō gīnī dul kom acēl kōdgī, ɛka gīn thon nywakō cīkērē n'Obanga ɔcīkērē kōdē i Kiricito Yecu. 7 An adōkō atic mē Emuth na Bēr nī pī mīc mē kīca k'Obanga n'ēmīa pī tic mē tēkō mērē. 8 Kadī bed nī an pīra ba tēk rwōk kī kin jō k'Obanga kibēc, kīca nī onwongo ɛmīa mē tītō Emuth na Bēr both Erok pī lōnyō na Kiricito mīō na ba ɛrōmō pīmo, 9 ɛka mē mīō jō kibēc ngeo yūb mē mūng k'Obanga, n'onwongo Obanga n'ocweo jami kibēc ɔkanō pī karē n'opoth angec. (aiōn g165) 10 Miti k'Obanga i kōp nī kibēc onwongo mītō tic kī jō n'oye Kiricito mē mīō ɛlōc ɛka wegī twēr kibēc na tye i polo ngeo ryēkō k'Obanga na kothe papath. 11 Obanga ɔtīmō man na lūbērē kī yūb mērē na ba thum na ɛn ɔmīō ocobere i Kiricito Yecu Rwoth onu. (aiōn g165) 12 Pī Kiricito kobedini dong ɛn ɔmīō onu diō cwiny ɛka tēk cwiny piēn onu dong ɛtwērō bino both Obanga pī yee. 13 Pī manōn an alēgō nī kūr i'wōk unu cwinywu cen nī piēn an atye ka limō can pīrwu, man kibēc obedo mē mīōwu dheo. 14 Pī tyēn kōp nī an arumo cōnga i nyim Apap, 15 na ɛnē Acwec

mē jami kibēc na tye i polo ɛka i lobo. 16 An alēgō both Obanga ɛk kī i lōnyō mērē mē dheo ɔmīi'wu twēr ibed unu na tēk i cwinywu pī Tipo mērē, 17 ɛk Kiricito obed i i'wu piēn iyee unu ɛn. An alēgō nī Obanga ɔmīi icung unu na tēk i mar. 18 Ibed unu kī tēkō mē niāng kanya acēl kī jō k'Obanga kibēc, kite na mar ka Kiricito pī onu lac kōdē, bor kōdē, ɔdōngō kōdē malō, ɛka kite na thuth kōdē. 19 An amītō nī inge unu mar ka Kiricito na lōō ngec kibēc—ɛka ipong unu i gin mōrō kibēc n'opong i Obanga. 20 Dheo kibēc obed both Obanga, na ɛnē twērō tio tic na thwōnē rwōk, na lōō gin na onu ɛtwērō kwað pīrē onyo ketho thama onu iē, pī tēkō mērē na tye ka tic i kom onu. 21 Dheo obed both Obanga naka naka i Kiricito Yecu ɛka kī jō n'oye Kiricito mē wang rok kibēc! Amēn. (aiōn g165)

4 Pī manōn an na calō amabuc pī Rwoth, an akwaðwu nī lūb unu kit kwō n'opore na rwatērē kī cwodo na yam ecwodowu iē. 2 Bed unu kī wōrō ɛka kī mwolo i kom jō nōkēnē; ɛka ibed unu jō na dangō gin na kibēc na balō cwiny dhanō, nakun ngat acēlacēl diō cwinye i kom awodhe kī mar. 3 Tim unu tēk mē gwōkō rībērē na Tipo Naleng ɔmīōwu ɛk ibed unu i kuc na tweowu kanya acēl. 4 Kom tye acēl ɛka Tipo k'Obanga tye acēl—kite na gen thon tye acēl n'Obanga ocwodowu iē— 5 Rwoth tye acēl, yee tye acēl, batica tye acēl, 6 Obanga tye acēl ɛka Apap ka jō kibēc. ɛn lōō jami kibēc, tio i jami kibēc, ɛka tye i jami kibēc. 7 ɛntō ngat acēlacēl i kin onu onwongo mīc mē kīca, n'opore kī mīc na Kiricito ɔmīō bothe. 8 Manōn ɛnē ɔmīō Cōc na Leng kobo nī: "I karē na ɛn ɔi'dhō kōdē malō, ɛn otero opī na pol ɛka ɔmīō mīc gīnī both jīi." 9 (Tyēn kōp nī "ɔi'dhō malō" gōnyō niingō? Gōnyō nī ɛn thon obino pīny i lobo. 10 Ngat n'obino pīny ɛn acēl nōn ɛnē ɔi'dhō malō kanya bor i nge polo kibēc, ɛk epong jami kibēc.) 11 Mīc na Kiricito ɔmīō gīn ene: ɔmīō jō mōkō mē bedo ɛkwēna, mōkō mē bedo edwarpīny, mōkō mē bedo jō na tītō kōp k'Obanga, jō mōkō mē bedo ɛkwath ɛka epwonye. 12 Ticgī obedo mē yūbō jō k'Obanga i ticgī mē kōnyō jīi ɛka mē gērō jō n'oye Kiricito, 13 naka ka onu kibēc ɛdōkō acēl i yee onu ɛka i ngeo Wod k'Obanga, naka ka onu ɛdōkō jō n'otengo, nwongo ɛdōngō na rōm kī Kiricito, ɛka onu ebino bedo calō ɛn. 14 Cē mīō onu ba dōkī ebedo calō ɛthīnō, na pīi na tataga tatago yeegī, jō na wēkō yamō mē pwony na papath lōkōgī, ryēkō ka jō ɛka yūbgī mē twodo na ba dōkī mīōgī cacapa. 15 Nakaka manōn, onu myero ɛtwak kōp atīr kī mar, onu myero ɛdōng i yodhi kibēc ɛka ebed calō Kiricito, na ɛnē obedo awī jō n'oye Kiricito. 16 ɛnē obedo wīc, dul

kom kibéc ribèrè gini i kome éka kubere gini kanya acél i wang romo kibéc na tye iè. Cè ka dul acélacél tye ka tio tic méré kakarè, miò kom döngö na bër kî mar. 17 An akobo niwu kî twèr na Rwoth ömîa ni kür myero döki imédèrè unu më bedo kî koth kwö na jö na ba ngeo Obanga bedo ködè, i thamagi na kõny méré ope. 18 Thamagi önyöbèrè dong ökö, ba döki twèrö niang gini. Gin opokere ökö kî kom kwö n'Obanga miö pi kwia piny n'obino nigî pi cwinygi n'ödökö na nwang. 19 Gin ba döki parö gin mörö, gin ömirè kèn-gi i tim më tarwang éka thon owor gini rwök më timö koth tim mökö na ba bër. 20 Èntö man ba obedo kite n'onwongo epwonyowu ködè kî köp i kom Kiricito. 21 Adyer iwinyo unu köp i kome éka na calö ëlúbkörè epwonyowu kî köp adyer na tye i Yecu. 22 Koth kwöwu na cön na yam ikwö unu ködè, myero iwék unu dong ökö. Koth kwö nön öbal dong ökö pi miti na reco n'öbwölöwu. 23 Wék unu Obanga dong ölok thamawu më cwiny obed na nyen, 24 éka iruk unu kom na nyen, n'ecweo më bedo calö Obanga i adyer më kite atir éka na leng. 25 Pi manön ngat acélacél myero öwék köp më twodo éka ötwak köp atir both awodhe, piën onu kibéc ebledo jö më dul kom acél. 26 "Ka akémö ömaköwu, kür ipodh unu i bal." Kür imii unu ceng ödöny nakun akémö pod ömaköwu, 27 éka kür imii unu karè both Catan. 28 Ngat n'obedo ka kwalö jami ka jii myero öwék kwo ökö éka öcak tio tic më timö gin mörö na bër kî cingè, èk onwong gin mörö më kõnyö kî jö nököne na mitö kõny. 29 Kür imii unu köp na rac odonyi kî i dhöwu, èntö twak unu köp na bëcö këkèn na kõnyö më döngö jö nököne na lüberè kî gin na mitèrè, èk jö na winyo köpwu onwong kõny kî iè. 30 Kür imii unu Tipo Naleng k'Obanga okum, n'emiöwu èk obed calö anèn méré n'émwönö i komwu pi kürö ninö më kököwu. 31 Wék unu dong bedo kî këc cwiny, wang ic, akémö, dha i wi jö nököne, ayeny, éka rac cwiny kibéc. 32 Nakaka manön, bed unu jö na timö kica both ngat acélacél kî cwiny na bër, tim unu kica i kinwu kenwu kite n'Obanga ötimö niwu kica i Kiricito.

5 Lüb unu kite k'Obanga, piën onu ebledo èthinö na èn marö. 2 Bed unu nakun ilübö unu yoo më mar, na calö Kiricito ömarö onu, cè ömirè kènè pi onu na calö tyèr n'ëwangö na ngece kur both Obanga. 3 Dong pi manön tim më ölyang, onyo tim mökö më carö carö, onyo woro më lim myero kür ekob i kinwu, piën man ènè tim na ba opore pi jö k'Obanga na leng. 4 Ba bër niwu më twakö köp mökö më lewic, twak mökö më mingo onyo twakö köp më arath, kür myero thon owinyere bothwu, èntö thwara imii unu

pwöc both Obanga. 5 Un iniang na bër ni ngat mörö ope i kin jö n'obedo jö ölyang, jö na timö tim më carö carö, onyo jö n'owor i kom jami—koth dhanö ni obedo awör cal jwogi—na ba bino nwongo dul mörö më bedo mëgè i ker ka Meciya éka më k'Obanga. 6 Kür iye unu ngat mörö öbwölwu kî köp mökö na thèrè ope, piën akémö k'Obanga bino i kom jö na ba winyo köp méré pi timgi nonu. 7 Pi manön kür iribèrè unu ködgi. 8 Un onwongo cön itye unu i piny na cöl, èntö kobedini un dong itye unu i piny na tar i Rwoth. Bed unu calö èthinö më tar 9 (piën nyig n'önyak pi tar nen ökö i gin na kibéc na tye na bër, na kite atir éka adyer) 10 éka itëm unu më pwonyo ngö na yomo cwiny Rwoth. 11 Kür iribèrè unu i tic mörö kibéc më piny na cöl na ba kõnyö, èntö thwara ituc unu tic nonu ökö kanyalèr. 12 Piën obedo më lewic thon më twak i kom jami na jö na ba winyo köp timö gini i mung. 13 Gin mörö na tar onyutho nen ökö kanya leng, 14 piën tar ènè miö jami kibéc nen. Man ènè ömiö ekobo ni: "Coo ökö, in ngat ininö, cer ökö kî i kin jö n'öthöö, cè Kiricito bino mënyöni." 15 Gwökèrè unu, i kite na un i kwö ködè—kür ibed unu calö jö na kwia piny, èntö bed unu calö jö na ryék. 16 Tii unu kî caa n'onen na bër, piën man ènè karè më tim na rac. 17 Pi manön kür ibed unu jö na ming, èntö tèm unu më niang i kom gin na Rwoth mitö ni un itim. 18 Kür imèr unu kî kõngö ölok na kelo tim më carö. Nakaka manön, wék unu Tipo Naleng opong i cwinywu, 19 nakun itwak unu i kinwu këkènwu kî köp më jabuli, wer éka kî wer më cwiny. Wer unu wer më pakö Rwoth i cwinywu. 20 Mii unu pwöc both Obanga Apap i karè kibéc pi jami kibéc i nyiny Rwoth onu Yecu Kiricito. 21 Mirè unu këkènwu i thè löc ka jö nököne, ngat man both awodhe, pi wörö Kiricito. 22 Un mon, mirè unu kenwu i thè löc ka cwöwu, na calö imirè unu kenwu both Rwoth. 23 Piën ècwö ènè obedo awi dhakö kite na Kiricito obedo awi jö n'oye èn, na gin ènè kome, éka Kiricito obedo alar ka jö n'oye èn. 24 Kite na jö n'oye Kiricito mirè gini i thè löc ka Kiricito, mon thon myero ömirè gini i thè löc ka cwögi i jami kibéc. 25 Un cwö, mar unu monwu kite na Kiricito ömarö kî jö n'oye èn éka ömiö kwö méré pigi, 26 èk èlöngi obed na leng, kinge na dong ölwökögi kî pii éka kî köp, 27 èk ekel jö n'oye èn i nyime na calö nyakö n'ëyübö më anyöma, na poo mörö ope i kome onyo na terinyime öjüjunga onyo gin mörö nököne na rac, èntö obed na leng na bal mörö ope i kome. 28 I yoo acél nön, cwö myero ömar mon-gi kite na gin marö kî komgi kèn-gi. Ngat na marö dhakö méré nwongo marö kome kènè. 29 Ngat mörö ope na dag kome kènè, èntö pidhö kî cem éka gwökö, kite na Kiricito thon gwökö éka pidhö kî

jö n'oye ën, 30 piën onu ebedo dul kom Kiricito. 31 Kite n'ëcöö ködë i Cöc na Leng ni: "P'i tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mërë ëka aya mërë, cë rïbërë k'i dhakö mërë, ëka jö ariö bino dökö kom acël." 32 Man obedo müng na dit—ëntö an atye ka twak i kom Kiricito ëka k'i jö n'oye ën. 33 P'i manön, ëcwö acëlacël i kinwu myero thon ömar dhakö mërë kite na ën marö k'i kome kënë ëka dhakö myero öwör cwörë.

6 Un ëthinö, winy unu enyodowu i Rwoth, piën manön ënë bër. 2 Cöc na Leng kobo ni, "Wör apapni ëka ayani," man ënë cik më acël n'ëcïkö p'i gin mörö na bër na bino yaa k'i ië— 3 "ëk ibed unu na bër ëka ibed unu i lobo p'i karë na lac." 4 Un jö kabebe, kür iter unu ëthinöwu i yoo na rac na mïö akëmö makögi, ëntö mii unugi ödong na bër nakun ipwonyo unugi ëka inyutho unu nig'i kite na bëcö na Rwoth pwöyö. 5 Un opii, winy unu editewu më lobo k'i cwiny acël, na calö iwinyo unu Kiricito, nakun ilworo unugi k'i myël kom. 6 Ticwu myero kür obed tic n'ënënö k'i wang këkën më yomo cwiny dhanö, ëntö tii unu gin n'Obanga mïtö k'i cwinywu kibëc, na calö opii ka Kiricito. 7 Tii unu ticwu k'i cwiny na bër, na calö itio unu p'i Rwoth, ëka pathi p'i dhanö, 8 piën un ingeo ni Rwoth bino cülö ngat mörö këkën, kad'i obedo opii onyo ngat mörö na löörë kënë p'i gin mörö këkën na bër na ën otio. 9 Wegi opii, ter unu opiiwu i yoo acël nön. Kür ibür unugi, kite na un ingeo ni adit na löögi ëka k'i un tye i polo, na ën makö jö kibëc na röm aröma. 10 Më ajiki, bed unu na tæk i Rwoth ëka i twërö më tükö mërë. 11 Ruk unu jami më lwëny n'Obanga mïö, ëk icung unu na tæk, nakun igëngërë unu k'i kom ököra ka Catan. 12 Piën onu ba ëlwënyö k'i dhanö adhana, ëntö ëlwënyö k'ëlöc ëka wegï twër më yökö, na löö wi lobo thükül i karë ni më cöl piny ëka k'i tipo mökö na reco na tye malö i wi yamö. (aiön

g165) 13 P'i manön, myero iruk unu jami lwëny n'örömö n'Obanga mïö, ëk ökönywu më cung na tæk ka ninö na rac othuno, ëka kinge lwëny naka i ajiki, un pod ibino cung unu na tæk. 14 P'i manön myero icung unu nakun itweo unu wang pyërwu k'i del më köp atir, ruk unu kite atir obed nywenyo më gwökö korwu, 15 ëka iyübërë unu më titö köp më Emuth na Bër më kuc na calö wör më tyënwu. 16 Mëd i kom jami ni kibëc, yeewu myero obed kwotwu na un itwërö neko mac k'i i kom athërö na Catan yuo. 17 Ruk unu larë obed tok nywenyo më wiwu, ëka köp k'Obanga na ënë pala abadë ka Tipo Naleng. 18 Lëg unu lëga kibëc na papath k'i tükö ka Tipo Naleng i karë kibëc. Bed ni yübërë unu i karë kibëc nakun idangö unu pëkö, ëka ilëgö unu p'i jö k'Obanga kibëc. 19 Lëg

unu thon pira ëk Obanga öyab dhöga, ömïa ngö na myero atwakï, ëk atuc müng më köp më Emuth na Bër. 20 An abedo akwëna mërë na röm k'i ngat mörö na cung p'i lobo mërë, ëntö etwea ökö k'i nyör. Lëg unu ëk atwak abonge lworo i kom Emuth na Bër kite na an myero atwak ködë. 21 Ömïn onu Tukiko na an amarö ëka atic na genere i Rwoth, bino kobo niwu köp kibëc i koma ëka i kom ticna, ëk un thon inge. 22 An atye ka oro ën yo bothwu p'i tyën köp ni, ëk ën ömïwu inge kite na wan etye ködë ëka ödiï cwinywu. 23 An alëgö ni Obanga Apap ëka Rwoth Yecu Kiricito bino mïö kuc, mar ëka yee both utmego kibëc. 24 Kica k'Obanga obed both jö kibëc na marö Rwoth onu Yecu Kiricito k'i mar na ba thum.

1 Jö Tecalonika

1 Waraga ni öya ki both Paulo gin ki Cilibwano ëka Timoteo, Both jö n'oye Kiricito na bedo giní i Tecalonika na gin ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito: Kíca ëka kuc obed kodwu. **2** Wan ëmiö Obanga pwöc jwijwi pîrwu kibëc nakun wan epo pîrwu i lëgawa. **3** Wan epo kite na un iketho ki yeewu i tic i nyim Obanga Apap onu, ëka kite na un iyelere ki mar kanya acël ki kite na un i'diö unu ki cwinyw, pi genwu i Rwoth onu Yecu Kiricito. **4** Utmegowa n'Obanga marö, wan engeo ni Obanga öyërowu dong ökö, **5** piën Emuth na Bër na wan ëtító bothwu, ba igamö unu ki köp këkën ëntö ki tékö ëka ki Tipo Naleng, nakun ödönyö na thuth i cwinyw. Un ingeo na bër kite na wan ebodo ködë bothwu më kënyöwu. **6** Un ibino iporo unu kitewa ëka kite ka Rwoth; kadí bed inwongo unu can na thwönë rwök, un igamö unu köp mëré ki yom cwiny na Tipo Naleng ömiö. **7** Man ömiö i'dökö unu apor na bër both jö kibëc n'oye Yecu na tye giní i Macedonia ëka Akaya. **8** Köp ka Rwoth owinyere pathi i Macedonia ëka Akaya këkën— ëntö köp i kom yeewu i kom Obanga owinyere örömo kanya kibëc. Pí manön wan ba döki ërömo kobo gin mörö ië, **9** piën jö nön kibëc odwongo köp i komwa kite na un i'jölöwa ködë. Gin thon okobo kite na un ilökëré ködë both Obanga nakun iwëkö unu wörö cal jwogi pi tio tic n'Obanga na kwö ëka n'adyer, **10** ëka më kürö dwogo ka Wode ki i polo, na ën ocero ki i kin jö n'öthö—Yecu, n'ölarö onu ki i akëmö k'Obanga na tye ka bino.

2 Utmegowa, un ingeo ni binowa më limöwu ba obedo më nono. **2** Kadí bed wan ënëno can ëka ëtimö tim më lewic i komwa ki i Pilipi kite na un ingeo ködë, ëka kadí bed pyem obedo na dwong, Obangawa ömiöwa ték cwiny më titö niwu Emuth mëré na Bër kanyalër. **3** Piën köp na wan ëtító ba öya ki i thama na ba tye atir onyo ki i thama na ba leng, ököra mörö ope ië. **4** Éntö kite na calö Obanga dong otyeko pwöyöwa ëka ömiöwa Emuth na Bër më atíta, wan thon ëtító kömanön, pathi më yomo cwiny dhanö ëntö më yomo cwiny Obanga na ngeo cwiny onu. **5** Un ingeo unu ni wan ba ëtwak nono më ywaö thamawu, wan ba ëkanö thamawa pi nwongo lim—Obanga ënë obedo acadenwa. **6** Wan ba ërangö dheo ki both dhanö, kadí ki bothwu onyo ki both ngat mörö nökö. Na calö ëkwëna ka Kiricito wan onwongo myero eketh pëkö i komwu, **7** ëntö wan ebodo na mwol i kinwu calö aya k'athin na tye ka gwökö ëthinë. **8** Parö pîrwu ömiö ba ëmiöwu Emuth

na Bër këkën n'öya ki both Obanga, ëntö wan ëmiö kwöwa bothwu piën wan onwongo ëmaröwu rwök. **9** Utmegowa, un ipo kite na wan onwongo eyelere ködë ki tic; i karë na wan ëtító niwu Emuth na Bër n'öya ki both Obanga, wan etio kiceng ëka kiwor ëk kür eketh pëkö i kom ngat mörö ki i kinwu. **10** Un ibedo ecadenwa, ëka Obanga thon ngeo kite na wan ebodo ködë na leng ëka n'atir abonge köp mörö n'ölöowa i nyimwu un jö n'oye. **11** Un ingeo kite na wan ëkönyö ngat acëlacél ki i kinwu na calö apap na kënyö ëthinë, **12** nakun ëcükö cwinyw, ekweo cwinyw ëka ëkwaöwu ëk ilüb unu kwö n'opore both Obanga n'ocwodowu i löc mëré ëka i dheo mëré. **13** Wan thon ëpwöyö Obanga karë kibëc pi köp ni, piën cakërë na un igamö köp k'Obanga na un iwinyo ki bothwa, ba igamö unu na calö köp ka dhanö ëntö na calö köp adyer n'öya ki both Obanga, tye thon ka tic iwu un jö n'oye Yecu. **14** Utmegowa, un thon por unu kite ka jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Yudea, na tye i Kiricito Yecu: Piën un thon inëno unu can ki both jöwu kikome na röm ki can na jö n'oye Kiricito önëno ki both Eyuda, **15** n'oneko giní Rwoth Yecu ëka edwarpiny, ëka oyelowa giní thon. Gin ba oyomo cwiny Obanga ëka thon obedo giní lang ka jö kibëc. **16** Gin thon ötëmö jüköwa ökö më titö köp both Erok ëk ölarë giní. Man ömiö balgi ömëdërë na thwönë rwök, ëntö kinge akëmö k'Obanga obino i komgi. **17** Utmegowa, i karë n'epokowa kodwu pi karë na nönök (i kom ëntö pathi i cwiny), wan ëtëmö ki miti na thwönë më nwongo yoo më nënöwu döki. **18** Wan onwongo ëmitö më bino bothwu; an, Paulo, atëmö döki atëmö—ëntö Catan öjököwa ökö. **19** Ngö ënë genwa ki yom cwinywa ëka tok dheo më cung i nyim Rwothwa Yecu ka obino? Pathi un? **20** Adyer un ënë ibedo dheowa ëka yom cwinywa.

3 Më ajiki, i karë na dong wan ënëno ni ba döki ërömo dangö, wan ëthamö kënwa më dong i Atene. **2** Cë ëcakö oro Timoteo na ënë öminwa ëka atic k'Obanga i titö Emuth na Bër ka Kiricito, më jingö ëka më cükö cwinyw i yeewu, **3** ëk ngat mörö kür cwinye opodhi i atëmatëma nonu. Un ingeo na bër ni can ni myero opodh i kom onu. **4** Piën i karë na wan etye bothwu, wan ebodo kobo niwu ni karë mörö ebino yelo onu. Éka ötimërë kömanön kite na un thon ingeo na bër. **5** Pi köp ni, i karë na an anëno ni ba döki arömö diö cwinya, an aoro Timoteo bothwu ëk aniang i kom yeewu. An onwongo atye ki lworo ni gwök onyo Catan öbwölöwu cë ticwa römö bedo na këny mëré ope. **6** Kobedini Timoteo pod odwogo ki bothwu yo bothwa ëka ën okelo niwa emuth na

bër i kom yee éka marwu. Ēn okobo niwa nī un ipo pīrwa éka itye unu kī miti mē nēnōwa kite na wan thon etye kī miti mē nēnōwu. 7 Pī manōn, utmegowa, cwinywa dong okwe i komwu pī yeewu i can éka ayela n'eyelowu kōdē kibēc. 8 Piēn kobedini wan ékwō pīrwa ka icung unu na tēk i Rwoth. 9 Wan étwērō mīō pwōc both Obanga nīngō pīrwa pī yom cwiny kibēc na wan etye kōdē pīrwa i nyim Obanga? 10 Kiwor éka kiceng wan élēgō kī cwinywa kibēc nī ēnēnwu dōkī ēk ēmēd gin n'orem kī i kom yeewu. 11 Wan élēgō nī Obanga Apap onu éka Rwoth onu Yecu ōyab yoo niwa mē bino bothwu. 12 Wan élēgō dōkī nī Rwoth ōmīī marwu ōmēdērē rwōk both ngat acēlacēl éka both jō kibēc kite na wan émarōwu kōdē. 13 Ēk ēn ōjīng cwinywu ibed unu jō na leng abonge kōp mōrō i nyim Obanga Apap onu i karē na Rwoth onu Yecu bino bino kī jōgē kibēc na leng.

4 Mē ajiki mērē utmegowa, wan ékwaōwu i Rwoth Yecu nī imēdērē unu anyim naka naka kī kwō na un imakō kī bothwa mē yomo cwiny Obanga, na un itye ka lūbō. 2 Po unu i cik na yam wan ēmīōwu kī twērō ka Rwoth Yecu. 3 Obanga mitō nī ibed unu jō na leng: wēk unu tīm mē ōlyang. 4 Ngat acēlacēl myero onge kite mē bedo kī dhakō mērē kēnē kī cwiny na leng éka kī wōrō, 5 kūr imīī unu miti mē kom obuwu calō jō na ba ngeo gīnī Obanga. 6 Ngat mōrō kūr ōtīm bal i kom ōmīn mērē onyo ōbwōl ēn kī kōp nī. Piēn Rwoth bino pwodo dhanō pī bal nōn gīnī kibēc, kite na yam wan ekobo éka écikōwu. 7 Obanga ba ocwodo onu mē nyōbērē kī bal ēntō mē bedo jō na leng. 8 Pī manōn, ngat n'ōkwērō cik ni ba ōkwērō dhanō ēntō ōkwērō Obanga, na miōwu Tipo mērē Naleng. 9 Kobedini kōp na makō mar mē utmego wan myero kūr ēcōō niwu kōp mōrō iē, piēn un kikomwu Obanga dong opwonyowu ōkō mē marō ngat acēlacēl. 10 Éka adyer dong imarō unu utmego kibēc i Macedonia kibēc. Ēntō wan ékwaōwu, utmegowa, nī imēdērē unu iē naka naka. 11 Keth cwinywu i bedo moth, ngat acēlacēl ōpar pī tic mērē nakun tio kī cīngē kite na yam wan écikōwu kōdē, 12 ék kwōwu mē nīnō kibēc ōmīī jō na ba ngeo Yecu ōwōrwu éka un ba ibino jengere i kom jō nōkēnē pī gin na un imīitō. 13 Utmegowa, wan ba ēmīitō nī ibed na ba ingeo unu kōp i kom jō na dong ōthōō, onyo mē bedo kī cwer cwiny calō jō n'ope kī gen. 14 Wan eye nī Yecu ōthōō éka ocer dōkī éka thon wan eye nī Obanga bino kelo jō n'ōthōō na yee i kom Yecu kanya acēl kōdē. 15 Wan ekobo niwu kōp ka Rwoth nī onu jō na kwō na pod edong naka i nīnō mē dwogo ka Rwoth, ba ebino tēlō nyim jō na dong

ōthōō. 16 Rwoth bino idho pīny kī i polo kī cwodo mē twēr, dwōn malaika na dīt bino winyere, buruji k'Obanga bino kok éka jō na yam ōthōō n'oye i kom Kiricito bino cakō cer. 17 Kinge manōn, onu jō na pod edong na kwō ebino tero onu kanya acēl kōdgi i wi pōl mē romo kī Rwoth i wi yamō ék dong ebed both Rwoth na twal. 18 Pī manōn, cūk unu cwiny ngat acēlacēl kī kōp nī gīnī.

5 Kobedini, utmegona, kōp na makō caa éka nīnō myero wan kūr ēcōō niwu, 2 piēn un ingeo na bēn nī nīnō mē dwogo ka Rwoth bino bino calō akwo i kiwor. 3 Na jīī pod kobo nī, “Kuc tye, pīny okwe moth, gin mōrō ope na rac,” cē can na rac bino podho i komgī athura calō arem mē nywōl na bino i kom dhakō na yac, éka ngat mōrō ope na bino bwōth. 4 Ēntō un, utmegona, ba itye unu i pīny na cōl na twērō mīō nīnō nonu bino i komwu athura calō akwo. 5 Un kibēc ibedo unu jō mē tar éka jō mē kiceng. Onu ba ebedo jō mē kiwor onyo mē pīny na cōl. 6 Pī manōn, myero onu kūr ēnīn calō jō nōkēnē, ēntō ebed na wang jō thwolo nakun ēgwōkērē kēn onu. 7 Piēn jō na nīnō, nīnō gīnī kiwor, éka jō na mēr, mēr gīnī kiwor. 8 Ēntō kite na onu ebedo jō mē kiceng, myero ēgwōkērē kēn onu, nakun nwongo eruko yee éka mar na calō nywenyo mē gēngō kor, éka gen mē larē na calō tok n'obedo nywenyo. 9 Piēn Obanga ba ōyērō onu nī ék akēmō mērē opodh i kom onu ēntō mē nwongo larē na yaa kī both Rwoth onu Yecu Kiricito. 10 Ēn yam ōthōō pī onu ék kadī onu ékwō onyo ēthōō, ebin ékwō kanya acēl kōdē. 11 Pī manōn, cūk unu cwiny ngat acēlacēl éka ikōny unu ngat acēlacēl mē dōngō, kite na un itye ka tīmō kōdē. 12 Pī manōn, wan ékwaōwu utmegowa, wōr unu jō n'obedo ētēlawu na tye ka tic na tēk i kinwu, na yelere gīnī pīrwa i Rwoth éka na pwonyowu. 13 Bed unu kī wōrō na dīt éka kī mar i komgī pī tic na gīn tio. Bed unu kī kuc i kinwu kenwu. 14 Wan ékwaōwu utmegowa, jūk unu jō na balō gīnī karēgī abonge tic mōrō, cūk unu cwiny jō na lwor, kōny unu jō na gōrū, dīī cwinywu i kom jō kibēc. 15 Nēn unu nī ngat mōrō ba ōcūlō gin na rac kī gin na rac, ēntō karē kibēc tēm unu mē tīmō gin na bēn i kinwu éka both jō kibēc. 16 Bed unu kī yom cwiny i karē kibēc; 17 lēg unu karē kibēc; 18 mīī unu pwōc i gin na kibēc, piēn manōn ēnē gin n'Obanga mitō kī bothwu i Kiricito Yecu. 19 Kūr ijūk unu Tipo Naleng mē tio tic mērē; 20 kūr icaa unu kōp k'edwarpiny. 21 Tēm unu gin na kibēc. Mak unu gin na bēn. 22 Kwēr unu tīm na reco kibēc. 23 An alēgō nī Obanga kikome, Obanga mē kuc, ōmīī ibed unu jō na leng i yodhi kibēc, ōgwōk cwinywu, tipowu éka

komwu më bedo abonge bal mörö i karë më dwogo
ka Rwoth onu Yecu Kiricito. 24 Ngat n'ocwodowu
obedo ngat na genere ëka bino cobo. 25 Utmegowa,
lëg unu pírwa. 26 Moth unu utmego kibëc ki moth më
mar. 27 Aciköwu i nyíng Rwoth më kwanö waraga
ni both utmego kibëc. 28 Kĩca ka Rwoth onu Yecu
Kiricito obed kodwu.

2 Jö Tecalonika

1 Waraga ni öya ki both Paulo giin ki Cilibwano ëka Timoteo, Both jö n'oye Kiricito na bedo giini i Tecalonika na gin ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito: **2** An alëgö ni Obanga Apap ëka Rwoth Yecu Kiricito ömiiwu kica ëka kuc. **3** Utmegowa, wan myero ëmii pwöc both Obanga pi karë kibëc piirwu, piën yeewu tye ka döngö rwök ëka mar ka ngat acëlacël i kom awodhe thon tye ka mëdërë. **4** Pi manön, wan etye k'awaka i kin jö n'oye Kiricito n'obedo giini jö k'Obanga i kom diö cwinywu ëka yee i ayela ëka atëmatëma kibëc na un itye ka dangö. **5** Man kibëc nyutho ni ngölö-köp k'Obanga tye kakarë, ëka pi manön ebino kwanöwu ni jö n'opore pi ker k'Obanga na un itye ka dangö can piirë. **6** Obanga bino timö gin na tye atir, ën bino miö can i kom jö n'ömiöwu can, **7** ëka bino miö yweo both jö n'eyelo ëka bothwa thon. Man bino timërë i karë na Rwoth Yecu bino nen k'emalaika mërë na tük ki i polo i mac na lyël. **8** En bino pwodo jö na ba ngeo Obanga ëka na ba wörö giini Emuth na Bër ka Rwoth onu Yecu. **9** En bino pwodogi ki can na bedo na twal ëka ebino ryëmögi ökö ki i nyim Rwoth ëka ki i dheo më tükö mërë (aiönios g166) **10** i ninö na en bino dwogo, en bino nwongo dheo ki both jögë kibëc na leng ëka wörö ki both jö na yee i kome. Un thon ibino bedo i kin-gi, piën iyee unu cadenwa na wan ekobo niwu. **11** Enë ömii wan ëlëgö piirwu i karë kibëc ëk Obanga onu ömiiwu ibed jö n'opore ki cwodo mërë, ëka ökönywu ki tükö mërë më cobo mitiwi kibëc na bëcö na un itio pi yeewu. **12** Cë nyiing Rwoth onu Yecu ebino wörö piirwu, ëka un thon inwong dheo piirë pi kica na yaa ki both Obanga onu ëka Rwoth Yecu Kiricito.

2 Utmegowa, na lübërë ki köp i kom dwogo ka Rwoth onu Yecu Kiricito ëka cökërë onu më rwatërë ködë, wan ëkwaöwu ni 2 kür iwëk thamawu orubere ökö piöpö, cwinywu thon kür opodhi kad'i pi köp k'adwarpiny onyo köp n'ëtütö onyo waraga mörö n'ekobo ni öya ki bothwa na kobo ni ninö ka Rwoth dong othuno. **3** Ngat mörö kür öbwöllu i yore mörö këkën, piën ninö ka Rwoth bara bino naka ka jëm i kom Obanga obedo na tye ëka atür cik thon onen, ngat na myero ebol i mac më kapiny. **4** En bino pyem ëka bino tingere malö en këné na löö gin na kibëc n'ecwodo ni Obanga onyo gin mörö më awöra, ëk ebed i öt k'Obanga nakun nyuthere këné ni en ebodo Obanga. **5** Ba ipo unu ni an akobo niwu köp ni i karë na an atye bothwu? **6** Un dong ingeo ngö na tye ka

jükö, ëk Ngat na Rac onen ka karë mërë n'opore örömö. **7** Piën müng më tükö k'atür cik dong tye ka tic; ëntö ngat na tye ka jükö pod mëdërë më jükö naka ka ëryëmö en ökö. **8** Cë atür cik bino nen ëka Rwoth Yecu bino neko en ökö ki yamö më dhögë cë tyeko ökö i karë na en bino dwogo. **9** Bino k'atür cik bino yaa ki i tic ka Catan nakun tio ki koth twodo kibëc më tango, anyuth ëka gin më aura giini, **10** en bino tic ki bwöl na reco kibëc i kom jö na bino rwenyo. Gin bino rwenyo piën ökwërö giini marö köp adyer na larögi. **11** Pi manön, Obanga bino kethogi i thë twër më bwöl ëk gin oyee köp më twodo **12** ëk köp ölöö jö kibëc na yee köp më twodo ëntö cwinygi yom i timö gin na ba tye atir. **13** Utmegowa na Rwoth marö, myero wan ëpwö Obanga piirwu karë kibëc piën Obanga öyërowu i acaki laröwu pi Tipo Naleng na lönyöwu më bedo na leng ëka pi yee köp më adyer. **14** En ocwodowu i larë ni k'Emuth na Bër na wan ëtitö niwu; ëk ömii iinywak unu dheo ka Rwoth onu Yecu Kiricito. **15** Pi manön utmegona, cung unu na tük ëka imak unu pwony na wan epwonyowu ködë kad'i ki köp më dhök onyo ki waraga. **16** Kobedini ëk Rwoth onu Yecu Kiricito kikome ëka Obanga Apap onu na marö onu ki kica mërë okwe cwiny onu ki gen na bedo naka naka, (aiönios g166) **17** öcük cwinywu ëka öjingu i gin na kibëc na bër i tic ëka i köp.

3 Më ajiki utmegowa, lëg unu piirwa ëk köp ka Rwoth ömëdërë më këth piöpö ëka ëgam ki wörö, kite n'onwongo tye ködë bothwu. **2** Lëg unu thon ëk Obanga ölarwa ki both jö na timö bal ëka jö na reco; piën pathi jö kibëc enë tye ki yee. **3** Rwoth genere, en bino miöwu tükö ëka bino gwököwu ki both ngat na rac. **4** Rwoth ömiöwa gen i komwu, ëka wan etye ki gen ni itye unu ka mëdërë anyim më tio ngö na wan ekobo niwu. **5** An alëgö ni Rwoth ötël cwinywu i mar k'Obanga ëka idiö cwiny na yaa ki both Kiricito. **6** Utmegowa, an aciköwu i nyiing Rwoth onu Yecu Kiricito më pokere ökö ki dhanö mörö na bedo abeda abonge tic ëka na ba lübö pwony na wan ëmiögi. **7** Un kikomwu ingeo na bër kite na myero ipor unu ki kitewa. Wan onwongo ba ebodo abeda abonge tic i karë na wan etye bothwu. **8** Wan ba ëcamö cem ka ngat mörö abonge cülö, ëntö wan eyelere ki tic i kiceng ëka i kiwor ëk kür eketh pëkö i kom ngat mörö ki i kinwu. **9** Wan ëtimö kömanön pathi ni wan epe ki twërö më nwongo köny ki bothwu ëntö wan ëmirë kënwä më bedo apor bothwu më alüba. **10** I karë na wan etye bothwu, wan ëmiöwu cik ni: "Ngat n'ökwërö tic myero kür ocem." **11** Wan ewinyo ni jö mökö ki i kinwu bedo giini abeda abonge tic ëntö dönyö giini

ĩ tic ka jö nõkënë. 12 Wan ěcikõ koth jö nõn ěka dõkĩ ěbakõ dhõwa ĩ Rwoth Yecu Kiricito nĩ myero gĩn otii ticgĩ ěk ngat acĕlacĕl õpidhĕrĕ kënë. 13 Ěntõ utmegowa, kũr idher unu mẽ timõ gin na bĕr. 14 Ka ngat mörõ ökwĕrõ lübõ cik na tye ĩ waraga ni, myero ĩniĩang unu ĩ kom ngat nõn na bĕr, ěk kũr ĩribĕrĕ unu kōdĕ ěk lewic õmakĩ. 15 Kũr iter unu ěn na calõ langõ ěntõ na calõ õmĩnwu. 16 An alĕgõ nĩ Rwoth mẽ kuc kikome õmĩnwu kuc ĩ karĕ kibĕc ěka ĩ yodhi kibĕc. Rwoth obed kodwu kibĕc. 17 An, Paulo, acõõ moth ni kĩ cĩnga an kikoma, man ěnĕ kite na an aketho kĩ cĩnga ĩ waragana kibĕc. Man ěnĕ kite na an acõõ kōdĕ. 18 Kĩca ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu kibĕc.

1 Timoteo

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito pi cik k'Obanga Alar onu ëka Kiricito Yecu na gen onu tye i kome. **2** Both Timoteo athina më adyer i yee: Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömiiwu gum, kica ëka kuc. **3** I karë na an aya më cidhö yo Macedonia, an amitö ni in idong i Epeco ëk icik jö mökö kür dökí opwony giní pwny më twodo **4** onyo kür oketh giní cwinigi i kom köp mökö më ödödö, ëka ki nying mökö na gin öryë na böcöböcö na lübö thëkwarö. Koth jami ni kelo pyem këkën, ba kõnyö yüb k'Obanga—n'ocung i kom yee. **5** Tyën köp më cik ni ënë ni jö n'oye kibëc myero obed ki mar na dhanö tye ködë ka cwinye leng ëka na kite bër, na bal mörö ope i kome, ëka yee mërë twodo mörö ope ië. **6** Jö mökö ölökerë giní ökö ki i kom köp ni cë ödönyö giní më twakö köp atata na kõny mërë ope. **7** Gin mitö bedo epwony cik k'Obanga, ëntö ba ngeo giní köp na gin twakö, onyo ngö na gin tye ka twakö na gin ocung ië na tæk rwök. **8** Wan engeo ni cik bër ka dhanö mörö otio ködë i yoo na bër. **9** Wan thon engeo ni cik ba eketho pi jö na kitegi atir, ëntö eketho pi ëtür cik ëka pi jö na jëm giní, pi jö na ba lworo Obanga ëka pi ëbal, pi jö na ba leng giní, jö na ba ketho cwinigi i kom Obanga, pi jö na neko apapgi onyo ayagi, pi enek, **10** pi jö na timö tim më ölyang, jö na bedo ki cwö ewodhgi, onyo jö na kwalö dhanö ëka rwenyo giní ködgi ökö i mung, etwodo, jö na kwongo kwong abonge thërë—onyo ngat mörö na kwö mërë ba rwatërë ki pwny më adyer, **11** man ënë pwny na nwgengere i Emuth na Bër n'ëmia më atita, Emuth na Bër na titö pi dheo k'Obanga më gum. **12** An amiö pwöc both Kiricito Yecu Rwoth onu, na ën ömia tækö, ëka önenö ni abedo ngat na genere, ëka öyëra më tio tic mërë. **13** Kadí bed yam onwongo abedo ngat na yanyö nying Kiricito ëka abedo ka ketho ayela i kom jöggë, ëka ngat na ger, ëntö Obanga obino onyutho kica mërë i koma piën an abino atimö manön kibëc pi kwia piny abonge yee. **14** Kica ka Rwoth onu ömëdërë na thwönë rwök i koma, kanya acël ki yee ëka mar na tye i Kiricito Yecu. **15** Man ënë köp adyer na myero dhanö kibëc oyee giní: Kiricito Yecu obino i lobo më larö ëbal—na an ënë abedo abal na löögi. **16** Ëntö pi tyën köp ni ën obino onyutho kica mërë botha ëk i an, abal na löö ki kin ëbal, Kiricito Yecu onyuth diö cwinye më aura botha na calö apor both jö na bino giní yeo ën, ëka onwong giní kwö na ba thum. (aiönios g166) **17** Wörö ëka dheo kibëc obed naka naka both Rwoth

na löö karë kibëc, na ba thöö, na ba nen, Obanga acël kënë. Amën. (aiön g165) **18** Athina Timoteo, an amiö cik ni bothi na lübërë ki köp na yam edwarpiny okobo i komi, ëk ka in ilübö köpgi, ilwëny lwëny na bër, **19** nakun icung i yeeni na tæk ëka na ii lër. Jö mökö ökwërö thama më i igi na nyutho niggi balgi ëka ömiö yeegi dong öbalërë ökö. **20** I kin-gi ënë Kumenayo ëka Alegijanda, na an amiögi i cing Catan ëk opwonygi öwëk giní yanyö Obanga.

2 Köp më acël na an aciki ködë ënë ni lëg pi jö kibëc. Lëg both Obanga ökönygi ëka ömiigi gum, ëka imii Obanga pwöc piri gi kibëc. **2** Lëg pi rwodhi ëka ki jö kibëc na tye giní i löc, ëk ömii onu ebed ki kwö na yot n'ëwörö Obanga nakun kite onu thon tye na bëcö giní. **3** Man bër, ëka yomo cwiny Obanga Alar onu, **4** na mitö ni jö kibëc ölarë giní ëka onge giní köp më adyer. **5** Piën Obanga tye acël, ëka ngat acël na ribö Obanga ki dhanö tye acël, na ënë Kiricito Yecu, **6** na ën ömirë kënë më kökö jö kibëc. Man ënë caden n'Obanga ömiö i karë mërë n'opore. **7** Man ënë ömiö Obanga öyëra më titö ëka më bedo akwëna më Emuth na Bër—an atye ka kobo köp adyer, an ba abedo atwodo. Obanga oora më pwny Erok ki köp i kom yee ëka adyer. **8** Pi manön amitö ni cwö ölëg giní Obanga i kabedo kibëc nakun tingo cing-gi na leng malö abonge akëmö onyo dhaa. **9** An thon amitö ni mon myero orukere na bër, ki wörö, nakun gwökërë giní, pathi ki yer wic n'ekedo, onyo gol, onyo aculo, onyo ruk mökö më wel na malö, **10** ëntö bërgi myero onen i tic na bëcö na gin tio, manön ënë gin na mitërë both mon na cwodere giní kën-gi ni gin jö na wörö Obanga. **11** Dhakö myero opwonyere aliling ëka obed ki winy. **12** An ba ayeo ni dhakö myero opwony onyo më bedo ki twër i kom ëcwö; ën myero ölling alinga. **13** Piën Adam ënë ëcakö cweo, ëka dong Eba. **14** Eka pathi Adam ënë ëbwölö, ëntö dhakö ënë ëbwölö ëka ödökö abal. **15** Ëntö dhakö bino larö kwö mërë i karë më nywöl—ka ën bino mëdërë më bedo ki yee, mar ëka bedo na leng nakun gwökërë kënë.

3 Man ënë köp më adyer: Ka cë dhanö mörö mitö tic më bedo atël jö n'oye Kiricito, nwongo ën ömitö tic na bër. **2** Atël jö n'oye Kiricito myero obed abonge köp mörö n'ëjükö ën ië, obed ki dhakö acël, ögwökërë kënë, obed ngat na ryëk, obed ngat n'ëwörö, obed ngat na gwökö welo, obed ngat na twërö pwny, **3** na ba obedo amërö, na ba obedo ngat na kwiny, ëntö na mwol, na ba dhaa atata, na ba obedo ngat na marö lim. **4** Myero obed ngat na löö jö më ödë na bër ëka önen ni ëthinë winye ki wörö n'opore. **5** Ka ngat mörö ba twërö löö ödë na bër, ën twërö gwökö jö n'oye

Kiricito n'obedo gini jö k'Obanga ningó? 6 Myero kür obed ngat na nyen na pod ölökerë alöka, miö kethere malö k'awaka, cë podho ökö, miö köp löö ën na calö yam ölöö Catan. 7 Më ajiiki, ën myero obed dhanö na jö na ba obedo ëlúbkör Yecu wörö, ëk kür okel lewic i kome ëka ömii ën omok i owico ka Catan. 8 Kömanön thon, ëköny tic i kin jö n'oye Kiricito, myero obed gini jö n'ëwörö, jö na dhögi ba tye ariö, jö na ba obedo ëmadh köngö rwök, ëka kür obed gini eworo më nwongo lim. 9 Gin myero obed jö na niang na bër i müng më yee onu, nakun cwinigi leng. 10 Myero kono ëtëmgí, ka enwongo ni köp mörö na rac ope i komgi, cë ëmigi oti na calö ëköny tic i kin jö n'oye Kiricito. 11 Kömanön thon, mon-gí myero obed mon n'opore më awöra, na ba obedo jö na twakö köp më twodo i kom jö nököne ëntö obed gini jö na gwökere këngí ëka na genere gini i jami kibëc. 12 Aköny tic i kin jö n'oye Kiricito myero obed ki dhakö acël ëka myero ölöö ëthinë ëka ödë na bër. 13 Jö n'otio na bër na calö ëköny tic i kin jö n'oye Kiricito nwongo gini dito pigi këngí, ëka dökö gini jö na cwinigi tük i kom yee na tye i Kiricito Yecu. 14 Kadí bed an atye ki gen më bino yo bothi na cwöcwök, an atye ka cöönö bothi cik ni gini ëk, 15 ka an aruu, in ibino ngeo kite na myero jii obed ködë i öt k'Obanga, na ënë jö n'oye Kiricito n'obedo gini jö k'Obanga na kwö, wir ëka acaki thërë më köp adyer. 16 Adyer onu kibëc eyee ni müng më dini na onu ëtitö pirë dit rwök: Ën onyuthere i kom, ëkwanö ën ni kite atir pi Tipo Naleng, emalaika önenö gini ën, ëtitö pirë both Erok, ebino eyee ën i lobo kibëc, ëka dong etero ën malö i dheo.

4 Tipo Naleng kobo atir ni karë mörö i anyim jö mökö bino lökërë gini ökö ki kom yeegi, cë cakö gini lübö tipo na reco më bwöl ëka ki pwony na yaa ki both cene. 2 Pwony n'obedo köman yaa ki both jö n'obedo etwodo, na thama na tye i igi na nyutho nigí balgi odhil ökö na calö gin n'ëwangö ki nywenyo na lyeth. 3 Gin jükö jii ni kür onyom gini ëka cikögi ni kür öcam gini cem mökö n'Obanga oketho ëk jö na yee ën ëka ki jö na ngeo köp adyer ögam gini ki pwöc. 4 Jami kibëc n'Obanga oketho bëcö, ëka ba tye mörö na myero ëkwër ökö ka ëgamö ki pwöc, 5 piën nwongo ëlönyö ki köp k'Obanga ëka ki lëga. 6 Ka in ibino miö pwony ni both utmego, in ibino bedo atic ka Kiricito Yecu na bër, n'ëpidhö ki köp më yee ëka ki pwony na bëcö na in ilübö. 7 Kwër köp mökö më mingo na thërë ope na ba obedo më lworo Obanga. Pwonyiri keni më lworo Obanga. 8 Piën pwony më ryëö ler kom tye ki köny mökö, ëntö lworo Obanga tye ki köny i yodhi kibëc, piën twërö kelo

kwö më karë ni ëka ki karë na tye ka bino anyim. 9 Man ënë köp më adyer na myero jö kibëc oye. 10 Manön ënë ömiiö onu etio rwök ëka eyelere piën eketho gen onu i kom Obanga na kwö, na ënë obedo Alar ka jö kibëc, ëka rwök mërë pi jö n'oye. 11 Pwony cik ni gini ëka ikob ni jö kibëc më timö gin na in ikobo. 12 Kür iye ngat mörö ocai ni in pod titidi, ëntö bed apor both jö n'oye i twak, i kwö, i mar, i yee ëka bedo abonge gin mörö na rac. 13 Mii karëni më kwanö Cöc na Leng i nyim lwak, i titö köp mërë ëka më pwonyogi naka ka an adwogo. 14 Ti ki mic n'emii i karë n'edwarpi nyötwak ëka edite ka jö n'oye Kiricito omii gum ki ketho cing-gi i wii. 15 Keth köp ni i tic, keth cwinigi tük, ëk jö kibëc önen kite na in itye ka woth ködë anyim. 16 Gwokiri keni ëka igwök pwonyini thon. Makgi na tük, piën ka itimö kömanön, in kikomi ibino lari kanya acël ki jö na winyo köpni.

5 Kür itwak ki gero both adwong mörö n'otii, ëntö twak ködë na calö apapni. Myero imak awope na calö utmegoni, 2 mon n'otii na calö ayani, ëka ki mon na thinö na calö amegeni, abonge thama mörö na rac. 3 Mii wörö both mon na cwögi öthöö, na mitö gini köny rwök. 4 Ëntö ka dhakö na cwörë öthöö na tye k'ëthinö onyo k'ëkwaë, myero gin kono öcak pwonyo tic më dinigi ki gwökö pacögi nakun miö gini köny both jö n'önywölögi. Man ënë gin na yomo cwinigi Obanga. 5 Ëntö dhakö na cwörë öthöö n'odong këne abonge ngat mörö na miö ën köny, ketho gen mërë i kom Obanga ëka mëdërë më lëga both Obanga kiceng ëka kiwor pi köny. 6 Ëntö dhakö na cwörë öthöö na rangö yom cwinigi më jami na bëcö këkën nwongo öthöö kadí bed pod kwö. 7 Mii cik ni both jii, ëk obed gini abonge köp mörö n'ëjukögi tük. 8 Ka cë dhanö mörö ba miö köny both wede mërë, ëka rwök mërë pi jö më ödë, nwongo dong ökwërö yee mërë ökö, ëka rac rwök na löö ngat na ba oyee Obanga. 9 Myero kür ëcö nyiing dhakö mörö na cwörë öthöö na mwaka më dit mërë bara thuno pyer abicël, ëka myero obed dhakö n'obedo ki cwörë acël këkën, 10 myero obed ngat na ngere pi tic mërë na bëcö, na calö gwökö ëthinö, ngat na jölö wele, ngat na lwökö tyën jö k'Obanga, ngat na könyö jö na pëkö diögi, ëka ngat na miër pi tic na bëcö i yodhi kibëc. 11 Ëntö pi mon na pod thinö na cwögi öthöö, kür iketh nyiing-gi i kin jö nön. Ka miti më komgi ödiögi, miö kwërö gini ketho gen-gi i kom Kiricito ökö, cë cakö gini bedo ki miti më nyom. 12 Pi manön miö kelo ngölö köp i komgi, piën nwongo ötürö gini cikërë na mëgi më acël. 13 Mëd i kom manön, lökërë gini dökö jö na komgi wac ëka nwongo bedo gini ka woth awotha i

öt ki öt. Gín ba obedo jö na komgi wac kékên, èntö dökö gini jö na twak atata, éka bedo gini jö na ridêrê i gin na ba obedo mëgi, bedo ka twakö gini köp na ba myero ötwak gini. 14 Pí manön ömiö akobo both mon na thîno na cwögi öthöo ni myero önyömêrê gini êk önywöl gini êthîno, éka ölöo gini pecigi êk kür ömii karê both lang onu më twakö gin mörö na rac i kom onu. 15 Piên jö mökö ki gin-gi dong ölökerê gini ökö më Lübö kör Catan. 16 Ka cê dhakö mörö n'oye Kiricito tye ki mon thöo na ên gwökögi, ên myero ömêdêrê më kõnyögi êk kür oketh pêkö i kom jö n'oye Kiricito, êk jö n'oye Kiricito obed gini ka kõnyö mon na cwögi öthöo na mitö êkõnygi. 17 Edite na löö jö n'oye Kiricito myero ëmiiigi wörö rwök, pol mërê jö na ticgi obedo më titö köp k'Obanga éka pwony. 18 Piên Cöc na Leng kobo ni, "Kür itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal më apwoda," éka ni, "Atic myero êcül öcara mërê." 19 Kür iye köp mörö më adoth i kom adit mörö thwara ka ecaden ariö onyo adek omoko gini kokogi i kome. 20 Edite na timö bal myero ijükgi ökö i nyim jii, êk ömii jö nõkênê obed gini ki lworo. 21 An dong aciki, i nyim Obanga éka i nyim Kiricito Yecu k'emalaika n'ëyêrö, më gwökö cik ni gini abonge lengere, éka kür ibed ngat na lengere. 22 Kür ibunyiri më ketho cingi i wi ngat mörö piöpiö, éka kür iribiri ki jö nõkênê i kom balgi. Èntö myero ibed na leng. 23 Cakêrê kobedini, kür imodh pii kékên, èntö cak madhö kõngö ölöc na nõnök më kõnyö ii pi two na maki karê ki karê. 24 Bal ka jö nõkênê nen ökö kanya leng, na bara othuno anyim i kabedo më ngölö-köp; èntö bal ka jö nõkênê Lübö kõrgi. 25 i yoo acël nõn, tic na bëcö nen ökö kanya leng, éka ba tye mörö na twêrö kanêrê.

6 Jö kibêc na tye gini i thê löc më opii, myero oti gini k'editegi na calö jö na myero ëwörgi ki wörö n'opong, êk ngat mörö kür ötwak köp na rac i nyiing Obanga éka pwony onu. 2 Jö na dong tye k'editegi n'oye myero kür ökwêr gini nyutho wörö bothgi, piên gin obedo utmego. Nakaka manön, gin myero otii tic bothgi na löö, piên jö na nwongo kõny ki i ticgi obedo gini jö n'oye éka jö na gin marö. Man ênê jami na in myero ipwony éka ikõnygi i yodhi kibêc na in itwêrö. 3 Ka ngat mörö pwonyo pwony na path nakun ba Lübö köp adyer ka Rwoth onu Yecu Kiricito éka ki kite na myero jö n'oye ökwö ködê, 4 nwongo ên kethere malö kênê k'awaka, èntö ba ngeo gin mörö kadi k'acël. Èn nwongo opong ki par na reco më pyem ki dhaa i kom köp mökö, na kelo nyeko, pyem, ayeny ki par na reco na miö gen rwenyo ökö ki i kin dhanö, 5 éka miö jö na thamagi ba tio, n'ope gini

dong ki köp më adyer. Gin thamö gini ni dini ênê obedo yoo më nwongo lönyö. 6 Lönyö dit rwök i dini ka cê iyeng ki gin mörö kékên na in itye ködê. 7 Piên onu ba ekelo gin mörö i lobo, éka onu ba ebino tero gin mörö ki i lobo. 8 Èntö ka onu etye ki cem ki ruk, jami ni bino römö onu. 9 Jö na mitö bedo ëlönyö dönyö gini i atëmatëma cê podho gini i bal, éka moko gini i miti na pol më mingo na miö rwenyo gini éka thöo gini ökö. 10 Piên marö lim ênê acaki më gin na reco kibêc. Man ênê gin n'ömiö jö mökö yaa gini ökö ki i yee, na tye gini ki miti rwök i kom lim, éka miö can na pol ata bino i komgi. 11 Èntö in, dhanö k'Obanga, kwêr jami ni kibêc, éka iketh cwinyi i kite n'atir, i lworo Obanga, i yee, i mar, i diö cwiny éka ki mwolo. 12 Lwëny lwëny na bër më yee. Mak kwö na ba thum na tæk na yam ecwodi iê i karê na in ituco yeeni i nyim ecaden na pol. (aiönios g166) 13 An aciki i nyim Obanga na miö kwö both gin na kibêc, éka i nyim Kiricito Yecu, na ên otuco yee mërê na bër i karê na ên ömiö caden mërê i nyim Pontio Pilato: 14 Gwök cik n'ëmiö bothi abonge bal mörö onyo köp mörö n'ejuki iê, naka ka Rwoth onu Yecu Kiricito bino nen, 15 n'Obanga bino kelo i karê mërê kikome—Obanga, n'ëpwöyö, ên acël kékên ênê Won Twêr, Rwoth ka rwodhi, 16 na ên Obanga acël kênê na ba thöo, na bedo i tar mörö na ngat mörö ba römö nyikö na cwök ködê, na ngat mörö pod bara önênö onyo twêrö nêno. Wörö éka twêr na ba jik obed bothe na twal. Amên. (aiönios g166) 17 Cik ëlönyö më karê ni, öwêk gini wakêrê, éka kür oketh gini gen-gi i kom lönyö, na gen mörö ope iê, èntö oketh gini gen-gi i kom Obanga na miö onu jami kibêc na büp na yomo cwinyi onu. (aiön g165) 18 Kob nigí otii tic na bëcö, éka obed gini jö n'ölöny i timö gin na bër. Po wigi më miö jamigi ki yom cwiny, éka önywak gini gin na gin tye ködê. 19 Ka ötimö gini kömanön, nwongo ökanö gini lönyö na bër pirgi kên-gi pi karê më anyim, êk ömak gini kwö na ênê kwö më adyer. 20 In Timoteo, gwök gin n'ëmiö i cingi. Gwokiri ki kom köp mökö n'ëtwakö na ba obedo më wörö Obanga, éka ki kom pyem mökö na yaa ki gin na gin cwodo twodo twodo ni ngec, 21 na jö mökö orwenyo yeegi ökö pi yeo koth twak ni. Kica k'Obanga obed kodwu.

2 Timoteo

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pi miti k'Obanga, na lübërë ki cîkërë mërë më miö onu kwô na tye i Kiricito Yecu. **2** Both Timoteo athîna na an amarô: Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömîi bothi gum, kîca, ëka kuc. **3** An amîö pwôc both Obanga, na an atio bothe ki thama n'atîr, kite na kwerena otio ginî bothe. Kiceng ëka kiwor an apo piri i lëgana. **4** Ka an apo i kom pii wangi, miö athamö më nënôni, ëk ka twërë apong ki yom cwiny. **5** An apo i kom yeeni na twodo mörö ope ië, n'öcakö bedo both adhani Loi ëka ayani Yuneki, ëka an angeo ni yee nën tye bothi thon. **6** Pi tyën köp ni an apo wii më tic ki mîc n'Obanga omii i karë na an aketho cînga i wii. **7** Piën Obanga ba ömîö onu cwiny më lworo, ëntö cwiny na miö onu tékô, mar ëka gwökërë kën jö. **8** Dong pi manön lewic kür ömakî më miö caden i kom Rwoth onu, onyo i koma na an abedo amabuc mërë. Ki tékô n'Obanga mii, yubiri më dangö can köda pi köp më Emuth na Bër. **9** Ën ölarö onu ëka ocwodo onu më bedo jögë na leng—pathî pi gin mörö na onu ëtimö ëntö pi tyën köp më yüb mërë ëka kîca. Kîca ni ëmîö both onu i Kiricito Yecu na bara ecweo lobo, (aiönios g166) **10** ëntö kobedi dong enyutho ökö both onu i bino k'Alar onu Kiricito Yecu n'ökwanyö thöô ökö ëka okelo kwô na bedo na twal n'onen kanya leng pi köp më Emuth na Bër. **11** Obanga öyëra na calö akwëna ëka apwony më titö Emuth na Bër ni. **12** Man ënë gin n'ömiö an atye ka limö can kobedini. Ëntö an lewic ba ömaka, piën an angeo ngat na yeena ocung i kome ëka angeo ni ën twërö gwökö na bër gin n'eketho i cînga naka i nînö nön. **13** Köp na in iwinyo ki botha, gwök na calö gin na pîrgî ték më pwony, ki yee ëka mar na tye i Kiricito Yecu. **14** Gwök gin na bër n'eketho i cingi pi tékô ka Tipo Naleng na bedo iï onu. **15** In ingeo ni jö kibëc na bedo ginî i Acia öwëka ginî ökö, ëka Pugelo gin ki Kermogen tye ginî i kin-gî. **16** An alëgö ni Rwoth myero obed ki kîca i kom pacö k'Oneciporo, piën ën obedo ka kweo cwinya ëka lewic ba obino ömakö ën i koma i karë n'etwea i buc. **17** Ëntö i karë na ën othuno i Roma, obedo ka rangöna rwök naka obino onwonga. **18** An alëgö ni Rwoth myero ömîi ën onwong kîca na yaa ki both Rwoth i nînö nön! In ingeo na bër rwök kit köny na pol na ën ökönya ködë i Epeco.

2 Timoteo, athîna, cung na ték i kîca n'ëmiö both onu i Kiricito Yecu. **2** Gin na in iwinyo ki botha i nyim ecaden na pol, in thon ikob both jö na genere

na römö pwonyo ki jö nökökë. **3** Dang gin na rac n'ëtimö i komi kanya acël ködwa, calö acikari na bër ka Kiricito Yecu. **4** Acikari mörö ope na tye i dhö tic na miö tic ki yökö bodo wie, piën thama mërë tye ni myero eyom cwiny adit n'öcöô ën i acikari. **5** Röm aröma, ka ngat na tye ka pyem i ngwëc, ba twërö löönö ngwëc ka ba ölübö cîk më ngwëc. **6** Apur n'otio tic na ték ënë myero öcak camö gin n'öcëk ki i pwodho mërë. **7** Tham pi gin na an atye ka kobo. Rwoth bino miöni kite më nîang i kom jami ni kibëc. **8** Po i kom Yecu Kiricito, akwar Daudi n'Obanga ohero ki kin jö n'öthöô. Man ënë köpna më Emuth na Bër, **9** na an atye ka limö can pîrë, nakun etwea ki nyör calö abal. Ëntö köp k'Obanga ba etweo. **10** Pi manön ënë gin n'ömiö atye ka limö can kibëc pi jö n'ëyërogî, ëk gin thon onwong larë na tye i Kiricito Yecu, kanya acël ki dheo na ba thum. (aiönios g166) **11** Man ënë köp më adyer: Ka onu ëthöô ködë, onu thon ebino kwô kanya acël ködë; **12** ka onu ëdangö can, onu thon ebino löc kanya acël ködë. Ka onu ëkwërö ën, ën thon bino kwërö onu, **13** ka onu ba egenere, ën gire genere naka naka, piën ën ba twërö kwërë kënë. **14** Bed ka po wi jö k'Obanga i kom köp ni, ëka icikgi döki i nyim Obanga ëk öwëk ginî pyem i kom köp mökö; piën manön ba bino könyö ngat mörö, ëntö balö jö kibëc na winyo. **15** Tim ki ték më miri keni both Obanga na calö atic n'ëpwöyö, atic na lewic myero kür ömakî ëka makö köp më adyer i yoo n'atîr. **16** Kwër boko köp mökö na ba obedo më wörö Obanga, piën jö na dönyö ië bino rwenyo arwenya i kite më wörö Obanga. **17** Pwonygi bino këth calö bür na camö kom dhanö. Kumenayo gin ki Pileto tye ginî i kin jö nön, **18** n'öläkërë ginî ökö ki kom köp më adyer. Gin kobo ni cer ötimërë dong ökö, ëka tye ka balö ginî yee ka jö mökö. **19** Ëntö acaki thërë n'Obanga oketho tye n'ocung na ték, na tye ki cöc i kome ni: "Rwoth ngeo jö n'obedo mëgë," ëka ni, "Dhanö acëlacël na cwodo nyîng Rwoth myero öläkërë ökö ki i kom bal." **20** I öt na thwönë, ba bedo ië jami më gol ki ryal këkën, ëntö bedo ië thon jami mökö n'ëyübögi ki bao ëka lobo; mökö ëyübö pi tic na pîrë ték ëka nökökë pi tic na pîrë ba ték. **21** Ka dhanö mörö ölönyërë nakun öwëkö kite mërë na reco ökö, ën bino bedo gin më tic n'etio ködë i karë më dheo, kwô mërë bino bedo na leng, ëka bino bedo dhanö na pîrë ték both Adwong nakun yübërë më tio tic mörö këkën na bër. **22** Pi manön, kwër miti më awobi ökö, ëntö iketh cwinyi i kite n'atîr, yee, mar ki kuc, kanya acël ki jö kibëc na tye ka cwodo ginî Rwoth ki i cwinygi na leng. **23** Kwër pyem më mingö ökö na bino pi kwia pîny, piën in ingeo koth pyem na calö manön kelo dhaa. **24** Atic

ka Rwoth myero obed ngat na ba dhaa atata, ɛntō myero obed ngat n'obedo akica both jō kibɛc, obed apwony na ryɛk na ngeo pwony, ngat na diō cwinye. 25 Obed ngat na twɛrō tirō jō na pyem kōdɛ kī mwolo, ɛk karɛ nōkɛnɛ Obanga twɛrō miō jō nōn cwiny mɛ ngut ɛk ōniang gini na bɛr i kom kōp adyer, 26 cɛ miō ryɛkōgī dwogo ɛka bino gini bwōth kī kom pawaka ka Catan n'onwongo miōgī tio gin na ɛn mītō.

3 Myero iniang unu nī i karɛ mɛ ajiki, piny bino bedo na rac. 2 Jii bino marō komgī kɛn-gī, nakun bedo jō na marō lim, jō na wakɛrɛ, jō na caō jii, jō na yanyō jii. Ba bino gini winyo enyodogī, ba bino gini miō pwōc mōrō, bino bedo gini jō na ba leng, 3 ba tye gini kī mar, ba timō gini kica both jii, obedo gini jō na twakō kōp mɛ twodo i kom jō nōkɛnɛ, obedo gini jō na mitigī ba jūkɛrɛ, jō na ger, jō na dag gini gin na bɛr, 4 obedo gini jō ɔrōrō, jō na tye atata na ba parō gini piny, jō na kethere gini malō kɛn-gī kī wakɛrɛ, jō na marō kwō na yot nakaka marō Obanga— 5 bino gini makō kite mɛ dini na nen kī yōkō, ɛntō kwɛrō gini tɛkō mɛrɛ ɔkō. Pokiri ɔkō kī i kom jō na calō manōn. 6 Jō mōkō tye i kin-gī na dōnyō gini i peci ka jō nōkɛnɛ, cɛ lōō gini thama ka mon mōkō na tye kī gōrū, na pɛkō mɛ bal obuogī ɔkō, na mitigī tye na papath cɛ bedo ka ywaōgī tungi kī tungi, 7 nakun pwonyere gini karɛ kibɛc, ɛntō ba twɛrō gini niang i kom kōp adyer. 8 Jō nōn rōm arōma kī Yane ɛka Yambure na yam opyem gini kī Muca. Gin thon tye ka pyem kī kōp adyer i kite acɛl nōn, ryɛkōgī dong ɔbal ɔkō, ɛka yeegī ba tye kakarɛ. 9 ɛntō gin ba bino mɛdɛrɛ anyim piɛn mingogī nōn bino ngere ɔkō both lwak kibɛc calō mɛ ka Yane ɛka Yambure. 10 ɛntō in, dong ingeo pwonyina ɔkō kibɛc, kī kite na an abedo ka kwō kōdɛ, yūbna kibɛc inɛnō, yeena, diō cwinya, mar na an atye kōdɛ, kī kite na an abedo ka dangō kī can kōdɛ, 11 inɛnō thon kite na gin obedo ka yelona kōdɛ, kī can na pol—dōk ingeo gin n'ɔtimɛrɛ i koma i Antiokia, i Ikonio, kī Licitra, ayelayela na pol na an anwongo. ɛntō Rwoth ɔlara ɔkō kī iɛ kibɛc. 12 Adyer, jō kibɛc na mītō gini kwō i kite mɛ lworo Obanga i Kiricito Yecu ebino yelogī, 13 nakun jō na reco kī jō n'obedo gini etwodo bino gini mɛdɛrɛ kī bedo na rac rwōk na dong lōō ɔkō, nakun bwōlō gini jō nōkɛnɛ ɛka gin thon ɛbwōlōgī. 14 ɛntō na calō in, myero imediri i gin na in ipwonyiri iɛ ɛka na in iyeo, nakun ingeo jō na yam opwonyi gini, 15 ɛka kite na in ingeo kī Cōc na Leng kōdɛ i karɛ mɛ thionni na twɛrō miōni bedo na ryɛk i yoo mɛ larɛ pī yee i Kiricito Yecu. 16 Cōc na Leng kibɛc ɛcōō pī tɛkō ka Tipo Naleng k'Obanga. Kōnyō mɛ pwony, mɛ coko, mɛ tirō kite

ka dhanō, ɛka mɛ pwonyo dhanō i yoo mɛ kite atir, 17 ɛk dhanō k'Obanga obed n'otengo, na nwongo ɔyūbɛrɛ i yoo kibɛc mɛ tio tic na bɛr kibɛc.

4 Aciki i nyim Obanga ɛka i nyim Kiricito Yecu, na bino ngōlō kōp ka jō na kwō kī jō n'ɔthōō, ɛka ka bino dwogo mɛ lōc na calō Rwoth, an amiō cik ni bothi: 2 Tit kōp k'Obanga; bed nī yubiri i karɛ na bɛr ɛka i karɛ na rac, tir jii, cokgī ɛka icūk cwinygī—nakun idīō cwinyi rwōk ɛka kī pwony na pīrgī tɛk. 3 Piɛn karɛ tye ka bino na dhanō ba bino winyo gini pwony mɛ adyer. Nakaka manōn, gin bino rangō epwonye na bino yomo cwinygī mɛ kobo gin na ithgī mītō winyo. 4 Gin bino lōkō ithgī ɔkō kī kom kōp mɛ adyer ɛka lōkɛrɛ gini i kōp mōkō mɛ ɔdōdō. 5 ɛntō in, myero ibed ngat na gwōkɛrɛ i karɛ kibɛc, i dangō can, i diō cwinyi, tii tic mɛ titō kōp mɛ Emuth na Bɛr, dōk icob ticni kibɛc na bɛr. 6 An dong ɛcwōk ɔnyō remona calō gin mɛ atyɛra i wi keno tyɛr, ɛka karɛna mɛ wɛkō lobo ni dong cwōk. 7 An dong alwɛnyō lwɛny na bɛr, atyeko ngwɛc, ɛka agwōkō yee. 8 Kobedi dong ɛkanō nina tok mɛ kite atir, na Rwoth na ngōlō kōp atir bino miō botha i ninō nōn—ɛka pathi botha kɛkɛn, ɛntō both jō kibɛc na cwinygī tye ka kūrō pī dwogo mɛrɛ. 9 Tim kī tɛk mɛ bino botha piōpiō, 10 piɛn Dema dong ɔwɛka ɔkō pī marō jami mɛ lobo ni, ɛka ɔcidhō ɔkō yo Tecalonika. Krecen ɔcidhō yo Galatia, ɛka Tito ɔcidhō yo Dalmatia. (aiōn g165) 11 Luka kɛnɛ ɛnɛ tye kanya acɛl kōda. Nwong kom Marako ɛka ibin kōdɛ, piɛn ɛn bɛr rwōk ɛka kōnya i dhō ticna. 12 An aoro Tukiko ɔcidhō yo Epeco. 13 Ka in ibino, kel nina bōngū na bor na yam awɛkō i Teroa i pacō ka Karpo. Kel thon bukɛna nōkɛnɛ na pīrgī tɛk n'ɛyūbō kī pyen. 14 Alegijanda n'obedo athedh mola ɔtimō tim na rac rwōk i koma, Rwoth bino cūlō ɛn i kom tim mɛrɛ nōn. 15 In thon myero igwokiri rwōk kōdɛ, piɛn ɛn obino opyem rwōk i kom kōp onu. 16 I pidona mɛ acɛl, ngat mōrō ope n'obino ocung pira. Jō kibɛc obino ɔwɛka gini ɔkō. Pī manōn Obanga kūr ɔngōl kōp i wigī. 17 ɛntō Rwoth ocung ka ngeta ɛka ɔmia tɛkō, ɛk an abed ka tuco kōp mɛrɛ kakarɛ, ɛk Ero k kibɛc owiny gini. ɛka Rwoth obino ɔlara kī i dhō kibwor. 18 Rwoth bino larōna kī i kom gin na reco kibɛc, ɛka bino kelona na bɛr i ker mɛrɛ mɛ polo. Dheo obed bothe naka naka. Amɛn. (aiōn g165) 19 Moth Piricila gin k'Akwila, kī jō mɛ pacō ka Oneciporo. 20 Eracito obedo i Korinti, ɛka awɛkō Tropimo na two i Mileto. 21 Tim kī tɛk ibin na bara karɛ mɛ ngicō ɔcakɛrɛ. Yubulo omothi, Pudɛn gin kī Lino, Kalaudia, ɛka utmego kibɛc. 22 Rwoth obed kodi. Kica mɛrɛ obed kodwu kibɛc.

Yakobo

1 Waraga ni öya kî both Yakobo atic k'Obanga ëka Rwoth Yecu Kiricito. Both kaka apar wie ariö n'ökêth ginî i wi lobo thükül. Amothowu. **2** Utmegona, bed unu kî yom cwiny na thwönë ka ëtëmöwu i yodhi na papath, **3** piën ingeo unu nî tëmö yeewu miö idiö unu cwinywu. **4** Wëk unu diö cwiny ocob tic mërë ëk ibed unu jö n'otengo, na bal mörö ope i komwu ëka dökî ibed unu na gin mörö thon ba orem kî bothwu. **5** Ëntö ka ngat mörö tye i kinwu na ryëkö mërë nönök, myero ën ökwa kî both Obanga na miö both jö kibëc kî yom cwiny, nakun ba coko ngat mörö, ëka ebino miö bothe. **6** Ëntö ka ën lëgö, myero ën oyee ëka kür obed ka kalakala, piën ngat na tye ka kalakala röm kî pii më nam na tagere, na yamö cwarö. **7** Dhanö nön myero kür ötham nî ën ebino nwongo gin mörö kî both Rwoth, **8** piën ën obedo dhanö na thama mërë ariö, na ba cung na tük i jami kibëc na ën timö. **9** Jö n'oye n'obedo ëcan myero öwakërë ginî ka etingogi malö, **10** ëka ngat n'obedo alönyö myero öwakërë ka ëdwökö piny, piën ën bino rwenyo calö Thur lum. **11** Ceng donyo kî lyetho mërë ëka nero lum ökö, thure öny cë lengo mërë bal ökö. I kit yoo acël nön, ngat n'ölöny bino rwenyo ökö i dyere tic mërë më karë kibëc. **12** Ngat na cung na tük i atëmatëma tye kî gum, piën ka ën ölöö atëmatëma, ën bino nwongo tok më kwö n'Obanga öcükërë më miö both jö na marö ën. **13** Ka ëbwölö ngat mörö, ën kür okob nî, "Obanga ënë öbwöla." Piën gin na rac ba twërö bwölö Obanga, ëka ën thon ba bwölö ngat mörö. **14** Ëntö ngat acëlacël miti mërë kënë ënë bwölö ën, ywaö ën ökö, ëka ömö cwinye. **15** Cë kinge ka miti dong öyac, nywölö bal. Bal ka ödongö n'otengo dong, nywölö thöö. **16** Utmegona më amara, kür iwëk ëbwölu. **17** Gin mörö na bër ëka mïc kibëc na bal mörö ope ië bino kî malö both Obanga Apap, na ënë acwec më tar na ryëny, na ba lökërë calö tipo na wirë. **18** Ën öyërö më nywölö onu kî köp mërë n'adyer, ëk onu ebed calö cem na tye i pwotho n'öcakö cëk kî kin jami kibëc n'ecweo. **19** Utmegona më amara, ngee unu köp ni: Dhanö acëlacël myero owiny köp piöpiö, ëntö kür myero öbünyërë më twak, ëka kür akëmö ömak ën piöpiö. **20** Piën akëmö ka dhanö ba cobo kit kwö n'atir n'Obanga mitö. **21** Pî manön, kwër unu gin na kibëc më lewic ëka kî tim na reco na tye i kwöwu. Gam unu kî mwolo köp n'Obanga öpidhö i cwinywu na twërö laröwu. **22** Ëntö bed unu jö na ketho gin n'ëtwakö i tic. Kür ibed unu jö na winyo awinya kékën nakun i'bwölërë unu kenwu. **23** Piën ka dhanö mörö

obedo ngat na winyo köp ëka ba ketho i tic, ën bedo calö ngat na röpö wangë kî i kiyo. **24** Ëntö ka otyeko dong röpërë, cidhö ökö ëka cücüth wie wil ökö i kite na ën ebedo ködë. **25** Ëntö ngat na röpö i cîk na bal mörö ope ië na kelo kuc, ëka ketho thama mërë ië, na wie ba wil i kom gin na ën owinyo, ëntö tio gin nön—ën bino bedo kî gum i kom gin na ën tio. **26** Ka ngat mörö thamö nî ën ebedo adini nakun ba gwökö lëbë, ën nwongo tye ka bwölërë kënë kî i cwinye ëka dini mërë köny mërë ope. **27** Dini na leng i nyim Obanga Apap na gin mörö na rac ope ië ënë: më könyö ëthiñö kic ëka mon thöö na tye i can, ëka më gwökërë kën kür gin mörö më lobo obali.

2 Utmegona, na calö jö n'oye Rwothwa më dheo Yecu Kiricito, kür dökî inyuth unu apokapoka mörö. **2** Cë ka dhanö mörö n'oruko agith më gol ëka kî böng na bëcö obino i athukowu, ëka dökî dhanö n'obedo acan n'oruko böng na reco obino, **3** un i'cakö unu thamö pî ngat n'oruko böng na bëcö nakun ikobo unu nî, "Adwong, bed i then kany," ëntö both acan ikobo unu nî, "Cung kunön, onyo bed piny ka tyëna kany," **4** manön nwongo ba dong iketho unu apokapoka ökö i kinwu nakun ibedo unu ëngöl-köp kî thama na reco? **5** Winy unu, utmegona më amara: Pathi Obanga ënë öyërö ëcan i lobo ni më bedo ëlönyö i yee ëka më leeno ker na ën öcükö both jö na marö ën? **6** Ëntö un i'caö ëcan. Pathi ëlönyö ënë bürowu? Pathi gin ënë terowu i nyim okiko? **7** Pathi gin ënë jö na twakö köp na reco i kom nyiing na bër n'ëmiö bothwu? **8** Ka i'gwökö unu cîk na pirë tük n'ëcöö i Cöc na Leng nî, "Mar awodhi na calö imarö komi keni," nwongo itimö na bër. **9** Ëntö ka inyutho unu apokapoka, nwongo itimö unu bal ëka ebino ngölö niwu köp na calö jö n'ötürö cîk. **10** Piën ngat na gwökö cîk kibëc ka opodho i acël nwongo ötürö cîk kibëc. **11** Piën ngat n'okobo nî, "Kür idöny i elomi," ënë thon okobo nî, "Kür ineki." Cë ka ba idönyö i elomi ëntö ineko nek, nwongo ibedo ngat na türö cîk. **12** Twak na un i'twakö ëka tic na un itio myero obed na calö më ka jö n'ebino ngölö köp nigî kî cîk na kelo kuc. **13** Piën ngölö-köp abonge kica bino timërë both ngat mörö kékën na ba obedo timö kica. Ngat na timö kica ba bino lworö ngölö-köp. **14** Köny mërë ngö, utmegona, ka ngat mörö kobo nî eut kî yee nakun ba ketho i tic? Koth yee nön twërö larö ën? **15** Ka omego onyo amego mörö ope kî böngü ëka cem më ninö kibëc, **16** cë ngat mörö kî kinwu okobo ninë nî, "Apë kî kuc; komi obed na mömör ëka cem na bër," ëntö nwongo ba imiö ën gin mörö na mitërë pî kom, cë manön könyö ngö? **17** Kömanön thon, yee kékën, ka ba eketho i

tic, nwongo dong òthòò. **18** Èntò ngat mòrò bino kobo nĩ, “In iut kĩ yee; éka an aut kĩ tic.” Nyuth nĩna yeeni abonge tic, éka An abino nyutho nini yeena kĩ ngò na an atĩmò. **19** Un iyee nĩ Obanga tye acėl. Běr! Cene thon yee kòmanòn—éka komgĩ myėl kĩ lworo. **20** In amingo, imitò nĩ enyuth nini nĩ yee abonge tic kòny méré ope? **21** Kwarò onu Abraam yam ba ékwanò nĩ kite atĩr pĩ gin na èn òtĩmò ĩ karé na èn òmiò wode lcaka méré aryèda ĩ wi keno tyér? **22** Un ĩnènò nĩ yee éka tic méré onwongo tio kanya acėl, éka yee méré onwongo ocobere pĩ gin na èn òtĩmò. **23** Òmiò Cóc na Leng ocobere na kobo nĩ, “Abraam oyee Obanga, éka òmiò ékwanò èn nĩ kite atĩr,” éka dòkĩ ecwodo èn nĩ okone k’Obanga. **24** Un ĩnènò nĩ ékwanò dhanò nĩ kite atĩr pĩ tic na èn timò éka pathĩ pĩ yee kèkèn. **25** ĩ yoo acėl nòn, yam Raab n’obedo òlaya ba ékwanò nĩ kite atĩr pĩ ngò na èn òtĩmò ĩ karé na èn òjölò èròth pĩny éka òmiògĩ owok kĩ ĩ yoo nòkènè na path? **26** Kite na calò kom abonge yweo nwongo dong òthòò, yee abonge tic thon nwongo òthòò.

3 Utmegona, myero jò na pol kĩ kinwu kūr obed gĩnĩ epwonye, pièn ingeo un nĩ wan epwonye ebino ngölò niwa kóp na tèk na lòò jò nòkènè. **2** Adyer onu kibéc ètimò bal ĩ yodhi na pol. Èntò ka cè ngat mòrò ba òtĩmò bal ĩ ngò na èn kobo, nwongo èn obedo dhanò na kite běr éka dòkĩ twèrò gwòkò kome kibéc. **3** Onu eketho nywenyo ĩ dhò angole èk òmĩi owiny onu, éka onu èròmò miò angole cidhò kanya onu èmitò. **4** Onyo nèn unu apor kĩ kom mel. Kadĩ bed nĩ dóngò gĩnĩ rwòk na yamò ènè kòlògĩ, èntò adwò mel twèrò wĩrò wie cidhò kanya èn mitò kĩ gin n’èdwò kĩ mel na tidi mòrò. **5** Kòmanòn thon, lèb obedo dul kom na tidi mòrò, èntò wakèrè ĩ kom jami na thwon rwòk. Nèn kite na mac na tidi mòrò wangò kĩ thwòn bunga kòdè. **6** Lèb thon cal kĩ mac, obedo tèkò na rac na balò kom dhanò. Lèb balò kwò ka dhanò kibéc, ketho kwò ka dhanò kibéc kanya rac, éka èn kikome mac méré kapĩny moko ĩ kome. (Geenna g1067) **7** Dhanò ròmò gwòkò kwa leeni kibéc, wĩny, leeni na wotho ĩ ngòm kĩ korgĩ éka leeni na kwò ĩ pii, **8** èntò ngat mòrò ope na ròmò gwòkò lèb. Lèb rac éka ba jùkèrè, opong kĩ kwir na rac. **9** Kĩ lèb onu èpakò Rwoth onu éka Apap, éka kĩ lèb onu èlamò kĩ jò n’ecweogĩ ĩ thè cal k’Obanga. **10** Kĩ ĩ dhò jò acėl nòn donyo kĩ ĩè gum éka alem. Utmegona, man myero kūr obed kòmanòn. **11** Pii na mĩt éka pii na wac ròmò mól kĩ ĩ wang kulo acėl? **12** Utmegona, yath òlam twèrò nyakò yaũ, onyo yath òlòk twèrò nyakò òlam? Kòmanòn thon pii na wac ba ròmò molo kĩ ĩ wang pii na mĩt. **13** Nga na tye kĩ ryèkò éka na nĩang kĩ ĩ kinwu? Èk èn onyuth tic

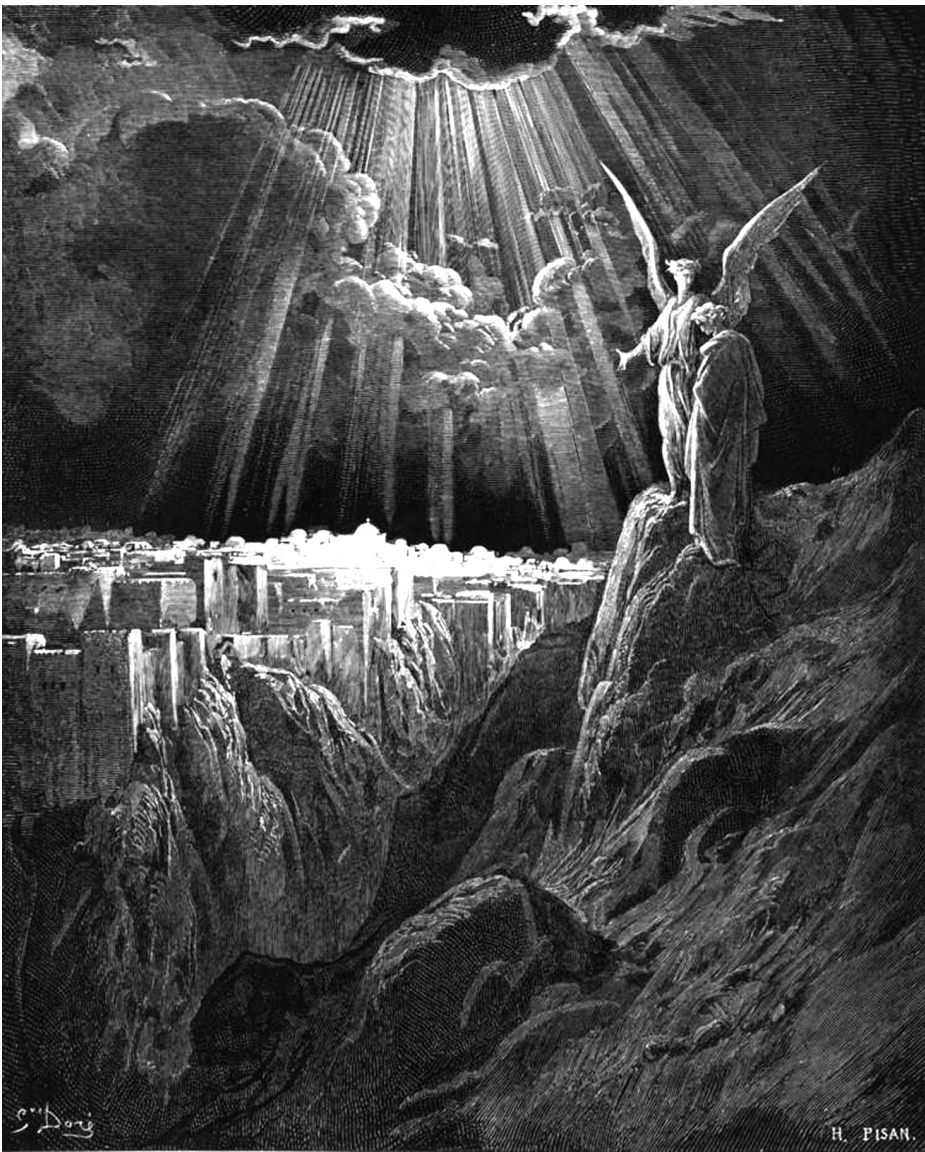
méré méré ryèkò kĩ mwolo pĩ kwò méré na běr. **14** Èntò ka itye unu kĩ nyeko na reco, éka woro ĩ cwinywu, kūr ĩwakèrè unu kòdè onyo ĩkwèr unu kóp n’atĩr. **15** Koth “ryèkò” nòn ba obino pĩny kĩ ĩ polo èntò obedo méré lobo, ba wòrò Obanga éka obedo méré ka cene. **16** Kanya nyeko éka woro ut ĩè, nwongo anyòbanyòba éka tĩm na reco kibéc ut ĩè. **17** Èntò ryèkò n’òya kĩ ĩ polo n’òcakò bedo na leng, éka bedo méré kuc, méré mwolo, gamò thama kibéc na bécò, opong kĩ kica, éka nyakò nyige na bécò, ngat na ute kòdè ba poko kin dhanò, bedo na cwinye atĩr. **18** Jò na kelo kuc cwòò gĩnĩ kodhi méré kuc éka kaò gĩnĩ kac méré kite atĩr.

4 Ngò na kelo dha éka lwèny ĩ kinwu? Pathĩ miti na reco na un itye kòdè ĩ cwinywu ènè tye ka lwèny ĩ dul komwu? **2** Un ĩmitò gin mòrò èntò ba inwongo unu. Un ibedo kĩ miti ĩ kom jami ka jò nòkènè éka ineko unu nek, èntò ba inwongo unu gin na un ĩmitò. ĩdhaa éka ĩlwènyò unu. Ba inwongo gin ĩmitò unu, pièn un ba ĩkwaò kĩ both Obanga. **3** Ka ĩkwaò unu, ba inwongo unu, pièn ĩkwaò unu kĩ thama na rac, èk inwong unu gin na un ĩmitò méré cobo mitiwu. **4** Un jò nĩ balò watwu k’Obanga, ba ingeo unu nĩ makò okone kĩ lobo miò dhanò dòkò langò k’Obanga? Ngat mòrò na yèrò méré bedo okone kĩ lobo bedo langò k’Obanga. **5** Onyo un ĩthamò nĩ Cóc na Leng na yam ècòò obedo kóp na thèrè ope na kobo nĩ, “Típo na yam Obanga oketho ĩ kom onu tye kĩ nyeko rwòk?” **6** Èntò èn miò both onu kica. Manòn ènè òmiò Cóc na Leng kobo nĩ, “Obanga pyem kĩ jò na wakèrè, èntò miò kica both jò na mwol.” **7** Pĩ manòn dong, mĩrè unu kenwu méré bedo ĩ thè lóc k’Obanga. Kwèr unu Catan, éka èn bino rĩngò òkò kĩ bothwu. **8** Nyingi unu na cwòk both Obanga, éka èn thon bino nyingo na cwòk bothwu. Lwòk unu cingwu, un èbal, éka ĩlònyèrè unu ĩ cwinywu, un jò na thamawu tye ariò. **9** Bed unu kĩ cwer cwiny, kum unu, éka ikok unu. Nyèròwu myero òlòkèrè òdòk kumo, éka yom cwinywu myero òlòkèrè òdòk kumo. **10** Mwolere unu ĩ nyim Rwoth, éka èn bino tingowu malò. **11** Utmegona, kūr ĩtwak unu kóp mòrò na rac ĩ kom awodhi. Ngat na twakò kóp na rac ĩ kom òmĩn méré, onyo ngölò kóp ĩ kom òmĩn méré, nwongo twakò kóp na rac ĩ kom cĩk éka ngölò kóp ĩ kom cĩk. Èntò ka in ĩngölò kóp kĩ cĩk, in ba ibedo ngat na cobo cĩk èntò ĩdòkò angòl-kóp. **12** Ngat na miò cĩk éka angòl-kóp tye acėl, na ènè ngat na twèrò larò éka kĩ neko. Èntò in—ibedo nga méré ngölò kóp ĩ kom awodhi? **13** Winy unu, un jò na kobo nĩ, “Tin onyo diki wan ebino cidhò ĩ pacò ni onyo maca, wan ebino tyeko mwaka acėl kunòn, wan ebino cadhò jamiwa éka enwongo magoba.” **14** Un ba ingeo ngò

na bino tĩmērē diki. Kwōwu tye nĩngō? Un ĩcal k'edou na nen pĩ karē mōrō na nōnōk, ěka kinge rwenyo ōkō. **15** Nakaka manōn, un onwongo myero ikob unu nĩ, "Ka Rwoth oye, onu ebino bedo na kwō, ěka ětīmō man onyo maca." **16** Kite na calō, un ĩwakērē ěka inyuthere unu. Koth wakērē ni kībēc obedo gin na rac. **17** Ngat mōrō na ngeo gin na bēn na ěn myero ōtīm, ěka ba ōtīmō, nwongo ěn ōtīmō bal.

5 Winy unu, un ělōnyō, kok unu ěka ikok unu rwōk, pĩ can na tye ka bino mē podho ĩ komwu. **2** Lōnyōwu dong ōtōp ōkō, ěka nyēnyē ōcamō bōngwu ōkō. **3** Gol ěka ryalwu nyalĩ ōmakō ōkō. Nyalĩ ěnē bino bedo caden ĩ komwu, ěka bino camō ringo komwu calō mac. Un ityeko kanō lōnyō pĩ karē mē ajiki. **4** Nēn! Ōcara k'etic n'otio gĩnĩ ĩ pwothiwu na un ĩkwērō cūlō, tye ka kok ĩ komwu. Koko k'ěkac owinyere ĩ ith Rwoth Won Twēr. **5** Un ĩkwō ĩ wi lobo kĩ jami na bēcō rwōk ěka kĩ yom cwiny. Un ĩcwēē unu, ěntō nĩnō mē nekowu dong ōrōmō. **6** Un ĩngōlō kōp ěka ineko unu ngat na kite atĩr, n'onwongo ba ōkwērōwu. **7** Utmegona, dīĩ unu cwinywu naka ĩ nĩnō na Rwoth bino dwogo kōdē. Nēn unu kite n'apur kūrō kĩ gin na bēn na cēk kĩ ĩ ngōm, ěka kite na ěn dīō kĩ cwinye kōdē naka kōth mē cwĩr kĩ oro cwee. **8** Un thon, dīĩ cwinywu ěka icung unu na tēk, piēn dwogo ka Rwoth onyingo na cwōk. **9** Kūr ĩngūngūta unu ĩ kinwu kenwu, utmegona, onyo ebino ngōlō niwu kōp. Nēn, Angōl-kōp ocung ĩ dholokek. **10** Utmegona, na calō apor mē dangō can ěka dīō cwiny, nēn unu apor kĩ both edwarpĩny na yam ōtwak gĩnĩ kĩ nyĩng Rwoth. **11** Na calō ingeo unu, wan ecwodo jō na yam ōdangō can nĩ jō na komgĩ gum. Un iwinyo kite na Job ōdangō kĩ can ěka ĩnēnō unu gin na Rwoth onwongo mītō. Rwoth opong kĩ tīmō gin na bēn ěka kica. **12** Na lōō kībēc, utmegona, kūr ikwong unu kwong—kĩ nyĩng polo onyo kĩ nyĩng lobo onyo kĩ nyĩng gin mōrō kēkēn. Mīĩ unu "Eyo" na mewu obed eyo, ěka "Pe" obed pe, onyo ebino ngōlō niwu kōp. **13** Ngat mōrō kĩ kinwu tye kĩ can? ěn myero ōlēg both Obanga. Ngat mōrō tye na cwinye yom? ěn myero ower wer mē pakō Obanga. **14** Ngat mōrō tye na kome lĩth? ěn myero ocwod edong ka jō n'oye Kĩricito ěk ōlēg gĩnĩ pĩrē ěka ewir ěn kĩ mōō ĩ nyĩng Rwoth. **15** ěka lēga n'ēlēgō kĩ yee bino mīō atwo cang, ěka Rwoth bino tingo ěn malō. Ka ěn onwongo ōtīmō bal, ebino tīmō nĩnē kica. **16** Pĩ manōn ngat acēlacēl otuc bal mērē both awodhe, ěka ngat acēlacēl ōlēg pĩ awodhe, ěk ĩcang unu. Lēga ka dhanō na kite atĩr tēk ěka tio rwōk. **17** Eliya onwongo obedo dhanō kamē onu. ěn ōlēgō Obanga na tēk nĩ kōth kūr ocwee, ěka

kōth ba ocwee ĩ wi lobo pĩ mwaka adek kĩ nucu. **18** ěn dōkĩ ōlēgō, ěka ōmīō kōth ocwee kĩ ĩ polo, ěka lobo ōcēgō cem. **19** Utmegona, ka cē dhanō mōrō kĩ kinwu ōngēl ōkō kĩ ĩ kōp n'atĩr, ngat mōrō nōkēnē myero odwongi ěn cen, **20** po unu ĩ kōp ni: Ngat mōrō na bino lōkō abal kĩ ĩ yoo mērē na rac bino larō ěn kĩ kom thōō ěka ebino tīmō kica nĩnē.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Thur at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Thur at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Thur---Leb-Thur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Tic k'Ēkwēna 3:21
Tic k'Ēkwēna 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Jö Korinti 1:20
1 Jö Korinti 2:6
1 Jö Korinti 2:7
1 Jö Korinti 2:8
1 Jö Korinti 3:18
1 Jö Korinti 8:13
1 Jö Korinti 10:11
2 Jö Korinti 4:4
2 Jö Korinti 9:9
2 Jö Korinti 11:31
Jö Galatia 1:4
Jö Galatia 1:5
Jö Epeco 1:21
Jö Epeco 2:2
Jö Epeco 2:7
Jö Epeco 3:9
Jö Epeco 3:11
Jö Epeco 3:21
Jö Epeco 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timoteo 1:17
1 Timoteo 6:17
2 Timoteo 4:10
2 Timoteo 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

äidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matayo 12:32
Matayo 13:22
Matayo 13:39
Matayo 13:40
Matayo 13:49
Matayo 21:19
Matayo 24:3
Matayo 28:20
Marako 3:29
Marako 4:19
Marako 10:30
Marako 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

2 Jö Korinti 11:31
Jö Galatia 1:4
Jö Galatia 1:5
Jö Epeco 1:21
Jö Epeco 2:2
Jö Epeco 2:7
Jö Epeco 3:9
Jö Epeco 3:11
Jö Epeco 3:21
Jö Epeco 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timoteo 1:17
1 Timoteo 6:17
2 Timoteo 4:10
2 Timoteo 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

aiōnios

Matayo 18:8
Matayo 19:16
Matayo 19:29
Matayo 25:41
Matayo 25:46
Marako 3:29
Marako 10:17
Marako 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Tic k'Ēkwēna 13:46
Tic k'Ēkwēna 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Jō Korinti 4:17
2 Jō Korinti 4:18
2 Jō Korinti 5:1
Jō Galatia 6:8
2 Jō Tecalonika 1:9
2 Jō Tecalonika 2:16
1 Timoteo 1:16
1 Timoteo 6:12
1 Timoteo 6:16
2 Timoteo 1:9
2 Timoteo 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēse

Romans 11:32

Geenna

Matayo 5:22
Matayo 5:29
Matayo 5:30
Matayo 10:28
Matayo 18:9
Matayo 23:15
Matayo 23:33
Marako 9:43

Marako 9:45
Marako 9:47
Luke 12:5
Yakobo 3:6

Hadēs

Matayo 11:23
Matayo 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Tic k'Ēkwēna 2:27
Tic k'Ēkwēna 2:31
1 Jō Korinti 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Acaki 37:35
Acaki 42:38
Acaki 44:29
Acaki 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Nwō C'ik 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

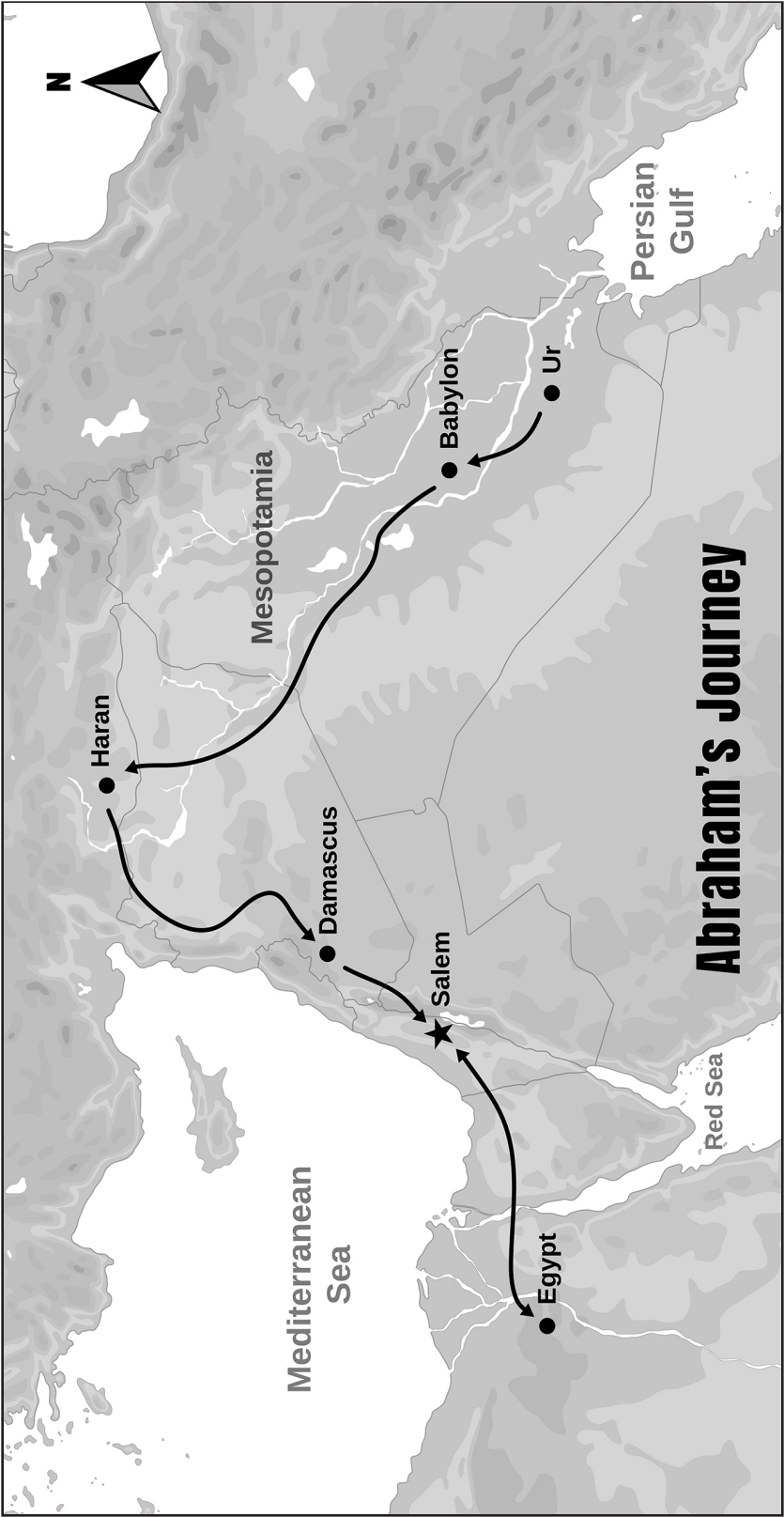
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

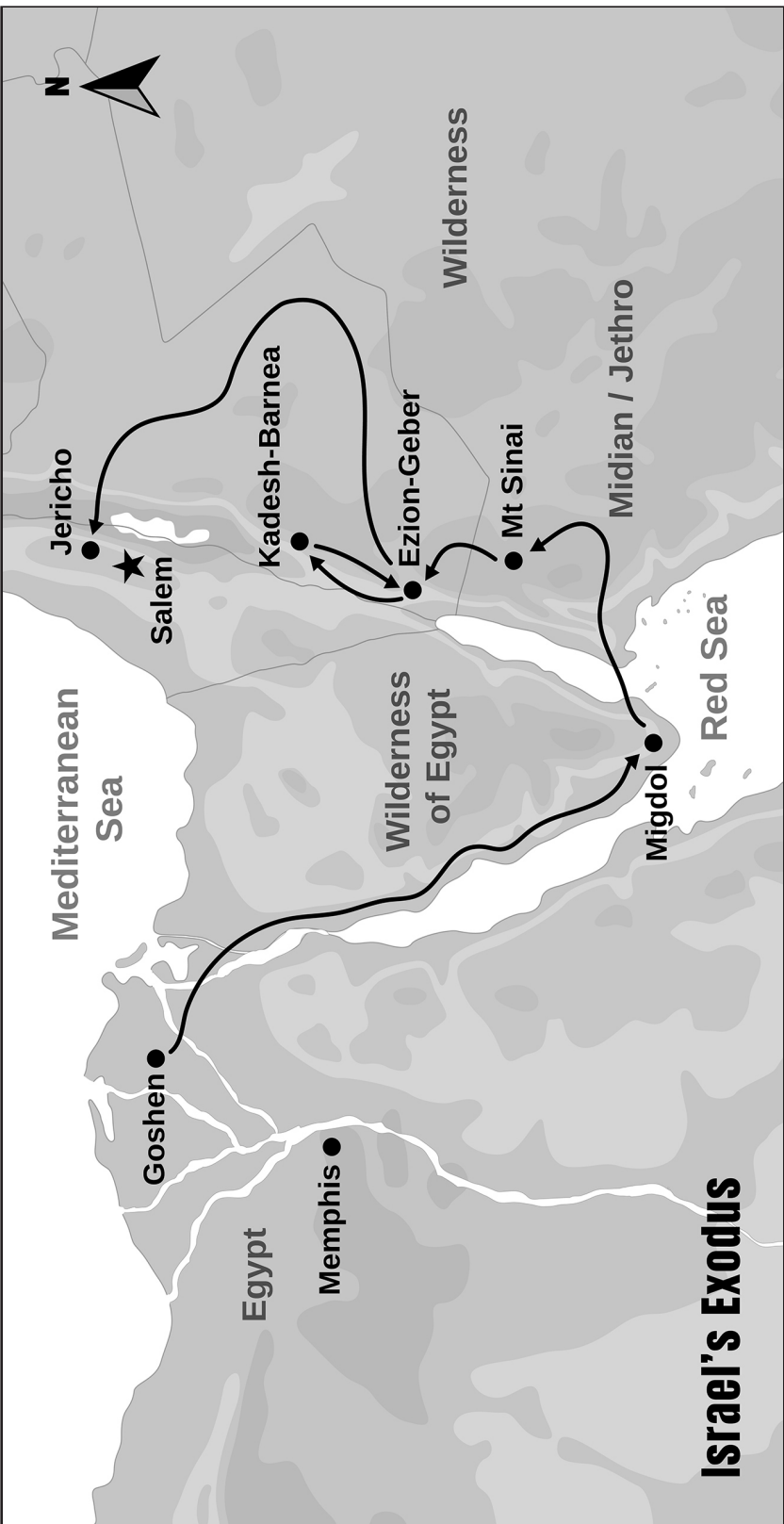
None yet noted

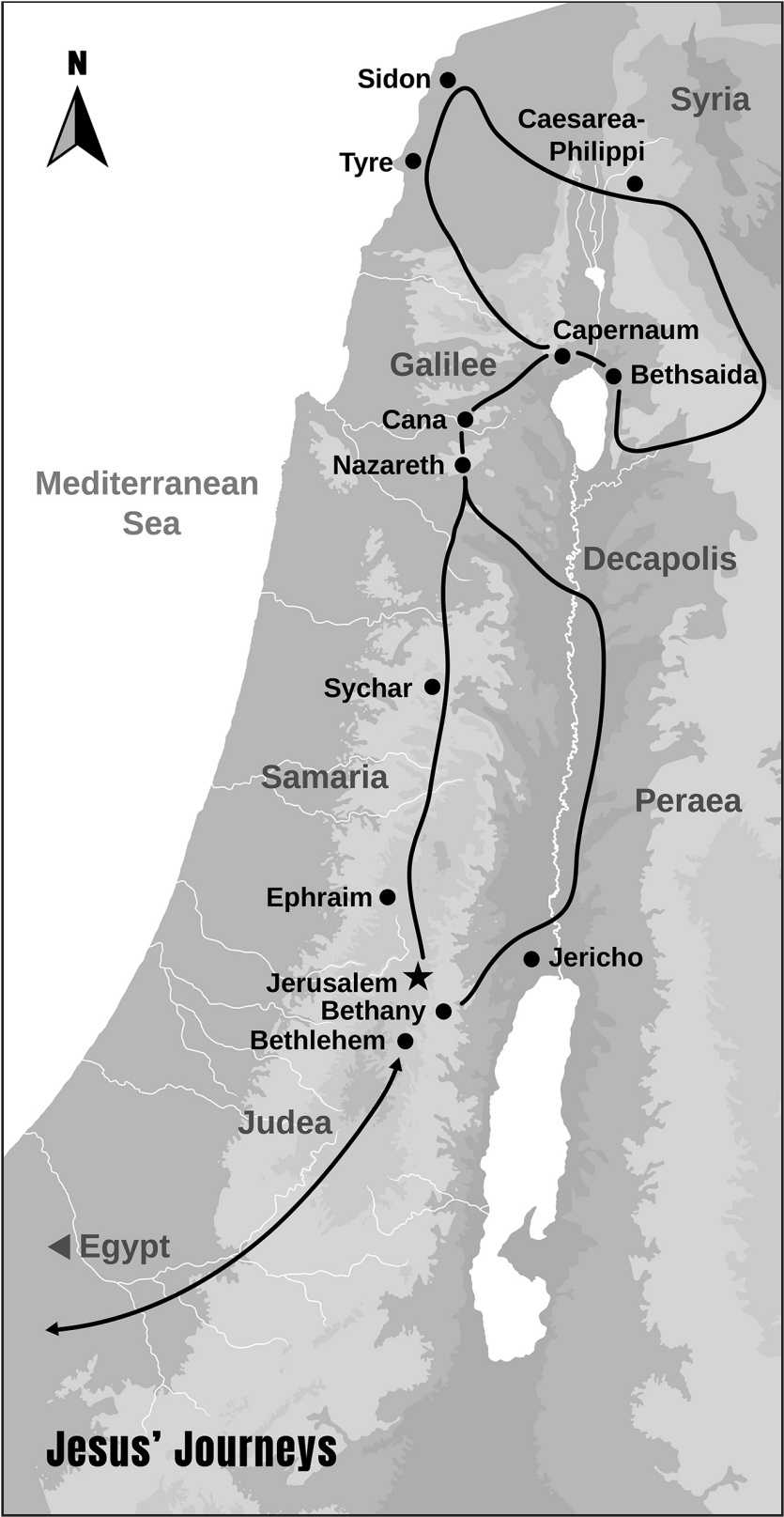
Abraham's Journey

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

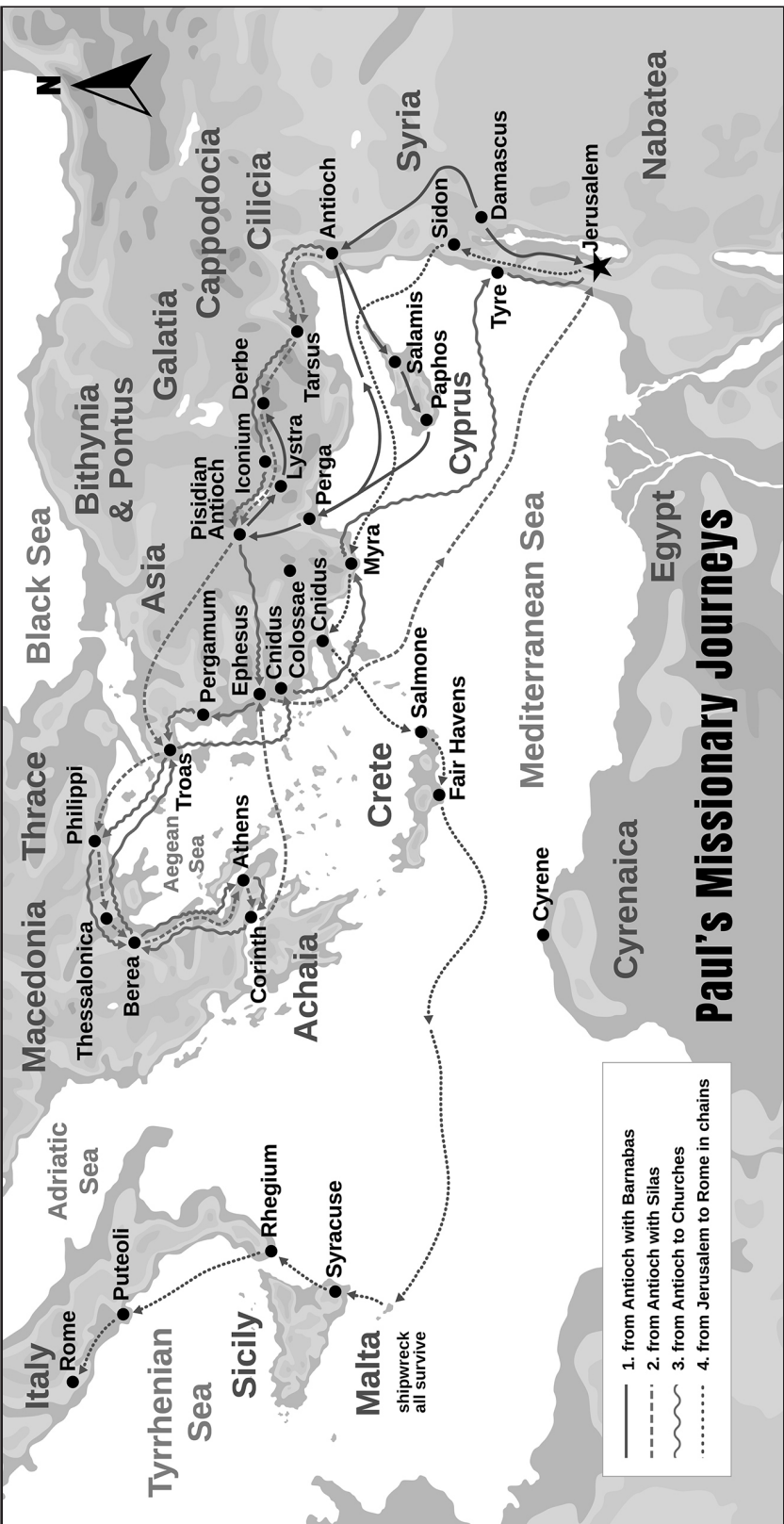
Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

Naka thon Wod ka Dhanö ba obino ni'ëk etii ninë ëntö më tic pi' jii ëka më miö kwö mërë më kökö jö na pol. - Marako 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"
Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
- 1830** John Williams reaches Polynesia
- 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614** Japanese kill 40,000 Christians
- 1572** Jesuits reach Mexico
- 1517** Martin Luther leads Reformation
- 1455** Gutenberg prints first Bible
- 1323** Franciscans reach Sumatra
- 1276** Ramon Llull trains missionaries
- 1100** Crusades tarnish the church
- 1054** The Great Schism
- 997** Adalbert martyrd in Prussia
- 864** Bulgarian Prince Boris converts
- 716** Boniface reaches Germany
- 635** Alopen reaches China
- 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432** Saint Patrick reaches Ireland
- 397** Carthage ratifies Bible Canon
- 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325** Niceae proclaims God is Trinity
- 250** Denis reaches Paris, France
- 197** Tertullian writes Christian literature
- 70** Titus destroys the Jewish Temple
- 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52** Thomas reaches Malabar, India
- 39** Peter reaches Gentile Cornelius
- 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19	
Where are we?			▶			
					Innocence	
			Eternity Past		Creation 4004 B.C.	
▶ Who are we?	God	Father		John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son		God's perfect fellowship		
		Holy Spirit				
	Mankind	Living				
		Deceased believing				
		Deceased unbelieving				
	Angels	Holy		Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	
		Imprisoned				
		Fugitive				
		First Beast				
		False Prophet				
		Satan				
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Thur at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Pi manön ciah unu dong êk ilök unu jö më rok kibéc ödök gini élübköra, baticagi unu ki nying Apap, éka Wod éka Tipo Naleng, - Matayo 28:19

